NEERLANDIA

MAANDBLAD

VAN HET

Algemeen Nederlandsch Verbond

18DE JAARGANG

(1914)

N.V. GEUZE & Co's DRUKKERIJ,
DORDRECHT.

Inhoud van den 18den Jaargang 1914.

Bladz.

Afgevaardigden voor Groep Ned. Indië in het Hoofdbestuur. — Buitenlanders in Nederl.-Indischen Staatsdienst 108, 221
Ansoul, K. — Is Mexico geschikt voor longlijders? 220
Antillen, Groep Ned. — Jaarverslag over 1913 157
Been, Joh. H. — Ons Leger op de Grens . 203
Neutraal 217
België, Groep — De bestuurlijke scheiding 8
Uit onze Takken . . . 10, 34, 63, 86, 112, 151
Fransche opschriften in Vlaanderen . . . 32
Holland op zijn malst 34
De Schoolwet 61
Een nieuw standpunt van Nederland ten opzichte der Vlaamsche Beweging . . . 83
Algemeene Vergadering te Gent 111
Een dubbel verlies voor de Vlaamsche Beweging 179
Een pleidooi pro domo 153
Maurits Josson: Frankrijk de eeuwenoude vijand van Vlaanderen en Wallonië . . 134
Antwerpsche Soldatenschool A. N. V. . . 181
Geen misverstand 206
Boelen, Mr. H. J. — Nederlandsche herinneringen op Ceylon en in Voor-Indië . . . 80
Bonebakker, W. C. — Nederland en Archangel 16
Bosboom, H. D. H. — Naschrift. Buitenlanders in Nederl.-Indischen Staatsdienst 137, 189
Brill, J. — Nog eens: de grafsteen van Jan van Riebeek 66
Brom, Dr. Gisbert — Jaarverslag uit Rome over 1913 52
Chumaceiro, H. M. — Verslag over 1913 Groep Ned. Antillen 157
Comm. tot bevordering van het gebruik van zuiver Nederlandsch 55, 103, 130, 150
Croin, J. C. A. — Dringend verzoek . . . 222
Cuyck, Frans van — Ingezonden . . . 116
Domela Nieuwenhuis Nyegaard, S. H. E. — Het Vde Groot-Nederl. Studenten-Congres 101
Emants, Marcellus — Vaderlandsliefde 105
Neutraal of onzijdig 239
De Nederl. taal met haar keelklanken . . 241
Es, Mr. W. J. L. van — Fransch-Vlaanderen en Zeeuwsch-Vlaanderen 4
Everdingen, Dr. W. van — Verslag der Boeken-Commissie over 1913 128
Boeken-Commissie 202
Folker, J. van — Uit Nieuw-York . . . 162
Hartogh, Den — Rotterdamsche propaganda voor het Nederlandsche lied 232
Hazenberg, A. R. — Jaarverslag der Groep Ned. Oost-Indië over 1913 155
Hoofdbestuur — Begrooting 1914 . . . 21
Jaarverslag over 1913 97
Rekening en Verantwoording over 1913 . . 163
Hutschenruyter, Wouter — Ons nationaal muziekleven 147
Hijmans, J. F. — De uitgaven van 't Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer . . 91

Bladz.

Insinger, J. H. — Indruk over ons land . 32
Jacobsma, H. — Chicago 54
James, K. A. — Het oordeel van een Amerikaan over ons 12
De onafhankelijkheidsfeesten en de Inlanders 18
Kern, Prof. dr. H. — De Hollanders op Formosa 74
Klaauw, C. C. J. van der — De Nederl. Herv. kerk te St. Petersburg 164
Knappert, Prof. dr. L. — De arbeid der Linschoten-vereeniging, een bij uitstek nationaal werk 121
Knol, J. — Jaarverslag Afdeeling Berlijn . . 29
Linden, Prof. Herman van der — Aan Cyriel Buysse 239
Loosjes, Mr. A. — De strijdwijze van het Alg. Ned. Verbond 115, 143
Loots, Philip — Mobilisatie-lied (muziek) 205
Lovendaal, G. W. — Soldatenliedje . . . 71
Luitink, E. B. J. — Verweer 88
Maas, Mej. W. — Leeskamer en Boekerij van 't A. N. V. te Kaapstad 187
Louis Franck te Kaapstad 210
Meert, H. — Postzegelafdeeling 87, 134
Mets, J. A. — Neerlandia 19
Meurs, Mr. P. van — De spoorwegmaatschappijen en het Nederlands 189
Nederland, Groep — Van de Afdeelingen 8, 31, 61, 82, 110, 177
Alg. Vergadering 31, 57, 105
Nispen tot Sevenaer, Jhr. C. van — Nederland en natuurbescherming 67
Oost-Indië, Groep — Groepsbestuursvergadering van 30 Sept. 1913 11
Tentoonstelling te Semarang in 1914 . . . 11
Adressenlijst Groep Ned. Indië 38
Trop. Nederland 38, 65, 87, 112, 138, 157, 212
Groepsbestuursvergadering 19 Dec. 1913. . 65
Jaarverslag 1913 155
Groepsbestuursvergadering 30 April 1914 . 156
Afdeeling Buitenzorg 211
Ou-Boet — Zuid-Afrikaansche brieven 14, 39, 66, 89, 113, 141, 158, 185, 208, 234
Oudschans Dentz, Fred. — De Groep Suriname 12
Leeszaal en bibliotheek 138
Persijn, J. H. — Nederland op de Bugra. . 173
Plantenga, P. — Een Nederlandsch feest in Zwitserland 3
Post, J. S. — Ter gedachtenis van Dr. P. W. Merkes 31
Raap, A. — Hope College 162
Rasch, J. — Een Engelsch blad over de droogmaking der Zuiderzee 18
Redactie — Stille hulde 1
In Nederland Nederlandsch 2
Naschriften 2, 14, 89, 91, 103, 115, 116, 222, 240
Een hoogst nuttig boek 3
Zelfstandige Afdeelingen 4, 29, 53, 67, 80, 103, 128, 152, 159, 162, 186, 187
Mededeelingen en Allerlei 4, 19, 30, 41, 68, 91, 103, 117, 128, 143, 151, 164, 171, 188, 190, 222, 241

	Bladz.
Redactie — Gevoel van eigenwaarde	6
Taalwedstrijd te Johannesburg	15
Voor het stambelang in Zuid-Afrika	15
Prof. Dr. S. O. Los	15
Hollandsche bevolking der Ver. St. van Am.	16
Uit Iowa	16
Uit Grand Rapids	16
Nieuwe leden 22, 47, 71, 118, 167, 192, 224,	244
Een dag die beklijft	25
Adreslijst der Vertegenwoordigers van het A. N. V. in het Buitenland	30
Een Academie voor Volkenrecht	31
Bladvullingen 34, 110, 133, 155, 172,	208
De eendracht van Indië en Nederland	35
Het Feestnummer van het Indologenblad	36
Vereeniging Oost en West	38
Studiereis van Z.-Afr. landbouwers in Nederland	40
Nederlandsch en Afrikaansch	40
De stichters van Nieuw Amsterdam	40
Ons Propagandaboekje	44
Vondel's Lucifer in het Hongaarsch verschenen	54
Op weg naar Albanië	56
De Nobelprijzen	56
De Zuiderzee-Vereeniging	60
Centraal bureau voor vreemdelingenverkeer	60
Buitenlanders in Nederl.-Ind. Staatsdienst 64, 108, 136, 163, 189,	221
Onderwijs-toestanden aan de Oostkust van Sumatra	65
Indisch Hollandsch	65
Die eensaam Hollander graf	67
De waarde van Nederlandsch zangonderwijs	81
Nicht Rauchen	81
Nederland op zijn best 82, 109,	177
Nederl. Indische Onderwijs- en Studie-Kas	87
Van een, die bij de onthulling was	90
Uit Budapest 103,	151
Lourenço Marques	103
Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer	112
Nederlanders in Amerika	114
Oude Hollandsche bijbels in Amerika	114
Nederlandsche adressen voor Amerika	114
Een standbeeld voor Willem den Zwijger te Nieuw-York	115
Uit Duitschland	128
Uit Australië 128,	152
Uit Rome	128
Mej. Dr. Anna C. Croiset van der Kop †	132
Denen en Nederlanders	132
Plaatselijke Heemschut	133
Natuurparken	133
Nederlandsche boekhandel te Antwerpen	134
Alfons Bruynseel's Postkaartenverzameling	135
Ter inleiding van Emiel Hullebroeck	136
De eerste Inlandsche, met acte voor het Europeesch onderwijs	137
Indië's goede naam	137
Afmetingen van Nederlandsch-Indië	138
Afdeelingsleven in Zuid-Afrika	142
Mexico	142
Een gouden jubileum	142
L. W. J. K. Thomson †	145
J. D. Baron van Wassenaer van Rosande †	146
Van overzee	149
Uit Egypte	151
Uit Venetië	151
Uit Londen	151
Barbaarsch Nederland	152
Nederl. Indische Paketv.-Maatschappij	156
Plan voor het oprichten eener Technische Hoogeschool	157
Redactie — Hollandsch-Afrikaansche boeken	160
Hollanders in Michigan	163
Kriens te Nieuw-York	163
George Washington Goethals	163
Koninklijk bescheid op rechtmatig eerbetoon	169
De taak van het A. N. V.	170
Hollandsche herinneringen in Denemarken	170
Verduitsching der Hollandsche kerk te St. Petersburg	171
Koninklijke hulde	176
Zuid-Afrikaansche gasten	178
Nationale Vereeniging voor den Volkszang.	179
Boekaankondiging (Natuur en menschen in Indië, door Aug. de Wit en Ons land van onbeperkte mogelijkheden, door Dr. J. T. Cremer)	182
Het belang van onze nijverheid bij Ned. Indië	183
Ned. West-Indische tentoonstelling te 's-Gravenhage	183
Late haver	184
Uit Johannesburg	187
Overzicht	193
Groot-Nederland en de Oorlog	198
Wat ons in Holland gesien 't	200
Generaal Jacobus Herklaas de la Rey †	201
Het werk der Nationale Vereeniging voor den Volkszang onder de militairen	206
Uit een brief	210
Vereeniging ter behartiging van de belangen der Inlandsche vrouw	211
Het Nederlanderschap in Indië	212
Bevordering van kennis der Ned. taal	213
Jantje Cordaat en Tropenwee	213
Het leven op Coronie	215
Nederlandsch leven te Willemstad	217
Volksontwikkeling	217
Uit den Lande van Overzee	218
Eendracht maakt macht	225
Een hoog woord	225
Het Koloniaal Instituut te Amsterdam	232
Chr. de Wet aan het woord	236
Roelfsema, N. J. — Verslag der Hoofdbestuursvergadering van 20 Dec. 1913.	28
Verslag der Hoofdbestuursvergadering van 18 April 1914.	125
Sandberg, Jhr. dr. G. C. S. — Buitenlanders in Ned.-Indischen Staatsdienst 136,	163
Schepers, Dr. J. B. — Het 33ste Taal- en Letterkundig Kongres te Haarlem	49
Nurks op een rondreis voor zijn vriend Hildebrand	78
Mobilisatie-lied 205,	223
De student Beets	227
Schoch, Mr. C. F. — Een Standaardwerk	214
Schut—Jaspers, Mevr. Ch. — De Nederlandsche taal met hare keelklanken	240
Semmens, Anna — Australië	79
Simons, L. — Hollandsche boeken in België — Holland en Vlaanderen	117
Smeesters, Gaston — Vijfde Groot-Nederlandsch Studenten-Congres te Gent	52
Smidt, H. J. — Vacantieleergangen voor Vlamingen en Zuid-Afrikaners	127
9e Vacantieleergang	189
Snijders Jr., J. A. — De hoedennijverheid op Curaçao 139,	158
Son, C. van — Alg. Vergadering van Groep Nederland 31, 57,	105
Het werk der Afdeelingen in dezen tijd	230
Spoel, Arnold — Ons Lied (muziek)	243
Veldkamp, J. — Voor en door militairen	241
X. — Oom Koos de la Rey.	238
Zagwijn, H. — Soldatenliedje (muziek)	71

Afbeeldingen.

	Bladz.
Henri Blanckaert	5
Duinkerke — Het Belfort	5
Hazebroeck	6
De Holl. Kolonie te Grand Rapids (N.-Am.)	17
De nieuwe Julianakade te Willemstad op Curaçao	20
Hoofdgroep van het Nationaal Monument te Bloemfontein	25
Beeldhouwwerk op de zijstukken van het Gedenkteeken te Bloemfontein	27
Godert Alexander Gerard Philip baron van der Capellen.	36
Mr. Cornelis Theodorus Elout	37
Arnold Adriaan Buyskes	37
Zeestuk	37
2 kaartjes uit het Propagandaboekje van het Alg. Ned. Verbond	44
Vleeschhal te Haarlem	50
Standbeeld van Laurens Jansz. Coster	50
Bloembollenveld bij Haarlem	51
Singel te Haarlem	51
Amsterdamsche Poort te Haarlem	51
Spaarne met St. Bavo op den achtergrond te Haarlem	51
Nieuwe Kathedraal te Haarlem	51
Eendracht maakt macht	52
Dr. Zsigmond Nagy	54
Kanaal te Leeuwarden.	57
Kanselarij te Leeuwarden.	59
Pastoor Hugo Verriest	73
Nurks	79
Gedenkplaat	94
Bestuursleden en Afdeelingsafgevaardigden ter Algemeene Vergadering van Groep Nederland te Leeuwarden	105
Rengerspark te Leeuwarden	107
Nauw te Leeuwarden	107
Weaze te Leeuwarden	107
Friezin in oude kleederdacht	108
Dr. J. B. Schepers	110
Ioannes Hugonis à Linschoten	123
Mej. Dr. Anna C. Croiset van der Kop †	132
Alfons Bruynseels	135
Twee prentbriefkaarten	135
Emiel Hullebroeck	136
Kaartje (afmetingen van Ned. Indië)	138
H. J. Cohen Henriquez	140
Spoel's à Capella-koor	144
L. W. J. K. Thomson †	145
J. D. Baron van Wassenaer van Rosande †	146
Hollandsche boekwinkel te Pretoria	161
Hollandsche boekwinkel te Kaapstad	161
Hope College	162
Kolonel Goethals	163
Oud Gedenkbord	166
Deensche afstammelingen van Hollandsche families	171
Reclameplaat der Bugra	173
Straat der Natiën op de Bugra	175
Rouwplechtigheid voor Kolonel Thomson aan de Handelskade te Amsterdam	177
De Zuid-Afrikaansche Boeren te Heilo	178
Max Rooses †	180
Antwerpsche Soldatenschool A. N. V.	181
Tentoonstellingszaal Boeatan te 's-Gravenhage	183
Generaal Jacobus Herklaas de la Rey †	201
Generaal J. C. Snijders	203
Mr. Louis Franck	208
Kaartje van Suriname	216
Leonard Charles van Noppen	218
Rutgers College te New Brunswick, New Jersey	219
Hildebrand, door Louis Raemaekers	228
De Studentensocieteit Minerva te Leiden	229
Het Koloniaal Instituut te Amsterdam	233

18e Jaargang. No. 1 Januari 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Wij willen Nederlanders blijven met onze taal,
onze zeden, ons karakter en onze vrijheid!
(De Gids, 1871).

INHOUD: Stille hulde — In Nederland Nederlandsch — Een hoogst nuttig boek — ***Buitenland:*** Een Nederlandsch feest in Zwitserland — Uit Leipzig — Uit Keulen — Fransch-Vlaanderen en Zeeuwsch-Vlaanderen (reisindrukken van A. Hans), door Mr. W. J. L. van Es — ***Nederland:*** Gevoel van eigenwaarde — Van de Afdeelingen — ***Vlaanderen:*** De bestuurlijke scheiding — Uit onze Takken — ***Oost-Indië:*** Groepsbestuursvergadering — Tentoonstelling te Semarang in 1914 — Het oordeel van een Amerikaan over ons, door K. A. James — ***Suriname:*** De Groep Suriname, door Fred Oudschans Dentz — ***Zuid Afrika:*** Z.-Afrikaansche Brieven, XVI, door Ou-Boet — Taalwedstrijd te Johannesburg — Voor het stambelang in Z.-Afrika Prof. Dr. O. D. Los - ***Amerika:*** Hollandsche bevolking in de Ver. Staten — Uit Iowa — Uit Grand Rapids — ***Ingezonden:*** Nederland en Archangel, door W. C. Bonebakker — Een Engelsch blad over de droogmaking der Zuiderzee, door J. Rasch — De Onafhankelijkheidsfeesten en de Inlanders, door K. A. James — Neerlandia, door J. A. Mets — ***Mededeelingen en Allerlei*** — Begrooting van het Hoofdbestuur voor 1914 — ***Nieuwe Leden*** — ***Advertentiën.***

Stille hulde.

Den 16en December is vervuld, wat President en mevrouw Steijn zoo langen tijd met zooveel geloof en volharding hebben voorbereid: Het Monument te Bloemfontein [1]) is onthuld geworden voor de vrouwen en kinderen, die gedurende den oorlog in de kampen zijn gestorven. Van Februari 1901 tot einde Februari 1902 heeft op een gemiddeld aantal kampgevangen vrouwen en kinderen van ongeveer 116.000, het sterftecijfer 20.177 bedragen [2]). Wat niet in cijfers kan worden uitgedrukt, is het lijden dat voor, in en na de kampen ligt. Het blijken gruwelijke wonden als men de pleisters afneemt.

Dat willen wij ditmaal dan ook niet. De onthulling van het gedenkteeken is uiterst pijnlijk geweest voor de bewust schuldigen aan dien moord in het groot, en diep beschamend voor de veel talrijker schare van hen, wier toenmalige onwetendheid sedert heeft plaats gemaakt voor helder inzicht. Maar niet om zedelijk te straffen of om te beschamen zijn dien 16en, die tevens de nationale Afrikaansche dag is, Dingaansdag, uit alle oorden van het Afrikaansche land duizenden bij duizenden saamgestroomd, te paard, in ossewagen, per spoor. Het was een daad van liefde en deernis, maar ook van trots, hulde te brengen aan die Afrikaansche vrouwen, die voor de vrijheid van haar land onnoemelijk veel hebben geleden. Treffend klinkt de opdracht van Emily Hobhouse's boek The Brunt of the War and where it fell, die nobele aanklacht van een edele Engelsche vrouw tegen de noodelooze wreedheden in oorlogstijd door haar landgenooten, weerloozen Afrikaanschen vrouwen en kinderen aangedaan. Die opdracht luidt vertaald:

Aan de vrouwen van Zuid-Afrika
Wijd ik dit boek,
Wier lijdzaamheid in rampspoed,
Onderworpenheid in verlies,
Fierheid bij verdrukking,
Waardigheid ondanks vernedering,
Geduld in lijden en
Rustigheid bij dood,
De eerbiedige bewondering
Hebben gewekt van de schrijfster,
En van de geheele wereld
De hooge waardeering.

Miss Hobhouse zelf was door ziekte afwezig, maar behalve haar boek The Brunt of the War, getuigt in haar naam het door haar indertijd uitgebrachte Report of a Visit to the Camps of Women and Children in the Cape and Orange River Colonies, opgedragen aan de beheerders van het fonds, in Engeland gedurende den oorlog tot verzachting van het oorlogslijden ingezameld. De telegraaf enkel heeft berichten omtrent de onthulling over de wereld verspreid. Uit den aard waren deze kort en onvolledig; de uitvoerige verslagen zullen eerst over eenige weken komen. Maar nu al krijgen wij den indruk dat de betooging indrukwekkend is geweest. Een commando Boeren heeft bij het gedenkteeken post gevat en als eind der plechtigheid het eeresalvo gebracht.

Wat ons Nederlanders met vreugde en de Afrikaners met blijvende waardeering zal hebben vervuld, dat is dat namens onze Koningin, als hulde aan de nagedachtenis dier tallooze moeders en kinderen, een krans aan den voet van het monument is neergelegd.

Die daad is als een rein gebaar van hooge menschelijkheid; zij verheft en bevredigt allen die van nabij en van verre haar hebben aanschouwd.

[1]) Zie het ontwerp van den beeldhouwer A. van Wouw, afgedrukt op blz. 211 van het Afrika-nummer van Neerlandia, verschenen in September 1913.

[2]) Voor Transvaal 10.344, voor Oranje Vrijstaat 9178, voor Natal 641, voor Kaap-Kolonie 14. Hierbij zijn voor Transvaal niet gerekend de vrouwen en kinderen, die in de Relief and Military Posts zijn gestorven. Van deze dooden is geen aanteekening gevonden.

In Nederland Nederlandsch. [1])

Wie zich in een schaap verandert,
dien eten de wolven.

Het laatst verschenen officieele „Verslag van den staat der hoogere-, middelbare- en lagere scholen [2]) bevestigt een feit, dat wij met enkele woorden onder de aandacht van het publiek meenen te moeten brengen.

Het geldt het geven van colleges, bij ons hooger onderwijs, in vreemde talen.

Alleszins juist is, dat het onderwijs van een vreemde taal in die taal verstrekt wordt en evenzeer kan het gebruik der klassieke talen niet genoeg worden toegejuicht waar het aan de oudheid verwante vakken geldt.

In andere vakken kan het gebruik van een vreemde taal bij het onderricht worden geduld voor die vreemde hoogleeraren, welke hier nog slechts kort gevestigd zijn en aan wie dus de tijd dient gegeven te worden om zich het Nederlandsch eigen te maken.

Langer echter niet.

Toch geschiedt dit, en op tamelijk ruime schaal.

Het genoemd verslag maakt melding van het gestadig gebruik van het Duitsch door één hoogleeraar te Groningen [3]) en door niet minder dan vier te Utrecht, in vakken welke tot de Duitsche taal in geen nauwer verband staan dan tot andere talen, ofschoon die hoogleeraren reeds jaren geleden uit Duitschland hierheen zijn gekomen.

Deze toestand is **eenig in de wereld** bij staten van de beteekenis van ons vaderland. Ondenkbaar is het geval, dat een Franschman, sedert vier of meer jaren in Duitschland als universiteitsprofessor werkzaam, er zich van zijn moedertaal zou mogen bedienen bij zijn onderwijs, ofschoon die in dat land toch algemeen wordt onderwezen en verstaan; de nationale waardigheid zou onmiddellijk in verzet komen. Zoo bedienen zich ook sedert jaren een aantal Duitsche hoogleeraren, in Nederland gevestigd, bij hun onderwijs van onze taal, en evenzeer de Britsche professor Lake en de Noor Kristensen, ofschoon voor hen het Nederlandsch moeilijker aan te leeren was dan voor Duitschers. De in het verslag genoemde hoogleeraren echter hebben dit goede voorbeeld niet gevolgd.

Reeds de nationale waardigheid eischt daartegen verzet aan te teekenen. „D' exempelen van dese voorgaende tijden hebben ons geleert, dat complaisance tegen reden van geen andere operatie is geweest dan dat men deselve opgenomen heeft voor een ontsach ende bassesse, ende dat men oversulx daerdoor aengemoedicht is geworden om van den Staet noch al meer ende meer ongerijmtheden te vergen." Aldus schreef in 1671 Johan de Witt aan Boreel, ten aanzien van Engeland; en eenigermate althans vindt deze uitspraak nog haar toepassing. „Holland annektiert sich selbst schon" zeide Bismarck met het oog op onze veelvuldige slapheid in vaderlandsche aangelegenheden.

Doch hierin ligt niet het eenige bezwaar. Door dit gebruik eener vreemde taal bij het onderwijs leeren onze studenten de Nederlandsche termen van hun vak niet en vervangen die door letterlijke vertalingen van de Duitsche, door welke hun latere geschriften veelal een aaneenrijging worden van Germanismen en onze oude, uitmuntende termen verloren gaan. Een beroemd Nederlander, die in ons land door Duitsche hoogleeraren tot geoloog was opgeleid, bespeurde eerst na zijn promotie, dat er uitnemende en sedert lang geijkte Nederlandsche woorden bestaan, voor wat hij slechts uit het Duitsch vertaald had geleerd. Zoo ziet men b.v. door onze eigen mijn-ingenieurs in Indië, de lagen, die zich juist onder en juist boven een kolenlaag bevinden welke geëxploiteerd wordt, betitelen met de Germanismen „liggende" en „hangende", terwijl ons Hollandsch daarvoor de kernachtige termen „vloer" en „dak" bezit.

Bij de examens wordt thans voorts, naast de vakkennis, tegen wet en billijkheid in, tevens grondige kennis vereischt van de betrokken vreemde taal. „Wat is de ee?" vroeg op een examen wijlen een rechtsgeleerd professor, tal van jaren te Amsterdam gevestigd. En toen de verbijsterde candidaat zich afpijnigde de beteekenis dier vraag te vatten, voegde hij hem toe: „Noe, ik geloof, men zegt hier h e welik." Onlangs moest zelfs de hulp van een tolk worden ingeroepen bij de examineering door een Franschen hoogleeraar, die op voetspoor van bovenbedoelde Duitsche ambtgenooten zich bij voortduring slechts van zijn eigen taal bediende.

Kent de onderwijzer onze taal niet, dan neemt hij ook geen kennis van wat daarin verschenen is of verschijnt en zoo wijzen onze Duitsche professoren dan ook uitsluitend op de werken van hun eigen landgenooten.

In het Duitsch verschijnen zoo goed als al hun geschriften, uitkomsten van hun in Nederland gemaakte studiën, terwijl bijv. hun beroemde landgenoot Max Müller zich steeds van de Engelsche taal voor zijn boeken heeft bediend, gedwongen als hij was om zijn colleges te Oxford in het Engelsch te geven.

Onrecht zou men den vreemden professoren aandoen door de fout te zoeken bij onbekwaamheid tot het aanleeren eener vreemde taal. Uit hetzelfde jaarverslag blijkt trouwens dat een der Duitsche professoren te Utrecht bij een deel van zijn arbeid de Hollandsche taal gebruikt. Juister schijnt het dus te vermoeden, dat zij, op grond onzer Joris Goedbloedhouding jegens den vreemde, onverschilligheid bij ons veronderstellen, nu hun Hollandsche ambtgenooten zwijgen uit gevoelens van ambtsbroederschap en de studenten natuurlijkerwijs schroomvallig zijn om zich te dezer zake te uiten.

Daarom doen wij op onze hooggeleerde gasten een openlijk beroep. Geen ambt ter wereld is vrijer van wettelijke banden dan dat van den Nederlandschen hoogleeraar. Door de hooge plaats, die onze universiteiten en onze wetenschap sedert eeuwen in de wereld innemen, heeft de Nederlandsche wetgever gemeend dat slechts een vol vertrouwen ten aanzien van de leiders daarvan op zijn plaats is. Niets anders kan worden verwacht dan dat deze aan die gevoelens zullen beantwoorden.

Dat zij zich spiegelen aan het verheven voorbeeld van hun hoogste en tevens hun beste landgenoote in de Nederlanden, dat van Hare Majesteit de Koningin-Moeder.

* * *

Naschrift.

In de laatst gehouden vergadering van het Hoofdbestuur, waarvan de notulen eerst in het volgend nummer kunnen verschijnen, heeft dit besloten een adres aan onze Regeering te richten, met het dringende verzoek aan de in bovenstaand artikel bedoelde misstanden hare volle aandacht te wijden en naar bevind van zaken aan de eischen onzer nationaliteit ook in dit opzicht geheele voldoening te schenken.

Red. Neerlandia.

[1]) Hoofdartikel in de Nieuwe Courant van 15 Dec. 1913.
[2]) Bijlage van de Handelingen van de Tweede Kamer 1912—1913
[3]) De hier bedoelde hoogleeraar werd 7 Febr. 1912 benoemd en opende reeds 23 Maart zijne colleges. (Zie het over 1911—1912 loopende Verslag, blz. 59.) Red. Neerl.

Een hoogst nuttig boek *).

Merkwaardig in alle opzichten. Het is het eerste van vier of vijf deelen, in groot kwarto en eerbiedwaardig dik, ondanks den titel Handboek. Een boek zooals er in en voor onze taal niet bestaat, een schatkamer van gegevens. Een stelselmatige tentoonstelling van wat in wijde verspreidheid, ook voor niet den eerste den beste, zoo goed als ontoegankelijk is. Een boek van ernstige studie, ontzagwekkende belezenheid en breede opvatting. Daarbij, ondanks het streven naar strenge wetenschappelijkheid, een persoonlijk boek, een van een man die gloeit voor zijn taal en voor die taal opeischt het geheele stoffelijke en geestelijke leven. Volgens hem is de taal onvoorwaardelijk de ziel van het volk; slechts door ontleding dier ziel, van het volk in al zijn verschijningen van standen, groepen, seksen, oud en jong, acht de geleerde schrijver benadering van inzicht in het wezen dier taal mogelijk. Enkel zielkunde geeft op taalgebied antwoord op het hoe en waarom; al het andere is ontoereikend.

Wetenschappelijke taalbeoefening vinde in deze opvatting haar eenig heil. Vóór alles geen indeeling in vakjes apart, als woordontleding, zinsbouw, stijl, proza, poëzie: de geest alleen maakt levend, de letter doodt.

Dr. Van Ginneken is zeker niet de eerste die dat alles zegt, maar hij zegt het op zijn eigen wijs.

Het is een boek dat door zijn omvang op het eerste gezicht verschrikt, maar in zijn vriendelijke breedsprakigheid is het erg goedig. Schaf het aan; gij kunt er niet dan bij winnen. Op prettige, volstrekt niet afmattende manier, zult gij oneindig veel er uit leeren en er door worden opgewekt tot nadenken over verschijnselen, wier bestaan gij niet vermoeddet, noch bij u zelf noch bij uwe omgeving: hoe uw kinderen spreken, uw dienstboden, uw timmerman, uw melkboer; hoe hun woordkeus en zinsvorming verschilt van die der hooger ontwikkelden om u heen, van die van den man van groothandel, van kunst of van wetenschap. Hoe het meisje anders spreekt dan de jongen en de vrouw anders dan de man. Het dialect uwer streek zult gij met ander oor gaan beluisteren, belang leeren stellen in de andere dialecten van uw land, van hun groepeeringen, van hun geschiedenis, van de bestanddeelen waaruit ons volk en dus ook zijn taal is opgebouwd; hoe Saksers, Franken en Friezen in sommige streken vermengd zijn geraakt, en een nieuwe taal hebben gevormd; hoe in b.v. een Frankische omgeving nu nog afstammelingen van Friezen of Saksers wonen als op eilandjes, en pal aangrenzende dorpen daardoor geheel verschillende spraak vertoonen. Maar ook hoe het Nederlandsch zich over onze grenzen uitstrekt, hoe het in andere deelen der aarde onder vreemde luchten, onder vreemde medebewoners, vreemde verschijnselen openbaart, zooals een plant dat doet, die vreemde invloeden ondervindt van klimaat en bodem. En wat van dit boek ontegenzeggelijk een der grootste, zoo niet het grootste voordeel is, het geeft zulk een schat van meerendeel uitvoerige voorbeelden van al die dialecten of vergroeiingen, dat deze telkens kortelijk ingeleid, ook den niet taalwetenschappelijk ontwikkelde een prachtig vergezicht geven over het geheele Nederlandsche taalgebied.

Het eerste gedeelte van dit Handboek loopt over De Locale Taalkringen, dus over zoogenaamde streekspraken, waartoe het Friesch, het Saksisch en het Frankisch in hunne verschillende nuanceeringen, behooren. Van al die spraken telkens zeer pakkende voorbeelden, die ruime gelegenheid geven tot kennismaking. Dan het Afrikaansch in zijn verschillende mengelingen; het Negerhollandsch, het Oost-Indisch, het Amerikaansch, het Ceylonsch en het Oost-Indisch. In dit gedeelte van Dr. Van Ginnekens boek is zoo veel stof verzameld, dat elk van die hoofdstukken afzonderlijke bespreking zoude vereischen. 't Zijn algemeene opmerkingen, dikwijls van pittigen aard, met grondige vermelding der voornaamste wetenschappelijke lectuur en dan bloemlezingen uit teksten.

Het tweede gedeelte behandelt De Familiale Taalkringen, kindertaal, Vaderlijke, Moederlijke taal en die der verdere familieleden. Dan de Dreumestaal (van 1—6 jaar), waartoe o. a. de Bakerliedjes worden gerekend; de Kindertaal (van 6—12 jaar), met eenige voorbeelden van geheimtaaltjes en speelliedjes; de Jongens- en Meisjestaal, de Studententaal, de Vrouwentaal, de Oudere-Menschentaal. Het spreekt van zelf dat in deze „familiale taalkringen" de bewering soms grooter is dan het bewijs; de ziel beluisteren gaat, maar hare innigste roerselen verstaan, is gansch wat anders en wie weet hoe weinig in het algemeen het taalgeluid — niet het natuurgeluid en natuurgebaar! — weerklank is der zielebeweging. Is de taal daarvoor wel de zuivere maatstaf? De zuiverste van alle bestaande, zal men zeggen. Maar daarmede erkent men de betrekkelijkheid.

Wij zijn Dr. Van Ginneken dankbaar dat hij zijn volk dezen weg heeft opgevoerd. Zijn boek is als een groote tuin met tal van onderscheiden perken, alle getuigende van de groote toewijding en grondige kennis van den gelukkigen bezitter. Hij voert ons daarin keuvelend rond, ons boeiende door al wat hij weet en links en rechts ons toonende welk een rijkdom aan geslachten, soorten en zeldzame exemplaren prijken in onzen Nederlandschen taalhof. En men leert al lezende van den schrijver houden, omdat hij dat alles met zoo groote liefde laat zien.

Daarin ligt zijn groote waarde voor het A. N. V. en daarom beveelt Neerlandia het met groote overtuiging aan.

*) Handboek der Nederlandsche Taal door Dr. Jac. van Ginneken S. J. Deel I. De Sociologische Structuur der Nederlandsche Taal I. 562 blz — L. C. C. Malmberg, Nijmegen, 1913. Prijs f 10.—, geb. in afzonderlijken half-leeren stempelband f 11.90.

Buitenland

Een Nederlandsch feest in Zwitserland.

Onze vertegenwoordiger te Davos Platz schrijft:

Een weinig hooger dan de weg, welke Davos-Platz en Davos-Dorf verbindt, staat in het bekende Zwitsersche herstellingsoord en sportcentrum een eenvoudig, doch kloek gebouw, het Nederlandsche Sanatorium.

In 1897 geopend in een gehuurd huis, met het doel Nederlandsche longlijders met beperkte geldmiddelen in staat te stellen tegen zoo gering mogelijke kosten hunne gezondheid en arbeidskracht te herwinnen, bleek reeds in 1901 de aanvankelijke opzet te klein te zijn.

Op de tegenwoordige plaats werd toen een huis aangekocht en door verbouwing en vergrooting geschikt gemaakt tot een sanatorium, hetwelk plaats bood voor 50 patiënten en een inwonend Nederlandsch geneesheer-directeur.

Beantwoordde dit gebouw voor de patiënten aan alle te stellen eischen, zoo moesten niettemin wegens gebrek aan geldmiddelen vele voor den huishoudelijken en ook voor den medischen dienst zeer wenschelijke zaken tot een later tijdstip worden uitgesteld.

In de 12 jaren, welke sedert verloopen zijn, werd

gearbeid aan de verbetering van den geldelijken toestand der Vereeniging, en door · giften, feesten en bovenal als uitkomst van eene door de mildheid van een onbekenden landgenoot, (die zich verbond 40 % aan alle te schenken bijdragen toe te voegen), geheel geslaagde inzameling, was ten slotte eind 1912 het onmisbare bouwfonds voorhanden, teneinde te kunnen aanvullen, wat zoo zeer gewenscht was, en teneinde het aantal patiëntenbedden te brengen op 65.

En zoo kon 16 Dec. l.l. onze Nederlandsche driekleur in het Davoser hoogdal wapperen ter eere van de plechtige ingebruikstelling van het vernieuwde en vergroote Nederlandsche werk van naastenliefde in den vreemde.

Des middags te 3 uur waren in de nieuwe eetzaal van het sanatoriumgebouw verzameld de patiënten en het personeel der inrichting, en de te Davos aanwezige leden der Sanatoriumvereeniging, wellicht een honderdtwintig personen.

Het was een aangrijpend oogenblik, toen Hr. Ms. Gezant te Bern, de heer Jhr. Mr. F. G. van Panhuys, die, belangstellend als altijd, voor de plechtigheid was overgekomen, met een aantal genoodigden en het bestuur onder het spelen van het oude Wilhelmus de zaal binnentrad.

En die stemming van ernstige wijding bleef aanwezig gedurende het geheele verloop van de plechtigheid: het Danklied van Valerius, de rede van den voorzitter, den heer P. H. J. IJssel de Schepper uit Arnhem, en de vaderlandslievende en hartelijke woorden van Hr. Ms. Gezant, die ten slotte onder de toonen van het Wien Neêrlands Bloed een gedenksteen onthulde als herinnering aan dezen feestdag.

Wat de plechtigheid zoo bizonder mooi maakte, was juist haar eenvoud, haar huiselijk en intiem karakter, en de omstandigheid, dat geene onverschilligen haar bijwoonden, doch enkel personen, die zich van harte verheugden over het feit, dat thans het einddoel van zoovele jaren arbeid bereikt was.

Des avonds werd aan den heer Jhr. Van Panhuys in het Kurhaus Davos een feestmaaltijd aangeboden, aan welken een veertigtal landgenooten aanzaten, en waar van het begin tot het einde een echt vaderlandsch gezellige toon heerschte.

Feestdronken werden o. a. uitgebracht op het gastvrije Zwitserland, het Oranjehuis en den eeregast van den avond, terwijl de heer IJssel de Schepper erop wees, dat een doel als het thans bereikte slechts tot stand is kunnen komen door samenwerking en toewijding van zeer velen, welke hij allen, zonder namen te noemen, in een algemeenen dronk herdacht. De voorzitter maakte hierbij slechts eene uitzondering voor het eerelid, den heer H. D. Mispelblom Beijer uit Haarlem, die in 1901 zijne schouders onder het werk heeft gezet, en aan wiens daadwerkelijken steun en bemoedigende opwekking voor een zeer belangrijk deel de thans verkregen uitkomst te danken is.

16 December 1913 is een dag geweest, welke aan den Nederlandschen Stam tot eer strekt. Toen is de kroon gezet op een werk, hetwelk in het Zwitsersche hooggebergte als een gedenkteeken van Nederlandsche offervaardigheid den vaderlandschen naam hooghoudt.

Uit Leipzig.

In een der gehoorzalen van de Universiteit aldaar had 29 Nov. een zeer druk bezochte bijeenkomst plaats, waarin Dr. Oswald een belangwekkende voordracht hield over „De Nationaliteitenstrijd in België tusschen Vlamen en Walen".

De Nederlandsche Vereeniging hield ter gelegenheid van den 100-jarigen Gedenkdag van Neêrlands Onafhankelijkheid een feestelijke bijeenkomst in het **vereenigingslokaal.**

De feestavond werd geopend met een korte toespraak van den voorzitter, den heer H. H. ter Meer. Daarna werd het Wilhelmus gemeenschappelijk gezongen.

Het programma bevatte verder een voordracht van Dr. P. Oswald: Terugblik op de geschiedkundige gebeurtenissen van 1813 en muzikale voordrachten door de dames Dr. Reclaire, B. Roos en de heeren Ter Meer en De Cosquino de Bussy. O. m. werden er liederen gezongen van Cath. van Rennes en Bart Verhallen.

Uit Keulen.

De Hollandsche Club te Keulen, die zich pas als Zelfst. Afdeeling bij het A. N. V. heeft aangesloten heeft een genoegelijk St. Nicolaasfeest gevierd. Alle leden werden verrast met een geschenk. Een der dames-leden, mevr. Risseeuw had een toepasselijk lied gedicht, dat aldus aanving:

Wij hebben hier elkaar teruggevonden,
Een Hollandsch volkje aan den Duitschen Rijn;
Een levend doel heeft ons tezaam verbonden,
Hollanders zijn wij, willen 't altijd zijn!

Fransch-Vlaanderen en Zeeuwsch-Vlaanderen.

Uitgave van het Julius Vuylstekefonds No. 9.

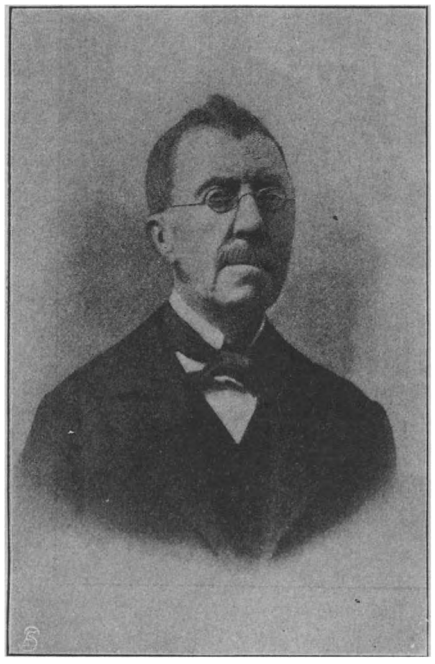
Reisindrukken door A. Hans, Gent. Ad. Hoste.

In 175 blz. wordt zeer veel merkwaardigs en bijzonders over deze beide „dochters van Vlaanderen", zooals de schrijver zich uitdrukt, verteld.

Het is voor het grootste deel een herdruk van zijn artikelen in de Vlaamsche Gazet, thans verlucht uitgegeven en van een voorstuk voorzien onderteekend P. F., bevattend eenige brieven gericht aan Volksbelang van Gent, door een Fransch Vlaming, thans sinds 1899 gestorven, die warm voelde voor de oude grootheid van 't Fransch Vlaamsche volk. Henri Blankaert was zijn naam, van ouden klank, dertien sneuvelden er met Zannekyn in den slag bij Kasselberg tegen Philips VI van Frankrijk in 1328. Uit die brieven spreekt Fransch Vlaamsch irredentisme. Het verhaalt van den onwil der Fransch Vlamingen in 1870, en van het heimelijk, soms openlijk verzet, van het muiten van 300 gemobiliseerden uit het kanton Hazebroek. Thans is het anders. Henri Blanckaert is dood. Ook anderen, die wel niet zóó rasecht zich Vlaming voelden, zijn heengegaan. Vaak hooren wij ons toevoegen: „Gij komt vijftentwintig jaren te laat. Nu is Fransch-Vlaanderen niet te redden."

Het schijnt. Immers thans zijn aan alle Vlamingen, die in 1870 dienden, de herinneringskruisen uitgedeeld. 't Is een en al patriotisme. Lotelingen worden toegesproken geestdriftig, dat zij hun Gallisch bloed niet zullen verloochenen. Gallisch bloed! Geen tegenspraak klinkt er. Het geslacht van thans leert op zuiver Fransche scholen en weet niet meer dat het edele bloed der Franken, die als overwinnaars aan het oude Gallië een nieuwen naam gaven, hun door de aderen vloeit. En toch... Van Henri Blanckaert kon geen redding komen. Want hij verdook zich uit angst voor den overheerscher achter een schuilnaam. Maar thans zijn de toestanden anders.

Men heeft in Fransch-Vlaanderen leeren zien, dat het beter is niet te mokken, maar te trachten binnen de grenzen van het mogelijke zich zelf te helpen. Thans doet zich de eigenaardige toestand voor, dat de Gemeentebesturen in handen zijn der Vlamingen.

HENRI BLANCKAERT.

Dit zou tot conflicten met het Landsbestuur kunnen leiden, maar men ziet in, dat het verstandiger is dit niet te doen, en den Staat te geven, wat des Staats is. Of het op den duur niet leiden zal tot verfransching? In zich zelf is daartoe geen reden. Eer dat men den weg baant voor een opbloei van regionalisme. Een verzoening tusschen het zijn van Vlaming en Fransch staatsburger tevens. Het zou te ver voeren dit nader uit een te zetten, en het is beter de meening van A. Hans weer te geven. Hij schijnt omtrent Fransch-Vlaanderen pessimistischer gestemd. Het is uitermate moeilijk er achter te komen hoe of de toestand is; het is dus altijd goed nog eens eigen ervaring aan die van anderen te toetsen. En het aantrekkelijke van Hans' Reisbeschrijving is het streven naar waarheid dat er aan ten grondslag ligt. Er spreekt ook een strekking uit. Hij toont aan dat noch de Fransch-Vlamingen, noch de Zeeuwsche zich willen laten vereenzelvigen met den grooten Vlaamschen stam. Wat de reden hiervan is, is moeilijk aan te toonen. Men kan het wijten aan het gehalte der Vlamingen dat over de grenzen trekt, aan hun drankzucht, aan hun vechtlust. 't Kan ook zijn, dat men voelt, dat er van 't Vlaamsche volk als zoodanig nog geen kracht uitgaat, zoodat men aan hen persoonlijk wijt, wat meer 't gevolg is van omstandigheden.

Voor Noord-Nederlanders is natuurlijk het meest van belang de kijk die de schrijver op Zeeuwsch-Vlaanderen heeft. Het verleden met zijn onderdrukking van Zeeuwsch-Vlaanderen als wingewest wordt ons niet gespaard. Maar in het heden komen wij er goed af. Beter dan misschien de werkelijkheid is. Ja er wordt bij ons veel aan volksontwikkeling gedaan. De kloof tusschen hoog en laag als in België bestaat zóó niet. Maar men leze en oordeele zelf. Het was een gelukkige vondst van Hans om twee uitersten te behandelen: Fransch-Vlaanderen, waar de taal wordt weggecijferd en Zeeuwsch-Vlaanderen waar zij zich in haar geheele wezen ontplooit. Leerrijk voor Vlamingen, niet minder leerrijk voor zoovele Noord-Nederlanders, die, zonder het minste besef van waar het eigenlijk om gaat, koel en hooghartig blijven tegenover de Vlaamsche Beweging.

Hoe vaak hoort men niet, nu ja, de Vlaamsche Beweging in België, dat laat ik daar, al vind ik 't dom, dat de menschen niet blij zijn, deel te hebben aan die grootsche Fransche beschaving. Maar in Fransch-Vlaanderen! Daar is 't toch eigenlijk mal om 't Vlaamsch te steunen. Laat ze daar toch met rust! En dat moet men dan vaak aanhooren van menschen, die van de Fransche beschaving al heel weinig afweten, en van den ondergrond van de zaak niet veel meer. En die ondergrond is, ten eerste, dat allerwege, bij Tsjechen, Finnen, Polen, Ruthenen, Ieren, Wallissers maar ook in Frankrijk zelf, Elzas, Provence, Bretanje enz. gevoeld wordt en op wetenschappelijke gronden wordt aangetoond, dat ten minste het eerste onderricht gegeven moet worden in de moedertaal, en dat men er niet ver meer van af is om dit op ervaringsgronden uit te breiden tot hooger graden van onderwijs. Ten tweede, dat men ook in Fransch-Vlaanderen dit zelfde reeds lang gevoelt en nu begint te beseffen. Ten derde, dat het Fransch in Fransch-Vlaanderen niet wint door een natuurlijk overwicht der Fransche beschaving boven de Nederlandsche, maar het Vlaamsch, zoo zuiver soms, o.a. te Bergen, dat een vlot gesprek mogelijk is tusschen een Nederlander en den secretaris der stad, als was het in Zierikzee, alléén zwicht, omdat het lam geslagen wordt, vermoord, in veel erger mate dan in Belgisch-Vlaanderen, en dat, óndanks de innige liefde van den Fransch-Vlaming voor zijn taal, inniger dan in doorsneê den Belg bezielt. Wie dat eenmaal beseft heeft kan niet doof blijven voor de bede om hulp uit het Zuiden. Zoo sluit ik met eenige aanha-

DUINKERKE. — HET BELFORT

HAZEBROEK.

lingen uit den eersten brief van Henri Blanckaert 8 October 1870, in het Volksbelang opgenomen.

Mijnheer de opsteller.

Het is waar, men kan niet denken zonder weemoed, op onzen West-Vlaamschen hoek, als men hem zoodanig onderdrukt ziet, aan die Fransche overheersching. Voor ons die er in wonen, het valt ons nog veel lastiger eraan te denken. Wij moeten de onderdrukking lijden. Alles moet Fransch zijn. Onze kinderen worden onderwezen in die vreemde taal en zij hebben den tijd niet om ze grondig te leeren of te verstaan, tenzij de kinders van rijke luiden. Wij Vlaamsche boeren en ingezetenen van aller slacht zijn geheel onderdrukt aan alle slacht van Waalsche ambtenaren en dikwijls behandeld gelijk vee. Maar om ons volk en onze taal op te beuren, dat ware een moeilijke taak. Onze jongelingschap is zoodanig verbasterd, dat de groote menigte het Nederlandsch van hedendaag niet zoo kunnen lezen en bijzonderlijk niet verstaan...

Maar ik zeg, het hart vol weemoed: 't Is een moeilijke taak. Nochtans met veel iever zou het misschien gelukken.

Mochten wij dezen blijden dag zien schemeren en ons Vlaamsch volk zich zien verheffen uit dien dooden slaap, die de Fransche Overheersching op ons verspreid heeft.

In deze hoop blijf ik

Uw gewezen stamgenoot

Simpele Vlaamsche boer.

Den 27 Sept. 1870.

Zal het dagen? Ja, als alle man helpt, neen als men zooals vóór veertig jaren de roepstem uit 't Zuiden laat verklinken in algemeene onverschilligheid. Tusschen toen en nu ligt de stichting van het Nederlandsch Verbond, ligt de trotsche opleving van het Nederlandsch gevoel. Zal het langer, de armen gebeurd?

Delft. W. J. L. VAN ES.

NEDERLAND

Gevoel van eigenwaarde.

Onlangs had er in een onzer bladen, in de rubriek Ingezonden Stukken, een gedachtewisseling plaats, die, over een kleinigheid begonnen, weldra belangrijk beloofde te worden, maar toen verliep.

Laat ons eerst kort weergeven, waar het over ging en wat de verschillende inzenders er over te berde brachten.

Iemand klaagde, dat zijn dochter aan het station van een groote stad in den trein lastig gevallen was door een conducteur, die haar zijn diensten opdrong en onbeleefd werd toen hij geen fooi kreeg. In het algemeen, maar vooral aan dat station, zei hij, maken de conducteurs zich aan die vernederende fooienjagerij schuldig.

In een volgend nummer viel een tweede inzender den klager bij. Hij noemde een station van een andere groote stad, waar het ook zoo toeging; en eigenlijk was het op de geheele lijn, die van dat station uitgaat, niet beter. Hij zou wenschen, dat de directie uitvaardigde: „Het is aan de conducteurs verboden, fooien aan te nemen."

Maar dat was de eenige steun, dien de eerste inzender kreeg. Een hoofdconducteur aan het station, dat hij had genoemd, kwam in verzet tegen de smet, die de klager door te generaliseeren den heelen conducteurstaf had aangewreven. Niet alle conducteurs aan dat station, schreef hij, vernederen zich tot dergelijke fooienjagerij. Een extraatje nemen ze in dezen duren tijd gaarne aan, maar er jacht op te maken, neen. Er is overal kaf onder het koren.

Een collega, voorzitter van een afdeeling van den Bond van Conducteurs, onderschreef in een volgend stuk die verklaring. Het korps conducteurs keurt fooienjagerij ten sterkste af, schreef deze. De kern van dat personeel walgt van het zich vernederen voor een fooi. En die kern schatte hij op wel 80 pct.

Een derde hoofdconducteur protesteerde ook. Het was een schande, dat er zoo een blaam was geworpen op het geheele conducteurspersoneel. Maar hij bracht de diskussie op een zijspoor, door ten slotte zich te beroepen op het oordeel van reizigers, die over de grenzen in Holland terug, blij zijn weer „door de vriendelijke en nette Hollandsche conducteurs bediend te worden", en op de Engelsche en Duitsche reizigers, die „meestal vol lof zijn over de beleefde manier van optreden en de stipte inlichtingen, hun door den Hollandschen conducteur verstrekt". Een lof, die hun toekomt — meenen wij — maar met de kwestie, waar het om gaat, slechts in verwijderd verband staat.

Opmerkelijk was een stuk van een inzender met hoogklinkenden naam. Hij was in de gelegenheid geweest het spoorwegpersoneel hier te lande en over de grenzen met elkaar te vergelijken, en meende te mogen zeggen, „dat men moeilijk een meer net, welwillend, beleefd en gedienstig personeel kan vinden dan de conducteurs aan onze sporen." Maar, ja dat fooienstelsel is niet goed; hoe er echter af te komen? En dan, met zoo'n dubbeltje of kwartje kan men velen onzer medemenschen werkelijk helpen, en al dringt zoo iemand ons zijn diensten wel eens op, laten wij er niet boos om worden, maar, terwijl wij hem een kleinigheidje toestoppen, stilletjes om 's mans kunstgrepen lachen. „Men moet toch leven en laten leven."

Of die kern van 80 pct., als ze over deze verdediging van hun personeel even nadenkt, er wel bijster mee ingenomen zou zijn? We betwijfelen het.

Dan tot slot weer twee inzenders, die de conducteurs prijzen en de vele lastige menschen uit het publiek laken. Ze hebben veel gereisd en zelden of nooit iets van fooienjagerij gemerkt. Bovendien, zegt er een, laten wij eerste-klassers maar eerlijk zijn en bekennen, dat wij zelf zoo dikwijls likken in de hoop een fooitje te krijgen in den vorm van een baantje of een ridderorde.

En dan nog een conducteur, die uit naam van „zeer vele, zoo niet alle collega's" het gedrag van den conducteur, die onhebbelijk werd werd toen hij voor zijn opgedrongen diensten geen fooi kreeg, zeer laakte. Maar zoo'n man is in het korps een uitzondering. „Een rotte appel in de mande".

En daarmede was het uit. Jammer, dat de zaak niet breeder opgevat werd en de klagers geen voet bij stuk hielden en tot den wortel van het kwaad doordrongen. Want hoe staat, kalm bezien, de zaak?

De staf van conducteurs onzer sporen heeft binnen- en buitenslands een goeden naam, en verdient dat. Wij hebben in Duitsche, Engelsche en Belgische bladen hun hulpvaardigheid en beleefdheid zien roemen. Weinig landgenooten zullen die welwillendheid niet zelf hebben ondervonden. In het algemeen te zeggen, dat zij hun diensten opdringen om een fooitje te krijgen, is ook moeilijk vol te houden. Op de drukke lijnen is daar trouwens geen tijd voor, en bij de meeste reizigers doet zich de gelegenheid tot extra-diensten niet op.

Maar dat er zijn, die het doen, is evenmin tegen te spreken. Trouwens de conducteurs onder de schrijvers van de ingezonden stukken geven het toe. Er is kaf onder het koren, zeggen ze. Tachtig percent gruwt van die fooienjagerij. Maar dan blijven er nog twintig op de honderd over, die er niet van gruwen. En nu hebben we zelf wel ondervonden — en menschen met wie wij er over gesproken hebben hadden het allen ook ondervonden — dat er conducteurs zijn, die hun diensten aanbieden op een wijze, waardoor het maar al te duidelijk wordt waar het hun om te doen is.

En nu zou men zich daarover in stilte wel kunnen vermaken, maar dat zou in den grond toch van geringschatting getuigen. Liever zouden wij er ons over willen ergeren of ons bedroeven — een ieder naar zijn aard — dat ons volk ook nog in deze kategorie van overigens achtenswaardige en verdienstelijke medeburgers zich tot dergelijke praktijken vernedert. En als wij dan van de reis komen uit landen, waar wij op de spoorwegen met een fierder slag menschen kennis hebben gemaakt, dan stuit ons dit gebrek bij onze landgenooten.

En zulke landen zijn er. In Noorwegen neemt een conducteur geen fooi aan; of het moet in de laatste jaren veranderd zijn op de lijnen, waar in toenemende mate het internationale fooiengevende publiek zijn onheilzamen invloed uitoefent. In Zweden nemen de conducteurs evenmin fooien aan; ook niet die van de trams. Daar zijn ze te trotsch voor; of zeggen wij liever: ze hebben er teveel gevoel van eigenwaarde voor. Niettemin zijn de Zweedsche conducteurs zeer beleefd en hulpvaardig, maar er is iets in de manier waarop ze de reizigers diensten bewijzen, dat deze merken: dit wordt niet om een fooi gedaan. Trouwens, elke Zweed zal het u zeggen: geen fooien geven!

Dan zijn er ook landen, waar men wel fooien aanneemt, maar er toch in de vriendelijkheid waarmede men de diensten bewijst niet dat eigenaardige is, waardoor men dadelijk voelt: dat is om de wille van de smeer! Engeland en Zwitserland bijvoorbeeld.

Het zal wel mede de schuld zijn van het Nederlandsche volk in het algemeen, dat al te vlug met fooien is. Maar de fout zit dieper: in het groote standsverschil hier te lande, grooter dan in eenig ander West- en Noord-Europeesche land, in het gevoel van misplaatste nederigheid bij wat wij gemakshalve den werkenden stand zullen noemen. Een gevolg van het oude regentenbewind? Er zijn er die het zoo verklaren. Waar, in de landen om ons heen, jijt en jout men nog tegen mannen en vrouwen, die niet tot de heeren en dames worden gerekend? Hier wordt men door een groot deel van dien bejij- en bejouden stand niet voor vol aangezien en dikwijls dienovereenkomstig behandeld, als men ze met „u" aanspreekt.

En nu tot ons eigenlijk onderwerp terugkeerende: We zullen ons wel wachten te generaliseeren; we zijn overtuigd, dat inderdaad de groote meerderheid die fooienjagerij verfoeit. Toch zeggen de conducteurs-inzenders zelf: een fooi aannemen doen ze wel, maar er om bedelen niet! Zij moesten ze ook niet aannemen! Zoolang zij ze aannemen, zullen zij ook met menschen uit het publiek te maken hebben die hen voor minderwaardig aanzien en ze hetzij uit de hoogte behandelen of heimelijk uitlachen. En aan den anderen kant zullen de zwakke broeders in de verleiding komen om op die fooien te spekuleeren.

Natuurlijk gelden deze opmerkingen niet het spoorwegpersoneel alleen. Het fooienstelsel bloeit nog algemeen. En hoogerop likt men om een lintje of een baantje. Inderdaad! Maar dit is toch weer iets anders, zouden wij meenen. In alle geval lijkt het niet de ware manier om een verkeerde gewoonte te bestrijden, als men dadelijk aankomt met de verkeerde gewoonten van anderen.

Wat is er aan te doen? Hoe bij den werkenden stand het gevoel van eigenwaarde te verhoogen? Ons volk, in den beperkten zin van het woord, heeft zooveel uitnemende deugden. Was het alleen maar wat fierder! Dit beteekent allerminst, dat wij het vrijpostig, aanmatigend of brutaal zouden willen hebben. Trouwens, dat zijn juist gebreken die bij valsche nederigheid, bij gebrek aan gevoel van eigenwaarde hooren. Hoe dat gevoel van eigenwaarde aan te kweeken? Algemeene dienstplicht, zegt de een. De sport, de ander. De vakvereenigingen, hoorden wij eens een groot werkgever zeggen: laten de werklieden zich vereenigen, dat doet hun goed; ze leeren er de slaafschheid door af. Het socialisme is het geneesmiddel, hoorden wij een socialist beweren. Het Calvinisme kweekt mannen, verzekerde eens een predikant.

Mogen deze en andere factoren dan samenwerken om die rechtmatige fierheid bij ons volk aan te kweeken, die van aanmatiging en onderworpenheid even verwijderd is, als de vrijheid van bandeloosheid en dwang; mogen ze dat bij ons heele volk doen. Want dat er in alle lagen onzer maatschappij aan die fierheid nog al te veel ontbreekt, daarvan hebben wij in ons feestnummer van November nog iets gezegd.

Van de Afdeelingen.

Apeldoorn.

Het bestuur dezer Afdeeling heeft 30 Nov. een krans met oranjelint gelegd bij het borstbeeld van Z. M. Koning Willem I op het Marktplein, ter herinnering aan het feit dat het dien dag 100 jaar geleden was dat de Souvereine vorst te Scheveningen landde.

Brielle (nieuwe Afdeeling).

Dank zij de werkzaamheid van Jhr. Von Bose is de vorige maand de Afdeeling Brielle gesticht.

Het bestuur wordt gevormd door de heeren: Mr. L. Trouw, Majoor A. M. Kollewijn, notaris M. Hey, Joh. H. Been en Dr. Van der Meulen.

Leiden.

De secretaris der Stud.-Afd. schrijft:

11 Dec. trad voor de Burger- en Stud.-Afdeelingen van het A. N. V. de heer Henri Borel op met een lezing over Chineesche kunst, vooral schilderkunst, in verband met de Chineesche levens- en natuurbeschouwing. Velen hadden de gelegenheid aangegrepen om den bekenden sinoloog en schrijver te hooren over een onderwerp, dat hem zoo ten volle is toevertrouwd. Veel belangwekkends mochten we vernemen en ongetwijfeld heeft de lezing van den heer Borel er veel toe bijgedragen om ons een hooger denkbeeld te geven van de beschaving van een volk, waarmee wij door onze koloniën in nauwe betrekking staan.

Rotterdam (Jongel.-Afd.).

Deze Afdeeling vierde de vorige maand haar vijfjarig bestaan. Zij werd opgericht 19 Dec. 1908 na een lezing van Prof. Dr. J. te Winkel, met aanvankelijk 43 leden. Voortdurende krachtige werkzaamheid heeft haar, na een vijftal jaren, tot de grootste Jongelieden-Afdeeling in Nederland gemaakt. Zij telt nu reeds ongeveer 250 leden.

Het was zeer zeker een gelukkige gedachte van het bestuur aan dit feest een Tentoonstelling van het Verbond te verbinden. Door de groote welwillendheid van den heer Sijthoff werd de beschikking verkregen over de Tentoonstellingszaal, Zuidblaak 17.

Zaterdag 20 Dec. werd de Tentoonstelling voor een groot aantal genoodigden, geopend door den voorzitter, den heer M. C. van Vooren Jr., die met een enkel woord het vijfjarig tijdvak herdacht en uiteenzette met welk doel de Tentoonstelling was ingericht, n.l. meerdere bekendheid te geven aan het streven van het Verbond, dat den steun verdient van elk ernstig Nederlander, hetzij man of vrouw.

De Tentoonstelling bevatte datgene, waarmede het A. N. V. ook te Gent was uitgekomen, aangevuld door een inzending van de Rotterdamsche Afdeeling van de Vereeniging voor den Volkszang, die o. a. ook haar gramofoon met Nederlandsche liederen voor dit doel had afgestaan. Het bekende overzicht van de in het buitenland, in 't bijzonder in Vlaanderen verschijnende Nederl. dag- en weekbladen, alsmede de beide wereldkaarten trokken natuurlijk ook in Rotterdam weer bijzonder de aandacht.

Dank zij de groote bekendheid door de Afdeeling aan de Tentoonstelling gegeven, mocht zij zich in een druk bezoek verheugen.

De feestweek werd besloten met een uitstekend geslaagden propaganda-avond, waarop o. m. een tooneelstukje en een oud-Hollandsche dans werden uitgevoerd.

Verscheidene nieuwe leden traden toe.

Dr. W. van Everdingen bood den heer Van Vooren namens de Burger Afdeeling Rotterdam als feestgeschenk en hulde aan zijn werkzaamheid een voorzittershamer aan.

De feestavond werd bijgewoond door afgevaardigden van Hoofd- en Groepsbestuur en van Zusterafdeelingen.

De Afdeeling kan zeker met voldoening op haar feestweek terugzien, waarvan het voornaamste gevolg stellig wel is, dat weer meer bekendheid is gegeven aan de beginselen van het Verbond.

De wijze, waarop deze Afdeeling met beperkte middelen, propaganda voor het Verbond maakt, moge een aansporing zijn voor alle andere Afdeelingen.

* * *

De heer J. Roodenburg is benoemd tot bestuurslid (commissaris).

Zij, die prentbriefkaarten met jongelieden in andere streken willen wisselen om door middel daarvan betere denkbeelden omtrent land en volk te verspreiden en te ontvangen, kunnen zich wenden tot den heer C. Montijn, 1e secretaris der Afdeeling, Vondelstraat 7a, Rotterdam.

Utrecht (Jongel.-Afd.).

3 Dec. hield deze Afdeeling een buitengewone vergadering. Voorgelezen werden eenige hoofdstukken uit „Gevleugelde Daden", de mooie Maria-legenden en ten slotte Beatrijs en andere gedichten.

Wegens vertrek van mejuffr. A. v. Overbeek de Meijer naar het buitenland heeft deze moeten bedanken als secretares. Het secretariaat wordt voorloopig waargenomen door mejuffr. G. A. Gischler, Mauritsstraat 14.

VLAANDEREN

De bestuurlijke scheiding.

Het is een teer punt het vraagstuk van de bestuurlijke scheiding van België. Toen den 9en Maart 1910 de sinds overleden Minister van Staat Dupont in vollen Senaat uitriep: „Vive la séparation administrative!" werd daar van wege een gezaghebbenden Waalschen landgenoot een daad gepleegd, die niet onopgemerkt mocht worden voorbijgegaan en die, naar alle waarschijnlijkheid, nooit van een even gezaghebbenden vertegenwoordiger van Vlaanderen in een der beide Statenkamers had kunnen verwacht worden. Daarbij kwam dat Dupont niet alleen stond met zijn daad. Hij had volgelingen of hij kreeg er.

Dat alles bewees duidelijk dat er een zeker aantal Walen voor een bestuurlijke splitsing van België te vinden waren. En de reden daarvan was dat, volgens hen, de toestand voor de Walen in ons land onhoudbaar begon te worden, ten gevolge van den vooruitgang der Vlaamsche Beweging.

Iemand die de toestanden kent en objectief beoordeelt, zal daarbij eens hartelijk gelachen hebben en integendeel de vraag hebben gesteld hoe het komt dat de Vlamingen, die in hun eigen land nog steeds als stiefkinderen worden behandeld, niet veeleer den

kreet van: „Leve de bestuurlijke scheiding!" sedert lang hebben geslaakt.

Dat alles kan hier in het midden blijven. Maar een zaak staat vast: n.l. dat de Vlamingen, die redenen te over tot klagen hebben, zich tot nog toe nooit zoo een uiting hebben laten ontvallen. Zij hebben integendeel meermalen, ondanks de scheuringsplannen van zekere Walen, openlijk gezegd en geschreven, dat zij de bestuurlijke scheiding niet vroegen, al vreesden zij haar niet.

Wat is nu eigenlijk die bestuurlijke scheiding? Welke voor- of nadeelen zou zij voor België kunnen hebben? En zou zij den Vlamingen baat bijbrengen? Dat waren de vragen die als van zelf oprezen. Ze te beantwoorden is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Maar het was wel eens belangwekkend om een wetenschappelijke, geschiedkundige uiteenzetting van het vraagstuk te hooren. En daartoe had de Antwerpsche Tak van het A. N. V. op zijn laatste algemeene vergadering van 23 November den bekenden Vlaamschgezinde, Mr. Alfons van Roy, van Gent, uitgenoodigd. De heer van Roy kweet zich van zijn opdracht op een uitstekende wijze. Zijn uiteenzetting was duidelijk en logisch, en zonder partij voor of tegen te kiezen, leverde hij een helder geschiedkundig overzicht van de zaak, dat op een nieuwe vergadering het voorwerp van een bespreking zal uitmaken, en dat belangwekkend genoeg is om het ook aan een wijderen kring te doen kennen.

Uitgaande van het begrip vaderlandsliefde, die van imperialistischen aard kan zijn, doch daarnaast zich ook kan uitstrekken tot het land, het volk, de taal en de overleveringen van dat land en volk, stelde hij dadelijk vast dat er in België een problematische liefde bestaat voor het groote vaderland België en daarnaast ook liefde voor het kleinere Wallonië of Vlaanderen; dat het niet mogelijk is het grootere vaderland te beminnen, wanneer men het kleinere niet lief heeft en dat die wederzijdsche liefde de Waalsche en de Vlaamsche Beweging heeft voortgebracht. De Walen van hun kant hebben voorrechten te behouden; de Vlamingen grieven te herstellen. Doch al blijft de grondslag dezelfde, de uiting is verschillend.

Is die dubbele strijd nu rechtvaardig? En het antwoord luidt bevestigend, waar het de Vlaamsche Beweging geldt.

En de Waalsche Beweging dan? Een Waal kan onrechtvaardig zijn ten opzichte van de Vlamingen; maar het Waalsche volk is niet onrechtvaardig, wanneer het zijn tot heden verkregen v o o r r e c h t e n wil behouden, en wanneer het dat op een eerlijke wijze doet.

Dat de Vlaamsche Beweging vroeger dan de Waalsche ontstaan is, bewijst voor de kracht, voor de weerbaarheid van het Vlaamsche volk; dat dit tot een botsing met de Walen aanleiding moest geven sprak van zelf. De Walen nu steunen op de Franskiljons in Vlaanderen, terwijl dezen wederkeerig op de Walen rekenen. Maar de bewuste Walen staan dichter bij de Vlaamschgezinden dan de Franskiljons. Destrée is b.v.b. meer een principieele vijand, omdat hij stambewustzijn bezit, dan Anseele die dat niet heeft, al zal deze wel voor een Vlaamsche wet stemmen. Advokaat Jennissen van Luik begrijpt den Vlaamschen strijd, en daarom verkeert hij in hetzelfde geval als Destrée.

De Walen hebben nu in een zeer eenvoudige formule uitdrukking gegeven aan hun verlangens, toen Dupont in den Senaat zijn: „Vive la séparation administrative!" liet hooren. Maar op een standpunt van z u i v e r stambewustzijn weten zij zich nog niet te plaatsen. Tot nog toe zijn hun argumenten alleen van stambewusten, van anticlericalen aard, zij willen het Walenland onttrekken aan wat zij het clericalisme noemen. Maar men kan niet zeggen dat over het algemeen de Waalsche Beweging een Franschgezinde strekking heeft. Want als zij „Amitiés françaises" stichten, dan hebben wij een „Algemeen Nederlandsch Verbond", zoodat wij elkander niets te verwijten hebben.

Wie zijn onder de Walen de voorstanders van de bestuurlijke scheiding?

1°. Advocaat Jennissen, wiens argumenten de volgende zijn: de Vlamingen zijn Germanophilen; de Vlamingen geven een katholieke meerderheid aan het land, wat niet met de Waalsche gedachte strookt; de Vlamingen overvleugelen Wallonië in zedelijk opzicht; de Walen betalen meer belastingen dan de Vlamingen, maar het meeste geld dat uit de Staatskas komt wordt aan Vlaanderen besteed. Men heeft den toestand gezond willen maken door tweetaligheid. Dat is mislukt. De eenheid van het land, die men door het Fransch heeft willen tot stand brengen, is eveneens mislukt; dat bekent Jennissen.

2°. Na de wetgevende verkiezingen van 2 Juni 1912, toen de liberalen en socialisten gehoopt hadgen de regeering te kunnen omkrijgen, wat echter niet gebeurde, dagen nieuwe voorstanders van de bestuurlijke scheiding onder de Walen op. De volksvertegenwoordiger Buisset stelt in den Provincieraad van Henegouwen een wensch tot bestuurlijke scheiding voor, die wordt aangenomen. Hetzelfde gebeurt in den Provincieraad van Luik. Maar in de Provincieraden van Namen en Luxemburg komt die wensch er niet door. En hierbij dient te worden aangestipt, dat de Raden van de twee laatstgenoemde provincies in meerderheid katholiek, die van de eerste integendeel liberaal-socialistisch zijn.

Vervolgens had den 7en Juli 1912 het Waalsch Congres plaats. Eigenaardig was daar het optreden van De Miomandre, die er bewees dat niet alleen de Walen veel minder dan de Vlamingen aan belastingen in de Staatskas stortten, maar dat zij meer kregen. De verhouding was de volgende voor 1909: 42 % voor de Vlamingen; 30 % voor de Walen en 28 % voor de Brabanders. Vlaanderen betaalt een bedrag meer dat gelijk staat met 41 %. Doch, — deze cijfers gelden voor 1912, — de Vlamingen ontvingen uit de schatkist: *fr.* 67.000.000; de Walen: *fr.*98.000.000 en de Brabanders: *fr.* 68.000.000, en dit ondanks groote werken, zooals die welke aan de Schelde en aan de spoorlijn Gent—St. Pieters—Brussel uitgevoerd werden. Door die mededeeling in de war gebracht, drukt het Congres dan ook een zeer onduidelijken wensch uit.

Toen kwamen de „Lettre au roi" van Destrée en het antwoord van Meert.

Wat zal die bestuurlijke scheiding zijn volgens de opvatting der Wallonisten?

Een duidelijk programma hadden zij niet. Destrée zelf wist het niet, aangezien hij schreef: „La séparation sera donc avant tout ce que les circonstances la feront."

André op hoogergenoemd Congres doet een logisch voorstel: aangezien er twee volkeren in België zijn, moet men ze ook volgens hun individualiteit ontwikkelen. Daarom is hij partijganger van decentralisatie en zou hij meer macht willen geven aan de Provincie- en Gemeenteraden. Die regionale beweging zal beiden ten goede komen.

Apotheker Delaite van Luik komt met een volledig programma voor den dag. De bestuurlijke scheiding zou moeten steunen op een herziening van de Grondwet. Hij verdeelt België in Waalsche en Vlaamsche gewesten, en daarenboven het tweetalige Brabant. Elk van die gewesten krijgt een landelijken aard. Lager-, middelbaar- en beroepsonderwijs worden ingericht door de provincies en gemeenten; maar het hooger onderwijs is Staatszaak. De officieele taal van Wallonië is het Fransch; de officieele taal van Vlaanderen is het Nederlandsch; Brabant is tweetalig.

Dat was ten minste een plan. Dat van Jennissen spreekt alleen van twee algemeene raden, niet van Brabant en hij laat de Kamers bestaan. Hier beheerscht dus het decentralisatie-principe, dat ook in

het buitenland, zooals in Frankrijk, veld wint.

Uit dit alles kan men het besluit trekken, dat de zaak bij de Walen nog niet rijp is.

De indruk dien de kwestie heeft teweeggebracht is in staat om ons te verblijden. De officieele wereld was als van de hand Gods geslagen; de Franskiljons in Vlaanderen stonden verstomd. Van het begin af hebben de Vlamingen een duidelijke houding aangenomen; zij hebben tot de Walen gezegd: gaat Uw gang, het is goed. Maar de Franskiljons hebben uitstekend beseft, dat de bestuurlijke scheiding het einde van het Franskiljonisme in Vlaanderen was, omdat zij voelden dat dan de wisselwerking niet langer zou bestaan.

„L'Antiflamingant" richt een referendum in. Janson, Hanrez, De Mot, Devèze, Braun, van wien men zoo geestig gezegd heeft:

Vom deutschen Blute,
Wallon de naissance,
Flamand de coeur,
Et vive la France!

verklaren zich tegenstanders.

De beleedigingen die de Walen in den laatsten tijd den Vlamingen hebben aangedaan blijven onbesproken, maar worden niet vergeten. Ze zijn nog jong in den strijd. Doch met hun sterk stambewustzijn zullen zij geduchte tegenstanders worden.

Wat hebben de Vlamingen er van te leeren?

1°. Dat de Wallonisanten geen grieven schijnen te hebben;

2°. Dat er geen „âme belge" bestaat;

3°. Dat uit de Waalsche Beweging een heilige schrik voor de Vlamingen spreekt, en dat als de Walen eens de kracht der Vlamingen zullen gezien hebben, zullen zij ook meer eerbied voor hen krijgen.

Wat denken de Vlamingen nu over de bestuurlijke scheiding?

Hun gevoel is er geen van verzet; zij heeft integendeel eerder hun sympathie. Doch als er tegenstand is, dan is dat niet van principieelen, doch van practischen aard. Het denkbeeld is trouwens niet nieuw; het werd allereerst door de Flaminganten uiteengezet. In het verslag der Grievencommissie van 1856 wordt reeds iets dergelijks gevraagd. De scheiding zou den Vlamingen sympathiek zijn, omdat zij de dood zou wezen van het Franskiljonisme. Jennissen ziet dat wel in, maar om de Walen te redden offert hij de Franskiljons gaarne op. De opvatting van De Miomandre is echter anders. Volgens hem moet het Walenland eentalig, Vlaanderen tweetalig zijn. De Vlamingen behoeven de scheiding niet te vreezen. Verschillende gezaghebbende Vlaamsche bladen en Vlaamsche voormannen hebben het gezegd. In Zwitserland bestaat ze en daar is geen wrijving.

De politieke beweegredenen, door de Wallonisanten aangehaald, laten de Vlamingen onverschillig, die de nationale beweging op het voorplan stellen. De natuurlijke ontwikkelingsgang van den Vlaming zal aantoonen waar hij naar toe gaat, of hij een meer godsdienstige of meer rationalistische richting zal inslaan. Ook de geldelijke kant van de zaak laat hen onverschillig. „Moesten wij, om Vlamingen te zijn wat meer betalen, dan zouden wij dat met genoegen moeten doen!" Maar het zal niet noodig wezen. En als de Vlamingen het herstel van hun grieven zullen verkregen hebben, dan zal pas de opbouwende rol van de Vlaamsche Beweging voor goed beginnen.

Advokaat van Roy, voegde er aan toe, dat zijn uiteenzetting geen pleidooi geweest was voor de bestuurlijke scheiding. Want men weet nog niet waar men heen gaat. Er heerschen nog veel verkeerde begrippen over de taalbeweging. Er is een zienswijze: waarvan het „In Vlaanderen Vlaamsch" de uitdrukking is, die het gebruik van een taal in België beschouwt als een landsrecht en niet als een persoonlijk recht. De andere zienswijze is juist het tegenovergestelde.

Wanneer wij de laatste taalwetten in oogenschouw nemen, dan zou men geneigd zijn om te zeggen, dat de tweede zienswijze wordt aangenomen en die leidt tot tweetaligheid. Het principe van „landsrecht en geen persoonlijk recht" is mooi, doch er dienen uitzonderingen te bestaan, gesteund op het burgerlijk, het menschelijk recht, b.v.b. wat de rechtspraak betreft. In het onderwijs zou het principe streng moeten gehandhaafd worden; ook in het leger had dit moeten gebeuren; doch men heeft het ongelukkiglijk niet verkregen. In het bestuur zou het ook taalrecht, landsrecht moeten zijn.

Het standpunt der Vlamingen staat dus vast. Willen de Walen de scheiding, den Vlamingen schaadt het niet. Dezen hebben beter werk te doen, grieven te herstellen; voort te werken aan de punten die op hun werkplan staan; zorgen dat het Vlaamsche volk weer een kultuurvolk wordt.

Uit onze Takken.

Aalst. In de „Letterkundige Afdeeling" sprak 22 Nov. de heer Nathalis Heyndrickx over L. Couperus en las daarbij een en ander uit diens werken voor.

In dezelfde vergadering werd de heer Frans Jacobs als secretaris der Letterkundige Afdeeling verkozen, ter vervanging van den heer Gustaaf van Nuffel.

De Tak zelf gaf 30 November een „Jaak Opsomer-Liederavond" die veel bijval vanwege de talrijke belangstellenden genoot. Zeer mooie liederen werden voorgedragen door mevr. J. Roger—Burvenich en den heer Arn. de Munnynck.

De toondichter zat zelf aan het klavier.

Nadien werden nog door den heer Herman Broeckaert van zijn eigen gedichten en door den heer Boulez poëzie van Vondel en Gezelle voorgedragen.

Antwerpen. 23 Nov. werd een druk bezochte algemeene vergadering gehouden, waarop advokaat Alfons van Roy, van Gent, op zeer belangwekkende wijze het vraagstuk van „De bestuurlijke scheiding en haar gevolgen" behandelde. Een bespreking van dit brandende punt had in den loop van December plaats.

De afdeelingen „Hooger onderwijs voor het volk" en „Liederavonden" zetten haar wekelijksche werkzaamheden voort.

Brugge. 17 Nov. werd aan de leden een eerste kunstavond aangeboden: dichter René de Clercq droeg de meest kenschetsende van zijn gedichten voor en weidde tevens uit over de omstandigheden, waaraan zij hun ontstaan te danken hadden. Hij vergastte ook de talrijke aanwezigen op een paar fragmenten uit zijn nog onuitgegeven roman „Harmen Riels".

De heer Osw. Isselée, altist, zorgde voor een algemeen genoten muzikaal intermezzo.

In de laatste weken werd ijverig gewerkt om onder de talrijke Vlaamsche kringen te Brugge op Vlaamschgezind gebied eensgezinde samenwerking te verkrijgen. Tot hiertoe werden drie vergaderingen van afgevaardigden belegd; een vijftiental kringen toonen warme belangstelling en hebben met vreugde het ontstaan van dat soort midden-comité begroet.

Het lokaal van den Tak „'t Vlaemsch Huys" wordt allengs het centrum van het Vlaamsche leven te Brugge; talrijke kringen houden er hun vergaderingen en elken Zondag om 12 uur komen er een groot aantal Vlaamschgezinden in gezelligen kring bijeen.

Gent (Jongel.-Afd.).

Na het, op 17 Oogst gehouden, en welgeslaagde uitstapje naar Ingoyghem voor deelneming aan de Verriestbetooging, werden nog een paar wandelingen naar Gontrode en Laethem ingericht. Op de gewone vergaderingen, kwamen aan het woord: A. Norro met een bespreking van Jan Blockx' „Herbergprinses"; M. Minnaert met een voordracht over F. van Eeden's „Sirius en Siderius"; Paul de de Keyser, die uit „eigen werk" las en sprak over: „Vooruitgang in de taal". Vervolgens een paar wetenschappelijke voordrachten van R. Heyman en R. Rens, over: „Stikstof" en „Radio-activiteit". De laatst gehouden lezingen, waren die van Michel van Vlaenderen en van mejuffr. M. Alzado, met als onderwerpen: „De vrouw in het oud-Vlaamsche en Germaansche recht" en „Kindergetuigenis".

Dit mag voorzeker een groote werkzaamheid worden genoemd; maar toch, wordt slechts heel stil, al te stil, voortgewerkt. Ondanks een zeer lichte verbetering, moet gezegd worden, dat de leden niet talrijk genoeg opkomen. En daarbij, het ledental stijgt bijna niet. Een verandering ten gunste ware te wenschen en ook op den steun der ouderen wordt gerekend.

Kortrijk. 30 Oct. werd een zeer belangwekkende voordracht gehouden door den heer M. Minnaert van Gent over „Het ontstaan der soorten". De Tak werkte in stilte voort om te trachten liederavonden voor het volk tot stand te brengen. 27 Nov. had een vergadering plaats met het onpartijdig verbond der Vlaamsche maatschappij en om te onderzoeken of met die werking, waarvan de verwezenlijking nu zoo goed als een afgedane zaak is, spoedig zal kunnen worden begonnen, wat zeer waarschijnlijk is.

4 Dec. ontleedde Dr. G. Doussy een drietal belangrijke boekjes: Le projet scolaire van Dr. A. van de Perre; L'émigration saisonnière van adv. Ronse en Distribution d'eau potable dans le Courtraisis van ingenieur Valentin.

18 Dec. hield de heer H. Halsband van Brussel een leerzame voordracht over „Richard Wagner en zijn werk".

OOST-INDIË.

Kort verslag van de Groepsbestuursvergadering, gehouden op 30 Sept. 1913.

I. Verkiezing van een voorzitter en een ondervoorzitter.

Door het aftreden van den heer H. E. Steinmetz als voorzitter en het vertrek naar Europa van den onder-voorzitter, den heer J. Dinger, zijn beide plaatsen in het Groepsbestuur open.

Besloten wordt den heer Steinmetz het eere-voorzitterschap aan te bieden en hem tevens een klein geschenk te geven.

Voorts wordt besloten het voorzitterschap aan te bieden aan den heer J. B. van der Houven van Oordt, lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, terwijl de heer M. Middelberg op algemeen verzoek het onder-voorzitterschap aanvaardt.

II. Verkiezing Groepsbestuursleden.

Door het bedanken en het heen gaan van eenige Groepsbestuursleden moeten weder eenige nieuwe leden worden gekozen. Men besluit de heeren L. Engel, C. Hillen, Mr. K. F. Creutzberg, Dr. N. J. Krom, Dr. Raden Hoessin Djajadiningrat, Ds. J. Rooker, J. N. Smith en Ghairdi Anwar aan te zoeken zitting te nemen in het Groepsbestuur.

III. Redactie Tropisch Nederland.

Besloten wordt de uitgifte van dit maandblad ook voor het jaar 1914 voort te zetten. De redactiecommissie zal zich de medewerking verzekeren van eenige flinke medewerkers.

IV. Oprichting van een Centrale Commissie voor Studiefondsen (zie Juni-nr. Tropisch Nederland).

Men besluit de oprichting van een Commissie als bovenbedoeld t. z. t. te onderwerpen aan het oordeel van de besturen der verschillende studiefondsen.

* * *

Nader werd ons bericht, dat heer Van der Houven van Oordt het voorzitterschap aanvaard heeft en dat de heeren Dr. N. J. Krom, L. Engel, C. Hillen en Dr. Raden Hoessin Djajadiningrat hebben te kennen gegeven in het Groepsbestuur zitting te willen nemen. Red.

Tentoonstelling te Semarang in 1914.

Het terrein, 300.000 M². groot, is in 10 minuten per rijtuig te bereiken van de hoofdwegen „Bodjong" en „Randoesari", waar de voornaamste hotels van Semarang zijn gelegen.

Het leunt in het zuiden en westen aan tegen de uitloopers van het Oengaran-gebergte, waardoor de bergcultures aanschouwelijk zullen kunnen worden voorgesteld, terwijl in het oostelijke gedeelte dat vlak is, de cultures der laagvlakten zullen gekweekt worden. In de nabijheid dier, voor de verschillende cultures aangewezen terreinen zullen in paviljoens de geoogste producten en de werktuigen voor de cultures benoodigd te zien zijn.

Het vlakke midden-terrein, grenzende aan de Pieter Sythoflaan, waaraan zich de hoofdingang bevindt, zal bevatten een groot sportterrein, waaromheen de voornaamste gebouwen gegroepeerd zullen staan; gebouwen voor de buitenlandsche en voor de binnenlandsche nijverheid, voor den handel, voor de suikerindustrie en voorts paviljoens voor particuliere inzenders.

Het gebouw voor de buitenlandsche nijverheid zal vooral de machines voor de suikerindustrie bevatten.

In verschillende paviljoens in het westelijk deel zullen, gewestelijk, de inlandsche nijverheid en handwerken worden ondergebracht.

Voor het verkeerswezen, dat in de laatste jaren zoo veel verbeterd werd, zal een afzonderlijk gebouw verrijzen, waarin alle moderne, naast vroegere, verkeersmiddelen zullen worden tentoongesteld.

Van de naburige koloniën en de Oost-Aziatische Staten schijnt wel medewerking te zullen komen.

Een commissie van Semarangsche Chineezen doet moeite voor deelneming van uit China; 2000 M². terrein werden daarvoor ingehuurd; een kapitaal van *f* 60.000.— is reeds bijeengebracht.

De Japansche consul te Batavia was in besprek voor een terrein van 1000 M². voor een Japansch paviljoen. De op Java gevestigde Japanners zegden toe een gelijk bedrag, als door de Japansche Regeering zou worden toegestaan, waarvoor 30.000 Yen werden genoemd.

Van den consul-generaal der Nederlanden te Beyroet werd bericht ontvangen dat Palestijnsche en Syrische handelaren hadden te kennen gegeven in een afzonderlijk paviljoen te willen uitkomen.

Hoewel de Australische Staten niet officieel aan de tentoonstelling zullen deelnemen — wellicht tengevolge van het niet-officieel uitnoodigen daartoe door de Ned.-Ind. Regeering — heeft het Australische comité voorkeur verzocht voor 1000 M². voor een paviljoen en 1500 M². voor tuinaanleg; men wil op

de heuvelhelling een kaart van Australië in beeld brengen en denkt over een vee-tentoonstelling, waarvoor een farm zou verrijzen.

Medewerking van Fransch-Indië, Siam, Britsch-Indië, de Malay States en de Philippijnen werd nog voorbereid.

Gelegenheden tot afleiding en vermaak zullen niet ontbreken; die behooren nu eenmaal bij alle tentoonstellingen.

Wat deze wereld-kermis aantrekkelijk kan maken is o. a. de eigenaardige terreinsgesteldheid; een vlakte aansluitend aan, tot 35 M. hoogte, oploopend terrein; met de gebouwen in het midden en de cultures met de paviljoens daaromheen gegroepeerd; daardoor zullen niet alleen de cultuur-producten, zooals die in het gebruik bekend zijn, maar ook in hunne wording en bewerking aanschouwelijk worden vertoond.

Het mag als bekend worden verondersteld, dat deze tentoonstelling ook moet dienen als voorbereiding voor de deelneming der kolonie, aan die welke in 1915 te San Francisco zal gehouden worden.

Het secretariaat van het Nederlandsche comité voor de tentoonstelling is gevestigd te 's-Gravenhage, Jan van Nassaustraat 93.

Het oordeel van een Amerikaan over ons.

(Ingezonden).

Fort de Kock, 4 Nov. 1913.

Geachte Heer Redacteur.

Eenigen tijd geleden kwam een Amerikaansche dame van leeftijd bij mij, mijne hulp inroepende om te Matoer te kunnen overnachten. Matoer is een prachtplekje op pl. m. 20 K.M. van hier, waarheen elke toerist, die de Padangsche Bovenlanden — onze tropische Alpen met zijn Zwitsersch zomerklimaat — bezoekt, heengaat. Ligt Fort de Kock reeds 1000 M. boven zee, Matoer ligt nog een paar honderd M. hooger. Wijl er geen plaats was in de pasanggrahan, het Gouvernements passantenhuis voor reizende landsdienaren, aldaar, bezorgde ik de Amerikaansche logies bij den toeankoe laras, het districtshoofd, waar zij vriendelijk werd ontvangen door dit hoofd en zijn vrouw.

Van hier vertrok die energieke dame van 60 jaar, die grootmoeder is, zooals zij vertelde en alleen een reis maakt van 3 jaar lang, naar Atjeh en van daar naar Medan, van waar ik hedenmorgen een brief van haar ontving, waarbij zij zeer waardeerende woorden uitsprak over ons beleid in deze koloniën en over den in Atjeh gevallen held, Luitenant Kolonel Scheepens.

Een vertaling van dien brief laat ik hier volgen:

Medan, 19 Oct. 1913.

Mijn waarde Heer James.

Mijn geweten kwelde mij, dat ik sedert mijn vertrek van Fort de Kock U nog niet geantwoord heb, zooals het behoorde, op Uwe vriendelijke brieven, om U wel te danken voor Uwe moeite om voor mij een onderdak te krijgen te Matoer in het huis van den toeankoe laras.

Ik vond daar een waardige familie en zijne echtgenoote bracht mij naar een interessant Inlandsch feest.

Ik heb ieder oogenblik van mijn verblijf in de Padangsche Bovenlanden genoten en ging heen, geestdriftig gestemd over het welslagen der Nederlanders in hun optreden bij deze merkwaardige volkeren.

In Atjeh zag ik de uitkomsten bij een volk, te zeer op oorlog en strijd belust. De Atjehers leken mij ver bij de bevolking der Padangsche Bovenlanden achter te staan.

Toen ik Sigli bezocht, werd die edele man, Kolonel Scheepens, doodelijk gewond, terwijl ik niet ver daarvandaan in de pasanggrahan zat te praten met Kapitein Van Doorn. Een uur later zag ik Kolonel Scheepens op de operatietafel in het hospitaal en nimmer zal ik dezen wonderbaarlijken man vergeten en zijn verbazenden moed en ridderlijke onzelfzuchtigheid, om op zulk een oogenblik aan anderen te denken.

Ik zeide tot mij zelf: „Indien Holland veel van zulke mannen heeft, staat het 't hoogst onder de volkeren." Ik was zeer ernstig geschokt over zijn dood en ik voel nu, dat ik het ideaal heb gevonden van den Hollandschen soldaat van het edelste type, dat ik nooit zal vergeten.

Ik heb nu mijn reis van meer dan vijf maanden in Nederlandsch-Indië volbracht en ik ben zeer dankbaar voor de vele beleefdheden, die ik ontving. Ik dank U ook en verzoek U deze haastige regels te verontschuldigen. Over enkele dagen zal ik oversteken naar de „Malay States" om mijn reis door het Oosten te vervolgen.

Ik blijf Hoogachtend,

Mrs. MARY S. WARE.

Nog enkele woorden wil ik wijden aan Scheepens. In de Indische militaire wereld is hij bekend, doch het is goed, dat Nederland en Grooter-Nederland weet, dat daar in Atjeh is gevallen een man van groote deugden, plichtsbetrachting en moed; kalm en zacht, doch toch flink in zijn optreden; een bestuurder bij de Gratie Gods. 't Is geen holle loftuiting, een doode toegezwaaid, maar kort en sober wordt hier gezegd, wat ten volle is verdiend. Zijn borst was versierd met de Oranje-Nassau en de Militaire Willemsorde, terwijl hij ook beloond was met den eeresabel.

Hij laat een zoon na, die trotsch mag zijn zulk een vader te hebben gehad. Maar ook wij Nederlanders mogen trotsch zijn op zulk een loot uit onzen stam! De Amerikaansche heeft niet te veel gezegd.

K. A. JAMES.

SURINAME

De Groep Suriname.

Kort na het overlijden van den heer B. H. Juda, het oudste en sympathieke lid van het Algem. Nederl. Verbond in Suriname, en correspondent in de kolonie na de dagen van oprichting in 1896 *), stierf na een 11-jarig leven de Groep Suriname van het Verbond in deze kolonie zelve op 24 Nov. 1913, aan uitputting, algemeene zwakte, verwaarloozing, de gewone ziekteverschijnselen van alle Surinaamsche vereenigingen.

Treurig voorwaar!

Op voorstel van het bestuur had de ontbinding der Groep Suriname plaats. De belangstelling

*) Ter herinnering zij medegedeeld dat de eerste leden in Suriname waren B. H. Juda, S. da Silva en Kennis adelt. Zij staan opgegeven in het Februarinummer van Neerlandia 1897. In October van dat jaar, toen ondergeteekende reeds eenigen tijd in Zuid-Afrika had gewerkt voor het A.N.V. en Johannesburg reeds 250 leden telde, werd medegedeeld dat een nieuw secretariaat werd waargenomen door den heer B. H. Juda te Paramaribo. In Dec 1897 zie ik de namen der eerste 11 leden alhier vermeld. In Sept./Oct. 1900 kwam het belangwekkend geïllustreerde Suriname-nummer uit van Neerlandia.

was tot onder vriespunt gedaald, ondanks de hooge temperatuur der tropen. De schulden groeiden steeds aan, de uitgaven daalden niet, de inkomsten vloeiden voortdurend minder. Meer en meer leden vielen af. Nieuwe werden niet aangeworven. Gedurende heel 1913 lag de Groep te zieltogen, niemand bekommerde zich meer over de stervende. Ten slotte kwam de zelfexecutie zooals de Surinamer schrijft op zijn Japansch hari, kiri: En een begrafenis werd de eertijds zoo sterke, invloedrijke Groep bereid.

„Sic transit gloria mundi" schreef een ander blad, „alweer een lijk".

In een der bladen lazen wij het volgende:

De begrafenis van het Algemeen Nederlandsch Verbond.

Men meldt ons:

Op de buitengewone vergadering van de Groep Suriname van het Algem. Nederlandsch Verbond, gehouden op Donderdag 6 November j.l. waarin over de ontbinding van de Groep zou worden beslist was behalve het bestuur aanwezig... één lid.

Door den aanwezige werd gewezen op het treurige van het feit, dat ook deze vereeniging zou moeten worden ontbonden en aan het bestuur verzocht tenminste te trachten de bibliotheek, die werkelijk in een behoefte voorziet, in stand te houden.

Het bestuur ziende het volkomen gebrek aan belangstelling bij de leden, zich vooral uitende in de ongeregelde betaling der lidmaatschapsgelden en bij hen, die van die bibliotheek gebruik maakten, meende aan dat verzoek niet te kunnen voldoen, te meer waar de bestuursleden aansprakelijk zijn voor de schulden der vereeniging, die maandelijks toenemen en nu al tot een bedrag ongeveer gelijk aan de waarde der bezittingen gestegen zijn.

Alzoo is met 5 (die der aanwezige bestuursleden) tegen één stem besloten om het Hoofdbestuur machtiging te vragen de Groep te ontbinden, wat volgens het reglement vereischt wordt.

Mocht eventueel die machtiging niet worden verkregen dan zal het huidige bestuur aftreden.

In afwachting van de beslissing uit Holland zal reeds op het einde van deze maand het Groepskantoor worden gesloten en de boeken en meubelen worden verkocht.

Pbo. 4/11 '13.

En die begrafenis was geen deftige, rustige uitvaart van de vervallen grootheid, die na de wisselvalligheden des levens naar de laatste rustplaats werd geleid. De begrafenis werd aangekondigd door de hier zoo bekende veilinglijst, luidende:

J. B. L. Nassy,
Auctionnair,
zal op Maandag 24 November 1913, des namiddags 4 uur in de benedenwoning van het huis aan de Gravenstraat van het Algemeen Nederlandsch Verbond, Afd. Suriname, verkooping houden van de volgende goederen, enz.

Met toestemming der leden is dus ontbinding niet geschied. Het eene op de vergadering aanwezige lid verzette zich tegen ontbinding van de Groep. Door ondergeteekende, die niet in de stad was — werd voor zijn vertrek een brief geschreven aan het bestuur — om uiting te geven aan zijn gevoel van verontwaardiging. Of die voorgelezen is aan de vergadering van één lid, is hem niet bekend.

Wat opvolgende besturen hebben tot stand gebracht is nu weer te niet gedaan.

Met hoeveel geestdrift was men begonnen! De oud-Gouverneur van Suriname, Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijk, gaf den stoot tot het tot stand komen van de Groep Suriname, de 6de Groep van het A. N. V., de benjamin in 1902, en de oprechte belangstelling kwam nooit zoo sterk uit, als in die dageg toen hij, bij de pogingen van 't Hoofdbestuur om een Groep Suriname te vestigen, schoon Minister, schoon overstelpt met werk, persoonlijk zich de moeite gaf van uitgebreide voorlichting.

En zoo stak de 6de Groep in zee met Mr. Dr. C. F. Schoch, directeur der Surinaamsche Bank als voorzitter, Mr. H. W. van Sandick, Gouvernementssecretaris als ondervoorzitter, Mr. P. Hofstede Cruil, Procureur-Generaal als secretaris, Ds. C. Hoekstra als penningmeester en de heeren Dr. H. D. Benjamins, inspecteur van het onderwijs, J. A. Dragten, geneesheer, C. R. Frowein, zendeling der Ev. Br. Gemeente, J. R. Thomson, hoofd eener school, Mr. F. S. Siewertsz van Reesema, lid van het Hof van Justitie en A. M. W. ter Laag, koopman, a's leden. Of er gewerkt is in de 11 jaren van het bestaan?

Wie vergeet de vele lezingen op zoo velerlei gebied, wedstrijden voor kinderen op de volksscholen, herdenkingen van Neêrlands groote mannen als een De Ruijter- en Heije-herdenking, een plechtige samenkomst (gala-avond) bij de geboorte van Prinses Juliana, de vele kunstavonden, een Julius Caesar-avond, de 1ste tentoonstelling in de kolonie van schilderijen, een Guido Gezelle-avond, de lichtbee'den avonden. Het is te veel om op te noemen.

Wij zullen de namen niet neerschrijven van al degenen die zich gegeven hebben voor het A. N. V., mannen van allerlei rang en stand, kleur en godsdienst.

Er is genoten van het vele door de Groep aangeboden, er is opbouwend gewerkt, er is een band gelegd, die weer verbroken is.

Ook in het bestuur zijn Nederlander en Surinamer te zamen gebracht en deze hebben eendrachtelijk gearbeid voor de beginselen van het schoone doel.

Fouten zijn er ook begaan. Maar waar gebeurt dit niet. Toch hebben die ook weer licht gebracht.

Wat kan in Suriname stand houden? Vanwaar was dit gebrek aan belangstelling ontstaan? Lag de schuld bij leden of bestuur? Waarom kan er geen nieuw leven worden ingeblazen? Waarom worden goede vrienden vervreemd en afgestooten?

Suriname wordt de meest Nederlandsche kolonie van Nederland genoemd. Heeft zij daarom geen A. N. V. noodig? Ik twijfel er aan. Het wekken van het bewustzijn van stameenheid, de verhooging van de zedelijke en stoffelijke kracht van den Nederlandschen stam, handhaving en verbreiding van de Nederlandsche taal, is zeer zeker noodig in Suriname, trots alle beweringen dat deze kolonie de meest Nederlandsche is.

In December 1902 schreef het Hoofdbestuur in Neerlandia No. 12 dat „het stervende jaar toch nog uitbreiding van het Verbond tot zijn grootst mogelijke grens heeft beleefd. Aan het geheel van den Nederlandschen stam ontbrak Suriname. Suriname is van zelf gekomen, na simpele vraag aan het juiste adres. Zij is de benjamin, de heksluitster."

„Het stervende jaar 1913", kan nu het Hoofdbestuur schrijven, „heeft beleefd dat Suriname van zelf is heengegaan en zich heeft losgescheurd uit het groote verband dat overal elders opbloeit." Overal ter wereld is ontwaken en leven, in Suriname inslapen en dood.

En zoo eindigde het op 24 November 1913.

Het vriendelijke Groepskantoor met leeszaal had een bordje voor de deur

Heden middag 3½ uur veiling.

De 2800 Hollandsche boekwerken der leeszaal, de vele belangwekkende geschriften over den Nederlandschen stam door ondergeteekende bijeengebracht, een 160-tal lithographiën van H. M. de Koningin, de schoone De Ruijterplaat en het Nederlandsche wapen werden met het meubilair onder den hamer gebracht, te midden van kisten pruimtabak, vaten taragonawijn, kisten snij- en sperciebоonen, aardewerk en dergelijke, bij deze veiling ingebracht. Er waren veel menschen, nieuwsgierigen en koopers en rumoer, geen rouwdragers.

Om 4.5 uur was de begrafenis ten einde. Het was afgeloopen.

Een 300-tal guldens was bijeen. De schulden kunnen nu betaald worden uit deze erfenis en het A. N. V., dat eenmaal in zonnelicht baadde en in glorie, had opgehouden te bestaan, door weinigen betreurd.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Paramaribo 1 Dec. 1913.

Naschrift.

Het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond waardeert het schrijven van den heer Fred. Oudschans Dentz, maar kan zich met de in bovenstaand stuk gemaakte gevolgtrekking geenszins vereenigen.

De heer Oudschans Dentz schrijft: „Het stervende jaar 1913, kan nu het Hoofdbestuur schrijven, heeft beleefd dat Suriname van zelf is heengegaan en zich heeft losgescheurd uit het groote verband", en verder aan het slot: „Het A. N. V. dat eenmaal in zonnelicht baadde en in glorie, had opgehouden te bestaan, door weinigen betreurd."

De Groep Suriname is niet dood! Dat hangt maar niet zoo, zonder meer, af van eenige personen in Suriname, die buiten het bestaande reglement om, eigenmachtig en dus ook op eigen verantwoordelijkheid, de Groep dood verklaarden.

Volgens art. 30 van het Surinaamsche Groepsreglement kan de Groep slechts ontbonden worden na voorafgaande goedkeuring van het Hoofdbestuur van het Verbond in Nederland. Die goedkeuring is niet gevraagd en dus ook niet verkregen; derhalve had men niet het recht de Groep dood te verklaren. Men kan alleen vaststellen, dat de leden van het Groepsbestuur het reglement niet hebben gehandhaafd en zonder daartoe bevoegd te zijn, de eigendommen van de Groep hebben doen verkoopen, zoodat zij daarvoor geldelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld. En door hun daad hebben zij op zonderlinge wijze, verklaard, te willen aftreden als leden van het Groepsbestuur, zoodat de leden van de Groep thans ongeorganiseerd zijn en weldra zullen worden opgeroepen tot het vormen van een nieuw bestuur, dat beter zich zijne taak bewust zal zijn dan het afgetreden bestuur.

Het Hoofdbestuur heeft zich daartoe reeds in betrekking gesteld met eenige personen in de kolonie Suriname en hoopt binnenkort te kunnen mededeelen, dat het inderdaad slechts eene flauwte was, die de Groep was overkomen, meer niet.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche brieven.

XVI.

Pretoria 27 Nov. 1913.

Warmte en beweging.

Wanneer men wist hoe warm het hier was, hoe drukkend, hoe stikkend, dan zou men zich heelemaal niet kunnen begrijpen dat de menschen onder deze omstandigheden zich nog zoo warm maken over allerlei onderwerpen. Ik ben het eens met den heer J. C. van Boeschoten, den oud-onderstaatssecretaris voor Binnenlandsche Zaken in Transvaal, die na een lang verblijf in Europa ons land weer eens met een bezoek vereert, dat het in elk geval hier thans nog beter is dan in November in Holland, maar ik snak naar den gulden middenweg, zooals ieder snakt naar regen, regen, opdat de atmosfeer een beetje afkoelt. Bij deze warmte schijnt elke beweging nadeelig en toch is hier beweging op elk gebied. De menschen storen zich niet aan de hitte, evenmin als de hitte zich stoort aan het menschdom. Er is sterke beweging op taalgebied, sterke beweging, om niet te zeggen beroering in de politiek, sterke beweging in nationale richting.

In den loop dezer maand hebben wij hier ter stede een Hollandschen zangwedstrijd gehad, waaraan niet minder dan 57 personen deelnamen uit alle deelen van Transvaal. Voorgeschreven waren liederen voor alle mannen- en vrouwen-stemmen, voor mannen- en gemengd koor, voor twee- en vierzang. De keuze van de liederen kan ik niet in alle opzichten toejuichen. Deze wedstrijden zijn bedoeld om geestdrift te wekken voor het Hollandsche lied, de keuze moet dus met de uiterste zorg worden gedaan, waarbij rekening moet worden gehouden met den hier heerschenden smaak. Om die reden is het kunstlied uit den booze. Alleen het goede Hollandsche volkslied kan hier algemeenen ingang vinden. Het kunstlied zal slechts voor de enkelen zijn. Somberheid is hier evenmin geliefd. De Afrikaner is uit nature vroolijk, luchthartig zelfs, in dit opzicht wijkt zijn karakter af van den ietwat zwaarmoedig aangelegden Hollander. Ik wil echter niet zoo ver gaan als maatstaf voor den smaak der Afrikaners te nemen wat een invloedrijke dame voor een Afrikaanschen avond als eisch stelde: „Mevrouw, alsteblieft toch, niet romantisch, maar komiekerig!" De Afrikaner wil ook wel eens ernstige dingen hooren, maar het humoristische is hem veel liever. Zooals hij kan lachen om en kan nasmullen van een goede grap of een komiek geval kan geen Hollander het. Nu wil ik niet zeggen dat daarom alleen komieke Hollandsche liederen het hier te lande zullen doen, maar wel dat het snaaksche, het boertige wat in sommige oud-Hollandsche liedjes steekt, van een geest is die overeenstemt met dien der Afrikaners. Met dien zin heeft de commissie die de keuze der liederen voor dezen wedstrijd heeft gedaan geen rekening gehouden en daarom geloof ik dat deze wedstrijd niet zal nawerken. De liedjes daar gezongen zullen nu en dan nog eens op een avond worden voorgedragen, maar dan zullen zij van het programma van gezellige avondjes en uit de herinnering verdwijnen. Het is jammer, want dit is toch niet de bedoeling die bij het inrichten van deze wedstrijden door de Christelijke Jongelieden Vereeniging, waarvan Ds. H. van Broekhuizen de ziel is, heeft voorgezeten.

Nu eens zien wat een Hollandsche zangavond door mevr. Tilanus van Pretoria op verzoek van een paar menschen te Standerton in elkaar gezet, zal uitwerken. Mevr. Tilanus is een Hollandsche dame, die veel doet voor het bekend maken van het Hollandsche lied. Zij is iemand met fijn muzikalen smaak, die haar talenten steeds gaarne beschikbaar stelt, wanneer zij daartoe wordt uitgenoodigd en dan telkens een of meer Hollandsche liederen zingt. Het is de bedoeling van mevr. Tilanus om in het volgende seizoen, dat hier van April tot October valt, in Transvaal hier en daar Hollandsche liederavonden te geven, zooals die welke in het begin van December te Standerton door haar wordt ingericht. Zij zal niet alleen zelf zingen, maar haar plan is plaatselijke krachten te laten medewerken, waardoor meer belangstelling wordt gewekt en waardoor niet langer het spreekwoord van toepassing zal zijn: onbekend maakt onbemind. Het Hollandsche lied is hier weinig bekend, en omdat men het niet kent, spreekt men een veroordeelende meening uit. Zoo gaat het altijd.

Ik verwacht wel vooruitgang op dit gebied van de rondreis van mevr. Tilanus en wil hopen dat dit voorbeeld door meer personen zal worden nagevolgd.

Een gevolg van de herdenking van het herstel van Holland's Onafhankelijkheid 1813—1913 is geweest dat hier ter stede de Nederlandsche Vereeniging, die sedert jaren een stervend bestaan leed, op nieuw is opgericht. Het bestuur had een buitengewone vergadering van leden en Nederlanders en oud-Nederlanders bijeengeroepen, waar het de vraag voorlegde of men de Vereeniging „den doodsteek wilde geven", zooals de voorzitter het zeer realistisch uitdrukte, of haar nieuw leven wilde inblazen. Met eenparige stemmen besloot de vergadering tot het laatste. Een nieuw bestuur werd gekozen, waarin alle deelen der Hollandsche samenleving vertegenwoordigd zijn en de lidmaatschapsbijdrage werd zoo laag gesteld, dat dit voor niemand een beletsel kan zijn om zich bij deze Vereeniging aan te sluiten. Het nieuwe bestuur is onmiddellijk met veel ijver aan het werk gegaan en heeft niet alleen een groot aantal nieuwe leden aangeworven, maar ook een commissie opdracht gegeven een feest- en propaganda-avond in elkaar te zetten. Naar ik verneem heeft deze commissie besloten van dezen eersten avond een propaganda-avond te maken voor het Hollandsche lied. Door een der leden van de commissie zal een soort tooneelstukje worden geschreven, waarin verschillende oudere en nieuwere liederen worden verwerkt, waarbij voornamelijk een keuze zal worden gedaan uit de beide liederenboeken van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, welke boeken hier wel bekend en geschikt zijn om hier in het gezin veel genot te verschaffen. Alleen is weer het bezwaar, dat zij in vele huizen onder de Engelsche muziek liggen begraven en een onheilzame rust genieten. Wellicht dat deze poging der Nederlandsche Vereeniging ertoe meewerkt om de schoone slaapster te wekken.

Zoo is er beweging en leven alom. Voor den weinig opmerkzamen en weinig werkzamen toeschouwer mogen die teekenen niet zoo duidelijk zichtbaar zijn, voor hem, die aan de beweging deelneemt, zijn zij aanmoedigend en opwekkend. Alleen men moet zich niet door de hitte laten neerslaan en paf er bij neerzitten. En dat is soms wel eens heel moeilijk als het 's avonds na een snikheeten dag op de stoep zoo rustgevend stil en verfrisschend koel is. Ik kan me begrijpen dat de menschen dan liever niet naar vergaderingen of oefeningen gaan. Te meer eerbied heb ik daarom voor de menschen die dit alles opgeven voor de goede zaak.

OU-BOET.

Taalwedstrijd te Johannesburg.

Door de Afdeeling Johannesburg van 't A. N. V. is te Johannesburg op 4, 5 en 7 Oktober een taalwedstrijd gehouden.

Tegen 33 leerlingen in 1912, namen nu 185 leerlingen er aan deel, hetwelk aan 't bestuur en de scheidsrechters handen vol werk gaf.

De scheidsrechters waren: Prof. Dr. T. H. le Roux, Prof. Dr. P. W. de Villiers, beiden van de Universiteit te Pretoria; Prof. J. Kamp van Potchefstroom; de heeren K. Bonsma, Normaal-Kollege en C. C. Cronjé, Volksschool, Heidelberg. Deze heeren zijn bereid geweest geheel belangeloos naar Johannesburg te komen.

De uitslag was als volgt:

Standaard 2, Diktee. Eerste prijs: J. Anna Fouché; tweede prijs: Josephine de Jong; derde prijs: Edith Biermann.

Standaard 2, Lezen. Eerste prijs: Marianne van Lier; tweede prijs: Sofia H. F. Erasmus; derde prijs: Aletta S. E. Beukes.

Standaard 3, Diktee. Eerste prijs: Katie v. d. Merwe; tweede prijs: George Esselaar; derde prijs: John Albert Buys.

Standaard 3, Lezen. Eerste prijs: Belick Jaffit; tweede prijs: George Esselaar; derde prijs: Maria Catrina Buist.

Standaard 4, Diktee. Eerste prijs: Ester Abrahams; tweede prijs: Arena Hamersma; derde prijs: Barney Fix.

Standaard 4, Lezen. Eerste prijs: Rachel Getz; tweede prijs: Barney Fix; derde prijs: Gerrit de Vries.

Standaard 5, Recitatie. Eerste prijs: Machteld de Klerk; tweede prijs: Charlotte C. C. Lamb; derde prijs: Hendrik de Groot.

Standaard 6, Recitatie. Eerste prijs: Gertruida Susanna Bester; tweede prijs: Anna Hendrina de Bruyne; derde prijs: Maggie Jonas.

Standaard 5, Geschiedenis. Eerste prijs: Hendrik de Groot; tweede prijs: Jacoba Isabella Heyneke.

Standaard 6, Geschiedenis. Prijs: Gertruida Susanna Bester.

Opstel. Eerste prijs: Johannes Jacobus Pienaar; tweede prijs: Mildred Dulcie v. Onselen; derde prijs: Hendrik Gerhardus Stoker.

Vertaling. Eerste prijs: Johan Hilarius; tweede prijs: Carel Beerstecher; derde prijs: Jan H. Muller.

Drie ekstra boekprijzen zijn gegeven aan een Afrikaansche leerling Sofia H. F. Erasmus;

Engelsche leerling Dora Isaacs;

Hollandsche leerling Engelina Esselaar.

De plechtige uitreiking der prijzen had plaats in een groote Decemberbijeenkomst.

Het is een verblijdend teeken, schrijft De Volkstem, dat aan dezen wedstrijd niet alleen Afrikaansche en Hollandsche kinderen deelnamen, maar ook kinderen van Duitsch- en Engelschsprekende ouders, waaruit we mogen besluiten dat 't Hollandsch meer en meer veld wint.

Voor het stambelang in Zuid-Afrika.

De Zwolsche Courant meldt:

Het bestuur van de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging „Afdeeling Zwolle" heeft, daarmede zeker handelende in den geest der leden, een prijs voor letterkunde uitgeloofd.

Hij bestaat in eene groote gouden medaille, waarop zich aan de voorzijde het Zwolsch wapen bevindt, waarboven staat „Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging, Afdeeling Zwolle". Aan de achterzijde staat: „Prijs voor Letterkunde" en is ruimte opengelaten voor invulling van den naam van den prijswinner.

De medaille, die geleverd is door den heer L. Stelt-man te Zwolle, is verzonden aan den heer Dr. Geo S. Malan, secretaris in het hoofdbestuur van den Zuid-Afrikaanschen Taalbond en is aan dat hoofdbestuur beschikbaar gesteld als prijs voor het diploma van Nederlandsche letterkunde. Het bestuur heeft bij de toezending den wensch uitgesproken, dat de toekenning van deze medaille iets mag bijdragen tot bevordering van de stambelangen in Zuid-Afrika.

Prof. Dr. S. O. Los.

Dr. S. O. Los, de vorige maand benoemd tot Hoogleeraar in de Kerkgeschiedenis en ethiek aan de Theologische School te Potchefstroom, verliet zes jaren geleden ons land om de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika te gaan dienen.

Prof. Los is te Utrecht gepromoveerd tot Doctor in de wijsbegeerte op een proefschrift over Aristoteles.

Toen President Kruger in 1900 in ons land kwam werd hij tot zijn huisprediker gekozen, vergezelde hem ook naar Frankrijk en was bij zijn sterven aanwezig.

AMERIKA

Hollandsche bevolking der Ver. Staten.

Aan het Amerikaansch-Hollandsche blad De Toekomst is het volgende ontleend:

Volgens de volkstelling van 1910 woonden er toen in de Vereenigde Staten in 't geheel 119.377 geboren Nederlanders, tegen 94.922 in het jaar 1900. Onderstaande is een komplete lijst van de Nederlandsche bevolking, zooals verdeeld over de onderscheidene Staten der Unie. De cijfers zijn overgenomen uit het handschrift van een nog onuitgegeven boek van onzen vriend A. Oosterheerdt over de Hollanders in Amerika, welk boek wellicht spoedig het licht zal zien.

Staten	1910	1900
Alabama	127	42
Arizona	—	23
Arkansas	145	69
California	2303	1013
Colorado	715	260
Connecticut	303	153
Delaware	20	69
District of Columbia	64	42
Florida	—	52
Georgia	—	38
Idaho	259	50
Illinois	14.402	11.916
Indiana	2131	1678
Iowa	11.336	9388
Kansas	912	875
Kentucky	140	136
Louisiana	113	78
Maine	—	22
Maryland	203	220
Massachusetts	1589	993
Michigan	33.470	30.406
Minnesota	3542	2714
Mississippi	—	41
Missouri	988	812
Montana	1054	316
Nebraska	872	885
Nevada	—	3
New Hampshire	—	21
New Jersey	12.702	10.261
New Mexico	—	99
New York	12.636	9413
North Carolina	—	17
North Dakota	907	317
Ohio	2278	1719
Oklahoma	230	85
Oregon	626	324
Pennsylvania	1266	636
Rhode Island	143	69
South Carolina	—	6
South Dakota	2623	1566
Tennessee	—	52
Texas	424	261
Utah	1392	523
Vermont	—	20
Virginia	—	72
Washington	2157	631
West Virgina	124	22
Wisconsin	7379	6496
Wyoming	—	18
Totaal	119.377	94.922

Men merke op, dat hier alleen sprake is van geboren Nederlanders. Er zijn velen in Amerika uit Nederlandsche ouders geboren, die ook voor Hollanders doorgaan.

Maar dezulken zijn hier niet meegeteld.

Uit Iowa.

In de Amerikaansch-Hollandsche krant Pella's Weekblad van 5 Dec. komt een verslag voor van de inwijding der nieuwe Gereformeerde Kerk en Pastorie te Leighton, waarin een historisch overzicht gegeven wordt der kerkelijke gemeente aldaar.

Er blijkt uit dat de Hollandsche kolonie te Pella zich in de laatste 25 jaar voortdurend heeft uitgebreid, zoo zelfs dat de afstand voor verscheiden gezinnen te groot werd om geregeld ter oude kerk te kunnen gaan.

Wel werd er jaren lang in hulpgebouwtjes gepredikt; maar dat kon op den duur geen bevrediging schenken.

En zoo is dan nog het vorig jaar een nieuwe kerk met pastorie kunnen worden ingewijd.

Uit Grand Rapids.

(Bij de foto.)

Te Grand Rapids (Mich.), in de Vereenigde Staten, vindt men de grootste Hollandsche kolonie van Noord-Amerika. Men vindt er ook de meeste Hollandsche kerken, die voor vele emigranten, die naar de Nieuwe Wereld trekken, een behoudend element zijn. Een zeer groot aantal onzer lezers heeft er relaties, waarom het hun zeker aangenaam zal zijn, de aangezichten te zien van een deel der mannen, die door God daar tot leiding van het kerkelijk leven zijn geroepen. Wij plaatsen daarom deze foto der vergadering van de Classe der Christ. Geref. kerk Grand Rapids West, waarop de portretten van vele in Nederland bekende broeders. Men vindt er van links naar rechts: eerste rij, de ouderlingen A. v. d. Berg, J. C. de Maagd, P. Joppe, H. Hofmeyer; tweede rij (zittende), de predikanten Dr. J. van Lonkhuyzen (vroeger te Rijswijk in Nederland), Dr. Henry Beets (hoofdredacteur van The Banner), Ds. L. J. Hulst (64 jaar predikant, gaf onlangs een gedenkschrift uit), Ds. E. Breen (hoofdredacteur van De Calvinist), Ds. J. Noordewier (broeder van den onlangs overleden predikant van Meppel), Ds. F. Doezema, Ds. G. Broene en ouderling W. Hoek; derde rij (staande), Ds. J. C. Schaap, Ds. G. Hoeksema, Ds. E. J. Tanis, Ds. L. Veltkamp, Ds. J. R. Brink, Ds. R. Diephuis, Ds. Eldersveld, Ds. J. C. de Bruyn; vierde rij, de ouderlingen M. Goudswaard, G. J. Rooks, A. Rodenhuis, B. Kannegieter, Ds. H. Beute, Ds. H. Oostendorp, ouderlingen N. Spoelstra, M. Katsma en T. van der Meer; bovenste rij, de ouderlingen A. Dijkstra, W. Groen, M. Ruster, J. Honderd, Ds. J. L. van Tielen, ouderlingen J. Hoogenboom, J. W. Mensink en H. Sietsma.

(De Spiegel van 20 Dec. 1913.)

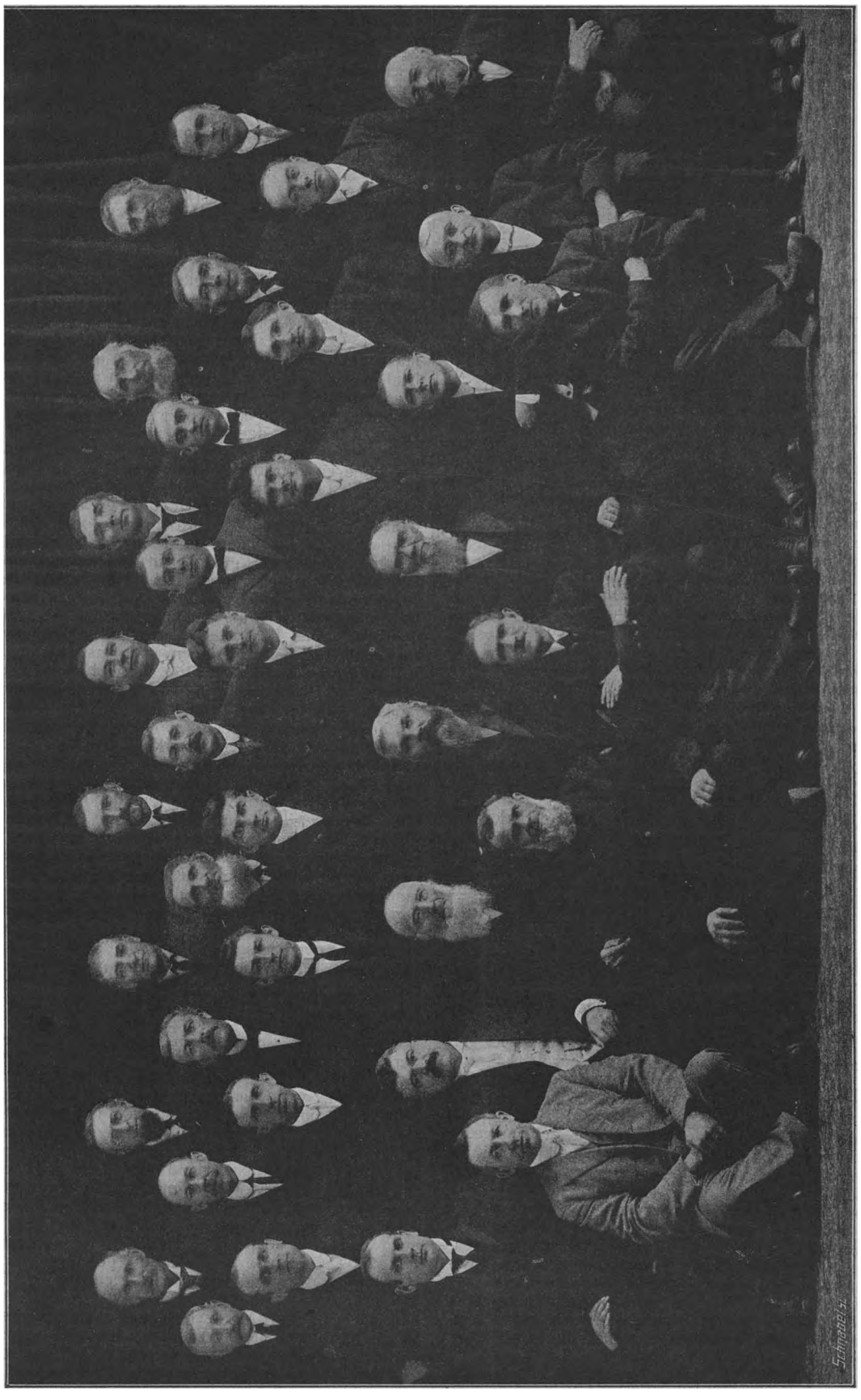
INGEZONDEN.

Nederland en Archangel.

Geachte Redactie.

Naar aanleiding van een bericht voorkomende in het laatste nummer van Neerlandia, blz. 292, onder Punt IX, inhoudende het voorstel om te Archangel (Rusland) eenen vertegenwoordiger van het A. N.V. aan te stellen, wil ik U even het een en ander mededeelen aangaande deze stad, waaruit zal blijken, dat Nederland in deze streken van Rusland lang geen onbekende is.

In de eerste plaats zijn onder de firma's, die hout uitvoeren, het belangrijkste uitvoerartikel van Archangel, een tweetal Nederlandsche, die namelijk filiaal-

De Hollandsche Kolonie te Grand Rapids (Noord-Amerika). *Uit: De Spiegel, weekillustratie voor het Christelijk gezin.*

afdeelingen zijn van twee groote houtkooperszaken hier in Nederland.

En wat de scheepvaart betreft onder Nederlandsche vlag, uit het hieronder volgende lijstje blijkt, dat wij geen slechi figuur maken.

Jaar 1913.

1.	Noorwegen	met 172	stoomschepen.
2.	Duitschland	» 118	»
3.	Engeland	» 98	»
4.	Nederland	» 76	»
5.	Zweden	» 48	»
6.	Denemarken	» 29	»
7.	België	» 19	»
8.	Frankrijk	» 1	»
	Totaal:	561	»

Hierbij moet dan nog in aanmerking worden genomen, dat in doorsneê de inhoud van onze schepen grooter is dan die van de Duitsche en Noorsche, hoewel deze landen wat aantal schepen betreft boven Nederland staan. Nederland zou dus misschien wat tonneninhoud betreft een nog betere plaats innemen, maar wij staan dan toch in ieder geval als nummer vier, wat aantal betreft.

In Augustus van dit jaar waren in Archangel op éénen dag zelfs 21 Nederlandsche stoomschepen tegelijk in lading, een aantal, dat beteekenis heeft, — te meer daar de Nederlandsche schepen van Archangel bijna uitsluitend op Amsterdam, Rotterdam en Zaandam varen.

Onze houthandel met Archangel is dan ook tegenwoordig zeer belangrijk.

Naar Groot-Brittanië wordt het meeste hout uitgevoerd, maar dan komt ons land in de tweede plaats.

In de haven zag ik ook verschillende sleepbooten, baggermolens en zandzuigers, die in Nederland waren gebouwd.

Ik hoop dat de Nederlandsche betrekkingen met deze noordelijke haven zich in de toekomst steeds verder zullen ontwikkelen en dat er mettertijd een bloeiende Afdeeling van het A. N. V. gevonden zal worden.

Hoogachtend,

Amsterdam 21/12 '13. W. C. BONEBAKKER.

Een Engelsch blad over de droogmaking der Zuiderzee.

Het tijdschrift T. P's Weekly *) verzamelt elke week eenige uitknipsels uit verschillende bladen, die de redactie belangrijk toeschijnen, onder de rubriek: „Wisdom for the Times". In het nummer van 14 Nov. '13 treffen we het volgende aan, overgenomen uit de „Manchester Guardian" van de hand van H. G. Daniels.

„Het droogmaken van de Zuiderzee zal zonder twijfel eenige eigenaardige gevolgen hebben. Het eiland Marken, dat meer dan eenig ander deel van Nederland, zijn oude gewoonten bewaard heeft, zal omgeven worden door een kanaal, zoodat het zijn karakter niet zal verliezen, en het zal dan een soort museum worden.

De doode steden aan de Zuiderzee zullen weder in het land komen te liggen en de bevolking die het visschersberoep opnam toen hare landerijen overstroomd werden, zal weer gaan boeren. Het dorp Urk met zijn Noordzeevisschers zal in het vaste land verdwijnen en daarmede de eigenaardigheden van zijn bevolking. De visschersdorpen Volendam en Spakenburg, paradijzen voor kunstenaars en cinematograaf-menschen, zullen opgeslikt worden door het vaste land en het verlegen, eenvoudige visschersvolk zal misschien zijn 16de eeuwsche erfenis van Spaansche kleederdracht verruilen tegen de gewone kleeding van de boeren in den omtrek.

*) Het bekende blad van het parlementslid T. P. O'Connor, uitgegeven te Londen

Het is wel jammer, maar dit zijn verliezen waarvoor de moderne Hollander geen tranen zal storten. De geest van vooruitgang heerscht in het land, teweeggebracht door de noodzakelijkheid van politiek zelf-behoud, en hij zal meenen een goeden ruil te doen om bunders grond te winnen met opoffering van eenige plaatselijke eigenaardigheden, die toch alreeds begonnen te verdwijnen."

Dat denkbeeld van een museum is nog zoo kwaad niet; een „openlucht-museum" dus!

J. RASCH.

De Onafhankelijkheidsfeesten en de Inlanders.

Fort de Kock, 4 Nov. 1913.

Geachte Heer Redacteur.

Een maand ongeveer geleden, stond in de Sumatra Bode een Hollandsch telegram, meldende, dat de Nieuwe Courant zich scherp had uitgelaten tegen het laten meevieren van Inlanders aan de onafhankelijkheidsfeesten, als zijnde onkiesch en min of meer gedwongen. Het ligt er aan, in welk deel van onzen uitgestrekten archipel men zich bevindt en met welke volkeren men te doen heeft.

De schrijver in de N. Ct. is blijkbaar reeds lang uit Indië en niet op de hoogte van de huidige stroomingen en toestanden.

Niet overal is men tegen ons gezag gestemd of daarvoor onverschillig. Men heeft ook gebiedsdeelen, waar de bevolking en ik meen de leidende klasse, het intellectueel gedeelte in de eerste plaats, ons bepaald sympathiek is en lacht om Sarikat Islam of revolutionnair geschreeuw. Ik spreek niet van Christen Inlanders, die als geloofsgenooten ons van zelf genegen zijn. Ik spreek van goede Mohamedanen, die dankbaar de zegeningen van ons bestuur beseffen en hoog waardeeren; die door het genoten onderwijs en ons rechtvaardig bestuur, ondervonden hebben, dat het leven onder de schaduw van onze en hunne driekleur goed, zoo niet een zegen is. Ik bedoel de Maleiers ter Sumatra's Westkust, — de Menangkabouwers. Toen den hoofden werd opgeworpen, dat er feesten zouden gegeven worden voor Nederlands onafhankelijkheid en de Inlanders daarvoor wel niets zouden voelen, waren zij verontwaardigd. „De kleine man zou er niet veel van weten of begrijpen, doch de ontwikkelden zouden gegrieid zijn. Neen, men wilde zeker meevieren. Was Nederlandsch-Indië dan geen deel van Nederland, en vormden die te zamen niet één rijk? Men verheugde zich stellig ook, dat Nederland een eeuw nu bijna na de Engelsche overheersching, dit volk had geleid naar voorspoed en vrede en vooral naar hoogere ontwikkeling. Zou een ander land zooveel gedaan hebben."

Neen de schrijver van het artikel kent den heerschenden geest niet van een belangrijk deel van Nederlands onderdanen in deze gewesten. Weet hij, dat er hier een vereeniging van uitsluitend Maleiers bestaat, die rechtspersoonlijkheid heeft gekregen, ten doel hebbende het volk onderwijs te verschaffen in onze taal. Dat die vereeniging, „Studiefonds van Kota Gedang" genaamd, met eigen middelen twee jonge Maleiers naar Nederland heeft gezonden om tot onderwijzers te worden opgeleid, waarvan één helaas is overleden, doch de ander met een Nederlandsche lageronderwijs-acte in zijn zak aan het hoofd staat van een Inlandsche particuliere school van meer dan 200 leerlingen, aan wie hij, geholpen door een genaturaliseerden Maleier, les geeft in het Nederlandsch.

Dat er tal van Maleische jongens en meisjes zijn, die Hollandsch spreken en er ook hier reeds een soort Maleische vrouwen-beweging in den goeden zin bestaat en er een Inlandsche tweeweeks-blad is opgericht, waarbij eene vrouw mede-redactrice is.

Zie, dan is 't duidelijk, dat onze Inlandsche broeders Nederlandsch voelen en mee gaan feesten.

Ten slotte voeg ik hier nog aan toe een artikeltje uit bovengemeld Padangsch blad, dat geen verdere toelichting behoeft.

Padang, 29 Oct. 1913.

„Onafhankelijkheidsfeesten. De Inlanders willen bij de viering der onafhankelijkheidsfeesten niet achterblijven.

„De ingezetenen van Kampoeng Djawa zijn met den steun van panghoeloe Soetan Masa Boemi van plan, om in het bedehuis van dien kampoeng gebeden te houden voor het welzijn van Nederland en zijn koloniën. Daarna wordt een algemeene feestmaaltijd gehouden.

„Ingezetenen van kampoeng Palinggam en van kampoeng Berok willen roeiwedstrijden, andere vermakelijkheden en optochten organiseeren. Inlandsche schoolkinderen zullen, ieder voorzien van een Nederlandsch vlaggetje, zich voor de loge „Matahari" verzamelen en aan de optocht en deelnemen.

„Te Fort van der Capellen wil men voor deze gelegenheid een pasar karamaian organiseeren van 13 tot 18 November. Daar zullen landbouwproducten en huisvlijtartikelen tentoongesteld worden. Daarmede gaan natuurlijk verschillende vermakelijkheden gepaard.

Van het comité hier ter plaatse mochten wij nog geen programma ontvangen."

K. A. JAMES.

Neerlandia.

There is music in thy name,
Neerlandia!
Music equal to thy fame,
Neerlandia!
Not in all the world around
Can another name be found
So melodious in sound
As is thine, Neerlandia!

Till the race its course has run,
Neerlandia;
And man's glorious task is done,
Neerlandia,
Those to whom thou'st given birth,
Men of highest, noblest worth,
Shall be known throughout the earth,
As thy sons, Neerlandia!

Men of science, art and skill,
Neerlandia,
Men of courage, heart and will,
Neerlandia,
Men of war on land and sea,
Champions of liberty,
Daring all to make thee free,
Thou hast nursed, Neerlandia!

Ceaseless will we tribute bring,
Neerlandia,
To thy worth and fame, and sing
Neerlandia,
All that's noble, true and fine
Which the world yet owns as thine;
And thy name we'll e'er enshrine
In our hearts, Neerlandia!

To the Power that guided thee,
Neerlandia,
Saved from foreign tyranny,
Neerlandia,
Dowered thee with vast domain
In the isles of India's Main,
Send thy grateful, glad refrain
Heavenward, Neerlandia!

J. A. METS,
Nieuw-York. 82-jarige oud-Hollander.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Holland op zijn best.

Een kranig stuk zeemanschap is weer eens door Hollanders vertoond.

Het groote droogdok voor Soerabaja, geheel een voortbrengsel der Nederlandsche nijverheid, is na een sleep van 5 maanden (waaronder 3 weken stilliggen te Perim met het oog op den moesson) behouden op de plaats zijner bestemming aangekomen.

Het werd overgebracht door de sleepbooten Titan en Atlas uit Amsterdam. Het is het grootste droogdok (14000 ton) dat ooit over zulk een afstand (9200 mijlen) over zee werd gesleept.

— Mevrouw Noordewier—Reddingius en de heer Denijs hebben de vorige maand te Bielefeld met hun zang een schitterend succes behaald.

Verscheiden Nederl. toonkunstenaars zijn dezen winter reeds te Berlijn met grooten bijval opgetreden.

— De vorige maand heeft de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland" het dubbelschroef-mailstoomschip Koningin Emma in de vaart gebracht.

Dit is het grootste stoomschip, ooit op een Nederlandsche werf voltooid.

Het werd geheel van staal gebouwd door de Maatschappij „Feyenoord" te Rotterdam naar de plannen van de heeren M. A. Cornelissen en S. G. Visker.

— Het Engelsche vakblad The Syren and Shipping, dat elk Nieuwjaar een bijzonder nummer uitgeeft, laat ditmaal de eereplaats innemen door de Gelria, de nieuwe stoomboot van de Koninklijke Hollandsche Lloyd als „the ship of the year".

Gedenkteeken Prof. Asser.

Er heeft zich een algemeen Nederlandsch comité gevormd tot stichting van een gedenkteeken voor wijlen Zijne Excellentie Mr. T. M. C. Asser.

Bijdragen kunnen worden gezonden aan den penningmeester van het comité: Jhr. Mr. J. J. Rochussen, Heerengracht 597, Amsterdam.

Pers en Taal.

Verleden jaar spraken wij de hoop uit, dat bij den cursus voor journalisten, die toen voor het eerst aan de universiteit te Amsterdam werd gehouden, een volgenden keer een college in Nederlandsche taal niet zou ontbreken.

Met voldoening lezen wij nu in het program van den tweeden cursus: „Voor het geven van een viertal avonden over stijl en stijlcritiek heeft de raad van bestuur bereid bevonden dr. A. J. Barnouw, leeraar in het Nederlandsch aan het gymnasium te 's-Gravenhage."

De straf.

Een geestig Hollandsch schrijver heeft zijn bundel moderne schetsen uit een pastorie — Van het wondere ambt — uitgegeven onder een schuilnaam, en koos daartoe den Duitschen naam G. Grünenwald Hzn.

In het Bibliografisch Jaarboek 1913, bewerkt door W. H. de Buisonjé te Amsterdam, staat het boek opgegeven onder de rubriek: Vertaalde romans, novellen en vertellingen.

Al te vol.

Onder de gevaarlijkste en leelijkste verduitschingen, die tegenwoordig onze taal aantasten, is het vormen van bijvoegelijke naamwoorden door een zelfstandig naamwoord van het achtervoegsel -vol te voorzien. Dat is tegenwoordig een ware epidemie Humorvol, gewetensvol, waardevol, ijvervol, roemvol, liefdevol, huldevol, lofvol, — dat zijn maar enkele voorbeelden uit een menigte.

We laten daar de woorden, die al lang bij ons in gebruik zijn, omdat men ze noodig had en die wij niet goed meer missen kunnen, zooals eervol, berouwvol (ofschoon, we hebben berouwend en berouwhebbend) en misschien nog een paar. Maar al wat daar bij is gekomen en aldoor nog bij komt! Want men kan zoo natuurlijk met zelfstandige naamwoorden zonder tal doen.

Behalve dat het een gevoelig Hollandsch oor zoo leelijk aandoet, verdringt deze verduitsching de goede, oude samenstelling, en dikwijls meer dan een. Bovendien raken een aantal bijvoegelijke naamwoorden met verwante beteekenis er door in onbruik. Het is zooveel gemakkelijker om maar -vol achter een woord te plakken, dan zich te bezinnen hoe men dat in het Hollandsch wel zegt. Verarming van de ta dus, bij de mismaking.

We hebben bij het lezen van boeken, tijdschriften en kranten ettelijke woorden opgeteekend en laten de meeste hier volgen (er is geen enkel bij dat wij bedacht hebben), om te toonen hoe ver het kwaad al voortgewoekerd is en tot welke wanstaltigheden deze verduitsching leidt. Er zijn woorden bij, en van de gedrochtelijkste, die voorkomen bij schrijvers van naam.

Eerst eenige voorbeelden, waarin de goede Hollandsche uitgang -ig is: gewichtvol voor gewichtig, geestvol voor geestig (geestrijk), angstvol voor angstig (beangst), machtvol voor machtig (machthebbend), ijvervol voor ijverig, prachtvol voor prachtig, weemoedsvol voor weemoedig, krachtvol voor krachtig.

Dan die op -rijk: liefdevol voor liefderijk (liefdadig), gloedvol voor gloedrijk, zinvol voor zinrijk, glorievol voor glorierijk (glorieus), roemvol voor roemrijk (roemruchtig), belangvol voor belangrijk, vreugdevol voor vreugderijk (blij), kommervol voor kommerrijk (kommerlijk, kommerziek), deugdvol voor deugdrijk (deugdzaam), herinneringsvol voor herinnerringsrijk (gedachtenisrijk, gedenkwaardig: deze woorden beteekenen niet hetzelfde, maar de woorden op -vol zijn ware stoplappen, men gebruikt ze voor een aantal beteekenissen).

Om niet te veel te classificeeren laten wij de volgende voorbeelden dooreen volgen. Trouwens we hebben er reeds een paar genoemd die ook behooren tot die welke meer dan een woord verdringen: hoopvol voor hopend, moedig, gemoedigd, veelbelovend (ook in deze beteekenis wordt hoopvol gebruikt); gevaarvol voor vol gevaar (een enkele maal is de omzetting voldoende om den ouden Hollandschen klank terug te krijgen, maar als bijvoegelijk naamwoord is dat natuurlijk niet te gebruiken), of gevaarlijk, hachelijk; beteekenisvol voor veelbeteekenend, beduidenisvol voor veelbeduidend; wondervol voor wonderrijk (wonderlijk of verwonderlijk, wonderbaarlijk, wonderdadig), — gezwegen van het germanisme wondervol = mooi, prachtig; werkvol voor werkdadig (werkzaam, werklustig enz.); opofferingsvol voor offervaardig, offerwillig, opofferend; gezagsvol voor gezaghebbend (gebiedend); rampvol voor rampspoedig; zorgvol voor zorgzaam (zorgelijk, bezorgd); indrukvol voor indrukwekkend; verkwistvol voor verkwistend; gewetensvol voor nauwgezet (nauwkeurig, plichtmatig); vertrouwvol voor vertrouwend; waardevol voor belangrijk, gewichtig, kostbaar, kostelijk, duur; talentvol voor begaafd. En zoo voorts.

Wie er nog niet op gelet heeft, maar er door ons opmerkzaam op is gemaakt, zal bij het lezen nu zeker tal van andere voorbeelden ontmoeten, waarin dit -vol ons Hollandsch helpt leeg maken.

Nederlandsche nijverheid.

De levering van een groote partij petroleumafsluiters, benoodigd voor den bouw van de groote petroleumleidingen van den Roemeenschen Staat, tusschen Baicoi en Constantza, is gegund aan de firma R. S. Stokvis & Zonen te Rotterdam, ondanks de mededinging van Amerikaansche, Duitsche, Engelsche en Oostenrijksche firma's.

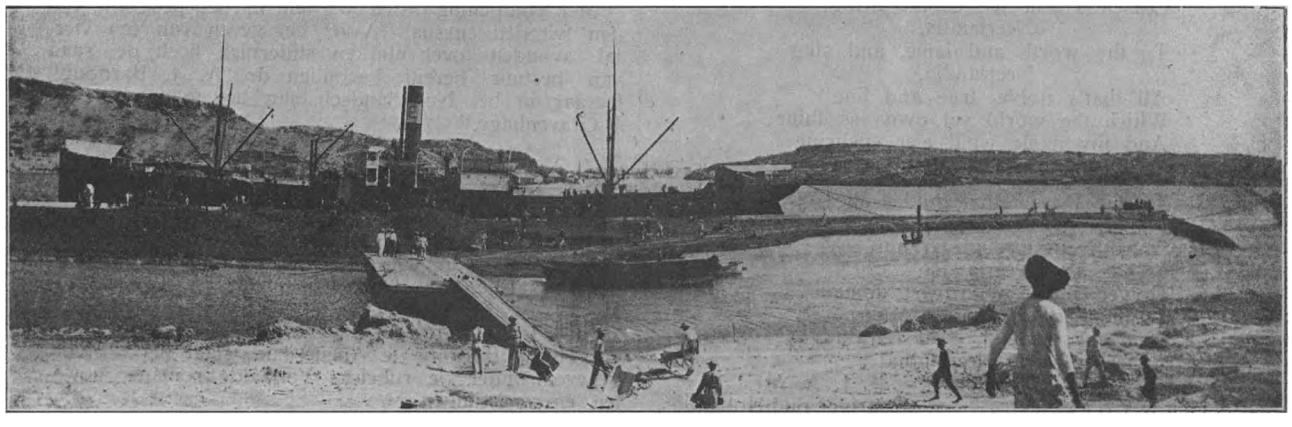
— Jan Hamer & Co. te Amsterdam, oudste liftfabrikanten in ons land, verspreiden een reclameboekje, waarin zij er op wijzen hoe de liften-fabricage sedert de laatste 25 jaren ook een Nederlandsche nijverheid is geworden. Zij leverden tot heden door geheel ons land meer dan 3000 liften, sedert 1895 vooral electrische.

Curaçao vooruit! (bij de afbeelding).

De Juliana-werf te Curaçao is de eersteling van de nieuwe particuliere werken, die met het oog op de te verwachten grootere scheepvaartbeweging door de opening van het Panamakanaal te Curaçao aangelegd zullen worden.

De firma Maduro & Zoon, die deze werf in zeer korten tijd door Amerikaansche ingenieurs deed aanleggen en een groot kapitaal hiervoor besteedde, toont hiermede een vooruitzienden blik te hebben en veel te hopen van de toekomst voor Curaçao.

Op de foto is de werf nog niet geheel gereed. Zij ligt in het Schottegat op een schiereiland, van het Gouvernement verkregen door ruiling met een ander stuk grond en bijbetaling van een som geld. Op den achtergrond ziet men de haven en de huizen van Willemstad.

De Nieuwe Julianakade te Willemstad op Curaçao.

Mooi Nederland.

Door de Machine-, Rijwiel- en Automobielfabriek „Simplex" te Amsterdam, wordt op aanvraag kosteloos toegezonden een nieuwe kunstkalender „Met Fiets en Camera door Nederland", op elk der twaalf bladen versierd met een gezicht uit ons land.

De Volksmond en de Inktpot.

Wij lezen in de Kampioen:

„Chanteloup = Kantel-om, leuke vertaling van een echt Amsterdamschen straatjongen; typisch, raak, zooals een bengel van veertien, vijftien jaar de wijsheid schudt uit zijn mouw.

„Kantel-om, zoo gewoontjes, zoo niks-niet-lastig, zoo heele naal niet gevaarlijk. Dat is ook de indruk, dien wij hebben meegenomen van de vliegvertooning op Oud-Roosenburch."

Het is waarlijk geestig, zooals het volksvernuft de woorden vindt; en wat klinkt dat mooi: Kantel-om! Het volk spreekt den naam van den Franschen vlieger Chanteloup natuurlijk uit als Kanteloep, indien het zelfs niet Kanteloup zegt. Kantelom ligt er dus vlak naast.

Maar wat vreemd is: de schrijver in de Kampioen, die het aardige van dat Hollandsche Kantelom zoo goed blijkt te voelen, laat op hetgeen wij aanhaalden volgen: „Kantel-om is zelf zoo'n eenvoudige man of the street, een gewone mécano, zonder pretensies, zonder een zweem van aanstellerigheid."

Het goede voorbeeld deed niet goed volgen: „man of the street", „mécano", „pretensies"... Jammer, dat de Amsterdamsche straatjongen niet in de buurt was om den schrijver aan Hollandsche woorden te helpen.

En wat nu weer zoo gek is: de „man of the street" is nog fout ook. De Engelschman spreekt van „the man in the street", niet „of the street"; een „man van de straat" is Hollandsch. Bovendien zou een Engelschman in het gegeven verband de uitdrukking niet gebruiken. „The man in the street" is de eenvoudige burger, die de dingen naar zijn beperkte ontwikkeling cf ook wel met zijn ongeschoold gezond verstand beoordeelt, dus soms nuchter goed en soms in onkunde verkeerd. Het gaat bij die uitdrukking derhalve niet om uiterlijk, houding of gedrag — „een gewone mécano enz." — maar om het begrip, de ontwikkeling.

Neêrlands Zangboek.

Bij den uitgever Joh. de Heer te Rotterdam verscheen een Nationaal Zangboek in kleurigen omslag, bevattend vele populaire liederen uit Groot-Nederlands gebied. Het is een zeer volledige verzameling.

Voor Afdeelingsavonden.

Mejuffr. Margaretha de Hartogh, Rotterdam.
Nederlandsche kunst- en volksliederenavond.

Jonkvr. Joh. Schuurbeque Boeije, Van Blankenburghstraat 141, Den Haag.
Voordracht over West-Indië (met lichtbeelden).

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

G. S. Raaff, vroeger Linnaeusstraat 49, Amsterdam.
Th. F. F. A. van Loon, vroeger ambt. I., U. en A., Soerabaia.
J. C. Hoppen, vroeger Scheveningsche weg 120, Den Haag.
A. Meinesz, vroeger p/a. Kon. Holl. Lloyd, Calle Reconguista 250, Buenos-Aires.
Ernst Thon Jr., vroeger Turmstr. 12, Berlijn N.W. 21.
M. W. Frowein, vroeger Paramaribo (thans in Z.-Afrika).
M. W. Senstius, vroeger Oude Kerkstr. 23, Utrecht.
C. Ter Cock, vroeger George Road 50, Erdington, Birmingham.
A. ter Maat, Pater, Vicaris Prov. der Eerw. Paters Dominikanen, vroeger Curaçao.
Ed. Beekmann, vroeger Herderstr. 42, Bremen.
P. L. Hissink, vroeger Kisoran, Tandjong Balei.
J. H. Nebbeling, vroeger machinist suikerfabr. Padokan, Djokjakarta.

Begrooting van het Hoofdbestuur van het Alg. Ned. Verbond voor 1914.

Ontvangsten:

1.	Opbrengst der achterstallige bijdragen over de jaren: 1910, 1911, 1912 en 1913	Memorie.
2.	Bijdragen van de Groepen:	
	Nederland, saldo van rekening	f 12000.—
	België	» 2280.—
	Ned. Indië	» 1200.—
	Suriname	» 100.—
	Ned. Antillen	» 360.— f 15940.—
3.	Bijdragen Zelfstandige Afdeelingen .	» 1407.—
4.	Gekweekte rente	» 100.—
5.	Subsidie Ned. Regeering	» 3600.—
6.	Buitengewone ontvangsten	» 50.—
7.	Opbrengst uitgaven A. N. V. . . .	» 100.—
8.	Rente legaat mejuffr. I. Rikkers . .	» 79.90
9.	Bijdragen van nieuwe leden aangebracht door den propagandist . . .	» 200.—
		f 21476.90

Uitgaven:

1.	Algemeene onkosten:		
	a. Salarissen ½ . . .	f 2250.—	
	b. Kantoorh. en onderh. ½	» 275.—	
	c. Drukwerk, kantoorbehoeften, porti enz. . .	» 800.—	
	d. Verschotten bestuursleden en afgevaardigden	» 700.—	f 4025.—
2.	Subsidie aan Neerlandia		» 8200.—
3.	Subsidie aan de Boeken-Commissie .		» 2400.—
4.	Druk en herdruk uitgaven A. N. V.		» 400.—
5.	Lidmaatschappen en kleine bijdragen		» 350.—
6.	Propaganda		» 1500.—
7.	Subsidies aan de Groepen		» 2020.—
8.	Subsidies aan de Zelfst. Afdeelingen		» 900.—
9.	Rente legaat mejuffr. I. Rikkers . .		» 79.90
10.	Ondersteuningen en tegemoetkomingen		» 1000.—
11.	Ned. onderwijs in den vreemde . .		» 250.—
12.	Crediet aan den Vacantieleergang . .		» 200.—
13.	Crediet voor de Bestend. Commissie der Congressen		» 100.—
14.	Bijdrage aan het Kapitaalfonds . .		Memorie.
15.	Onvoorziene uitgaven		» 52.—
			f 21476.90

Aldus ingediend en goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van 20 December 1913.

De Algem. Secretaris-Penningmeester:
N. J. ROELFSEMA.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMENDE LEDEN.

August Janssen, Villa Canton, Baarn.
J. Tromp Meesters, Steenwijk.
M. W. Dels, Wandelpad 32, Hilversum.
J. B. Wolters, Oude Boteringestraat 24, Groningen.
J. C. Baron Baud, Keizersgracht 311, Amsterdam.
Allen opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.

GEWONE LEDEN.

J. Bronkhorst, Langestraat 95, Hilversum.
L. van den Brink, Langestraat, »
G. A. A. van de Wall, Ministerpark 3, »
S. Dorhout, Langestraat 32, »
I. C. Keg, Utrechtscheweg 6, »
H. M. Pantekoek, Graaf Florislaan »
J. W. Kaiser, Utrechtscheweg 63, »
C. Jeltes Sr., Steijnlaan 16, »
G. H. Mohr, Utrechtscheweg 36, »
Baron Tindal, Ceintuurbaan 16, »
L. T. Tetrode, »
R. E. Hattink, Koninginneweg 1, »
Mr. H. F. H. Wilbrink Hoitsema, Melkpad 20, »
G. van Mesdag, »
A. Elberts Doyer, Ministerpark 24, »
J. Scherrewitz, Soestdijkerstraatweg 62, »
M. de Bruin, Wandelpad 30, »
W. Boissevain, Trompenburg, »
E. Luden, Witte Kruislaan 8, »
Mejuffr. M. ten Bosch, Aleideheuvel, »
F. K. J. Heringa, Utrechtsche Straatweg 15, »
J. H. Marinus, Heuvellaan 28, »
A. Perk, 's-Gravelandscheweg 62, »
Mr. M. S. Boon Hartsinck, Utrechtscheweg 51, »
M. R. Meesters, Steenwijk.
H. Krop, »
P. J. Polak, Tromp Meesterstraat, »
L. van der Wal, »
D. Veurman, Cornputsingel, »
K. Hovens Greve, »
H. Kamp, »
J. Voetelink, »
L. Schrijver, Cornputsingel 15, »
W. Jongejan, P. B. 1, »
L. Volbers, »
N. de Boer, »
P. Boonstra, Meppelerweg, »
H. H. Haitsema Viëtor, Cornputsingel, »
A. P. Versluys, »
Prof. Is. van Dijk, Groningen.
B. L. Cats, Heerestraat 61a, »
Prof. H. Haga, Westersingel, »
Prof. Dr. H. J. Hamburger, »
Ds. C. W. Coolsma, Trompstraat 15, »
H. L. Singer, Poelestraat 21, »
Dr. P. C. Romkes, Hooge der A, »
Prof. Dr. J. van Wageningen, Kraneweg 4, »
Prof. Dr. I. Huizinga, Klein Toornvliet, Helpman bij »
Adolf Catz, Damsterdiep, »
J. N. Voorsmit, Westersingel 11, »
J. Noordhoff, Oude Boteringestraat 12, »
Mr. W. J. M. Weersma, Oude Boteringestr. 71, »
C. H. van Fenema, »
J. J. Knap, Werfstraat 3, »
Mr. F. van der Tuuk, Oude Boteringestr. 29, »
T. M. Delfos, Damrak 20/22, Amsterdam.
N. Visscher, Leidschekade 94, »
P. W. Scheltema Beduin, Singel 125, »
E. Lagerwey, Voorstraat 86, Dordrecht.
J. de Booy Sr., Groot Hertoginnelaan 30, Den Haag.
Ds. L. W. Erdman, Nobelstraat, Brielle.
C. A. de Looze, »
D. Moerman, »
Allen opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.
S. Kromsigt, Marnixstraat 376boven, Amsterdam.
Opg. door den heer P. H. Stuurman, »
G. Breukink, Alexanderkade 9, »
Opg. door mevr. H. Breukink—v. d. Mandele, Utrecht.
A. W. Blaisse, Heerengracht 314, »
H. J. M. Vos de Wael, Bosb. Toussaintstraat 24, »
Beiden opg. door den heer J. Westerwoudt, »
A. Bonebakker Jr., Keizersgracht 782, »
M. Dirken, Bosboom Toussaintstr. 10, »
W. van Eekelen, Binnen Amstel 20, »
J. Elshout, 3e Helmerstr. 4, »
N. van Essen, Vossiusstraat 45, »
H. van Everdingen, 3e Helmerstraat 49, »
H. Giesbers, Keizersgracht 12, »
J. L. Gompertz, Stadhouderskade 145, »
G. H. C. Hart, Heerengracht 406, »
J. H. de Jong, Plantage Middenlaan 26, »
Ph. J. Jurgens, 1e Helmerstr. 55, »
M. J. Kramer Jr., Spuistraat 284, »
Rhaden-Mas M. Magkoewinoto, De Genestetstraat 7, »
F. van Konijnenburg, Prinsengracht 558, »
C. C. Uhlig, Singel 98, »
J. Vuylsteke, Vondelstraat 162, »
M. Zelvelder, Bosboom Toussaintstr. 26, »
Allen opg. door den heer J. W. te Winkel, »
D. Burger, 1e Helmerstraat 72, »
Opg. door den heer H. Visser, »
W. Feltkamp, Sarphatipark 44, »
Opg. door den heer H. T. Asser, »
C. Zevenbergen, Hendrik Jacobsstr. 26, »
L. Onvlee, Keizersgracht 162, »
S. van Dijken, Koninginneweg 123, »
Fr. Heemskerk, Oranje Nassaulaan 47, »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. Vrije Universiteit, »
W. F. van Campen, Prinsengracht 847, »
Opg. door den heer J. Hoogkamer, »
Mejuffr. A. Hissink, Jan Luykenstr. 96, »
» L. van Kroon, Valeriusstr. 6, »
Beiden opg. door mejuffr. M. J. Kuiper, »
G. F. Feikes—Boersma, 1e Helmerstr. 225, »
Opg. door den heer S. van Lier Ezn., »
Alfred B. Wolf, Frederik Hendriklaan 81, Den Haag.
Opg. door den heer S. van Lier Ezn., Amsterdam.
H. v. d. Mandere, Jan van Nassaustr. 93, Den Haag.
L. A. Boers, Conradkade 62, »
E. A. Colaço Belmonte, Carpentierstr. 37, »
Opg. door den heer M. C. v. Vooren Jr., Rotterdam.
Mr. B. Hulshoff, 1e v. Blankenburgstr. 81, Den Haag.
C. L. Heimel, Hugo de Grootstraat 47, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mr. C. L. Modderman, Frankenslag 73, »
Jonkvr. I. van Eysinga, Wagenaarweg 13, »
Mevr. Ch. van Isterdaël, Heemskerckstr. 8, »
Opg. door mejuffr. Eva van Dantzig, »
J. Schiff, Huize Nieuw Rijksdorp, Wassenaar bij »
Opg. door mevr. Insinger—Schiff, »
Witte Hoogendijk, Riouwstraat 153, »
Opg. door Jhr. Mr. L. W. C. von Weiler, »
Dr. L. W. A. M. Lasonder, Hendrik Swaerdecroonstraat 17, »
Opg. door Mr. P. A. N. S. van Meurs, »
J. H. W. Palthe Wesenhagen, Regentesselaan, »

F. L. G. d'Aumerie, Prins Willemstr. 19, Scheveningen.
D. Erdman, van Weede van Dijkveldtstr., »
Allen opg. door den heer N. La Grappe Dominicus, Rijswijk.
Mejuffr. J. C. Oltmans, Jan Willem Friso-straat 32, Utrecht.
Opg. door Dr. M. A. van Weel, Den Haag.
P. Frima, Lange Nieuwstraat 2, »
Opg. door mejuffr. Dr. C. C. v. d. Graft, »
H. E. Boissevain, Lange Nieuwstraat 6, »
C. P. A. A. Buyen v. Weelderen, Korte Minrebroederstraat 11bis, »
E. A. Brongers, Catharijnesingel 21bis, »
N. de Bruine Ploos v. Amstel, Minre-broederstraat 10, »
F. Creutz, Oude Gracht 103, »
H. J. Dijckmeester, Drift 10, »
A. Binnendijk, Oude Gracht W.Z. 17, »
J. van Egmond, J. M. Kemperstr. 6, »
C. van Elk, Minrebroederstr. 4, »
P. P. J. M. Geradts, Achter St. Pieter 7, »
G. W. Grijns, Oude Gracht W.Z. 25, »
A. L. Heerma van Voss, Minrebroederstr. 17, »
D. J. P. Hoeufft, Achter St. Pieter 23, »
A. Loeff, Hamburgerbrug 35, »
R. Pauw, Achter St. Pieter 23, »
J. P. H. H. Pleines, Zadelstraat 24bis, »
R. H. W. Regout, v. Wijckskade 22bis, »
R. L. J. van Ruyven, Schoolstraat 1, »
O. Schreuder, Catharijnesingel 52, »
J. J. Soer, Catharijnesingel 24, »
F. R. von Weiler, Ambachtstraat 2, »
A. H. de Wijn, Nassaustraat 15, »
M. P. L. Wijn, Minrebroederstr. 8, »
A. J. C. v. d. Wijck, Achter St. Pieter 23, »
J. F. Dikkenberg, Poortstraat 10, »
A. van Anrooy, Korte Jansstraat 1bis, »
H. F. Ferwerda, Lange Nieuwstraat 6, »
Allen opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. »
E. H. D. Insinger, Pijnenburg, Lage Vuursche.
Opg. door den heer J. H. Insinger, Luxor.
Haitsma Mulier, Westerhoutpark, Heemsted
Opg. door den heer F. H. de Kock van Leeuwen, »
Mejuffr. K. Cuijpers, Maastrichterweg 1, Roermond.
Opg. door den heer J. L. Boekwijt, Bazel.
Jonkvr. C. A. Baronesse v. d. Feltz, Assen.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
P. E. Verkade, Oude Delft 98, Delft.
P. J. Oud, Emmakade, Purmerend.
G. v. d. Reyden, Bassingracht, Den Helder.
P. J. M. v. d. Reyden, Nieuwe Weg 20, Watergraafsmeer.
Allen opg. door den heer P. H. Stuurman, Amsterdam.
H. Brouwer, Omval 133, Watergraafsmeer.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling Vrije-Universiteit, Amsterdam.
J. Nagtegaal, Nijhoffstraat 7, Nijmegen.
K. M. de Haas, Hatertscheweg, »
W. J. C. van Beest, Pontanusstraat 33, »
Th. Kuijper, St. Stephanusstraat 46, »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Dr. E. D. van Oort, Zoeterwoudschesin-gel 4, Leiden.
M. Scheltema, Breestraat 147, »
Opg. door den heer A. Trouw, »
J. Oppelaar, Wittesingel 70, »
H. J. F. Mayer, Hazerswoude.
C. Korteweg, »
J. M. Kok, »
H. van der Tack Boskoop.
W. A. Baar, Koudekerk.
J. N. Pos, »
N. J. Oppelaar, »
Allen opg. door den heer Em. Hullebroeck, Gent.
J. C. Roest, Stationsweg 1, Harderwijk.
A. J. Schotman, »
Beiden opg. door den heer J. H. Staal, »
J. H. Brat, Westzijde 93, Zaandam.
Opg. door den heer J. W. te Winkel, Amsterdam.
G. P. Hoensler, Zaandam.
Opg. door het Bestuur der Afd. Zaanstreek.
A. Gouda Quint, Dorpstraat, Apeldoorn.
O. J. v. d. Elst, Marialaan, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. »
Mejuffr. K. Romijn, Kanaalstraat D D 20, »
Opg. door Mejonkvr. Joh. Schuurbeque Boeye, Den Haag.
Mejuffr. G. M. J. Boots, Haarlem.
Opg. door den heer Ph. Top, Maastricht.
J. van den Ban, Kampersingel 70, »
W. van den Berg, Van der Vinnestr. 11, »
Mr. A. Bruch, Kruisweg 26, »
J. F. M. Sterck, Linnaeuslaan 10, Haarlem-merhoutpark, »
C. Spoelder Jr., Nieuwe Gracht 21, »
Allen opg. door Dr. J. B. Schepers, »
Mejuffr. Ph. J. C. Boerlage, p/a. mejuffr. H. S. G. Buijs, Kleverparkweg 13rood, »
Mejuffr. M. L. A. Schiff, p/a. mejuffr. H. S. G. Buijs, Kleverparkweg 13rood, »
Beiden opg. door mejuffr. H. S. G. Buijs, »
J. P. Holtsschue, Westerhoutpark 3, »
Opg. door den heer G. W. Groeneveld, »
A. P. van de Water, Papenstraat 97, Deventer.
Opg. door den heer A. L. de Bruyn Kops, Burgsteinfurt.
L. G. J. Berman, Nieuwendam.
Opg. door den heer Alex. J. Berman, Bedum.
Mejuffr. A. Gratama, Bloemendaal.
P. A. M. H. Eschweiler, Zevenbergen.
Opg. door den heer J. Dolk, »
Mejuffr. J. van Beusekom, Deventerweg 37, Zutphen.
Opg. door mejuffr. A. Labrijn, »
Mej. E. P. Snethlage, Deventerweg 63, »
Opg. door mejuffr. A. A. Labrijn, »
A. Frijlink, Huize „Bijdorp", Sassenheim.
Ph. Boot, p/a. J. Stelma, »
Beiden opg. door den heer J. Thijs Jr., »
J. Zalmann, Tulpstraat 18/20, Rotterdam.
Beiden opg. door den heer M. C. van Vooren Jr., »
Algemeen Nederlandsch Plaatsingbureel, Kortenaerstraat 26b, »

BUITENGEWONE LEDEN.

Mejuffr. H. van Groningen, Brielle.
» Cuperus, Deventerweg 1, Zutphen.
Mr. M. Rom Colthoff, IJsselkade 21, »
H. van Alphen, Groenmarkt 14, »
A. N. J. v. Rossem, Nassaulaan, Baarn.
Dr. F. G. Groneman, Nassaulaan, »
W. Borgesius, Radesingel, Groningen.
Allen opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.
Th. C. Wesselingh, Rijndijk, Hazerswoude.
Opg. door den heer Em. Hullebroeck, Gent.

Jongelieden-Afdeelingen.

Mejuffr. Th. Wielsma, p/a. mevr. De Jong, Middenweg 39, Watergraafsmeer.
Mejuffr. Suze Meyer, Breedweg 31, »
K. P. C. A. Gramberg Jr., Bilderdijk-straat 101, Amsterdam.
A. Sterrenveld, Von Zesenstraat 89, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
P. Liberg, Burgem. Meineszlaan 54, Rotterdam.
Opg. door den heer B. v. Nimwegen, »
J. Kreijns, Mathenesserdijk 204, »
P. Kreijns, Mathenesserdijk 204, »
A. Pik, Schietbaanlaan 84, »
J. Rijken, Rochussenstraat 219b, »
J. Hoogendijk, Hoflaan 84, »
A. G. van Lienden, Jensiusstraat 46a, »

Mejuffr. H. van Biene, Middellandstr. 106, Rotterdam.
J. E. v. d. Kaaden, Stieltjesstraat 38c, »
Mejuffr. W. Beerewout, Boymansstr. 5, »
R. H. van Beekum, Proveniersingel 15a, »
H. J. J. Koot, Hugo de Grootstr. 143b, »
J. H. Verhagen, Schermlaan 44b, »
Fr. Metz, Vijverhofstr. 141b, »
J. A. Phumming, Hondiusstraat 74, »
F. Rompelman, v. Oldenbarneveltstr. 7, »
R. J. Limburg A.W.Gzn., Snellinckstr. 15a, »
W. P. Plantenberg, Rechthuislaan 35, »
W. Polderman, Volmarijnstraat 64, »
L. de Ruijter, Dijkstraat 69, »
S. G. van Suylichem, Leuvehaven 28, »
Mejuffr. S. Simons, Diergaardelaan 20, »
J. Dekker Jr., St. Janstraat 12a, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
Mejuffr. T. Evers, Avenue Concordia 34, »
Opg. door den heer G. C. v. d. Bos Jr., »
Mejuffr. A. Klink, Westeinde D 7, Voorburg.
» H. P. van Nieuwenburg, De Ruijterstraat 34, Den Haag.
Beiden opg. door Dr. M. A. van Weel, »
Mejuffr. D. H. M. Brakema, Laan van Meerdervoort 225, »
Mejuffr. C. de Jong, Duncklerstraat 59, »
P. Gips, Stadhouderslaan 56, »
Jonkvr. M. E. J. B. Alting van Geusau, Nicolaïstraat 17, »
Mejuffr. W. P. Ramaer, Willem de Zwijgerlaan 34, »
Mejuffr. C. M. Timmers, Bazarstr. 13, »
A. F. van Lakerveld, Bilderdijkstr. 102, »
Mejuffr. S. G. Landheer, Anna Paulownastraat 40, »
L. G. M. Baas Bekking, Buys Ballotstr. 85, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
Mejuffr. J. Idenburg, Burgem. Reigerstr. 82, Utrecht.
» L. Ramkema, Bleyenburgstr. 2, »
» T. Göbel, J. W. Frisostr. 26, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »

Groep België.

Bijdrage *fr.* 5.

D'Hulster, Schoolstraat 20, Vorst (Brussel).

Bijdrage *fr.* 3.

Slys, Beenhouwersstraat, Brugge.
Jan Chenot, Caciostraat 68, Oostende.
De Boeck, Leupegem.
De le Cluyze, Gentstraat 19, Oostende.
Alf. Drost, Pieterslaan, »
Van Mullem, »
Cuypers, Oostham.
Van Robaeys, Oostrogebeke.
De Paepe, Oudenaarde.
Delbeke, Roeselare.
Grymonprez, »
Mellaerts, Roosbeek.
Delbaere, Rumbeek.
Schelfhaut, Sinaai Waas.
Otten, St. Agatha Berchem.
Mortiers, Rijckevorsel.
Michiels, St. Kwintens Lennik.

Groep Ned. Antillen.

E. E. Fowler, Curaçao.
Opg. door den heer C. D. Meyer, »

Groep Suriname.

A. Biekman, Paramaribo.
Opg. door het Best. der Groep Suriname, »

Buitenland.

BESCHERMENDE LEDEN.

G. H. Mees Jr., p/a. firma Stoop & Co., 4 Hercules Passage, Threadneedlestr., Londen E.C.
P. W. F. van Lelyveld, Werderstr. 15, Dresden.
Opg. door den heer C. Kuipers, »

GEWONE LEDEN.

E. v. d. Meulen, 2226 W. 13 St., Chicago, Ill.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mevr. Ch. Destrée-Ter Meulen, Rue de Villeneuve 14, Garches Seine et Oise (Frankr.).
Opg. door mejuffr. P. J. Boeken, Amsterdam.
Mejuffr. W. Esser, Rustenburg (Transvaal).
C. H. Fischer, Norfolk Road, Zeepunt bij Kaapstad.
Mevr. C. H. Fischer, Norf. Road, Zeep. » »
Van Wouw, „Elsworth", Hohnefirth Road Zeepunt bij »
C. J. G. van Hoogstraten, 9 Arderne's Buildings, 141 Longmarket Str., »
G. van Gelder, 3 Pepperstr., »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. »
J. Ebert, P. B. 513, Lourenzo Marques.
T. Minnaar, P. B. 513, » »
Beiden opg. door den heer J. H. Wolthers, Lourenzo Marques.
Mejuffr. A. Landheer, p/a. Dr. Blankenstein, Schwäbische Str. 21 III, Berlijn W.
P. Clerkx, Waterloo Ufer 6, » S.W.
G. C. v. d. Bos, p/a. den heer Rylski, Reuterstr. 48, Berlijn-Neukölln.
A. Nymann, Furbringerstr. 30 II, Berlijn S.W.
M. Pouillon, Hannoverstr. 13 IV Rechts, » N.W.
Allen opg. door het Bestuur der Afd. Berlijn.
H. Borcherds, Potchefstroom (Transv.).
G. M. J. van Dam, » »
H. T. Watkins, » »
F. S. P. Bouwer, » »
Allen opg. door het Best. der Afd. Potchefstroom.
Krijn Pas, p/a. Frau Lautenschläger, Elbstrasse 23, Bremen.
J. H. de Jong, Löningstr. 26, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. »
Jhr. R. A. van Rijckevorsel, p/a. Monseigneur A. Barnes, Shandoff House, Cambridge (Engel.).
Mejuffr. A. Borghstijn, p/a. mevr. N. Schirmer-Krafft, Dölitzerstr. 45 II, Leipzig-Connewitz.
Prof. M. Molitor, Forststrasse 6, » Plagwitz.
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. Leipzig.
Jos. Beijnes, p/a. den heer Bading, Mainzerstrasse 97, Bingen a/d. R.
Opg. door het Bestuur der Afd. Bingen.
P. Speelman, Lichtenburg (Transv.).
W. de Villiers, Strathnaan Post, Harismith (O. V. S.).
Beiden opg. door het Best. der Afd. Johannesburg.
Frans Hendrik van der Vijgh, p/a. firma Perret & Co., La Guaira (Venezuela).
Opg. door den heer I. J. Hart, » »
W. Schaafsma, 1532 W. 15 St., Chicago.
H. Cazemier, 1727 W. 14 Place, »
F. Posthuma, 121 So Wabash Ave, »
G. Speelman, 1217 W. 15 St., »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. »
A. J. de Bruijn, Frühlingstr. 7, Bremen.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
A. Petersen, Tonhallenstr. 58, Duisburg.
E. M. Jurgens, Hohestr. 31, »
Beiden opg. door den heer J. C. v. d. Wolf, Oberhausen.
M. Belo, Maipu 1210, Buenos Aires (Argentinië).
H. Pretorius, Bihé Sacanjimba, via Benguella, Port. W. Afrika.
Opg. door den heer P. v. d. Smit, Bihé Sacanjimba.

18e Jaargang. No. 2 Februari 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Niet tegen eenige vreemde natie of taal gaat onze strijd, maar vóór Nederland en zijn stamverwanten.

INHOUD: Een dag die beklijft — Beknopt verslag der Hoofdbestuursvergadering van 20 Dec. 1913, door N. J. Roelfsema — *Buitenland:* Uit het jaarverslag der Afdeeling Berlijn, door J. Knol — Uit Petersburg — Vertegenwoordigers in het buitenland — *Nederland:* Ter gedachtenis van Dr. P. W. Merkes — Alg. Verg. van Groep Nederland, door C. van Son — Van de Afdeelingen — Een Academie voor Volkenrecht — Indruk over ons land — *Vlaanderen:* Fransche opschriften in Vlaanderen — Uit onze Takken — Holland op zijn malst — *Oost-Indië:* De eendracht van Indie en Nederland — Het Feestnummer van het Indologenblad — Tropisch Nederland — Adressenlijst — Vereeniging Oost en West — *Zuid-Afrika:* Zuid-Afrikaansche Brieven XVII, door Ou-Boet — Nederlandsch en Afrikaansch — Studiereis van Z.-Afr. landbouwers in Nederland — *Amerika:* De stichters van Nieuw-Amsterdam — *Mededeelingen en Allerlei* — *Nieuwe Leden* — *Advertentiën.*

Een dag die beklijft.

Zooals wanneer men Minden naderend, uit den trein in de wijde verte een spits ontwaart, hoog in de lucht — dat is het zwaard van den Hermann, op den Grotenberg, in het Teutoburgerwoud — zoo ziet men buiten Bloemfontein over het eentonige veld, aan den gezichtseinder, de vaste lijnen der naald van het Vrouwenmonument.

Beiden gedenkteekenen van een geheel volk; het eerste van zege op Romeinschen overheerscher, het laatste van eerbiedig rouwbetoon over door oorlogsbarbaarsheid onschuldig ter dood gedoemde vrouwen en kinderen.

De 16e December 1913, de dag der onthulling, is een onvergetelijke dag geweest in de geschiedenis niet alleen van het Zuid-Afrikaansche volk, maar van den geheelen Nederlandschen stam.

Nadat in de Nederlandsch Gereformeerde Kerk een patriarch, de bijna negentigjarige Dr. Andrew Murray, die nog heugenis heeft van de oude voortrekkers, een korte godsdienstoefening had geleid, zette de stoet zich uit Bloemfontein in beweging en vormde weldra in de uitgedroogde vlakte een lange slingerlijn, voortkronkelende naar het Monument, aan welks zijden tegen de hellingen van twee kopjes duizenden en duizenden in eerbiedigen ernst de nadering afwachten.

Aan onze heldinnen en lieve kinderen.
„Uw wil geschiede".

Hoofdgroep van het Nationaal Monument, opgericht ter nagedachtenis aan de 26370 vrouwen en kinderen, die in de concentratiekampen zijn omgekomen, en aan de andere vrouwen en kinderen die elders ten gevolge van den oorlog 1899—1902 zijn bezweken. — Onthuld 16 Dec. 1913.

Voorop reed een sterk paardencommando, de Mausers op de rechterknie, oranjeslingers om den hoed, onder bevel van beroemde aanvoerders uit den oorlog: George Brand, den Vrijstaatschen Piet Fourie en Koen Brits, den held van Standerton. Dan een Engelsch muziekcorps, treurmarschen spelende; dan zes wagens, omhangen met de koninklijke rouwkleuren wit en paars, waarop in het wit met paarse sluiers, een honderdtal meisjes, leerlingen der Bloemfonteinsche Oranjeschool, President Steijn's stichting. Dan rijtuigen en daarachter weer een „perde-commando", met de voorhoede een duizend ruiters sterk.

Halverwege den weg schoof zich een stoet van zeshonderd meisjes in den optocht, die uitdijde tot heel lange sliert, de grooten met paarse sluiers en kransen van oranjebloesem, de kleintjes met witte sluiers en oranjebloesem in het haar.

Zoolang de gang duurde van de stad tot de kopjes, waartusschen het Monument, doften van minuut

tot minuut kanonschoten door de stille wijdte. Die bij de kanonnen het bevel had, was de man die bij Ladysmith de Long Tom bleef bedienen geheel alleen, toen al zijn Boeren dood om het stuk lagen, tot hij zelf neerzeeg en onder granaatvuur bleef liggen: Kolonel M. du Toit. In den avond gevonden en naar het hospitaal gevoerd, bleek hij dertigmaal te zijn gewond.

Tot den top waren de kopjes bezet; de meeste vrouwen in rouw. Luid gejuich rees op uit de massa, toen de auto stil hield, waarin President Steijn en mevrouw Steijn thans kwamen aangereden. Maar onmiddellijk doofde het tot klagende deernis, toen de forsche man die zonder wettig gezag heel het Afrikaansche volk door de hoogheid van zijn karakter beheerscht, uit den wagen werd geholpen en voortstrompelde, aan beide zijden ondersteund, tastende met zijne handen als een blinde ziener. Zóó ziek had men zich hem niet gedacht!

De perdekommando's links van het Monument, de sprekers rechts. Toen gebed. Daarop rees de President omhoog en sprak met klare, wijd door dringende stem en zei, dat zijn toespraak zou worden voorgelezen: zijn keel liet hem veel spreken niet toe.

Mevrouw Steijn onthulde het gedenkteeken, in naam van Miss Hobhouse. Toen stegen klepperend tweehonderd postduiven omhoog en snelden door de luchten om wijd en zijd aan Zuid-Afrika de mare te brengen, dat zichtbaar was geworden voor elkeen het gewrocht dat op schoone en zinrijke wijze de weemoedige hulde vertolkt, de fiere toch ook, van een geheel volk aan zijn dooden.

Toen trad, hij de eerste, naar voren onze Consul-Generaal te Pretoria, Mr. Van Ketwich Verschuur, en sprak met heldere stem:

„In de droevige maar roemrijke dagen, waaraan dit schoone Monument de herinnering voor het nageslacht zal moeten levendig houden, is er geen staatshoofd geweest dat met grooter belangstelling, geen volk dat met méér sympathie en warmer meegevoel de lotgevallen van het Afrikaansche volk heeft gevolgd en zijn leed heeft meegeleden dan Koningin Wilhelmina der Nederlanden en het Nederlandsche volk. Ten bewijze dat die belangstelling niet is uitgedoofd, dat die sympathie ook thans nog gloeit in de harten van de Nederlandsche stamverwanten, heeft Hr. M.'s Regeering mij opgedragen aan den voet van dit beeld dezen krans te plaatsen. Moge zij ons het symbool zijn van den band, die allen samenbindt voor wie, ten noorden en ten zuiden van den evenaar, de Hollandsche taal — onze taal — lief en dierbaar is."

Waarop namens den President dit antwoord werd voorgelezen:

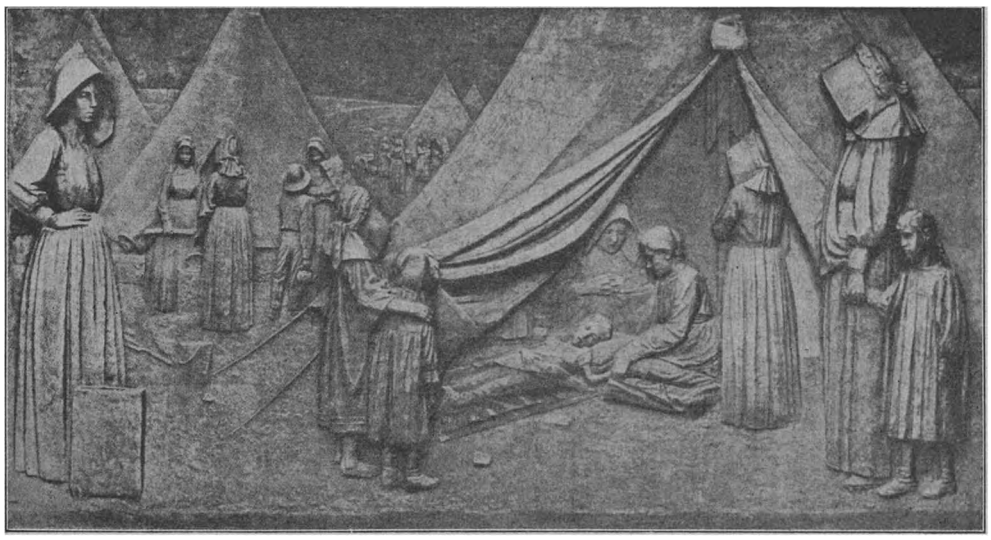
„Als 't mondstuk van gansch ons volk wil ik uw Regeering en 't Nederlandsche Volk hartelijk danken voor deze daad van toegenegenheid. Hadden wij 't niet reeds uit duizenden kostbare bewijzen ondervonden, dan zou deze krans ons weer getoond hebben dat onze stamverwanten in Nederland met ons medeleven en medegevoelen. Deze daad van uw Regeering en volk grijpt ons diep in 't hart en zal ongetwijfeld veel bijdragen om de banden van verwantschap nauwer aan te halen. 't Is goed dat die banden tusschen ons en 't Nederlandsche volk, waarvan velen met ons meegestreden hebben en allen in die donkere dagen mede geleden hebben, worden aangehaald, opdat wij met trotschheid ons herinneren dat wij afstammelingen zijn van 'n volk, dat op elk gebied heeft uitgeblonken en nu nog staat in de voorste rij van de cultuurvolken der wereld. Wil onzen eerbiedigen dank overbrengen aan uw Regeering en volk en ontvang ook gij onzen dank voor uw tegenwoordigheid en voor de woorden zooeven door u gesproken."

Toen naderden met gebogen hoofd, zinnebeeld der smart, de zevenhonderd meisjes uit den stoet, en legden groote kransen neer of witte bloemen. En velen kwamen daarna met kransen en bloemen, die zich opstapelden tegen het Monument.

Generaal Botha voerde toen het woord en Generaal De Wet, bij wiens verschijning als een natuurgeluid gejubel steeg, onmiddellijk weer onderdrukt: men was gekomen ter eering der dooden niet ter eering der levenden. Zoo had de President het uitdrukkelijk gezegd. Toen Generaal De la Reij, die wilde vergeven om Gods wil, maar vergeten nooit. Daarop tal van andere sprekers, tot de perdekommando's aanreden tot den voet van het gedenkteeken en uit de Mausers, roemrijker gedachtenis, de eereschoten losten. Toen zwenkten zij en reden in gelid naar hun kampen terug. Uit meer dan twintigduizend kelen rees, met één geluid, het psalmgezang.

„Voor Vrijheid, Volk en Vaderland".

„Ik zal U niet begeven, ik zal U niet verlaten".

Beeldhouwwerk op de zijstukken van het Gedenkteeken, door A. van Wouw.

Beknopt verslag der Hoofdbestuursvergadering van 20 December 1913.

Aanwezig: de heeren Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, voorzitter; Joh. Kesler, H. Meert, J. M. Pijnacker Hordijk, Kapt. J. A. Snijders Jr., Mr. W. Thelen, Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler en N. J. Roelfsema, secretaris-penningmeester.

I. Notulen der vergadering van 1 November 1913.

Deze worden met een kleine redactiewijziging goedgekeurd.

II. Ingekomen stukken en mededeelingen.

Mededeeling dat voor het Kapitaalfonds zijn ingekomen de volgende giften:

Van mejuffr. J. Boll te Oosterbeek, *f* 25.—.

Van den heer J. van de Wall te Parijs, *f* 100.—.

Laatstgenoemde schonk ook nog *f* 50.— voor de Algemeene Rekening.

Aan de schenkers is de dank van het Hoofdbestuur gebracht.

Voorstel tot hervorming der Boeken-Commissie.

Na eenige gedachtenwisseling vereenigt de vergadering zich met de voorstellen van de zijde der Boeken-Commissie ingekomen en in hoofdzaak strekkende om een directeur te benoemen, die rechtstreeks verantwoordelijk zal zijn aan het Hoofdbestuur. Een reglement zal door het Dagel. Bestuur worden ontworpen.

Verzoek van het Bestuur van het Antwerpsche Taal- en Letterkundig Congres 1912, om een bijdrage ter dekking van het tekort.

Er wordt aan herinnerd dat op de vorige vergadering werd medegedeeld, dat de Brusselsche Commissie van het Congres in 1908, nog geld over had. Nu de Antwerpsche Commissie verklaart dat haar van die zijde geen steun kan worden verleend, besluit het Hoofdbestuur van het A. N. V. dat het, ook afgezien van den stand der kas, die een dergelijken steun niet zou toelaten, niet op den weg ligt van het A. N. V. een dergelijk tekort geheel of gedeeltelijk te dekken.

Rapport van den heer C. R. Bakhuizen van den Brink over het Nederlandsch onderwijs in het buitenland.

Er wordt aan herinnerd, dat het Hoofdbestuur indertijd een rondschrijven gericht heeft aan de vertegenwoordigers van het A. N. V. in het buitenland en aan de Besturen der Zelfstandige Afdeelingen, om inlichtingen over de behoefte aan dit onderwijs.

De rapporteur komt nu tot de volgende besluiten en raadgevingen:

„Het blijkt dat er in het algemeen gebrek bestaat aan gelegenheid voor in het buitenland vertoevende Nederlanders om het Nederlandsch te onderhouden of om hun kinderen in Hollandschen geest te doen onderwijzen, — maar van een sterk sprekende behoefte blijkt niet.

De nuttige arbeid onzer Boeken-Commissie verdient in het belang onzer stamverwanten in het buitenland steeds de krachtigste ondersteuning; voor afzonderlijk wonende Nederlanders in 't bijzonder, die buiten de groote steden verblijf houden, is zeer aanbevelenswaardig De Gids bij het huisonderwijs in Ned. Indië of een dergelijke uitgave (Zie Neerlandia Febr.-nr. 1911, blz. 37). Een papieren Hollandschen onderwijzer dus.

Waar cursussen in het Nederlandsch gehouden worden, zou het overweging verdienen, dat het A. N. V. prijzen beschikbaar stelde, of daaromtrent in overleg trad met de Regeering.

Het is wenschelijk, dat periodieke berichten worden gevraagd over den stand van het onderwijs voor Nederlanders in het buitenland."

De vergadering zich vereenigende met de in het rapport vervatte beschouwingen en gevolgtrekkingen, draagt het Dagel. Bestuur op aan dit punt de noodige aandacht te wijden.

Het Duitsch aan onze Hoogescholen.

Het feit dat aan enkele onzer Hoogescholen door Professoren van Duitsche afkomst in het Duitsch college wordt gegeven, op welk feit gewezen is in een hoofdartikel in de Nieuwe Courant, geeft aanleiding tot een levendige gedachtenwisseling, waarbij deze aangelegenheid van alle kanten wordt bezien, niet het minst met het oog op den reeds gebleken achteruitgang van de moedertaal bij de studenten, die geregeld hun vak in de Duitsche taal hooren bespreken en dit in Duitsche handboeken bestudeeren.

De ondervinding leert dat wij leerstoelen hebben, die als bij overerving overgaan op Duitschers, welk verschijnsel naar de meening van het Hoofdbestuur met kracht moet worden bestreden. Immers bepaalt de Hooger Onderwijswet dat aan onze Hoogescholen alleen onderwijs mag worden gegeven in het Nederlandsch of Latijn. Voor andere levende talen dan het Nederlandsch is de toestemming van curatoren noodig. Verondersteld mag worden dat de buitenlandsche professoren zullen trachten zich zoo spoedig mogelijk het Nederlandsch eigen te maken. Maar de werkelijke toestand is dat men hen hun Duitschen gang laat gaan. Nòch de collega's, nòch de studenten hebben tot nu toe tegen dezen misstand openlijk geprotesteerd.

Het Dagel. Bestuur stelt voor in dezen een adres te richten aan den Minister van Binnenl. Zaken.

Aldus wordt besloten.

III. Begrooting voor 1914.

Deze sluit in uitgaaf en ontvangst met een som van *f* 21.476.90. De Secr.-Penningmeester bespreekt de begrooting uitvoerig en licht de voornaamste cijfers toe. Met nadruk wijst spreker op het droevig verschijnsel dat vrij wat vorderingen niet binnenkomen. Alleen over 1913 staat er nog ongeveer *f* 5300.— onbetaald. Daarbij zijn wel posten, waarvan mag worden aangenomen dat zij alsnog zullen binnenkomen, maar die vormen te zamen genomen slechts een betrekkelijk gering bedrag en over 1913 zal moeten worden gerekend op een belangrijk geringere ontvangst dan bij het opmaken der begrooting voor dat jaar was berekend. Nu zijn ook enkele posten van uitgaaf ruim geraamd, maar ook bij zuinig beheer zal er voor onvoorziene uitgaven zeer weinig overschieten. Waar zoo weinig zekerheid bestaat omtrent de ontvangsten kan van een eenigszins betrouwbare raming van het verschil tusschen ontvangsten en uitgaven moeilijk sprake zijn. In elk geval zal spreker ditmaal geen vrijheid kunnen vinden voor te stellen een bedrag in het Kapitaalfonds te storten. Bezuiniging op vaste posten acht spreker thans nog niet strikt noodig, maar er bestaat wel kans dat op een volgende begrooting, als de toestand niet verbetert, die bezuiniging noodzakelijk zal blijken.

Tenslotte draagt de vergadering den Alg. Secr.-Penningmeester op al die maatregelen te willen nemen, welke hem nuttig en noodig voorkomen om de geldmiddelen te versterken.

De begrooting wordt hierna onveranderd goedgekeurd.

IV. België.

Brief van den heer De Saedeleer te Brussel over de toelage, die de stad Praag zou hebben gegeven voor een Franskiljonsch Congres te Gent.

Het werd niet onmogelijk geacht, dat dit gerucht

juist zou blijken te zijn. Aan een der deelnemers van den Oostenrijkschen Journalisten-tocht heeft het Dagel. Bestuur adressen van Professoren in Praag gevraagd, die hierover mogelijk inlichtingen zouden kunnen geven. Deze adressen werden ontvangen, en de zaak is reeds door Groep België in behandeling genomen.

Opschorting der benoeming van Vlaamsche leden der Commissie voor de Wetenschappelijke Wisselwerking.

Medegedeeld wordt dat de vraag is overwogen of het niet wenschelijk zou zijn als de Commissie voor Wetenschappelijke Wisselwerking werd opgelost in de Commissie, die tijdens de Gentsche Tentoonstelling zorgde voor Nederlandsche lezingen en haar bemoeiingen wil bestendigen en uitstrekken over de geheele **wereld.**

De vergadering keurt goed dat het Dagel. Bestuur verder over aansluiting bij de Commissie onderhandele.

V. Nederlandsch Oost-Indië.

Schrijven van de Christelijke Jongelingsvereeniging „De Amboinees" om steun voor een Nederlandsche boekerij.

Medegedeeld wordt dat dit schrijven ter behartiging aan de Boeken-Commissie is gezonden.

De toestand op Timor.

Naar aanleiding van het artikel in de N. R. Ct. van 9 December wordt de vraag gedaan of het Hoofdbestuur zich met deze zaak kan inlaten.

De vergadering is van oordeel dat de toestand volgens de daarvan gegeven beschrijving inderdaad ergerlijk is, maar dat het niet op den weg van het A. N. V. ligt om te trachten een eind te maken aan beweerde misstanden van Portugeesche zijde.

VI. Suriname.

Maatregelen genomen door het Dagel. Bestuur en de afgevaardigden der Groep inzake de geruchten omtrent opheffing der Groep *).

De vergadering keurt deze goed en besluit een afwachtende houding aan te nemen.

VII. Ned. Antillen.

Medegedeeld wordt dat de eindafrekening der Inzameling voor de noodlijdenden door de heeren Boeke en Snijders is nagezien en in orde bevonden.

VIII. Zuid-Afrika.

Medegedeeld wordt dat onze vertegenwoordiger te Pretoria en zijn echtgenoote nuttig werk hebben gedaan door de wederopwekking van een rederijkerskamer en door medewerking bij de onafhankelijkheidsfeesten. Zij hopen binnenkort er in te slagen een Afdeeling Pretoria van het Algemeen Nederlandsch Verbond te stichten.

IX. Zelfstandige Afdeelingen.

Keulen. Medegedeeld wordt dat de Hollandsche Club aldaar zich bij het Verbond heeft aangesloten.

San Diego (Cal.). Van de Hollandsche Vereeniging aldaar is bericht ingekomen dat zij niet krachtig genoeg is om zich bij het A. N. V. aan te sluiten, wat in haar plan lag.

X. Vertegenwoordigers.

Archangel. De heer J. Groothoff wordt benoemd tot vertegenwoordiger.

Luxor. Schrijven van den vertegenwoordiger.

Besloten wordt een gedeelte hieruit over te nemen in Neerlandia.

De Algemeene Secretaris:
N. J. ROELFSEMA.

*) Zie het Jan.-nr. blz. 14.

Buitenland

Uit het jaarverslag der Afd. Berlijn.

Het ledental bestond bij den aanvang des jaars uit 45 gewone en 6 buitengewone leden, terwijl er op dit oogenblik 44 gewone en 5 buitengewone geteld worden. Van de nieuwtoegetredenen werden er 4 door het Algem. Ned. Verbond voorgesteld, waaronder een heer uit België, die zich onder zijn Nederlandsche stamgenooten zeer thuis gevoelt. Moge zijn voorbeeld bij vele zijner landgenooten navolging vinden!

Het ledenbezoek op onze gewone avonden was in vergelijking met de vorige jaren zeer bevredigend, ook hadden we er het genoegen vele gasten uit het vaderland te mogen begroeten. Onderscheiden briefkaarten en brieven van voormalige leden en vrienden bewezen ons dat er nog sympathie bestond voor ons Gezelschap buiten Berlijn. Wij zien daarbij terug op de genotvolle en vroolijke avonden die de heeren Koopmans en Driessen ons hebben verschaft.

In het algemeen zijn onze bijeenkomsten van gezelligen aard; men komt bij elkaar, niet alleen om Hollandsch te kunnen praten, maar ook om onder vrienden en vriendinnen het hart eens uit te storten, men maakt er elkander deelgenoot van zijne bevindingen, men helpt er elkaar voort. Daarom was de aantijging in een der Nederlandsche bladen, als zou men er alleen heengaan om bier te drinken, geheel misplaatst. Immers, er wordt hier door de Hollanders betrekkelijk weinig gedronken en dit is juist de oorzaak waarom het voor de vereeniging zoo moeilijk is om een lokaal te krijgen: „Die Holländer verzehren zu wenig".

Evenwel genoemd berichtje was voor het bestuur een nieuwe spoorslag om te trachten op elke bijeenkomst van een of meer leden, of van genoodigden iets gedaan te krijgen tot nut en genoegen van alle aanwezigen en daarin zijn we boven verwachting geslaagd. Immers van begin October af tot aan het einde des jaars was er op elke bijeenkomst iets bijzonders. De heer Van Heusden Sr. gaf een reisverhaal door Ober-Saksen en Boheme; mejuffr. Landheer vertelde van een tochtje door de Krim en gaf daarbij een menigte mooie kiekjes te aanschouwen; de heer Clerkx hield een tweetal voordrachten over de jongste manoeuvres in Nederland, in verband met het verdedigingsstelsel. De heer Koetsier Müller, als gast, hield een improvisatie over Spraakgebreken in het algemeen en het Stotteren in 't bijzonder; mejuffr. Jeanne van Oldenbarneveld hield eene uitvoerige verhandeling over de Ademkunst des menschen in dienst der Kunst en der Hygiëne. Vooral deze laatste voordracht was uiterst leerrijk en vond veel bijval. De heer Van Heusden Jr. bewoog zich op het terrein der poëzie.

Aan een recht prettig gemeenschappelijk uitstapje naar Pichelsdorf over Spandauerberg werd door een twintigtal der onzen op Hemelvaartsdag deelgenomen. Deed men dat maar eens meer in den zomer!

De Juliana- en Wilhelmina-avonden werden oudergewoonte in huiselijk-gezelligen kring met een inleidend woord van den voorzitter en het zingen van vaderlandsche liedjes gevierd, in aansluiting daaraan een paar opgewekte voordrachten en kluchtige vertooningen, met een dansje ten besluit.

Op een bijeenkomst in het Nordwesthotel gaf de heer W. F. van Heusden een historisch overzicht van de gebeurtenissen van voor 100 jaren in Nederland en bracht ten slotte een heildronk uit op ons vaderland en Vorstenhuis, welke door het zingen van een

lied staande werd beantwoord. De heer Ruijs, denzelfden morgen uit Holland hier teruggekomen, gaf in enkele trekken een beschrijving van de feesten in Rotterdam.

Op deze wijze herdacht dan het Hollandsch Gezelschap te Berlijn Neêrlands Onafhankelijkheid.

Maar, hoe kwam het dat de geheele Nederlandsche kolonie in 't geheel niets deed voor de herdenking van dit gewichtig tijdstip? Men moet aannemen dat verschil van inzicht, uitstel van de eene maand tot de andere en vooral gebrek aan geldelijken steun de klippen waren, waarop de plannen hebben schipbreuk geleden. Maar, dan is er nog iets. De kreet: „Help mij!", zoo dikwerf door de besturen der beide Nederlandsche vereenigingen hier ter stede vernomen van onze landgenooten, deed bij de commissie de vraag ontstaan of het wel goed gedaan zou zijn om veel geld uit te geven voor een feest, zij het dan ook een nationaal feest, wanneer daar naast nood en gebrek wordt geleden.

Het St. Nicolaasfeest lieten we ons niet ontnemen, daarmee heeft het Hollandsch Gezelschap zich hier reeds een naam verworven. Het was dan ook op Zondag 7 December dat er in Neumann's Festsäle, Rosenthaler Str. de goede Sint uit Amsterdam werd verwacht en voor een 50-tal kinderen en circa 150 volwassenen verscheen. Onder de aanwezigen bevonden zich Hr. Ms. Gezant en diens gemalin, de legatiesecretaris en een aantal leden der zustervereeniging. De heer Stroothencke had de rol van den heilige van den avond op zich genomen en hield een treffende toespraak tot de kleinen. Voor presentjes, koek en verdere versnaperingen was weer goed gezorgd door de dames: mevrouwen Van Heusden, Jelsma, Krane, Ruijs en Damerau. Gedurende en na de koffie werden de aanwezigen vergast op een tenorsolo van den heer Van Heusden Sr. en op een paar duo's voor viool en fluit door mevr. Schaefer en den heer Van den Bos, met pianobegeleiding van den heer Schaefer. De dames De Vrieze en Landheer zorgden met de heeren Bloem en Uit den Bogaard voor vroolijke afwisseling. Dit feest liet evenals zijn voorgangers bij alle bezoekers de aangenaamste herinneringen achter.

Het in de Nov.-vergadering benoemde bestuur voor den jaarkring 1914 bestaat uit de heeren: W. F. van Heusden, voorzitter; D. Slikker, 2e voorzitter; J. Knol, 1e secretaris; H. Damerau, 2e secretaris; J. C. Ruijs, penningmeester en mevr. Otto Schaefer, die belast is met het beheer der boekerij. De drie commissarissen van het vorig jaar behielden hun ambt.

Ten slotte wordt hier openlijk dank gezegd aan den afgetreden penningmeester voor de jarenlange trouwe vervulling van zijne niet altijd aangename taak, aan de afgetreden bestuursleden Hes en Engelsma en voorts aan allen die hunne of hare krachten in het afgeloopen jaar hebben gewijd aan de belangen van

het Hollandsch Gezelschap.

J. KNOL, 1e secretaris.

Uit Petersburg.

Onze vertegenwoordiger aldaar meldt ons·

De Nederl. Vereeniging alhier neemt sterk toe, sinds er, deels door geldelijken steun van de Ned. Herv. Kerk alhier, een eigen lokaal bestaat, dat door de leden der kolonie van den beginne af, September 1913, druk bezocht wordt, en waardoor het in stand houden van den onderlingen band en van de taal niet weinig wordt bevorderd. Elken Dinsdagavond hebben druk bezochte, gezellige bijeenkomsten plaats, waarop gasten, tijdelijk in Petersburg vertoevende Nederlanders, steeds welkom zijn.

Het adres van het Vereenigingslokaal is Samjatin Perculok 4.

Vertegenwoordigers van het A. N. V. in het buitenland.

Ahwaz (Perzische Golf): P. P. ter Meulen.
Antofagasta (Chili): B. Barends, Casilla 931.
Bangkok (Siam): W. Blankwaardt Jr.
Barcelona (Spanje): Ary Kriens, Consejo de Ciento 345.
Basic City (Virginië) V. S. v. A.: L. J. de Balbian.
Bethlehem (O. V. S.): P. van Gent.
Bihé-Sacanjimba: P. v. d. Smit.
Bocas del Toro (Rep. Panama): N. J. Beversen, United Fruit Co., Nievecito.
Budapest: A. van Hoogstraten, Sekretär fur Ungarn L. V. G. „Dordrecht", Gebaude Dordrecht.
Caïro (Egypte): G. Vogel, P. B. 461.
Cardenas (Tabasco, Mexico): Wm. C. de Wit.
Claremont (Western Australië): Mevr. A. Semmens—Siebenhaar, „Boschhek", Rileyroad.
Colon (Rep. Panama): J. J. Ecker Sr., koopman, Vice-Consul der Nederlanden.
Davos Platz: P. Plantenga, Consul der Nederlanden, Haus am Ried.
Duinkerken: Emile Descamps, Groot Synthen bij Duinkerken (voor Fransch-Vlaanderen).
Escada (Brazilië): L. de Waal, Estaçao Experimental (Estado de Pernambuco).
Genua: G. H. van Straaten, Corso Principe Amedeo 9, Interno 4.
Guanajuato (Mexico): W. B. Barbe, Apartado 81.
Hamburg: F. D. Rincker, Neu Gröningerstr. 13.
Havana (Cuba): M. M. Pinedo, Consul der Nederlanden (via Nieuw-York), Garcia Gonzalez, Calle Cuba 87.
Hong-Kong: J. A. Deknatel, p/a. Ned. Hand. Mij.
Kansas-City (Missoury): Mr. L. Heyneker, 215 Commerce Building.
St. Kitts (Brit. West-Indië): J. C. Th. G. J. Heyligers, Basseterre Sugar Factory.
Kobe (Japan): T. de Meester, Vertegenwoordiger der Java-China-Japan Lijn.
La Guaira (Venezuela): I. J. de Hart, kassier bij de firma C. Hellmund & Co.
Londen: J. E. A. Reyneke van Stuwe, Ty Canol, 34 Alwyne Road, Wimbledon Londen S. W.
Lourenço Marques: J. H. Wolthers, Consul der Nederlanden, Bus 84.
Luxor (Egypte): J. H. Insinger, Palmenburg.
Maracaibo (Venezuela): S. F. Duwaer, firma Breuer, Möller & Co.
Melbourne: J. Droste, Steamship Buildings, Collinstr. 509.
Mexico D. F.: J. ten Napel, P. B. 2019.
Panama (Rep. Panama): Herman Pinedo, P. B. 14.
Pará (Brazilië): H. E. Weytingh, P. B. 146.
St. Petersburg: M. Mohr, Alexandrofski, Prospect 23.
Pretoria (Transvaal): Fred. Rompel, P. B. 389.
Puerto Cabello (Venezuela): C. C. Debrot.
Rome: Dr. Gisbert Brom, directeur van het Ned. Hist. Instituut, 43 Via dei Greci piano 2.
Rosario (Argent.): J. Lanser, Calle Santa Fé 664.
San Francisco: E. J. F. van Hanswijk Pennink, Batterijstreet 426.
Santa Fé (Argentinië): J. A. Benraadt, ingenieur, 9de Julio 56.
Singapore: Dr. A. P. van Rijn, geneesheer.
Stockholm: J. Rippe, gep. Kapt. Artillerie O.-I. leger, Artilleriegatan 2.
Teheran (Perzië): J. P. de Hoog.
Venetië (Italië): L. Bizio Gradenigo, Consul-Generaal van Nederland.
Winnipeg (Canada): J. Drooglever Fortuyn, directeur Ned. Transatl. Hypotheekbank.

NEDERLAND

Ter gedachtenis van Dr. P. W. Merkes.

Voor enkele weken werd door den dood plotseseling weggenomen Dr. P. W. Merkes, in leven leeraar aan het Geref. Gymnasium te Amsterdam.

Niet het minst in Neerlandia verdient zijn naam herdenking, want al is het wellicht, dat zijn naam hier weinig in verband met onzen taalstrijd is genoemd, toch ging er van hem ook op dit gebied groote kracht uit. Zij, die jarenlang het voorrecht genoten door hem te worden onderwezen, en dit voorrecht weten op prijs te stellen, kunnen hierover het best oordeelen.

Duitscher van geboorte, en nooit zijn vaderland en den Duitschen geest verloochenend, had hij gedurende zijne ruim twintigjarige werkzaamheid hier te lande Nederland liefgekregen.

Die liefde openbaarde zich niet alleen hierin, dat hij Nederlandsch burger werd, maar trad, naar den aard van zijn werkkring, telkens aan het licht wanneer een zijner discipelen volk en afkomst verloochende door het onnoodig gebruik van vreemde woorden en woordschikkingen.

Edele verontwaardiging deed hem hiertegen toornen, want evenals de talen welke hij onderwees, het Duitsch en het Engelsch, was het Nederlandsch hem heilig.

Hij gedoogde geen taalschennis!

Deze eigenschap vereenigd met de merkwaardige gave om de liefde en het volle vertrouwen zijner leerlingen te verwerven, zóó dat zij met den meester ook zijn woord eerbiedigden, maakte, dat zij zich zooveel mogelijk voor alle taalvervalsching in acht namen.

Zelf bezield door innige liefde voor de Germaansche talen en inzonderheid voor het Nederlandsch, wist deze Duitscher van geboorte diezelfde bezieling te wekken bij menigeen zijner leerlingen, en zeker zullen er onder zijne talrijke oud-leerlingen velen zijn, die in zichzelf nog den invloed van Dr. Merkes' woord en voorbeeld kunnen opmerken.

Zijn taak is hier afgeloopen, maar zijn geest, zijn invloed blijft voortwerken. Het zaad door hem gestrooid zal, wanneer het niet mangelt aan vruchtbaren bodem, zeker opschieten, en niet weinig medewerken tot bevordering van het streven van ons Nederlandsch Verbond.

Nederland mag trotsch zijn en dankbaar, dat een man als Dr. Merkes hier heeft gewerkt, en zijne uitnemende gaven ten koste heeft willen leggen aan Neêrlands volk en taal.

Uit naam van de Stud.-Afd. a. d. V. U.:
J. S. POST.

Sexbierum, Dec. 1913.

Algem. Vergadering van Groep Nederland.

De Algemeene Vergadering van Groep Nederland zal ditmaal gehouden worden op Zaterdag 28 Maart te Leeuwarden.

De dagorde zal zoo mogelijk in den loop der maand Februari aan de Afdeelingsbesturen worden gezonden, in elk geval in het Maart-nr. worden afgedrukt.

Als leden van het Hoofdbestuur, zitting hebbend voor Groep Nederland, treden af:

Mejuffr. E. Baelde (Rotterdam);
J. D. Baron van Wassenaer van Rosande (Den Haag).

Als leden van het Groepsbestuur:

Mejuffr. Dr. C. C. van de Graft (Utrecht)
Dr. H. J. Kiewiet de Jonge (Dordrecht);
Mr. M. P. M. van Dam (Breda);
C. van Son (Dordrecht).

Alle aftredenden zijn herkiesbaar.

Wegens het bedanken van de heeren Jhr. Mr. H. Smissaert (Den Haag) en A. Welcker (Amsterdam), zullen twee nieuwe leden van het Groepsbestuur worden benoemd.

De Afdeelingen hebben het recht candidaten te noemen, waaruit door het Groepsbestuur een keuze wordt gedaan voor de dubbeltallen.

Voorstellen voor de dagorde kunnen tot 15 Februari nog worden ingezonden aan den Groepssecretaris, Wijnstraat 81, Dordrecht.

Het bestuur der Afdeeling Leeuwarden stelt alles in het werk om de afgevaardigden een aangename ontvangst te bereiden.

O. m. zal een rondgang door de stad worden gemaakt onder deskundige leiding en wordt een Kunstavond aangeboden.

Wie aan den gemeenschappelijken maaltijd wenscht deel te nemen, geve zich vóór 15 Maart op aan den heer A. A. Waller Zeper, Nieuwstad 102, Leeuwarden.

Ook voor nachtverblijf kan men zich tot hem wenden.

Het Groepsbestuur wijst op het groote belang dezer algemeene vergadering, de eerste in het Noorden van het land, en dringt daarom ten sterkste er op aan dat alle Afdeelingen tenminste één afgevaardigde zenden, wiens reiskosten de Groepskas desverlangd vergoedt.

C. VAN SON, Secretaris.

Van de Afdeelingen.

Haarlem (Jongel.-Afd.).

Het bestuur dezer Afdeeling is voor 1914 aldus samengesteld: H. M. Vrijheid, voorzitter; J. P. M. Stibbe, onder-voorzitter; W. Michelsen, secretaris; mejuffr. D. Brondgeest, 2e secretaresse; mejuffr. L. Semeins, penningm.; C. D. Boes, 2e penningm.; mejuffr. L. Th. Stibbe, archiv.

Hellevoetsluis (Jongel.-Afd.).

Tot secretaris is benoemd de heer C. J. van den Ban, Rijksstraatweg, Nieuw Helvoet.

Harderwijk.

Tot bestuursleden dezer Afdeeling zijn benoemd de heeren Jhr. R. H. H. G. Six, Dr. H. Blanken en Dr. B. Plomp (Ermelo).

Utrecht (Stud.-Afd.).

Tot bestuursleden zijn gekozen mejuffr. W. C. Lichtenbelt en de heer J. J. F. van Riemsdijk (voorzitter).

Een Academie voor Volkenrecht.

Er was indertijd sprake van, dat volkenrechtskundigen van naam en uit verschillende landen nu en dan in den Haag een reeks lezingen of colleges over hun vak zouden houden. Maar er waren er, die het daarbij niet wilden laten en een academie voor volkenrecht gesticht wilden zien. Een hoofdbezwaar daartegen was echter het geld. Zoo'n academie zou heel wat kosten.

Maar Carnegie was er ook nog. Hij heeft een Carnegiefonds voor den Wereldvrede gesticht, dat zetelt te Washington. De wereldvrede nu zal berusten op het recht. Dus lag 't in de lijn van het fonds om geld te geven voor de oprichting van een academie, waaraan het recht zou worden onderwezen, en, ver-

mits het den vrede tusschen de volken gold, het volkenrecht.

En waar zou die academie dan anders moeten komen dan in den Haag, waar de vredesconferenties de grondslagen van den vrede door het recht leggen en waar het vredespaleis, met zijn boekerij in wording, zijn zalen voor de colleges, zijn raadkamers voor de zittingen van den senaat en voor examens, een gebouw is waarop elke academie trotsch zou kunnen zijn?

Zoo zal het er dan toe komen. Reeds zijn de heeren, die de zaak moeten regelen, op het vredespaleis bijeen geweest. Bestuursleden van het Carnegiefonds waren er bij. Weldra zullen wij er wel meer van hooren. Vermoedelijk krijgt de academie ook het jus promovendi, in zooverre de landen, die aan de vredesconferenties deelnemen, den Haagschen doctorsgraad gelijk zullen stellen met het doctoraat in de staatswetenschap of het volkenrecht dat er c. q. aan hun universiteiten wordt verleend, of althans de Haagsche doctoren van een deel der examens, voor het nationale doctoraat zullen vrijstellen.

Wij mogen den Haag alvast gelukwenschen, dat het eerlang academiestad zal zijn en dan jonge mannen en vrouwen — want natuurlijk zullen ook vrouwen tot het internationale doctoraat worden toegelaten — tot zich trekken uit alle oorden der wereld. Wij zien naast de Europeanen en Noord- en Zuid-Amerikanen, reeds Chineezen, Japanners, Engelsch-, maar ook Nederlandsch-Indiërs, Perzen, Negers in den Haag komen studeeren. En de internationale vriendschap, waarvan de grondslag zal worden gelegd op den leeftijd van edelmoedige gevoelens, kan niet anders dan bij de toekomstige leidslieden van de volken vruchten dragen.

Indruk over ons land.

Onze vertegenwoordiger te Luxor (Egypte), de heer J. H. Insinger, schrijft over zijn bezoek aan Nederland o. m.:

Nauwelijks binnen de grenzen van Nederland, trof mij aanstonds het spoorverkeer, stationnen, die gegroeid waren op onbegrijpelijke wijze, en voor het treinverkeer haast nog te klein schenen; gemakken overal waar niemand vroeger aan dacht; 't aantal fietsen zóó toegenomen, dat ik begin te gelooven, dat de kindertjes met wieltjes geboren worden, en zij die ze niet willen houden zich moeten laten opereeren; rechtoppe, bevallige houding met hoog stuur, in de plaats van het voorover gebogen zitten.

Huizen, tuinen, parken, villa's, arbeiderswoningen met spiegelruiten, overal bloemen, overal een zoeken naar mooi bouwen, met zoo dikwijls lieve en mooie huizen als gevolg. Wat moeten de Hollanders dus rijk geworden zijn, dat ze zoo iets betalen kunnen, en die bewijzen van algemeene welvaart, — niet de tegenstelling van eenige zeer rijken en eene menigte zeer armen — was overal zichtbaar. En dat de meer gegoeden talrijk zijn, dat bewijzen wel de auto's door hun aantal.

Waar plaggen hutten stonden, zag ik keurige huisjes; gehuchten waren ontstaan, tot dorpen uitgegroeid; steden waren in de plaats van dorpen gekomen; iedereen en alles was gemakkelijk te bereiken. Waar ik in mijn jeugd hei of kale duinen had gezien, waren nu bosschen, land en bouwland, menschen en vee gekomen. Op een hoogen heuvel bij Arnhem vond ik een goed weiland. Wat moet de boer geleerd hebben! Ja, niet alleen de boer, maar de Nederlander. Steeds en overal zal men lummels en pummels vinden; maar hoe veel minder schooiers zijn er nu dan vroeger. In plaats van 't schreeuwen en brullen dat men eertijds op straat hoorde, zong men nu dikwijls; menschen van allerlei slag vonden dit zeer gepast bij eene gemeenschappelijke wandeling of met eene rijtoer. En dronken menschen waren o, zoo zeldzaam. De couranten logen niet; Nederland ging vooruit; hoezeer, dat kan geloof ik iemand die $^1/_3$ eeuw afwezig was, nog meer zien, dan zij die de ontwikkeling meemaakten.

Een gebouw zonder uitstekende deelen, waar alles tegelijk naar voren drong, zoude geen schaduwen vertoonen, 't zou gladeffen, leelijk zijn.

Ook in 't vaderland waren hier en daar nog donkere plekjes te bespeuren, vooral in 't geestelijke, maar voor mij deden ze niets dan het licht dat op 't overige van 't gebouw viel te meer doen uitkomen.

Ik wilde dat meer Hollanders genoopt waren lang weg te blijven, en dan de mopperaars thuis eens vertelden hoe goed zoo veel zaken en menschen thuis zijn.

Een wensch tot slot: dat wij hier in Egypte ook wat mogen merken van die Nederlandsche uitzettings- en uitbreidingskracht.

VLAANDEREN

Fransche opschriften in Vlaanderen.

Allicht is iemand, die de Vlaamsche Beweging op haar hoogtepunt beschouwt: een strijd voor de hoogere cultuurbelangen van het Vlaamsche volk, geneigd om een punt als dat welk hierboven aangeduid is, als van zeer ondergeschikt belang aan te zien. Wij geven gaarne toe, dat, al moesten al de Fransche winkelopschriften in Vlaanderen verdwenen zijn, al moest nooit een enkele in het Fransch gestelde rekening meer worden aangeboden, al moest nooit het minste Fransch reclameboekje meer het licht zien, Vlaanderen daarmee nog niet gered zou wezen en het Vlaamsche volk daarom volstrekt nog niet tot den rang van cultuurvolk zou zijn verheven.

Het zou echter glad verkeerd zijn de vraag aldus te stellen. Verlangen dat het uitwendige Vlaanderen Vlaamsch zou wezen, wanneer het inwendige Vlaanderen dat nog niet is, zou zijn alsof men den wagen voor de paarden wilde spannen. En al de middelen die tot nog toe werden gebruikt om het beoogde doel te bereiken, al de stempels of zegels met het opschrift: „Rekeningen, briefwisseling, enz. in het Nederlandsch a. u. b.", die men op brieven sloeg of plakte, moesten op een mislukking uitloopen.

Dat kon niet anders, omdat een zoo beleefd gedaan verzoek gericht was tot hen, die weinig of niets voelden voor de Vlaamsche zaak, terwijl voor degenen die wel in dat geval verkeerden, zoo een uitnoodiging als overbodig mocht worden beschouwd, alhoewel er toch in feite nog tal van Vlaamschgezinden zijn, — of moeten wij ze misschien niet „zoogezegde" Vlaamschgezinden noemen? —, die in hun zaken nooit een letter Nederlandsch gebruiken. Het was wel eenigszins naïef om te denken dat de eerstgenoemden daardoor alleen hun houding ten opzichte van onzen strijd zouden gewijzigd hebben. En wanneer de anderen, die het wezen van den Vlaamschen strijd kenden, geen aandrang gevoelden om hun daden in overeenstemming te brengen met hun theoriën, dan bewezen zij daardoor, dat in Vlaanderen een ziekelijke toestand heerschte, dien zij door hun handelwijze hielpen bestendigen. Waarom zouden de een en de ander hun optreden veranderd hebben, zoolang er niet een overtuigender reden was om hen daartoe te bewegen, zoolang er geen sterker drang was om hen daarvoor te winnen? En die drang kan immers alleen voortkomen uit het Vlaamsche volk zelf.

Het heeft ons dikwijls pijnlijk getroffen hoe de bevolking van groote Vlaamsche steden, zooals Ant-

werpen en Gent, nooit een woord van verzet uit tegen de uitsluitend Fransche wijze waarop in winkels en groote magazijnen, de waren worden aangeduid en te koop gesteld; hoe soms zelfs in echte volksbuurten dit Fransche vernis is neergelegd. Het is een veeg teeken, dat de opschriften in de grootste kinema's, waar ook een volkspubliek komt, uitsluitend Fransch zijn, zonder dat daar ooit de stem tegen wordt verheven. Het is een betreurenswaardig verschijnsel, dat men het volk zoo vaak drukwerken in de hand stopt, waarvan het meestal niets begrijpt, zonder dat het ooit te kennen geeft dat het in zijn eigen taal verlangt te worden aangesproken.

Al die aangeklaagde misstanden duiden op iets meer, op iets erger: zij bewijzen dat het het Vlaamsche volk aan voldoende nationaal bewustzijn ontbreekt. En daaruit vloeit logischerwijze voort, dat, zoolang dit bewustzijn niet is ontwaakt, ook de Fransche opschriften, drukwerken, rekeningen niet zullen verdwijnen. Het Vlaamsche volk laat zich dagelijksch kwetsen, beleedigen, in het gezicht slaan, maar het komt daartegen zelden in opstand; het ondergaat alles en heeft geen gebaar van fierheid.

Wij weten wel dat hier en daar al eens een poging werd gedaan om verandering in den toestand te brengen en dat die poging ook met goed gevolg werd bekroond. Wij weten dat b.v.b. te Brussel een groot magazijn zijn opschriften tweetalig heeft gemaakt, dank zij het flinke optreden van enkele overtuigd Vlaamschgezinde dames. Doch dat men in het bedoelde magazijn toch nog meer dan een winkeljuffrouw aantreft, die geen Nederlandsch verstaat, is toch wel een bewijs, dat de taal waarin zij worden toegesproken vaak niet de Nederlandsche is.

De weg door die Brusselsche dames ingeslagen was nochtans de goede. Wanneer de eigenaars van handelshuizen, winkels, magazijnen zullen zien, dat hun klanten er belang aan hechten in het Nederlandsch te worden bediend, in woord zoowel als in geschrift, dan zal de toestand van zelf wel veranderen. Dat is het eenige dat een wijziging in hun opvatting zal brengen. Een verzoekschrift, hoe mooi en overtuigend ook opgesteld, zal dat niet doen, en zij zullen steeds wijzen op het ontbreken van iederen aandrang van wege hun begunstigers.

In persoonlijke werking alleen ligt de redding en dan nog moet die werking niet uitgaan van enkelen, doch van velen. Zoo iets moet een massabeweging worden, want anders komt men tot geen uitslag. Slechts wanneer de belanghebbenden merken, dat het niet toegeven aan het geuite verlangen hun schade zou kunnen berokkenen, zullen zij beseffen dat er gevaar voor hen bestaat om in hun oude doenwijze te volharden.

Ook hier heeft dus het Vlaamsche volk weer de oplossing in handen; en indien er geen wijziging in de gewraakte toestanden gebracht wordt, dan is het aan niemand anders dan aan de Vlamingen te wijten. Daar ligt echter juist de moeilijkheid. En hoe wil men tot die oplossing komen, wanneer b.v.b. de echtgenooten van Vlaamschgezinden zelf geen Nederlandsch gebruiken, als zij hun inkoopen gaan doen, zooals het ook al vaak voorkomt? Wij weten wel dat daarop zal worden geantwoord, dat die dames, door de opleiding welke zij op school genoten hebben, het Nederlandsch niet gemakkelijk spreken. En wanneer over het algemeen de Antwerpsche dames en jonge meisjes zich beschikbaar stellen om op straat voor het een of ander liefdadig doel een bloem, een almanak of een kenteeken te verkoopen, dan laten zij, om haar waar aan den man te brengen, haar liefsten glimlach door een Fransche aanbeveling vergezeld gaan. Dat alles bewijst dat de scholen waar zij haar opleiding gekregen hebben, zij mogen dan een privaat of een officieel karakter dragen, tot haar kennis van het Nederlandsch niet veel hebben bijgedragen. Doch daarmee raken wij de eeuwige schoolquaestie aan, inderdaad de grondslag van al de onhebbelijkheden, van al de misstanden die wij in ons Vlaamsche land kunnen waarnemen, maar daarop willen wij nu niet ingaan; wij hadden het over wat anders, al is het een met het ander toch nauw verbonden. Daàr is immers de groote oorzaak van de verfransching der Vlaamsche burgerij te zoeken. En hoeveel zijn er niet onder het kleinere volk, die het „chic" vinden om die verfranschte burgerij na te apen, waar het slechts eenigszins mogelijk is! Ook dat is een bewijs van karakterloosheid en van gemis aan rasbesef, die kenmerken van volksverbastering.

Wanneer wij daartegenover het voorbeeld stellen dat andere volkeren ons in dat opzicht geven, dan moeten wij vol schaamte onze minderheid bekennen. Lazen wij nog niet dezer dagen in de bladen hoe bijna iederen avond te Pera luidruchtige betoogingen in de kinema's plaats vonden, omdat de toeschouwers eischten dat de opschriften in het Turksch zouden gesteld zijn, en hoe in twee gelegenheden het materieel vernietigd werd! Wij willen daarmee de Vlamingen niet aanzetten om in hun land hetzelfde te doen, alhoewel daartoe aanleiding te over bestaat *). Doch wat meer durf, wat meer flinkheid in hun optreden zou toch wel van hen mogen worden verlangd, waar het pas geeft. Het doel is ook te bereiken zonder dat tot gewelddaden behoeft te worden overgegaan. Een beleefd maar krachtig optreden van ieder voor zich zelf en van allen te zamen kan ook het gewenschte gevolg hebben. Doch de enkeling moet weten dat hij niet alleen staat, en dat hij door de velen die zich naast en om hem bevinden op dezelfde wijze gesteund wordt. Dat is het eenige middel om tot een uitslag te komen.

Wij hebben daarvan persoonlijk eens de ervaring opgedaan niet in ons land, doch... in Nederland, in 's-Gravenhage, waar ook, ten behoeve van de „chic" nog al wat Fransche winkelopschriften te zien en Fransche aankondigingen in de dagbladen te lezen zijn, iets wat wij den Hagenaars niet zoo erg mogen verwijten, aangezien wij ons hier daaraan nog veel sterker bezondigen. In een banketbakkerij in een van de voornaamste winkelstraten werden wij een jaar of wat geleden eens zeer onaangenaam getroffen door het Fransche opschrift op het inpakpapier, en op onze vraag waarom dat geschiedde, kregen wij voor antwoord, dat dit „chic" was. Wel stond de juffrouw, die ons hielp, met den mond vol tanden, toen wij de zeer natuurlijke vraag stelden of wij, die Nederlandsch spraken, dan niet „chic" waren. En zeer beslist lieten wij er dan op volgen, dat wij later eens zouden terug komen om te zien of dat ongepaste Fransch verdwenen was, want dat wij er anders nooit meer een cent zouden besteed hebben. De juffrouw wist niet dat wij Den Haag niet bewoonden. Wij zijn er ongeveer een jaar later teruggekeerd, doch van Fransch was er geen sprake meer.

Op die wijze is er iets te bereiken. Het zal in ons land moeiliiker zijn dan bij onze Noorderbroeders en de stoot zal bij ons dan ook des te sterker moeten wezen. Maar het moet nu toch eens uit zijn dat vreemdelingen die naar Vlaanderen komen, denken dat zij zich in een Franschsprekend land bevinden, zooals het ons nog onlangs gebeurd is met een Engelsche dame, die, op ons gezegde dat Antwerpen een Vlaamsche stad was, dadelijk wees op die talrijke Fransche winkelopschriften, waardoor zij het tegenovergestelde gedacht had. Zeer sterk voelden wij op dat oogenblik de schaamte over de lauwheid van het Vlaamsche volk in ons opkomen. En hadden wij dan nog maar aan die vreemdelinge de verzekering kunnen geven, dat dit alles zou veranderd zijn voor wij tien jaar ouder waren; maar, helaas, voor zoo een spoedige herleving van het Vlaamsch bewustzijn konden wij niet instaan!

*) Zie ook onder Mededeelingen het stukje over Nederlandsche bioskopen. Red.

Uit onze Takken.

Antwerpen. De Afdeeling „Liederavonden" zet haar wekelijksche werkzaamheden geregeld voort. In de Afdeeling „Hooger Onderwijs" hield Dr. P. Tack, leeraar te Elsene, twee belangwekkende voordrachten, met lichtbeelden, over „Het Hulthemsche Handschrift". 6 Jan. begon Prof. Dr. L. van der Essen, van Leuven, een reeks van zes lessen over „De Gemeenten in de Middeleeuwen".

Gent (Jongel.-Afd.)

De Afdeeling besloot 1913 met de inrichting van een Kinder- en Kerstfeestje, waarop alle leden van Tak Gent met hunne familie waren uitgenoodigd en dat uitstekend slaagde.

Op de laatste vergadering van 1913 werd verslag uitgebracht over het eerste vereenigingsjaar en het bestuur voor 1914 gekozen, dat als volgt is samengesteld: Voorzitter, de heer Albert Norro; ondervoorzitster, mejuffr. Martha van Vlaenderen; schrijver-penningmeester, de heer Gaston Smeerters (Wondelgemstraat 14, Gent); 2e schrijfster, mejuffr. Eloire de Walle; commissaris, de heer Robert Rens.

Kortrijk. 27 Dec. werd in samenwerking met het onpartijdig verbond der Vlaamsche Maatschappijen voor een publiek van 200 tot 300 personen, een puik geslaagde feestavond gegeven met de medewerking van „Pro Westlandia" van Antwerpen. De heer Lepage, als zanger, de heeren Lauwereys en Watelet, als declamator en pianist, en Dr. Aug. Borms, als voordrachtgever, verleenden hun medewerking.

Iedere week vergaderde het bestuur, vaak samen met de afgevaardigden van hoogergencemd verbond, vooral om de zaak der Liederavonden voor het volk te bespreken. Ondanks de groote moeilijkheden hoopt men toch tot een uitslag te komen: hulp werd reeds door sommigen toegezegd en het Gemeentebestuur stelde een zaal der muziekschool ter beschikking. Propaganda wordt gemaakt op werkwinkel en fabriek. Iederen Dinsdag zullen de aanleeringen plaats hebben. 15 Jan. werd het nieuwe bestuur aangesteld.

Mechelen. De winterwerkzaamheden werden in Oct. geopend met de maandelijksche algem. vergadering, waar de heer Dr. Maurits Sabbe optrad met een voordracht over „De ontwikkeling der Vlaamsche muziek".

In Nov. traden de heeren Karel Peeters en Frans de Prins op als voordragers.

In de Dec.-vergadering hield de heer Karel Casteels een „Voorlezing uit eigen werk".

Door het ontslag, wegens drukke werkzaamheden, van den verdienstelijken secretaris, den heer De Backer, werd het bestuur als volgt gewijzigd: Fr. Delvaen, voorzitter; Dr. Jan Lebeer, onder-voorzitter; Lod. Peeters, secretaris-penningmeester; Dr. Maurits Sabbe, Karel Peeters, Karel Casteels, Van Dessel, Rik de Backer en Pr. de Troyer, leden.

De Afdeeling „Hooger Onderwijs voor het Volk" hervatte in Nov. haar bezigheden met twee voordrachten van den heer Dr. Is. Gunzburg, geneesheer te Antwerpen, over „Physische middelen in de Geneeskunde', met lantaarn. Vier lessen gaf de heer Dr. Weemaes, leeraar aan het Kon. Atheneum te Elsene, over „Algemeene Aardrijkskunde van België". Daarna hield de heer Jul. de Coster, kunstcriticus te Gent, twee voordrachten met lichtbeelden over „Het impressionisme in de Schilderkunst". 11 Jan. begon de heer Hendrik Janssens, licentiaat in Handels- en Finantiewetenschappen te Mechelen, zijn leergang „Het bevolkingsvraagstuk".

De Liederavonden voor het Volk hebben elken Donderdag plaats, onder de wakkere leiding van den heer J. van den Berg en mejuffr. A. Fretin; zij worden door een talrijk publiek bijgewoond.

Ninove. 30 Nov. l.l. gaf deze Tak een kunstconcert met medewerking van mejuffr. Mertens en de heeren Clément de Mont (viool), Backaert (cello) en Van Nieuwenhoven (piano) in den Stadsschouwburg, Dreef. De zeer talrijk opgekomen toehoorders juichtten hen geestdriftig toe.

Een woord van dank worde gebracht aan den heer De Mont, voor het opstellen van het programma, alsook aan den heer burgemeester Behn, ons medelid en de andere leden van het bestuur van den Stadsschouwburg, die de ruime zaal bereidwillig tot onze beschikking stelden.

Holland op zijn malst.

De Vlaamsche Gazet van 26 December 1913 schrijft onder dit opschrift:

Hoe dikwijls nog zullen wij het den Nederlanders die in Vlaamsch-België verblijven op het hart moeten drukken, dat het hun plicht is hier hun eigen taal, het Nederlandsch, te gebruiken? Toch schijnen zekere Hollandsche heeren het noodig, waarschijnlijk fatsoenlijker, sjieker te vinden, Fransch te gebruiken. Ten bewijze daarvan onderstaande uitnoodigingskaart, die voor een paar dagen te Antwerpen werd rondgezonden:

„Le Comité du Gala Néerlandais a l'honneur d'inviter M.... à assister à la représentation de gala, au profit de la Société de Bienfaisance „Nederlandsche Vereeniging tot Hulpbetoon", qui aura lieu au Théâtre lyrique flamand, le lundi, 5 janvier 1914.

R. S. L. P.
à adresser à Monsieur
Brender a Brandis
257, Chaussée de Malines.
Anvers, Décembre 1913."

Een „représentation de gala" door een Nederlandsche „Société de bienfaisance" ingericht, en dit nogal in onzen „Théâtre lyrique flamand" en alles in 't Fransch! Waarom de vertooning dan ook niet in 't Fransch, en in den „Théâtre des Variétés"?

Begrijpen die heeren niet dat ze zich aartsbespottelijk maken, dat ze de vijanden van de Nederlandsche kultuur in Vlaanderen wapens in de hand geven, dat zij... verraad plegen tegen hun eigen nationaliteit?

Het zal wel nutteloos zijn, hopen we, de Vlamingen, en ook de nog nationa'e fierheid bezittende Hollanders, aan te sporen, maar liefst geen antwoord te zenden aan Monsieur Brender a Brandis. De „Nederlandsche Vereeniging tot Hulpbetoon" rekent waarschijnlijk meer op de opkomst en den steun der Antwerpsche vulgarisateurs en drie-ellen-poesjenellen. In dit geval kunnen zij den steun der Vlamingen best missen.

Uiterste Wilsbeschikking.

Aan hen, die het A. N. V. bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

Ik vermaak aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten van 23 Jan. 1905 en 29 Oct. 1907, nommer 89, de som van..... ..... gulden, uit te keeren binnen ..... maanden na mijn overlijden, vrij van alle rechten en kosten.

OOST-INDIË.

De eendracht van Indië en Nederland.

Uit de Indische Vereeniging komen van tijd tot tijd geluiden, die waard zijn gehoord te worden, te eer nog wanneer die komen van Inlandsche zijde. Te vernemen hoe een begaafd Javaan als Raden Mas Noto Soeroto zich voorstelt éénheid, eéndracht, samenwerking tusschen het, tot nu toe overheerschte en het heerschende volk te verkrijgen moet voor velen belangwekkend zijn. Daarom moge hier een beknopt verslag van Noto Soeroto's voordracht, behandelende het bovenstaande onderwerp, volgen.

Spreker begon met te wijzen op de opleving die zich allerwege in het Oosten geopenbaard heeft, in Japan, in China, in Britsch-Indië; op de gevolgen ook en de uitspattingen, welke daarmede in het Engelsche gebied onder Mohammedanen en Hindoes gepaard gingen.

Hij schetste den weerklank dier beweging ook in ons Indië, zich uitende in het oprichten der bekende Vereenigingen, als een onmiddellijk gevolg van het eerste Javanencongres in 1908 te Djokja gehouden; hij wijst op de, wel is waar zwakke, pogingen tot economisch vereenigingsleven, maar die toch kenschetsend zijn voor den toestand.

Terugkomende op de groote beweging in het Oosten en het vermoeden uitsprekende dat China en Japan, zich te eeniger tijd zullen vereenigen, vraagt N. S. hoe Nederland zijn positie in Oost-Indië zal handhaven. Zijn antwoord daarop is: door eendrachtige samenwerking van het Nederlandsche en de Indische volken.

Hoe kunnen nu Nederland en Indië tot in lengte van dagen met elkaar samengaan?

Alvorens die vraag te beantwoorden, ging N. S. na, hoe Nederland en Indië tegenover elkaar staan. Onder aanhaling van woorden van Prof. Van Vollenhoven bracht hij in herinnering hoeveel er in Nederland is gedaan met het geld zijner koloniën, hoe voor Nederland thans nog Indië een rijke bron van welvaart is. Daartegenover erkende spreker dat Indië aan Nederland rust en vrede te danken heeft.

Dit vaststellende, maar verder niet op afgedane zaken willende terugkomen, stelde spreker in het licht dat het vraagstuk van het behoud der kolonie voor Nederland hoofdzakelijk drie kanten heeft, een diplomatieke, een militaire en een algemeen koloniaal-politieke. Voor wat de eerste betreft wees N. S. op de noodzakelijkheid dat de diplomatie een wakend oog op den gang van zaken in het Oosten moet houden; de bemoeiingen van China met het onderwijs der Chineezen in Indië bijv. waren langs diplomatischen weg te voorkomen geweest.

Op de militaire zijde van het vraagstuk ging spreker voorloopig niet in.

Bij de algemeen koloniaal-politieke zijde, de belangrijkste, stond spreker langer stil. Volgens hem moet de eendracht, de beoogde samenwerking vooral verkregen worden, door met alle dienstbare middelen het gevoel van heerschen en beheerscht te worden te doen wegvallen; door boven eigen belangen het bestaan van hoogere, gemeenschappelijke belangen te stellen; door boven onderlinge verdeeldheid op een grooter, gemeenschappelijk gevaar te wijzen. Dat gemeenschappelijke gevaar komt van buiten en daarom moet er militaire eenheid tusschen Nederland en Indië zijn; het meest ontwikkelde deel van het Javaansche volk moet militair opgeleid worden; daarmede zal tevens in dat volk komen het besef van orde, verantwoordelijkheid, flinkheid en initiatief.

Nederland zal echter vragen, zeide N. S., kunnen we op Indië rekenen? Is Indië te vertrouwen? Daarop kon geen beslist antwoord gegeven worden; wèl echter kon spreker bevestigen, dat er gelukkig velen zijn, die slechts heil zien in een geleidelijke en gezonde emancipatie.

Voor dezen gelde dan ook slechts die eene vraag: hoe die eendracht, die samenwerking te verkrijgen. Bij de beantwoording dier vraag mag er geen vrees voor ontwikkeling van den inlander zijn; een krachtige en eerlijke Regeering moet daarin haar gang gaan; kwade gezindheid moet desnoods krachtig worden onderdrukt. Die ontwikkeling moet verkregen worden door onderwijs, ook landbouw- en ambachtsonderwijs; voor den opkomenden middenstand bovendien gelegenheid om handelaren, industrieelen en groot-landbouwers te vormen; voorts hooger onderwijs voor de hoogere standen, waaruit de „intellectuels" in de Inlandsche maatschappij moeten voortkomen. De overweging dat de Inlanders steeds meer zullen eischen, dat zij ten slotte geheel gelijk gesteld zullen worden met hun tegenwoordige overheerschers, mag geen beletsel zijn voor een koloniale mogendheid om haar koloniën tot emancipatie te leiden. De woorden van Mr. J. H. Abendanon aanhalende, zeide Noto Soeroto: „Geen onderwerping van het eene volk aan het andere kan eeuwig voortduren."

Voortgaande, zich meer tot zijn landslieden richtende, meende spreker dat de Javanen niet moeten terugzien op wat geweest is, maar dat ze moeten begrijpen dat nu de tijd gekomen is om in eendracht met Nederland te komen tot het einddoel, dat is zelfbestuur.

Tevens echter moet ook worden ingezien, dat Java of Indië de mannen nu nog niet heeft, die den Nederlander behulpzaam moeten zijn in zijn taak Indië tot emancipatie te brengen.

De Nederlander moet echter niet in hoogheid op de Javanen neêrzien, maar begrijpen dat er een groot verschil in karakter, in levensbeschouwing is tusschen beide rassen; hij moet echter den Javaan te gemoet komen.

De Javaan zal veel van zijn zwakheden moeten laten schieten en flink en krachtig aanspraak maken op een gelijkgerechtigde positie.

Indië moet voor den Nederlander niet langer een wingewest zijn; het bestuur moet geheel en al op het welzijn van den wordenden Indischen Staat gericht wezen. „Niet het ras of de huidkleur moet aantoonen, wie voor bepaalde betrekkingen in aanmerking kunnen komen, maar de bekwaamheid en de geschiktheid, welke de personen, die zich daarvoor aanmelden, voor die betrekkingen hebben." Na aanhaling van deze uiting van Mr. Van Deventer kwam N. S. ten slotte tot een nadere ontwikkeling, hoe hij zich de uitwerking van de beoogde eendracht voorstelde.

Tusschen Nederlanders en Inlanders moet zijn een geest van vriendschap, van wederzijdsche belangstelling en waardeering.

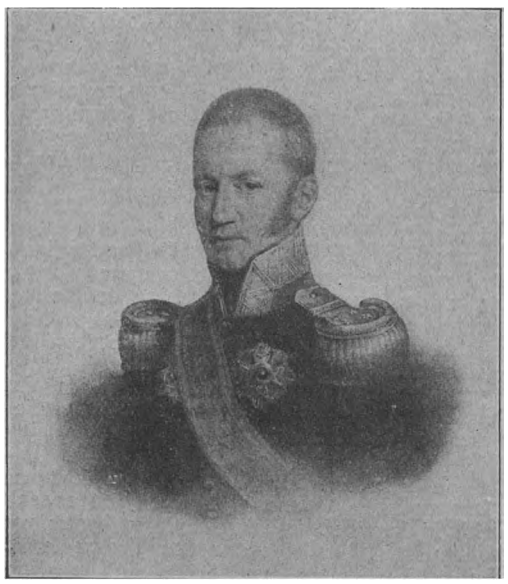
Zij moeten te zamen arbeiden voor gemeenschappelijke belangen op stoffelijk en geestelijk gebied.

Naast intellectueele volksontwikkeling zal gezorgd moeten worden voor de vorming van Inlandsch kapitaal om de volkskracht hooger op te voeren.

Aan het einde zijner voordacht, zich meer in het bizonder tot de Inlandsche leden der Vereeniging wendende, wees Noto Soeroto dezen op de hen wachtende taak, die niet zoo zeer zou moeten zijn te zorgen nuttige en noodige betrekkingen te gaan vervullen in het land hunner geboorte; maar die hen er toe zou brengen, het land en zijn bewoners van vele kwalen te genezen; op den Inlandschen bodem het zaad van grootsche menschelijke idealen te zaaien; mede te bouwen aan de hechte overbrugging van Nederland tot Insulinde.

In de op de voordracht gevolgde bespreking werd van eene zijde getuigd tegen de denkbeelden van den spreker; van andere zijde geklaagd over ondervonden behandeling; van nog een anderen kant twijfel uitgesproken over de eendracht in wording. Na eenige bemiddelende woorden van twee zijden geuit, besloot Noto Soeroto met een korte herhaling van de ontplooiing zijner idealen, onder de opmerking dat de bereiking daarvan niet zoo binnen kort te verwachten kon zijn, maar dat geleidelijk de stations aan den langen weg tot het einddoel zouden bereikt worden.

Het Feestnummer van het Indologenblad.

Godert Alexander Gerard Philip baron van der Capellen.
Commissaris-Generaal, later Gouverneur-Generaal
van Ned.-Indië (19 Aug. 1816—1 Jan. 1826)

De toezending van bovengencemde aflevering van het orgaan der Indologen Vereeniging brengt er ons toe nog even terug te treden in de herinneringsstemming, die in de tweede helft van 1913 door zoovele uitgaven en geschriften werd levendig gehouden.

Wij vinden er in een terugblik op hetgeen de laatst verloopen honderd jaren aan Indië brachten, of eigenlijk nog meer een overzicht van de wijzigingen die de meeningen over ons Indië, over volk en bestuurswijze ondergingen.

Inzonderheid is er winst te boeken op het gebied der beoefening der Inlandsche talen; in het artikel van Prof. Mr. J. C. G. Jonker kunnen wij lezen, hoe die studie steeds meer degelijke beoefenaren vond; waren het in den aanvang der 19de eeuw nog veelal vreemdelingen, die de eerste schreden op den weg naar de kennis der Inlandsche talen aflegden, later, vooral in de tweede helft dier eeuw, waren het Nederlandsche geleerden, die het peil dier kennis op een hoog punt brachten en het veld der talenstudie prachtig verruimden.

In eene bloemlezing van hier en daar in oude rapporten, a. a. gevonden uitspraken over den aard der Inlanders laat Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis ons gevoelen, hoe zeer wij ook in de kennis van den Inlander, van zijn aard en neigingen, vooruit zijn gegaan; hoe glad verkeerd de Nederlanders van den aanvang en ook van het midden nog, der 19de eeuw de Inlanders beoordeelden; hoe oppervlakkig en onjuist hun kijk op den Inlander was.

Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje teekent in een lichtelijk spottend geschreven artikel „De bestuurswerkkring in Nederlandsch-Indië voorheen en thans", hoe eenmaal postgevatte meeningen met vuur en hartstocht verdedigd, gaande weg plaats maken voor andere, met overtuiging als de beste voorgedragen, die op haar beurt weêr verdrongen worden door nieuwe denkbeelden; hoe in 't kort de conservatieve, voor een deel uit den Compagnies-tijd stammende, begrippen vervangen werden door meer liberale, om ten slotte het veld te ruimen voor de zoogenaamde ethische richting, die thans meer en minder warme aanhangers van verschillende schakeering onder alle staatkundige partijen vindt, hetgeen Prof. Snouck gelukkig acht, omdat „een quaestie van koloniaal beleid eerst in veilige haven (is), wanneer het gelukt is haar te plaatsen boven de bedorven atmospheer van hetgeen in de wandeling „politiek" heet." De zeer belangrijke levensuitingen der Inlandsche maatschappij, die zich in de laatste jaren openbaarden en de houding daartegenover van het bestuur worden kort en kernachtig geschetst.

Van veel belang en naar het ons voorkomt van juist inzicht getuigend, is ook het artikel „Indische Europeanen", waarin Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, de stelling der Indo's in de Indische maatschappij teekent, en waarin hij wijst op mogelijke verbetering door gemeenschappelijke samenwerking van Nederlanders en Indo's; van trekkers en blijvers.

Van geschiedkundigen aard zijn de artikelen „Koning Willem I en de Protestantsche kerk in Nederlandsch Oost-Indië" door Prof. Dr. L. Knappert; en „Het Genootschap van Waterloo te Batavia", door v. E., vermoedelijk dezelfde, die ook Tropisch Nederland van tijd tot tijd met aardige geschiedkundige schetsen verrijkt. Uit dat opstel kan de lezer nog eens de bevestiging vinden, hoe gezwollen de stijl was in het eerste kwart der 19de eeuw; men had 't telkens over „de schimmen van onze brave verdedigers"; men antwoordde „met vaderlandsch lievende klanken"; de banier van het Genootschap werd aan den „standaarddrager" overhandigd, „teneinde die tot den laatsten snik te verdedigen", hij zou die steeds „te midden van het gevaar omhoog moeten heffen". Het ontstaan en de plaatsing van „de leeuw op het Waterlooplein te Batavia" worden in het artikel toegelicht.

Van wijlen Prof. J. S. Speyer werd een Buddhawoord in verband met de vredesidee opgenomen.

Een van ruim standpunt gezien oordeel over de Sarekat Islam door M.; en twee novellistische bijdragen, schetsen van Inlandertypen, Pak Troeno door E. en Tjâ door Soem vullen de laatste 8 bladzijden der aflevering, die er in 't geheel een 25-tal bevat.

Vreemd genoeg is het feestnummer voorzien van een 13-tal plaatjes, deels portretten, deels gezichten uit Indië, die niet in 't minste verband staan tot den inhoud, maar die meerendeels bestemd waren voor een historisch hoofdartikel, dat echter niet kon worden opgenomen doordien de schrijver daarvan, de redactie in den steek liet.

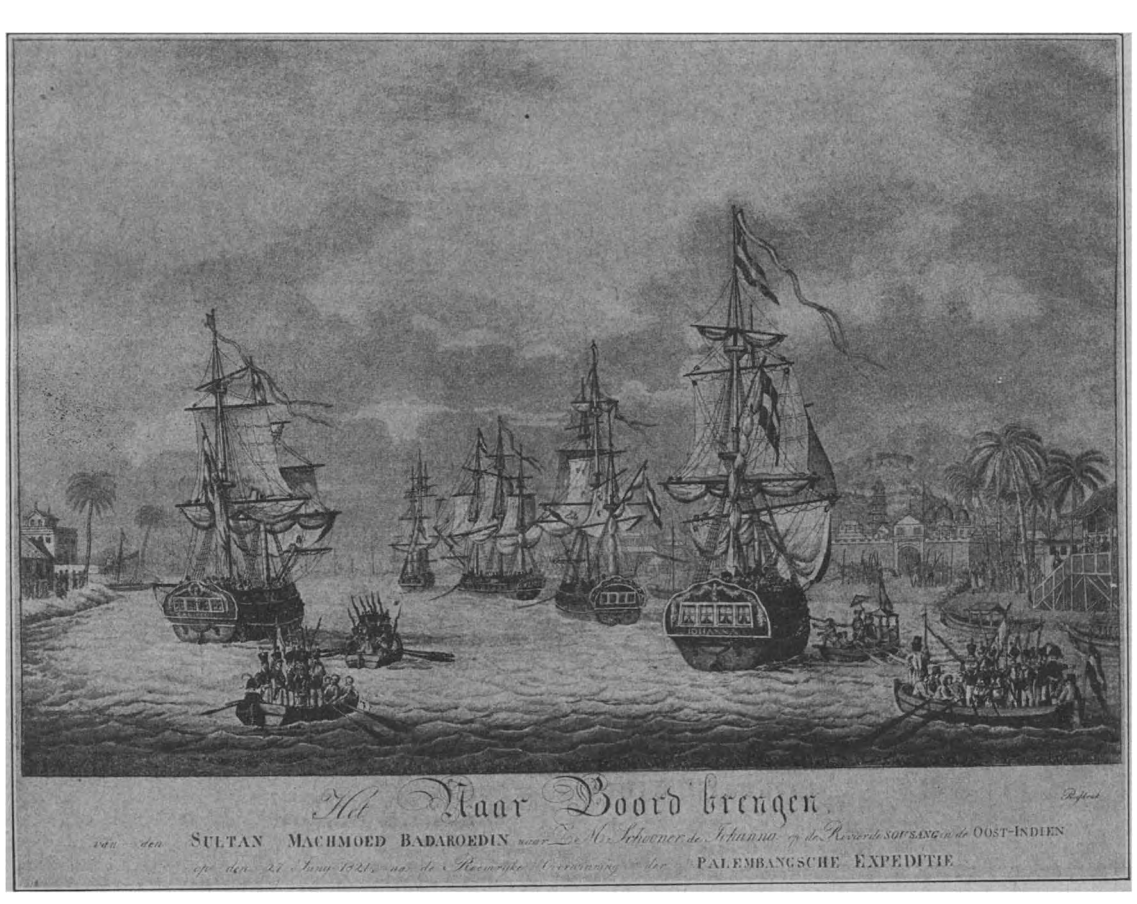
Een paar dezer plaatjes zijn hierbij afgedrukt: drie portretten van vooraanstaande bestuurders na het herstel van Neêrlands gezag in Oost-Indië en het naar boord brengen van Sultan Machmoed Badar-Oedin, als een herinnering aan het wapenfeit, de vermeestering van Palembang in 1821, onder leiding van den Generaal-Majoor De Kock, ten gevolge waarvan het verzet tegen ons gezag in dat deel van Sumatra gebroken en de Sultan naar Ternate verbannen werd.

Mr. CORNELIS THEODORUS ELOUT.
Commissaris-Generaal (1 Aug. 1816—16 Jan. 1819).

ARNOLD ADRIAAN BUYSKES.
Commissaris-Generaal (1 Aug. 1816—16 Jan. 1819).

Het Naar Boord brengen

van den SULTAN MACHMOED BADAROEDIN *naar de H. Schoener de Johanna op de Reede te* SOERABAIJA *in de* OOST-INDIEN
op den 24 Juny 1821, na de Plechtige Overeenkomst der PALEMBANGSCHE EXPEDITIE

Tropisch Nederland Nos. 11 en 12.

Met een mededeeling van de Redactie dat in het Groepsbestuur de vraag ter sprake is gebracht of met de uitgave van T. N. zal worden voortgegaan en dat daarop besloten werd dit wèl te doen, wordt No. 11 geopend; er zou worden gezocht naar medewerkers ook buiten Batavia en gepoogd zooveel mogelijk Groeps-Verbondsleden tot het verleenen van steun over te halen.

Onder den titel Nederland en de Javaansche monumenten geeft K. een kort geschiedkundig overzicht van hetgeen in de 19de eeuw voor het behoud dier monumenten is gedaan; terwijl aan het slot de verwachting wordt uitgesproken dat in de 20ste eeuw krachtig daarmede zal worden voortgegaan. In den schrijver mag zeker wel het kort geleden opgetreden Groepsbestuurslid Dr. N. J. Krom, de Chef van den Oudheidkundigen Dienst, worden begroet.

Het officieele gedeelte Uit de Groep bevat mededeelingen die reeds in Neerlandia No. 12 (1913) en No. 1 (1914) werden opgenomen en verder het verslag eener voordracht door den heer Van Hinloopen Labberton te Batavia gehouden over: Vriendschappelijke aaneensluiting (associatie) van Oost en West.

Dan volgt eene aanbeveling van de te Batavia, Buitenzorg en Semarang gevestigde Volksleesgezelschappen, met vermelding der voorwaarden van toetreding en opgave van wat men te lezen krijgt.

Onder Kunst en Wetenschappen wordt door v. E. het een en ander medegedeeld uit een oordeel door een Chinees, omstreeks 1785 over de Hollanders te Batavia en over den Indischen Archipel in het algemeen geveld; die opmerkingen zijn vermakelijk wegens de verkeerde voorstellingen en het gebrek aan kennis dat er uit spreekt.

Verder vonden wij de gewone rubrieken: Boekbespreking, Maandoverzicht en Leestafel; onder de laatste wordt de behandeling van het Plan Van Vollenhoven in een der vergaderingen van het XXste wereldcongres voor den Vrede overzien.

Uit den inhoud van No. 12 blijkt dat de pogingen van de Redactie tot het verkrijgen van medewerking van buiten reeds uitwerking hebben gehad. Onder Kunst en Wetenschappen treffen wij aan een overzicht van De beoefening der Javaansche taal en letterkunde door Europeesche geleerden; Modin, waarschijnlijk de schuilnaam van een geletterd Javaan, geeft daarmede een kijk op 't geen Nederlandsche geleerden voor 't Javaansch deden, door het samenstellen van woordenboeken, het bestudeeren der grammatica, het uitgeven van Javaansche geschriften; en vooral door de vergelijkende taalstudie van het Javaansch met Sanskrit, oud-Javaansch en andere Indische talen; 't geen enkele geletterde Javanen voor hun taal deden wordt vermeld en ten slotte worden de Javanen, die er toe in staat zijn, aangespoord de door die geleerden verzamelde kennis te verwerken, en de Javaansche taal en letterkunde naar Europeesche methoden te bestudeeren. Dit artikel van Modin lijkt ons zeer der lezing waard.

Een tweede bewijs van gehoor geven aan den roepstem der Redactie vinden wij in het Inlandsch Persoverzicht; ditmaal een overzicht van de oudere en de nieuwere in Inlandsche talen verschijnende week-, dag- en maandbladen; hier en daar met aangeving van den aard en de strekking dier bladen; in het vervolg mogen wij een maandelijksch overzicht van den inhoud dier voornaamste bladen verwachten.

In het, op de eerste plaats van No. 12 gestelde hoofdartikel De verdediging van Nederlandsch-Indië vonden wij een met instemming geschreven kort verslag van het rapport der Staatscommissie voor die verdediging.

Voorts werd No. 12 dienstbaar gemaakt aan de herinnering van de in 1913 herdachte bevrijding door twee artikelen: De eeuwfeesten op Koeta Radja, door K. en Het Nationale Feest te Batavia in 1814 ter gelegenheid van het herstel van Nederlands Onafhankelijkheid, door v. E. Het tweede een stukje historie; het eerste een beschrijving van de van 19 tot 23 November te Koeta Radja gevierde feesten, maar tevens een aansporing om voor de personen, die zich voor Atjeh verdienstelijk hebben gemaakt, en voor hen die er hun leven lieten in 't belang van het land, een blijvende nagedachtenis te stichten.

Adressenlijst der Groep Nederl. Indië.

Secretais:
A. R. Hazenberg, Kampong Lima 55, Weltevreden.

Administrateur:
J. F. J. K. van Deun, Gang Klintji 37, Weltevreden.

Afdeelingssecretarissen:
Afd. Batavia: W. Reijnders, Vioslaan, Weltevreden.
Afd. Buitenzorg: Dr. K. Dammerman, Buitenzorg.
Afd. Soerabaia: Dr. J. W. van Bart, Billitonstraat, Soerabaia.
Afd. Semarang: Mevr. M. Hoezoo—Mac Gillavrij.

Vertegenwoordigers:
Amboina: J. C. Latumanuwij.
Blinjoe (Banka): W. K. Tehupeiorij.
Banjoewangi: H. P. Timmers Verhoeven.
Balikpapan: W. H. D. du Puij.
Fort de Kock: K. A. James.
Grobogan: H. A. de Santij.
Koeta Radja: J. Boon Jzn.
Koepang: G. Doornink.
Malang: D. G. C. Heldring.
Menado: T. F. Viersen.
Makasser: A. G. H. van Sluijs.
Madioen: J. Hofland.
Medan: Mr. H. Rahder.
Magelang: J. E. G. van Lookeren.
Moeara Enim: Dr. F. J. Duetz.
Palembang: Mr. F. A. Versteegh.
Pontianak: P. Hoedemaker.
Serang: Mr. Dr. C. Heijman.
Sidoardjo: Dr. Ch. G. Cramer.
Soekaboemi: J. Ch. van Schouwenburg.
Sabang: H. van Stipriaan Luiscius.
Tasikmalaja: P. J. A. van Neer.
Tjimahi: J. B. Kampschuur.
Tjilatjap: H. Hooijer.
Temanggoeng: I. C. Kummer.
Tandjongbalei: W. M. Palm.
Tandjong Priok: E. H. du Puij, a/b. s.s. „Edi".

Vereeniging Oost en West.

No. 9 van de volgreeks: Staats- en particuliere betrekkingen in onze overzeesche bezittingen, uitgegeven door bovengenoemde Vereeniging, kwam onlangs het in Juni '13 aangekondigde nummer volgen.

Het behandelt den werkkring en de vooruitzichten van den ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië, is bewerkt door den heer W. C. B. Wintgens, Oud-Inspecteur van Scheepvaart in Ned.-Indië en geeft weder volledige inlichtingen over die betrekking, zoodat zij die er over denken zich daarvoor te bekwamen of die neiging hebben er zich voor aan te melden in het boekje alles vinden wat ze noodig hebben.

Het is voor *f* 0.20 bij de firma Mart. Nijhoff en aan het kantoor van Oost en West, Heulstraat 17 te 's-Gravenhage te verkrijgen.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche Brieven.

XVII.

Pretoria, 1 Jan. 1914.

Het is Nieuwjaar. Ik kan het mij nauwelijks voorstellen met de nog altijd versche herinnering aan Holland. Buiten op de stoep zit ik deze te schrijven. De zon gloeit in oostersche schroeiing aan den hemel. In huis — in mijn koele huis — is het over de tachtig graden. We hebben vandaag den langsten dag. We dragen wit kleeren, zooals de Afrikaner zegt, en klagen over de hitte.

Om het heel kort te zeggen: we zitten midden in den zomer, den schroeienden, gloeienden Afrikaanschen zomer, en van de gezelligheid die een Hollandsche Oudejaarsavond meebrengt geen spoor. Het klimaat is daarvoor niet geschikt. Daarvoor moet je zitten met de gordijnen dicht, het licht, veel licht op, en het haardvuur aan. Hier vieren we het Oudejaar uit op de stoep, met den schitterenden sterrenhemel boven ons en het gesjirp van de kriekjes rondom.

Dat maakt je stil. Doet je misschien meer peinzen... ook over de gezellige Oudejaarsavonden in het oude Holland. En je kunt je weer begrijpen dat de Afrikaners een ander volk zijn geworden in den loop der tijden. Het verschillend klimaat is van die verandering een der oorzaken, dat voel je, als geboren Hollander, die beide landen kent, nu weer duidelijk.

* * *

Ter gelegenheid van de onthulling van het Nationale Vrouwen-Monument was ik te Bloemfontein. De bladen, over heel de wereld mag ik wel zeggen, hebben daarvan uitvoerige verslagen gegeven. Maar geen beschrijving kan den machtigen indruk herwekken, die deze grootsche plechtigheid heeft gemaakt. Innige godsvrucht, machtige wijding en diepe ernst kenmerkten dit nationaal gebeuren. Over de tienduizenden die tegenwoordig waren, was de geest gekomen van den grooten vaderlander, President Steijn. Een paar dagen te voren had hij verzocht in een open schrijven aan de Afrikaners om alle partijschap bij die onthulling te vergeten en één van Afrikaner-zin op te gaan naar het gedenkteeken, gewijd aan de Afrikaansche vrouwen en kinderen, in de kampen gestorven. Hij wees erop hoe men niet te zamen kwam om de levenden te eeren, doch om den dooden hulde te brengen. En toen de President, gesteund door zijn schoonzoon en een der commissie-leden, de trappen naar het gedenkteeken opstrompelde, ook in die gebrokenheid het symbool van zijn volk dat door den langen strijd in zijn gezonde ontwikkeling is geknakt, toen waren al die aanwezigen van alle deelen van Zuid-Afrika samengekomen onder den invloed van dezen voorman der leidslieden. Zijn woord, zijn wenk was een bevel waaraan niemand zich onttrok.

Nooit zal ik vergeten de machtige smeekbede die uit die duizenden kelen ten hemel steeg in één grootschen zang, verklankend de eenswillendheid van een volk, dat voor 't oogenblik gescheiden schijnt in twee kampen, doch één van zin en één van hart is. Bij dit gedenkteeken heb ik het diep en overtuigend in mij gevoeld, dat het Afrikanervolk nog duidelijk zijn ideaal voor zich ziet en daaraan vasthoudt: te handelen in den geest van hen, die hun leven voor het vaderland hebben gelaten.

Daar is voor, gedurende en na de plechtige onthulling geen wanklank geweest in het overdrukke Bloemfontein. Al die Afrikaners, Hertzog-mannen, maar ook Botha-menschen, hebben gehandeld in den geest van President Steijn, en alle verdeeldheid vergeten. De toon van alle gesprekken — ook al liepen die over het huidige geschil in de partij — was allervriendschappelijkst. En wat elke persoon, die uit het oude Europa komt, moet hebben getroffen is, dat geen man, die dagen uitbundig was door drank. De onthulling van het Monument is een plechtigheid geweest, waarop de Afrikaner als volk trotsch kan zijn. Het heeft de beste eigenschappen in hem naar voren gebracht, die heel de wereld in dagen van geweldige worsteling zoo in hem heeft bewonderd; eigenschappen van zelfbedwang, vaderlandsliefde, ernst en godsvrucht.

* * *

Hoe moeilijk is anders de strijd. Zij, die in Europa wonen in een eentalig land, hebben daarvan geen begrip. Die strijd eischt voortdurende bereidheid, duldt geen oogenblik verslapping. Niet in de groote middelen moet de overwinning worden gezocht, maar in de kleine, die ieder voor zich kan toepassen. Maar daardoor is het een strijd, niet van enkele voormannen, maar van heel een volk, vechtend voor zijn nationaal bestaan, dag in, dag uit, met onverzwakten moed, niet wetend hoe lang die strijd nog zal duren, overtuigd alleen dat ook het volgend geslacht hem zal moeten voortzetten en dat dit misschien evenmin de uiteindelijke zegepraal zal zien.

Waar men ook komt, — uitgezonderd in gezelschap, waar men weet dat ge Hollandsch praat, — overal zal men U in het Engelsch toespreken; in de winkels, de trem, den trein, op straat, in de landskantoren enz. Opmerkelijk is dan hoe de Afrikaner steeds met vreugde het gesprek in het Afrikaansch zal voortzetten, doch de Engelschman, òf onwillig in het Afrikaansch zal antwoorden, daarbij zijn minachting meestal niet verhelend, òf hardnekkig Engelsch blijft praten, ook wanneer hij „civiele" ambtenaar is — zooals men hier zegt — daarbij geheel handelend in strijd met den titel dien hij draagt van ambtenaar der burgerij.

Kleinigheden zijn het voortdurend waartegen het hardste moet worden gestreden: vandaag is het een regeeringskennisgeving die alleen in het Engelsch verschijnt, morgen een verslag dat slechts in het Engelsch wordt opgemaakt, „omdat iedereen toch Engelsch verstaat", of „omdat men zelf de vertaling beter doet dan de oorspronkelijke opsteller". Tegen al die kleinigheden moet worden geprotesteerd en nimmer moet men zich laten inpalmen door vriendelijkheden — waarmee de vijand maar al te gauw klaar is — als daar zijn uw goede uitspraak van Engelsch, uw vloeiend spreken van de vreemde taal, uw groote kennis van beide talen enz.; vasthouden moet men, taai vasthouden, geen oogenblik kamp geven. En bovenal verdragen, dat men U voor kleingeestig scheldt en niet „broad minded" noemt.

Die strijd tegen kleinigheden is de groote strijd van het gansche volk en daarop doelen de voormannen der Hollandsche Afrikaners telkens, wanneer zij zeggen dat zij niets kunnen doen, zoo lang het volk niet beslist zijn gevoelens laat merken. Door den vijand wordt van elke kleinigheid een wapen gesmeed tegen het Hollandsch. Mevrouw Die — groote voorstandster van het Afrikaansch — heeft in een winkel Engelsch gesproken. Dadelijk zegt men dat zij breeder van zin is dan haar strijden zou doen denken. „Zijn Afrikaanschgezindheid", heet het een volgenden keer, is niet zoo groot, want hij heeft mij een Engelsche aanwijzing op de bank gezonden.

Wie Engelsch spreekt is breed van opvatting — we leven immers in een tweetalig land en Engelsch is een der talen —, wie Afrikaansch praat bij alle gelegenheden, waar dit te pas komt of behoort, is

bekrompen. Soms zegt men het hem of haar openlijk, meestal echter achter den rug en doet men het alleen gevoelen. Het argument dat Engelsch immers de andere officieele taal is, wordt vaak gebezigd. In de praktijk beduidt dit echter voor wie hier langer heeft rondgezien dan een paar weken, dat de andere taal nimmer wordt gehoord en dat het alles Engelsch is wat de klok slaat.

De mannen en vrouwen, die dezen strijd onafgebroken strijden en zich niet storen aan de minachting hunner tegenstanders hebben mijn hooge bewondering. Zij zijn het, die de uiteindelijke zege zullen brengen, de stillen in den lande, menschen die alleen in eigen kring bekend zijn, waarvan de geschiedenis nooit spreekt en wier naam nimmer zal worden genoemd, wanneer er sprake is van de aanvoerders en aanvoersters in deze worsteling van een volk voor zijn nationaal bestaan.

Een dier zaken ,waarvoor het heele volk moet strijden, is het vraagstuk eener nationale Hooge School. De Unie-Regeering heeft een commissie benoemd, die haar van raad zal moeten dienen bij de oprichting dezer school. Die commissie bestaat voor het grootste gedeelte uit mannen die vakkundigen zijn. Slechts één lid kan worden aangemerkt als de vertegenwoordiger van de Hollandsch-sprekende bevolking, het is Ds. H. S. Bosman. Wij willen de andere leden niet bij voorbaat wantrouwen en beweren dat zij vijandig tegenover het Hollandsch staan, doch het is niet te veel gezegd, wanneer wij verklaren dat zij meer aandacht voor het vakkundige gedeelte van het vraagstuk zullen hebben dan voor het nationale. Van Ds. Bosman wordt dus verwacht dat hij de pleitbezorger zal zijn van de gansche Hollandsch-sprekende bevolking. Hij kan dit echter alleen zijn, wanneer die gansche bevolking metterdaad toont achter hem te staan.

Wat zal de oplossing van dit vraagstuk zijn dat van zoo groot gewicht is voor de toekomst van Zuid-Afrika? Vele Afrikaners verwachten alleen heil van twee Hooge Scholen: een met Engelsch als voertaal van het Hooger Onderwijs en een met Hollandsch als zoodanig. Bij een tweetalige Universiteit zal het Hollandsch groote schade lijden.

OU-BOET.

Studiereis van Zuid-Afrikaansche landbouwers in Nederland.

Een 50-tal landbouwers uit De Kaap, Natal, Oranje-Vrijstaat, Rhodesia en Transvaal, dat dit jaar een bezoek zal brengen aan Engeland, is door de Koninklijke Nederlandsche Landbouwvereeniging ook tot een bezoek aan Nederland uitgenoodigd. Deze uitnoodiging is met zeer veel waardeering aangenomen.

De Kon. Nederl. Landbouwvereeniging mocht in dezen reeds van vele zijden medewerking ondervinden, o. m. van de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, van de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij, van de Stoomvaartmaatschappij „Zeeland" en van de firma Wm. H. Müller & Co., die alle vrij vervoer van het gezelschap toezegden. Zij stelt zich voor, binnenkort over te gaan tot het benoemen van een eere-comité, waarmede de nadere regeling van de ontvangst besproken zal worden.

Nederlandsch en Afrikaansch.

Een onzer bladen bespreekt een bundel Verse van Totius, te Potchefstroom verschenen onder den titel Rachel; d.w.z. het haalt twee van die verzen aan en volstaat met deze eene opmerking: „Deze strofen geven een beeld van de taal, waarin ons „hebben" op „liggen" rijmt, doordat het „hê" is en „lê"."

Wat een rare taal dan toch!

Maar de opmerker heeft niet bedacht, dat een groot deel van zijn landgenooten spreekt van „heit" in plaats van „heeft", en een nog grooter deel van „leit" inplaats van „ligt". Zoo raar is „hê" en „lê" dus niet.

Het is waar, dat „heit" en „leit" behooren tot onze volkstaal, maar dat komt er in dit verband niet op aan. Trouwens men zal bij goede dichters, althans uit vroegeren tijd, „leit" stellig en misschien ook wel „heit" kunnen vinden.

AMERIKA

De stichters van Nieuw-Amsterdam.

Willen de Denen ons de eer ontnemen, de stichters van Nieuw-York te zijn? Het lijkt wel zoo in een artikel van Joost Dahlerup in het Kopenhaagsche dagblad Politiken.

Groot Nieuw-York bestaat uit vijf gemeenten; aan het hoofd van elke gemeente staat een president. Kort geleden nu stelde de president van de gemeente Bronx — Cyrus C. Miller — zich in verbinding met een paar geschiedschrijvers, wien hij verzocht gegevens te verzamelen om Bronx van een wapen en een vlag te voorzien. Ds. Rasmus Andersen, Deensch predikant te Brooklijn, een der andere gemeenten, een man die ons afgeschilderd wordt als iemand die veel aan Deensch-Amerikaansche geschiedenis doet, schreef nu in de New York Times, dat, naar hij hoopte, de Deensche afkomst van Jonas Bronck, den grondlegger van de gemeente, op gepaste wijze in het wapen uitgedrukt zou worden. De heer Miller gaf een paar dagen later in hetzelfde blad een antwoord, waaruit — volgens den schrijver in Politiken — bleek, dat voor hem en zijn commissie van geschiedkundigen alle eerste grondleggers van Nieuw-York Hollanders zijn.

Dat de heer Dahlerup het daarmee oneens is, toont hij in zijn opstel. De vraag: Deensch of Hollandsch, zal waarschijnlijk weer spoedig weer aan de orde komen, zegt hij, nu in de volksvertegenwoordiging van den staat Nieuw-York het voorstel is gedaan om het graafschap Westchester, het land ten Noorden van de gemeente Nieuw-York, ter eere van Bronck, Bronx County te noemen. En dan vertelt hij het een en ander van Jonas Bronck, die in 1639 op het schip de Brant van Troyen, voerende om politieke redenen de Hollandsche vlag, maar behoorende aan hem en aan Jochem Pieterszen Kuyter, den schipper, beiden Denen, uit Hoorn te Nieuw-Amsterdam. Met hen kwamen een aantal boeregezinnen, knechts en meiden, tezamen meer dan half zooveel menschen als er vóór hun komst in de nederzetting waren. Verder bracht het schip vee, vruchtboomen, zaad enz. mede. Van welke afkomst die metgezellen van Bronck en Kuyter (ook wel Kayser genoemd) waren, laat de schrijver in het midden. Wel zegt hij, dat Bronck getrouwd was met Antonia Slagboom, een koopmansdochter uit Amsterdam.

Bronck koos zich een stuk grond uit waar nu Bronx ligt, bouwde er een flink huis en ontgon het land. Het was een man van ontwikkeling en hij bezat een aanmerkelijke verzameling boeken. Kuyter vestigde zich op het Noordelijk stuk van het eiland Manhattan; hij noemde zijn land Zegendal. „Alles duidt er op," zegt Dahlerup, dat zij zooveel flinke Denen medebrachten, dat men, sprekende van de eerste grondleggers van Nieuw-York, van de Denen niet zwijgen mag.

Hij erkent echter, dat men vóór 1639 geen enkelen Deen in Nieuw-Amsterdam heeft kunnen aanwijzen. Wel waren er enkele Noorsche matrozen neergestreken. Maar op een kaart van Nieuw-Amsterdam van

een jaar of tien later vindt men al verscheiden stukken land genoemd naar Denen of Deensche onderdanen.

Om kort te gaan: de schrijver in Politiken wil de geschiedenis van Nieuw-Amsterdam beginnen bij het jaar 1639, toen de Brant van Troyen het anker uitwierp te... Nieuw-Amsterdam. Wat vóór dat jaar gedaan was, komt er minder op aan. Zoodat, goed gezien, de aanspraken die de Hollanders er op maken de stichters van Nieuw-York te zijn door het betoog van den heer Joost Dahlerup niet hevig geschokt worden. Ook schijnen de aanspraken van de Denen ons niet bijster versterkt te worden door de mededeeling die hij aan het slot doet, n.l. dat er bij de huwelijken, tusschen 1635 en 1665 in de kolonie gesloten, ten minste één op de veertig mannen of vrouwen Deensche onderdanen waren. Dus niet eens Denen alleen, ook Noren. Eén op de veertig slechts.

Dat er onder die vroege Deensche bewoners van Nieuw-Amsterdam flink volk, en dat vooral Jonas Bronck een kerel van stavast was, wie zou 't niet gaarne erkennen! Maar de grondleggers van Nieuw-York? Neen, we houden het met den heer Cyrus C. Miller.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Vredesprijs voor de Jeugd 1914.

De Algemeene Nederlandsche Bond „Vrede door Recht" en de Nederlandsche R.-K. Vereeniging tot Bevordering van den Wereldvrede hebben gemeenschappelijk voor het jaar 1914 twee Prijsvragen voor de Jeugd uitgeschreven.

De eerste Prijsvraag is een uitnoodiging, om een opstel in het Nederlandsch te schrijven over één der volgende onderwerpen:

1. De Opening van het Vredespaleis;
2. Roode Kruis en Vredesbeweging;
3. Waarom is de Duif gekozen als symbool voor den Vrede?

De tweede Prijsvraag is een uitnoodiging, om in te zenden een schets voor een al of niet geïllustreerden Maandkalender. Ieder der twaalf bladen van dezen kalender moet bevatten één of meer zinnen, de Vredesbeweging betreffende. Deze zinnen mogen voor iedere maand bestaan uit hoogstens vijftig woorden en moeten in het Nederlandsch geschreven worden.

Aan de Prijsvragen kunnen deelnemen alle meisjes en jongens, die geboren zijn tusschen 1 Januari 1896 en 1 Januari 1900, onverschillig of zij nog schoolgaan of niet meer.

De antwoorden moeten vóór 15 Maart worden ingezonden; de inzendingen uit Oost-Indië, West-Indië en Zuid-Afrika vóór 10 April.

Voor uitvoeriger inlichtingen wende men zich tot den heer Jhr. Mr. B. de Jong van Beek en Donk, Theresiastraat 51, Den Haag.

Een zilveren uitgeversjubileum.

De heer C. A. J. van Dishoeck te Bussum heeft de vorige maand zijn zilveren uitgevers-jubileum gevierd. Vooral voor de Vlaamsche schrijvers en dichters is hij een krachtige steun geweest. Zij zonden hem dan ook een prachtig hulde-adres.

Hulde aan Holland en het Ned. lied.

De correspondent van de N. R. Ct. te Weenen schreef de vorige maand:

De gewezen Minister van Spoorwegen, Dr. Von Wittek, heeft op het oudejaarfeest van de zangvereeniging der beambten bij de Staatsspoorwegen hulde gebracht aan Holland en de oud-Nederlandsche volksliederen. Hij vertelde hoe hij tijdens een verblijf in ons land de liederen van Valerius weer eens gehoord had; gezangen, die door hun kracht en innigheid op alle kenners zoo'n diepen indruk maken. Hij noemde de Hollanders een muziekliefhebbend volk, wees daarbij op het klokkenspel in de torens, de belangrijke concerten en op onze groote zangkunstenaars. Hij sprak over de Maatschappij t. b. der Toonkunst, die zooveel voor de wederopluiking van de muziek in ons land gedaan heeft en over de pogingen om de oude volksliederen op school weer in te voeren. Hij vertelde voorts de geschiedenis van die liederen, waarbij hij wat langer stilstond bij het Wilhelmus, het volkslied, dat zoozeer getuigt van de liefde van het Hollandsche volk voor het Huis van Oranje, gevoelens, „welche uns Oesterreicher um so sympathischer berühren als sie in unsern Herzen verwandte Empfindungen auslösen."

Scheepvaarttentoonstelling te Londen.

Dit jaar zal te Londen van 25 Sept. tot 17 Oct. een internationale scheepvaart-tentoonstelling gehouden worden (Shipping, Engineering and Machinery Exhibition).

Op voorstel van den Minister van Landbouw is van Regeeringswege een commissie ingesteld voor het bijeenbrengen van een waardige Nederlandsche inzending op die tentoonstelling.

De gemeenten Amsterdam en Rotterdam hebben reeds haar medewerking toegezegd.

De eerste staalgieterij in ons land.

Naar de IJzer en Staalkroniek verneemt, zal de firma Muinck Keizer te Martenshoek, die reeds op kleinere schaal dat bedrijf uitoefende, een groote staalgieterij oprichten aan het Merwedekanaal bij Zuilen.

Ook de Nederlandsche Fabriek van Werktuigen en Spoorwegmaterieel vestigt hier een fabrieksafdeeling.

Nederland in Albanië.

Nederland is nu in Albanië vertegenwoordigd door een aantal officieren. Zij zouden er de gendarmerie, het leger van het nieuwe rijk, inrichten en drillen. Maar de omstandigheden zijn er niet naar om daar rustig aan te werken. Het land is, zoo al niet in oorlog, toch vol van beroering en gevecht. Onder aanvoering van onze officieren — kolonel de Veer heeft het opperbevel — is de gendarmerie reeds in het vuur geweest. Het is een hachelijke taak, waarvoor onze landgenooten zijn gesteld. Maar zij slaan er zich goed doorheen. Buitenlandsche bladen zijn vol lof over de deugdelijke leiding, die zij de gendarmerie geven. Het vaderland had niet anders verwacht, maar niettemin is het trotsch op die officieren. Het volgt hun wederwaardigheden met groote belangstelling.

De bioskopen.

Te Pera, de vreemdelingenwijk van Konstantinopel — zoo meldt een krantebericht — gaat het tegenwoordig avond aan avond in bioskopen woelig toe, doordat Turken uit het publiek kabaal maken, als de verklarende tekst van de lichtbeelden niet in het Turksch wordt gegeven. Op een keer wierp iemand een stoel door het doek heen.

Een Hollandsch publiek zal nog heel wat moeten veranderen voor het in opstand komt, als het hier te lande ziet, dat de verklaringen, bij de kinematografische voorstellingen op het doek verschijnende,

geen Hollandsch te lezen geven. En dat gebeurt nog al eens!

Onlangs klaagde een Engelsch blad er over, dat de bioskopen, die veel met Amerikaansche films werken, een menigte Americanismen onder het Engelsche volk brengen. Maar waarop onthalen de bioskopen hier te lande niet ons publiek! De Engelsche (Amerikaansche), Fransche en Duitsche bijschriften van de films worden blijkbaar in het Hollandsch vertaald door menschen, die van onze taal de eerste beginselen niet schijnen te kennen. Soms lijkt 't wel of het aan vreemdelingen, die een mondje vol Hollandsch verstaan, is toevertrouwd. En men krijgt dan een Hollandschje te lezen, zooals Duitsche of Engelsche clowns in een paardespel of komieken in een tingeltangel er, tot vermaak van het publiek, uitslaan.

Maar het is veel bedenkelijker dan dat geradbraakte Hollandsch van clown of komiek, want er is een talrijke menigte, waarvoor de bioskoop bijna de plaats inneemt van de krant. Zoo wordt de bioskoop een gevaarlijke haard voor taalbederf.

Meer en meer worden de bioskopen tegenwoordig aan toezicht onderworpen. Commissies waken reeds en zullen in toenemende mate waken tegen zedenkwetsende en de verbeelding prikkelende voorstellingen. Uitnemend! Maar zouden die commissies dan niet meteen willen zorgen, dat de bijschriften in dragelijk Hollandsch zijn gesteld?

Een Naturalisatie.

Wij lezen in de Hervorming:

„Neerlandia heeft zich verkneuterd, omdat in het Bibliografisch Jaarboek 1913 „Van het wondere Ambt" opgegeven staat onder de rubriek: Vertaalde romans, novellen en vertellingen, en noemt dit een straf voor den schrijver, omdat hij een Duitschen naam heeft gekozen.

„Dit is geenszins het gevolg van voorliefde voor Duitschland en de Duitschers: enkel een noodlottig toeval. Toen ik om een schuilnaam zocht voor „Van het wondere Ambt" kwam mij een figuur voor den geest, waarvan het familieregister van mijn geslacht gewag maakt. Van Georg Grünenwald Kannengiesserszoon wordt verhaald, dat hij „op 12-jarigen leeftijd met het zwaard onthoofd en daarna verbrand werd." De overlevering voegt hieraan toe, dat dit geschiedde om des geloofs wille. Is het wonder, dat ik dezen jeugdigen martelaar van jongs af als een merkwaardige figuur heb beschouwd, en dat hij mij vooral voor den geest kwam, toen ik mijzelf ook gevoelde als met het zwaard onthoofd en daarna verbrand, in zekeren zin eveneens om des geloofs wille en in ieder geval ten gevolge mijner jeugdige argeloosheid. Het was een onzer voortreffelijkste predikanten, die zijn eersten brief uit de pastorie naar een studievriend inleidde met te zeggen: „Het oudste Christendom had zijn martelaars en het jongste Christendom heeft ze nog. Vroeger wierp men hen voor de wilde dieren: thans werpt men hen voor de gemeente." Van deze ervaring getuigt ook „Van het wondere Ambt"; was er derhalve beter schuilnaam voor den schrijver te vinden dan de gekozene?

„Toch heeft deze keuze mij naderhand wel gespeten. De heer de Buisonjé is niet de eenige geweest, die door haar schuld aan vertaalwerk heeft gedacht. Zelfs onder mijn onmiddellijke geestverwanten is deze dwaling voorgekomen. Derhalve heb ik besloten aan alle verwarring een eind te maken, door mij te laten naturaliseeren, en mij van nu af te noemen Joris Groenenwoud Kzn."

Nu de schrijver van de fijne schetsen, die onder den titel: Van het wondere Ambt, zijn uitgegeven, zich zelf al half heeft verraden, mogen wij wel zijn volledigen naam noemen, trouwens in wijden kring reeds geen geheim meer. Het is Ds. H. G. Cannegieter Dzn. te Lutjebroek, in Noord-Holland.

Overigens hebben wij ons niet over de straf verkneuterd, zoomin als wij ons zullen verhoovaardigen op de naturalisatie, die immers niet aan onze opmerking te danken is: de Hollandsche schuilnaam Joris Groenenwoud Kzn. naast dien van Georg Grünenwald Kzn. zijn wij al eenige malen tegengekomen. Misschien hebben wij alleen bewerkt, dat de Duitsche naam nu heeft afgedaan. Wij „verkneuteren" er ons alleen over, of zijn er, liever, blij om, dat wij den schrijver aanleiding hebben gegeven tot zijn aardig stukje in de Hervorming.

Wat is een kleinauto?

De Auto stelt de vraag en antwoordt er op als volgt: „Het woord „kleinauto" is feitelijk een afschuwelijk germanisme, dat wij zelf in de wereld hebben gebracht, ten einde deze automobieltjes te kunnen onderscheiden van de cyclecar, het „Ding für sich", dat zich in verschillende hoofdpunten van den normalen automobiel onderscheidt. Wij zouden de kleinauto's ook „kleine auto's" kunnen noemen, wat beter Hollandsch is, maar hierdoor zouden we de bedoelde categorie te sterk uitbreiden en bovendien achten wij een specialen naam voor deze speciale wagentjes noodzakelijk: reden, waarom wij ons maar bij den Duitsch klinkenden naam zullen houden, tot er misschien een beter Hollandsch woord voor gevonden wordt."

Verderop in het artikel lezen wij: „Resumeerende, zouden wij dus als definitie van een kleinauto willen stellen: Een vierwielige automobiel, wegende in marschvaardigen toestand met tweepersoonscarrosserie ten hoogste 600 K.G. en voorzien van een watergekoelden motor van hoogstens 1300 c.M³. cylinderinhoud, koppeling gangwissel met tandwielen en cardantransmissie."

Na lezing van het artikel was onze eerste indruk een lichte verwondering, dat de Auto zich nog verontschuldigt over het germanisme „kleinauto", terwijl het blad zonder eenige merkbare gewetenswroeging nog wel meer schrijft dat niet door den beugel kan, — waarmede wij geen algemeen gebruikelijke technische namen bedoelen.

Maar verder: waar „kleinauto" zoo weinig uitdrukt wat het, blijkens de omschrijving, moet beteekenen, wat heeft men dan aan dien naam? Het eenige wat dat germanisme te kennen geeft is, dat het een kleine auto is, en dat is te weinig bepalend, zegt de Auto. Maar dan deugt de naam „kleinauto" evenmin als „kleine auto". Laat men dit soort tuffen noemen naar den uitvinder, of de fabriek die ze het eerst heeft gemaakt, of er onverschillig welken mythologischen naam aan geven. Alles beter dan het „afschuwelijk germanisme" kleinauto, dat zich hier wel weer zal vastklampen, zoodra het een tijd gebruikt is.

Nederlandsche wetenschap nuttig voor het buitenland.

In een der December-weeknummers van de Indische Mercuur, waarin hulde werd gebracht aan Dr. H. C. Prinsen Geerligs, bij gelegenheid van diens benoeming tot eeredoctor aan de Amsterdamsche Universiteit, vonden wij vermeld, dat diens werk „De fabricatie van suiker uit suikerriet op Java" vormende een deel van diens „Handboek ten dienste van de Suikerriet-Cultuur enz." vertaald is in het Engelsch, Spaansch en Japansch, zoodat het tot voorlichting dient aan de suikerplanters op de Sandwich-eilanden en Trinidad, zoowel als aan die op Cuba en Tucuman en aan de fabrikanten op Formosa.

Dr. Prinsen Geerligs houdt de in Nederland beoefende wetenschap, ditmaal meer in het bizonder de scheikunde, hoog tegenover het buitenland.

Nederland op zijn best.

Over het physiologencongres, onlangs te Groningen gehouden, schrijft o. m. het Journal Médical de Bruxelles:

„Laten wij dadelijk maar zeggen, dat men niet met te veel lof kan spreken over de schitterende, ja wat het wetenschappelijk gedeelte aangaat vorstelijke wijze, waarop het congres geregeld was. Op dat punt was er slechts één meening en nergens hebben de congressisten, zoo's te Groningen, een zoo prachtige wetenschappelijke inrichting gevonden, buiten alle vergelijking, verwonderlijk van rijkdom en moderniteit. En ook het wetenschappelijk en technisch personeel verdient den hoogsten lof.

Holland heeft hiermee een diepen, een zeer diepen indruk gemaakt: men heeft het recht trotsch te zijn en als voorbeeld genoemd te worden. Het Physiologisch Instituut is voor de specialisten een wonder van orde, organisatie, intelligente opstelling, oneindige vervolmaking van instrumenten en practische toepassing van hulpmiddelen."

Studie aan Nederlandsche Hoogescholen.

Inlichtingen betreffende de studie aan Nederlandsche Hoogescholen worden kosteloos verstrekt door onderstaande commissie van Nederlandsche studenten:

Voor algemeene inlichtingen en tevens voor de Rijks-Universiteit te Leiden: A. H. Nooij van der Kolff, Oegstgeesterlaan 21;

voor de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam: mejuffr. M. J. Kuiper, 1e Helmersstraat 106;

voor de Vrije Universiteit te Amsterdam: J. Post, Heerenstraat 36;

voor de Rijks-Universiteit te Utrecht: H. E. Loen, Lange Nieuwstraat 73 bis;

voor de Rijks-Universiteit te Groningen: H. H. Mallinckrodt, Praedeniussingel 37;

voor de Technische Hoogeschool te Delft: A. Brzesowsky, Van Leeuwenhoeksingel 16;

voor de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen: D. Burger, Hoogstr. 95;

voor de Rijks-Veeartsenijschool te Utrecht: P. de Jong, Weistraat 70.

Wij verwijzen ook naar de boekjes van den heer A. Welcker: „Het studeren van Zuid-Afrikaanders aan Nederlandse Universiteiten en aan de Rijks Inrichtingen voor Land-, Tuin- en Boschbouwonderwijs te Wageningen" en „Verzameling van onderwijsgidsen voor Zuid-Afrikaners", beide reeksen uitgegeven door de Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging, Keizersgracht 389, Amsterdam.

Vereenvoudigers-Arsenaal.

Onder dezen titel is bij de Hollandia-Drukkerij te Baarn een vlugschrift verschenen, waarin Dr. R. A. Kollewijn heeft bijeengebracht „een tamelijk volledig stel argumenten voor vereenvoudiging van onze spelling".

In een voorbericht omschrijft hij de bedoeling der uitgaaf aldus:

„'t Gebeurde al te dikwels dat wij, na een aantal bedenkingen van tegenstanders te hebben beantwoord, te horen kregen: Ja, dat is allemaal goed en wel, maar er zijn andere bezwaren... Werden die andere bezwaren weerlegd, dan kwam men aandragen met een derde groep. En hadden we die uit de weg geruimd, dan stond men weer klaar met de eerste. Het scheen daarom niet ongewenst dat al de gewone grieven tegen de Vereenvoudigde Schrijftaal eens bij elkaar werden geplaatst met een verdediging er bij."

Hoewel Neerlandia zijn onzijdig standpunt handhaaft, vestigt het gaarne de aandacht op dit in geestigen gesprekvorm gestelde werkje, dat veel misverstand uit den weg kan ruimen en veel noodeloos twistgeschrijf kan voorkomen.

Ontvangen boeken:

In Zuid-Nederland tot aan de Belgische Omwenteling van 1830, door Prof. Paul Fredericq. Uitg. Kon. Academie van België. Brussel.

Twee en twintigste Jaarverslag der Ned. Kamer van Koophandel in Londen. J. H. de Bussy, Amsterdam.

De Voetbalzege Holland-Engeland, door Aug. Heyting. N. V. de Pers, Den Haag.

Jaarverslag 1912/1913 Nationale Vereeniging voor den Volkszang.

Wie man in Holland reist. Verkeers-Bureau, Den Haag.

Een en ander uit de Geschiedenis der Nederlandsche Literatuur voor de Jeugd, door H. N. van Kalken. Uitg. Van der Linden, Brussel.

De Studie aan de Universiteit van Amsterdam. J. Clausen, Amsterdam.

Vergeet mij nietjes. Kinderliedjes van O. S. van der Veen, getoonzet door L. Blaauw Jr., P. Noordhoff, 1914, Groningen. Prijs *f* 0.45.

Catalogus van Wandkaarten enWandplaten. P. Noordhoff, Groningen.

Verkrijgbaar

aan het Kantoor van het A. N. V., tegen inzending der prijzen:

Oude jaargangen van Neerlandia 1900, 1901, 1902, 1905, 1906, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913	1.50	gld.
Propagandaboekje: Doel, Werking en Inrichting van het A.N.V., door C. van Son	0.10	»
bij ten minste 10 exempl.	0.05	»
Rede Prof. G. J. P. J. Bolland: Het Nederlandsch als taal voor hoogere aangelegenheden des geestes	0.15	»
Een Schets van den Nederlandschen stam en van Neêrlands plaats onder de Volken in het verleden en in het heden, door Fred. Oudschans Dentz, 32 blz. . . .	0.10	»
Lied van het Alg. Ned. Verbond, door Em. Hullebroeck en Willem Gijssels .	0.10	»
bij ten minste 10 exempl.	0.05	»
Het gebruik onzer taal in Ned. Indië, door Prof. Dr. H. Kern	0.10	»
De Ned. taal in Zuid-Afrika, door Prof. Dr. J. te Winkel	0.10	»
De Toekomst van den Ned. Stam, door Prof. Paul Fredericq	0.10	»
Ambtelijke verslagen van Generaal J. H. de la Reij en Generaal J. C. Smuts .	0.25	»
Een nieuw rapport van Generaal Smuts, Staatsprocureur, aan Z.H.Ed. Staatspresident Kruger	0.25	»
De afkomst der Boeren, door Dr. H. T. Colenbrander	1.00	»
Tien Oude Ned. Liederen, bewerkt door Fl. v. Duyse, 2e druk, voor leden . .	0.55	»
voor niet-leden	1.00	»
Wat wil het A. N. V.?, door Prof. Dr. J. te Winkel	0.10	»
Twee voordrachten over Zuid-Afrika, door Dr. H. J. Kiewiet de Jonge	0.10	»
Lijst van Nederlandsche Woorden ter vervanging van op bureaux gebruikelijke vreemde termen, voorgesteld en aanbevolen door het A. N. V.	0.20	»
Curaçao-nr.	0.30	»
De Ruijter-nr.	0.30	»
Batak-nr.	0.30	»
Aruba-nr.	0.30	»
Zuid-Afrika-nr.	0.30	»
De Regeering der Zuid-Afr. Republiek en het onderwijs (Groenboek met platen) .	0.25	»

ONS PROPAGANDABOEKJE.

Lidmaatschap eener vereeniging veronderstelt natuurlijk instemming met haar beginselen en den wil om die mede te helpen verbreiden.

Maar hoevelen der meer dan 13000 leden van ons Verbond zijn daarvan overtuigd? Hoevelen overtuigden ook anderen?

Het is in onze dagen, waarin zoo herhaaldelijk een beroep wordt gedaan op medewerking voor verschillende mooie doeleinden zeker geen dankbare taak met beginselen te koop te loopen. Maar dat ontslaat onzen leden nog niet van den plicht de aandacht hunner omgeving te vestigen op het zoo bij uitstek nationaal en veelomvattend streven van ons Verbond, dat terecht Algemeen Nederlandsch heet.

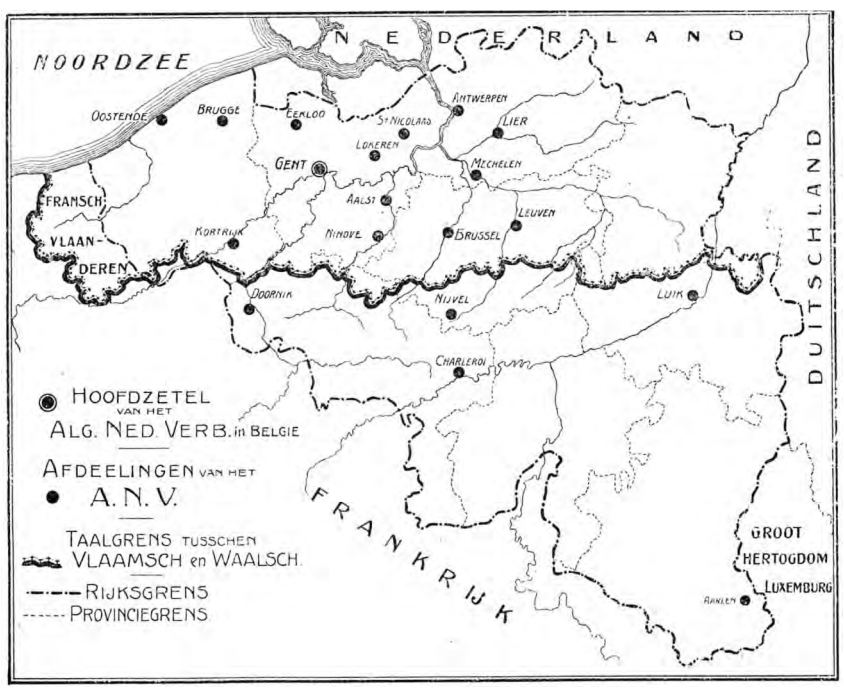
Wil men ontslagen zijn van de mondelinge overreding, dan kan men voor het minst nog-niet-aangeslotenen verzoeken ons propagandaboekje eens met belangstelling in te zien.

Kort geleden is de derde druk verschenen in handig zakformaat, een boekje van 24 bladz., dat met woord en beeld een beknopt overzicht geeft van doel, werking en inrichting van het A. N.V.

Wie daarin leest welke mannen in Noord en Zuid het Verbond hebben gesticht, wat het wil, waar het zijn vertakkingen heeft over de geheele wereld, wat het reeds tot stand bracht enz., kan niet achterblijven en zal ook zijn steentje, zij het slechts in den vorm van het minste lidmaatschap, willen bijdragen om mede het gebouw van den Nederlandschen Stam hecht en sterk te maken.

Natuurlijk zijn grooter steenen nog meer welkom; want zonder een ruime beurs kan het Hoofdbestuur onmogelijk voldoen aan het veelvuldig beroep, dat meer en meer op het Verbond wordt gedaan ter behartiging der velerlei belangen van Nederlanders en stamverwanten over de geheele wereld.

Laten dan vele propagandaboekjes worden aangevraagd en mogen deze een flinken aanwas van 't ledental in 1914 ten gevolge hebben.

Kaartjes uit het Propagandaboekje van het Algemeen Nederlandsch Verbond.

Nederlanders te Sydney.

Men schrijft ons uit Sydney:

„Geen woorden maar daden". Aldus hebben de Nederlanders te Sydney de historische Novembermaand gevierd met de feestelijke opening van het nieuwe lokaal der Vereeniging „Hollandia" op Zaterdagavond 29 November.

Toen deze Vereeniging in September werd opgericht, scheen het eenigszins twijfelachtig of een eigen lokaal wel mogelijk was, doch met vereende krachten is dat doel nu dan toch bereikt, en hebben onze landgenooten hier thans een gemeenschappelijk Tehuis. Een bewijs dat aan zulk een lokaal werkelijk behoefte was is het feit dat het ledental der jonge Vereeniging reeds tot 50 is gestegen.

Het lokaal is gunstig gelegen op de tweede verdieping van een nieuw gebouw in Oxford Street (in het midden der stad), met drie vensters aan de straat. Groot is het nog wel niet, doch voorloopig is het voldoende. Er wordt een leestafel en een Hollandsche boekerij ingericht, terwijl voorts gelegenheid bestaat tot dammen, schaken en andere spelen. Eens in de maand zullen gezellige bijeenkomsten worden gehouden, en dat hiertoe de krachten niet ontbreken bleek op den openingsavond. Nadat de aanwezigen waren verwelkomd door den president, den heer Van Dijk, werd het lokaal geopend verklaard door den heer Huber, Consul der Nederlanden. Een aantal luimige, lyrische en andere voordrachten en liederen vulde de rest van den avond.

Den volgenden Zaterdagavond, 6 December, werd het lokaal ook voor de Hollandsche vrouwen en kinderen ingewijd met een welgeslaagd St. Nicolaasfeest. De opkomst was verrassend groot, en het lokaal kon nauwelijks de menigte bergen. Meer dan dertig kinderen waren aanwezig, die „de maan door de boomen zagen schijnen". Om half 9 verscheen St. Nicolaas, die in een geestige toespraak verklaarde, waarom hij een dag te laat was. Hij had n.l. den vorigen avond tevergeefs in Holland naar vele kinderen gezocht, en toen hij vernam dat ze naar Australië waren vertrokken, had hij onmiddelijk een Bleriot gehuurd en was daarmede naar Sydney gevlogen. Voor zijn zwarten knecht was helaas geen plaats geweest op de vliegmachtine. Nadat alle kinderen met geschenken bedacht en persoonlijk toegesproken waren, verdween de goede Sint begeleid met een „Lang zal hij leven" en „Sinterklaas gaat nooit verloren". Daarna werd een Patertje langs den kant gehouden door de kinderen, en ten slotte gedanst, gezongen en voorgedragen tot diep in den nacht.

Voor Afdeelingsavonden.

De heer en mevr. Haus—Tetinburg, Van Riebeekstraat 59, Den Haag.
Oorspronkelijke voordrachten, gedichten en samenspelen.

Anton Verheijen (adres: De Haan & Co., Concert- en Theater-Bureau, Papestraat 10a, Den Haag).
Joseph in Dothan, treurspel van Vondel.

Arie Delen, Antwerpen.
De Kunst der Grieken met Lichtbeelden.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

Mej. Ch. Jacobs, vroeger p/a. Ned. Apotheek, Weltevreden.
P. v. d. Heyden, vroeger adm. Garahan Kidoel, Djember.
V. E. Jullien, vroeger Soerabaia.
J. H. de Vogel, vroeger Mérauké.
Mej. A. M. Kruisheer, vroeger hoofd der Meisjesschool, Djokja.
E. E. Broers, vroeger boekhouder Landschapskassen, Koepang.
B. L. W. Mensing, 1e Luit. der Artillerie, vroeger Tjimahi.
J. Rottier, leeraar M. O., vroeger Semarang.
J. R. Stuurman, Resident, vroeger Telok Betong.
Mej. Cato de Witte, vroeger Wassertorstr. 35, Berlijn.
J. H. W. Koopmans, vroeger Lindenstr. 24, Berlijn (thans te Dresden).
Mevr. Marie Fraser, vroeger Bluff 120, Yokohama.
P. A. Roeper Bosch, vroeger Bluff 265 a, Yokohama.
J. J. de Gast, vroeger inspecteur der Java-China-Japanlijn, Yokohama.
Jhr. L. K. v. d. Berch v. Heemstede, vroeger Kanagawa-Kencho, Yokohama.
M. Mulder, vroeger Smitstraat 1, Braamfontein, Johannesburg (Transvaal).
J. L. Olivier, vroeger 4e Straat 15, Vrededorp (Tr.).
P. J. d'Artillact Bril, vroeger Genielaan, Semarang.
Mr. J. F. Dijkstra, journalist, vroeger Bandoeng.
J. H. Dresselhuis, vroeger techn. beambte B. P. M., Moeara Enim.
J. E. Versteegh, vroeger Moeara Enim.
C. Ludwig Schwarze, vroeger beambte onderneming Raijap, Djember.
J. Verkerk, vroeger Mr. Cornelis.
P. C. Dudok van Heel, vroeger adm. suikerfabriek Blimbing, Djombang.
Soemo Sastro, vroeger Magelang.
J. W. A. v. Welsum, onderwijzer, vroeger Weltevreden.
J. M. L. Alberti, vroeger Marchstr. 24, Berlijn-Charlottenburg.
Dr. Th. Valeton Sr., vroeger afd. chef Dept. L., N. en H., Buitenzorg.
C. J. F. Gaillard, vroeger hoofdonderwijzer, Tjilatjap.
R. van Esveld, vroeger leeraar Prins Hendrikschool, Weltevreden.
J. C. Kettner, 1e Luit. der Infant., vroeger Batavia.
G. C. A. Kuen, onder-Luit.-Kwartierm., vroeger Kwala-Simpang.
J. S. Hoek, vroeger Johannesburg (Transvaal).
Mej. A. E. Ch. den Berger, onderwijzeres, vroeger Medan.
R. Soetan Casajangan, vroeger Den Haag (thans in Indië).
N. Th. Blans, vroeger Hanácka 2, Prostéjov-Mähren (Oostenrijk).
C. H. J Rosemeyer, vroeger Mainzerstr. 34, Bingen a/d. R.
J. A. G. van Dijk, boekhandelaar, vroeger Weltevreden.
N. G. Portielje, vroeger Columbusstr. 231, Den Haag.
E. T. Oey, vroeger Prangenstr. 12, Bremen.
W. F. C. Baars, vroeger Weteringschans 39, Amsterdam.
P. de Kat Angelino, vroeger Bloemmarkt 24, Leiden (thans in Indië).
A. Coenen, vroeger te Woluwe (België).
Mejuffr. Jeanne Wouters, vroeger Frans Spaestr. 5, Gent.
A. Douay, vroeger Frans Spaestr. 5, Gent.
H. Ph. Kuchlin, vroeger procuratiehouder firma Maintz & Co., Weltevreden (Ned. Indië).
W. Kluft, vroeger Waldstr. 8, Bingen a/R.
J. A. Noë, vroeger Coblenzerstr. 58, Bingerbruck b/Bingen a/R.
W. G. Simonis, natuursteenhandel, vroeger Proveniersingel 66, Rotterdam.
Dr. K. Gorter, vroeger Witte de Withstr. 79b, Rotterdam.
J. Th. Eschbach, vroeger Kruisstraat 26, Rotterdam (thans in West-Indië).
J. B. v. Aerschot, vroeger Leuvehaven 46 a, Rotterdam.
J. R. v. Beusekom, vroeger Oegstgeesterlaan 17, Leiden (thans in Indië).
S. v. Valkenburg, vroeger Lange Nieuwstr. 6 Utrecht.

De Nederlanders in Rijnland en Westfalen.

Maandag 19 Jan. werd te Düsseldorf een vergadering gehouden tot oprichting van een Nederlandsch Nationaal Verbond in Rijnland en Westfalen. Aan alle bekende Nederlanders en Nederlandsche Vereenigingen in die gewesten waren uitnoodigingen gezonden. Afgevaardigden der Afdeeling Keulen van het Alg. Ned. Verbond vertegenwoordigden het Hoofdbestuur en bepleitten aansluiting bij ons Verbond. Voorloopig besloot de vergadering daartoe niet over te gaan, wat o. i. wijst op onbekendheid met ons streven. Het Hoofdbestuur zal overwegen op welke wijze de gewenschte aansluiting kan worden verkregen.

Teekenend.

Op het Dingaansfeest te Ermelo heeft volgens de Volkstem, de heer F. A. G. Wolmarans, na een schets te hebben gegeven van de Geschiedenis van Zuid-Afrika, waarin hij ook de werkstaking aanhaalde, nog even het woord gevraagd. Hij had in zijn redevoering het woord strike gebruikt, maar wenschte als voorstander van onze taal nu nog even te verklaren dat werkstaking, als men Hollandsch spreekt, veel mooier klinkt dan strike. Het woord was zoo ongemerkt ingeslopen en hij vroeg verschooning dat hij het op dat oogenblik niet had opgemerkt.

Prijsvraag van het Koloniaal Instituut.

De Raad van Beheer van het Koloniaal Instituut te Amsterdam looft zijn gouden eerepenning en een bedrag van *f* 350.— uit voor het beste, de bekroning waardig gekeurde geschrift over Land en Volk van Sumatra.

Inlichtingen betreffende deze prijsvraag verschaft de heer J. C. van Eerde, directeur van de Afd. Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Secretarissen der Afdeelingen van Groep Nederland.

Alkmaar: A. A. van Rijnbach, leeraar Gymnasium, Emmastraat 60.
Amsterdam: S. van Lier Ezn., Nassaukade 358.
» (Stud.-Afd.): Mejuffr. M. J. Kuiper, 1e Helmersstraat 106.
Amsterdam (Vrije-Univ.): A. Semplonius, Da Costakade 64.
Apeldoorn: T. Gerdes Oosterbeek, Emmalaan A A 155.
Arnhem: W. G. Wieringa, Velperplein 21 a.
Assen: Jhr. W. A. E. Snoeck, Kerkstraat 2.
Breda: W. H. L. Uges, Nieuwe Boschstr. 11.
Delft: Mr. W. J. L. van Es, Spoorsingel 27.
» (Stud.-Afd.): A. Brzesowsky, Van Leeuwenhoeksingel 16.
Deventer: Mevr. W. v. Hooff—Gualtherie van Weezel, Boedekerstraat 17.
Dordrecht: J. de Koning, Van Beverenstr. 7.
Eindhoven: P. P. J. A. v. d. Putt, Willemstr
Enschedé: H. C. van Heerikhuizen, Ripperdastraat 13.
Fivelingo: Mr. A. T. Vos, Appingedam.
Gouda: J. H. v. d. Voort.
's-Gravenhage: W. F. Gerdes Oosterbeek, 2e Schuijtstraat 247.
Groningen: F. K. van Ommen Kloeke, H. W. Mesdagstraat 50.
Groningen: (Stud.-Afd.): .....
Haarlem: Robert Peereboom, Bronsteeweg, Heemstede.
Harderwijk: J. H. Staal, inspect. Dir. Belastingen, Stationsweg.
's-Hertogenbosch: Mr. K. M. Phaff.
Hoogezand-Sappemeer: K. Kooiman, Noorderstraat 41, Sappemeer.
Hoorn: F. H. Holzmuller, Ramen 19.
Kampen: .....
Leeuwarden: Mevr. A. C. v. Valkenburg—Gerdes Oosterbeek, Willemskade 13.
Leiden: Mejuffr. Dr. S. Hofker, Hooge Rijndijk 18 c.
» (Stud.-Afd.): Mejuffr. Am. Beumee, Oegstgeesterlaan 29.
Maastricht: Dr. J. K. de Cock, leeraar Gymnasium, Wilhelminasingel 36.
Nijmegen: Mr. Dr. J. H. P. M. van der Grinten, Nijhoffstraat 5.
Rotterdam: D. J. Tijssens, Henegouwerl. 16a.
Schiedam: F. A. C. Lechner, Lange Kerkstr. 62
Sneek: P. Sipma, Stationsstraat.
Utrecht: Dr. E. Slijper, Frederik Hendrikstr. 64.
» (Stud.-Afd.): H. E. Loen, Lange Nieuwstraat 73bis.
Wageningen (Stud.-Afd.): W. J. Huisman, Aleida Hoeve, Bergweg.
Walcheren: Mejuffr. J. P. v. d. Feen, Bogardstraat, Middelburg.
Winschoten: Dr. A. C. H. Boissevain, leeraar Gymnasium.
Zaanstreek: J. A. H. Coops, Botemakerstraat 129, Zaandam.
Zutphen: D. Toekamp Lammers, Eefde bij Zutphen.
Zwolle: Mr. Dr. E. v. Ketwich Verschuur, Prins Hendrikstraat 11.

Secretarissen der Jongelieden-Afdeelingen van Groep Nederland.

Amsterdam: L. Bakker, Weteringschans 82.
's-Gravenhage: Mejuffr. J. van Emden, Stephensonstraat 17.
Groningen: W. J. Hoving, Noorderbinnensingel 24—25a.
Haarlem: W. Michelsen, Gaelstraat 1b.
Hellevoetsluis: C. J. v. d. Ban, Rijksstraatweg.
's-Hertogenbosch: Jhr. C. v. Nispen tot Sevenaer, Julianaplein 2.
Maastricht: L. Oomes, Brusselschestraat 146.
Rotterdam: C. Montijn, Vondelstraat 7c.
Schiedam: .....
Utrecht: Mejuffr. G. A. Gischler, Mauritsstr. 14.

Secretarissen der Takken van Groep België

Aalst: A. Buys, Brusselsche Straat.
Aarlen: Vanhoof, Rue de Neufchâteau 47.
Assche: E. H. Vaast Bamps, onder-pastoor, Teralfene.
Antwerpen: F. van Laar, Jul. Dillenstraat 10.
Brugge: Van de Wyer, Oedelemsche Stwg. 84.
Brussel: Delpire, St. Jorisstraat 59, Laken.
Charleroi: K. Mariën, Rue Lebeau 14.
Doornik: Van de Walle, Rue Haigne.
Eekloo: D. de Poortere, onderwijzer.
Gent: H. Meert, Spiegelstraat 20.
Kortrijk: Om. Provost, Pieter Tacklaan 21.
Leuven (Stud.-Afd.): J. Guldentops, Vesaliusstr. 97.
Lier: G. Moens, Antwerpsche Straat 19.
Lokeren: O. Bontinck, Schoolstraat 19.
Luik: Van der Gracht, Henri Mausstr. 63.
Mechelen: H. de Backer, Muntstraat 4.
Ninove: Van Schuerwegen, Dreef.
Nijvel: Van Hauwaert, leeraar Gemeentecollege.
Oostende: A. Vanhoutte, Gentstraat 5.
St. Nikolaas: De Vidts, Groote Markt 23.
Turnhout: Adriaensens, Merodelaan.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMENDE LEDEN.

B. W. Blijdenstein, Gravelandscheweg, Hilversum.
Opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose.
Mevr. M. Cuperus—Van Rhijn, Zutphen.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »

GEWONE LEDEN.

H. de Kuijser, Oude Delft 231, Delft.
C. A. van Fenema, Praedeniussingel 33, Groningen.
G. A. Bosch, Districts-Schoolopziener, Wilhelminastraat 26, Zwolle.
A. de Jonge, Herv. Predikant, Veerallee 4, »
Dr. J. S. Meulenhoff, Diezerstraat, »
R. Tellegen, Kamperstraat, »
Mr. J. A. Willinge Gratama, advocaat, Wilhelminastraat 28a, »
Mr. O. F. Greven, Kamperstraat 23, »
G. Roozeboom, Hoofd-Ingenieur Waterstaat, Prins Hendrikstraat 7, »
Mr. W. H. Roijer, President van de Rechtbank, Stationsweg 7, »
W. C. van Reede, Blijmarkt 10, »
Jhr. G. J. van der Wijck, Eekwal, »
Dr. K. Lubberink, arts, Emmawijk 9, »
Mr. F. A. Baron van Ittersum, Spoolderpark 2, »
Dr. H. Fransen, lid Eerste Kamer S.-G., Walstraat 40, »
Dr. Steenmeyer, arts, Nahuysplein 6, »
Mr. F. F. Baron de Smeth, Wilhelminasingel 2, »
G. M. van Krieken, leeraar H. B. S., Maasland, Brielle.
Mr. J. Goeman Borgesius, griffier, »
Allen opg. door Jhr. C. von Bose.
Nic. M. v. d. Roer, Turfmarkt 63, Gouda.
Opg. door den heer D. van Hoften, Amsterdam.
A. Knol, opzichter S. S., Geldermalsen.
Opg. door den heer C. Moulin, Tricht.
Adrien Regout, Maastricht.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Max van Gelder, Prinsengracht 772, Amsterdam.
K. F. Katz, Weteringschans 233, »
A. J. Witmans, res. 1e Luit. Inf., Ceintuurbaan 324, »
Beiden opg. door den heer P. H. Stuurman, »
G. Gosses, leeraar M. O., Stephensonstraat 11, Den Haag.
Opg. door Dr. H. C. Los, »
Jhr. O. Repelaer, L. Voorhout 16, »
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mejuffr. W. Smidt, Riouwstraat 26, »
F. K. H. Kossmann, De Perponcherstr. 130, »
Beiden opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. Leiden.
Jhr. M. de Jonge, Secr.-Gen. van het Departement van Financiën, Delistr. 63, Den Haag.
Opg. door Jhr. Mr. H. v. Asch v. Wijck, Utrecht.
Mejuffr. Dr. C. Serrurier, Privaatdocent in de Fransche Letterkunde aan de Hoogeschool, Leiden.
Opg. door mejuffr. Dr. H. J. A. Ruijs, »
G. G. J. Lambers, Witte Singel 44d, »
J. A. C. J. Paulus, Rijnsburgerweg 7, »
F. G. Luderus, Rapenburg 110, »
W. G. F. C. Rissink, Hoogewoerd 1, »
G. van Senden, Turfmarkt 2, »
G. G. Lion, Oude. Vest 27a, »
G. H. van Senden, Rijnsburgerweg 24, Leiden.
J. J. ten Siethoff, Badhuisweg 41, Scheveingen.
Allen opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. Leiden.
Mejuffr. Conijn, Van Nispenstraat 1, Nijmegen.
Jhr. Jan. M. Elias, Zaandam.
Opg. door den heer Heyme Vis, »
J. v. d. Kooij Pzn., L. Oostzeedijk 33, Rotterdam.
J. Valkenburgh, Oostzeedijk 183a, »
M. C. van Vooren Sr., Hoofdsteeg 26, »
P. A. Zuur, Diergaardelaan 20a, »
P. Huffnagel, Steijnstraat 40, Hengelo (O.).
Allen opg. door den heer M. C. v.Vooren Jr., Rotterdam.
Mr. J. Feldbrugge, Oude Boteringestraat 9, Groningen.
A. C. Muller, arts, Beilen (Drente).
B. Schutter, notaris, » »
Allen opg. door den heer Em. Hullebroeck, Ledeberg bij Gent.
Mejuffr. J. T. Jelgersma, Apeldoorn.
Jb. Honig, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afdeeling »
J. Schraver, verslaggever Middelb. Crt., Middelburg.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling Walcheren.
K. Burger, afd.'s chef b/d. Mij. tot Expl. van Staatsspoorwegen, Stadhouderslaan 49, Utrecht.
Opg. door den heer G. W. Bannier, »
J. C. Cramer Jr., Nieuwe Gracht 1, Haarlem.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
F. Dekker, Kapt. Eerstaanw. Ingenieur, Zwolle.
Opg. door Dr. M. J. Dekker, Hazerswoude.
G. J. F. Buysrogge, arts, Simpelveld.
Opg. door den heer H. M. C. Jansen, Dongen.
H van Vloten, Bergweg 254, Wageningen.
Opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. »

Jongelieden-Afdeelingen.

C. van den Berg, Beukelsdijk 187, Rotterdam.
P. Poot, Beukelsdijk 97, »
J. H. Wessel, Crooswijkschesingel 31a, »
Mejuffr. G. Aaltsz, Jacob Catsstraat 41b, »
A. C. Akveld, Aert van Nesstraat 80a, »
W. Beyderwellen Wzn., Brouwerstr. 1, »
L. Bordewijk, Botersloot 154, »
H. Bosbaan, Spiegelnisserkade 28, »
C. W. S. de Bruin, p/a. Vlietstra, Maaskade 135, »
J. W. Daale, Bellevoystraat 37, »
R. S. Daale, Bellevoystraat 37, »
Mejuffr. Truus Dekking, Nieuwe Binnenweg 19c, »
A. van Dussen, Voorschoterlaan 129, »
A. Govers, Henegouwerlaan 51c, »
P. Grummels, Maaskade W.Z. 115b, »
G. Herfst, Boezemsingel 59, »
J. A. M. v. Herwaarden, Scheepmakershaven 49b, »
I. Hofstede, West Kruiskade 25 a, »
J. J. Kalkman, Speelmanstraat 119b, »
F. Noyen, p/a. den heer Kalkman, Speelmanstraat 119b, »
Oliemans, Zwart Janstraat 109a, »
A. Peters, Noordsingel 8, »
Mejuffr. Frieda Plate, p/a. mevr. J. van Kempe—Valk, 's-Gravendijkwal 141b, »
H. J. Privé, Vijverhofstraat 157, »
J. Querngester, Pijnackerplein 19, »
R. Schelling, Heemraadsplein 21, »
Mejuffr. A. M. Schelling, Heemraadspl. 21, »
J. J. Schoonderwolf, West Kruiskade 65a, »
Mejuffr. E. Schrevel, Schiedamscheweg 54b, »
» P. J. M. Verdonk, Jacob Catsstr. 43, »
» B. Vis, Roderijschelaan 26a, »
» M. Voorhagen, Stationssingel 39b, »
» A. R. Weijgers, Jericholaan 44, »
» A. v. IJperen, Lusthofstr. 140b, »
R. v. IJperen, Lusthofstraat 140b, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »

Mejuffr. J. Bakhuis, 2e Schuytstr. 245, Den Haag.
J. H. Bas, Willem de Zwijgerlaan 96, »
G. P. v. d. Brull, Van Boetzelaarl. 49, »
A. van Baar van Slangenburgh, Reinkenstraat 20, »
A. M. J. A. van Doorne, Frederikstr. 167, »
Mejuffr. C. E. J. Gleumaegerney, Van Boetzelaarlaan 49, »
IJo Heng Kam, Van Boetzelaarlaan 74, »
S. Heel, Prins Hendriklaan 21, Rijswijk bij »
Mejuffr. A. E. Koster van Groos, Van Boetzelaarlaan 49, »
Mejuffr. G. A. W. Koster van Groos, Van Boetzelaarlaan 49, »
A. G. Krul, Badhuiskade 25, »
A. S. Meijers, Van Boetzelaarlaan 49, »
Mejuffr. A. E. A. Perijt, Fred. Hendrikplein 21, »
Mejuffr. I. M. Paling, Van Boetzelaarlaan 18, »
R. Paling, Van Boetzelaarlaan 18, »
Mejuffr. A. F. H. Poircongnaire de Sombaronna de Mortier, Van Boetzelaarl. 49, »
S. Roelofsen, Buys Ballotstraat 95, »
Mejuffr. J. Segboer, Suezkade 143, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
Mejuffr. Rozette Paerl, Thorbeckepl. 16, Amsterdam.
Opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »

Groep Ned. Oost-Indië.

A. J. Bogers, sergt. vuurwerker, Weltevreden.
L. G. J. van Gils, kantoorchef post en telegrafie, Poerwakarta.
J. W. van Mansvelt, alg. ontvanger, »
Dr. H. W. Woudstra, leeraar H. B. S., Soerabaia.
Docts. Pool, leeraar H. B. S., »
Dr. A. J. A. Prange, directeur H. B.-S., »
J. Prange, leerling H. B. S., »
Mejuffr. J. Kunst, directrice Meisjesschool, »
D. L. Vries, leeraar Techn. School, »
H. H. E. M. Lange, ambt. t/b. Hoofd-Insp. I., U. en A., Weltevreden.
B. Belonje, Djalan Bantan, Buitenzorg.
W. Belonje Jr., Djalan Bantan, »
E. L. van Rouveroy van Nieuwaal, 1e beambte thee-ondern. „Goenoeng-Mas", »
H. M. la Chapelle, voorzitter Alg. Rekenkamer, Weltevreden.
J. Suijs, leeraar H. B. S., Soerabaia.
I. van Zanten, 1e commies Dept. van Financiën, Weltevreden.
F. Hoogewerf, Palembang.
Ds. D. Horseling, Predikant, Koeta Radja.
J. B. v. d. Houven van Oordt, lid Raad van Indië, Weltevreden.
H. P. Deinum, Tjandi, Semarang.
Mevr. Deinum, geb. Buys, Tjandi, »
Mr. C. de Roon Swaan, lid Raad van Justitie, »
Mevr. De Roon Swaan, »
Dr. P. S. van Rouckel, ambt. voor de beoefening der Indische talen, Fort de Kock.
De Haan, mijnbouwk. ingen. Mijnbouw-Mij. „Aequator", Manggani, Sum. Westkust.
Beiden opg. door den heer S. Bouman, Soeliki.

Groep Suriname.

Dr. P. Muller, Gouv. scheikundige, Paramaribo.
Opg. door den heer Fred. Oudschans Dentz, »

Buitenland.

F. D. Rincker, Neue Gröningerstr. 13, Hamburg.
Mevr. Wilh. Junge, Odengatan 29, Stockholm.
Opg. door den heer J. Rippe, »

Johan Steenberger, Industrie en Handelsgeschäft G. M. b. H., A. 5, Dresden.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling Zaanstreek.
R. T. Wheeler, Ruigtespruit, P. K. Helvetia via Dewetsdorp, Smithfield (O.V. S.)
Opg. door Dr. W. van Everdingen, Rotterdam.
W. A. S. Nel, Elandskuil via Ventersdorp (Transv.).
A. Scheffer, Rietkuil, P. K. Klipplaatdrift via Ventersdorp »
J. D. L. du Toit, Ventersdorp »
Allen opg. door het Best. der Afd. » »
J. Boon, Pilote Canal de Suez, Port Said.
K. A. Hofman, p/a. firma Bos & Heiblom, »
R. Prins, p/a. firma Bos & Heiblom, »
A. Erkelens, p/a. firma Bos & Heiblom, »
W. Rolloos, p/a. firma Bos & Heiblom, »
Allen opg. door den heer B. Kroon, »
Willem Bakker, Markt 20, Keulen, Kalk.
B. v. d. Hurk, Mainzerstr. 43, » »
J. J. van Eijsbergen, Werderstr. 39, » »
Jan Risseeuw, Hombergstr. 2, Keulen, Rodenkirchen.
Peter Das, Gut Neuenhof, Berrenratherstr. 437, Keulen, Sülz.
Mevr. Phil. Becker—Hock, Hohenzollernstr. 37, » Kalk.
Mevr. H. Das—Visser, Gut Neuenhof, Berrenratherstr. 437, » Sülz.
Ernst Eschbaum, Bonnerstr. 9, » »
Mevr. E. Eschbaum—Salberg, Bonnerstr. 9, » »
Johan Freriks, Franzstr. 31, Bonn a/Rh.
Mevr. J. Freriks, Franzstr. 31, »
» Marg. Gaertner—d'Ancona, Richard Wagnerstrasse 22, Keulen.
Romein Giese, Domstr. 93, Mülheim a/Rh.
Ernst Gompertz, Bismarckstr. 3a, »
Mejuffr. Alida Hock, Mühlenstr. 49, Brühl, Bez. Keulen.
Mevr. Sophie v. d. Hurk de Boer, Mainzerstr. 43, »
Kees van Konijnenburg, Domstr. 54—56, Mühlheim a/Rh.
Frits Meilink, Moltkerstr. 56, Keulen.
B. A. Muller, Schillingstr. 23, »
Dr. C. Offerhaus, Breuerstr. 25, Keulen, Kalk.
Felix Pickmann, Siebengebirge Allee 58, Keulen, Klettenberg.
J. A. Plak, Pension Coers, Hof Aue 28, Elberfeld.
Gustaaf Reuss, Waisenhausgasse 57, Keulen.
Mevr. C. Risseeuw—Calenborn, Hombergstr. 2, Keulen, Rodenkirchen.
Ernst Schauer, Nideggerstr. 1, Keulen, Sülz.
Carl Scheibler, Stolkgasse 3, Keulen.
Mejuffr. Claire Schenk, Mainzerstr. 45, »
Jozef Staden, Petersbergstr. 14, Keulen, Klettenberg.
Mevr. J. Staden, Petersbergstr. 14, » »
Willem Teljer, Werderstr. 62, Keulen.
Allen opg. door het Bestuur der Hollandsche Club, »
C. S. v. Niekerk, Zoutpan, P. K. Matlabas, distr. Waterberg (Transv.)
Opg. door het Bestuur der Afdeeling Nijlstroom.
F. v. d. Meer, 10830 Mich. Av., Chicago-Roseland.
L. Andriesse, 10856 Indiana Av., » »
Louis Dijkstra, 11301 Pullman Av., » »
B. Siewers, 61 W. 103 Str., » »
H. M. Noodwang, 235 W. 104 Str., » »
Aggens Veen, 10238 Mich. Av., » »
A. C. Mulders, 10939 Mich. Av., » »
P. de Jong, 35 W. 110 Place, » »
J. Bakker, 216 W. 107 Place, » »
M. Bakker, 216 W. 107 Place, » »
S. v. d. Weg, 947 W. 106 Str., » »
J. A. Wieringa, 9906 S. Halsted Str., » »
Allen opg. door het Best. der Afd. » »

(Wordt vervolgd.)

Steunt eigen Handel en Nijverheid.

18e Jaargang. No. 3 Maart 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Ons eerste werk is ons volk te beminnen.
HUGO VERRIEST.

INHOUD: Het 33e Taal- en Letterkundig Kongres te Haarlem, door Dr. J. B. Schepers — Haarlem in beeld — Vijfde Groot-Nederlandsch Studenten Congres te Gent, 4, 5 en 6 April, door Gaston Smeesters — *Buitenland:* Rome, door Dr. G. Brom — Leipzig, door Otto Rompelman — Chicago, door H. Jacobsma — Dr. Nagy — *Commissie* t. b. v. h. g. v. zuiver Nederlandsch — *Nederland* Op weg naar Albanie — Dagorde der Alg. Verg. van Groep Nederland — Zuiderzee-Vereeniging — Centraal bureau voor Vreemdelingenverkeer — Van de Afdeelingen — *Vlaanderen:* De Schoolwet — Uit onze Takken — *Oost-Indië:* Nogmaa's de Buitenlanders — Onderwijstoestanden aan de Oostkust van Sumatra — Tropisch Nederland I 1914 — Groepsbestuursvergadering van 19 Dec — Indisch Hollandsch — *Zuid-Afrika:* Zuid-Afrikaansche Brieven XVIII, door Ou-Boet — Nog eens: De grafsteen van Jan van Riebeek, door J. Brill — Afd. Johannesburg — Die eensame Hollander graf — *Ingezonden:* Nederland en Natuurbescherming, door C. van Nispen tot Sevenaer — *Mededeelingen en Allerlei — Nieuwe Leden — Advertentiën.*

☛ *Men zie de dagorde voor de Alg. Verg. van Groep Nederland te Leeuwarden, blz. 57.*

Het 33ste Taal- en Letterkundig Kongres te Haarlem

(26—29 Aug. 1914).

Aan alle Groot-Nederlanders!

Eindelik is de beurt aan Hollands Bloemestad, de stad van Hildebrand, Laurens Coster en Frans Hals. Wij hebben lang gewacht: vóór 12 jaar, te Kortrijk, nodigden wij U al uit ons te kiezen; maar nu eindelik dan toch kunnen wij U toeroepen, officiëel: Kom tot ons! De Bestendige Kommissie koos Haarlem en van de 26ste tot de 29ste Augustus hopen wij hier vele honderden stamverwanten bijeen te zien, om te getuigen van hun heilige wil de Nederlandse taal in ere te houden; om te luisteren naar wat hoogstaande mannen van ons gehele taalgebied ons te zeggen hebben; om te overleggen, hoe aanslagen op onze taal kunnen worden verijdeld; om, in één woord, gesterkt van hier te gaan en met moed de strijd voor het kostbaarste, wat we hebben, onze eigen taal, weer aantepakken.

Maar dát niet alléén: wij zullen trachten U ook van Nederlandse kunst te laten genieten, van toneel en zang, van ons beroemd orgel niet te vergeten, en met scherts en jok zullen de gezellige bijeenkomsten worden gekruid. Ook willen wij U de schoonheden van Haarlems oude gebouwen: raadhuis, vleeshal, Frans Hals-museum en hofjes met hun oude kunstschatten laten zien en U doen genieten van het heerlike duinlandschap; daarbij zullen wij de echt Nederlandse gastvrijheid beoefenen, onze kringen zullen voor U open staan en ons hartelik welkom zal geen zinledig woord zijn.

Zo wordt Uw gehele wezen gedurende die korte tijd in een Nederlands bad gedompeld en in vreugde met krachtbewustzijn verenigd — wie zijn taal in ere houdt, is sterk! — zullen allen zich verjongd gaan gevoelen, zoals geheel Nederland zich tegenwoordig verjeugdigt.

Immers voor ons, taalnationalisten, is het geen onverschillige zaak, dat er door onze landen een verfrissende wind waait door alle takken van ons volksleven. Het is geen jagen naar iets nieuws, maar naar iets ruimers, naar iets beters.

Oude knellende banden losser gemaakt, moedeloze dufheid afgelegd! Op bijna ieder gebied met moed aangepakt! Stastok alleen letterkundig gehandhaafd. Jan Salie afgelost door Jan Courage. Die geest, duidelik merkbaar al in Conscience, Potgieter en Huet, is over onze stam vaardig geworden. Hij komt tot ons uit de zeventiende eeuw der Noord-Nederlandse gewesten. Die geest moet ook ons Kongres bezielen; die frisse wind door onze taalstrijd varen.

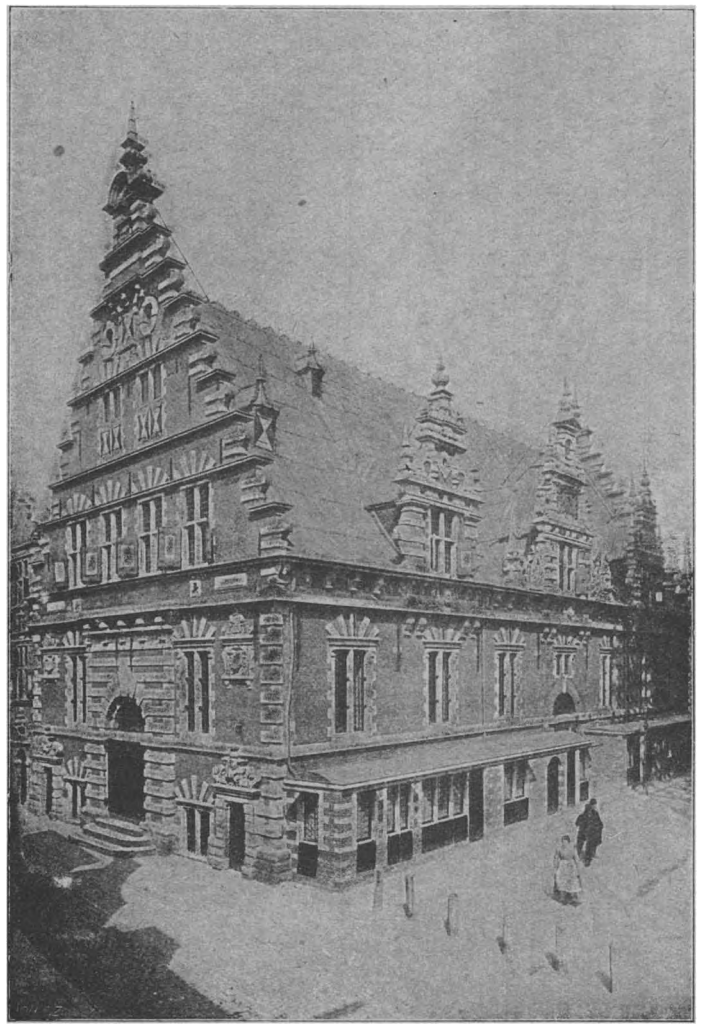
Kom dus einde Augustus tot ons: Groningers en Zeeuwen, Friezen, Vlamingen en Limburgers, Nederlands-sprekenden van Delfzijl tot Duinkerken, van Kaapstad tot Zambezi, uit Oost en West, uit het Merendistrikt en de Rijnprovinsie, uit Londen, Hamburg, Parijs, Sint Petersburg, van overal!

Kom U hier samenhorig gevoelen, doordat gij allen afstamt van- of woont in de Lage Landen bij de zee.

Uit dat gevoel spruit jeugdige kracht.

Haarlem, Febr. 1914. J. B. SCHEPERS.

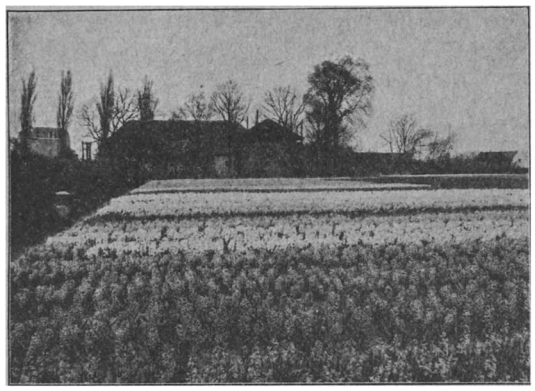
N.S. Het „Comité tot stichting van een Hildebrand-Gedenkteeken te Haarlem" denkt in die dagen een Beets-tentoonstelling in orde te brengen van de modellen, die bekroond zullen zijn door de jury. Onze Regelings-Kommissie heeft zich bij die plannen aangesloten; 't is een aantrekkelikheid te meer voor Haarlem, voor 't Kongres.

Vleeschhal te Haarlem.

Standbeeld van Laurens Jansz. Coster.

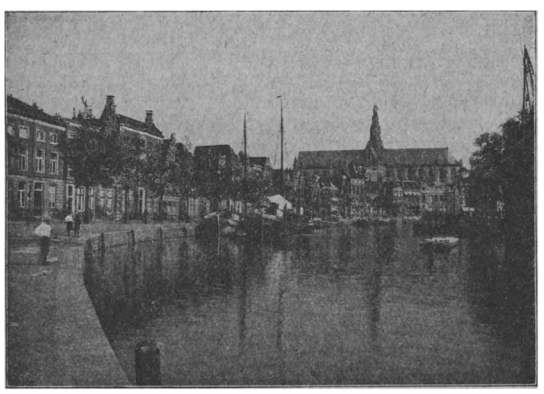
Bloembollenveld

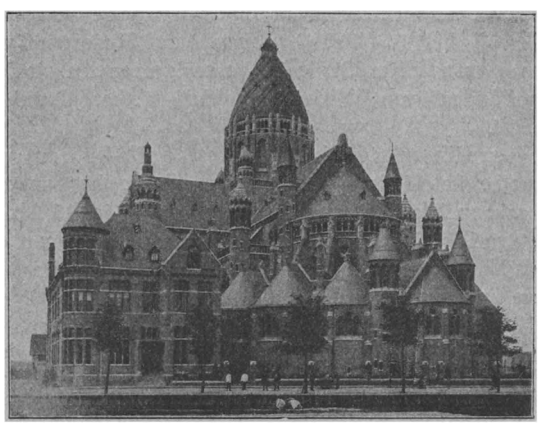
Singel

Amsterdamsche Poort te Haarlem.

Spaarne met St. Bavo op den achtergrond

Nieuwe Kathedraal.

Vijfde Groot-Nederlandsch Studenten-Congres te Gent, 4, 5 en 6 April 1914.

Volgens een beslissing van het in 1913 te Amsterdam gehouden Congres, zal dit jaar Gent de eer hebben het Vde Groot-Nederlandsch Studenten-Congres, binnen haar muren te zien plaats grijpen. Deze congressen, ingericht door het Algemeen Nederlandsch Studenten-Verbond, beantwoorden aan den wensch, tot toenadering tusschen de Noord- en Zuid-Nederlandsche Studenten-Afdeelingen van het A. N. V., tot wederzijdsche betere kennismaking, tot broederlijke samenwerking voor de grootheid onzer taal en onze wetenschap.

Voor Vlaanderen vooral, waar de strijd voor onze rechten nog immer met denzelfden moed en dezelfde hardnekkigheid dient te worden voortgezet, moet dit Congres doen uitschijnen de steeds grooter wordende belangrijkheid van al de uitingen der Nederlandsche cultuur. Daarom heeft de Gentsche Studenten-Afdeeling van het A. N. V., die de leiding op zich heeft genomen, besloten wetenschappelijke congreszittingen te houden, waar studenten korte, persoonlijke verhandelingen zullen voordragen.

Als feestelijkheden kunnen wij reeds aanstippen:

Twee voordrachten over de Vlaamsche Beweging, een groot beiaardfeest met Jef Denijn van Mechelen, optocht door de stad met muziek, feestmaal met kroegjool, een opvoering van Hooft's „Warenar", een voordracht van Dr. C. Colenbrander uit Leiden over de Beteekenis van 1814, enz.

Het inrichtingscomité vertrouwt, dat dit Congres aan het doel zal beantwoorden, dat er mee beoogt wordt en durft daarom rekenen op de hulp van alle bij het A. N. St.-V. aangesloten Studenten-Corpsen, vrouwelijke Studenten-Vereenigingen en Studenten-Bonden van Nederland, Zuid-Afrika, Indië en België.

Toetredingen tot het Congres, met — voor wie daartoe bereid is — opgave van de te houden wetenschappelijke verhandeling, worden vóór 15 Maart ingewacht bij den schrijver: Edzar Domela Nieuwenhuis-Nyegaard, Coupure 124, Gent. Voor alle verdere inlichtingen, zelfde adres.

Het comité doet een beroep op alle studenten, de toekomstige leiders der Nederlandsche stambeweging en vertrouwt op aller tegenwoordigheid op dit Congres.

Voor het Inrichtingscomité:

Gent, Febr. 1914. GASTON SMEESTERS.

Buitenland

Jaarverslag uit Rome over 1913.

Ons ledental bleef staan op 18. Derhalve geen vermeerdering van leden, maar ook geen vermindering. Moge het niet de stilstand zijn, die gemakkelijk achteruitgang wordt!

't Is zoo jammer, dat men niet terstond de hier woonachtige landgenooten kan overhalen, om lid te worden van het A. N. V. Nog altoos schijnt bij sommigen in den vreemde alles behalve wakker te zijn het gevoel van nationale samenhoorigheid, vooral het besef van persoonlijken dienstplicht ten bate van eigen volk en taal, waar dezer belangen, slechts even over de grens van het kleine vaderland, spoedig in de vergetelheid, zoo niet in de verdrukking, geraken. Juist dezulken hebben allermeest den band, tevens een prikkel, van het lidmaatschap eener het nationaal bewustzijn opbeurende en sterkende Vereeniging noodig. Maar wie brengt hen tot ons, zoo niet de reeds aangeslotenen zich beijveren, ook werkende en... wervende leden te zijn? De nog aan te brengen nakomers worden bij voorbaat en hartelijk welkom geheeten.

Op practische navragen van allerlei aard, door mede-leden zoowel uit het vaderland als uit de koloniën tot hem gericht, kon de vertegenwoordiger van het A. N. V. dit jaar opnieuw meermalen bevredigende inlichting verschaffen.

Over hetgeen er in den kring van Nederlanders te Rome van belang geschiedde, kan dit jaarverslag kort zijn.

Het jubeljaar van Neêrland's onafhankelijkheid is hier — 't zij niet zonder leedwezen erkend — zoo goed als onopgemerkt voorbijgegaan. Verschillende omstandigheden zijn het, die onwillekeurig tot dit verzuim bijdroegen. Met name was het de ontstentenis van een Nederlandschen gezant in de maand November, wijl de vorige titularis, Jhr. Mr. H. van Weede, in Juni naar Brussel werd overgeplaatst en eerst tegen het einde des jaars een gevestigden opvolger kreeg in Jhr. Mr. W. M. van Welderen Rengers. Het ging nauwelijks aan, nu de vaste officieele vertegenwoordiger van H. M. de Koningin hier ontbrak, een vaderlandsche feestviering op touw te zetten. Waarbij nog komt, dat van de betrekkelijk weinige landgenooten, die zulk eene feestviering met raad en daad zouden voorbereiden en ondersteunen, niet de minst invloedrijken juist in de zomermaanden, zelfs tot October of begin November, naar heinde en verre verstrooid, dus tamelijk onbereikbaar zijn.

Meer verblijdend was de uiting van nationaal leven op den geboortedag van Prinses Juliana, de Peettante der tegelijk met H. K. H. in het leven getreden Nederlandsche Vereeniging van Weldadigheid, die het voorrecht heeft, den beteekenis- en eervollen naam van Juliana-fonds te dragen. Zij hield op 30 April haar algemeene jaarvergadering. Hiertoe waren de ruime lokalen der Bank van Zekerheidsstelling door de beide directeuren, Mr. C. Fledderus en Dr. D. Pennington de Jong, welwillend ter beschikking gesteld. Behalve door een keur van dames, werd de vergadering opgeluisterd door de tegenwoordigheid van Jhr. Mr. H. van Weede, den consul-generaal Carlo Moleschott, den procurator van het Nederlandsche Episcopaat Mgr. Bernard Eras, den beeldhouwer Pier Pander enz. Zij werd geleid door den voorzitter Comm. Marcel de Jongh, die met voldoening een toenemend ledental der Vereeni-

ging, haar welvarende kas en vruchtbare werkzaamheid kon vaststellen. Ook kon hij de verrassende mededeeling doen, dat het aan H. M. de Koningin had behaagd, het Beschermvrouwschap over het Juliana-fonds welwillend te aanvaarden. Met een telegram van hulde en dank aan H. M., tevens van eerbiedigen gelukwensch op het geboortefeest van Prinses Juliana, werd deze koninklijke gunst door de vergadering beantwoord.

Na afloop bleven de meeste aanwezigen nog eenigen tijd gezellig bijeen als gasten van het bestuur, dat door muziek en versnaperingen aan dit samenzijn ook een feestelijk karakter wilde geven. Duidelijk kwam ditmaal uit, dat zich het Julianafonds niet alleen als nationale Vereeniging van weldadigheid verdienstelijk weet te maken, maar bovendien als geregelde, in den gloed der Charitas warm gehouden band tusschen Nederlanders te Rome.

Verblijdend was ook nog een ander levensteeken: n.l. de tentoonstelling van batik-stoffen, die mevrouw Wegerif-Gravestein, hiertoe uitgenoodigd door het bestuur van den Italiaanschen Vrouwenbond „La Donna", te dezer stede van 1 tot 10 Maart gehouden heeft. Voor een uitgelezen gehoor, waaronder zich de Nederlandsche gezant en zijne dames bevonden, gaf zij in het tentoonstellingslocaal een Fransche toespraak ten beste, om den oorsprong, den ontwikkelingsgang en de wijze van vervaardiging der batik-stoffen nader te verklaren. De voortbrengselen der kunstnijverheid van mevrouw Wegerif vielen zeer in den smaak. Algemeen bewonderde men de zachte, smeltende kleuren en de strakke teekening der bekoorlijke figuren, zoo voornaam bij al hun eenvoud. Op het meerendeel van de uitgestalde voorwerpen zag men geleidelijk de waarschuwing prijken: Acquistato (uitverkocht). Des te meer indruk maakte zoo'n waarschuwing, wanneer de aankoop was geschied door H. M. de Koningin-Moeder Margherita, aan wie in haar paleis mevrouw Wegerif het voorrecht had, de fraaiste batik-stoffen persoonlijk te mogen vertoonen en aanschouwelijk toe te lichten.

Dit onbetwistbaar succès onzer begaafde landgenoote zij eene aansporing voor de Nederlandsche kunstnijverheid in 't algemeen, die zich gerust ook aan buitenlandsch voetlicht kan wagen. Vooral in Italië, waar de kunstnijverheid doorgaans ver ten achter is. Zijn wij inderdaad te bescheiden? Of zou ons het gebrek aan ondernemingsgeest wederom parten spelen? Wanneer men bijna overal ter wereld de producten ziet, welke van Duitsche zijde op de markt worden gebracht en dikwijls niet meer verdienen dan het bekende merk: „billig und schlecht", dan behoeft onze kunstnijverheid, die sinds eenige jaren zoo flink in smaakvolle en bruikbare degelijkheid vooruitging, hare voortbrengselen toch zeker niet onder stoelen of banken te steken. Daar zijn tegenwoordig in Italië ook op ander gebied nog tal van goede zaken te doen. Waarom laten wij den invoer grootendeels aan Duitsche, Fransche en Engelsche, in veel opzichten minderwaardige mededinging over?

Om nu eens bij heel alledaagsche dingen te blijven, te Rome bijv. wisten zich tal van Duitsche boekhandelaars, expediteurs, apothekers, slagers, banketbakkers enz. binnen weinig jaren een vast en ruim bestaan te verzekeren. Waarom durft te Rome geen Hollandsche banketbakker, slager, ooft- en groentehandelaar, winkelier in vleesch- en andere eetwaren de oprichting eener bloeiende zaak aan? Wanneer zoo iemand eenig bedrijfskapitaal, de noodige vakkennis, plaatselijke ondervinding, en dan nog zuinigheid en vlijt meêbrengt, dan is het geenszins vermetelheid, hem mettertijd een mooi en eerlijk gewonnen fortuin te voorspellen.

Op het gebied van zulke gewoon-huishoudelijke waren heeft Nederland toch een bij uitstek gunstigen naam. Durft men bij ons zich niet buiten de enge grens aan kloeke mededinging wagen, en schittert men daarom zoo vaak in het buitenland door afwezigheid? Hoelang nog?

Dat Nederland toch groot zij in alles, waarin ook een klein land waarlijk groot kan zijn!

Dr. GISBERT BROM.

Rome (43 Via dei Greci), 19 Jan. 1914.

Leipzig.

Aan het jaarverslag dezer Afdeeling is het volgende ontleend:

1913 mag een goed jaar genoemd worden. De verwachting, dat de groep goede leden, die wij aan het eind van 1912 hadden, een waarborg voor den groei onzer Vereeniging zou zijn, is niet teleur gesteld. De werkzaamheden van het bestuur werden op flinke wijze gesteund door verschillende leden, waaronder genoemd mogen worden de dames Ter Meer en Roos en de heeren Dr. Visser, De Bussy, Dr. Reclaire en Malan. Ook niet-leden, die met ons sympathiseerden, hebben ons geholpen, en wel mevr. Reclaire en de heer Dr. Osswald.

Alleen bij eene algemeene medewerking kan de Vereeniging tot grooter bloei komen. Ieder lid kan daartoe het zijne bijdragen, al is het alleen door het geregeld bijwonen onzer bijeenkomsten. Ook de opsporing van hier wonende Nederlanders, die veelal van het bestaan onzer Vereeniging niets weten, zij allen aanbevolen.

Laten wij ons streven in eene plaats als Leipzig niet gering schatten! Waar Nederlanders, die naar het buitenland gaan, voor onzen stam allicht verloren gingen, daar is juist een plaats met vele Nederlandsche doortrekkenden aangewezen voor onzen arbeid hen Nederlanders te doen blijven en het gevoel van saamhoorigheid levendig te houden. Niet alleen het roemrijk verleden, maar ook de toekomst van ons vaderland maakt ons dit gemakkelijk! Holland leeft weer, Holland streeft weer! Holland's roem klinkt bovenal!

Het ledental bedroeg op 31 Dec. 1912 14, op 31 31 Dec. 1913 24.

De heer Dr. Jummel bleef ook dit jaar begunstiger. De Nederlandsche consul, de heer Ch. de Liagre is door zijne vroegere gift-in-eens blijvend begunstiger overeenkomstig art. 8 van het reglement. De aanwerving van begunstigers zij al onzen leden aanbevolen!

Onze bibliotheek bestaat uit 193 nummers. Tot onze groote spijt moeten wij echter vermelden, dat een groot gebruik daarvan niet gemaakt wordt. Wij verwachten, dat in 1914 onze boekerij weer belangrijk zal worden uitgebreid en hopen, dat er dan meer gebruik van gemaakt wordt.

Tot de voornaamste gebeurtenissen in ons vereenigingsleven behoorden:

De Algemeene Vergadering op 5 Januari 1913;

de vergadering van 29 Maart 1913, waarin officieel afscheid werd genomen van ons trouw en verdienstelijk lid, de heer Dr. C. Visser, bij zijn vertrek naar Zuid-Afrika en bij welke gelegenheid hem een album met de portretten der leden aangeboden werd;

de feestelijke bijeenkomst op 7 Juni ter herdenking van de oprichting der Zuid-Afrikaansche Unie;

Koninginnedag, die met een avondmaal in Hôtel Reichshof gevierd werd;

de feestelijke bijeenkomst op 2 December ter gelegenheid van den 100-jarigen gedenkdag van Nederland's onafhankelijkheid.

Een op 1 September 1913 in werking getreden leesgezelschap onder eenige leden neemt geregeld toe, onder leiding van den secretaris en is eveneens een middel gebleken tot winning en behoud van leden. Het zij den leden, die daaraan nog niet deelnemen, aanbevolen.

Met een woord van hartelijken dank aan het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond voor zijn voortdurende welwillendheid en hulp eindigt het verslag.

Het bestuur dezer werkzame Afdeeling is thans als volgt samengesteld:
H. H. ter Meer, voorzitter; Otto Rompelman, secretaris; N. Jacobs, penningmeester; Dr. Aug. Reclaire.

Chicago.

Aan het verslag der Afdeeling Chicago over 1913 is het volgende ontleend:

Het jaar 1913 ving de Afdeeling met 32 leden aan; in 1914 kon ze met 36 van wal steken. Ongetwijfeld hebben de kalenders „Mooi Nederland", die den leden werden geschonken, er toe bijdragen om nieuwe leden te verwerven.

Jammer, dat dit jaar dit geschenk niet kon worden uitgereikt. Het is een uitnemend propagandamiddel en tevens zeer belangwekkend. Door den kalender kunnen de leden 365 dagen iets zien en aan de Afdeeling herinnerd worden. Van zien gesproken, dat de menschen daar veel van houden, werd duidelijk bij de openbare vergadering, gehouden den 11 April, in de Geref. Kerk aan Hasting St. Toen toch was het auditorium der kerk geheel gevuld met belangstellenden om te zien en te hooren naar wat Prof. De Vries zou ten beste geven. En hij stelde niet te leur. Hij had eene zeldzame schoone verzameling van lichtbeelden, waarbij hij op zijne belangwekkende wijze toelichting gaf. De avond was om eer men er aan dacht. Iedereen was wel voldaan.

Doch als er niets te zien is, dan blijft men thuis. Dit bleek duidelijk op de openbare leden-vergadering, gehouden 10 Oct. Daar waren slechts 10 leden en ongeveer 25 bezoekers. Er werd toen gesproken over doel en streven der Afdeeling, over wat er al zoo gedaan is en hoe gebrek aan geld dikwijls de handen bond. En zie, dadelijk sprongen eenigen op, staken de hand in de beurs en zeiden met daden: ga voort! ga voort! Die warme belangstelling deed weldadig aan. En die zelfde belangstelling is nog eens gebleken. Het bestuur had n.l. op zijn program eene groote nationale vergadering ter herdenking van Neêrland's onafhankelijks-herstelling. De Afdeeling gaf den stoot. In samenwerking met andere Hollandsche vereenigingen zou men „down town" eene groote zaal huren. Deze werd spoedig gevonden en 5 Dec. als dag aangewezen. Daar de kosten nog al groot waren, maar men ze gezamenlijk zou dragen, nam het Afdeelingsbestuur bereids haar aandeel op zich. Een beroep op de leden voor een extra-bijdrage vond gereede instemming. De toegezonden gelden moesten echter worden teruggezonden, want de vergadering ging, om redenen buiten de Afdeeling gelegen, niet door. En zoo komt het dat de Hollanders alhier, als geheel, niet met Nederland mee gefeest hebben. Eere daarom aan de Chr. Jongel.-Vereeniging „Ora et Labora", die op Dankdagavond eene uitvoering aan dat onderwerp heeft gewijd.

Met andere vereenigingen staat de Afdeeling steeds in aangename betrekking. De Afdeeling Roseland, die in gewichtige zaken steeds medewerkt, zendt geregeld uitnoodiging tot bijwoning harer openbare of feestelijke vergaderingen. Ook van „The home for the aged" kwam een uitnoodiging.

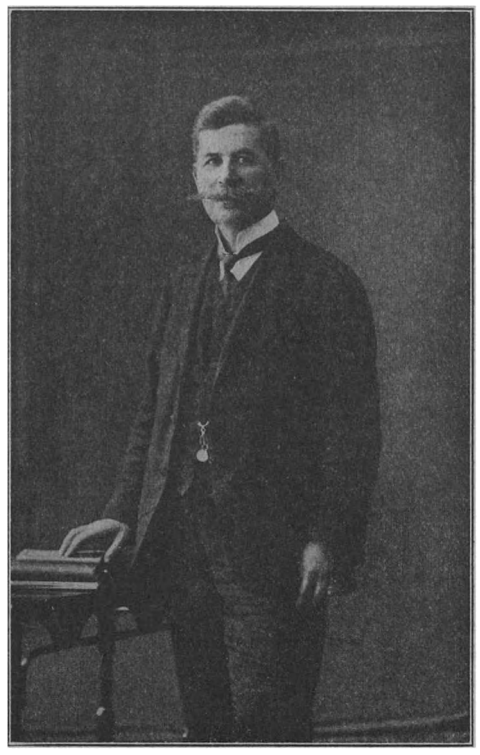
De bestuursvergaderingen werden geregeld gehouden op den eersten Woensdag van elke maand. Met het Hoofdbestuur staat het bestuur steeds op goeden voet. Door bemiddeling van 't Hoofdbestuur ontving het een boekje om belangstelling te wekken voor de feestelijkheden in Nederland. Daarvan werden 100 exempl. nabesteld en die onder vreemden en eigen volk verspreid.

Van de Boeken-Commissie worden geregeld toegezonden: Morks' Magazijn, De Holl. Express en het Geïll. Volksblad, waarvoor openlijken dank wordt betuigd.

Met den wensch dat 1914 een jaar van bloei zij voor de Afdeeling, eindigt het jaarverslag van den secretaris

H. JACOBSMA.

Vondel's Lucifer in het Hongaarsch verschenen.

Dr. Zsigmond Nagy.

In den 15den jaargang van Neerlandia No. 7, Juli 1911, blz. 165, werd eene mededeeling opgenomen, getiteld: Vondel's Lucifer in het Hongaarsch vertaald. Zij behelsde het bericht dat Dr. Zsigmond Nagy, Professor aan het Protestantsch Hoofdgymnasium te Debreczen, zich, sedert zijn verblijf in ons land gedurende den zomer van 1903, had bezig gehouden, in zijn weinige vrije uren, met de vertaling van Vondel's Lucifer in het Magyaarsch. In het Kisfaludy-Genootschap te Pest heeft, zoo werd verder vermeld, Prof. Gusztáv Heinrich, in Mei 1909, over Vondel en Lucifer, naar aanleiding van deze vertaling — toen nog in handschrift — eene voordracht gehouden, die sedert gedrukt is [1]), en waarin eenige proeven van het werk van Dr. Nagy waren opgenomen. De hoop, voor bijna drie jaren in Neerlandia uitgesproken, dat de vertaling van Dr. Nagy spoedig volledig het licht zou mogen zien, is pas in November van het vorige jaar vervuld geworden, maar nu is dan werkelijk Vondel's Lucifer in het Hongaarsch verschenen, in een der deeltjes van de „Goedkoope Bibliotheek" (Olcsó Könyvtár) [2]), een uitgaaf in 't formaat en van 't uiterlijk van onze Zwolsche Herdrukken" of van de „Pantheon"-editie.

[1]) Zie Neerlandia XV, 165.
[2]) Olcsó Könyvtár, ro 1717—1720, Franklin—Társulat, Budapest. Prijs 80 fillér (0,40 gld. Nederl).

Dit moet met vreugde en dankbaarheid in Neerlandia worden vermeld: het verhevenste werk van den Prins onzer Poëten verstaanbaar, genietbaar voor een volk welks taal van de onze zoo in allen deele verschilt, en in eene uitgaaf verkrijgbaar, die de ruimste verspreiding mogelijk maakt en belooft. Dr. Nagy hebbe rijkelijk voldoening van zijn moeilijk werk, de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde van den door haar voor den druk verleenden steun.

De leden van het A. N. V. zullen zeker gaarne kennis maken met het uiterlijk van hun Buitenlandsch Medelid, den vertaler van Lucifer. Zij zien hiernevens zijn portret.

Commissie tot bevordering van het gebruik van zuiver Nederlandsch.

Weest Nederlanders, ook in Uw taal!

De Commissie strijdt niet tegen het gebruik van vreemde woorden en uitdrukkingen, die niet of moeilijk vertaald kunnen worden;

strijdt niet tegen het juist en verplichte gebruik van vreemde talen;

maar

wekt elken Nederlander op tot het gebruik van Nederlandsche woorden en uitdrukkingen, die in den regel even goed zijn als de vreemde, waaraan men uit achteloosheid of gemakzucht is gewoon geraakt;

wekt elken Nederlander op, om in brieven, aankondigingen, rekeningen, winkelopschriften enz. de voorkeur te geven aan het Nederlandsch.

Prof. Dr. J. Verdam, Leiden, voorzitter.
Marc. Emants, 's-Gravenhage, onder-voorz.
W. F. Gerdes Oosterbeek, 's-Gravenhage, secretaris.
Mej. Dr. C. C. van de Graft, Utrecht.
Dr. M. A. van Weel, 's-Gravenhage.

Zetel der Commissie: 2e Schuytstraat 247, 's-Gravenhage, die gaarne mededeelingen omtrent het misbruik van vreemde woorden en uitdrukkingen ontvangt.

Brievenbus.

Mededeelingen voor onze Commissie zende men niet naar het Hoofdkantoor te Dordrecht, maar aan het Secretariaat; inzenders wordt beleefd verzocht naam en woonplaats te vermelden.

Genl. v. D. v. I. De vertaling van sport door open-luchtspel lijkt ons niet juist: immers heeft het eerste woord veel ruimer beteekenis. Bovendien, sport is een internationaal woord geworden. — R., ontvanger te R'dam, maakt er ons opmerkzaam op, dat de Vlamingen in plaats van directe belastingen rechtstreeksche belastingen kennen. Kan iemand ons helpen aan een goede vertaling van indirecte belastingen en tevens den weg wijzen, om die namen ook in onze wetten opgenomen te krijgen? — A. W. te A'dam. Uw aanmerking op die spijslijsten vinden we zeer juist; we zullen ons tot het Bestuur der Maatschappij wenden. — R. N. te R'dam. Met schaamte bemerkten we, dat we Uw kaart nog niet beantwoordden. Zeg U den door U genoemden heeren eens, dat talud een vreemd woord is en blijft en dat U gelijk heeft, als U meent, dat ons woord glooiing door „jongens uit het volk" verstaan wordt.

* * *

Met groote blijdschap ontvingen we uit Leeuwarden het volgende blad: Nouvel an Journal, compliment du jour de l'an. Gelukkig dat de vertaling er van er bij gevoegd was, want zou een Franschman dit Fransch begrijpen?

* * *

Hollandsche Spoorweg.

Suppletiebiljet
voor de reis over een traject op Nederlandsch grondgebied in D-trein
N°. 73.
Datum 20/1 '14.
Rijtuig N°. 1410.
Plaats No. 42.
f 0.60.
J N°. 6475.
(Voorzijde.)

Dit bewijs geeft den houder van een geldig plaatsbewijs recht op de aan keerszijde aangegeven plaats en is tot het station van bestemming te bewaren.

(Achterzijde.)

Het bovenstaande werd ons gezonden door een onzer Kamerleden. Bij onzen dank hiervoor voegen we de vraag, of deze Hollandsche spoorweg ambtenaren noodig heeft, die Hollandsch verstaan?

* * *

Is het wonder, dat de Nederlanders om hun onnoodig gebruik van vreemde talen worden uitgelachen?

Lu dans un journal hollandais l'annonce suivante rédigée en français:

„Exposition des dernières créatures en robes du soir."

Serait-ce déjà la fin du monde?

(Gazette de Hollande).

* * *

Zóó onderwijst men de jeugd!

H. B. S. Wie op het Kerstrapport voor eenige vakken onvoldoende cijfers heeft, moet en kan hierin tegen Paschen verbetering brengen.

Vouloir c'est pouvoir.

Br. fr. No. ... Bur. van Het Vaderland.

Het kernachtige „Willen is kunnen" kent deze onderwijzer zeker niet.

* * *

Met de aanteekening, waarmede wij geheel instemmen: „Prachtig stijlbloempje om een eenvoudige gedachte in aanstellerige, geleerde woorden uit te drukken of liever onbegrijpelijk te maken", ontvingen wij het volgende uitknipsel:

Van den Haagschen muziekverslaggever in „De Maasbode", avondblad 15 Dec. '13:

Concertgebouw-Orkest.
Alph. Catherine.

Men schrijft ons uit Den Haag:

Bij Catherine krijgt men nooit de groote expansie te doorvoelen, welke men bij Mengelberg haast gewoon is te ondergaan. Hij raakt wel de kern der geëxalteerde ontroering, doch laat het daarbij, zijne psychische neigingen zijn te romantiek van aard, zonder meer, om er zich verder in te verdiepen. Ook vinden wij bij hem wel een impulsieve affectie naar de hevige, hallucineerende schoonheidsbedwelming, en vooral eene subjective analytische vermooiing der dingen, maar hij zelf groeit daar niet boven uit; zijn geestelijke innerlijkheid raakt wel in extase, doch blijft dan te veel bij het werk, en ook bij zich zelf, raakt dan niet los, komt niet in de helverlichte, etherische sfeer, waarin juist de stemming der duizelige, erotische omtoovering plaats heeft van heel ons denk- en voel-vermogen. In zulke verbijstering brengt ons Catherine niet, daarom is hij nooit overweldigend, grootmachtig of benauwend visionair, alhoewel zijn sympathiek dirigeeren toch een werkelijk bijzondere subjectiviteit bezit, die zooals van avond, niet nalaat grooten indruk te maken.

* * *

Tegenstelling.

Poststempel van de Gentsche tentoonstelling:
Gent — Tentoonstelling
Gand — Exposition.

Poststempel van de Semarangsche tentoonstelling:
Exposition coloniale
Semarang
Août — 1914 — Nov.

* * *

De fiere Vlaamsche Leeuw!

Een vischhandelaar te Gent antwoordde aan de Handelskamer te A'dam, dat hij „niet met Hollandsche Firma's zaken kan doen, die op zijn Hollandsche brieven in 't Fransch antwoorden".

Mooi zoo!

Grand Taverne de la Monnaie, Amsterdam. Afternoon-tea with music 4—6 o'clock. Restaurant de premier ordre. Salons au premier. Concert du Soir. Diners à *f* ... en *f* ... A la carte en Soupers tot 2 uur 's nachts.

Restaurant Royal. Kneuterdijk — Vijverberg. Tearoom. Mooiste en élégantste afternoontea-zitje in de gansche stad, een ruim en onbelemmerd uitzicht biedende op Kneuterdijk en Vijverberg en het va et vient der wandelaars. Thé Orchestre van 3—6 uur. Thé simple *f* 0.35. Thé avec patisserie, cake, toast, sandwiches, fruits-glacés etc. etc. *f* ... Déjeuner *f* ... Diner *f* ...

Iemand die in 's-Gravenhage een „patisserie" met „force à motrice électrique" heeft, beveelt zich aan voor: „Cateau juliane" en „cateau récidence".

* * *

De Sumatra-Post schrijft:

De Nederlandsche firma's in Nederlandsch-Indië hebben een lijst ontvangen, dragende de handteekeningen van tal van financieele grootheden.

Een lijst van handteekeningen van Nederlanders.

Handteekeningen van Nederlanders, verbonden aan éénzelfde groote bankinstelling.

Een bankinstelling in Nederlandsch-Indië.

Een Nederlandsche bankinstelling in Nederlandsch-Indië.

Een bankinstelling, welke in nauwe betrekking staat tot de Nederlandsch-Indische regeering...

De lijst van handteekeningen draagt tot opschrift: De Javasche Bank, Liste des signatures, au 30 Juin 1913.

Al wat er verder op deze bekendmaking wordt meegedeeld, is Fransch — met uitzondering van de handteekeningen.

We kunnen slechts aan een vergissing denken. In deze dagen van het opdiepen van historische documenten, heeft der Nederlandsch-Indische Circulatiebank bij ongeluk een model uit 1813 tot voorbeeld gediend.

* * *

Mr. P. A. N. S. van Meurs schrijft ons:

Het Frans is zo deftig,

ook in de ogen van een lid van de S. D. A. P. Bij de behandeling van een reglement op het Burgerlik Armbestuur in de Haagse gemeenteraad van 25 Augustus 1913, stelde, bij art. 7, de heer Hoejenbos voor, den bestuurder van 't Bestedelingenhuis de titel van „directeur" te geven; de voorgestelde titel „hoofd" heeft een minderwaardige betekenis.

Wethouder De Wilde acht de taak van die bestuurder niet zoo omvangrijk om de titel „directeur" te motiveren.

De heer Hoejenbos trekt zijn voorstel in.

Wegens gebrek aan aktief,

leest men telkens in de Nederlandsche Staatscourant, dat een faljissement is opgeheven.

Voor de eerste maal ontmoeten wij in de Staatscourant van 23 Augustus 1913 een goede Nederlandse omschrijving. Er werd daarin aangekondigd een faljissementsopheffing „wegens onvoldoende baten".

NEDERLAND

Op weg naar Albanië.

Zaterdagmorgen 21 Febr. waren, even voor het binnenkomen van den trein, die om 8.27 uit de richting Utrecht aankomt, een groot aantal officieren van de wapens in garnizoen te Arnhem op het station aldaar bijeengekomen om den naar Albanië vertrekkenden Nederlandschen officieren namens de Nederlandsche officieren een laatste vaarwel toe te roepen bij het verlaten van den vaderlandschen bodem. Op het perron was eveneens opgesteld de muziek van het 8ste regiment. Onder het spelen van de muziek stoomde de trein het station binnen en de officieren stegen uit.

Na een hartelijke begroeting door de aanwezige collega's sprak de garnizoenscommandant, de luitenant-konel D. M. E. de Ridder, de vertrekkenden toe. Hij verklaarde namens alle officieren te Arnhem in garnizoen, dat het hun een behoefte was den officieren, die tijdelijk in Albaneeschen dienst zijn overgegaan, op het laatste Nederlandsche station nog een afscheidsgroet te brengen. De officieren zijn trotsch op hen, die zijn uitverkoren uit het zeer groot aantal officieren, dat zich beschikbaar had gesteld om de gendarmerie te hervormen. Een eervolle taak is het om de voetstappen te gaan drukken van de drie officieren, die het werk in Albanië reeds hebben voorbereid.

Ook gij, aldus spreker, zult den naam van het Nederlandsche leger op even schitterende wijze hebben hoog te houden. Gij zult ongetwijfeld met zeer veel moeilijkheden te kampen hebben. Veel ontbering en tegenspoed wachten u, daardoor zult gij alle energie en zelfvertrouwen noodig hebben om een gevoel van heimwee, van verlangen naar het vaderland en naar hen, die gij daar hebt achtergelaten, te onderdrukken. Bedenkt daarbij echter, dat men in het vaderland u in gedachten volgt en dat men verwacht, dat gij de moeilijke taak zult vervullen tot tevredenheid van hem, in wiens dienst gij staat, tot voldoening van u zelf en tot eer van Nederland en het Nederlandsche leger. Ten slotte verzocht overste De Ridder den vertrekkenden, een groet over te brengen aan de drie officieren, die reeds in Albanië werkzaam zijn. De overste reikte daarna allen de hand en riep: „Leve de nieuwe Albaneesche oud-Nederlandsche officieren", waarmede alle aanwezigen instemden.

Terwijl de muziek het oude Wilhelmus inzette en de officieren den vertrekkenden het militaire saluut brachten, zette de trein zich onder het hoera-geroep der aanwezigen in beweging.

(N. R. Ct.)

De Nobelprijzen.

Een Engelsch blad heeft eens uitgerekend, welke landen in verhouding tot hun bevolking het grootste aantal Nobelprijzen hebben ontvangen. Zweden, dat de prijzen uitdeelt (behalve die voor den vrede, waarover Noorwegen te zeggen heeft), staat boven aan de lijst, dan volgt Nederland; vervolgens Noorwegen, Denemarken, Frankrijk, Duitschland, Zwitserland, België, Engeland enz. Beneden aan de lijst staan Rusland en de Vereenigde Staten, elk met één prijs.

Kanaal van Leeuwarden.

Algemeene Vergadering van Groep Nederland.

De jaarvergadering zal ditmaal gehouden worden op Zaterdag 28 Maart in het Hotel Amicitia te Leeuwarden.

Punten van behandeling:

I. Opening der vergadering om 11 uur door den voorzitter.

II. Jaarverslag van den secretaris.

III. Rekening en verantwoording over 1913 en begrooting voor 1914 door den penningmeester.

IV. Verkiezing van 2 afgevaardigden van Groep Nederland in het Hoofdbestuur.

Dubbeltallen:

1. Mejuffr. E. Baelde, Rotterdam (aftr.);
   Mevr. D. Bogaert—De Sturler de Frienisberg, Apeldoorn.
2. J. D. Baron van Wassenaer van Rosande, Den Haag (aftr.);
   Prof. Mr. A. A. H. Struycken, Zeist.

V. Verkiezing van 6 leden van het Groepsbestuur.

Dubbeltallen:

1. Mejuffr. Dr. C. C. van de Graft, Utrecht (aftr.);
   Mevr. A. C. Veen—Brons, Zaandam.
2. Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, Dordrecht (aftr.);
   Dr. A. G. van Hamel, Rotterdam.
3. Mr. M. P. M. van Dam, Breda (aftr.);
   M. H. P. J. Horbach, Dordrecht.
4. C. van Son, Dordrecht (aftr.);
   Luit. E. Werner, Assen.

Alphabetische dubbeltallen voor open plaatsen:

5. Open plaats van den heer Jhr. Mr. H. Smissaert, Den Haag.
   J. P. C. Hartevelt, Arnhem;
   Mr. B. H. P. van der Zwaan, Nijmegen.
6. Open plaats van den heer A. Welcker, Amsterdam.
   A. L. van Blommestein, Leiden;
   J. W. te Winkel, Amsterdam.

VI. Voorstellen van het Groepsbestuur.

1. Aan alle orkestvereenigingen, muziekgezelschappen en afdeelingen van Toonkunst in Nederland worde een rondschrijven gezonden namens de Groep, om er op aan te dringen, dat aan Nederlandsche en Vlaamsche toonkunst op de programma's de plaats worde ingeruimd, die haar toekomt.
   In te leiden door den heer Wouter Hutschenruyter, directeur van het Utrechtsch Stedelijk Orchest.
2. De Algemeene Verdadering van Groep Nederland noodige het Hoofdbestuur uit van zijnentwege iemand af te vaardigen om in het buitenland de belangen van het Verbond te behartigen.
3. De Algemeene Vergadering spreekt den wensch uit, dat het uit zwang geraakte, bij uitstek Nederlandsche beiaardspel in eere worde hersteld en draagt het bestuur op in dien geest werkzaam te zijn.

   Toelichting: De Nationale Vereeniging voor den Volkszang heeft het vorig jaar ter gelegenheid der Onafhankelijkheidsfeesten een geslaagde proef genomen met beiaard-concerten van Nederlandsche volks-

liederen en zal trachten in samenwerking met Vlaamsche beiaardiers deze kunst ook in Nederland weer te doen herleven. Het ligt op den weg van het A. N. V. daaraan zijn medewerking te verleenen.

4. De Algemeene Vergadering draagt het bestuur op zich aan het hoofd te stellen van eene nationale beweging, ten doel hebbende onze Regeering te verzoeken zich zoo spoedig mogelijk te verstaan met de Belgische Regeering, ter verkrijging van een postverkeer tusschen Nederland en België, van die tarieven, welke de beide landen voor hun binnenlandsch verkeer gemeen hebben.

   Toelichting: De wenschelijkheid eener in dier voege beperkte toepassing van het binnenlandsch tarief van beide landen, op zendingen voor het andere land bestemd, is reeds in 1909 aan de Regeering kenbaar gemaakt namens de Nederlandsch-Belgische Commissie ter bestudeering van de economische vraagstukken rakende de belangen van beide landen. Deze Commissie achtte de regeling van dit hoogst belangrijke vraagstuk van zoo weinig ingrijpenden aard, dat zij zich toen ter tijd voorstelde dat eene ter zake geldende overeenkomst reeds op 1 Januari 1910 in werking zoude kunnen treden. Die verwachting is niet verwezenlijkt, noch toen noch later; niets is er verder van gehoord.

   Het bestuur van Groep Nederland acht het overbodig in een toelichting, die uit den aard kort moet zijn, de hooge beteekenis uiteen te zetten van een maatregel, die voor de gemeenschappelijke, geestelijke en stoffelijke belangen der beide landen zoo doeltreffend moet worden geacht.

5. De Algem. Vergadering draagt het bestuur op zich aan het hoofd te stellen van een beweging, ten doel hebbende bij onze Regeering aan te dringen op de spoedige invoering van een verlaagde mail-briefport tusschen Nederland en zijne Koloniën.

6. Artikel 25, alin. 3 van het Groepsreglement dat thans luidt:

   De Jongelieden-Afdeelingen dragen jaarlijks aan de Groepskas af:

   f 2.50 indien zij van 10— 21 leden tellen;
   » 5.— » » » 21— 41 » »
   » 7.50 » » » 41— 61 » »
   » 10.— » » » 61— 81 » »
   » 12.50 » » » 81—101 » »
   » 15.— » » meer dan 100 leden tellen,

   worde gewijzigd als volgt:

   f 2.50 indien zij van 10— 21 leden tellen;
   » 5.— » » » 21— 41 » »
   » 7.50 » » » 41— 61 » »
   » 10.— » » » 61— 81 » »
   » 15.— » » » 81—101 » »
   » 22.50 » » » 101—131 » »
   » 32.50 » » » 131—161 » »
   » 50.— » » » 161—201 » »

   en van elk lid daarboven *f* 0.25.

   Toelichting: Zooals art. 25, al. 3 van het Groepsreglement het vorig jaar is aangenomen, zou in alle gevallen aan de Jongel.-Afdeelingen, enkel aan toezending van Neerlandia's meer ten koste worden gelegd dan de afdracht aan de Groepskas bedraagt. Zoo ontvangt de Rotterdamsche Jongel.-Afd., tellende ongeveer 250 leden, 124 Neerlandia's elke maand, terwijl zij slechts *f* 15.— per jaar afdraagt.

   Het voorstel beoogt alleen een billijker regeling voor de groote Jongel.-Afdeelingen.

VII. Voorstellen der Afdeelingen.

Amsterdam (Burger-Afdeeling):

Het besluit door de Algemeene Vergadering der Groep Nederland in 1913 genomen betreffende wijziging van art. 25 van het Groepsreglement, ten opzichte van de aan het Groepsbestuur verplichte bijdragen, heeft slechts bindende kracht voor het boekjaar 1914 en is te beschouwen als een proef om uit te maken of de aangenomen maatregel kan worden bestendigd.

Toelichting: De Afdeeling Amsterdam is in beginsel tegen de wijziging van art. 25, zooals deze in de Algemeene Vergadering van Groep Nederland in 1913 werd voorgesteld, wil zich echter niet blijven verklaren tegen een besluit met meerderheid van stemmen genomen, doch acht deze wijziging te ingrijpend om haar, zonder onderzoek op ervaring berustend, voor vele jaren bindend te doen zijn, te meer, omdat door de besprekingen in de Algemeene Vergadering de indruk was gevestigd, dat voor het vaststellen van het ledenaantal zou worden bepaald een datum in Februari of Maart, in elk geval nà 1 Januari, terwijl nu als datum 1 Januari vastgelegd blijkt te zijn.

Praeadvies van het Groepsbestuur.

Het Groepsbestuur is van oordeel dat, al zou men de uitvoering van bedoeld besluit willen beschouwen als een proef, deze toch zou moeten gelden voor 1914 èn 1915, daar eerst na afloop van het boekjaar 1914 de werking over dit jaar kan beoordeeld worden en de doorvoering van den maatregel dan reeds voor 1915 is ingegaan, terwijl eerst in dat jaar de Algemeene Vergadering een besluit zou kunnen nemen tot afschaffing, welke dan niet voor 1916 zou moeten ingaan.

Daar elke Algemeene Vergadering het recht heeft zulke besluiten te nemen, acht het Groepsbestuur het overbodig te spreken van een proef.

's-Gravenhage (Burger-Afdeeling):

Aan de 3de zinsnede van art. 17 van het Groepsreglement, luidende: „Beneden 50 leden één stem, verder voor elk 50-tal één stem meer", worde toegevoegd: „tot een maximum van 10 stemmen per Afdeeling".

Toelichting: Zooals het art. thans luidt, hebben de groote Afdeelingen zulk een overwegend aantal stemmen op de Groepsvergaderingen, dat zij de stemming geheel kunnen beheerschen.

Afdeeling 's-Gravenhage en omstreken b.v. heeft ruim 1000 leden en dus 21 stemmen, terwijl meer dan één Afdeeling zich met 2 stemmen moet tevreden stellen. Dit acht de Afdeeling niet goed.

Om het beginsel te handhaven, dat de groote Afdeelingen meer invloed moeten kunnen doen gelden dan de kleine, wordt niet voorgesteld, elke Afdeeling één stem te geven, maar een maximum te bepalen.

Praeadvies: Het Groepsbestuur kan zich ten volle met dit voorstel vereenigen.

VIII. Mededeelingen omtrent het werken der Commissie tot bevordering van het gebruik van zuiver Nederlandsch, door den heer Marc. Emants.

IX. De uitgaven der Linschoten-Vereeniging zijn een bij uitstek nationaal werk. In te leiden door den heer Prof. Dr. L. Knappert.

Alle leden van het Alg. Ned. Verbond
hebben toegang tot de Algemeene Vergadering van Groep Nederland
te Leeuwarden op Zaterdag 28 Maart!

KANSELARIJ TE LEEUWARDEN.

Cliché uit „Friesland en de Woningwet" door Th. van Welderen Baron Rengers en J. H. J. Faber. Uitg. Meijer en Schaafsma.

. Te half vier rondgang door de stad, onder deskundige leiding, aangeboden door de Afdeeling Leeuwarden.

Te half zes gemeenschappelijke maaltijd in Hotel de Doelen, waaraan alle bestuursleden, afgevaardigden en belangstellende Verbondsleden verzocht worden deel te nemen. Prijs *f* 2.50, zonder wijn.

Kunstavond in de groote zaal der Harmonie, aangeboden door de Afdeeling Leeuwarden.
Aanvang half negen.

Men wordt dringend verzocht zich vóór 15 Maart voor deelneming aan den maaltijd en zoo noodig ook voor nachtverblijf, te wenden tot den heer S. Waller Zeper, Nieuwstad 102, Leeuwarden.

De secretaris:
C. VAN SON.

De Zuiderzee-Vereeniging.

De Zuiderzee-Vereeniging heeft weer een boekdeel uitgegeven, bevattende allerlei aangaande „de afsluiting en drooglegging der Zuiderzee", van belang vooral, nu het oogenblik, dat men aan het groote werk zal beginnen, werkelijk schijnt te naderen.

In de troonrede, waarmede de zitting der Staten-Generaal den 16en September l.l. werd geopend, heette het: „Ik acht den tijd gekomen om de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee te ondernemen... Een wetsontwerp tot uitvoering van die afsluiting en gedeeltelijke droogmaktng zal u worden aangeboden."

Men weet wat het plan is. De Zuiderzee-Vereeniging heeft nog op de scheepvaarttentoonstelling, verleden jaar daar te Amsterdam gehouden, in groote kaarten met uitvoerige toelichting in vier talen voor landgenoot en vreemdeling het ontwerp vertoond en verklaard.

De staatscommissie, in 1892 ingesteld, bracht in 1894 rapport uit en stelde voor (het plan dat de ingenieur Lely voor de Zuiderzee-Vereeniging had ontworpen gewijzigd overnemende): een afsluitdijk met uitwaterings- en schutsluizen aanleggen van Ewijksluis in den Anna-Paulownapolder naar Wieringen en van Wieringen naar Piaam op de kust van Friesland. Over dien dijk komt een rijweg en een spoorweg. Het leggen van dien dijk zal negen jaar duren.

Dan worden door indijking vier polders verkregen:

Een Noordwestelijke, groot 21.700 H.A., liggende tusschen Wieringen en Medemblik; daarmee wordt in het 8e jaar begonnen.

Een Zuidoostelijke, groot 107.760 H.A., waarvan de kust zal loopen ongeveer van Muiderberg naar Kampen;. daarmede wordt in het 11e jaar begonnen.

Een Zuidwestelijke, groot 31.520 H.A., waardoor Marken aan den vasten wal komt en Edam en Hoorn een heel eind van de zee komen te liggen; daarmede wordt in het 21e jaar begonnen.

Een Noordoostelijke, groot 50.850 H.A., waardoor Urk en Schotland vasteland worden, en Blokzijl en de Lemmer diep het land in komen te liggen; daarmede wordt in het 25e jaar begonnen.

Na 33 jaar, berekende de commissie — anderen spreken van 40 jaar — zal het werk klaar zijn en zullen 211.830 H.A. — waarvan ongeveer 200.000 H.A. vruchtbare grond — aan het lieve vaderland zijn toegevoegd, waardoor de oppervlakte met een zestiende van zijn omvang wordt vergroot. Daarop, schat men, zullen een 200.000 of 250.000 menschen, zoo niet meer, een goed bestaan kunnen vinden.

Denkt men dan nog aan de „verbetering van den waterstaatkundigen toestand der omliggende provinciën" — de troonrede prees om die reden zelfs in de eerste plaats de drooglegging aan — en het werk dat er al die jaren voor een leger van polderjongens, schippers en wie al niet zal zijn, dan zal men de 189 millioen gulden, die het werk, volgens begrooting, zal kosten zeker niet veel vinden. Zes nieuwerwetsche dreadnoughts kosten haast evenveel.

Ons rest nog van het plan te zeggen, dat er tusschen den Zuidwestelijken en Zuidoostelijken polder een breede geul als mond van het IJ openblijft, en zoo ook een als mond van den IJsel en het Zwarte Water tusschen den Noordoostelijken en den Zuidoostelijken. Die twee vaargeulen komen uit in een IJselmeer, een zoetwaterplas, die met zijn twee armen 155.000 H.A. water beslaat. Dat is meer dan de oppervlakte water die de zoetwatervisscherij nu in geheel Nederland beslaat, want die is 134.000 H.A.

De Zuiderzee-Vereeniging heeft braaf werk gedaan om ten laatste de uitvoering — vertrouwen wij — zoo nabij te brengen. Zij werd in 1886 opgericht. Maar in 1845 reeds, zoo lezen wij in een geschiedkundig overzicht, verscheen een plan van den ingenieur van Diggelen om de geheele Zuiderzee droog te leggen. Sedert zijn er nog heel wat ontwerpen verschenen en zelfs stelde het ministerie Heemskerk Sr. in April 1877 een wetsontwerp in om het zuidelijk gedeelte van de Zuiderzee droog te leggen. Een half jaar later trok het ministerie Kappeyne het in. Twee jaar tevoren was er voor het eerst *f* 10.000 op de begrooting gebracht voor ernstig onderzoek van de zaak.

Sedert is er heel wat onderzocht en berekend en overwogen. Een leek begrijpt niet wat al vraagstukken er opgelost moeten worden, wil later het werk goed vlotten en men niet voor teleurstellingen en zwarigheden komen te staan. Zoo is er het vraagstuk van de arbeiders. Zullen er genoeg te krijgen zijn? En zoo ja, zullen andere bedrijven, de landbouw vooral, er niet onder lijden? En indien al, hoe dat te voorkomen of te verhelpen? Wat te doen met de arbeiders, als het werk klaar is? En zoo meer.

Wie een begrip wil hebben van wat deze vragen inhouden leze in het boek van de Zuiderzee-Vereeniging de twee lijvige prae-adviezen met bijlagen van de heeren A. A. Beekman en A. Plate voor een debat over deze zaak op een vergadering van de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid (100 bladzijden groot octavo); dan het verslag van de vergadering (60 bladzijden).

Wat ons bij de lezing niet onbedenkelijk scheen was het advies van een of twee sprekers om den aanleg van den afsluitdijk en de drooglegging van de polders vooral niet te snel af te werken. Zoetjesaan, rieden die vroede mannen, anders komt er onrust en verwarring op de arbeidsmarkt. Willen de heeren er nog langer dan veertig jaar — door een der prae-adviseurs gesteld — over doen?

Maar wij begeven ons niet in kritiek. Wij wilden onze waardeering toonen voor den arbeid van de Zuiderzee-Vereeniging en de lezers, die niet reeds op de hoogte waren, in hoofdzaak iets vertellen van het groote werk, dat voor ons land van onschatbaar belang is en dat, naar wij hopen, niet overhaast, maar met voortvarendheid zal worden aangevangen en doorgezet.

Centraal bureau voor vreemdelingenverkeer.

Aan het jaarverslag over 1913 is het volgende ontleend:

Waar dit jaar in het teeken van het Vreemdelingenverkeer stond, kunnen wij als van zelf sprekend mededeelen dat de werkzaamheden van het Bureau zeer omvangrijk zijn geweest. Immers de sub-commissie voor de buitenlandsche reclame Plan 1913, vestigde haren zetel in ons Bureau en waar door deze Commissie ruim 4.800.000 drukwerken verspreid

werden, alle voorzien met het adres van het Centraal Bureau, behoeft het geen betoog, dat de bekendheid daardoor zeer gewonnen heeft en dit de werkzaamheden zeer heeft doen toenemen.

Het aantal inlichtingen in 1913 verstrekt, bedroeg dan ook ruim 7600, waarvan 4850 op schriftelijke en 2750 op mondelinge aanvragen. (In 1912 resp. 1025 en 1425, totaal 2450.) Daaronder bevonden zich inlichtingen gegeven aan vele touristen-bureaux, groote reisgezelschappen en vereenigingen.

Op hun daartoe gedaan verzoek, werden 465 reis- en informatie-bureaux van reclame-middelen van Nederland voorzien, terwijl bovendien nog aan ruim 1000 andere Bureaux materiaal van Plan 1913 en onze uitgaven werden toegezonden.

Als nieuwe uitgaven worden vermeld:

Het tweede deel der Nederlandsche Kasteelen van de Veluwe en Utrecht: „Dutch Castles II".

„Yachting in Holland" het door den heer Chas. E. Rumbold geschreven werkje ter aanmoediging tot het bezoek van Engelschen en Amerikanen.

„Kaart van de waterwegen in Nederland".

In samenwerkng met de K. N. A. C. verscheen een uitgave, bevattende autotochten door Nederland, getiteld „La Hollande en Automobile".

„Wie man in Holland reist" een door den heer A. G. Hartman uit Berlijn bewerkte Duitsche uitgave van het reeds bekende „How to see Holland".

„Comment visiter la Hollande" een dito Fransche bewerking van de hand van den heer Pierre Long uit Marseille.

Overijssel-nummer, tekst en photo's van den heer Marshall, beschrijvende Zwolle, Kampen, Giethoorn, Rechteren, Deventer en omstreken.

In voorbereiding zijn een nummer over Noord-Holland en een Fransche bewerking van „A tour through Holland", reeds vroeger verschenen. Met de N. V. Drukkerij Levisson werd een overeenkomst gesloten voor een periodieke uitgave van het „Nordsee-Bäder"-nummer.

Door de Commissie van Plan 1913 daartoe in staat gesteld, knoopte de directeur door persoonlijk bezoek nieuwe betrekkingen aan te Parijs, Biarritz, San Sebastiaan, Bayonne, Pau, Nice, Menton, Cannes, Monte Carlo, Duisburg, Essen, Dortmund, Barmen, Elberfeld, Düsseldorf, Keulen, Coblenz, Frankfurt, Cassel, Hannover, Hamburg, Bremen, Oldenburg, Brussel, Antwerpen, Gent, Namen, Dinant en Luik.

Wederom werd in Engelsche sportbladen en Duitsche touristenbladen de aandacht op ons Bureau gevestigd door adverteeren, terwijl bovendien dezen winter een opvallende reclame wordt gemaakt aan de Riviera en tijdens de wintersport in Zwitserland.

Van de in het Bureau steeds voor het houden van lezingen kosteloos ter beschikking zijnde verzameling lantaarnplaatjes werd wederom veel gebruik gemaakt. Drie series circuleerden in Duitschland, twee in Denemarken en vijf in Engeland; terwijl vele cliché's en photo's werden uitgeleend aan geïllustreerde bladen in Amerika, België, Denemarken, Duitschland, Engeland, Frankrijk en Oostenrijk. Op verzoek werden photo's, ter plaatsing in de leeszaal, toegezonden aan de bibliotheken te Croidon, Swansea en Odessa. Ook dit jaar werden aan de uitgevers van reisboeken inlichtingen over Nederland verschaft.

Op de tentoonstelling te Gent kon door de welwillende medewerking van de Kamer van Koophandel te Brussel een plaatsruimte aldaar ter beschikking worden gesteld en werd deze te zamen met de Centrale Commissie Plan 1913 tot Informatie-Bureau ingericht. Aan onze inzending werd de zilveren medaille toegekend.

De afdeelingen Reclame van de Staatsspoorw. Mij. en de Holl. IJz. Spoorw. Mij. verleenden hare welwillende medewerking om geregeld toezicht uit te oefenen op het uitgeven van onze reclame-middelen door verschillende Reisbureaux in het buitenland.

Tot zoover het verslag.

Wij blijven het betreuren, dat het Bureau bijna uitsluitend werkjes in vreemde talen uitgeeft. Onze landgenooten moeten in het Nederlandsch op het schoon van eigen land worden gewezen. Bovendien er zijn bijna evenveel Nederlanders en stamverwanten in het buitenland, die ook recht hebben op Nederlandsche voorlichting.

Van de Afdeelingen.

Amsterdam.

4 Febr. gaf deze Afdeeling een welgeslaagden voordrachtavond voor hare leden. Zoowel de heer Dr. A. G. van Hamel, die eerst over Iersche volksvertelsels sprak, als mevr. J. Flothuis-Van Dommelen, die daarna Nederl. gedichten uit de 17e eeuw (Vondel, Bredero, Hooft) voordroeg, genoot den bijval van het talrijk publiek.

's-Gravenhage (Jongel.-Afd.).

De secretares, mejuffr. Jo van Emden, schrijft:

23 Jan. hield deze Afdeeling een bijeenkomst, waar als spreker voor haar optrad: Dr. W. van Schothorst, met het onderwerp: „De Nederlandsche Dialecten". In tal van fragmenten liet de spreker ons de dialecten hooren. De Gentsche en Brusselsche dialecten werden vertolkt door den heer Liesenborghs, een Gentenaar zelf, dien wij het geluk hadden in ons midden te hebben.

Een warm applaus dankte den heer Van Schothorst voor al het schoone, dat hij dien avond heeft te hooren gegeven.

's-Hertogenbosch (Jongel.-Afd.).

De secretaris, Jhr. Van Nispen tot Sevenaer, schrijft:

Nieuw leven teekent het jonge jaar. Immers werden in het afgeloopen jaar slechts twee vergaderingen in het geheel gehouden, nu in het nieuwe jaar werd al reeds tot tweemaal toe vergaderd, en het waren druk bezochte bijeenkomsten.

Hierom zijn wij erg verheugd, niet zoo zeer om de opkomst zelve als wel om de gezonde geest in onze Afdeeling, die hiervan oorzaak is. Wij durven dan ook verwachten van ieder lid, dat hij zijn best zal doen de onlangs in de Afdeeling opgerichte Boeken-Commissie volijverig in haar moeilijke taak te steunen. Ook hopen wij dat ieder lid zijn plicht doe door tenminste één lid aan te brengen!

VLAANDEREN

De Schoolwet.

Er komt een gevoel van groote treurnis over ons, nu wij ons neerzetten om over het verwerpen van de Vlaamsche amendementen van de schoolwet op Donderdag 22 Januari j.l. eenige woorden te zeggen. Het is onze gewoonte niet om hier aan lyrische ontboezemingen uiting te geven. Deze plaats is er een, waar objectiviteit zich allereerst opdringt, waar beschouwingen van persoonlijken aard zooveel mogelijk terzijde moeten gelaten worden. Doch er zijn van die omstandigheden waar de natuur sterker is dan de wil en er zou een meer dan menschelijke kracht noodig zijn om alles wat er in ons trilt aan ontgoocheling, aan mismoedigheid, aan vertwijfeling over wat er op hoogergenoemden datum in onze Kamer van Volksvertegenwoordigers gebeurd is, tot zwijgen te brengen. En die bovenmenschelijke kracht bezitten wij nu eenmaal niet.

Na een maandenlange bespreking van de wet op het lager onderwijs was de Kamer er dan eindelijk toe gekomen om ook de amendementen die het gebruik van de moedertaal bij dit onderwijs zouden regelen, in behandeling te nemen. Het gold hier een punt van het allerhoogste gewicht: er zou moeten uitgemaakt worden of het nog langer in Vlaamsch-België zou toegelaten zijn om aan kinderen van Vlaamsche ouders hun eerste opleiding te geven in een taal die de hunne niet was, zooals het tot nog toe maar al te vaak was gebeurd, dan wel of in het vervolg het gezonde, paedagogische beginsel zou worden gehuldigd, voorschrijvende, dat een onderwijs, wil het rijpe vruchten afwerpen, moet worden verstrekt in de taal die het kind als een ongerepten schat van zijn ouders ontvangen heeft, in zijn moedertaal. En om aan te toonen, dat het hier om een levenskwestie van het Vlaamsche volk ging, waren de verschillende amendementen op dit stuk, die door afgevaardigden, tot de onderscheiden staatkundige partijen behoorend, afzonderlijk waren ingediend, tot één enkel amendement versmolten geworden, onderteekend door gezaghebbende vertegenwoordigers van de katholieke, de liberale en de socialistische partij, o. a. door de heeren Frans van Cauwelaert, Louis Franck en Camille Huysmans. Dit amendement, een uiting van het algemeen Vlaamsch bewustzijn, behelsde o. a., dat de voertaal bij het lager onderwijs het Nederlandsch zou zijn in de Vlaamsche provinciën, het Fransch in de Waalsche provinciën; het schreef bijzondere maatregelen voor wat Brussel en voorsteden aanging, en het bepaalde terzelfdertijd den ouderdom waarop met de studie van een tweede taal een begin zou worden gemaakt.

Maar toen het op stemmen aankwam, — een stemming die in de grootste wanorde plaats had, hetgeen een zeer gewoon verschijnsel is geworden, telkens als er van een Vlaamsche wet sprake is, — kon worden vastgesteld, dat van de 174 Kamerleden op de 186, die aan de stemming deelnamen, 114 zich tegen, 54 zich voor het bewuste amendement uitspraken, terwijl 6 zich om verschillende redenen onthielden. En wil men weten wat dit in feite zeggen wil, dan behoeft men slechts even de verhouding na te gaan waarin Vlaamsch- en Waalsch-België in de Kamer vertegenwoordigd zijn. Vlaamsch-België telt er 88, Waalsch-België 72 vertegenwoordigers en het arrondissement Brussel: 26. Van deze laatsten zijn er 5 die hun stem aan het amendement gegeven hebben, terwijl 7 Waalsche vertegenwoordigers hetzelfde deden. Wanneer men dit getal van de 54 voorstemmers aftrekt, dan blijven er 47 over; en dit laatste getal nogmaals verminderd zijnde met dat van de 5 afgevaardigden van het arrondissement Brussel, zoo komen wij tot 42. Dat is dus minder dan de helft van de afgevaardigden van Vlaamsch-België. Die cijfers spreken voor zich zelf en behoeven feitelijk geen nadere verklaring.

Doch nu vragen wij ons af, wat zal daartegenover de houding zijn, wat was reeds de houding van het Vlaamsche volk? Heeft het, met een gebaar van rechtmatige verontwaardiging, heel het land door diengenen, welke in de Kamer zijn heiligst recht, zijn recht op een lager onderwijs in de moedertaal ontkenden, ter verantwoording geroepen? Is het dreigend opgestaan en heeft het aan degenen die het zoogezegd in de Kamer vertegenwoordigen, kenbaar gemaakt dat zij zijn belangen verraden hebben en hen aangemaand bij de tweede stemming een andere houding aan te nemen? Niets van dit alles! Wij weten het wel: „De Nederduitsche Bond" te Antwerpen hield een krachtdadige protestvergadering, waar de volksvertegenwoordigers Van Cauwelaert, Van de Perre en Hendericx mannelijke woorden spraken en waar de aanwezigen zelf duidelijk blijk gaven van de verontwaardiging die hen bezielde. Het „Algemeen Nederlandsche Verbond" in dezelfde stad, „De Vlaamsche Wacht" te Brussel, waar niemand minder dan de grijze Hugo Verriest in het strijdperk trad, — iets wat op zich zelf reeds een feit van beteekenis was, — het „Nationaal Vlaamsch Verbond" en het „Algemeen Nederlandsch Verbond" te Gent deden hetzelfde. Maar zal er iets overblijven van al die vlammende redevoeringen, van al die uitroepingen van verontwaardiging? Verleden jaar, toen de Vlamingen de indeeling van het Belgische leger in Vlaamsche en Waalsche regimenten vroegen, en toen te dier gelegenheid te Brussel een van de geestdriftigste Vlaamsche volksvergaderingen werd gehouden, die wij ooit hebben bijgewoond, hebben wij toch ook gezien dat het gebleven is bij woorden, woorden, nogmaals woorden.

En in het onderhavige geval, van vrij wat ernstiger aard nog, omdat de bestaansgrond zelf van het Vlaamsche volk wordt aangetast, kunnen wij toch ook weer merken hoe politieke addertjes, zij mogen dan van links of van rechts komen, hun giftige tongetjes uitsteken om rondom zich venijn, verdachtmaking, oneenigheid uit te werpen. En Frans van Cauwelaert heeft nochtans bij de bespreking van het amendement in de Kamer zoo juist gezegd, dat de Vlaamsche Beweging boven de politieke partijen stond!

Heeft men zich dan nogmaals in de Kamer vrees laten aanjagen door het spook van de Kabinetsquaestie, waarmee, zoo het schijnt, ook ditmaal de Regeering zou geschermd hebben, zooals zij dat ook deed bij de bespreking van de Legerwet? Ja, zij moet de Vlamingen dan wel als bange kinderen beschouwen, wanneer zij weet dat zij daarmede in een hoek kunnen gedreven worden! Wanneer de meerderheid van de Vlaamsche volksvertegenwoordigers van rechts eens flink wilden optreden, dan zouden zij tot de regeering zeggen: „Stel de Kabinetsquaestie, zoo ge wilt, maar de schoolwet komt er niet door wanneer ge den Vlamingen geen recht laat wedervaren!" En indien het gouvernement dan toch voet bij stuk hield, en indien zij zelf dan de daad bij het woord voegden, tegen de wet stemden en toonden dat het hun ernst was; indien door hun toedoen de wet werd verworpen, dan zouden zij aan Vlaanderen den grootsten dienst hebben bewezen, zonder hun partij in gevaar te hebben gebracht. Voor het eerst zou men in de regeeringskringen gezien hebben dat er met de Vlamingen niet meer te spotten viel, zooals dit tot nog steeds geschiedde. Moest het ministerie, dat als één man tegen het Vlaamsche amendement Van Cauwelaert, Franck, Huysmans stemde, aftreden, dan zou het alleen door een ander ministerie van dezelfde kleur kunnen vervangen worden, dat de schoolwet opnieuw zou voordragen, maar ditmaal aangevuld op een wijze die den Vlamingen voldoening zou schenken. En het eenige gevolg zou zijn, dat de stemming van de wet een kleine vertraging zou hebben ondergaan. Doch met het ringelooren der Vlamingen zou het gedaan, voor goed gedaan zijn.

Dat is thans de plicht van hen die de macht in handen hebben en wanneer zij nu van die macht geen gebruik maken, dan zal het hun schuld zijn indien men later van het Vlaamsche volk zal zeggen: „Hier werd een volk vermoord door de schuld van eigen landgenooten." Adolf Pauwels zaliger zei ons eens, veel jaren geleden, doelende op de politieke tweedracht, die onder de Vlamingen heerscht en hen hun volksbelang uit het oog doet verliezen: „De eerste vraag is of wij zullen leven; en daarna slechts h o e wij zullen leven." Dit gezegde is ons steeds bijgebleven, omdat het zoo juist kenschetste wat er diende gedaan te worden.

Veel jaren zijn sindsdien verloopen. De toestand is er niet beter op geworden. Nog steeds zijn het niet de Walen en de Franschgezinden, doch wel de Vlamingen zelf die de ergste vijanden van de Vlaamsche Beweging zijn; nog steeds ontbreekt het ons aan den eerbied van onze tegenstrevers, alleen omdat wij ons zelf niet weten te eerbiedigen. Sedert 1883

hebben wij een wet op het gebruik van het Nederlandsch in het middelbaar onderwijs, maar die wet wordt dertig jaar later nog steeds zeer onvoldoende toegepast; wij ijveren voor een hooger onderwijs in de Nederlandsche taal, en intusschen zouden wij ons het lager onderwijs laten ontnemen. Het bestaan van het Vlaamsche volk hangt er van af. Reeds te veel liet het zich afhandig maken en wanneer het nu ook de basis laat ondermijnen, dan zouden wij kunnen zeggen: „Arm volk, dat gij U ook dit laat welgevallen." Indien dat eens zoo groote en roemrijke Vlaamsche volk dan zal ten onder zijn gegaan in verbastering, indien de nakomeling de plaats zal betreden waar het eens gewoond heeft en die dan zal worden ingenomen door een vreemdsprakige bevolking, dan wordt zijn oog misschien nog getroffen door den grafsteen waaronder het Vlaamsche volk rust en waarop in zwarte letters zal gebeiteld staan: „Hier rust het volk, dat verdwenen is door eigen schuld, door gebrek aan karakter en zelfbewustzijn, het volk dat zich eeuwig liet foppen!"

Naschrift. Dit artikel was geschreven, toen het nieuwe amendement over het taalgebruik verscheen en door de Kamer in haar zitting van 18 Februai werd aangenomen.

Het geeft geen aanleiding om een woord terug te nemen van wat hierboven werd gezegd. Het is eens te meer gebleken, dat het verzet van de Vlamingen nutteloos is geweest. Met de aangenomen regeling zijn alle misbruiken mogelijk en het Vlaamsche volk zal weer, zooals altijd, „de eeuwige gefopte" zijn.

Uit onze Takken.

Aalst. In de Letterk. en Wetensch. Afdeeling las 20 Dec. met veel bijval de heer Herman Broeckaert eenige gedichten uit zijn laatst verschenen bundel en een paar onuitgegeven novellen.

In het muzikaal gedeelte, dat die lezing omlijstte, maakten zich zeer verdienstelijk mejuffr. Emma Eemans, de heeren A. de Vos, N. Renaers en R. van Cleemputte.

31 Jan. hield de heer A. Taets, uit Gent, een keurige voordracht over Russische muziek. Verschillende stukken voor piano, die de heer Taets daarbij ten gehoore bracht, deden hem terzelfdertijd als een zeer fijnen muzikant kennen.

Na den betreurenswaardigen uitslag der stemming over de Vlaamsche amendementen der schoolwet, werden door den Tak brieven van protest gestuurd aan die volksvertegenwoordigers van het arrondissement, die hun plicht tegenover het Vlaamsche volk niet deden, van dank aan degenen die vóór het amendement stemden en van gelukwenschen aan de heeren Franck, Van Cauwelaert en Huysmans.

25 Dec. richtte de Tak voor de tweede maal zijn jaarlijksch kerst- en kinderfeest in.

Aarlen. Deze niet talrijke Tak, in den Waalsch-Duitschen uithoek van België, vergadert maandelijks ter bespreking van allerlei punten die de Vlaamsche Beweging betreffen. Hij bezit een bibliotheek van Nederl. werken en een spaarkas, die beide zeer veel nut bewijzen. Jaarlijks worden door leden twee voordrachten gehouden over steden of landen die bezocht werden, en worden twee intieme feestjes ingericht, bestaande uit een eenvoudig banket, opvoering van een Vlaamsch tooneelstukje en uitvoering van Nederl. liederen.

Antwerpen. In de afdeeling „Hooger Onderwijs" zette Prof. Dr. L. van der Essen zijn reeks lessen over „De Gemeenten in de Middeleeuwen" voort.

1 Febr. hield de Tak zijn jaarlijksche vergadering. Het lijvige jaarverslag, een boekje van 64 blzn. uitmakende, van de hand van den ijverigen secretaris, F. van Laar, evenals het kasverslag werden goedgekeurd. De aftredende bestuursleden, mejuffr. S. Verhulst en de heeren A. Aelbrecht, Dr. A. Borms, Dr. E. Boets, A. Bossaerts, F. Deckers, Mr. N. Gunzburg, J. Hellemans, S. Kok, Dr. V. Maes, F. Peeters en Dr. M. Rudelsheim, werden herkozen. Dr. A. Borms hield een warm pleidooi voor „De vervlaamsching van ons openbaar leven", en deed eenige practische middelen aan de hand om daartoe te geraken.

Tengevolge der verwerping van de Vlaamsche amendementen op de schoolwet, nam de vergadering een krachtdadige dagorde van verzet aan. De Tak liet een manifest in duizend exemplaren in heel het Vlaamsche land aanplakken en richtte 8 Febr. een groote protest-meeting in het lokaal der Harmonie in, door 2500 personen bijgewoond, waar flinke redevoeringen werden uitgesproken door Mr. E. Wildiers, Mr. A. de Swarte, van Brussel, en Mr. A. van Roy, van Gent.

Bij vergissing werd in het Jan.-nr. meegedeeld, dat een bespreking van Mr. A. van Roy's voordracht over bestuurlijke scheiding plaats had. Deze bespreking moest tot een later te bepalen datum worden uitgesteld.

Brussel.

De heer Willems, 2e secretaris, schrijft o. m.:

Het is al zoolang geleden, dat Tak Brussel iets van zich liet hooren, dat wellicht menigeen gedacht zal hebben: Tak Brussel is dood! Toch, hij is springlevend en hier ook geldt „Geen nieuws, goed nieuws". Ik zal hier niet in bijzonderheden vertellen, wat al bestuursvergaderingen we hebben gehouden; hoe groot het getal der brieven is, welke, doordat we „lont hadden geroken", werden geschreven om grieven en onrechtvaardigheden op Vlaamsch terrein te voorkomen..., dat zal onze ijverige secretaris wel doen op de jaarlijksche algemeene vergadering. Ook wil ik niet uitweiden over al de moeite en zorgen, welke onze trouwe penningmeester zich heeft moeten getrootsten om de bijdragen te innen... Alleen wil ik melding maken van drie voordrachten.

Onze penningmeester, de heer J. Kesler, hield in verband met de Onafhankelijkheidsfeesten in Nederland, een voordracht over „Herwonnen volksbestaan". Van begin tot eind boeiend; voor de meesten onzer zeer leerrijk was deze goed gedocumenteerde, met gloed uitgesproken rede. Jammer, dat de meeste leden geen tijd hadden gevonden om te komen luisteren!

Daarna kwam aan de beurt de heer Richard de Cneudt, die enkele fragmenten uit „Eigen werk" ten beste gaf. De spreker oogste heel wat bijval.

Ten derde: Een voordracht over „Oedipus", door dichter Pol de Mont. Ge zult u zeker niet verwonderen als ik u vertel dat we een bomvolle zaal hadden en dat we hebben genoten!

Als dit verslagje verschijnt, zullen we weer onze jaarlijksche algemeene vergadering achter den rug hebben, terwijl we voorbereidselen aan het nemen zijn voor een voordracht, welke een hoogleeraar uit Leiden voor ons zal komen houden in den loop der maand Maart. Meer mag ik hiervan nog niet zeggen! In ieder geval, Brusselsche leden, op tijd en stond wordt ge uitgenoodigd!

Kortrijk. 3 Febr. had de uitstekend geslaagde eerste der wekelijksche Liederavonden voor het Volk plaats, onder leiding van het A. N. V. Er waren 200 aanwezigen, jongelieden van beiderlei kunne en ouderen van jaren, mannen en vrouwen, burgers en werklieden, een gewenscht publiek voor een volksliederavond. De gemeenteoverheid had in de stedelijke muziekschool een zaal met piano ter beschikking gesteld. Het bestuur en de leden van het A. N. V. hadden hun best gedaan, de afgevaardigden van

het Onpartijdig Verbond van Vlaamsche Maatschappijen hadden geijverd voor de zaak. In de zaal werden ook opgemerkt leden der Vlaamsche Wacht, evenals de schepene der stad, de heer L. Gillon, tot wien de voorzitter van het A. N. V., advokaat V. Lambrecht, dan ook een welgemeend woord van dank richtte. Adolf Clauwaert, uit Brussel, sprak een inleidend, meesleepend woord en bestuurde de eerste liederen-aanleering. Aan de piano R. de Bo en A. Vermeulen, die te zamen met G. Claerhout de muzikale leiding zullen nemen. Voorzanger is de verdienstelijke G. Desloovere.

M e c h e l e n. 24 Jan. trad Dr. Maurits Sabbe op met een voordracht over „Pol de Mont en zijn tijdgenooten". De bestuursvergadering van 7 Febr. besloot een dagorde voor de Vlaamsche amendementen der schoolwet aan den Minister van Kunsten en Wetenschappen, aan de volksvertegenwoordigers van het arrondissement Mechelen en aan de pers te zenden. In de afdeeling „Hooger Onderwijs voor het Volk" gaf de heer Janssens 18 Jan. zijn tweede les over „Het bevolkingsvraagstuk". 25 Febr. bracht deze afdeeling een bezoek aan het Sociologisch Instituut Solvay te Brussel, onder leiding van de heeren P. Tack en L. de Raet. 1 en 8 Febr. begon Dr. Marten Rudelsheim zijn reeks van vier lessen over „Hendrik Conscience".

S i n t-N i k l a a s. Onder de leden werden verschillende vergaderingen gehouden, met letterkundige en muzikale voordrachten. 19 Jan. las de heer Frans Verschoren, van Lier, uit eigen werk voor.

T u r n h o u t. 18 Jan. sprak dichter René de Clercq over het ontstaan van zijn gedichten, waarvan hij er een aantal voordroeg. De heer Modest Lauwerijs trad als declamator op, terwijl mejuffr. Germ. Martens een sonate voor piano ten gehoore bracht en den zanger Frans Haldermans begeleidde.

OOST-INDIË.

Nogmaals: de buitenlanders.

De voorzitter ontving uit Indië, ditmaal een persoonlijk schrijven van den belangstellende, van wien vroeger reeds mededeelingen en klachten, verkort in het Juni-Neerl.-nr. (1913) werden opgenomen, terwijl aan een later schrijven van zijne hand, in z'n geheel geplaatst in het jongste Dec.-nr., eenige beschouwingen vanwege de redactie werden toegevoegd.

De schrijver ontveinst zich zijne ontevredenheid niet over de wijze, waarop zijn eerste stuk in Neerlandia is behandeld en onderstelt bij de afgevaardigden voor Indië gebrek aan inzicht in de huidige toestanden aldaar. Vóór dat hij het Dec.-nr. evenbedoeld kon ontvangen hebben, schreef hij den hooger bedoelden brief, waaruit de sterkste klachten hier worden overgenomen:

„Het is al zóóver gekomen dat aan het groote Militaire Hospitaal te Soerabaja voor ongeveer 1½ maand behalve de chef nog slechts één Hollandsche officier van gezondheid was verbonden. Alle andere waren buitenlanders. Eén van mijn patiënten die er was verpleegd zeide spottend: „met Hollandsch kom je er niet meer terecht". En waar dit evenzoo gaat met ingenieurs, houtvesters, mil. apothekers enz. moet men wel ziende blind zijn om het gevaar van den toestand niet te zien. Met het gezegde der Redaktie dat het wel zoo erg niet zal zijn, dat de buitenlanders vlug Hollandsch leeren enz. komt men niet uit. Dat was v r o e g e r zoo, toen ik in 1909 in dienst kwam. De pl. m. 12 aanwezige Denen spraken allen Hollandsch en voegden zich naar ons. Maar de in 1911 en 1912 aangenomen Oostenrijkers (Polen) en Duitschers voegen zich n i e t naar ons. Ze vinden dat wij maar Duitsch moeten spreken. Ze weigeren positief onze taal te leeren, wetend dat onze Regeering ze toch niet ontslaat. En de invloed op de onderhebbenden moet U niet onderschatten. Ik weet dat in Tjimahi examens voor gediplomeerd soldaat-ziekenverpleger (in 't leger) in het Duitsch zijn afgenomen. Verschillende officieren van gezondheid kenden geen Hollandsch. Zoo gaat het met andere dienstvakken ook. En waar de meeste landgenooten erg weinig hart voor taal en land hebben, moet het toch al erg zijn als men apart uit Indië een ingenieur naar Holland zendt om namens de Indische ingenieurs te protesteeren tegen de vele buitenlanders in Staatsdienst. Wij officieren van gezondheid mogen ons niet uitspreken, dat kàn niet in 't leger. Maar er is minstens even groote verontwaardiging. En dat er tevens over de geldelijke positie wordt gesproken ligt voor de hand. Onwil is er niet om naar O.-I. te gaan, maar in Staatsdienst armoede lijden, dat gaat niet. Ten bewijze zend ik U nog bijgaand uitknipsel *). Begrijpt de Redaktie n u nog niet, indien een k o s t e l o o s opgeleid Inl. arts met *f* 400.— begint in 3-jarig verband, men geen officieren van gezondheid krijgt op *f* 275.— (+ *f* 50.— toelage) en 8-jarig verband, met dezelfde verhooging pas na 4 jaar? Indië heeft meer dan ooit goede bekwame Hollanders noódig; op d e z e wijze weert de Regeering ze. En als het A. N. V. ook in dergelijke dingen niet optreedt, en het niet op gepaste wijze voor de Nederlandsche belangen opkomt, desnoods tegen de Regeering, dan verliest het geheel het vertrouwen."

De door den briefschrijver hier beschreven toestanden, het gebrek aan Nederlandsche officieren van gezondheid in het hospitaal te Soerabaja, het in het Duitsch afnemen van examens voor soldaat-ziekenverpleger te Tjimahi, zijn werkelijk sterk sprekend. Het ligt echter op den weg van den militair-geneeskundigen dienst, meer dan op dien van het A. N.V. op die misstanden bij de bevoegde machthebbenden te wijzen.

Wij bepalen er ons dan ook toe, de feiten, zooals die worden medegedeeld, te vermelden en overigens te verwijzen, inzonderheid naar de vier laatste alinea's (blz. 303) van ons naschrift op schrijvers brief, opgenomen in het jongste Dec.-Neerl.-nr.; de Regeering schijnt de nadeelen van het onbeperkt aannemen van buitenlanders-officieren van gezondheid te hebben erkend en heeft maatregelen genomen om in het tekort aan Nederlandsche te voorzien. De uitslag daarvan zal nu moeten worden afgewacht.

Wat verder aangaat de door den schrijver vermelde vraag naar een Inlandsch arts, zij geantwoord dat de redactie begrijpt, dat aan een t ij d e l ij k geneeskundige meer bezoldiging geboden moet worden, dan aan geneeskundigen, die in Staatsdienst overgaan voor langen tijd, met de voordeelen van pensioen en latere verhoogingen.

Op de ingenieurs-kwestie gaan wij thans niet verder in; deze wordt voldoende in ingenieurskringen, op vergaderingen, door de belanghebbenden zelve besproken; het A. N. V. behoeft daarin waarlijk niet op te treden.

---

*) Een advertentie, waarin een Inl. Arts gevraagd wordt voor een partikuliere onderneming in het landschap Boeloengan.

Onderwijs-toestanden aan de Oostkust van Sumatra.

Uit mail-berichten blijkt, dat de onderwijs-toestanden aan de Oostkust nog niet bezonken zijn. Nu schijnt er weer sprake van te wezen, dat de Assahansche school te Tandjoeng Balei, bestemd voor kinderen van Inlandsche hoofden, doch waarvan ook kinderen van Europeanen gebruik maken, zal opgeheven worden en vervangen door een nieuwe Toengkoe-school te Medan, waar de leerlingen dan intern zouden zijn; te Tandjoeng Balei zou dan echter een 1ste klasse-inlandsche school worden opgericht, waar, zooals bekend, ook Hollandsch wordt onderwezen; voor de inlandsche jeugd zou dat een vooruitgang zijn; de Europeesche kinderen, wel is waar weinig in aantal, zouden dan op die Inlandsche school zijn aangewezen.

Ook de Chineesche school te Tandjoeng Balei schijnt te klein, zoodat sommige Chineesche ouders hun kinderen naar Penang zenden, waar dezen dan allicht tot Engelsch-Chineezen worden opgevoed; hetgeen trouwens te Tandjoeng Balei zelf ook min of meer het geval is, daar, bij gebrek aan Hollandsche onderwijzers, een Engelsch sprekende Chineesche onderwijzer uit Singapore, aan die school les gaf in het Engelsch; nu die laatste onderwijzer overleden is, zou het wel aanbeveling verdienen, dat deze vervangen werd door een Hollandsch-sprekenden onderwijzer. Te Bengkalis is de toestand deze: daar is een Hollandsch-sprekende onderwijzer aan de Chineesche school verbonden, welke daarvoor een toelage van het Gouvernement ontvangt; dit ware bij het gebrek aan Nederlandsche onderwijzers ook voor Tandjoeng Balei gewenscht.

Ter hoofdplaats Medan wordt nu tegen 1 Juli de opening van een Hollandsch-Chineesche school verwacht *). Daar de eerste Europeesche- en de M.U.L.O.-school een nieuw gebouw aan den Poloniaweg krijgen en het lokaal van de eerste- dan aan de tweede-Europeesche school wordt overgelaten, komt het gebouw van deze laatste beschikbaar voor de te openen Hollandsch-Chineesche school, die nog wel eenige mededinging te verduren zal hebben van de bestaande Chineesche scholen, maar die daaraan eerder het hoofd zal kunnen bieden, wanneer daar, naast het Hollandsch, dat natuurlijk moet voorgaan, ook het onderwijs in het Engelsch op het leerplan wordt gebracht. De Oostkust-Chineezen hebben aan dat laatste nu eenmaal meer behoefte dan de Chineezen elders in Indië.

Deze mededeelingen en beschouwingen ontleend aan de Sumatra-Post wijzen er op, dat er voortdurend, zij 't ook langzaam, toch vooruitgang is in het onderwijs.

*) In het Maart-Neerl.-nr. (1910) blz. 61, spraken wij reeds de hoop uit, dat er zoo'n school zou komen.

Tropisch Nederland No. 1 - 1914

geeft een vervolg op het artikel: Geschiedvorsching door Europeanen en Javanen door Modin, even leerzaam en belangrijk als dat in No. 12; onder Taal nam het over de inleiding tot de uitgave van ons Verbond: Lijst van Nederlandsche woorden; en onder Kunst en Wetenschappen vermeldt het den uitslag van de door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, uitgeschreven prijsvraag voor de Javaansche dialecten, waarbij de Redactie het een heugelijk teeken van belangstelling in de wetenschap acht, dat een zoo groot aantal Inlandsche onderwijzers daaraan meêdeed en bekroningen verwierf.

In Van de leestafel wordt melding gemaakt van de artikelen over het onderwijs op de Filippijnen, voorkomende in het Koloniaal Weekblad No. 38 van O. en W., met de zeer gunstige beoordeeling door mevr. Dr. Aletta Jacobs, en in het No. 39, met de kalmeerende opmerkingen door J. H.; waaraan door dezen werden toegevoegd eenige aanhalingen van bevoegden over het Amerikaansche onderwijs in het algemeen, die de gevolgtrekking wettigen, dat dit laatste aan het onze nu niet bepaald ten voorbeeld behoeft te worden gesteld.

Verder bevat dit No. 1 onder Uit de Groep, verslagen van vergaderingen en van gehouden voordrachten.

Kort verslag van de Groepsbestuursvergadering (19 December 1913).

Goedkeuring reglement Afdeeling Soerabaja.

Het reglement, zooals door de nieuwe Afdeeling Soerabaja vastgesteld, wordt ongewijzigd goedgekeurd.

Verkiezing van een afgevaardigde in het Hoofdbestuur.

Aan de beurt van aftreden is de heer J. M. Pijnacker Hordijk, die zich herkiesbaar heeft gesteld en met algemeene stemmen als afgevaardigde in het Hoofdbestuur wordt herkozen.

Verkiezing van Groepsbestuursleden.

Besloten wordt de Kolonel W. R. de Greve, oud-Groepsbestuurslid, aan te zoeken wederom zitting te nemen in het Groepsbestuur.

Verkiezing commissie tot nazien der rekening en verantwoording.

Benoemd worden de heeren J. E. Bijlo, J. W. Roessingh van Iterson en L. Engel.

Steun aan de Vereeniging „Hofwijck".

Besloten wordt een sub-commissie te benoemen, die zal hebben te onderzoeken op welke wijze de Vereeniging het best zal zijn te steunen. In bedoelde commissie worden benoemd de heeren H. G. Hoekstra, J. E. Bijlo en J. W. Roessingh van Iterson.

Indisch Hollandsch.

Het Nieuws van den Dag van Nederlandsch Indië schrijft:

„Ziehier enkele berichtjes, van occasionals der Soerabaja-bladen, door de folkloristische, etymologische redacties dier couranten gewetensvol nauwkeurig in druk gebracht."

Een dief drong een der nachten in het hotel van een Chinees waaraan hij zich te goed deed. Daarna wist hij door een braakmiddel de deur open te dringen die hij bestal voor diverse kleedingstukken. Toen de Chinees gerucht hoorde, werd hij wakker en zocht den dief in de kamer die intusschen verdwenen was. Schade 120 pop.

Aan de Kali Pegirian gaan twee dieven het varken stelen van een Chinees die door hen geslacht werd en daarna de rivier is overgezwommen. Daarna bemerkte de Chinees wat hem overkomen was en gaat de politie inroepen die vergeefs zoekt, terwijl de dieven zich er aan te goed doen.

Kampong Kapoeran is door vele regens onder water gezet als een rawab vooral nabij de woning van den loerah, omdat deze niets kan afvoeren, en geeft een onaangenamen geur. Kan de gemeente hieraan niets doen?

Zaterdag ging een auto van Soerabaia op weg naar de kota Modjokerto die bestuurd wordt

door een inlandschen chauffeur een inlandsche vrouw Bok Sarimin overrijden zoodat zij met luide keel gilde. De politie was onmiddellijk flink ter been, noteerde den naam en het nummer der auto en werd vervolgens naar het stadsverband gebracht, die gelukkig niet levensgevaarlijk gewond is.

Het is wel dwaas, — een beetje dwazer nog dan de vele staaltjes die Charivarius geregeld opdiept uit Hollandsche bladen, — of Holland-bladen, zooals het N. v. d. D. v. N. I. zou zeggen. Ook de andere woorden die wij in den aanhef hebben gespatieerd kunnen onder Charivarius' rubriek in de Amsterdammer dienst doen.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche Brieven.

XVIII.

Pretoria, 29 Jan. 1914.

Mijn hoofd staat niet naar schrijven. Het is warm, puffend warm en de staking en al wat daarmee in verband staat, spant aller aandacht en de mijne niet 't minst die als kranteschrijver midden in het onderwerp zit. En die staking is politiek, en politiek is verboden, zoowel hier waar wij nog onder de Krijgswet leven, als te Dordrecht, waar de opperste leiding van Neerlandia er altijd tegen waakt dat die verboden waar niet door uw Pretoriasche briefschrijver Neerlandia wordt binnengesmokkeld.

En welk ander onderwerp boezemt de menschen hier belang in? Zij denken aan niets anders, zij spreken over niets anders en wat eigenlijk meer zegt: zij schrijven over niets anders. De Afrikaner die veel van schrijven houdt en daarom vele en lange brieven aan zijn lijforgaan zendt, dat ze trouw opneemt, werpt nu in zijn krant slechts belangwekkende vraagstukken op die verband houden met den huidigen politieken toestand. Al het andere is op den achtergrond gedrongen.

Merkwaardig is dat men in deze dagen herhaaldelijk heeft hooren verzuchten dat er vroeger — vóór den oorlog — in de dagen van de veel gewraakte en vaak gescholden Z.-A.S.-M. (Zuid-Afrikaansche Spoorweg-Maatschappij) zulke gebeurtenissen als een spoorwegstaking niet voorkwamen, toen schenen arbeiders, beambten en ambtenaren, hoogere zoowel als lagere, tevreden en de ondergeschikten hadden vertrouwen in de boven hen gestelden. Dit erkennen thans menschen die voor den oorlog tot de grootste tegenstanders van de Z.-A. S.-M. werden gerekend. Jammer dat dit betere inzicht te laat komt.

Wat leven wij overigens in een vreemd land.

Onder de arbeiders-voormannen die gisterenavond zijn uitgewezen, bevinden er zich twee die gedurende den oorlog aan de zijde der Boeren stonden: Bain en Poutsma. Bain is een Engelschman, die al twintig jaar in het land is en die voor den oorlog een der ondersteuners van de Kruger-Regeering was. Hij werd gedurende den oorlog door de Engelsche militaire overheid naar Ceylon gezonden, vanwaar hij eerst na den vrede met de Boeren-krijgsgevangenen weerkeerde. Poutsma was — zooals in Nederland bekend mag worden geacht — gedurende den oorlog hoofd van een Vrijstaatsche Ambulance. Hij heeft zich daar zoo flink gedragen, dat President Steijn hem zijn hooge bewondering niet heeft onthouden.

De wet waaronder Poutsma is gevangen genomen, is de wet die Lord Milner na de herroeping van de Krijgswet heeft gemaakt om de Boeren met straffe hand te beletten uiting te geven aan anti-Britsche gevoelens. Teekenend werd die wet door de Boeren genoemd: die hou-jou-bek-wet.

Wanneer men al die dingen nagaat, moet men erkennen, dat de eeuwen-oude uitspraak nog steeds waarheid bevat, dat er van Zuid-Afrika altijd wat nieuws komt.

Wat opnieuw de bewondering van vriend Engelschman heeft gaande gemaakt, is de snelle wijze waarop de verschillende Boeren-kommando's, nadat zij bevel hadden ontvangen zich naar de hun aangewezen plekken te begeven, aan die order hebben voldaan. In ongelooflijk korten tijd was het geheele land bezet, waren alle spoorlijnen bewaakt en alle mijnen beschermd. De moeilijkste en gevaarlijkste punten werden toevertrouwd aan de gewapende burgers en dezen dwongen zoowel de bewondering van de menschen die naast de Regeering stonden, als de vrees van de kwaadwilligen af. Alle bladen spraken onomwonden hun opgetogenheid uit over zulk een aangeboren tucht. Zoo heeft dit opkommandeeren ook in dit opzicht zijn goede zijde gehad. Het heeft den Engelschen eerbied gegeven voor de veel gewraakte „stupid Boer".

Waar zal ik nu verder over schrijven, nu ik over de staking ten einde ben, want de politieke zijde van dit vraagstuk wil ik niet belichten? Zal ik vertellen van het overlijden van den broeder van wijlen Jan Hofmeyr (Onze Jan)? De overledene was een man die nog groote bewondering had voor het oude Holland en evenals zijn oudere broeder goed in de Hollandsche letterkunde thuis was; hij was een man door wien geschiedkundige herinneringen, die het Hollandsch Bestuur hier had achtergelaten, in eere werden gehouden en hij zette in die richting het werk van wijlen Jan Hofmeyr voort.

Zal ik verhalen van het herstellen van het oude kasteel te Kaapstad, ook al een herinnering uit den tijd van de Oost-Indische Compagnie of zooals men hier zegt van Jan Companjie? Het oude kasteel dat nog niet lang geleden dreigde afgebroken te worden, doch toen, dank zij de pogingen van mevr. Koopmans-De Wet en den heer Jan Hofmeyr voor ondergang werd bewaard, wordt nu hersteld, muren worden afgekrabt, de verf wordt van gebeeldhouwde trapleuningen en zolderingen verwijderd en nog andere herstellingen worden aangebracht.

Dit is een verheugend feit, dat niet alleen bewijst dat hier gevoel voor de beteekenis van het eerbiedwaardige oude wakker wordt, maar dat ook de eerbied grooter wordt voor hetgeen de oude Hollanders hier tot stand hebben gebracht.

En als ik dit heb verteld, wat blijft er dan nog over dat onder de gegeven omstandigheden de moeite waard is om mee te deelen?

Ik eindig mijn brief waarmee ik hem ben begonnen: de strijd in de arbeiderswereld neemt aller aandacht in beslag en daarbuiten bestaat niets meer.

Een volgenden keer dus meer en wij willen hopen beter nieuws.

OU-BOET.

Nog eens: de grafsteen van Jan van Riebeek.

In het Desember-nummer van Neerlandia vind ik een schrijven van de hr. J. C. Overvoorde over het bovengemelde onderwerp, waarin hij enige belangrike bizonderheden meedeelt over de lotgevallen in de 19de eeuw van v. Riebeek's grafzerk, welke lotgevallen volgens zijn eigen getuigenis „een nieuw bewijs leveren van de weinige zorg voor de historische gedenkteekenen in Indië, ook in latere jaren."

In dit artikel verwijt de hr. O. mij dat ik mijn stukje over dat onderwerp in het Afrika-nr. van

Neerlandia ontsierd heb door een niet geheel gemotiveerde hatelikheid aan „de slapers"? te Batavia, die, eindelik wakker geschud door een artiekel in het Weekblad voor Indië, mij in de laatste ure toch nog zijn voorgeweest bij mijn poging om althans het overgebleven brokstuk van de grafzerk voor Z.-Afrika te verwerven.

Het was mijn bedoeling niet hatelik te zijn ten opzichte van de wakkere mannen, die, zover dit in hun vermogen lag, Jan van Riebeek in zijn eer hersteld hebben. Integendeel. Maar als ik mijn bedoeling niet duidelik genoeg uitgedrukt heb, geef ik de hr. O. hierbij gaarne de verzekering dat de uitdrukking „slapers" alleen gericht is tegen het geslacht dat, na het afbranden van de Portugese Binnenkerk in 1808, van Riebeek's grafsteen bijna een eeuw lang aan vergetelheid en verwaarloozing heeft prijs gegeven, en hem bijna voor altijd had doen verloren gaan, zo niet gelukkig wat er nog van over was, door luitenant-kolonel Bosboom ontdekt, en door bemiddeling van het Bataafsch Genootschap naar het Museum van Batavia overgebracht was, een omstandigheid die mij tijdens het schrijven van mijn artiekeltje nog niet bekend was.

Wat het nu te Batavia levend geslacht betreft, trek ik dus gaarne de gewraakte benaming terug, en ik doe dit met te groter genoegen, nu ditzelfde geslacht de kroon op zijn werk gezet heeft, door op zo uiterst hoffelike wijze voor de rechten die het op het bezit van dit histories gedenkteken kon doen gelden afstand te doen ten voordele van Zuid-Afrika.

Nadat mijn zwakke poging mislukt was, is het de heer De Villiers Roos gelukt, en zo zal nu door de vriendelike toestemming van de Ned. Indiese Regering en van de autoriteiten van het Museum te Batavia, de grafsteen, of wat er nog van bestaat, aan Z.-Afrika worden afgestaan en in het Museum te Kaapstad geplaatst worden. De gehele bevolking van onze Unie, zowel die van Engelse als van Hollandse afkomst, zal dit geschenk van een monument dat voor haar zo hoge historiese betekenis heeft, met dankbare blijdschap aanvaarden, en er een nieuw bewijs in vinden, dat nog steeds leeft het besef van de historiese samenhang tussen Batavia, de hoofdstad van de oude Oost-Indiese Compagnie, in Cabo de Goede Hoop, de vroegere buitenbezitting van die Compagnie, een samenhang waarvan deze grafzerk het symbool is.

Moge dit besef zich blijven uiten in zulke wederzijdse vriendschapsdiensten als waardoor Nederlands-Indië thans Zuid-Afrika aan zich verplicht heeft.

J. BRILL.

Bloemfontein, 16 Jan. 1914.

Afd. Johannesburg.

De feestavond ter eere van winners in den wedstrijd, uitgeschreven door de Afdeeling Johannesburg van het A. N. V., werd in December gehouden en slaagde uitmuntend.

Op het programma stonden:

Piano-solo, gespeeld door de heer D. Meerkotter; voordracht „Het Vrouwtje van Stavoren", door de heer J. v. Bruggen; zangstuk „Het Angelus", van Cath. van Rennes, gezongen door de dames Wasserfall en Marais; voordracht „Van het sterfbed naar 't tooneel", door mejuffr. M. Vierdag; viool-solo, door de heer S. Morel; zangstuk, door mejuffr. A. v. Bruggen.

De bijeenkomst werd geopend door den voorzitter van de Afdeeling, Prof. Minnaar, die alle aanwezigen welkom heette, vooral Konsul Baerveldt, de vrienden uit de kolonie en Dr. Le Roux, van Pretoria.

Toespraken werden gehouden door de heeren Arie v. d. Broek, onder-voorzitter van de Afdeeling en Prof. Le Roux.

Mevr. S. Deys-Draayer, de bekende energieke secretares, deelde de prijzen uit onder telkens herhaalde bijvalsbetuigingen.

De prijswinners zijn reeds in het Jan.-nr van Neerlandia vermeld.

Het Verbond had ook 'n gouden medaille uitgeloofd voor de beste uitspraak van 't Hollandsch bij 't zingen. Winster is mejuffr. Wasserfall, uit Johannesburg.

Die eensaam Hollander graf.

In Het Westen (van Potchefstroom) lezen wij:

Op die plaas „Helpmakaar", p.k. Wildealsput, Betsjoeanaland, lê 'n eensaam graf in wit kalk klippies, dig bij twee kleine mimosa (doorn) boompies. Die verlatenheid van die graf het mij so diep getref, dat ik begin onderzoek het, wie se graf dit is. In die begin het ik alleen die vollende verneem:

„Meneer, dis die graf van 'n klein Hollander onderwijser, wat met die voortrekkers van hierdie land saam gekom het, om die kinders te leer. In die daë van die Runderpes (1896) het hij gehelp bij die sleep van 'n put daar bô op die sand bult; daar onder in die put was die water koud en so het hij kou gevat, waaraan hij later oorlede is. Dit was die jaar van die Runderpes, en, in die tijd van sijn afsterwe, was al die mansmense op die grenslijne van die land om te waak teen die uitbreiding van die Pes, sodat vrouwe die kleine Hollander moes begrawe."...

Dit was al wat ik in die begin kon verneem: later werd mij egter meegedeel, dat die naam van die jonge man was: Willem van Holk, die seun van 'n weduwe in Amsterdam, Holland.

Onderstaande gediggie is 'n swakke poging om te vertolk, wat ik *) gevoel het, toe ik daar stond bij die eensaam graf.

Vér, daar vér, teen die aand,
waar die nag word gebore —
Vér, daar vér, in die land,
waar die windpompie draai,
als woestijn winde waai,
lê in heet sand te smore
'n bleek Hollander graf...

Als die wind van die veld
ruisend vlieg, als op vlerke,
deur mimosa's, gekweld
van die son, in dié land,
waar die koelte selfs brand
slaap, in kalkstene serke,
d'eensaam Hollander graf.

INGEZONDEN.

Nederland en Natuurbescherming.

Onder de enkele ondeugden, die ons volk mogen aankleven komt ten eerste en vooral de vaderlandsche overbedaardheid, een koelheid ons eigen, waardoor wel meer goede en gelukkige geestdrift te loor gaat in de sleur van het dagelijksche leven. Dit zeg ik niet om eenigszins af te geven op ons lieve Nederland, neen veeleer doe ik zulks om dáár, waar wij mogen misdoen door dit ons vaderlandsch gebrek, op verbetering aan te dringen.

Naar vermeerdering van belangstelling in Nederland inzake natuurbescherming streef ik dan volijverig, en wel het meest naar algemeene belangstelling voor zijne koloniën, waar, door onverschilligheid

*) Ds. J. Kühn, van Lichtenburg.
Neerlandia plaatst enkel het begin. Red.

op dat punt, ook de eer van Holland op het spel staat.

De bescherming der Natuur in onze bezittingen vraagt uitdrukkelijk belangstelling, en hier vraagt in de eerste plaats volle aandacht het behoud der paradijsvogels!

Dat nu toch niemand dadelijk klaar met het antwoord kome aandragen „dat zijn persoonlijke aangelegenheden", want hem slaat waarheid en werkelijkheid deze troef uit de hand, nu 't gaat om niets minder dan de eer van Holland.

In lijnrechte tegenstelling immers met Duitschland en Engeland ziet Nederland en laat Nederland toe, dat de paradijsvogels, deze wonderen der schepping, worden „uitgeroeid", ik herhaal het „uitgeroeid". Waarom toch niet het voorbeeld onzer buren gevolgd? Waarom gaat Nederland door met toe te laten, dat deze gouden schepsels voor eeuwig worden weggevaagd uit het leven, die toch óók het bezit moesten zijn der ongeboren geslachten van Nederland? Ja, nu zelfs Amerika voor iederen invoer van vogels zijn havens gesloten houdt uit vrees, dat voor altijd de schoonste scheppingswonderen geofferd worden aan de ijdelheid der moderne vrouw of aan de verzamelings-woede van rijke Amerikanen? Moeten wij dan na deze, hoewel niet algemeene, dan toch geldende voorbeelden, nog talmen?

Wij zijn toch niet van plan onze bezittingen binnen korten tijd te verliezen, iets, wat ons evenmin als ons nageslacht ooit gebeuren mag en moet?

En nu wij oprechtelijk om vele redenen (men denke hier slechts aan 't succes de Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van vogels ten deel gevallen) meenen mogen, dat de opgaande beweging ten goede weerklank zal vinden, nu vragen wij aan het Nederlandsche volk of het zijn wil is, dat deze schoone schepselen aan de wereld worden ontnomen voor altijd.

C. VAN NISPEN TOT SEVENAER.

's-Hertogenbosch, Febr. 1914.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Nederland op zijn best.

De heer A. Waldorp, hoofd-ingenieur van den waterstaat, die met zijn het vorig jaar overleden broeder de groote en belangrijke bevloeiingswerken in Aziatisch Turkije heeft tot stand gebracht, is door de Porte begiftigd met het groot-officierskruis van de orde van Osmanië.

De versierselen van dien graad, een onder het tegenwoordige bewind zeer hooge onderscheiding, werden onzen landgenoot door den Minister van Openbare Werken persoonlijk overhandigd in tegenwoordigheid van de hoofdambtenaren van dat Departement met een toespraak vol lof en erkentelijkheid voor de wijze, waarop de gebroeders Waldorp gedurende bijna vijftien jaren in Turkije zijn werkzaam geweest.

Tevens heeft de Regeering den heer Waldorp uitgenoodigd als chef van de afdeeling waterstaatswerken aan het Ministerie van Openbare Werken te willen optreden, welk aanbod de heer Waldorp heeft aangenomen.

— De machtige Royal Horticultural Society te Londen heeft zich gewend tot de Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur te Haarlem met verzoek deskundigen aan te wijzen voor Tulpen-op-naam-stellingen in den proeftuin der R. H. S. te Wisley.

Als zoodanig zijn benoemd de heeren Ernst Krelage te Haarlem, Jan de Graaf te Leiden en Jan Roes te Vogelsang. Reeds heeft met de vertegenwoordigers der R. H. S. een bespreking plaats gehad omtrent de practische indeeling.

Geslaagde pogingen zijn gedaan om aan Nederlandsche tulpen-kenners een blijvenden invloed te waarborgen op al wat de R. H. S. op het gebied van tulpencultuur mocht ondernemen.

— Voor de vele meesterstukken der oud-Hollandsche schilderkunst en de moderne Nederlandsche uit de schenking Drucker, heeft de National Galery een afzonderlijke zaal doen bouwen, welke dezer dagen in gebruik is genomen.

— Over een concert te München, geleid door onzen landgenoot Peter van Anrooy, schrijft de Münch. Neuste Nachr.:

„Ook de dirigent maakte een voortreffelijken indruk: hij leidde zeker en vast, toonde in alles zoowel goeden smaak en muzikale cultuur als technische vaardigheid en ervaring."

Moet het weer het buitenland zijn, zoo vraagt de N. Ct., dat de Nederlanders op de buitengewone eigenschappen van onzen orkestleider opmerkzaam maakt?

— De heer Charles Boissevain, de eeuwig jonge hoofd-redacteur van het Algemeen Handelsblad heeft aan de Riviera een gesprek gehad met Amerikaansche dames, die zich zeer loffelijk over onze zeebooten uitlieten. Hij schrijft:

„Weder hoorde ik van velen hoe populair de Hollandsche lijn in de Vereenigde Staten is en een paar der wereldburgers, die ook Indië eenige keeren bezocht hadden, voegden eraan toe: „En uw Hollandsche booten van Europa naar Singapore zijn die, welke ik boven alle verkies. Zoo zindelijk, zulk goed eten en zulke orde. Wil ik u wat zeggen: ik voel mij altijd zoo veilig op een Hollandsch schip!"

— Onze vertegenwoordiger, de heer L. de Waal te Escada (Brazilië), is benoemd tot docter „honoris causa" door de Universiteit van Rio de Janeiro.

— De correspondent van de N. R. Ct. te Rome heeft een onderhoud gehad met Essad pasja, die hem meedeelde, dat het Albaneesche volk zeer dankbaar is voor het bewonderenswaardige beschavingswerk der Nederlandsche officieren. Hij verzocht hem Nederland zijn erkentelijkheid te betuigen voor de onschatbare hulp ter verheffing van het vrije Albanië.

Een Schotsche hoogleeraar over onze 17e eeuwsche letterkunde.

In de Dundee Advertiser van 2 Febr. l.l. staan twee artikelen over ons land. Het langste behandelt de droogmaking der Zuiderzee; het andere is een verslag van een lezing van Prof. H. J. C. Grierson, van Aberdeen, over Hooft en Vondel. De heer Grierson is hierbij allerminst een tweedehandsch spreker geweest; hij heeft onze taal en letterkunde met ernst, gedeeltelijk in ons land zelf, bestudeerd, en wel onder leiding van den man aan wien zoo menige vreemdeling een degelijke kennis onzer letterkunde te danken heeft: Prof. Dr. G. Kalff te Leiden.

Hier volgt de vertaling van het verslag, dat zeker vele Neerlandia-lezers zal treffen.

„Een lezing van ongewone beteekenis over een schier onbekend onderwerp, gaf in de English Association laatstleden Zaterdagavond, Prof. H. J. C. Grierson. Hollandsche verzen, zoo verklaarde spreker onverbloemd, worden buiten Holland niet gelezen. De groote stelligheid van het Hollandsche karakter gaf weinig vrij spel aan verheven en verfijnd idealisme, zelfs in de schilderkunst. Hollandsche letterkunde sproot uit een burgerstand, zeer belezen, een soort van geestesadel, maar altijd praktisch en

altijd Hollansch. Het is gemakkelijk zijn gebreken te overdrijven; de zeventiende-eeuwsche Hollandsche dichtkunst, ontworsteld aan de stijve, half begrepen vormelijkheid dier dagen, schept de bekoring eener eenheid van natuur en kunst, waarin de mystiek der overgeleverde middeleeuwen lichtelijk doorstraalt.

De spreker behandelde meer in bijzonderheden, de twee grootste dichters uit het gouden tijdperk, Hooft en Vondel. Hooft schilderde hij als volkomen beeld van den Renaissannce-geleerde, een soort van Hollandsche Ronsard, vollocdig en zinnelijk, bezield door liefde tot liefde en dichtkunst, toch kieskeurig, twijfelziek en een weinig zelfbewust, een poëzie scheppende van vereenigde eenvoud, proza, modezucht en welluidenden maatslag. Een tegenstelling tot Hooft was zijn tijdgenoot Vondel, de grootste der Hollandsche dichters, mengeling van zuider gloed en teerheid, gedreven meer door liefde tot groote vraagstukken dan door liefde tot kunst. De statige, onvermoeide gang van zijn vaderlandschen zang en van zijn godsdienstige treurspelen, als Lucifer — zoo gelijk aan, toch zoo opmerkelijk verschillend van Paradise Lost — waarborgden hem roem in eigen dagen, maar zijn mooiste verzen zijn toch die enkele, waarin zijn eigen persoonlijkheid leeft, als in die klacht over zijn dochtertje.

Spreker's aanhalingen van eigen gelukkige vertolkingen van Hollandsche verzen, gaven een bijzondere aantrekkelijkheid aan zijn voordracht."

Tot zoover het verslag. Toegevoegd zij nog dat Prof. Grierson, van Aberdeen, een zeer goed boek heeft geschreven over „The first half of the XVIIth century", een vergelijkende letterkundige geschiedenis, waarin een paar goede hoofdstukken voorkomen over de literatuur van ons volk.

Gedenkteeken bij Quatre Bras.

Het comité, dat zich, onder voorzitterschap van den gep. luitenant-Generaal J. de Waal, gevormd heeft om gelden bijeen te brengen tot het doen verrijzen van een gedenkteeken bij Quatre-Bras op 16 Juni 1915 — gemeenschappelijk met België — heeft van tal van personen in den lande bewijzen van instemming met dat plan ontvangen.

Wegens het nationale karakter van dit huldebetoon aan onze voorzaten, die in 1815 hun leven hebben willen geven voor het behoud van Neêrland's Onafhankelijkheid, acht het comité het wenschelijk het geheele Nederlandsche volk — ook de Nederlandsche ingezetenen in de overzeesche bezittingen en koloniën van het Rijk en de in het buitenland gevestigde Nederlanders — voor het plan te winnen en allen in de gelegenheid te stellen daaraan geldelijk bij te dragen.

Het zou zich daartoe gaarne ondersteund zien in elke provincie door eene provinciale en in een zoo groot mogelijk aantal gemeenten door eene plaatselijke commissie, buiten Nederland door sub-comité's, en heeft zich thans tot eenige bekende ingezetenen in de provinciën gewend met het verzoek die commissiën te willen helpen vormen.

Het comité hoopt, dat allen, die prijs stellen op de bevestiging in 1815 van onze vrijmaking van de Fransche overheersching, den 17en November 1813 aangevangen, hunne medewerking zullen willen verleenen.

Het A. N. V. heeft indertijd een kaart van den slag bij Quatre Bras en Waterloo laten drukken. Daarvan zijn nog enkele exemplaren over, verkrijgbaar tegen toezending van 15 ct. voor een gewoon exemplaar en 25 ct. voor een, geplakt op linnen.

De Nederl. handelsvloot in 1913.

Gedurende 1913 breidde de Nederlandsche handelsvloot zich uit met 38 stoomschepen, metende 126.000 ton, tegen 44 schepen van te zamen 143.000 ton in 1912. Op 31 Dec. 1913 stonden 25 stoomschepen op de Hollandsche hellingen, op Britsche hellingen waren 13 Nederlandsche schepen in aanbouw. De gezamenlijke inhoud was 160.000 ton. Verliezen werden in 1913 niet geleden; tien schepen (20.000 ton groot) werden aan buitenlanders verkocht.

Op 31 Dec. bestond de handelsvloot uit 426 schepen met een tonnenmaat van 1.006.000 tegen 398 schepen, met 900.000 ton inhoud op het einde van 1912.

Noenzaal.

Op de laatste vergadering van het algemeen bestuur van den Nederlandschen Wielrijdersbond, maakte iemand aanmerking op den naam noenzaal, dien, gelijk men zich zal herinneren, het bestuur indertijd uit de antwoorden op een prijsvraag heeft gekozen voor de ververschingslokalen, die het Bondsschild mogen voeren. De spreker vond noenzaal voor lunchroom een allergekst woord.

Een lid van het bestuur toonde uit de afleiding van het woord aan, dat noenzaal geen gek woord is; en, zeide hij, een beter woord is niet gevonden; laat ons voorloopig het woord aanhouden.

Ons dunkt, een verstandige zienswijze. Wij betwijfelen of het publiek het in ons land „allergekste" woord lunchroom voor noenzaal zal verruilen. Ons volk neemt nu eenmaal een nieuw vreemd woord gemakkelijk aan, maar verzet zich met spot en ergernis tegen een nieuw Hollandsch woord. Zoolang echter het bestuur geen beter woord heeft en het voor lunchroom — dat bovendien door de meerderheid van Hollandsche monden verkeerd wordt uitgesproken — de vlag niet wil strijken, doet het wijs noenzaal voorloopig aan te houden. Wie weet of het er misschien toch nog ingaat. De invloed van den A. N. W. B. is groot.

Nederlandsch bij het voetbal in België.

De Belgische Voetbalbond had tot dusverre de spelregels alleen in de Fransche taal uitgegeven. Thans heeft men — volgens de Sportkroniek — besloten ten behoeve van Vlaamsch België ook een Vlaamsche uitgave te doen verschijnen. Het bestuur van den Belgischen Voetbalbond heeft aan dat van den N. V. B. toestemming verzocht daartoe de officieele Nederlandsche spelregels te mogen bewerken.

Nog eens -vol.

Nadat wij een vorig maal over de vol-narigheid hadden geschreven, zagen wij toevallig in een deel van het Groote Woordenboek, in 1889 verschenen, dat er ook toen al tegen het insluipsel werd gewaarschuwd.

Bij „geestvol" lazen wij: „Verg. smaakvol, talentvol en dergelijke samenstellingen, die alle van jonge dagteekening zijn, en beter, in overeenstemming met de oudere taal, door omschrijving worden uitgedrukt. Vol geest of vernuft; volgeestig, geestrijk."

Tot welke dwaasheden de volmanie leidt, zagen we dezer dagen weer bij een schrijver, wiens naam in de letteren nooit anders dan met overvloedige loftuiting wordt genoemd. Hij schreef: „de gratievolle, distinctievolle, houdingvolle eenvoud..." Er was sprake van een tooneelspeelster of een zangeres.

En in een voetbalverslag: „pechvolle."

Het is waarlijk weevol.

Verbetering.

De slotzin van 't artikel van Mr. W. J. L. van Es over Fransch-Vlaanderen in het Jan.-nr. is onverstaanbaar door het uitvallen van een regel.

Hij moet luiden: „Zal het langer, de armen gekruist aanzien, wat er in Fransch-Vlaanderen gebeurt?"

Dankbetuiging.

Het nut van onze leden- en adressenlijsten komt soms op verrassende wijze uit. Nu weer schrijft de secretaris der Vereeniging „Eendracht maakt Macht" te Nieuw-York, die binnenkort haar vijftig-jarig bestaan herdenkt:

„Het orgaan van het A. N. V. ben ik dank schuldig voor het terugvinden van twee mijner kennissen, een in de Kaapkolonie van Z.-Afrika en een te Chicago (Illinois)."

Calvin College Chimes.

De redactie van dit door de studenten der Theologische School van de Chr. Geref. Kerk te Grand Rapids uitgegeven maandblaadje zendt ons geregeld haar nummers, waarin zoowel Engelsche als Hollandsche bijdragen voorkomen. Het Januari-nummer van dit jaar bevat echter slechts Engelsch. Wij hopen dat dit toevallig is en de studenten van Nederlandsche afkomst toch vooral de taal hunner vaderen in hun prettig tijdschriftje blijvend in eere zullen houden.

Americana.

Van de steeds belangwekkende bulletins van den ouden boekhandel Burgersdijk & Niermans te Leiden is thans een aflevering Americana verschenen, waarin zeldzame werken over de geschiedenis der Nederlanders in Amerika en de stichting van Nieuw-Amsterdam, Suriname, Australië enz. worden ten verkoop geboden.

O. a. vinden we er in aangekondigd „Breeden-Raedt aen de Vereenichde Nederlandsche Provintien Gelreland, Holland, Zeeland, Wtrecht, Vriesland, Over-Ysel, Groeningen, Gemaekt ende gestelt uyt diverse ware en waerachtige memorien door I. A. G. W. C."

Dit is het eerste werk, dat handelt over Nieuw-Nederland (New-York).

Nog eens Kleinauto.

In de Auto schrijft de heer N. J. Kollewijn naar aanleiding van wat wij over den naam K l e i n a u t o hebben opgemerkt:

„Wij hebben er nog eens over nagedacht, en vragen nu in gemoede: Z o u het zoo erg zijn, als men van kleinauto ging spreken? Is die samenkoppeling wezenlijk zoo geheel en al in strijd met den geest van de Nederlandsche taal? Nu ja, wij vinden het woord zelf ook niet mooi. Maar maakten wij ons niet schuldig aan overdrijving, toen wij het „afschuwelijk" noemden? Zouden onze voorouders hebben gerild, toen zij voor het eerst de woorden kleinzoon en kleindochter hoorden bezigen? Waarschijnlijk evenmin als bij kleinhandel en groothandel; of bij groothertog, grootvorst, grootkruis, grootspraak, grootvader, hoogmoed, hoogvlakte, hoogtijd, hoogvlieger, of witkiel, blauwkous, blondkop, hardsteen, kortstaart, langtong en honderden andere, op dezelfde wijze gevormd."

Dus ook maar spreken van grootstad, grootblad, grootmast, grootra, grootheer, grootmoed, kleinmoed, kleinstad, en zoo voorts? Wij hebben wel hoogmoed, waarom dan niet grootmoed? Wij hebben grootvorst, waarom niet grootheer? En zoo voorts. Ja, omdat het eene eenmaal Hollandsch is en het andere niet. De goede Hollandsche woorden, die de heer Kollewijn aanhaalt, stammen uit een tijd, toen men die koppeling niet als onhollandsch voelde; nu voelen wij ze, waar het nieuwe woorden betreft, wel als onhollandsch, als Duitsch. Dat is het verschil.

Het is waar, dat wij tegenwoordig onder allerlei Duitsche invloeden — den handel met Duitschland, het gebruik van Duitsche leesboeken, het slordige vertalen van stukken uit Duitsche kranten in de Hollandsche enz. — meer en meer dat gevoel gaan verliezen; althans een menigte menschen in ons land. Misschien komt er weer een tijd — het lijkt soms wel of wij er hard naar toe gaan — dat men het verschil niet meer weet en onze woordenschat en onze zinsbouw geheel onder Duitschen invloed zullen staan, en dat het heel gewoon zal zijn, van kleinauto, grootstad enz. te spreken. Maar zoo lang er nog zijn — en gelukkig zijn er nog velen — die de knie voor dezen Baal niet buigen, zullen wij tegen nieuwe woorden als „kleinauto" blijven waarschuwen.

Het gevaar voor dergelijke insluipsels kan niet beter aangetoond worden dan door de Auto zelf, die het woord eerst „een afschuwelijk germanisme" noemde. Een paar weken later, na het woord waarschijnlijk ettelijke malen gebruikt te hebben, is het gevoel afgesleten en vindt het blad het zoo erg niet meer.

Vooruitgang.

Hoezeer de beginselen van de Tucht-Unie veld winnen in Dordrecht, de bakermat, blijkt wel uit deze aankondiging van een vischhandelaar, dezer dagen ontvangen:

> Bij deze heb ik de eer UEd. te berichten, dat ik van n u af
> g e r e g e l d l e v e n d e F o r e l l e n
> in voorraad heb.

Wanneer zelfs de Forellen al geregeld leven...! Beschamend voorbeeld.

(De Gong.)

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

Petrus Deketele, geboren te Peteghem bij Oudenaerde, in België? Heeft als militair gediend in Ned. Oost-Indië; is in dienst getreden in 1892 of 1894, woont nu vermoedelijk met pensioen in Nederland.

A. J. Larnoes, vroeger Kalverstraat 111, Amsterdam (thans in Londen).
J. F. W. Grosskopf, vroeger Marienpoelstr., Leiden.
Th. Jonkman, vroeger Roggeveenstr. 95, Amsterdam.
Dr. H. Nije, vroeger Witte Vrouwensingel 27, Utrecht.
L. T. Luder, vroeger Overtoomsche Schutsluis 136, Amsterdam (thans in Indië).
B. van Exter, vroeger Hemonylaan 15, Amsterdam (thans in China).
S. Hoft, vroeger Kornestr. 10, Bremen.
A. Tigler Wijbrandi, vroeger agent Int. Cr. en H. V. Rotterdam, Weltevreden.
K. v. d. Sigtenhorst, vroeger beambte Petr. Mij., Balikpapan.
J. H. Wijsman, vroeger Tjinjiroean bij Bandoeng.
A. F. Scheuer, vroeger koopman, Makasser.
M. P. Cordia, vroeger O. Handelskade 18, Amsterdam (thans in Australië).
W. J. Jansens, vroeger p/a. Billiton Mij., Tandjong Pandan.
J. L. A. M. Deinges Bruininga, vroeger rijstplanter, Ambarawa.
D. J. v. Rijsewijk, vroeger p/a. suikerondern. „De Maas", b/Besoeki.
P. A. van Weel, vroeger beambte N. V. Esc. Mij., Bandoeng.
L. K. W. Volmer, vroeger Friedrich Wilhelmstr. 10, Bremen.
J. J. Bruna, vroeger Wilhelmstr. 94, Berlijn.
Mejuffr. A. M. W. Gorris, vroeger Keizerstr. 36a, Berlijn.
W. J. Ekels, vroeger proc. firma Lindeliver & Stokvis, Weltevreden (Ned. Indië).
J. Hofland, vroeger Resident, Madioen.
L. P. Makkink, kapt. Infanterie O.-I. leger, m. v.
J. J. Duyfjes, vroeger Gaelstraat 23, Haarlem (thans in Indië).
C. H. Douwes Dekker, vroeger Breedeweg 6, Watergraafsmeer.

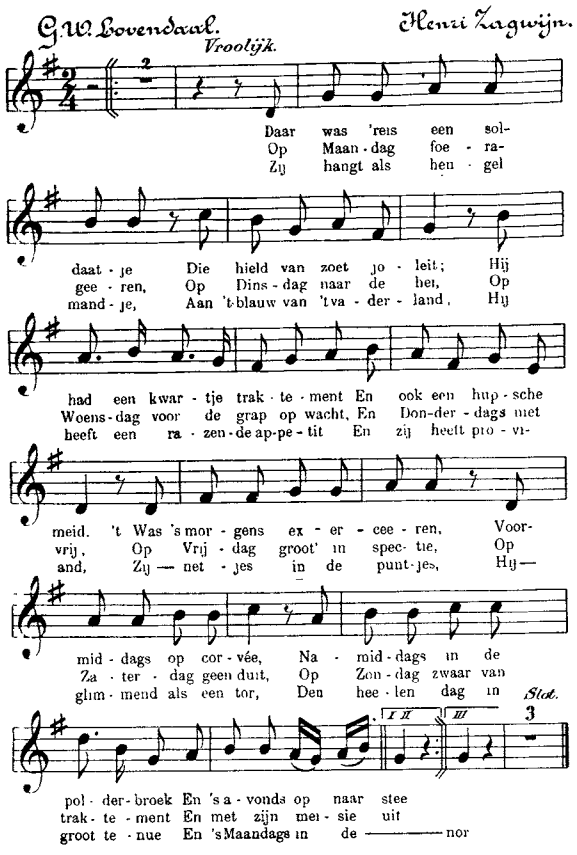
Nederlandsche Kamers van Koophandel in het Buitenland.

Australasia (Melbourne) (3 St. James' Buildings, 119 William Street): W. L. Bosschart, voorzitter; L. Reens, secretaris.
Brussel (31 Rue de l'Ecuyer): G. N. de Stoppelaar, voorzitter; A. R. van Vloten, secretaris.
Dusseldorf (Erste Niederländische Kaufmannsgilde, Bismarckstrasse 74): W. A. F. Baron Gevers, eere-voorzitter; Ad. Hendrix, voorzitter; G. H. van Assendelft, secretaris.
Londen (2 Coleman Street, E. C.): F. C. Stoop, voorzitter.
Nieuw-York (Traders Exchange Building, 136 Waterstreet, Room 509): Jhr. Dr. J. Loudon, eere-voorzitter; Robert W. Boissevain, voorzitter; T. Greidanus, secretaris.
Parijs (39 Rue Joubert): Mr. A. L. E. Ridder de Stuers, eere-voorzitter; L. Sanson, voorzitter; Mr. H. de Jong, secretaris.
San Francisco (1304 Humboldt Bank Building): Jhr. Dr. J. Loudon, eere-voorzitter; H. A. van Coenen Torchiana, eere-vice-voorzitter; J. C. van Panthaleon van Eck, voorzitter; F. L. Willekes Mac Donald, secretaris.
Smyrna (Lokaal Van der Zee, Quais): Mr. T. J. J. van Uye Pieterse, eere-voorzitter; J. C. F. W. Schmid, voorzitter; C. J. W. van der Zee, secretaris.

Vereenigde Nederlandsche Kamers van Koophandel in Zuid-Afrika.

a. Pretoria (Postbus 47): Joh. Postmus, voorzitter; W. van Wijk de Vries, secretaris.
b. Johannesburg (Postbus 2888): P. C. Baerveldt, eere-voorzitter; S. Morel, voorzitter; L. Beerstecher, secretaris.

Soldatenliedje.

Met pianobegeleiding bij den componist te Rotterdam

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMEND LID.

H. A. Odijk, Westzijde, Zaandam.
Opg. door Jhr. Von Bose, Den Haag.

GEWONE LEDEN.

H. J. Vriesendorp, Burgem. de Raadtsingel 25, Dordrecht.
J. C. Bondam, Singel 75, »
P. S. de Back, stationschef, »
G. Hofstede, werktuigk.-ingenieur, Dubbeldamscheweg 18, »
Dr. H. W. R. Raken Rz., leeraar H. B. S., Toulonschelaan 19, »
C. Noome, directeur van het Gemeentelijk Electr. bedrijf, Reeweg (Oost) 58, »
P. A. H. Hornix, directeur N. V. Alg. Beton Mij., Wijnstraat 87, »
B. Rouwkema, architect, Steenwijk.
Jhr. J. F. van Benthem v. d. Bergh, Zonnelaan 10, Hilversum.
Mr. Paul J. Reymer, Emmalaan, »
Dr. G. Blokhuis, rector Gymnasium, Oude Engweg 40, »
Dr. L. Alma, conrector Gymnasium, Hooge Naarderweg 62, »
Dr. H. M. Leopold, leeraar aan het Gymnasium, Julialaan 9, »
P. J. Dagevos, tandarts, 's-Gravenlandscheweg 5, »
Baron van Omphal Mulert, Luit.-Kol. Commandant van het 17e Reg. Infanterie, Stationstraat, 's-Hertogenbosch.
H. A. Ruysch Lehman de Lehnsfeld, Majoor, »
Dr. S. R. Bakker, Zwolle.
Mr. C. J. P. van der Schalk, wethouder en griffier Kantongrerecht, Westzijde 9, Zaandam.
G. L. v. d. Broek, directeur der H. B. S., Westzijde 214, »
G. van Holk, notaris, »
Allen opg. door Jhr. Von Bose, Den Haag.
C. Hulst Cz., Prinsenstraat 26, Dordrecht.
Mr. H. Kuipers, rechter, Winschoten.
Opg. door den heer C. Kuipers, Dresden.
Mejuffr. Dr. A. de Koe, Ochterveldstr. 38a, Rotterdam.
Opg. door mejuffr. Kilsdonk, Dordrecht.
Drs. Med. J. H. van Grafhorst, arts, Saftlevenstraat 12, »
F. W. Bunge, Mathnesserlaan 373a, »
Opg. door Mr. G. Bicker Caarten, »
Mr. Dr. S. J. M. van Geuns, adv.-generaal bij het Gerechtshof, Ortenstraat, 's-Hertogenbosch.
Mr. J. E. J. M. v. d. Kun, proc.-generaal bij het Gerechtshof en fung. directeur van Rijkspolitie, Stationstraat, »
Beiden opg. door Mr. K. M. Phaff, »
F. A. van Valkenburg, Willemskade 13, Leeuwarden.
H. Hoven, eigenaar Hotel Nieuwe Doelen, Korenmarkt 99, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. »
Dr. J. A. Beyerman, Overtoom 213, Amsterdam.
Opg. door mevr. A. B. Burger-Suringer, »
H. H. Doorman, Joh. Verhulststr. 22, »
Opg. door den heer J. H. Insinger, Luxor.
B. Hulshoff, adj. insp. van financiën, Aert van der Goesstraat 20, Den Haag.
Opg. door Mr. B. Hulshoff, »

Dr. J. Roeters van Lennep, Cremerweg 9, Den Haag.
Ch. van Isterdael, Heemskerckstraat 8, »
Opg. door mevr. Ch. van Isterdael, »
C. A. Hout, kastelein Groote Societeit, Langestraat, Enschedé.
Dr. J. W. Terwen, leeraar Textielschool, Hengeloschestraat 41, »
H. Hesselink, Haverstraat 34, »
Mevr. Ter Kuile-Jannink, Parkweg 28, »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
J. L. van de Moer, Stationsweg, Harderwijk.
Opg. door den heer J. H. Staal, »
J. P. E. van Walbeek, Papendrecht.
Opg. door den heer A. v. Duyvendijk, Lekkerkerk.
N. van Lookeren-Campagne, Zalt-Bommel.
G. 't Hooft, »
J. de Vries, »
Allen opg. door den heer Em. Hullebroeck, Ledeberg.
H. Schift, Nassau Dillenburgstr. 34, Helder.
Opg. door mevr. Irish-Stephenson, »
A. Drijver, ass. stationschef, Vijzelstr. 26, Arnhem.
J. Hamstra, opzichter W. en W. Staatsspoor, Parallelweg 1, »
Beiden opg. door den heer J. G. Woudsma, »
H. Middelburg, Utrechtscheweg 103, Amersfoort.
Opg. door den heer W. Bonebakker, Amsterdam.

BUITENGEWONE LEDEN.

Mejuffr. E. M. Middelhoven, Steegoversloot 25, Dordrecht.
J. de Wit, Voorstraat 22, »

Jongelieden-Afdeelingen.

C. Ribbe, Brielle.
Mejuffr. L. C. Vermaas, Westkade, Hellevoetsluis.
Beiden opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »
Mejuffr. B. de Groot, Boezemsingel 19, Rotterdam.
Opg. door den heer M. C. van Vooren Jr., »
J. de Wit, IJsclubstraat 36, »
Opg. door den heer J. A. M. v. Herwaarden, »
F. H. de Bruine, Anthony Duyckstr. 143, Den Haag.
Mejuffr. Anita Pruis, Sueskade 104, »
» Betsy Groothoff, Valkenboschlaan 23, »
Ch. C. van der Vlis, De Perponcherstr. 54, »
Mejuffr. A. Blok, Valkenboschlaan 74, »
» Do Bakx, Weimarstr. 119, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »

Groep Ned. Oost-Indië.

H. A. Grundel, boekhouder bij de N. V. oliefabrieken Insulinde, Kediri.
Th. Mandersloot, boekhouder bij de N. V. oliefabrieken Insulinde, »
Th. N. Sinninghe, boekhouder bij de N. V. oliefabrieken Insulinde, »
Allen opg. door den heer W. Swets, »
C. Baron van Asbeck, Luit. ter Zee 2e kl., a/b. Hr. Ms. „Koningin Regentes",
Mejuffr. J. A. van Emden, 2e com. Dept. van Justitie, Weltevreden.
J. van der Togt, com.-redact. Dept. B. B., »
Leesgezelschap „Duodecim", p/a. mejuffr. J. van Deun, Madioen.
Dr. P. S. van Ronckel, ambt. voor de beoefening der Ind. talen, Fort de Kock.
F. E. Sahelangi, Mantri bij de Douane, Atapoepoe (Timor).
Mejuffr. C. Bonte, Halte Garoem.
Mejuffr. T. M. Heshusius, p/a. den heer A. Makkinga, Bandoeng.
Mevr. A. van Bart, Billitonstraat 11, Soerabaia.
» E. Drijber-Lützow, Embong Sawoe, »
» Suys, Embong Woengoe, »
» C. Barkey, Kepoetran 65, »
» A. Leyh, Billitonstraat, »
» Woudstra, Embong Kenongo, »
J. van Aalst, Resident, Soerabaia.
Mevr. Van Aalst, »
Rijk Rijksen Gzn., Tegalsari, »
G. B. J. van Heuven, Djogodolok, »
B. Harst, Embong Gajam, »
A. E. Kleeringh van Beerenbergh, Stationsweg 8, »
R. Coert, Stipriaan Luiscìusstraat, »
J. H. J. W. Slaterus, Simpang, »
Rodriguez, p/a. Soerabajaasch Handelsbl., »
O. P. Besseling, controleur B. B., Weltevreden.
A. J. A. Laporte, electrotechnisch ambt. 1e kl. P. en T., Soerabaia.

Buitenland.

Bert. C. Leefmans, 2 Rector Str., Nieuw-York.
Opg. door den heer J. W. B. Junsch, »
Willem Goudeket, 69 W. 93 rd Str., »
Emil Freund, Hanaustr. 71, »
S. Goudeket, 69 W. 93 rd Str., »
M. W. Goudeket, 69 W. 93rd Str., »
Allen opg. door den heer D. G. Verschuur, »
Fr. Bergmann, Rosenstr., Barmen (Duitschl.).
Opg. door den heer W. L. Nieuwenhuysen, Utrecht.
Anton van Wermeskerken, 10924 Mich Ave, Chicago-Roseland.
Buys, 10558 State Str., »
H. v. d. Nesse, 26 E 111 Str., »
J. van Dun, 10815 Mich. Ave, »
J. v. d. Linden, 347 W 110 Str., »
Jelle Roorda, 253 W. 113 Str., »
J. Priem, 215 W. 107 Str., »
J. Masseling, 303 W. 104 Str., »
Allen opg. door het Best. der Afd. »
J. Evers-Mouriks, 191 Via Emanuele Filiberto, Rome.
Pater Fr. Huisman, penitenzeria apostolica, Piazza Scossacaválli, »
Beiden opg. door Dr. Gisbert Brom, »
Berkemeyer, Schmittstr., Bingen a/R.
F. Boonstra, Waldstr. 6, »
J. J. R. Broek, Schmittsr., »
H. G. M. v. Haagen, Waldstr. 22, »
G. Hollander, Schlossbergstr. 40, »
Lalleman, Gerbhausstr. 14, »
T. Opfergeldt, Grabenstr. 5, »
Sormani, Waldstr. 22, »
Steenbergen, Marktplatz 3, »
Schaap, Obere Vorstadt, »
Terkenne, Heinrichstr., »
K. de Vries, „Hotel Zur Gold'nen Krone", Ambtstr., »
Van de Weerd, Schmittstr. 40, »
Schwaab, p/a. „Hotel Furst Bismarck", »
W. Poelman, Waldstr. 22, »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Prof. J. D. Landré, Victoriaallee 22, Aken.
V. E. Seipgens, „Hotel Savoy", Port-Said.
A. Leemans, p/a. firma Bos & Heyblom, »
Beiden opg. door den heer B. Kroon, »
Barend M. Beukes, IIde Str. 8, Vrededorp (Transv.).
G. S. Maritz, 3de Avenue 131, Melville »
W. J. v. d. Merwe, hoofdonderwijzer, P. K. Bramley »
Mejuffr. C. v. Raam, hoek Banket Str. en East Avenue, Hillbrow »
B. H. de Harder, Upper Railway Rd 376, Nieuw Doornfontein »
Oswald Pirow, Bus 46, Johannesburg »
E. B. Schonken, Bus 4178, » »
C. Stroobach, 8ste Avenue 26, Bezuidenhout Valley, » »
J. M. Terwogt, Bus 690, » »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. Johannesburg.
S. Salomons, Kaiserstr. 5II, Berlijn C.
Henri Scheper, Postdamerstr. 136, » W. 9.
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. »

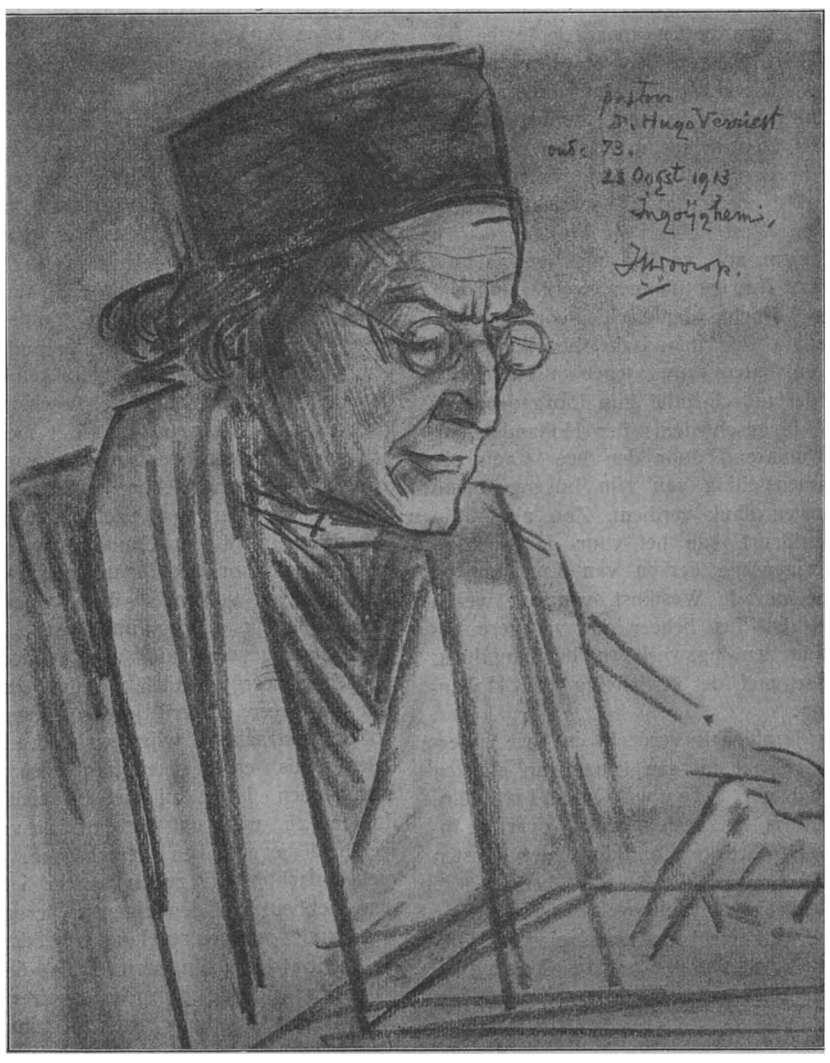
18e Jaargang. No. 4 April 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Slechts wie deelneemt aan den strijd
Smaakt de vruchten van de zege.
DE GENESTET.

INHOUD: Pastoor Hugo Verriest, door Jan Toorop. — De Hollanders op Formosa, door Prof Dr H Kern. — Nurks voor zijn vriend Hildebrand op reis, door Dr. J. B Schepers en Louis Raemaekers — *Buitenland* Australie, door Anna Semmens. — Afd Berlijn. — Nederl herinneringen op Ceylon en in Voor-Indië, door Mr H. J. Boelen — *Nederland:* De waarde van Nederlandsch Zangonderwijs. — Nicht rauchen. — Nederland op zijn best. — Van de Afdeelingen. — *Vlaanderen:* Een nieuw standpunt van Nederland ten opzichte van de Vlaamsche Beweging. — Uit onze Takken. — Postzegelafdeeling — *Oost-Indië:* Ned Ind Onderwijs- en Studiekas - Tropisch Nederland No. 2. — *Suriname:* Verweer, door E. B J. Luitink, met naschrift door het Hoofdbestuur. — *Zuid-Afrika:* Zuid-afrikaansche brieven XIX, door Ou-Boet. — Van een, die bij de onthulling was. — *Ingezonden:* De uitgaven van het Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer, door J. F Hymans — *Mededeelingen en Allerlei.* — *Nieuwe Leden.* — Verzoek om inlichting. — Ned Kamers van Koophandel in het buitenland — *Advertentien*

Z Eerw. Pastoor HUGO VERRIEST, naar een teekening van JAN TOOROP.
(*Cliché Kunsthandel Kleykamp te 's-Gravenhage.*)

De Hollanders op Formosa [1]).

In het boek „Formosa under the Dutch" kan men lezen, hoe de schrijver [2]) eenige jaren geleden te Sinkan op de Westkust van 't eiland een ouden inboorling ontmoette, die hem met aandoening vertelde dat in der tijd toen hij een knaap was, de dorpelingen, wanneer zij aan hongersnood of epidemieën leden, gewoon waren bij zonsondergang naar overblijfselen van oude gebouwen in de buurt te gaan en op de borst slaande westwaarts te blikken, terwijl zij „onze roodharige goede vrienden" aanriepen om medelijden met hen te hebben en spoedig terug te komen voor hun bevrijding.

Met die „roodharige goede vrienden" bedoelde de oude man de Hollanders, het volk welks zonen gedurende den korten tijd van hun verblijf, van 1624 tot 1662, het vertrouwen der inboorlingen wisten te verwerven, en wel in die mate, dat de herinnering aan hun weldadig bestuur na meer dan twee eeuwen nog niet was uitgewischt.

Het ontbreekt niet aan gedrukte en ongedrukte bronnen waaruit men de noodige kennis van 't begin, den voortgang en 't einde der Hollandsche heerschappij op Formosa kan putten, maar de lessen die men eruit trekken kan, hebben over 't algemeen onder ons minder waardeering gevonden dan ze verdienden. Het schijnt alsof de ongerechtigheden waaraan zich onze voorzaten in menig overzeesch gewest schuldig gemaakt hebben, de aandacht waardiger gekeurd worden dan 't goede dat zij verricht hebben. Nergens in Oost en West hebben de Hollanders zich jegens de inboorlingen zóó verdienstelijk gemaakt a's op Formosa, waar ijverige mannen werkzaam zijn geweest met zulke verlichte denkbeelden omtrent onderwijs en opvoeding der inlandsche bevolking als eerst na twee-en-een halve eeuw, tegen 't einde der 19de eeuw in Nederlandsch-Indië zijn doorgedrongen.

Het belang van de geschiedenis der Hollanders op Formosa is niet miskend door den heer Campbell, die voor de samenstelling van zijn bovengenoemd werk onzen warmsten dank verdient. Zoo als hij in zijne Voorrede verklaart, kan het voor de zendelingen der Presbyteriaansche kerken van Engeland en Canada, werkzaam aan de Westkust, van nut wezen meer te weten omtrent het beheer der vroegere kolonie, het verrichte zendingswerk en het langdurig beleg, dat eindigde met de verdrijving der Hollanders door Koxinga.

Het boek is in hoofdzaak verdeeld in drie afdeelingen. Het eerste bestaat uit een keuze van stukken uit Valentijns Oud en Nieuw Oost-Indiën, waaraan toegevoegd is het beste Verslag over de Inboorlingen van Ds. George Candidius, den eersten zendeling van 1624.

Het tweede gedeelte bestaat uit veel materiaal, door den heer Campbell verzameld op twee reizen in Holland, o. a. uit het Archief voor de Geschiedenis der Oude Hollandsche Zending van den heer Grothe te Utrecht en een vertaling van diens geheele verzameling van brieven en besluiten van de Kerkelijke en Burgerlijke Besturen aangaande het Zendingswerk op Formosa.

Het derde gedeelte verhaalt de gebeurtenissen die hun ontknooping vonden in 't beleg van Fort Zeelandia, zooals men die beschreven vindt in 't Verwaerloosde Formosa.

Verder zijn eenige zeldzame stukken opgenomen in een Appendix, een veelomvattende Bibliography en ten slotte een Index.

Behalve 't groote werk waarvan hier sprake is, hebben wij aan den heer Campbell te danken een herdruk van 't door Gravius in 1661 uitgegeven Evangelie van Mattheus in Sinkansch-Formosaansch en Nederlandschen tekst, waaraan een Engelsche vertaling is toegevoegd. Het eenige thans bekende exemplaar dezer Singkansche vertaling berust op de bibliotheek der Leidsche Universiteit. Verder heeft Campbell een herdruk bezorgd van 't Woordtboek der Favorlangsche Taal door Happart; en van Leerstukken ten gebruikke der Schoolen van 't Favorlangs' District door Vertrecht, waarvan 't handschrift meer dan twee eeuwen rustig te Batavia gesluimerd heeft, totdat het door wijlen Ds. Brandes voor de pers bewerkt werd.

De inboorlingen van Formosa vormen de Noordelijkste afdeeling van de wijdverspreide Maleisch-Polynesische taalfamilie, welke een gebied inneemt, zich uitstrekkende van Madagaskar in 't Westen tot Paasch-eiland in 't Oosten, en van Formosa in 't Noorden tot Nieuw-Zeeland in 't Zuiden. Niet alleen in taal, ook in zekere raseigenaardigheden en gebruiken vertoonen zij een onmiskenbare verwantschap met hun rasgenooten, inzonderheid met dezulken, die op denzelfden betrekkelijk lagen trap van beschaving staan. Naar de beschrijving die van hen gegeven wordt, herinneren zij 't meest aan de Dajaks.

De uitvoerigste beschrijving van de Formosanen in de 17de eeuw hebben wij te danken aan Candidius, den pionier van 't zendingswerk op het eiland [1]). Uit alles blijkt dat Candidius een goed waarnemer en onbevooroordeeld man was. Van hun karakter geeft hij de volgende schets, waarin licht en schaduw duidelijk genoeg uitkomen. „In 't algemeen", — zóó ongeveer luidt zijn getuigenis — „zijn de menschen zeer vriendelijk, trouw en goedhartig. Zij zijn ook zeer gastvrij jegens vreemdelingen, wien zij op de minzaamste wijze en overeenkomstig hun middelen spijs en dranken aanbieden; maar al te veel Europeanen laten zij niet bij zich komen, en ook dulden zij niet dat dezen zich vrijheden of onbeleefdheid jegens hen veroorloven. Zij zijn volstrekt niet diefachtig, en zullen veeleer iets dat zij gevonden hebben aan den eigenaar teruggeven. Een uitzondering op den regel maakt het dorp Soulang, want de lieden daar zijn berucht als dieven en roovers."

Verder zijn de Formosanen zeer trouw aan hun vrienden en bondgenooten. Zij zijn geenszins verra-

[1]) Met toestemming van den schrijver overgenomen uit De Gids van Februari 1914.

[2]) Rev. Wm. Campbell, F. R. G. S. English Presbyterian Mission-Tainan. Het boek is uitgekomen bij Kegan Paul, Trench, Trubner, te Londen in 1903.

[1]) Een Fransche vertaling van zijn verslag vindt men in *Recueil des Voyages de la Compagnie des Indes*, uitg. van 1725. Ook bestaat er een Engelsche vertaling in Churchill's Collection.

derlijk, en zouden liever zelf sterven of leed verduren dan anderen door verraad kwaad berokkenen. Zij hebben ook een goed verstand en een uitstekend geheugen, zoodat zij gemakkelijk iets kunnen begrijpen en onthouden. Maar ik moet hier echter bijvoegen, dat zij groote bedelaars zijn, en men mag gerust beweren dat nergens in Oost-Indië hun onbeschaamdheid in dit opzicht overtroffen wordt. Doch zij zijn licht tevreden met een kleinigheid.

Het voornaamste bedrijf van 't volk is de rijstbouw, waarbij 't zaaien, overplanten en snijden geheel op dezelfde wijze geschiedt als in den Indischen Archipel. Een trek dien de Formosanen met zoo velen van hun rasgenooten gemeen hebben, is, dat zij niet meer telen dan volstrekt noodzakelijk is, niettegenstaande het land uitnemend vruchtbaar is. Karakteristiek is ook dat het voornaamste veldwerk door de vrouwen, hard zwoegende sloven, vereischt wordt. Terwijl de vrouwen arbeiden, voeren de mannen, vooral de jongeren van zeventien tot vier en twintig jaar, weinig of niets uit, behalve jagen en vechten.

Hoewel de Formosanen, voor zooverre Candidius ze kende, als niet verraderlijk in 't gewone leven afgeschilderd worden, waren zij het des te meer op hun sneltochten, want het waren geduchte koppensnellers, gelijk zoovelen van hun minder ontwikkelde stamverwanten in Indonesië.

Tot de deugden der Formosanen behoorde hun bijzondere vereering van den ouderdom, die zich o. a. ook daarin uit, dat wanneer twee personen elkander op weg ontmoeten, de jongere persoon uit den weg gaat en den ouderen den rug toedraait, totdat deze voorbij is. In gezelschap waagt de jongere niet het woord te nemen, terwijl ouderen spreken.

Wat de huwelijksgebruiken betreft, mag een man trouwen met wie hij verkiest, maar niet vóórdat hij twintig of een-en-twintig jaar oud is. Vrouwen mogen in 't huwelijk treden, zoodra zij den huwbaren leeftijd bereikt hebben. Ieder man heeft slechts ééne vrouw; uiterst zelden komt het voor, dat iemand twee vrouwen heeft, doch dit wordt als onbehoorlijk beschouwd.

Alles wat Candidius meedeelt over de gebruiken en zeden der inboorlingen is uiterst belangrijk en behoorde ter vergelijking in werken over volkenkunde van den Indischen Archipel besproken te zijn geworden, wat men echter niet gedaan heeft. Doch hier was het alleen noodig een vluchtige schets te geven van den toestand der inlandsche bevolking, toen de Hollanders de taak opvatten om als leeraars onder de heidenen werkzaam te zijn.

Het was mannen als Candidius, Junius, Van Breen, Happart, Hambroek, Vertrecht, e. a., allen Evangeliedienaars, natuurlijk in de eerste plaats te doen om onder de bevolking het Christendom te verspreiden, maar zij hadden ook het helder besef dat zulks niet met vrucht kon geschieden zonder dat den inlanders nuttige kennis werd bijgebracht. Zij maakten zich de kennis eigen van eenige inlandsche talen, stelden geschriften daarin op, richtten scholen op, waar de Formosanen hun eigen taal of dialekt leerden lezen en schrijven en deels ook in 't Hollandsch onderwijs ontvingen.

Omtrent den staat van het schoolonderwijs vindt men in de officieele bescheiden talrijke mededeelingen, nu eens gunstige, dan weer ongunstige, zooals men verwachten kan. Eenige bijzonderheden mogen hier vermeld worden.

Zoo lezen wij dat in den jare 1643 te Sinkan, Bakloan en Tavakan drie soorten van dagscholen bestonden. De eene soort werd bezocht door jongens, waaronder veel volwassen jongens en enkele mannen. In deze scholen werd onderricht gegeven in lezen, schrijven der landtaal in Latijnsch schrift, en in de gebeden. De tweede groep werd bezocht door volwassen mannen van twintig- tot vijf-en-dertig-jarigen ouderdom. De derde groep werd bezocht door volwassen vrouwen en jonge meisjes. De jongensschool te Sinkan had een bevolking van 110 scholieren; de school voor mannen van 53; de vrouwenschool van 164. De cijfers voor de drie scholen te Tavakan waren 78, 42 en 100 achtereenvolgens; te Bakloan waren ze 103, 60 en 110. In Soulang was er slechts één school voor jongens en mannen, bezocht door 142 leerlingen. Hetzelfde was het geval te Mattau, waar 145 scholieren waren. Een pas opgerichte kinderschool te Soulang telde 253 leerlingen.

Het is te begrijpen, dat bij gebrek aan geschikt onderwijzend personeel de uitkomsten van het schoolonderricht niet geheel aan de gekoesterde wenschen beantwoordden. In bovenvermeld jaar 1643 waren er vijftig inlandsche onderwijzers, die niet eens allen konden lezen en schrijven. De Hollandsche onderwijzers waren ook meestal niet voor hun taak berekend, want het waren menschen zonder vakopleiding en daarenboven meermalen liederlijke individuen die bij de bevolking aanstoot gaven. Opmerkelijk is het nu, onder zulke omstandigheden, dat het onderwijs in 't Hollandsch zulke goede vruchten droeg. In een schrijven van 't Consistorie van Tayouan aan de Oost-Indische Kamer der Classis van Amsterdam, van 3 November 1648, komt o. a. de mededeeling voor, dat men een begin had gemaakt met op school ook de beginselen der Hollandsche taal te onderwijzen, en dat de proef aanvankelijk goed geslaagd was, daar de inlanders toonden een goed geheugen te hebben, en, tegen alle verwachting, met het grootste gemak de vreemde woorden uitspraken.

Reeds in 1643 had de Gouverneur-Generaal te Batavia aan den Gouverneur en Raden van Formosa te kennen gegeven dat het wenschelijk zou wezen de inlanders Hollandsch te leeren. De autoriteiten van Formosa verklaren daarmee hun volkomen instemming, aangezien 't eiland niet een algemeene taal bezit, maar bijna elk dorp zijn eigen idioom, zoodat het alleszins wenschelijk is den inboorlingen Hollandsch te onderwijzen, gelijk de Portugeezen in hun koloniën het Portugeesch doen.

Aangaande de verrassend groote vorderingen, die de kennis onzer taal gemaakt heeft, wanneer men in aanmerking neemt hoe kort de leertijd geduurd heeft, bezitten wij 't onwraakbare getuigenis van Pater de Mailla, die in 1715 Formosa bezocht en van zijne bevindingen verslag gaf in de Lettres édifiantes. Het gedeelte daaruit, dat ons hier meer bijzon-

der belang inboezemt, luidt in vertaling als volgt [1]).

„Voordat wij Amoy verlieten, hadden wij vernomen dat er Christenen op Formosa waren. Wij stelden dan een onderzoek in en kwamen te weten dat er stellig geene onder de Chineezen waren, maar wel zijn er sporen dat het Christendom onder de inboorlingen bekend is geweest sedert den tijd dat de Hollanders in 't bezit der haven waren. Wij hebben verscheidene inlanders ontmoet, die in staat waren Hollandsch te spreken, die Hollandsche boeken lezen, en bij 't schrijven zich van de Hollandsche [2]) letterteekens bedienen. Zelfs hebben wij in hun handen fragmenten gevonden van den Pentateuch in 't Hollandsch. Zij vereeren geen afgoden, hebben een afschuw van alles wat daarop lijkt, maar zij oefenen geen godsdienstige plechtigheden uit en zeggen geen gebeden op. Nochtans hebben wij personen ontmoet, die een God, Schepper van Hemel en Aarde, erkennen, een God in drie personen: Vader, Zoon en Heiligen Geest; die zeggen dat de eerste man Adam heette en de eerste vrouw Eva; dat dezen, ten gevolge van ongehoorzaamheid aan God, Zijnen toorn op zich en hun nakomelingen geladen hebben, en dat het noodig is de toevlucht te nemen tot den doop om den smet uit te wisschen. Zij kenden het doopformulier, maar wij zijn niet in staat geweest met zekerheid te ontdekken of zij de gewoonte hadden om te doopen. De Chineezen die ons als tolken dienden, verzekerden ons, dat zoodra een kind geboren was, koud water op zijn lichaam werd gesprenkeld, doch aangezien deze tolken onbetrouwbaar zijn en zeer onvolkomen met de taal bekend waren, vermochten wij op dit punt ons niet de gewenschte zekerheid te verschaffen.

„Het schijnt, te oordeelen naar hetgeen wij in staat waren op te vangen, dat zij geen denkbeeld hadden van belooningen of straffen hiernamaals; weshalve het heel waarschijnlijk is, dat zij zich geen moeite geven hun kinderen te doopen. Wij hebben getracht, voor zoover in ons vermogen was, hun de noodzakelijkste waarheden van onzen heiligen godsdienst in te prenten; wij hebben degenen die beter onderricht schenen, aangespoord om hun medeburgers die gewichtige waarheden in te prenten, en vooral om hun kinderen te doopen, zoodra ze geboren zijn, voor 't geval dat zich een gelegenheid mocht opdoen om onderwezen te worden in de mysteriën des geloofs, wanneer de kinderen vatbaar zijn geworden om die te begrijpen. Wij lieten hun het doopformulier achter, doch dat was alles wat wij doen konden."

Hoewel Pater de Mailla zich in de zoo even aangehaalde regels niet uitlaat over 't karakter en 't zedelijk gehalte der Formosanen met wie hij in aanraking gekomen was, blijkt toch uit een ander gedeelte van zijn verslag, dat hij ook daaraan zijne aandacht geschonken had. Na uitgeweid te hebben over 't schandelijk wanbestuur der Chineesche dwingelanden ter Westkust, die in hun verwaande bekrompenheid de inlanders als nietswaardige wilden beschouwden en behandelden, gaat hij aldus voort: „Maar, al mogen zij volgens de stelregels der Chineesche wereld wilden zijn, ik geloof dat zij dichter bij de ware philosophie staan dan een menigte der beroemdste Chineesche Wijzen. Men ziet, zelfs volgens Chineesch getuigenis, onder hen nooit bedriegerij of krakeel, of diefstal of twistgedingen, behalve tegen de (Chineesche) tolken. Hun handelingen zijn eerlijk en zij zijn aan elkander gehecht; nooit zal iemand iets in bezit nemen wat men hem geeft, zonder dat degenen die hem in 't werk geholpen hebben, de vruchten deelen, iets wat ik dikwijls zelf ondervonden heb. Zij achten op het minste teeken dat zij van hun bevelhebber ontvangen; zij zijn behoedzaam in hun woorden, en oprecht en zuiver van hart. Men kan zich hierover een oordeel vormen op grond van een betrekkelijk onbeduidend geval. Een Chinees, door de plaatselijke mandarijnen onder mijn gevolg geplaatst, uitte eenige woorden die geen herhaling toelaten. Een van de inboorlingen, nauwelijks dertig jaar oud, die enkele Mandarijnchineesche woorden kende, voer hem in ieders tegenwoordigheid onbeschroomd te gemoet: „P u h-h a o u, p u h-h a o u (d. i. „niet goed, niet goed"); w o a m e n s i n t s i n g" („onze harten zijn zuiver"); p u h k a n s h w o h, p u h k a n s i a n g („wij zouden zoo iets niet durven uitspreken, zelfs niet durven denken") p u h-h a o u, p u h-h a o u!" — Men ziet, dit strookt voortreffelijk met het oordeel van Candidius, waarmede wij boven kennis gemaakt hebben. Intusschen moet hierbij opgemerkt worden, dat op het zoo in 't algemeen uitgesproken gunstig oordeel wel iets af te dingen valt, in zooverre niet enkel individuen, maar zelfs geheele stammen zich door alles behalve loffelijke eigenschappen onderscheidden.

De kwijnende toestand waarin Pater de Mailla het Christendom der Formosanen aantrof, was zeker grootendeels, zoo niet geheel, te wijten aan de omstandigheid dat de gemeenten na 't einde der Hollandsche heerschappij verstoken waren van de noodige leiding door geschikte personen uit hun eigen midden. De jonge plant, uit den vreemde ingevoerd, had wel wortel geschoten en was wel opgekomen, maar nog zóó teer, dat zij zonder voortdurende verpleging niet welig kon blijven tieren. De behoefte aan inlandsche medewerkers, aan mannen die na de vereischte opleiding in staat zouden wezen om als voorlichters en leiders onder hun landgenooten op te treden en zoodoende het beschavingswerk krachtig te bevorderen, werd op Formosa steeds levendig gevoeld. In een schrijven van den Gouverneur van Formosa, Putmans, aan den Gouverneur-Generaal Brouwer, van 1634, wordt medegedeeld, dat volgens het oordeel der predikanten het wenschelijk zou wezen ettelijke inlandsche jongelieden van goeden aanleg uit te kiezen en ze onder toezicht van een der predikanten naar Holland te zenden ter opvoeding. Maar zij moesten dan niet behandeld worden als zekere inlanders van Amboina, die men eenvoudig naar school zond en verder liet rondloopen waar zij verkozen. De jonge Formosanen zouden altoos onder streng toezicht moeten staan van den persoon die ze naar Holland medenam. Ook moest men ze niet vertroetelen, zooals men de Amboineezen gedaan had, maar op de eenvoudigste manier opvoeden.

[1]) Vgl. *Formosa under the Dutch*, p. 510.
[2]) Eigenlijk: Latijnsche.

In een later stuk, een rapport van Junius aan Bewindhebbers der O.-I. Companie te Amsterdam, van 1636, wordt gewag gemaakt van 't voorstel om vier of zes van de meest belovende jonge inlanders in Holland op te voeden, aangezien dezen, na volbrachte studie in hun land teruggekeerd, beter in staat zouden wezen in hun moedertaal de harten der hoorders te treffen dan vreemdelingen het vermochten te doen. De zaak was in der tijd afgestuit op het bezwaar dat men geen der predikanten op Formosa kon missen. Daardoor niet afgeschrikt, betoogt Junius het nut en de uitvoerbaarheid van 't plan. „Wij gelooven", zoo ongeveer laat hij zich uit, „dat zulk een inlandsche geestelijke meer kan verrichten dan alle Hollandsche evangeliedienaren te zamen; en daarom smeeken wij U om Christus' wil en om het heil dezer arme schepselen, ons te vergunnen naar Holland te gaan met vier of zes jonge inlanders onder ons opzicht. Ik zal op mij nemen hen te onderwijzen en in mijn huis te houden totdat zij den cursus van hun studies voleindigd hebben. Ik weet dat Gij ons kunt herinneren aan de Amboineesche kinderen; maar niemand die een groot werk onderneemt, stelt zich tevreden met een enkele poging. Zelfs al is de poging met de kinderen van Amboina mislukt, beproef het nu met de kinderen van Sinkan. Deze kinderen moeten niet beschouwd worden als kinderen van koningen, maar als kinderen van arme lui. In hun geval zullen de uitgaven niet zoo groot zijn als met de Amboineezen."

Ook in een Bijlage tot bovenvermeld Rapport stelt Junius met klem van redenen het nut van de door hem en Candidius bepleite zaak in 't licht, en wel veel uitvoeriger nog dan te voren. Naar zijne meening moeten de Formosanen, die in Holland tot toekomstige evangeliedienaars zouden opgeleid worden, perfect kunnen lezen en schrijven, ja zoo er predikanten van komen zullen, moeten zij niet alleen Hollandsch, maar ook Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch kennen, waartoe een studie van 8, 9 of 10 jaar noodig zal wezen. Hij herhaalt alle gronden, vroeger door hem aangevoerd, en beroept zich, tot verdere aanprijzing van den gewenschten maatregel, op het voorbeeld der Spanjaarden, die dit al over een eeuw lang wel geweten hebben; daarom zijn zij zoo te werk gegaan in Japan, en is het hun gelukt dat zij zoo veel duizenden Christenen hebben gehad, zeer vast onderwezen, die om Christi wille allerlei termenten, kwellingen en pijnen hebben uitgestaan. Hadden zij maar voorzichtig gehandeld, dan zou Japan Roomsch-Katholiek geweest zijn. Zoo doen ook de Portugeezen omtrent China: zij zoeken eenige vlugge Chineesche kinderen, die zij overbrengen naar plaatsen waar zij volkomen gezag uitoefenen en de leerlingen zonder bezwaar in de studie kunnen opgeleid worden. Groot geworden zijnde, doorreizen die kweekelingen het geheele rijk, en, naar luid van hun brieven, zijn er al eenigen in 't hof van den Koning (Keizer) en houden zij zich bezig met het bekeeren van de Grooten" [1]).

[1]) De oorspronkelijke tekst, hier eenigszins gewijzigd naar ons hedendaagsch taalgebruik, is te vinden in Grothe, *Archief*, D. III, 130.

De herhaalde dringende vertoogen hebben niets uitgewerkt: de hooge autoriteiten, hoofdzakelijk, naar het schijnt, uit vrees dat de proef toch niet zou gelukken, hadden er geen ooren na. Toch was het door Junius ontwikkelde stelsel, in de gegeven omstandigheden, 't eenig ware. Er was alle reden om te verwachten dat de opleiding van jonge Formosanen in Europa de gewenschte gunstige gevolgen zou hebben, want aan aanleg ontbrak het den inlanders niet. Daarover was men het algemeen eens. Candidius verklaart van hen dat zij een scherp verstand en een uitmuntend geheugen hebben, en wel in die mate, dat hij hen in één week dingen kon doen begrijpen, waarvoor hij bij andere Indiërs en zelfs bij personen van ons eigen ras een halve maand noodig had. Verder geeft hij als zijne overtuiging te kennen dat er in geheel Indië [1]) geen handelbaarder volk is.

Er zijn voldoende bewijzen aan te voeren, dat het den inlanders niet aan den aanleg en leerlust ontbrak om zich het schoolonderricht hunner Hollandsche meesters ten nutte te maken. Wij hebben reeds kennis gemaakt met het getuigenis van Pater de Mailla. Daarmee komt geheel overeen wat Duhalde in 1730 waarnam. Hij verklaart dat er onder de inboorlingen „velen aangetroffen worden die nog Hollandsch verstaan, die Hollandsche boeken kunnen lezen en bij 't schrijven de Hollandsche letters gebruiken; ook vindt men nog veel fragmenten van Hollandsche godsdienstige boeken onder hen."

In een veel later bericht, van 1874, verhaalt Prof. Steere, dat hij onder de inboorlingen, woonachtig in 't gebergte ten Oosten van Taiwanfu en Takao, de Pepohwans, een aantal oude handschriften in de oude Pepohwantaal in Latijnsche letter had aangetroffen, welke geschriften door de eigenaars zorgvuldig werden bewaard, hoewel zij die niet langer konden lezen. Het meerendeel van die documenten bestond uit acten en contracten in de oude taal, welke vervangen is geworden door 't Chineesch en thans bijkans vergeten. De heer Steere was in staat een-en-twintig stuks te onderzoeken en te zien dat ze gedateerd waren op de Chineesche wijze, volgens de jaren van den regeerenden Keizer. Vier er van waren gedateerd van de jaren 1724—1736; zestien van 1736—1796; één van 1796.

Niet minder merkwaardig is een verzameling van negen stuks die de heer Colborne Baber, van den Engelschen Consulairen Dienst in China, uit Formosa zich had weten te verschaffen en toezond aan Col. Henry Yule, toen ter tijd Voorzitter der Royal Asiatic Society. In 't belangrijke verslag, aan die bezending toegevoegd, behandelt de heer Baber den aard van die documenten in een oud Pepohwan dialekt, geschreven met Latijnsche letters van Hollandschen oorsprong. Een gedeelte der stukken heeft een dubbelen tekst, een in 't Formosaansch en een vertaling in 't Chineesch, waardoor het mogelijk was de datums vast te stellen, loopende van 1735 tot 1754. Behalve de vertolking van No. III, een contract, waarbij de inlander Kalung uit gebrek aan zilver twee

[1]) Het begrip „Indie" is, zooals nauwelijks noodig is op te merken, door Candidius te ruim genomen, doch de bedoeling is duidelijk.

velden in pand geeft aan een Chineeschen geldschieter, behandelt Baber eenige punten die de taal betreffen. Weldadig doet het ons aan, wanneer wij lezen wat hij aan Yule schrijft: „The faded writings which I send you were written by the grandchildren of the native people who sat at the feet of George Candidius and the schoolmasters" [1]).

Als men weet dat onder 't Chineesch bestuur voortdurend een toevloed van kolonisten uit China Westelijk Formosa overstroomd heeft, kan men zich niet verwonderen dat er een gemengde bevolking is ontstaan, welke gaandeweg Chineesche taal, gebruiken en zeden heeft aangenomen, al is de herinnering aan vroegere tijden nog niet ten eenenmale weggevaagd. In een geschrift, getiteld Notes on the Ethnology of Formosa, van 1863, verhaalt de Engelsche Consul Swinhoe, dat hij gehoord had van een ras aan gene zijde van de stad Taiwanfu, dat zich van Latijnsche karakters bediende en roem droeg op afstamming van de Hollanders. „Ik was natuurlijk verlangend", zegt hij, om te zien wat soort van hybridisme zulke wezens zouden vertoonen, toen op zekeren morgen een militair officier, een door en door Chineesch lijkend individu, mij kwam bezoeken en te verstaan gaf dat zijn voorvader een roodharige man (Hollander) was, en een van de 3000 soldaten op 't eiland achtergebleven in den tijd van Koxinga; zij hadden hun hoofden geschoren en 't Chineesch gezag erkend. Zijn dorp, Sinkang, dat hoofdzakelijk uit afstammelingen van die soldaten bestond, was gelegen tien mijlen buiten de Noordpoort; zij bewaarden nog kleedingstukken en papieren die aan hun voorouders toebehoorden; er was een groot dorp ten Noorden en een ten Zuiden door hun volk bewoond; anderen van hun ras, met Chineezen getrouwd, waren verspreid over verschillende gedeelten van 't eiland. Deze lieden worden door de Chineezen gewoonlijk Pepo's geheeten."

De Chineesche heerschappij is ten einde, om vervangen te worden door de Japansche. Te oordeelen naar de schaarsche berichten die uit het verre Oosten af en toe naar Europa overwaaien, schijnen de Japanners met goeden wil bezield te zijn den bloei van 't bijzonder vruchtbare eiland te bevorderen en door 't stichten van scholen beschaving te brengen; heel vlot schijnt het bij de woeste, moedige bergstammen niet te gaan.

Voor ons is Formosa niets meer dan een naam, die de herinnering oproept aan 't heldhaftig gedrag van Hambroek. Sommigen onder ons weten ook, dat ijverige mannen daar een korten tijd met vrucht werkzaam zijn geweest. Doch die tijd is lang voorbij, en de hoop der in nood verkeerende inboorlingen dat hun roodharige goede vrienden mochten terugkeeren, zal niet vervuld worden: de gelegenheid is voorbij, onherroepelijk voorbij. Maar elders hebben wij nog een groote roeping te vervullen, en wel ons indien de millioenen zielen in Nederlandsch-Indië eenmaal zullen kunnen getuigen dat de Nederlandsche heerschappij hun ten zegen is geweest.

H. KERN.

[1]) De nota van Baber is in haar geheel opgenomen in de uitvoerige en lezenswaarde verhandeling van wijlen Prof. Terrien de Lacouperie. *Formosa Notes on* Mss., *Races and Languages* (Journ. Roy. As. Soc., 1887, pp. 413–494).

Nurks op een rondreis voor zijn vriend Hildebrand.

't Was een hele overwinning voor Nurks, om nu eens, zonder een woord te zeggen, iets voor zijn vriend Hildebrand te doen; hem, zijn tweede vader, te doen eren door zijn landgenoten. Het schimmenrijk vond hij echter „niet veel zaaks" en och, die Hildebrand was toch eigenlik, met al z'n achterlikheid in kleren en levenswijze, nog wel een goeie kerel geweest; 't was niet meer dan zijn plicht als bekendste geesteszoon van de schrijver, om er eens uittebreken voor hem.

En daar komt hij dan aan: Louis Raemaekers heeft hem gauw getekend, juist in de stemming voor zo 'n rondwandeling op aarde. Men ziet het aan ogen en mond, dat hij ook nu nog vrij wat te zeggen heeft op de wereld, ja misschien zelfs wel op Hildebrand, maar het kan ook zijn dat hij het voorlopig welslagen van zijn stilzwijgende rondwandeling inwendig belachelik vindt: hij meewerken aan een geestdriftig huldebetoon, hoe is 't mogelik! Hij, Nurks! Ja, wie weet, of hij er niet om lachen moet, dat zijn familie nog dezelfde aard heeft als hij vóór 75 jaar en met zijn aardige plan op soortgelijke wijze solt, als hij het in de Haarlemmerhout met de Zondagsmensen deed. Nurksen vinden daarin een soort tijgerachtig genoegen, — tot eigen schade!

Maar — nu, voor het eerst sedert zijn geboorte, overkomt het hem, dat zijn plannen werkelik over 't algemeen aardig worden gevonden en het is daarom wel jammer, dat hij aan Hildebrand blijkbaar heeft moeten beloven te zullen zwijgen: zie zijn stijfgesloten lippen maar eens!

Ondergetekende neemt daarom zijn taak maar over:

De prijsvraag is dan uitgeschreven; in vele werkplaatsen wordt gewerkt en gedacht, om tegen 15 Julie klaar te zijn; midden Augustus volgt de uitspraak en bij de tentoonstelling van de modellen *) voegt dan tijdens het 33ste Taal en Letterkundig Kongres het „Hildebrand Comité" in overleg met de Regelings-Kommissie van dat Kongres een tentoonstelling op de jonge Beets betrekking hebbend, van uitgaven, brieven, portretten enz.

Dan móét het geld er ook zijn en men moet 13 Sept. 1914, wanneer het 100 jaar geleden is, dat Beets geboren werd, bezig zijn aan zijn gedenkteken zelf. Voorlopig is er van overal veel sympathie voor betuigd. Enkele verwanten van Nurks spraken wel een zuur woordje, maar sympathie is de hoofdtoon. H. M. de Koningin-Moeder, H. M. de Koningin en Z. K. H. Prins Hendrik zonden ons bijdragen. Provinciale en plaatselike kommissies hebben zich gevormd in 's-Gravenhage, Groningen, Overijsel, Assen, 's-Hertogenbosch en Helmond. Verenigingen zeiden ons steun toe, vele, ook kleine, giften ontvingen wij met dankbaarheid, omdat het een volks gedenkteken moet worden en ook de jeugd van Noord en Zuid is warm gelopen voor ons plan.

Kortom, we kunnen tevreden zijn, maar voldaan zijn wij nog bij lange na niet. Wie ons dus wil hel-

*) In 't Maart-nr. van Neerlandia staat van de modellen, dit moet zijn rondom.

pen slagen zende zijn gift alsnog, liefst spoedig, aan de heer J. B. v. Loghem, Zonnelaan 2, Haarlem.

Als Nurks weer naar 't schimmenrijk terugkeert, mag hij zijn bekende hatelikheid „niet veel zaaks" niet kunnen zeggen van het Nederlandse volk.

Wij wensen hem veel sukses toe!

Haarlem, Maart 1914. J. B. SCHEPERS.

Buitenland

Australië.

Uittreksel uit het verslag over 1913:

In het propagandaboekje, ter bevordering der belangen van het A. N. V. verspreid, lezen wij op de eerste bladzijde over het „ontstaan van het Verbond" de volgende zinsnede: „De heer Meert stelde voor de oprichting van een Verbond dat zou omvatten alle ontwikkelde stamgenooten over de wereld die gehecht zijn aan hun taal en zelfstandigheid en deze willen handhaven. Indien alle ontwikkelde Nederlanders, Vlamingen en Zuid-Afrikaners zich daarbij aansloten zou men een invloedrijke vereeniging krijgen, die stellig veel zou kunnen doen tot handhaving en verspreiding van onze taal."

De heer Meert toonde ervaring en menschenkennis door dat woord ontwikkelde in te lasschen, want het zijn alleen zij, die zich rekenschap kunnen geven van hun gedachten en gevoelens, wier vaderlandsliefde op hechten en zuiveren grondslag gebouwd is. Men doet vreemde ervaringen op wanneer men propaganda tracht te maken voor een zaak die onze geestdrift opwekt, in dit geval een gevoelsuiting die men natuurlijk ook bij landgenooten veronderstelt.

De Duitschers zijn een benijdenswaardig voorbeeld voor Nederlanders, daar zij zich bij elkaar weten aan te sluiten. Ze burgeren zich in onder vreemde vlag, maar verliezen niet hun nationaliteitsgevoel. Zooveel mogelijk spreken zij hun taal, hebben hun vereenigingen die bloeien, zonder dat zij in de plichten, aan het aangenomen vaderland verschuldigd, te kort schieten. Waarom het zoo moeielijk is ditzelfde met onze landgenooten te bereiken, is een onoplosbaar raadsel. Is het overdreven vrijheidszin, om het met geen krachtiger woord te betitelen? Is het gebrek aan kennis van de geschiedenis van ons vaderland? Indien het laatste, dan verdient het aanbeveling dat die geschiedenis meer onderwezen worde en dat fierheid en zelfgevoel bij de Nederlandsche jeugd worde aangekweekt. Koning Frederik August van Saksen sprak ter gelegenheid van de feesten in Leipzig in October van het vorig jaar gevierd ter herinnering aan den volkerenslag bij Leipzig, een kernachtig woord: „Door de herinnering aan het verleden komt een volk tot bewustzijn van hetgeen het heden bezit."

Uit het bovenstaande moge blijken, dat 1913, althans in deze streken, niet loonend is geweest voor de pogingen die zijn aangewend om het Nederlandsch „gezin" in eendracht te vereenigen.

Daarentegen is op handelsgebied een groote schrede voorwaarts gedaan. Vooral met Java en onze andere Oost-Indische bezittingen is de handel van West-Australië zeer vooruitgegaan. Dat Indië daarbij het grootste voordeel trekt, toonen de volgende cijfers aan. Voor de 12 maanden, eindigende 30 Nov. 1912: Ingevoerd in West-Australië een totaal van £ 80.273; uitgevoerd van West-Australië naar Indië £ 37.593. Het eerste is het officeel gegeven, maar daarbij komt nog middellijk ingevoerd in West-Australië £ 64 514 in goederen, die van de andere Staten betrokken

worden. Totaal £ 144.787; verschil tusschen in- en uitvoer £ 107.194. Vele goederen bereiken ons ook uit Holland maar door gebrek aan onmiddellijk verkeer maken deze nog steeds den omweg over de Oostelijke Staten.

ANNA SEMMENS,
Vertegenwoordigster van het A. N. V. voor West-Australië.

Claremont, Febr. 1914.

Afdeeling Berlijn.

De secretaris schrijft:

Woensdag 11 Maart was de opkomst in onze Afd. bijzonder talrijk. Dit had zijn reden in het aanstaande vertrek van ons veeljarig medelid de heer Willem Jelsma en diens echtgenoote naar 't vaderland. Ofschoon de heer Jelsma in de laatste jaren geen bestuursambt had bekleed, toch heeft hij, en niet minder zijn echtgenoote tallooze diensten aan de vereeniging bewezen. En daar hij ook de laatstovergeblevene der stichters van ons Gezelschap was, wenschte het bestuur hem bij zijn vertrek het Eerelidmaatschap aan te bieden en hem daarvan een fraaie door den heer Schlegelmilch geteekende oorkonde te overhandigen. Deze plechtigheid vond plaats met een hartelijke en pittige toespraak van den voorzitter. Ook ontving hij als blijvend aandenken een mooie groepfoto van het bestuur. Niet zonder aandoening bedankte de heer Jelsma, met de beste wenschen voor de vereeniging en met de belofte dat hij ook in Amsterdam voor de belangen van het Hollandsch Gezelschap wilde werken.

Nederlandsche herinneringen op Ceylon en in Voor-Indië.

Zooals u bekend is, wonen er te Ceylon nog vele z.g. „Dutch Burghers", afstammelingen van Hollandsche kolonisten. Men vindt er nog namen als de Vos, Leembruggen, van Langenberg, van Cuylenburgh, Jongklaas, Anthonisz enz. Er zijn thans ongeveer 30.000 Hollandsche afstammelingen, die wel is waar Engelsch spreken, doch nog zeer goed weten, dat zij van Hollandschen oorsprong zijn. Zij trouwen nog steeds onder elkaar en hebben zich niet met de Engelschen en evenmin met de Singaleezen en Tamils vereenigd. Zij hebben een eigen club: Dutch Burgher Union en zij zijn als „Dutch Burghers" officieel erkend. Zoo heeft de Hollandsche kolonie officieel het recht een lid in de Legislative Counsel van Ceylon te kiezen (thans de heer van Cuylenburg).

Zij hebben een eigen volkslied (wijze Wien Neêrlands bloed), gemaakt door den bekenden archivaris R. G. Antonisz te Colombo:

Het Lieve Vaderland.
(The Dear Fatherland.)
Air: „Wien Neêrlandsch Bloed".

We in whose veins Dutch blood doth flow,
A warm and swelling stream;
Whose hearts with filial ardour glow,
Join in this sacred theme.
With voice and heart from fear removed,
United hand in hand,
We hail thee land our fathers loved —
Het Lieve Vaderland!

Fair realm, they from the ocean won,
The cradle of our race,
Where all their noblest deeds were done,
The theme of song and praise —
We subjects of great England's King,
From Ceylon's distant strand,
To thee our loving tribute bring,
Het Lieve Vaderland!

May we who here, mid toil and strife,
With diverse class and creed,
Need courage in our race of life,
Our fathers' virtues heed.
They, when bij sore oppression tried,
True to themselves remained:
Their watchword still may be our guide —
Het Lieve Vaderland!

True to our race let us abide,
Striving with all our might,
In all estates, whate'er betide,
To always do the right.
To guard our fame, maintain our pride,
United let us stand:
Our inspiration and our guide,
Het Lieve Vaderland!

Belangwekkend is het ook te zien, wat de Hollanders vroeger in Voor-Indië deden, en wat er nog van over is. Zoo vindt men nog oude kerkjes en kerkhoven der Hollanders te Tutticurin, Negapathan, Pulicat en Chinsura; Amedabad, Suratte, Broack, Cochin etc.

In een Engelsch boek van Philip Anderson „The English in Western India" vond ik wel aardige staaltjes van den durf en den invloed der Hollanders; ook van den haat der Engelschen tegen de Hollanders in de 17e eeuw.

Hier volgt een satire van Dryden op de Hollanders, in de 17e eeuw.

With an ill grace the Dutch their mischiefs do;
They have both ill nature and ill manners too;
Well may they boast themselves an ancient nation,
For they were bred ere manners were in fashion.
And their new commonwealth has set them free
Only from Honour and civility."

Zeker niet vleiend; doch het kwam van den grootsten concurrent!

Genoemde schrijver zegt nog:

The Dutch Company was at this time very powerfull and their factors ventured to dictate terms of peace and war even to the Great Mogul. In consequence of some injuries inflicted upon them by the Governor of Surat, they equipped four ships in 1649 to make reprisals, until the Governor or Sháh Jéhan should give them satisfaction. Two native vessels, the Ganjwar and Sáhibi, were seized bv them and all the ready money found on board was held in pledge. The result was a firman (= besluit) from the Emperor, conceding a portion of the Hollanders demand."

Als men bedenkt, dat Sháh Jéhan een der „Groot Mogolen" was, de machtigste der Mohamedaansche vorsten in Indië, dan begrijpt men, welk een invloed de Hollandsche factory te Suratte moest hebben, om tegen hem op te treden.

De graven der Hollanders zijn bijzonder groot en kostbaar te Suratte. Men wilde blijkbaar de Engelschen overbluffen, die ook prachtige graven bouwden.

De heer van Reede van Drakestein, een hooge ambtenaar der O.-I. Company, is begraven in een groot mausoleum *), waarvan de kosten zeer groot moeten zijn geweest, als men bedenkt, dat het herstellen reeds 6000 roepees (*f* 4800.—) kostte.

Toen Willem III, de Stadhouder, Koning van Engeland was geworden, werd dit natuurlijk door de Hollandsche koophui in Suratte dadelijk benuttigd, om de Engelschen een hak te zetten.

*) Zie de afbeelding in het Jan.-nr. van Neerlandia, jaargang 1907, in het artikel van den heer Maurits Wagenvoort over Het voetspoor der Vaderen.

Wij lezen bij genoemden schrijver:

Mr. Baroon having been send by the Dutch Company, as their ambassador to the Emperor (Aurangzeb, ook een der Groot-Mogolen) and being honoured with an audience, maintained that the English were a contemptible people and that a king had been send from his country to rule over them."

Aurangzeb deed eerst alsof hij het geloofde, en vroeg, waarom de Hollanders de Engelschen dan niet uit Indië verdreven?

Baroon antwoordde niet veel hierop, waarop de groot Mogool zeide (hij was door de Engelschen ingelicht!), dat Holland een onbeduidend land was, daar de Koning van Frankrijk het in een paar dagen had veroverd en had Engeland niet ingegrepen, Holland de Franschen nooit alleen had verdreven."

Mr. H. J. BOELEN.

NEDERLAND

De waarde van Nederlandsch Zangonderwijs.

De bekwame muziekbeoordeelaar van de Nieuwe Courant heeft eenige weken geleden een beschouwing gehouden over de dwaasheid om Berlijn als het alleenzaligmakende oord voor zangstudie aan te merken.

Met ingenomenheid neemt Neerlandia er enkele gedeelten uit over:

Als jonge zangeressen, wanneer ze juist zoover gevorderd zijn om te weten, dat zangkunst zeer moeilijk en veelomvattend is, zich in het buitenland gaan bekwamen onder leiding van een niet-Nederlandsche paedagoge, is het heel verklaarbaar, dat zij de eigenaardigheden van den hun vreemden landaard zich min of meer eigen maken.

Tegenwoordig geldt Berlijn ten onzent als het dorado der zangpaedagogiek, als de aangebeden plaats des heils voor onze toekomstige zangeressen. Voor hen staat het van den beginne af reeds geschreven, dat zij naar de Duitsche hoofdstad moeten: daar wordt de grond des vocalen roems gelegd. Ja — dit is in de Nederlandsche residentie zóó tot een quasi-axioma geworden, dat de solo-zangklassen van het Koninklijk Conservatorium voor Muziek in menig opzicht iets hebben van voorbereidende klassen voor de „Gesangsschule" van Frau Gerster, of Frau Klatte of welke Frau verder de gelukkige reputatie geniet van „de" Berlijnsche zangpaedagoge te zijn. Dat dit voor o n z e zangpaedagogen minder eervol is, schijnt hen zelf allerminst te deren. Gemis van zelfrespect of... zelfkennis? Een van beide, of beide... die vraag blijve hier open. Wel weet ik, dat enkele onzer zangpaedagogen, die in alle opzichten wel degelijk bevoegd zijn, een zangeres in spe zoover te brengen, dat ze althans technisch weinig of niets meer heeft te leeren, een wanhopigen strijd hebben te voeren tegen den Hollandschen publieken deemoed voor alles wat buitenlandsch heet. Een zangeres, die geen buitenlandsche beroemdheid als haar leerares kan noemen, wordt hier eenvoudig niet voor vol aangezien. Het gaat hier precies als met zoo menig ander geval, b.v. dat de Nederlander de vruchten van e i g e n b o d e m, als jam, alleen dan wil eten, wanneer zij in een Engelsche fabriek die kunstbewerking hebben ondergaan, of alleen in extase komt over een harmonium, wanneer het 't kenmerk „American" draagt, al heeft geen atoompje van het heele instrument na de invoering als ruw materiaal ooit onze grenzen verlaten.

Ik weet van meisjes, die alle gedachte aan vocale opleiding hadden opgegeven, omdat de middelen voor verblijf en studie in het buitenland ontbraken. Het denkbeeld van Nederlandsche opleiding was, als te bespottelijk, zelfs niet in hen opgekomen.

Wat is de fout?

Dat men de meisjes naar het buitenland zendt in een stadium van technische onrijpheid en onmondigheid — om van het artistieke niet eens te spreken. Ze komen dus, zonder vaste eigen overtuiging, uiterst vatbaar voor indrukken en naam-autoriteiten in een geheel vreemde omgeving, speciaal — want ik heb het hoofdzakelijk over den trek naar Berlijn — in een Duitsche sfeer. Dat Frau Zus of Zoo er zelfs in den droom niet aan denkt, het specifiek-Nederlandsche van haar leerlinge te ontwikkelen, spreekt vanzelf. Wat weet zij van dat landje, dat stukje aanslibsel aan de monding van den Rijn? Van de Nederlandsche taal heeft ze geen „blasse Ahnung"; dat er Nederlanders zijn, die op eigen taal liederen componeeren, interesseert haar niet in het minst. Is het haar kwalijk te nemen, dat ze de Nederlandsche zangpaedagogiek min of meer heeft leeren verachten?

Staat de zangpaedagogiek ten onzent op zoo'n laag laag peil, dat ouders of voogden, resp. beschermers onzer met stem en muzikaliteit begaafde jonge dames, zich de geldelijke offers voor een zeer kostbaar verblijf en dure opleiding te Berlijn moeten getroosten?

Daarop onmiddellijk het stellig antwoord: neen! Wij hebben zangpaedagogen, die het even goed kunnen, zoo niet véél beter.

Zoo niet, hoe is het dan mogelijk, dat zangeressen en zangers als A. Noordewier—Reddingius, Tilly Koenen, Hendrik van Oort en Jacques Urlus, toch heusch niet de eersten de besten, geworden zijn die ze zijn door een volstrekt Nederlandsche opleiding?

Nicht Rauchen.

Van het Nicht-rauchen-proces, waaraan de dagbladpers veel aandacht heeft gewijd, mag Neerlandia niet zwijgen, vooreerst niet omdat het een zaak geldt die haar ter harte gaat, en vervolgens niet, omdat een lid van het Algemeen Nederlandsch Verbond er de held en het slachtoffer van is.

Een Utrechtsch student — wij zeiden reeds dat hij lid van het A. N. V. was — reisde in zijn en ons land in een trein van de Staatsspoor, en kwam terecht in een Duitschen wagen. Hij nam plaats in een afdeeling niet-rooken, maar zag het verbod alleen in het Duitsch aangebracht. Als protest ging hij nu juist rooken. Hij verkoos in zijn eigen land niet op zijn Duitsch gekommandeerd te worden. De conducteur maakte proces-verbaal, de kantonrechter te Breukelen veroordeelde den student tot boete, de rechtbank te Utrecht bevestigde het vonnis.

Dit vonnis lijkt ons, leeken in de rechtspraak, zonderling. Of vonden de rechters het verbod, dat de conducteur ook wel mondeling in het Hollandsch ter kennis van den student zal hebben gebracht, voldoende en is hij dus niet veroordeeld wegens overtreding van het gedrukte „nicht rauchen"? Wij hebben dat in de krantenverslagen niet vermeld gezien.

In België gaat het in alle geval anders toe. Een lezer van de Maasbode schrijft:

> Als een niet onaardige variant op de aanhangige rechtszaak van den Utrechtschen student, die zich in Nederland liet verbaliseeren wegens rooken in een coupé met het opschrift „nicht rauchen", deel ik u een bijna gelijk feit mede, dat eenige dagen geleden op de lijn Budel—Antwerpen plaats vond.
>
> Twee burgemeesters, een Nederlandsche en een Belgische, de eerste van Buggenum, de andere van Lille — St. Hubert, namen in een coupé 2de klas met het bordje: „für nicht-raucher" plaats.
>
> De Nederlander rookte een sigaar, de Belg de in België meer gebruikelijke houten pijp.

Daar treedt de conducteur binnen:

— Messieurs, dans ce compartiment il est interdit de fumer.

De Nederlander, met echt Nederlandsch burgemeesterlijk plichtsbesef, legt z'n sigaar neer; de Belg smookt voort uit zijn dampende pijp.

De conducteur richt zich met nadruk tot den onwillige:

— Et vous, monsieur?

Waarop deze, zonder om te kijken:

— Ik, ik doet 't nie.

De garde dreigend af.

Aan het volgende station komt hij terug, vergezeld van een collega:

— Menier, as ge nie daólik uitscheidt me smooke, dresseer ik ouw op las va m'n chef proces-verbaal.

En de ander, onverstoorbaar, flegmatisch, zonder omkijken:

— Moak de komplemente an ouwe chef, da 'k et schon vertik.

Beide garden in nog grooter verbolgenheid af.

Weer een statie verder treedt een breed gegalonneerde, begeleid door de twee garden, den volgedampten coupé binnen:

— Meneer, niet alleen verbaliseer ik u, maar bij de eerste halte laat ik u door mijn mannen uit de coupé zetten.

Waarop de rookende delinquent, hem nu vlak in de oogen kijkend:

— En die de courage heeft, ook maar een vinger naar me uit te steken, krijgt van mij 'n opstopper en 'n proces-verbaal.

En zich oprichtend ging hij voort:

— In de Belgische wet op de spoorwegen staat uitdrukkelijk, dat in elk compartiment, waar niet gerookt mag worden, een duidelijk opschrift, zij in de twee talen: „Verboden te rooken" en „Défense de fumer"... Waar is hier ergens dan nog wel tweetalig opschrift?

In druipstaartende processie trok het drietal af.

De Belg dampte door tot Antwerpen. Hij bleef ongemoeid en ongeverbaliseerd.

Zoo behoorde het ook in ons land te zijn. In de Haagsche Post zagen wij de vraag gesteld, of de consequentie van het Breukelsche en Utrechtsche vonnis dan niet moest wezen, dat een bordje met „entrée interdite" of „no trespassing" even goed als ons „verboden toegang" een terrein voor het publiek zou afsluiten, — wat dan toch wel dwaas zou wezen.

In hetzelfde blad werd de opmerking gemaakt, dat men de Pruisische staatsspoor bezwaarlijk van onbeleefdheid kan beschuldigen, omdat zij in ons land geen Nederlandsche opschriften in haar wagens aanbrengt, waar de Nederlandsche Staatsspoor in het eigen land wel wagens laat rijden, waarin geen Hollandsch, maar vreemde taal de reizigers verschillende dingen voorhoudt.

Dat is wel sterk, maar het is waar. Onlangs zaten wij zelf in zoo'n afdeeling van een Staatsspoorwagen, in een trein van Amsterdam naar Vlissingen.

Wonderlijke opvattingen!

Nederland op zijn best.

Bij gelegenheid van de huldiging van Prof. Kamerlingh Onnes (Nobelprijs) te Parijs door de Association internationale du froid, heeft dit genootschap besloten tot openstelling van een internationale inschrijving ten bate van een nog volkomener inrichting van het Cryogeen-laboratorium van Prof. Onnes te Leiden.

Men wil als eerste inschrijving *fr.* 100.000 voor het doel bestemd zien. De heer G. Claude was de eerste inschrijver voor een bedrag van *fr.* 10.000.

— De heer Jan Ligthart, de bekende Haagsche opvoedkundige, die aangezocht is om Prinses Juliana les te geven, heeft de vorige maand een reeks lezingen in Noorwegen gegeven over zijn onderwijssysteem. Volle zalen, groote belangstelling, hartelijke toejuiching, blijvenden indruk, daarvan getuigen alle verslagen. Hij is een der voortreffelijkste dragers van Neêrlands naam op paedagogisch gebied.

— De Royal Historical Society te Londen heeft Prof. P. J. Blok, hoogleeraar te Leiden benoemd tot buitenlandsch lid.

— De vorige maand hebben de Nederlandsche voetballers zich weer goed gehouden; in den strijd met België te Antwerpen wonnen zij met 4 tegen 2; de Nederlandsche militairen klopten denzelfden dag het Engelsche militaire elftal.

— In De Ingenieur heeft de heer A. T. de ontwikkeling onzer scheepvaart behandeld over de jaren 1903—1912. Hij komt tot het besluit, dat het kleine Nederland zonder rechtstreekschen Staatssteun op scheepvaartgebied een plaats inneemt, die eerbied afdwingt.

— De te Valparaiso verschijnende Mercurius brengt hulde aan den heer Van Mourik Broekman na 12-jarigen dienst als professor in de hydraulica aan de hoogeschool aldaar, naar Nederland teruggekeerd.

Ziehier enkele zinnen uit de waardeering:

Men kan gerust zeggen, dat hij de man is, die gevormd heeft de generatie der jongere ingenieurs, die tegenwoordig hun kennis en hun werkkracht aanwenden om ons land vooruit te brengen.

Aan hem voornamelijk hebben wij de totstandkoming der rioleeringswerken te Santiago en de havenwerken van San Antonio, te danken.

Hij kwam op het denkbeeld om partij te trekken van de onuitputtelijke energie van de watervallen der Laguna Negra bij haar loop van de Cordilleras tot aan de hoofdstad.

De groote dienst door Prof. Broekman aan Chili en hiermede ook aan zijn vaderland bewezen, is, dat hij den toeloop van Hollanders naar Chili heeft voorbereid.

Chili heeft behoefte aan mannen als de Hollanders, wier energie gestaald is door den voortdurenden strijd tegen de elementen, welke sinds eeuwen het bestaan van hun vaderland hebben bedreigd en nog steeds bedreigen.

Van de Afdeelingen.

Alkmaar.

De heer G. H. Honing is benoemd tot 1sten secretaris in de plaats van Dr. A. A. van Rijnbach, die wegens drukke werkzaamheden verzocht had niet meer in aanmerking te komen. Mejuffr. C. E. C. Bruining werd als bestuurslid herkozen.

Amsterdam (Stud.-Afd.).

Het bestuur dezer Afdeeling is thans als volgt samengesteld: M. A. v. Eck, voorzitter; H. J. van Leeuwen, schrijver, Wanningstraat 1; G. H. C. Hart, penningmeester; F. H. A. de Graaff, mejuffr. E. D. W. Jonckheer.

Amsterdam (Jongel.-Afd.).

De vorige maand werd een propaganda-avond gegeven, die uitstekend slaagde. Een achttal nieuwe leden trad toe. De Burger-Afd. was vertegenwoordigd door den heer S. van Lier Ez., die de vergaderden toesprak.

Delft (Stud.-Afd.).

Het bestuur dezer Afdeeling is thans als volgt samengesteld: J. H. van Rossem, voorzitter; H. G. C. Cohen Stuart, 1ste schrijver, Oostsingel 18; M. le

Cosquino de Bussy, penningmeester; mejuffr. R. J. van Lutsenburg Maas, onder-voorzitster; W. Meijer, 2de schrijver.

Dordrecht.

Voor deze Afdeeling trad 11 Maart Pastoor Hugo Verriest op met een voordracht over de Vlaamsche Beweging en Guido Gezelle, zijn hoogvereerden leermeester. De 74-jarige priester wist groote ontroering te wekken met zijn dichterlijk eenvoudig woord.

Wij achten het een voorrecht zijn portret, den vorigen zomer door Toorop geteekend, in dit nummer te kunnen afdrukken.

Enschedé e. O.

Maandag 23 Febr. trad voor deze Afdeeling de heer Emiel Hullebroeck op. Tegen betaling hadden niet-leden toegang. De avond slaagde in alle opzichten uitstekend; een stampvolle zaal (ruim 500 menschen) en een geestdriftig publiek, dat al spoedig uit volle borst de refreinen meezong. Stormenderhand heeft Hullebroeck aller harten veroverd. Tot slot leerde hij de aanwezigen een liedje, de Dahlia, dat er spoedig inzat. Reeds werden tengevolge van dezen avond nieuwe leden gewonnen. „Wij kunnen", zoo schrijft de secretaris, „alle Afdelingen, die hun leden een heerlike avond willen aanbieden en het sluimerende afdelingsleven willen opwekken, dan ook aanraden, deze begaafde Vlaming te laten optreden. Hier vragen we hem stellig weer."

's-Gravenhage (Jongel.-Afd.).

In het laatst van Febr. trad voor de leden op de heer M. J. Liesenborghs, een der samenstellers van de Gazette de Hollande en Vlaming van geboorte, met een voordracht over de Vlaamsche Beweging. Zijn doorwerkte rede gaf menig voorbeeld van de dwaasheid Fransch te gebruiken waar Nederlandsch eisch moest zijn.

Hij klaagde over den weinigen steun door de Noord-Nederlanders in België aan de beweging voor hun taal verleend en wekte zijn gehoor op, al het mogelijke te doen om hun hoogstaande Nederlandsche beschaving naar het Zuiden over te brengen.

Tot slot zongen de toehoorders de Vlaamsche Leeuw en Wien Neêrlandsch bloed.

Hellevoetsluis (Jongel.-Afd.).

De „gezellige bijeenkomst" op 14 Febr. bood aangename afwisseling door zang, pianospel, van den heer Crielaard, en voordrachten door den heer Tieman. Laatstgenoemde oogstte zeer veel bijval met de voordracht van Fabricius' tooneelspel „De Rechte Lijn".

Leiden (Stud.-Afd.).

Vanwege deze Afdeeling zullen er dit jaar te Leiden weer vacantie-leergangen plaats hebben. Zij zullen gehouden worden van 9 tot 23 Sept.

Aan de leergangen zijn uitstapjes verbonden naar Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Delft, Dordrecht en Haarlem.

Tot bestuurslid is benoemd de heer J. J. Romein.

Maastricht (Jongel.-Afd.).

Dank zij het doorzettingsvermogen van den voorzitter, den heer Defresne, is deze Afdeeling er in geslaagd een Antwerpsch kwartet te laten optreden en een volle zaal een muzikaal genot te schenken, dat de ingesluimerde belangstelling der leden weer heeft opgewekt. Moge ze wakker blijven.

Rotterdam.

Het bestuur is voor 1914 aldus samengesteld: Dr. W. van Everdingen, voorzitter; J. J. Korndorffer, onder-voorzitter; D. J. Tijssens, secr.-penningm.; J. J. Griss, W. Roodenburg, J. H. G. Vink, W. van Rede, mejuffr. C. Hoogerwerff en Dr. A. G. van Hamel.

Rotterdam (Jongel.-Afd.).

Deze Afdeeling hield in Febr. haar jaarvergadering. Uit het verslag bleek dat het ledenaantal met 43 is toegenomen, zoodat de Afdeeling thans 251 telt. Hierdoor is deze Jongel.-Afd. hoewel niet de oudste, de grootste van Nederland geworden. Melding wordt gemaakt van het groote succes der tentoonstelling en van den feestavond, gehouden ter gelegenheid van het 5-jarige bestaan. Het bestuur is thans als volgt samengesteld: M. C. van Vooren Jr., voorzitter; C. Montijn Jr., secretaris; mejuffr. M. C. Roodenburg, penningmeesteresse; G. C. v. d. Bos, P. v. d. Ende, J. Roodenburg en C. Borstlap, commissarissen.

Zaanstreek.

Tot penningmeester dier Afdeeling is benoemd de heer E. A. Veen, tot bestuursleden mejuffr. C. Duyvis en de heer M. E. van der Veen.

Begin Maart sprak Dr. W. van Everdingen te Wormerveer over het A. N. V. en de Boeken-Commissie. Het strijkorkest Vogel verleende zijn medewerking. Vele steuners traden tot de Boeken-Commissie toe.

Zutphen.

19 Febr. trad voor de Afdeeling op de Vlaamsche dichter Pol de Mont met een voordracht over Karel van de Woestijne. De Zutphensche Ct. noemde dit een buitengewoon gelukkige keuze van de Afdeeling en de secretaris schreef: „Deze avond heeft ons in onze overtuiging gesterkt dat slechts dergelijke lezingen van voormannen 't doel van het Verbond kunnen bevorderen."

VLAANDEREN

Een nieuw standpunt van Nederland ten opzichte van de Vlaamsche Beweging.

Het Febr.-nr. van het Nederlandsche tijdschrift „Vragen des tijds" bevat een artikel, geteekend J. H. Boas, een Nederlander, die, te oordeelen naar de plaatsaanduiding onder het stuk, te Luik verblijf houdt. Dit artikel is opmerkenswaardig in meer dan één opzicht: naast verscheidene raak gezegde dingen wijst het een geheel nieuw standpunt aan, dat, volgens den schrijver, door Nederland ten opzichte van de Vlaamsche Beweging dient te worden ingenomen. Overtuigd, dat er geen buitengewoon groote mate van liefde tusschen Nederlanders en Vlamingen bestaat, en van meening zijnde, dat alle sentimentaliteit in de betrekkingen tusschen de eenen en anderen dient te worden geweerd, vat de steller de kern van zijn gedachten in den volgenden zin samen: „Vlaanderens sympathie hebben wij niet noodig, doch wel moet het den Vlamingen worden ingeprent, dat zij ons noodig hebben, dat zij niet buiten ons kunnen." Hij geeft openhartig toe, dat dit een zuiver egoïstisch Nederlandsch standpunt is, en dat het hier een tactiek geldt van Frankrijk afgekeken, dat tegenover Waalschen Vlaamsch-België een vreedzame veroveringspolitiek volgt, die met goed gevolg bekroond wordt.

De onnauwkeurigheden, waarvan het stuk niet ontbloot is, zullen wij hier niet terecht zetten, omdat zij feitelijk van ondergeschikt belang zijn en aan den grondslag van het betoog geen afbreuk doen. Waar de heer Boas echter „de domme haat tegen al wat Fransch is" in de uitingen van de Flamingantische pers ziet, die, volgens hem, in elken zin van een „belachelijk, bekrompen chauvinisme" en een „moedwillig obscurantisme" blijk geeft, is ons een raadsel; zoo iets bewijst alleen, dat de schrijver nog volstrekt niet heelemaal op de hoogte van de Vlaamsche

Beweging is, of dat hij deze beweging nog onvoldoende begrijpt. Het is meermalen door gezaghebbende Vlaamsche leiders duidelijk gezegd en geschreven, dat de Vlaamsche Beweging volstrekt niet gericht is tegen de Fransche cultuur, tegen de Fransche taal, kunst en letterkunde als dusdanig, waarvoor de grootste bewondering gekoesterd wordt, maar dat het er om gaat om den schadelijken invloed te niet te doen, welke die cultuur op de ontwikkeling van het Vlaamsche volk, op zijn geest en zijn gemoed zou kunnen oefenen. Dat is heel iets anders.

De schrijver maakt van de gelegenheid gebruik. om ook het A. N. V. en ons orgaan een veeg uit de pan te geven. Den invloed van ons Verbond vergelijkende met dien van de „Amitiés françaises", komt hij tot de bevinding dat de weegschaal ten voordeele van de laatstgenoemde vereeniging overhelt, waar het 't Vlaamsche gedeelte van België betreft. Zij „kweekt er, zoo zegt hij, het francophilisme op doeltreffender wijze aan dan de Vlaamsche Gazet het afkamt. De Amitiés françaises, bijgestaan door de Waalsche pers van Luik; de radicale Express, de liberale Meuse, vecht met een slagzwaard; de heer Hoste... vecht met een knuppel, en het „Algemeen Ned. Verb." schiet te midden van het strijdgewoel een kinderpistool met zacht-gekookte erwten af." [1])

Niet onaardig gezegd, inderdaad! Doch waarom het A. N. V. ook niet gespoord en geharnast een flinken draver kan bestijgen en het slagzwaard dreigend in het rond kan zwaaien, dat heeft de heer Boas verzuimd op te sporen. Misschien lag dat niet op zijn weg en was zijn eenig doel om apodictisch te uiten wat, volgens hem, door Nederland in Vlaanderen dient gedaan te worden, een parallel trekkend tusschen het optreden van Frankrijk en dat van zijn eigen vaderland. Indien het dus uitsluitend in zijn bedoeling lag om met zijn artikel nieuwe wegen in de geesten te openen, om tot handelen aan te sporen, dan heeft hij misschien wel bereikt waartoe hij wilde komen. Er valt inderdaad over zijn denkbeelden te redekavelen, al zullen zij misschien in Vlaanderen hier en daar kwaad bloed zetten, terwijl zij nochtans in Nederland zullen vallen als een druppel op een steen.

Hij verliest echter twee zaken uit het oog: 1°. dat Nederland Frankrijk niet is; 2°. dat de Vlamingen geen Walen zijn. Daarmee wil gezegd zijn, dat Frankrijk er ten opzichte van die landen, waar het slechts eenigszins denkt zijn invloed te kunnen vestigen of versterken, er een uitbreidingspolitiek op nahoudt, die wij in Nederland nagenoeg geheel missen; dat Nederland nog zijn eersten stap op dien weg heeft te zetten, waar Frankrijk en ook andere landen, zooals Duitschland en Engeland, reeds hun lauweren hebben verdiend. „Wo ein Deutscher seinen Fuss hinsetzt, da ist deutsches Land", heeft Bismarck eens gezegd; en iets dergelijks kan gelden voor den Franschman en den Engelschman. Doch hoevelen onder de talrijke Nederlanders, die zich in den vreemde gaan vestigen, zijn er die een stuk van hun land meenemen? Hoevelen zijn er, die in het buitenland woonachtig, daar onder alle oirbare omstandigheden hun taal hoog houden? Daarop is hier ter plaatse voor een paar jaar reeds gewezen. Waar zijn de geheime fondsen die de Nederlandsche regeering, op het voetspoor van de Fransche, beschikbaar heeft om den Nederlandschen invloed in het buitenland uit te breiden? Waar zijn de Nederlandsche scholen in het buitenland, gesticht niet alleen om de daar verblijvende Nederlanders voor hun volk en hun land te behouden, maar ook om, door de kracht die er van uitgaat, als aanlokkingsmiddel te dienen voor de leden van het volk in welks midden zij werden opgericht? Wat hebben de armzalige 10.000 gulden, die Nederland daarvoor sedert een paar jaar uittrekt, te beteekenen in vergelijking met de honderd duizenden die Frankrijk en Duitschland daaraan ten koste leggen, onaangezien den geldelijken steun, dien particulieren daarbij nog verleenen? [1]) Intusschen houden de Nederlanders, op zeer weinige uitzonderingen na, hun geldbeurs voor dat doel zoo dicht mogelijk gesloten, omdat zij er het belang niet van inzien. Was het geen Nederlandsche Minister van Buitenlandsche Zaken, die eens in de Kamer zei, dat, volgens hem, de Nederlanders in het buitenland woonachtig, zich maar zoo gauw mogelijk aan hun vreemde omgeving moesten aanpassen, en indien hij er later toch toe overging om het hoogergenoemde kleine bedrag voor het Nederl. onderwijs in het buitenland toe te staan, dan was het nog dank zij het optreden van het A. N. V. Waren het geen Nederl. Ministers, die, op een verzoek om als diplomatieke taal tusschen Nederland en België het Nederlandsch te gebruiken, verklaarden, dat van de oude gewoonte om het Fransch daarbij te bezigen niet zou worden afgeweken? Waar zijn de vertegenwoordigers van Nederland in het buitenland, gezanten en consuls, die op de begeerde posten voorgaan in de beweging voor de uitbreiding van den Nederlandschen invloed? Kan, met één woord, de officieele Nederl. voorzichtigheid gesteld worden naast den kranigen Franschen of Duitschen doordrijvingsgeest?

En het A. N. V., dat nu, volgens den heer Boas, een kinderpistool met zacht-gekookte erwten afschiet, het vraagt toch al zoo lang om de ondersteuning van de groot-industrieelen en groot-handelaars in den lande om een arsenaal te kunnen oprichten, gevuld met echte kogels! [2]) Maar met dezelfde voorzichtigheid als de regeering, met een ijskoude onverschilligheid, sluiten zij hun ooren voor het dringend beroep dat op hun Nederlandsch gevoel wordt gedaan, de weinige uitzonderingen natuurlijk niet te na gesproken. Waar blijft bij hen de doorzettingskracht van Franschen en Duitschers, zonder welke Nederland nooit aan expansiepolitiek kan doen, zooals de heer Boas dat verlangt?

De Vlamingen zijn geen Walen, zeiden wij hooger. De laatstgenoemden, zonder dat zij daarom iets van hun Waalsche eigenaardigheid willen prijsgeven, beschouwen de Fransche cultuur als de voedster die hen op een hooger plan moet brengen. En naast hen vinden wij een groot aantal verfranschte Vlamingen, die zich den Franschen invloed gaarne laten aanleunen. De Vlamingen zijn veel particularistischer aangelegd, zelfs de overtuigde Vlaamschgezinden onder hen. Er bestaat bij hen dikwijls een niet te onderschatten vrees, dat zij door een al te dichte aanraking met de Nederlandsche cultuur iets van hun Vlaamsche eigenaardigheid zouden inbocten. Men kan zoo iets al of niet verkeerd vinden. Doch wij stellen hier alleen het feit vast. Is er in Wallonië iets aan te stippen, dat ook maar eenigszins met het West-Vlaamsch particularisme kan worden vergeleken? Maar degenen die de Vlaamsche Beweging dageliiks van dichtbij nagaan, kunnen merken, dat er hoe langer hoe meer,

[1]) 't Lands wijs, 's lands eer. Wie aan slagzwaard en knuppel is verslaafd, vindt floret en degen waardelooze salonwapens; wie in kanongebulder zwelgt, vindt een gewoon pistoolschot kinderspel. Wij Noord-Nederlanders hebben in openbare zaken onzen eigen betoogtrant, aan België den zijne latende en niet benijdende. Red.

[1]) In „Le Matin" van Parijs (nr. van 2 Maart j.l.) komt een beknopt verslag voor van de jaarvergadering van „L'Alliance française pour la propagation de la langue française dans les colonies et à l'étranger". Daarin wordt o.a. vermeld, dat hoogergenoemde vereeniging jaarlijks ongeveer 500.000 francs besteedt voor het Fransch onderwijs in het buitenland, een bedrag dat nagenoeg overeenkomt met de som, die de Fransche regeering ieder jaar voor hetzelfde doel beschikbaar stelt. Duitschland legt daaraan 1 500.000 Mark ten koste.

[2]) Hierin vergist zich de geachte Vlaamsche-kroniekschrijver. Al kreeg het den steun van wie ook, zijn beginsel zou het Verbond nooit prijsgeven om in kalme vastberadenheid, enkel met in zijn oog waardige middelen zijn doel na te streven In dit opzicht zal het zijn „doorzettingskracht" toonen, en aan expansiepolitiek zal het steeds even vreemd blijven als de Hollandsche taal aan dat woord. Red.

al is het dan ook langzaam, een kentering ten gunste van de Nederlandsche cultuur ontstaat; de besten onder de Vlaamschgezinden beginnen steeds meer te beseffen, dat een toenadering tot die cultuur zich opdringt, indien tegenover de macht van de verfransching een rem wil worden gesteld. En is de stichting van de „Vereeniging voor beschaafde Nederlandsche uitspraak", die dadelijk bij haar optreden heeft verklaard, dat zij „de uitspraak die in beschaafde Nederlandsche kringen gangbaar is", ook als regel voor de uitspraak in Vlaanderen wil beschouwen, geen teekenend verschijnsel?

Zeker, de heer Boas heeft gelijk, en hij legt den vinger op een diepe wonde, wanneer hij tegenover de duizenden uit Frankrijk dagelijks ingevoerde dagbladen, die zulk een grooten invloed oefenen, en die, ongelukkig genoeg, ook onder de Vlamingen zooveel lezers vinden, de luttele exemplaren van de groote Nederlandsche dagbladen stelt, die hier worden gelezen. En hij zegt terecht, dat, wil men die bladen aan den Vlaming opdringen, er geld, veel geld moet worden uitgegeven. Want, dat is het juist. De Nederl. bladen kunnen, door hun hoogen prijs, de mededinging niet aangaan tegen de Fransche couranten, die spotgoedkoop zijn en voor enkele centimes het nommer in het bereik van iedereen vallen.

Maar toch vergist hij zich, wanneer hij meent, dat in de laatste jaren de uitstraling van de Nederlandsche beschaving zich hier niet heeft doen gevoelen. De verspreiding van het Nederlandsche boek in Vlaanderen is in de laatste twintig jaar sterk toegenomen. Waar in het begin der jaren negentig nagenoeg geen Nederlandsche boekhandel hier bestond, daar kan thans gewezen worden op den „Nederlandschen Boekhandel" te Antwerpen. Deze zaak heeft den grooten stoot gegeven, en de omstandigheid, dat sindsdien meer firma's, die zich de exploitatie van het Nederl. boek ten doel hebben gesteld, hier in het leven werden geroepen, is toch wel een duidelijk bewijs, dat er een niet te versmaden vooruitgang te bespeuren valt. De N. V. „'t Kersouwken", de boekhandel „Flandria" te Antwerpen, de „Keurboekerij" te Leuven, — deze uitsluitend met een Katholieken geest doordrongen, — de firma's Van Goethem, Herckenrath, Buyens, te Gent. En zelfs te Brussel, waar de firma Lebègue zich aanvankelijk tegen Nederlandsche boeken kantte, heeft zij zich, tengevolge der vraag, genoodzaakt gezien om een Nederlandsche afdeeling in te richten.

Nederlandsche vakboeken vinden steeds meer afnemers in Vlaanderen. De werken van Berghuis over de verschillende bouwvakken, om slechts die te noemen, worden veel verkocht. En het zou wel eigenaardig zijn indien wij den omzet konden te weten komen van de firma's, die hier het Nederl. boek aan den man brengen. De hoogergenoemde vennootschap „'t Kersouwken", die nog pas sedert eenige jaren bestaat, was zoo vriendelijk ons mede te deelen, dat haar totaal omzet in 1913 met Nederland 15 000 gulden bruto bedragen heeft, waarvan 8000 gulden uitsluitend op rekening van vakboeken komen. En ook „De Nederlandsche Boekhandel", de firma's Van Goethem en Buyens houden zich met het verkoopen van laatstgenoemde soort werken bezig.

Belangwekkend zou het ook zijn, indien de heer Simons, de leider van de „Wereldbibliotheek" en de „Nederlandsche Bibliotheek", eens de getallen wilde opgeven van de exemplaren in België verkocht. Geïllustreerde Nederl. weekbladen, zooals „Het Ideaal", „De Prins", „Panorama", dringen in Vlaanderen steeds meer binnen. Het laatstgenoemde blad telt er reeds 2000 lezers, maar „De Prins" voert er, zoo het schijnt, 10.000 exemplaren in. Dat is natuurlijk nog niet overdreven, als men een vergelijking maakt met de Fransche geïllustreerde bladen, doch de toestanden in aanmerking genomen, is het nog zoo slecht niet. Wanneer met een boek van algemeenen aard goed gewerkt wordt, dan is er een resultaat mede te bereiken. Dit was o. a. het geval met de encyclopaedie van Winkler Prins, waarvan ongeveer 1500 exemplaren in België geplaatst werden.

Stellig, er valt nog veel te veranderen. Dat een tijdschrift zooals „De Gids" in ons land slechts een dertigtal inschrijvers telt, is nog een veeg teeken. Dat een bij uitstek Vlaamsch werk zooals „Vlaanderen door de eeuwen heen", of een bij uitstek Nederlandsch, zooals „Het huiselijk en maatschappelijk leven onzer voorouders", wederkeerig in Nederland en in Vlaanderen bijna geen afnemers vindt, bewijst dat de belangstelling wederzijds in het eene en andere land nog niet voldoende is, doch anderzijds zijn het toch weer de Nederl. uitgevers, — men denke vooral aan een Van Dishoeck, — die de boeken van de jonge Vlaamsche letterkundigen in het licht geven; en over het algemeen kan worden gezegd, dat een letterkundig werk hier slechts „inslaat", nadat het eerst in Nederland naam verwierf.

Dat de verspreiding van het Nederlandsche boek in Vlaanderen, een van de groote hulpmiddelen om den Nederlandschen invloed hier te versterken, nog niet is wat zij zou moeten zijn en bij de verspreiding van het Fransche boek ten achter staat, vindt een van haar oorzaken in de omstandigheid, dat in Nederland de boekhandel op een andere leest geschoeid is dan in Frankrijk. De Nederlandsche uitgevers laat België over het algemeen onverschillig. Tot commissie-zendingen naar België zijn ze niet te bewegen, hetgeen niet het geval is met Frankrijk. Van een handelsstandpunt beschouwd, heeft de Belgische boekhandelaar er over het algemeen weinig belang bij om zich in te spannen voor het Nederl. boek, omdat hij, vergeleken met de voorwaarden door de Fransche uitgevers gesteld, voor het exploiteeren van Nederl. letterkundige werken, in de eerste plaats grooter risico heeft en vervolgens een kleiner winst. Het Nederl. boek levert aan de boekhandelaars, vooral aan de kleinere verkoopers, gemiddeld, na aftrek der onkosten, 15 tot 25 % winst op, terwijl het Fransche boek in den regel 30 % winst, enkele keeren slechts 25 % afwerpt. Dat heeft ten gevolge, dat de kleinere boekhandelaar het niet aandurft of zich de moeite niet wil geven om zich in het bijzonder met het Nederl. boek bezig te houden. Hij heeft dus geen voorraad in magazijn en koopt slechts op bestelling. De bestuurder van den boekhandel „'t Kersouwken" te Antwerpen, deelde ons als zijn stellige overtuiging mee, dat, mocht de korting van in depôt gegeven Nederl. boeken op 30 % gebracht worden, de afzet in België zou verdubbelen, terwijl de kleine verkooper regelmatiger bezocht en bewerkt zou moeten worden door generaal-agenten die de Nederl. uitgevers er voor iedere van hun uitgaven zouden aanstellen.

Dat zijn enkele beschouwingen, die het artikel van den heer Boas ons in de pen hebben gegeven. Aangezien het zijn verlangen is, dat Nederland met dezelfde overwinningsmiddelen tegenover Vlaanderen optreedt, als Frankrijk het doet tegenover België, zoo hebben wij door enkele preciese feiten aan te halen, willen laten zien, dat tot nog toe die middelen zeer ongelijkwaardig zijn. Van wege Nederland is tot nog toe een terughoudendheid merkbaar geweest, een gebrek aan durf en ondernemingsgeest, — kwalen, waarover in Nederland zelf vaak geklaagd wordt, — hetgeen maakt, dat er van die door den heer Boas gewenschte uitbreidingspolitiek voor Vlaanderen vooralsnog niet veel te vreezen valt.

Dat in de laatste jaren de kennismaking met de Nederl. beschaving in Vlaanderen steeds grooter geworden is, verliest de heer Boas, die waarschijnlijk de ontwikkeling van het Vlaamsch intellectueel leven niet sedert jaren heeft nagegaan, wel wat al te veel uit het oog. Nederlandsche voordrachtgevers, Nederlandsche tooneelgezelschappen komen steeds tal-

rijker naar Vlaanderen, juist zooals dit gebeurt met Fransche, en het ontstaan en bestaan van het A. N. V. is daaraan niet vreemd gebleven.

Of de Vlamingen, ten minste een deel van hen, zich niet schrap zullen zetten tegen een zoo openhartig, als de heer Boas het deed, verklaarde en door hem gewenschte veroveringspolitiek van Nederland, is een vraag, die hier buiten beschouwing kan blijven. Het wil ons voorkomen, dat in dit opzicht de meeningen aanvankelijk nog al verdeeld zullen zijn, maar dat de Vlamingen toch langzamerhand zullen gaan beseffen, dat om iets te zijn, zij eerst en vooral zich zelf moeten blijven, doch daarna zooveel als het eenigszins mogelijk is van Nederland moeten overnemen, zonder iets van hun individualiteit daarbij in te boeten.

En wat dat aangaat kunnen wij merken, dat er iets in Vlaanderen aan het groeien is, langzaam weliswaar, doch zeker. Het artikel van hen heer Boas, wanneer het in de gezaghebbende kringen eens ernstig overwogen wordt, kan er misschien wel toe bijdragen om aan dien groei een richting te geven.

Uit onze Takken.

Aalst. 26 Febr. hield de heer Paul Kenis, van Brussel, een voodracht over Theodoor van Rijswijck.

Antwerpen. De Tak heeft een maand van groote bedrijvigheid achter den rug. 17 Febr. richtte de afd. „Hooger Onderwijs voor het Volk", waar de heer Pol de Mont nog twee voordrachten hield over Goethe's tweeden Faust en Mr. Niko Gunzburg een reeks van drie lessen begon over de „Evolutie van strafrecht en misdaadkunde", samen met de afdeeling „Liederavonden", een voordracht in door den heer Dr. J. Goossenaerts over „Den toestand op de taalgrens", vergezeld door de uitvoering van een twaalftal liederen door de laatstgenoemde afd. 12 Maart herdacht deze den sterfdag van Peter Benoit door een anderen liederen-avond, o. a. door den heer Schepen van Schoone Kunsten Frans van Kuyck bijgewoond, waaraan hun gewaardeerde medewerking verleenden: mevr. P. van Hal—Struyf, zangeres; de heer Tony Magnus, zanger; de heer J. Hazen, pianist, en de Liederavonden zelf, onder het bestuur van hun leider, den heer Nand Reynaers. Het eerste deel van het programma was geheel, het tweede gedeeltelijk aan de uitvoering van werken van Benoit gewijd.

Brugge. Dank zij de bemoeiingen van het bestuur van den Tak werd de „Vereeniging van Vlaamsche Letterkundigen" in de mogelijkheid gesteld om, met de officieele ondersteuning van de stad, een reeks voordrachten in te richten. Reeds traden op de heeren Maurits Sabbe, R. Verdeyen en René de Clercq, terwijl nog zullen volgen de heeren F. van Hecke en G. D'Hondt. In overleg met de voornaamste Vlaamsche kringen van de stad wordt ijverig gewerkt om van het stedelijk bestuur eentalige naamplaten voor de Brugsche straten te verkrijgen.

Gent. De Gentsche Tak hield op 2 Maart zijn nu druk bezochte jaarlijksche algemeene vergadering. Het verslag deed blijken van de groote bedrijvigheid gedurende het afgeloopen dienstjaar: strijd tegen de miskenning van onze taal door de Wereldtentoonstelling, door het Stadhuis; onderzoek naar de verfransching in Gentsche scholen; inrichting meeting voor Vlaamsche en Waalsche regimenten met het Nationaal Vlaamsch Verbond; deelneming aan Vlaamsche plechtigheden: Kunstjubileum Hesselinck, Nederl. Schouwb.; hulde Verriest, Ingoyghem; werkzaamheid in verband met de Vlaamsche wijzigingen aan de Lager Onderwijswet; Nederlandsche voordrachten in de Wereldtentoonstelling; in verband hiermede: Aanbieding van een gedenkpenning aan Commissaris-Generaal Stuart; een reeks voordrachten en feestavonden; groote bedrijvigheid in Jongel.-Afdeeling, Stud.-Afdeeling, Lovelingkring; jongelieden begeleidden en onthaalden een groep Arnhemsche en Baarnsche meisjes op bezoek te Gent; idem een groep leden van de Haagsche Jongel.-Afd.; Stud.-Afd. richtte, buiten wetenschappelijke voordrachten voor hare leden, 20 voordrachten in in volkswijken om wetenschappelijke kennis te verbreiden onder het volk. Ons Werkuurtje, jonge dames, jonge heeren, die voor de goede zaak een uurtje werk over hebben, verrichtten een overgroote hoeveelheid propaganda-arbeid. Het ledental klom van 298 tot de 500.

1914. Dit jaar werd de schitterende reeks voordrachten over Richard Wagner en zijn werk, in 1913 door M. O. van Hauwaert begonnen, door M. Minnaert voortgezet. Dit zijn nu eens echte kultuurvoordrachten. Het leven en streven van dezen reus der toonkunst werd behandeld; al zijn werken worden het eene na het andere besproken en ontleed, terwijl de schoonste deelen er uit door uitstekende zangeressen en zangers gezongen worden; de leitmotieven, op het zwarte bord geschreven, worden in hun beteekenis verklaard en op het klavier voorgespeeld. Ook worden deelen door Engelschen hoorn, viool, fluit uitgevoerd.

16 Februari richtte de Tak met het Nationaal Vlaamsch Verbond een zeer goed geslaagde meeting in over de Vlaamsche wijzigingen aan de Lager Onderwijswet, waar het woord voerden de volksvertegenwoordigers Huysmans, Persoons en Mr. Wildiers, voorzitter van den Antwerpschen Tak.

Gent (Jongel.-Afd.). De Afd. werkt regelmatig voort. Op de tweede vergadering van dit jaar werd „eigen werk" van de leden ten gehoore gebracht. Zang en muziek wisselden af met lezing en declamatie. Op de andere vergaderingen traden als voordrachtgevers op, de leden: Jan de Braey, Paul de Keyser, Gaston Smeesters en Gaston van Ghendt, met de volgende onderwerpen: Acoustiek in de bouwkunst; De studententijd van Tony Bergmann; De vrouw in het „Moderne drama" en Een bezoek aan een kolenmijn. Het ledental is steeds stijgende.

Mejuffr. Elvire de Waele, bedankte als bestuurslid; in haar plaats werd mejuffr. Irma Maes gekozen.

Leuven (Stud.-Afd.). Twee vergaderingen werden gedurende het academisch jaar 1913—1914 gehouden, waar opvolgentlijk de heer Dr. De Gruyter, uit Gent, optrad en de heer K. Versteele een voordracht over Bestuurlijke Scheiding hield, die tot een warme bespreking aanleiding gaf. De heer Domela Nieuwenhuis Nyegaard, van Gent, kwam propagandeeren voor het bijwonen van het 5e Groot-Nederlandsch Studenten-Congres, dat 4, 5 en 6 April in die stad wordt gehouden.

Ninove. 31 Jan. trad op de heer Delpire, die voor een talrijk publiek sprak over de zaak Coucke en Goethals. Vlugschriften, waarin die kwestie behandeld wordt, werden uitgedeeld.

28 Febr. hield ons medelid, de heer Gaston Lafontaine, een lezing over Stijn Streuvels. Flink werk, waarvan de waarde nog werd verhoogd door het lezen van brokken uit Streuvels' beste werk.

8 Maart gaf de Tak een prachtig avondfeest, waarop de eerwaarde heer Hugo Verriest sprak over Schoon Vlaanderen. Een geestdriftige bomvolle zaal juichte toe.

De heer Dr. De Gruyter, van Gent, maakte een overgetelijken indruk met de voordracht van een zevental stukken.

Mejuffr. Louiza Moyaerts zong met haar prachtige alt-stem vier liederen.

Een heerlijke avond. Talrijke nieuwe leden lieten zich voordragen.

Sint-Niklaas. In Febr. werd een openbare, kostelooze leesavond ingericht, waarop Dr. A. van Driessche (Bertho van Kalderkerke) met veel bijval uit eigen werk voorlas.

Postzegelafdeeling.

Bezendingen in dank ontvangen van: S. Zeldenrust, Rotterdam; mejuffr. Marg. Goossens, Oudenbosch; C. van Olst, Amsterdam; Drukkerij „De IJssel", Deventer; G. W. Lovendael, Grave; De. Siegeman, Groeditz, Duitschland; Secretariaat Gentsche Wereldtentoonstelling, Amsterdam; C. A. Pekelharing, Utrecht; R. W. van Iterson, Kinderdijk; H. Enno van Gelder, Amsterdam; mejuffr. E. Baelde, Rotterdam; mejuffr. Zaalberg, Den Haag; J. G. Swets, Hardinxveld; jongejuffr. Greta Prins, Dordrecht.

De nieuw verschenen Oost-Indische postzegels; de Nederlandsche jubileum-postzegels worden zeer verlangd.

Ruil. Men vraagt ons naar de ruilvoorwaarden. Wij hebben een grooten ruilvoorraad. Wij geven 75% van de tot ruil aangeboden zegels. Men zende ons geen gewone.

Verkoop. Gaarne doen we zichtzendingen toekomen aan de postzegelkoopende leden, die er om vragen. De gemerkte prijzen zijn Senfprijzen, waarop 40% korting wordt toegestaan. Wie bij ons koopt, helpt een goed doel bevorderen. Uit Nederl. Oost-Indië ontvingen we reeds een aantal vragen.

Correspondenten. De correspondenten, die we over de wereld hadden, zijn gaandeweg wat werkeloos geworden. Hernieuwde medewerking zeer gewenscht. Nieuwe correspondenten in alle landen zullen we gaarne krijgen. Van correspondenten wordt verwacht, dat ze goede postzegels voor ons verzamelen zullen en ons die zullen doen toekomen.

Ruilzendingen ontvangen en beantwoord: Mevr. L. Roessing van Itterson—Van Deun, Weltevreden; M. W. Broeck, Buitenzorg; M. L. Backer Overbeek, Pankalpinang, Banka, Ned. Oost-Indië.

Bestelling: M. F. W. Snepvangers, Malang, beantwoord.

H. MEERT,
Secretaris van Groep België.
Spiegelstraat 20, Gent.

N. S. Zendingen worden ook aangenomen door het Kantoor A. N. V. te Dordrecht, dat voor doorzending zorg draagt.

OOST-INDIË.

Nederlandsch-Indische Onderwijs- en Studie-Kas.

Er heeft zich hier in Nederland eene Vereeniging gevormd, welke zich ten doel stelt: de studie te bevorderen en te vergemakkelijken van jongelieden, zonder onderscheid van landaard of kunne, die zich van uit Nederlandsch-Indië binnen Nederland tot eenigen werkkring bekwamen willen, of aldaar eenigerlei opvoeding wenschen te genieten.

Leden-Stichters dezer Vereeniging zijn de heeren:

A. J. Baron Quarles de Quarles, oud-lid van den Raad in Nederlandsch-Indië, voorzitter;

Z.Exc. de Luitenant-Generaal J. B. van Heutsz, onder-voorzitter;

C. J. K. van Aalst, President der Nederlandsche Handel-Maatschappij;

H. L. Bekker, Directeur der Rotterdamsche Lloyd;

Mr. C. Th. van Deventer, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

J. W. IJzerman, oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

J. B. A. Jonckheer, Directeur der Stoomvaart-Maatschappij Nederland;

A. C. Mees, Directeur der Intern. Crediet- en Handelsvereeniging „Rotterdam";

Mr. G. Vissering, President der Nederlandsche Bank; en

Generaal-Majoor A. N. J. Fabius, gedelegeerd lid.

Om dat doel te bereiken, zal zij o. a. — voor zooveel mogelijk in samenwerking met andere vereenigingen —:

a. alle die inlichtingen verzamelen en aan belanghebbenden verstrekken, welke kunnen dienen tot voorlichting van ouders en voogden in Nederlandsch-Indië, zoowel ten behoeve van het onderwijs en de opvoeding, als van de verpleging, verzorging, enz. enz. hunner kinderen of pupillen;

b. gelden beheeren, welke haar worden toevertrouwd, ten dienste van de opleiding, verzorging, enz. van jongelieden als hier bedoeld;

c. voorlichting en moreelen steun verleenen aan de studeerenden;

d. desverlangd en voor zoo verre mogelijk toezicht houden en doen houden op de verpleging, het onderwijs, alsmede het gedrag van de jongelieden, welke daartoe in aanmerking worden gebracht.

Voorts zal de Vereeniging door het administreeren van studiebeurzen en fondsen de studie voor min-vermogenden trachten te vergemakkelijken, en kan zij door het geven van voorschotten de voltooiing der studiën mogelijk maken.

Het bureel der Vereeniging is gevestigd te Amsterdam, Kalverstraat 37 (ingang Gapersteeg).

Het doel der Vereeniging komt dus overeen met dat, hetwelk de reeds bestaande als het Kern-, het Tjandi-, het Juliana-, het Max Havelaar- en het Kartini-fonds beoogen, en hetgeen de Studie-Commissie van de Vereeniging Oost en West bedoelt; zij wil naast de hier genoemde Vereenigingen en geheel in samenhang met deze, zich tot taak stellen de ouders in Indië, onverschillig van welken landaard, het zenden van hun kinderen naar Nederland te vergemakkelijken.

Zij wil niet alleen kosteloos inlichtingen verstrekken, geldelijke administratie voeren, toezicht op de kinderen houden, in het algemeen voor de belangen der Indische ouders optreden, maar bovendien, in sommige gevallen, ten behoeve der opleiding van Indische jongelieden van goeden aanleg, onder de noodige waarborgen voor terugbetaling, voorschotten verstrekken.

Terwijl eenige der hierboven genoemde fondsen zich meer in het bizonder de belangen der Inlandsche jeugd aantrekken, zal deze Vereeniging, bij verkorting de **„Indische Studiekas"**, zich gelegen laten liggen aan de Indische jongelui in het algemeen, zoowel Europeesche als niet-Europeesche.

Hoewel de Vereeniging door een bekendmaking in de voornaamste Nederlandsche dagbladen *) de aandacht op haar stichting en bestaan heeft gevestigd en zij ook aan de Indische dagbladen zeker wel van hare oprichting zal kennis hebben gegeven, kan een wijzen op haar loffelijk streven, ook voor de Indische lezers van Neerlandia van nut en belang zijn.

Tropisch Nederland No. 2

bracht 't een en ander, wat door velen met belangstelling zal gelezen worden. De heer A. Buno Helsinga wekt op tot het zorgen voor Hollandsche lectuur voor Inlanders; vraagt of dit niet op den weg van het A. N. V. ligt en noemt eenige werken, die, naar zijne meening, voor heruitgave of bewerking ten dienste van de Inlanders in aanmerking zouden kunnen komen. K. 2. vertelt in

*) Zie o a. N. R. Ct., Avondblad Den Vaderland, Eerste avondbl. A van 12 Maart.

de rubriek Kunst en Wetenschappen van het openleggen en herstellen ten deele, van oude gebouwen, begraafplaatsen en versterkingen in Oud-Bantam, de oudste nederzetting der Hollanders op Java. Mevr. K.—v. Z. laat ons begrijpen en licht door voorbeelden toe, hoeveel goed werk er kan gedaan worden, door het nuttig en practisch bezighouden van de kazernekinderen; zij vertelt onder den titel: Ons bataljonsschooltje van de wijzen, waarop dat nu te Kota Radja onder hare leiding gebeurt.

Onder Oeconomische berichten doet J. H. Boeke middelen aan de hand om door de bevordering van inlandsche nijverheid, een deel van de inlandsche bevolking tot wat meer welvaart te brengen. Het Inlandsch persoverzicht, bewerkt door den heer Clignett loopt ditmaal over de inlandsche pers op de Buitenbezittingen; eerst wordt een algemeen overzicht daarvan gegeven, daarna wordt de voornaamste inhoud van de in November 1913 verschenen bladen vermeld.

Het officieel gedeelte Uit de Groep bevat eene opwekking tot medewerking aan de Vereeniging „Hofwijck" en verder het verslag van een voordracht door den heer W. J. Oudendijk gehouden voor de Afdeeling Buitenzorg over China en de Chineezen, waaruit blijkt dat de spreker, die, zooals bekend, Regeerings-raadgever in zake de Chineezenquaestie was, pleitte voor een zooveel mogelijk Nederlandsche opvoeding der Chineezen in Indië en wees op het belang van veelvuldige aanrakingen tusschen Nederland en China.

Het wil ons voorkomen, dat de in dit nummer van T. N. opgenomen stukken bizonder belangrijk zijn, en een wijder kring van lezers verdienen dan de inteekenaren op het blad, alleen.

SURINAME

Verweer.

Er dient in Neerlandia een en ander te worden gezegd over de motieven, welke het Bestuur van de Groep Suriname er toe geleid hebben aan een Groepsvergadering het voorstel voor te leggen, het Hoofdbestuur in Nederland machtiging te vragen de Groep te ontbinden, welk voorstel in die vergadering met 5 tegen 1 stem is aangenomen.

De Groep verkeerde sinds lang in kwijnenden toestand. Een slepende ziekte, die der onverschilligheid in doel en werken des Verbonds, had haar aangetast.

Nadat zij in 1902 was geconstitueerd door het in het artikel van den heer Oudschans Dentz vermelde bestuur, welk bestuur zich echter nooit naar buiten heeft geopenbaard en dat in 1905 voor het grootste gedeelte aftrad, nam daarop in '05 een nieuw bestuur de taak op zich het Verbond meer levenskrachtig te maken.

In een grooten propaganda-avond in 1906 is dit uitnemend gelukt. Honderden leden traden toe; de Groep was geworden een deel van het Surinaamsche gemeenschapsleven. En het viel het bestuur niet moeilijk door lezing- en wedstrijd-avonden, door het organiseeren van nationale feesten een paar jaar die verkregen belangstelling gaande te houden.

Het De Ruijter-feest, b.v. dat in Suriname met meer luister is gevierd dan in menige groote stad van het moederland, maakte om zoo te zeggen het A. N. V. tot een gunsteling van het publiek.

In een kleine omgeving als Paramaribo is het echter niet zoo eenvoudig dat enthousiasme gaande te houden. Niet altijd is een De Ruijter, een Rembrandt, een Heije aanwezig om eenige eeuwen of kwarteeuwen na zijn verscheiden tot stof te dienen voor publieke feestviering. Niet steeds is iemand te vinden, bereid een lezing te houden, niet steeds is er personeel, geschikt voor de techniek der propaganda.

En het A. N. V. is geen T. A.V. E. N. U., geen vereeniging tot het organiseeren van gezellige avondjes. Besturen der Groep mochten de bevestiging van deze hunne opvatting van hoogerhand in patria ontvangen.

Maar dat was nu juist wat de meerderheid der Verbondsschare verlangde. Zij eischte waar voor haar geld. Zij begreep niet of wilde niet begrijpen, dat het lid-wezen van het Verbond voornamelijk hierin bestaat, dat men door het betalen van zijn *f* 2.50 contributie, waarvan *f* 1.50 aan het Hoofdbestuur wordt afgestaan, het Hoofdbestuur in de gelegenheid moet stellen den grooten arbeid des Verbonds, het behartigen van de belangen van den Nederlandschen stam over de geheele aarde, te kunnen verrichten. Voor dat werk geniet die meerderheid, daarvan zoo ver af staande en daarvan zoo weinig erkende, niet veel.

Zoolang nu het overgroote deel der leden het offer der contributie zag omgezet in aangeboden afleiding of vermaak, zoo lang gingen de zaken in de enthousiaste bui nog goed. Maar toen dat niet meer of schaarsch gebeurde, toen kwam de onverschilligheid en de zaak verliep.

Die achteruitgang werd daarbij nog in de hand gewerkt door tactische fouten van bestuursleden, die allernoodlottigst werkten en waardoor gansche rijen uittraden. Het is niet noodig hierop nader in te gaan. Het is in Suriname van algemeene bekendheid, wat hier wordt bedoeld.

Het spreekt van zelf, dat in die omstandigheden het bestuurs-lidmaatschap een steeds ondankbaarder taak werd; in plaats van een verheugenis zooals vroeger, werd het een kruis. Herhaaldelijk traden bestuursleden uit het beheer van den desolaten boedel, totdat eindelijk het huidige bestuur maar besloot tot de liquidatie over te gaan.

Men kan dit betreuren, maar het was noodzakelijk.

De Groepsvergadering van 6 November heeft trouwens het bestuur in het gelijk gesteld. Want een vereeniging van pl. m. 200 leden, die weet dat haar leven op het spel staat, en dit wetende met één lid komt toesnellen om het vonnis te verhinderen, verdient dat zij ontbonden wordt.

Men spreke het maar tegen.

In het Januari-nummer heeft de heer Oudschans Dentz het ondernomen, dit wel te doen. De tranen, die hij daarbij vergiet, zijn echter die des krokodils. Hij heeft geen hand uitgestoken, geen beweging op touw gezet om het onheil te keeren. Het Groepsbestuur is daarom zoo vrij den heer D. als Jeremia, als getuige à charge bij het Hoofdbestuur te wraken.

Het Hoofdbestuur heeft in een Naschrift op des heeren D's artikel het Groepsbestuur in Suriname verweten, zich zijn taak niet goed bewust te zijn geweest. Dat zal nog nader moeten blijken. Maar het Groepsbestuur kan die uitlating verklaren.

Bij het ter perse gaan van bovengenoemd artikel in Neerlandia had het Hoofdbestuur blijkbaar het Groepsschrijven, waarin machtiging tot ontbinding werd gevraagd, nog niet ontvangen en het ging op de jeremiade, waarin de zaken zoo werden voorgesteld, alsof hier allerlei ongerechtigheden hadden plaats gevonden, te goeder trouw in.

Het Groepsbestuur, dat zich nog niet als af- of uitgetreden beschouwt, wacht met vertrouwen een nader onderzoek af.

E. B. J. LUITINK,
Voorzitter van de Groep Suriname.

Paramaribo, 15 Februari 1914.

Naschrift van het Hoofdbestuur.

Wij hebben geen bezwaar gehad bovenstaand verweer van den voorzitter van de Groep Suriname in Neerlandia op te nemen, hoewel de daarin vervatte beschouwingen zuiver historische beteekenis hebben en thans weinig ter zake dienende zijn.

Waar het om gaat is, dat het Groepsbestuur, zonder overleg met het Hoofdbestuur, eene vergadering uitschrijft met de bedoeling een besluit tot ontbinding van de Groep te doen nemen en daarna met terzijdestelling van alle verdere bestaande bepalingen eenvoudig de eigendommen van de Groep publiek verkoopt en daarmede daden van liquidatie verricht, welke niet hadden mogen gebeuren, dan na goedkeuring door het Hoofdbestuur van het ontbindingsbesluit, en dan nog niet door het bestuur als zoodanig, maar door liquidateuren, luidende toch art. 30 van het reglement van Groep Suriname als volgt: „De Groep kan slechts worden ontbon„den met goedkeuring van het Hoofdbestuur van het „Verbond. Is eenmaal die goedkeuring verkregen dan „wordt eene buitengewone Groepsvergadering belegd, „waarin bij meerderheid van stemmen van de aan„wezige leden drie personen worden aangewezen „ter vereffening van de baten en lasten van de Groep. „Hetgeen na vereffening aan baten mocht overblij„ven, zal in de kas van het Verbond worden ge„stort."

Het Groepsbestuur heeft dus in strijd gehandeld met het reglement door de Groep zelve vastgesteld en door het Hoofdbestuur goedgekeurd, welk reglement dat bestuur geacht mocht worden te zullen handhaven; het is daardoor in onvergefelijke fouten vervallen.

Ontbindingsvergadering en verkoop waren in Nederland door de couranten reeds lang bekend, voordat van het Groepsbestuur eenig bericht was ontvangen.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche brieven.

XIX.

Pretoria, 25 Febr. 1914.

Het leven der Nederlandsche kolonie alhier is sedert jaren doodsch en stil geweest. Onlangs werd de Nederlandsche Vereeniging, die de laatste jaren een stervend bestaan leidde, tot het leven teruggeroepen en den 13den dezer gaf zij haar eersten feestavond. Die avond was gewijd aan het Nederlandsche lied van den ouden en nieuwen tijd. Een der leden had daarvoor een stukje geschreven, dat als omlijsting dezer liederen diende en, al beschikten de inrichters van dezen avond niet over eerste krachten toch sloeg de schets, dank zij de echt-Hollandsche liederen, in. Er kwam over de vele aanwezigen een echt prettige Hollandsche stemming en opgewekt zongen zij de refreinen mee van de liedjes die men, trots de vele koepletten, liet herhalen van het begin tot het einde.

De Nederlandsche Vereeniging onder haar krachtigen en opgewekten voorzitter, den heer H. C. Jorissen, heeft met dezen avond een tweeledig doel bereikt, de Nederlanders en oud-Nederlanders prettig tezamengebracht — want lang nadat de feestavond was afgeloopen, bleef men nog gezellig en huiselijk bij elkaar — en de menschen laten zien dat er goede Hollandsche volkswijsjes zijn en dat men voor zang niet naar de Engelschen behoeft te gaan, wat vooral de jongeren maar al te veel doen. Het Klooster van Sint Arjaan, Het kwezelken en Te Kieldrecht, „waar de meisjes koene zijn en tot den middernacht vrijen" hebben de Engelsche songs voor een tijd uit de Hollandsche huizen te Pretoria verdrongen, zooals na de Onafhankelijkheidsfeesten: „Och, och en 't vrijen is uit", uit De Bruiloft van Kloris en Roosje door alle Hollanders werd gezongen.

Het is te hopen dat de Nederlandsche Vereeniging er in slaagt meer van die echt-Hollandsche avonden te geven, hierdoor zal zij haar bestaansrecht bewijzen en den Hollanders en oud-Hollanders te Pretoria iets geven wat geen andere Vereeniging hun kan bieden. Zij zal daardoor het gevoel van samenhoorigheid onder de Hollanders versterken en dezen met vreugde doen uitzien naar die avonden.

Nationaliteitsgevoel en oudheden.

In de onlangs gehouden jaarvergadering van de Nationale Vereeniging te Kaapstad — een Vereeniging die zich ten doel stelt het behoud van gedenkwaardige en geschiedkundige gebouwen enz. — heeft de voorzitter Sir Meiring Beck er in zijn toespraak evenals verleden jaar op gewezen dat men verkeerd doet hier in Zuid-Afrika alleen van de staatkunde heil te verwachten voor het behoud en den opbouw van het Hollandsch-Afrikaansche karakter, de Hollandsch-Afrikaansche zeden en idealen. Hij wees er op dat de natuur in deze sterker zou blijken dan de leer en dat men aan het einde zou bespeuren dat alle dingen rondom ons medewerken en moeten medewerken aan de vorming van het karakter; dat dit samenstemt met onze Afrikaansche omgeving. De Nationale Vereeniging heeft altijd begrepen dat voor een sterk nationaal gevoel en bewustzijn kennis der landsgeschiedenis noodzakelijk is. En hoe kan men die kennis sterker en blijvender opdoen dan door aanschouwelijk onderwijs. „Daarom", zoo zeide Sir Meiring, „hebben wij al onze aandacht gewijd aan het bewaren van de schakels, die ons aan het verleden verbinden, hoewel wij daarbij het tegenwoordige niet hebben vergeten."

Hij herinnerde er dan aan hoe de Vereeniging gezorgd had dat het oude Kasteel uit handen van de sloopers werd gered. Er waren reeds bevelen gegeven het neer te halen. Men was indertijd met deze heiligschennis al begonnen. Dit was in 1887—1889. Het Kaapstad dier dagen — dat beweert zoo trotsch te zijn op zijn oud verleden — bekommerde zich niet om die slooping van een herinnering uit het roemrijk verleden der Vereenigde Oost-Indische Compagnie. Maar een paar personen die voor dwazen en geestdrijvers werden gehouden, waren gelukkig nog hier en daar over het land verspreid. Geleid door wijlen mevr. Koopmans—De Wet, ijverig gesteund in de kolommen van de Cape Times door een Engelschman, de heer St. Leger, en opgewekt door de openbare meening in de buitendistrikten, waar men meer voor deze gedenkteekenen van den Hollandschen tijd gevoelde, werd de belangstelling langzamerhand levendig en vóór het nog te laat was, kwam het bevel uit Engeland om het vernielingswerk te staken. Aldus het verhaal van de redding van het Kasteel, dat niet alleen geschiedkundig, doch ook bouwkundig een zeer merkwaardig gedenkteeken is.

Het Kasteel werd bijna 250 jaar geleden gebouwd en raakte sedert het door de Engelschen als een soort kazerne werd gebruikt in diep verval, zonder dat de Britsche administratie of de Hollandsche Afrikaners er zich om bekommerden. Geen wonder, dat men in Engeland er niet aan dacht dit gebouw te sparen en het wilde doen vervangen door een dat beter aan de hedendaagsche eischen eener verblijfplaats voor soldaten voldoet. Thans na 150 jaar wordt het geheel hersteld. Het vuil en de dikke lagen verf, die al het schoon voor de oogen verborgen, wordt verwijderd. De deuren zien er thans weer aanlokkelijk uit en de tegels blinken

u tegen. Ze zijn van licht gele kleur. De kajattenhouten hoofddeur, die toegang geeft tot het oude woonhuis van Simon van der Stel is van de dikke laag verf ontdaan en toont weer al haar sierlijkheid van lijn en beeldhouwwerk. De kamer, waarin in de oude dagen Van der Stel troonde en zijn onderhoorigen ontving, is weder ingericht zooals zij in zijn dagen er uitzag. „De Kat" is reeds zoo goed als geheel hersteld. De oude trap is, waar noodig vernieuwd en de kunstig gesmede ijzeren leuning is van roest en verf bevrijd en opnieuw van de mooie koperen versiering voorzien. Vele dezer koperen knoppen waren verloren gegaan, doch de Engelsche Generaal, die thans in het Kasteel het bevel voert, Generaal Thompson, heeft er nieuwe laten maken volkomen overeenkomstig het oude model.

Onder een der traplijsten heeft men een prachtig in hout gesneden vrouwenhoofd gevonden, dat hoewel ernstig beschadigd, toch dadelijk deed zien dat men hier met een meesterstuk had te doen.

Welk 'n vandalisme in dit kasteel is gepleegd, bewijst het feit, dat de deuren met niet minder dan negentien verflagen waren bedekt. Men behoeft niet te vragen wat er van het fraaie houtsnijwerk nog zichtbaar was.

Het militaire bestuur beschikt thans niet meer over gelden om het noodige herstellingswerk voort te zetten. De Nationale Vereeniging besloot daarom te trachten voor dit doel fondsen bijeen te brengen. De Vereeniging verwacht natuurlijk dat eenmaal de tijd zal komen, waarop dit merkwaardige gebouw aan de Unie komt en door de Regeering wordt ingericht voor een geschiedkundig museum.

Het is opvallend hoe betrekkelijk weinig steun deze zoo nuttige Vereeniging geniet van de zijde van het publiek. De Regeering geeft haar een som gelijk staande met de toelage aan een plaatselijk landbouwgenootschap. Verwondering behoeft dit echter niet te wekken. De voorzitter heeft in zijn openingsrede zelf den vinger op de wondeplek gelegd: men denkt alleen langs staatkundigen weg het volkskarakter te kunnen bewaren. Maar wat hij vergeten heeft, is de zucht naar het stoffelijke, die hier nog zoo sterk is. Indertijd zijn alle oudheden en merkwaardigheden voor bitter weinig geld opgekocht. De menschen hechten er niet aan en de paar pondjes waren hun liever dan oude meubelen en voorwerpen, die men even goed kon vervangen door fabrieksgoed. De oude meubelen vertelden de menschen niet van de voorvaderen die ze hadden gebruikt, gaven den menschen niet iets vertrouwelijks en vertrouwds. Zoo werden ook de mooie oude woningen uit den tijd van de Oost-Indische Compagnie vervangen door de wansmakelijke huizen, die men gelukkig thans weer een verdriet voor het oog begint te vinden. Maar inmiddels is zooveel van het oude schoon verdwenen, dat men zich er nauwelijks nog een beeld van kan scheppen. Het oude schoon van den Kaapschen bouwstijl herleeft en wie het eenigszins kan bekostigen, laat bij het bouwen van een nieuwe woning deze neerzetten in dien sierlijken, passenden trant. Maar moeilijker is het den ouden Kaapschen meubelstijl terug te vinden. Het aantal oude meubelen is bedroevend gering en het aantal echt Kaapsche binnenhuizen is nog veel zeldzamer. Het is daarom gelukkig dat de Nationale Vereeniging er in is geslaagd na den dood van de beide dames De Wet, de belangwekkende woning te Kaapstad, met de voornaamste meubelen voor het Zuid-Afrikaansche volk te bewaren. Dit geheele huis is thans hersteld, alle meubelen zijn gerangschikt, zooals zij tijdens het leven dezer beide eerbiedwaardige Kaapsche dames waren en binnenkort zal dit huis, tot museum ingericht, voor het publiek worden geopend. Hier zal dan een teekenend Kaapsch binnenhuis voor het nageslacht zijn bewaard.

Deze Vereeniging, die zeker de belangstelling ook van het oude moederland verdient, houdt steeds ooren en oogen open, want veel gaat nog verloren van het oude en zelfs van het nieuwe schoon. Er was sprake dat het oude Hooggerechtshof — eveneens een gebouw uit den tijd van de V. O.-I. C. — zou gesloopt worden. Gelukkig is dit gerucht onwaar gebleken, of als het al oorzaak mocht hebben gehad, is deze ramp door het tijdig optreden der Vereeniging voorkomen. Zoo liep Saasveld — het oude huis van de familie Van Oudtshoorn — gevaar zoodanig te worden veranderd, dat van zijn oorspronkelijkheid niet veel zou overblijven. De Vereeniging wees den Kerkeraad, aan wien de huizinge behoort, op de geschiedkundige beteekenis van dit gebouw en gaf wenken om het historisch en bouwkundig mooi te bewaren bij de herstellingen. De Kerkeraad antwoordde, dat hij met deze aanbevelingen bij de herstelling rekening zou houden.

Vreemd is het dat zulk een streven nog altijd hier te lande beperkt blijft tot enkele geestdrijvers en zoogenaamde dwazen. Het verdiende grooter belangstelling. Maar het nageslacht, eenmaal in waardeering voor het verledene — en welk een verleden — opgevoed, zal dezen mannen en vrouwen grooten dank wijden.

OU-BOET.

Van een, die bij de onthulling was.

Uit een brief:

Ik ben in Bloemfontein geweest met de onthulling van het Nationale Vrouwenmonument. Dat was een ontzettend indrukwekkende en tevens hartbrekende plechtigheid, maar die bewezen heeft, dat de Afrikanergeest nog leeft. Wat vooral opmerkelijk was, voor menschen van Europeesche afkomst zooals ik en andere Hollanders te Bloemfontein, was het hoog beschaafde, ernstige en van zelfrespect getuigende gedrag van het publiek, dat uit de gansche Unie tegenwoordig was. Zoo iets wat men bij ons noemt „het handhaven van de orde", was hier totaal overbodig, het gedrag van elkeen was voorbeeldig; hierin is de Afrikaner beslist de meerdere van den Europeaan. Ik was onder de menigte van Maandagmorgen 5 uur in een extra-trein, den geheelen Dinsdag van 6 uur tot 5 uur in den avond en Dinsdagnacht in een overvollen trein van 11 uur in den avond tot 5 uur in den morgen, en niet alleen dat er geen enkel ongeluk gebeurd is, maar ik heb geen enkel ruw woord, geen enkele ongepaste uitdrukking gehoord, geen enkele daad van onbeschoftheid gezien, zooals wij dat van ons beschaafd publiek gewoon zijn, dat zegt nog al iets niet waar?

Ik heb 2000 man gewapende burgertroepen gezien te paard, vrijwillig opgekomen om het eeresaluut en het defilé mede te maken, z.g. ongedisciplineerde troepen, waar de Engelschen zoo gaarne mee spotten. Welnu geen enkele gedrilde man zal het hen verbeteren, dat zeg ik. Het grootste deel van die mannen hebben gestreden voor hun vrijheid tot het bittere einde; voor zeer velen spreekt die doode steen van een onbeschrijfelijk lijden. Geheele kommando's hadden nog het oude republikeinsche onderscheidingsteeken op den mouw, de oude Vrijstaatsche en Transvaalsche vlag gekruist op een breed oranjelint. De Bethlehemmers en de Heilbronners, die ook het dapperst gevochten hebben, hadden allen breede oranjelinten om de hoeden. Als je dan denkt aan alles wat gebeurd is; de ware gebeurtenissen en de ware geschiedenis wordt nu eerst gepubliceerd. De tranen liepen mij over de wangen en waar is wat Reitz in zijn lied zegt: „Gelukkiger zijn zij die vielen toen nog die vlag werd opgeheurd, toen de overwinning zeker scheen, toen het Perfide Albion nederlaag op nederlaag moest boeken; zij die strijdend voor vrijheid en recht den dood zijn ingegaan, met het visioen van een vereenigd

Zuid-Afrika onder eigen vlag, vrij van Engeland voor hun brekend oog."

Zal het monsterachtige onrecht en de barbaarschheid nooit gewroken worden: Een strijd van 100 tegen één en 26378 vrouwen en kinderen vermoord in de kampen; een leger, grooter dan de helft van al de burgers in den besten tijd in het veld; de kaffers gewapend tegen meisjes en vrouwen, afgeleefde oude mannen en kinderen. Een grooter leger en meer artillerie dan Engeland ooit in het veld had en dan 3 jaren volhouden. Waarlijk de mannen en vrouwen die getrouw geweest zijn waren helden en heldinnen, het voorgeslacht waardig.

INGEZONDEN.

De uitgaven van 't Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer.

Met genoegen las ik in Neerlandia een uittreksel uit het Jaarverslag van het Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer, in welk Bureau ondergeteekende de eer heeft het Algemeen Nederlandsch Verbond te vertegenwoordigen. Het slot van Uw bericht trof mij echter. U betreurt het n.l., dat het Bureau bijna uitsluitend werkjes in vreemde talen uitgeeft, terwijl toch volgens U ook landgenooten in het Nederlandsch op het schoon van eigen land moeten gewezen worden en er bovendien bijna evenveel Nederlandsche stamverwanten in het buitenland zijn, die ook recht hebben op Nederlandsche voorlichting.

Het zij mij vergund U er op te wijzen, dat het doel van het Bureau is het vreemdelingenverkeer naar Nederland te bevorderen. Het Bureau werkt dan ook in hoofdzaak in het buitenland. Wenschen Nederlanders voorlichting, dan wordt ook deze natuurlijk verschaft, doch voor hen zijn niet de werkjes bestemd, die het Bureau uitgeeft. Voor hen zijn echter steeds werkjes in het Nederlandsch verkrijgbaar, wel geen uitgaven van het Bureau, doch uitgaven van de verschillende Vereenigingen en den Bond voor Vreemdelingenverkeer in Nederland, welke in het Bureau steeds aanwezig zijn.

Uw bezwaar blijft dus slechts bestaan voor stamverwanten in het buitenland. Voor hen is echter evenals voor Nederlanders, steeds Nederlandsch materiaal aanwezig. Hun aantal is echter vergeleken bij de tallooze millioenen buitenlanders, die ons Bureau moet trachten te bereiken, niet voldoende om het Bestuur van het Bureau er toe te bewegen een kostbare uitgave in het Nederlandsch te bewerkstelligen, waar de geldmiddelen van het Bureau nog steeds vrij beperkt zijn. Mochten t. g. t. voldoende gelden aan het Bureau worden toegezegd, onder de voorwaarde voor die gelden eene Nederlandsche uitgave te bewerkstelligen, zeer zeker zal dan het Bureau bereid gevonden worden eene dergelijke opdracht te volvoeren. Stamverwanten behoeven intusschen niet bevreesd te zijn, dat het Bureau hen geen Nederlandsche voorlichting zal verschaffen.

U de verklaring gevende, dat het Bureau het zeer op prijs stelt het A. N. V. onder zijne leden, ja zelfs onder zijne oprichters te mogen tellen, en het steeds tracht in den geest van het A. N. V. werkzaam te zijn, door den goeden naam van Nederland in het buitenland te verbreiden, verblijf ik

Hoogachtend, Uw dw.,

J. F. HIJMANS,

Secretaris-Penningmeester.

Voldoen de bestaande boekjes der verschillende Vereenigingen en van den Bond voor Vreemdelingenverkeer in Nederland werkelijk aan de behoefte van Nederlanders, oud-Nederlanders, Vlamingen en andere stamverwanten, enz.? Neen. Deze boekjes zijn alle voor plaatselijk gebruik, doorspekt met advertenties, en daardoor geheel onvoldoende als werkelijk reisboek. In vele staan alleen die hôtels opgegeven, die eene aankondiging betalen.

Het eenige boek wat hiervoor dienen kan is Baedeker in de eene of andere vreemde taal en de vreemdelingen zullen dan ook veelal Baedeker gebruiken.

Baedeker bestaat niet in het Nederlandsch, maar hij geeft ook niet genoeg voor diegenen, die werkelijk ons land willen bereizen en er goed al het eigenaardige van willen zien. Baedeker is voornamelijk berekend voor hen, die onze kunstschatten willen bezichtigen; de wandelingen, de tochtjes te voet, per fiets, per auto, per boot (welk vaartuig ook) zijn maar zeer kort en ter loops behandeld. Sommige der meest typische plaatsen komen er niet in voor.

Gaarne geven wij toe, dat het samenstellen van een handig reisboek, zooals wij zouden wenschen, kosten met zich zou brengen, maar zouden Bureau, Bond en andere Vereenigingen, die er belang bij hebben of er belangeloos voor gevoelen niet samen zulk een reisboekje aandurven? Reeds eenige jaren geleden zag onze Groepsvergadering het nut er van in. De voorbereidende maatregelen waren reeds in gang, toen voor zeker werd verklaard, dat Plan 1913 een dergelijk boekje voorbereidde; waardoor ons plan verviel.

Tot heden is dit boekje echter nog niet verschenen.

Zou samenwerking op dit punt niets vermogen?

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Ten bate van Suriname.

Wij vernemen, dat de Koningin eene belangrijke bijdrage in geld heeft geschonken aan het comité voor de hoedenvlecht-nijverheid in Suriname.

Hollandsche dag in Rijnland.

Voor den Hollandschen Dag, die op den 14den Juni 1914 te Dusseldorp gehouden zal worden, is behalve een algemeene commissie, bestaande uit toonaangevende Nederlanders in het consulair district Dusseldorp, een eere-comité gevormd, waarin, naast de Dusseldorpsche consulaire ambtenaren, ook de eerste burgemeester dr. G. Oehler en de eerste wethouder C. Geusen hebben zitting genomen.

Een blijk van belangstelling der stad Dusseldorp, dat wel aantoont, dat onze Nederlanders in het Rijnland graag geziene gasten zijn.

Nederlandsche Nijverheid gewaardeerd.

Een onzer leden schrijft ons:

Ik reisde onlangs in Duitschland en had een Duitsch handelsman als reisgenoot. Hij, bemerkend, dat ik Nederlander was, begon zijn kennis in die taal uit te koeterwalen en daarmee opende zich een gesprek, waarbij hij o. a. het volgende vertelde.

Hij was kort geleden in Eindhoven geweest bij de Nederlandsche Fabriek van Gloeilampen van Philips en had daar een groote bestelling gedaan. „Ja, mijnheer, zulke lampen vindt men in heel Duitschland niet! Duur nogal, maar degelijk, dat is goed werk!"

Ziet u, dat deed mij goed! „Duur nogal, maar degelijk". Laten de Nederlandsche nijverer dat vasthouden. In de eerste plaats degelijk en goed, dan de prijs... naar evenredigheid der kosten van aanmaak! Dat is een gezonde grondslag!

Jong Holland.

Men weet, ons land staat in den vreemde nog al te veel te boek als een land uit de oude doos, — doode steden en grappige dorpen, en het land met koeien en eindelooze weiden, gescheiden door slooten en vaarten met windmolens zonder tal, een land bewoond voor een goed deel door kalme menschen, die nooit uit den plooi raken, raar gekleed gaan en een rustig bestaan hebben. Van het nieuwe Nederland, vol vertier en ondernemingsgeest, dringt nog maar langzaam in het buitenland de kennis door.

In de Lokal-Anzeiger, het veelgelezen Berlijnsche blad, troffen wij onlangs, van de hand van zijn Rotterdamschen correspondent, een brief aan, waarin van de levende werkelijkheid van ons volksleven een duidelijk beeld wordt gegeven.

De oude leus uit den tijd der trekschuiten, „zachtjes aan, dan breekt het lijntje niet", is veranderd in „tijd is geld", schrijft hij. Land- en tuinbouw, tot ongekenden bloei gekomen, zoeken zich aldoor uit te breiden. De heide wordt ontgonnen, het duin met aardappelen bepoot, de Zuiderzee zal weldra den landhonger moeten stillen. De boeren zenden hun boter en kaas, in de coöperatieve fabrieken bereid, en hun eieren naar binnen- en buitenlandsche markten.

Dan schrijft de correspondent over onze tuinderijen, onze ooftteelt, onze bloemkweekerijen, over onze toenemende handel, nijverheid en scheepvaart, over Rotterdam, dat nauwelijks meer bij Hamburg achterstaat, over de groote plannen voor onze Indische vloot, over onze officieren in Albanië, over den goeden staat van onze hygiëne, over onze vele Nobelprijzen, en meer, dat wij Nederlanders wel weten, maar dat geschikt is om Duitsche lezers een ander denkbeeld te geven van die „gemoedelijke Hollanders".

Overzichtig.

Wij lezen tegenwoordig gedurig van „overzichtelijk", gevormd naar het Duitsche „übersichtlich". Maar is het dan niet nog beter te spreken van „overzichtig"? Wij hebben immers: doorzichtig, omzichtig, voorzichtig.

Dr. Nagy.

De Standaard meldt:

Met ingenomenheid vernamen we uit Hongarije, dat de Hongaarsche vertaling van de „Lucifer", die Dr. Szigmond Nagy uitgaf, algemeen goeden opgang maakt, maar tevens met leedwezen dat de geleerde vertaler, tengevolge van een influenza-aanval zoo zeer aan doofheid lijdende is, dat hij zijn professoraat heeft moeten neerleggen.

Toch zullen de Stone-lectures van Dr. Kuyper alsnog in Hongaarsche vertaling volgen.

Nederl. zangvereeniging te Chicago.

Te Chicago is een Nederlandsche zangvereeniging opgericht. Het bestuur bestaat uit de heeren Jacob Verburg, voorzitter; Henry Dornbos, ondervoorzitter; Chas. M. ter Laer Jr., secretaris; Henry Edgren, penningmeester; Harry Dornbos, muziekdirecteur; James Baas, pianist; Gerard Rooze, bibliothecaris. Dit zanggezelschap komt iederen Maandagavond bijeen.

In Vlaanderen Vlaamsch.

Een Brabantsch molenaar schrijft in De Belgische Molenaar van Turnhout:

De meeste graankooplieden onzer Vlaamsche handelsmetropool zenden maar steeds, aan de minstens 75 percent Franschonkundige molenaars, in de Fransche taal opgestelde prijslijsten, brieven, berichtkaarten, rekeningen, kwijtbrieven enz. Iemand die zaken wil doen, het gezond verstand zegt het ons, moet de menschen aanspreken in eene taal die ze verstaan. Vlaamsche omzendbrieven van Waalsche handelshuizen zijn tegenwoordig niet zeldzaam. Duitschers en Engelschen gebruiken tusschenpersonen die de landstaal machtig zijn, maar de Franschgezinde Vlamingen der graanhandelaarswereld verachten de taal huns volks. Deze handelwijze is niet alleen strijdig met het eigenbelang maar ook nog eene onbeleefdheid bovendien. Het stambewustzijn der Vlamingen komt hiertegen in verzet en het jegens hen gepleegde onrecht wreekt zich meer dan men in sommige kringen wel denkt.

De vele kleine gebreken van den binnenlandschen handel zullen ook wel den buitenlandschen en het transitoverkeer in meerdere of mindere mate aankleven en dan is het niet te verwonderen dat wij achteruitgaan.

Zoolang dit niet beter begrepen wordt, zoolang politieke berekeningen den boventoon voeren, zoolang de Vlaamsche handelaars in hun taal en stamgevoel worden beleedigd, zullen noch graanzuigers, noch alarmkreten, ons het verloren terrein doen herwinnen.

Kleine oorzaken hebben dikwijls groote gevolgen.

Oranje en Amerika.

Bij Eerdmans-Sevensma te Grand Rapids verscheen een klein geschriftje van Dr. T. de Vries, professor in Calvin College, getiteld „What the House of Orange has done for America". Drie portretten, van onze Koningin met Prinses Juliana, Willem den Zwijger en Stadhouder Willem III versieren het. De rede werd uitgesproken bij de herdenking van Neêrlands 100-jarige herkregen onafhankelijkheid.

Albert Vogel.

De heer Albert Vogel is de vorige maand uit Amerika teruggekeerd, waar hij 5 maanden heeft vertoefd en in verschillende plaatsen met succes heeft voorgedragen. Het eerste Nederlandsche werk, dat hij er in het Engelsch voordroeg was Vondel's Lucifer in de vertaling van Van Noppen, welke Henry Hadley heeft geïnspireerd tot een symphonie. Deze zal in den komenden winter op verschillende plaatsen in Amerika worden uitgevoerd en Vogel zal dan tusschen de deelen daarvan brokstukken uit Lucifer voorgedragen.

In October en November is deze voordrachtkunstenaar, die onzen naam in het buitenland zoo krachtig mee hooghoudt, nog voor de Afdeelingen van het A. N. V. beschikbaar.

De Koning van Albanië

blijkt vootreffelijk Nederlandsch te verstaan. Bij zijn aankomst in het Paleis te Durazzo heeft hij de Nederlandsche officieren, die hem zulk een krachtdadigen bijstand verleenen, in onze taal toegesproken en dank gezegd.

Gedenkpenningen van het Vrouwen-monument.

Een Vlaming vraagt ons of er geen gedenkpenningen verkrijgbaar zijn van het Vrouwenmonument, onthuld 16 Dec. 1913 te Bloemfontein.

Kan een onzer leden in Zuid-Afrika ons hieromtrent inlichten?

Uit onzen Braziliaanschen tijd.

Er is op het oogenblik in Ceara, een van de Vereenigde Staten van Brazilië, een opstand gaande, waarvan wij in Neerlandia alleen gewag maken, omdat de opstandelingen, althans zij die met den opstand of de omwenteling begonnen zijn, in de Times „de stoere achtervelders van Ceara, van gemengd Hollandschen en Indiaanschen bloede" heeten.

Van belang is ook, dat volgens den zegsman van de Times, die goed ingelicht schijnt te zijn, die halfbloeden uit het nog woeste gedeelte van Ceara zich, hoewel hun leger in het binnenland heer en meester was, van alle geweldenarijen hadden onthouden, terwijl in de hoofdstad Fortaleza en elders in de kustplaatsen het gepeupel aanstonds aan het plunderen sloeg. Misschien, zoo onderstelt de schrijver in de Times, is die bezadigdheid der achtervelders te verklaren uit den invloed van hun aanvoerder, een gewezen Katholiek priester met name Cicero, die een merkwaardige man schijnt te zijn. Het is mogelijk, maar de verdienste kan ten deele ook die van zijn volgelingen wezen.

Hoe dit zij, deze geschiedenis wekte onze belangstelling voor die mestiezen, en wij vroegen ons af: Zou er onder hen nog eenige heugenis aan hun Hollandsche afstamming bewaard zijn gebleven? Leeft er in hun taal misschien nog iets van het Hollandsch na? Zijn er nog elders in Brazilië nakomelingen van onze oude kolonisten? Misschien zijn er onder de lezers van Neerlandia die er meer van weten dan wij. Allicht kan een of andere lezer in Brazilië ons inlichten.

De oudste Engelsche kranten in Holland gedrukt.

J. B. Williams schrijft in de Nineteenth Century over wat er nieuws valt te leeren uit een pak oude kranten, dat in November 1912 door het Britsch Museum is verworven. Men hield het er totnogtoe voor, dat „A currant of generale newes, Dated the 14th of May" van 1622, en uitgegeven bij Thomas Archer van Pope's Head Alley, Cornhill, het eerst bewaarde (niet het eerste, want de reeks moet in 1621 zijn begonnen) exemplaar van het eerste nieuwsblad in het Engelsch was. Maar het pak nu in het Britsch Museum bevat vijfentwintig bladen, waarvan het eerste gedagteekend is van 2 December 1620. Het is „Imprinted at Amsterdam by George Veseler,... and are to be soulde by Petrus Keerius, dwelling in the Calverstreete, in the uncertaine time". Uit een mededeeling van dr. W. P. C. Knuttel, die de schrijver als naschrift geeft, blijkt, dat deze Pieter van den Keere een huis bewoonde, waar „een uurwerk dat keert" uithing. Vandaar „the uncertaine time"; in een Fransch boek bij denzelfde uitgegeven: „demeurant en la Calverstraet, à l'enseigne du temps incertain". Dit alles slaat natuurlijk op den naam...

Het blaadje van 2 December 1620 draagt geen titel. De volgende (van 23 December 1620, 21 Januari 1621 enz.) wel. Een merkwaardigheid daarbij is, dat zij in dien titel een batavisme bevatten. „Courant newes out of Italy etc." Het woord „courant" was in het Engelsch ongebruikelijk: men schreef „corrant". Dergelijke Nederlandsche insluipselen zijn trouwens meer op te merken in het facsimile, dat de Nineteenth Century van het eerste nummer geeft. Zoo staat boven de „correspondenties" als plaats van herkomst vermeld „Weenen" en „Ceulen".

Op 9 Juli 1621 begon een andere reeks, gedrukt bij „Broer Ionson", wonende te Amstelredam „On the new side behinde Borchwall, in the Silver Can, by the Brewery". De uitgever noemt zich „Corranter to his Excellencie". Het is mogelijk, dat de schrijver in de Nineteenth Century gelijk heeft, wanneer hij veronderstelt, dat hiermee Sir Horace Vere is bedoeld. Voor het Hollandsche publiek van die dagen echter was die Excellentie bij uitnemendheid zonder eenigen twijfel prins Maurits.

Voor de waardeering van de diensten door onze ondernemende uitgevers aan het krantenwezen in zijn kindsheid bewezen, is de vondst zeker een gewichtige bijdrage. (N. R. Ct.)

Propaganda voor het Nederl. Kinderlied.

Op verschillende plaatsen gaf de Haagsche componist J. P. J. Wierts met mej. Suze de Wekker, sopraanzangeres te Leiden, middag- of avond-uitvoeringen voor kinderen onder den titel „Wierts' Muziekuurtje voor Klein en Groot". Hoofddoel is propaganda voor het Nederlandsche kinderlied. Het eerste gedeelte bevat naast vele nieuwe kinderliederen ook enkele voor de grooten, het tweede gedeelte „In de Vliegmachine", verhaal met schaduwbeelden en muziek, waartoe Jan Feith, Lovendaal en Wierts hebben saamgewerkt.

Nederlandsche voetbalspelers in Antwerpen.

Het Sportblad bevatte de vorige maand het volgend aardige gedichtje over Fransch sprekende Nederlandsche voetbalspelers.

Holland's grootste voetbaltelgen
Gaan weer naar het land der Belgen
En supporters trekken thans,
Evenals in voor'ge jaren
Weder mee in groote scharen
En ze spreken Fransch (?)

Zestienjarige scholiertjes,
Doodgewone winkeliertjes
Spreken „als-maar" Fransch (?)
Als ze gaan door Antwerp's straten
Kunnen ze geen Hollandsch praten,
Doch alléén maar Fransch (?)

Lange, opgeschoten lummels,
Houterige boerenpummels,
Allen spreken Fransch (?)
Wanen zich héél sjieke heeren,
Door in 't Fransch (?) te redeneeren,
„Als-maar" in het Fransch.

Maar om werk'lijk Fransch te praten,
— Houdt vooral dat in de gaten! —
Zien ze heusch geen kans.
Toch — is dit geen droevig teeken? —
Zullen ze niet één woord spreken
In het Nederlandsch!

Neen, ze zullen het wel laten
In een Vlaamsche stad te praten
't Ruwe Nederlandsch!
Dietsch in Vlaand'ren? „Détestabel!
Dégoutant! Abominabel!"
Als-maar, als-maar Fransch!

Vlaamsche Consuls.

De Belgische Regeering heeft aan vele harer consulaten een tweetalig schild gezonden.

Handel en Nijverheid, het bekende maandblad van het Vlaamsch Handelsverbond heeft de lange lijst openbaar gemaakt en spoort Nederlanders en Vlamingen aan eens na te gaan of de Belgische consuls die schilden inderdaad hebben geplaatst.

Uitgave van oorspronkelijke liederen.

In de laatste jaren werden steeds meer pogingen aangewend om oorspronkelijke Nederlandsche liederen onder het volk te verspreiden. Een nieuwe onderneming is die, welke door de Vereeniging tot verspreiding van den Nederlandschen zang „Voor Taal en Volk" in het leven werd geroepen. Een eerste reeks werd in 1913 uitgegeven: zij bestaat uit zes

volksliederen, ieder afzonderlijk verkrijgbaar tegen *fr.* 0.20, de geheele reeks voor *fr.* 1.— in België, voor *f* 0.75 in Nederland. In 1914 zal een tweede reeks van veertien kunstliederen verschijnen, tegen den prijs van *fr.* 2.— voor België en *f* 1.50 voor Nederland; de beide reeksen te zamen genomen kosten *fr.* 2.50 of *f* 2.—. Men kan inschrijven: Statiestraat 43, Mechelen. De Vereeniging belast zich ook, op aanvraag, met het inrichten van concerten, ter verspreiding van den Nederlandschen zang.

Het doel is om de zoutelooze liederen van vreemden oorsprong, die in den huiselijken kring nog al te veel worden gezongen, door karakter- en kunstvolle liederen van eigen bodem te vervangen.

Deze poging, die heel en gansch in de lijn van het A. N. V. ligt, dient warm te worden ondersteund, hetgeen des te gemakkelijker is, gezien den zeer lagen prijs van de uitgave.

Ansichtskaart.

Onlangs schreef de heer F. Smit Kleine in de Amersfoortsche Courant:

Er is dezer dagen een tiende druk verschenen van het „Verklarend Handwoordenboek der Nederlandsche Taal", door M. J. Koenen. (Te Groningen bij J. B. Wolters U. M.)

Willekeurig heeft de samensteller het bastaardwoord Ansichtskaart opgenomen met aanteekening „germanisme voor prentbriefkaart". Maar tegen dergelijke vermelding van taalbarbaarschheden, zelfs met waarschuwing, moet ik hoffelijk verzet aanteekenen. Dat winkeliers van Duitsche afkomst van Ansichten en Ansichtskaarten spreken of die en dergelijke barbaarschheden door uitstalborden aanmoedigen, wekt ergernis, maar wat zegt men dan over winkeliers van echt Nederlandsche afkomst, die tegenwoordig verengelscht zijn tot in hun winkelopschriften ? ! Een publiek, dat bij hen koopt, kan het weinig schelen, of zij de taal van hun vaderland miskennen of verhaspelen, maar, wanneer een zoo invloedrijk woordenboekmaker, als de heer Koenen bewezen heeft te zijn, voedsel geeft aan taalverhaspeling door aan dergelijke barbaarschheden de eer van het opnemen te gunnen, meen ik te mogen vragen, waar dan de grens tusschen bastaard- en echt woord blijft? Wij willen niet verduitscht worden, allerminst in onze rijke taal, allerminst in onze woordenboeken.

Nationale fierheid van onze schakers.

De heer J. W. te Kolsté schrijft in de Avondpost van 22 Maart 1914 over den schaakwedstrijd Engeland—Nederland:

„Uit een rondschrijven van den secretaris van den Nederlandschen Schaakbond blijkt, dat het bestuur van deze vereeniging de Engelschen heeft uitgedaagd en dat de uitdaging dus niet is uitgegaan van de Engelschen. Dit is vreemd. Het zou meer in den vorm geweest zijn als de rollen in dit opzicht anders verdeeld waren geweest. De Engelschen hebben tot dusverre steeds aan ons verloren. Meenden zij desnietemin niet de minderen te zijn, dan behoorde de uitdaging van hen te zijn uitgegaan. De overwinnaar daagt den overwonne niet uit tot een revanche-strijd, doch de verliezer den winner! Vooral waar aan Engelsche zijde meermalen getracht is, de beteekenis van onze overwinningen te Londen te verkleinen of te negeeren, zou het bestuur van den Nederlandschen Schaakbond, door een afwachtende houding aan te nemen, correcter hebben gehandeld."

Een gedenkplaat (bij de foto).

In de voorgang van het gebouw der Alg. Landsdrukkerij te 's-Gravenhage, de plaats waar weleer het huis van den eersten Amerikaanschen gezant stond, is voor eenige maanden een gedenksteen aangebracht door de „Albany Institute and Historical and Art Society".

De heer Elliot Griffis, haar vertegenwoordiger, kwam er voor over om hem te onthullen.

Het opschrift zegt genoeg hoezeer Amerika gevoelt wat het aan Nederland verplicht is.

Geen wonder, dat de Hollandsche familienaam er in eere wordt gehouden.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMEND LID.

G. Smulders, lithograaf, Prinsengracht 67, Den Haag.
Opg. door den heer W. F. Gerdes Ocsterbeek, »

GEWONE LEDEN.

Claas van Orden, Ged. Gracht 1a, Zaandam.
G. J. Mijnarends, Steijnlaan 10, Hilversum.
Dr. K. H. J. Barendrecht, Bothalaan 3, »
Mevr. N. E. Labarre, geb. Baronesse Mulert, Borneolaan 2, »
J. Lasonder, notaris, 's-Gravelandscheweg 10, »
J. C. Lasonder, wijnkooper, Oude Engweg 28, »
M. C. Brandes, Alexanderlaan 14, »
J. Ph. van Vugt, Koningstraat 41, »
J. Peters Jr., arts, Peerekamplaan 18, »
C. H. v. d. Paauw, ijzerhandelaar, Langestraat 90, »
H. G. Oyens, kassier, Groestraat 53, »
H. Poutsma, Palestrinastraat 23, Amsterdam.
W. Spiele, accountant, Enschedé.
Mevr. R. Tattersall—Borgman, Markt 10, »
E. Elderink, Marktstraat 5/7, »
J. Kosters Albz., Noorderhage 64, »
G. Nordbeck, Rembrandtlaan 14, »
H. W. Ter Kuile, Rembrandtlaan, »
K. H. Minderhoud, Hoedemakerplein 3, »
Allen opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.
Mevr. G. J. Nijgh—Oldeman, Emmastraat 13, »
W. C. Brave, Bleekerstraat 49, »
S. Posthumus, Rijksontvanger, Zuiderhagen 97, »
M. I. Menko, fabrikant, Haaksbergerstraat, »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
V. C. de Munck, tandh. cand., Grensstraat 16, Amsterdam.
Opg. door den heer L. Barentz, »
A. A. W. Bijlsma, Reserve-Luitenant der Infanterie, Amaliastraat 1, »
Opg. door den heer P. H. Stuurman, »
Emile Thijs, Gr. Staat 26, Maastricht.
J. W. van Alphen, Overste, Cabergerweg 139 bij »
Mej. M. v. d. Noordaa, Wilhelminasingel 41, Wijk bij »
Mr. G. J. du Celliée Muller, St. Lambertuslaan 16, »
L. Wolderingh, L. Kanaaldijk 194 b, St. Pieter bij »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
W. Geering, Archimedesstraat 18, Den Haag.
J. D. Kayser, Daendelsstraat 37, »
Opg. door den heer N. J. Roelfsema, »
Mej. S. H. Croiset, 2e Schuytstraat 133, »
Opg. door mevr. M. J. Roelfsema—Van Assen, »
Mej. M. V. Traut, Ged. Burgwal 2, »
Opg. door den heer S. F. Monhemius, »
W. A. Maas, gew. Luit. t/Zee 2e kl., Ant. Duyckstraat 44, »
Jhr. G. de Graeff, Daendelsstraat, Den Haag.
Opg. door Jhr. G. L. Schorer, Middelburg.
A. P. Schram de Jong, ambtenaar ter secretarie, Voorschoten.
Opg. door den heer E. A. J. M. Baron van Voorst tot Voorst, Den Haag.
W. G. Albers Fz., Burg. de Raadtsingel 23, Dordrecht.
Opg. door den heer M. H. P. J. Horbach, »
H. de Groot, directeur Midd. Techn. School, Singel 290, »
J. J. Prins Jr., technicus Midd. Techn. School, Singel 111, Dordrecht.
B. J. Verheij, Voorstraat 57, »
C. E. L. Helfrich, Luit. t/Zee 2e kl., a/b. Hr. Ms. „Gelderland", Den Helder.
Opg. door Luit. H. C. Louwerse, »
Mej. Van Lutsenburg Maas, Geestbrugweg 20, Rijswijk.
W. Meijer, Voorstraat 9 b, Delft.
J. H. van Rossem, Markt 36, »
A. P. van Stolk, Van Leeuwenhoeksingel 4, »
J. Heykoop, Oude Delft 55, »
Allen opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. »
Dr. W. Rutgers van der Loeff, Prof. van Opg. door den heer P. Plantenga, Davos Platz.
Vlotenweg 2, Bloemendaal.
J. J. M. Boogaerts, kunstschilder, Baronielaan 6, Teteringen.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling Breda.
Mevr. E. A. van Doorninck—Cost Budde, Twelloscheweg 10, Deventer.
Dr. F. A. F. Groneman, arts, Utrechtscheweg 10, Amersfoort.
Opg. door den heer S. Posthuma, »
Dr. G. Brom, conrector van het Gymnasium, Generaal van Heutzlaan, Apeldoorn.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mevr. de wed. A. E. Bakker—Holm, Tempelierstraat 43rood, Haarlem.
Opg. door mej. C. M. Sipkes, »
W. van Hoorn, med. doct. arts, Ned. gasthuis voor ooglijders, Utrecht.
Mevr. A. C. Koning, „Oud Bussum", Naarden.
Opg. door den heer P. v. d. Wal, Scheveningen.
J. van Bergen, Gasthuisstraat, 's-Hertogenbosch.
Mr. H. A. C. Brans, advocaat, St. Jansingel, »
Beiden opg. door Jhr. C. v. Nispen tot Sevenaer, »
Mevr. Dr. A. Beekhuys—Kranenburg, Bolsward.
Opg. door den heer Heyme Vis, Zaandam.
J. C. Auf der Heide Sive Heydahrens Duhme, Hilversum.

BUITENGEWONE LEDEN.

Jhr. Jan Feith, Hooge Naarderweg 70, Hilversum.
Dr. W. E. J. Kuiper, leeraar Gymnasium, Hyacintenlaan 34, »
S. Menko Jz., Prinsestraat 1, Enschedé.
Mevr. de wed. T. P. Scholten, Marktstraat 3, »
Allen opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.
Mej. J. Menko, Prinsestraat 1, »
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mej. M. J. Gooszen, Boedekestraat 13, Deventer.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mevr. H. Stumpel, Voorstraat 110, Dordrecht.
Mej. C. Bianchi, Voorstraat 110, »
H. J. M. Pichot, Pastoor, Kuipershaven 40, »
P. J. A. v. d. Cammen, Kapelaan, Singel 274, »
C. J. Janse, Kromhout 81, »
W. H. M. Dalmeyer, Lange Breestraat 12, »
Opg. door den heer Paul Jongkindt, »

Jongelieden-Afdeelingen.

Mej. Mar. Duynstee, St. Jozefstr., 's-Hertogenbosch.
Fr. Smits van Oyen, p/a. Mr. Agnia, Luykenstraat, »
J. Kerssemakers, »
Th. Duynstee, »
Mej. Henr. Duynstee, »
G. van Bergen, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
V. Reynders, O. L. V. Kade, Maastricht.
Justin v. d. Port, Brusselsche Straat, »
Joseph Schmitz, Groote Gracht, »
Mej. Zoë Schmitz, Groote Gracht, »
» Elise Schmitz, Groote Gracht, »
» Eugenie v. d. Vliet, Hondstraat, »

Mej. Alice Corten, Kleine Staat, Maastricht.
Frans Gemmeke, »
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »
R. Brusse, Edisonstraat, Den Haag.
A. E. van Slingerlandt, Schuytstraat 225, »
Beiden opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »
J. Monnikendam, Zwammerdamstr. 2 II, Amsterdam.
I. Nijkerk, Govert Flinckstraat 414, »
R. van Gelder, Falckenierstraat 43, »
W. Molenaar, Oosterparkstraat 195 a, »
Mej. Betsy Jongejan, Oosterpark 36, »
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »

Buitenland.

BESCHERMEND LID.

L. Droogleever Fortuyn, 402 Northern Crown Bank, Winnipeg, Canada.

GEWONE LEDEN.

A. Wissel, c/o. Anglo Saxon Petr. Cy., St. Helens Court, Great St. Helens, Londen E.C.
J. J. v. Rees, c/o. Anglo Saxon Petr. Cy., St. Helens Court, Great St. Helens, » »
A. A. Rooderkerk, c/o. Anglo Saxon Petr. Cy., St. Helens Court, Great St. Helens, » »
Allen opg. door den heer J. M. W. Oehsendorf, » »
H. van Cittert, du Toitstr. 324, Pretoria (Transv.).
E. de Lange, Christoffelstraat 117, » »
Dr. W. P. de Villiers, Parkstraat, Halfield, » »
Mevr. Hoek, Florida bij Johannesburg »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling Johannesburg.
J. L. du Preez, Bus 36, New Clare »
J. Roos, Bus 36, » » »
Beiden opg. door den heer H. E. Wissink, Newlands.
D. Bierens de Haan, Alteburgerstr. 62, Keulen-Bayenthal.
G. Franken, Goethestr. 24, Keulen-Marienburg.
W. Smalt, Moltkestr. 147, Keulen.
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

O. Meeuwes, vroeger Gelkingestraat 62, Groningen.
A. J. Beversluis, vroeger Wehrstr. 3, Aue in Erzgeb. (Saksen).
J. van Daalen, vroeger 41a Abbey Road, St. Johns Wood, Londen N. W.
C. H. Wensel, vroeger 2e Helmersstr. 6, Amsterdam.
J. G. de Roever Kröber, boekdrukker, Warmoesstr. 96, Amsterdam.
Mr. A. Schilthuis, vroeger Reguliersgracht 3, Amsterdam.
C. U. W. Raedt, vroeger Willemsparkweg 151, Amsterdam.
D. C. van Zijst, poelier, vroeger Noordeinde 88, Den Haag.
P. Heslinga, vroeger onderwijzer P. K. Hartebeestspruit (Transvaal).
H. J. van Putten, vroeger P. B. 113, Pretoria (Transvaal).
Agustin F. Leyba, vroeger Hanserstr. 77, Hamburg.
A. Wolf, vroeger Lornsenstr. 29, Altona b/Hamburg.
Nic. M. v. d. Roer, vroeger Turfmarkt 63, Gouda.
E. Nicola, vroeger Wassili Ostrof 14e Linie 19, St. Petersburg.
Mr. J. J. Tichelaar, vroeger Apothekersdijk, Leiden.
K. Th. Koch, vroeger Ganzevoortsingel 1, Groningen.
R. Homan, vroeger Damrak 86, Amsterdam.
J. Winsenius, gezaghebber Kon. Paketv.-Mij., vroeger Weltevreden (Ned.-Indië).
F. van Bloemenstein, vroeger 3 Victoriastr., Kaapstad (Z.-Afrika).
J. van den Berg, vroeger Junction Rd. 2, Zout Rivier bij Kaapstad (Z.-Afrika).
K. Baart, vroeger Military Rd., Kaapstad (Z.-Afrika).
J. Dijksterhuis, vroeger Jongens Hoogeschool, Zeepunt bij Kaapstad (Z.-Afrika).
G. van Gelder, vroeger Pepperstr. 3, Kaapstad (Z.-A.).
J. H. Moll, vroeger Victoriastr. 3, » »
W. v. Kooten, vroeger Aberdeenstr. 38, Woodstock bij Kaapstad (Zuid-Afrika).
A. Kruyer, vroeger Tivoli Bar, Kaapstad (Z.-A.).
E. H. Lucouw, vroeger Kerkstr. 73, » »
H. C. Mondt, vroeger Kerkstr. 5, » »
W. G. P. Paris, vroeger 2 Jamieson str. » »
G. H. v. L. Ribbink, vroeger Reuters Agentschap, » »
K. Th. Reudler, vroeger Langstr. 207, » »
A. v. Vlierden, vroeger Marnixstr. 111, Amsterdam.
R. H. de Vries, vaandrig der Infanterie, vroeger Goudsche Singel 173 B, Rotterdam.
B. Duinker, vroeger Bahnhofstr. 4, Bingen a/d. R.
Jan van den Arend, letterkundige, vroeger De Stassartstraat, Brussel.

Nederlandsche Kamers van Koophandel in het Buitenland.

Australasia (Melbourne) (3 St. James' Buildings, 119 William Street): W. L. Bosschart, voorzitter; L. Reens, secretaris.
Brussel (31 Rue de l'Ecuyer): G. N. de Stoppelaar, voorzitter; A. R. van Vloten, secretaris.
Dusseldorf (Erste Niederländische Kaufmannsgilde, Bismarckstrasse 74): W. A. F. Baron Gevers, eere-voorzitter; Ad. Hendrix, voorzitter; G. H. van Assendelft, secretaris.
Londen (2 Coleman Street, E. C.): F. C. Stoop, voorzitter.
Nieuw-York (Traders Exchange Building, 136 Waterstreet, Room 509): Jhr. Dr. J. Loudon, eere-voorzitter; Robert W. Boissevain, voorzitter; T. Greidanus, secretaris.
Parijs (39 Rue Joubert): Mr. A. L. E. Ridder de Stuers, eere-voorzitter; L. Sanson, voorzitter; Mr. H. de Jong, secretaris.
San Francisco (1304 Humboldt Bank Building): Jhr. Dr. J. Loudon, eere-voorzitter; H. A. van Coenen Torchiana, eere-vice-voorzitter; J. C. van Panthaleon van Eck, voorzitter; F. L. Willekes Mac Donald, secretaris.
Smyrna (Lokaal Van der Zee, Quais): Mr. T. J. J. van Uye Pieterse, eere-voorzitter; J. C. F. W. Schmid, voorzitter; C. J. W. van der Zee, secretaris.

Vereenigde Nederlandsche Kamers van Koophandel in Zuid-Afrika.

a. Pretoria (Postbus 47): Joh. Postmus, voorzitter; W. van Wijk de Vries, secretaris.
b. Johannesburg (Postbus 2888): P. C. Baerveldt, eere-voorzitter; S. Morel, voorzitter; L. Beerstecher, secretaris.

Uiterste Wilsbeschikking.

Aan hen, die het A. N. V. bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

Ik vermaak aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten van 23 Jan. 1905 en 29 Oct. 1907, nommer 89, de som van..... ..... gulden, uit te keeren binnen ..... maanden na mijn overlijden, vrij van alle rechten en kosten.

18e Jaargang. No. 5 Mei 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Onze taal maakt ons tot een bijzondere natie en bevordert ongemeen onzen eigen publieken geest.

G. K. VAN HOGENDORP

INHOUD: Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1913 — Het Ve Groot-Nederlandsch Studenten-Congres te Gent, door S. H. E. Domela Nieuwenhuis Nyegaard — *Buitenland:* Afdeeling Bremen — Budapest — Lourenço Marques — West-Australie — *Commissie t. b. v. t. g. v. z Nederlandsch — Nederland:* Alg. Vergadering te Leeuwarden, door C. van Son — Buitenlanders in Nederl. Indischen Staatsdienst — Nederland op zijn best — Van de Afdeelingen — *Vlaanderen:* Alg. Vergadering te Gent — Uit onze Takken — *Oost-Indië:* Middelb. Koloniale Landbouwschool te Deventer — Tropisch Nederland No. 3 1914 — *Zuid-Afrika:* Zuid-Afrikaansche brieven XX, door Ou-Boet — *Amerika:* Nederlanders in Amerika — Mededeelingen — *Ingezonden:* De strijdwijze van het A. N. V., door Mr. A. Loosjes met naschrift der Red. — Laksch ?, door Frans van Cuyck met naschrift der Red. — Hollandsche Boeken in België. - Holland en Vlaanderen, door L. Simons — *Mededeelingen en Allerlei — Nieuwe Leden — Advertentiën.*

Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1913.

Inleiding.

Voor de 16e maal brengt het Hoofdbestuur verslag uit over de verrichtingen van het A. N. V. in het afgeloopen jaar en vindt het gelegenheid de feiten te beschouwen in verband met de vorige jaren en met de toekomst.

Het jaar 1913 is voor den Nederlandschen stam van groot belang geweest.

De algemeene nationale opleving, die voor een groot deel in het A. N. V. haar oorsprong vindt en aan welker leiding het sedert zijn oprichting op het eind der vorige eeuw een groot aandeel heeft, had ruimschoots gelegenheid tot uiting te komen door de feestelijkheden in vele steden, zoowel in binnen- als buitenland, ingericht om de herdenking onzer 100-jarige herkregen onafhankelijkheid te vieren.

In de Centrale Commissie voor het Plan 1913 was het A. N. V. vertegenwoordigd en het hielp ook mede aan de verspreiding harer plakkaten en geschriften. Door de uitgave van een Gedenknummer 1813—1913 van Neerlandia werd mede de heuglijke gebeurtenis herdacht.

Ledental op 31 Dec. 1913.

Groep	Nederland	8023
»	België	2400
»	Indië	1200
»	Suriname	187
»	Ned. Antillen	225
Zelfstandige	Afdeeling Berlijn	50
»	» Bingen a/R.	49
»	» Bloemfontein	54
»	» Bremen	37
»	» Chicago	38
»	» Chicago-Roseland	59
»	» Johannesburg	223
»	» Kaapstad	137
»	» Keulen	26
»	» Leipzig	24
»	» Nieuw-York	45
»	» Nijlstroom	33
»	» Potchefstroom	86
»	» Rumenië	66
»	» Smyrna	10
»	» Stellenbosch	25
»	» Ventersdorp	33
Algemeene leden in het buitenland		744
	Samen	13774

Het vorig jaarverslag gaf als eindcijfer 13471, de hoop toen uitgesproken dat we de 14000 zouden bereiken, is dus niet ten volle verwezenlijkt.

Toch kan er reden tot tevredenheid zijn, zoowel over de gunstige gevolgen der propaganda van den gemachtigde van het Hoofdbestuur, Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, als over het aantal der nieuwe leden, dat nog meer uit het buitenland dan binnen de grenzen van ons Rijk zich uit eigen beweging in onze gelederen komt scharen.

Dankbaar is het Hoofdbestuur ook dengenen, die er een eer in stellen door hun persoonlijke bemoeiingen bij te dragen tot den groei van het Verbond.

De openbaarmaking der Nieuwe Ledenlijsten wordt door velen gewaardeerd en meermalen worden daardoor Nederlanders, die elkaar jaren lang uit het oog verloren hadden, weer tot elkaar gebracht.

Verspreiding.

Buiten de 5 Hoofdgroepen en de 17 Zelfstandige Afdeelingen, hierboven genoemd, heeft het Verbond nog 46 vertegenwoordigers, gevestigd te: Ahwaz (Perzië), Antofagasta (Chili), Bangkok (Siam), Barcelona (Spanje), Basic City (Virginië), Bethlehem (O. V. S.), Bihé-Sacanjimba (Port. West-Afr.), Bocas del Toro (Rep Panama), Buda-Pest (Hongarije), Caïro (Egypte), Cardenas (Tabasco, Mexico), Claremont (West-Australië), Colon (Rep. Panama), Davos Platz (Zwitserland), Duinkerken (Frankrijk), Escada (Brazilië), Genua (Italië), Guanajuato (Mexico), Hamburg (Duitschland), Havana (Cuba), Hong-Kong (China), Kansas City, Missoury (Noord-Amerika), St. Kitts (Brit. West-Indië), Kobe (Japan), La Guaira (Venezuela), Londen (Engeland), Lourenço Marques (Oost-Afr.), Luxor (Egypte), Maracaibo (Venezuela), Melbourne (Australië), Mexico D. F. (Mexico), Panama (Rep. Panama), Pará (Brazilië), St. Petersburg (Rusland), Potchefstroom, Pretoria (Transvaal), Puerto Cabello (Venezuela), Rome (Italië), Rosario (Argentinië), San Francisco (Amerika), Santa Fé (Argentinië), Singapore (Engelsch-Indië), Stockholm (Zweden), Venetië (Italië), Winnipeg (Canada).

Uit vele dezer plaatsen komen telkens hernieuwde bewijzen van meeleven met de Nederlandsche beweging zoowel in het Moederland als elders.

Het bezit van deze talrijke verbindingen in alle oorden van de wereld is van groot nut en zou alleen reeds het bestaansrecht van het A. N. V. kunnen bewijzen; vele personen en vereenigingen maken van deze adressen gebruik voor het verkrijgen van inlichtingen van persoonlijken of algemeenen aard, waarvan die voor den handel niet het minst belang-

rijk zijn. En wat mede een verheugend feit is: vele leden zoowel uit binnen- als buitenland achten zich geroepen als zij Dordrecht voorbij moeten, deze hoofdstad onzer beweging met een bezoek te vereeren en hun vaak belangrijke mededeelingen mondeling aan het Dagelijksch Bestuur bekend te maken.

Zoo wordt zijn inzicht steeds verdiept, zijn kennis van de Nederlandsche beweging over de wereld steeds vermeerderd.

Aan alle Groeps- en Afdeelingsbesturen en vele vertegenwoordigers die de belangen van het A. N. V. ieder in zijn kring met zooveel toewijding behartigen, betuigt het Hoofdbestuur zijn groote erkentelijkheid.

Hoofdbestuur.

Het Hoofdbestuur onderging in zijn samenstelling weinig verandering, alleen werd in de plaats van den heer Pol de Mont als afgevaardigde voor Groep Vlaanderen benoemd de heer Mr. Em. Wildiers te Antwerpen.

Het is thans als volgt samengesteld: Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, Dordrecht, voorzitter; mejuffr. E. Baelde, Rotterdam, onder-voorzitster; N. J. Roelfsema, Den Haag, secretaris-penningmeester; Dr. H. F. R. Hubrecht, Amsterdam; Jhr. Mr. O. F. A. M. van Nispen tot Sevenaer, Nijmegen; J. D. Baron van Wassenaer van Rosande, Den Haag; allen zitting hebbende voor Groep Nederland; A. C. van der Cruyssen, Antwerpen; mejuffr. R. de Guchtenaere, Gentbrugge; Joh. C. Kesler, St. Gilles, Brussel; H. Meert, Gent; Mr. W. Thelen, Brussel; Mr. Em. Wildiers, Antwerpen, allen zitting hebbende voor Groep België; Ch. R. Bakhuizen van den Brink, Den Haag; H. D. H. Bosboom, Den Haag; Mr. C. Th. van Deventer, Den Haag; J. M. Pijnacker Hordijk, Den Haag, allen zitting hebbende voor Groep Ned. Indië; Prof. Dr. J. Boeke, Leiden; Kapt. J. A. Snijders Jr., Arnhem, beiden zitting hebbende voor Groep Ned. Antillen; Mr. Dr. C. F. Schoch, Amsterdam; Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, Den Haag, beiden zitting hebbende voor Groep Suriname.

Het Hoofdbestuur vergaderde driemaal en wel op 12 April, 1 November, 20 December, het Dagelijksch Bestuur herhaaldelijk.

Van de werkzaamheden worden hier aangestipt:

Deelneming aan de Wereldtentoonstelling te Gent. De sedert 1910 (Brussel) weer met belangrijke gegevens vermeerderde verzameling platen, kaarten, statistieken, foto's, geschriften, kranten, enz. werd ook op deze tentoonstelling met goud bekroond. Zij werd o. m. bezocht door den Koning van België. Het Hoofdbestuur gaf een blijk van belangstelling bij de huldiging van Mr. Th. Stuart, den Regeeringscommissaris, die zooveel heeft bijgedragen tot het welslagen der Nederlandsche Afdeeling.

Ter bevordering van het gebruik van de Nederl. Taal in het verkeer tusschen den Nederlandschen en Belgischen postdienst werd een onderzoek ingesteld naar de gebruiken te dien opzichte in andere stamverwante landen. De uitslag hiervan is nog niet volledig bekend; maar toch kan al reeds worden vastgesteld, dat het Fransch in het postverkeer tusschen verschillende landen niet algemeen gebruikt wordt en vermoedelijk bij goeden wil van weerszijden het Nederlandsch, even goed als eenige taal, in het postverkeer tusschen België en Nederland zou kunnen worden ingevoerd.

Een nieuw onderzoek werd ingesteld naar de behoefte aan Nederlandsch onderwijs in den vreemde. De uitslag daarvan zal weldra worden bekend gemaakt.

Een verzoek van het Hoofdbestuur aan de Nord Deutsche Lloyd om op haar booten alle aankondigingen ook in het Nederlandsch bekend te maken, daar vele Nederlanders op haar lijnen reizen, werd ingewilligd.

De invloed van het Duitsch op onze samenleving gaf aanleiding tot verschillende klachten, zoowel in Neerlandia als in persoonlijke brieven. De gevallen werden ernstig onderzocht en besproken en het feit dat aan een onzer Hoogescholen meer dan een hoogleeraar bij zijn onderwijs gebruik maakt van een andere levende taal dan de Nederlandsche, gaf aanleiding tot een adres aan den Minister van Binnenlandsche Zaken vanwege het Hoofdbestuur, met verzoek maatregelen te willen nemen om aan dien voor het Nederlandsch Hooger Onderwijs ongewenschten toestand, een einde te maken.

Voorts verleende het Hoofdbestuur zijn medewerking bij het stichten van een Leerstoel in Ned. letterkunde en geschiedenis aan de Columbia-University te Nieuw-York en stelde daarvoor een bedrag van *f* 500.— beschikbaar. Zijn langgekoesterden wensch, dat onze Vondelvertaler, de heer Leonard Charles van Noppen, dien leerstoel mocht bekleeden, zag het vervuld.

De zaak der Wetenschappelijke Wisselwerking had nog geen voortgang, doordat getracht wordt samenwerking te verkrijgen met de Commissie voor de Nederlandsche lezingen op de Gentsche Wereldtentoonstelling, die haar werkzaamheden wil bestendigen.

Door de veelvuldige verspreiding van zijn zeventien eigen geschriften, het antwoord van den heer Meert op Destrée's „Lettre au Roi"; Prof. Bollands' „Het Nederlandsch als taal voor hoogere aangelegenheden des geestes"; het geïllustreerde propagandaboekje „Doel, werking en inrichting van het Algemeen Nederlandsch Verbond", waarvan de administrateur den derden druk in handigen vorm bezorgde en door middel van Neerlandia, trachtte het Verbond zijn beginselen in steeds wijder kring ingang te doen vinden. Dat desniettemin zijn streven nog te weinig bekend is, bewees de stichting van een nieuwe vereeniging van Nederlanders in Rijnland en Westfalen, waarbij men den raad onzer jonge Afdeeling Keulen om zich onmiddellijk bij het A. N. V. aan te sluiten, niet wenschte op te volgen, omdat, naar beweerd werd, het A. N. V. nooit iets voor de Nederlanders in Duitschland zou hebben gedaan.

In een uitvoerig schrijven aan de nieuwe vereeniging heeft het Hoofdbestuur het tegendeel aangetoond en o. a. gewezen op de reeds bestaande vier Afdeelingen van het A. N. V. in Duitschland, de reis van den voorzitter in 1910, een rondschrijven aan de Consuls om opgave van Ned. Vereenigingen, een poging tot vorming van een Groep Duitschland, de boekerijen en krantenzendingen van de Rotterdamsche Boeken-Commissie, geldelijken steun, en vooral het te weinig bekende feit dat het A. N. V. den stoot gegeven heeft tot de Nederlandsche cursussen in Westfalen, die door de Ned. Regeering worden gesteund.

Boeken-Commissie.

Deze instelling, welke onder de leiding van Dr. W. van Everdingen haar naam handhaaft, had het verlies te betreuren van haar voorzitter, wijlen het Kamerlid Kol. J. B. Verheij, die niet alleen veel voor haar, maar voor de Verbondsbelangen in het algemeen gevoelde en over had en wiens naam in dankbare herinnering bij het Verbond zal voortleven.

Zijn plaats als voorzitter werd niet vervuld, daar een voorstel aanhangig is om den secretaris-penningm. der Commissie tot directeur te benoemen, in samenwerking met en onder toezicht van het Hoofdbestuur van het A. N. V.

In 1913 kwam de Boeken-Commissie uit zoowel op de Wereldtentoonstelling te Gent als op de E. N. T. O. S. te Amsterdam. Het beroep op haar wordt steeds grooter en in verband daarmee nemen de werkzaamheden voortdurend toe. Sedert haar oprichting, nu ruim elf jaar geleden, steeg het aantal verzonden kisten boeken tot 1100, het aantal adressen, waarmee zij in verbinding staat buiten Zuid-Afrika

tot 300; het aantal leden der Boeken-Commissie (vereenigingen en personen) nam vooral in 1913 zeer toe en klom tot ruim 400; het verwerkte kapitaal, van de stichting af, nadert de halve ton.

Er is dus alle reden tot tevredenheid over het vruchtbaar werken dezer Commissie, maar toch blijft zij krachtig aandringen op meer steun van alle Verbondsleden. Goede boeken en tijdschriften, die in alle richtingen over de wereld nut kunnen stichten, zijn steeds welkom.

Groep Nederland.

Deze Groep, de grootste, maar lang nog niet krachtig genoeg (wat beduiden een 8000 leden op een bevolking van 6.000.000?), ondervindt blijkbaar den invloed van een zekere Nederlandsche laksheid en onverschilligheid, die oordeelt dat er geen gevaar dreigt voor ons veilig land en dus geen strijd behoeft te worden gevoerd. Staatkundig moge dat misschien waar zijn, geestelijk zeker niet. Er dient tegen elke ongewenschte noodelooze verbastering van taal en volkskarakter, van welke zijde deze ook dreigt, front gemaakt te worden. Dit kan niet anders geschieden dan door handhaving en versterking van het eigene, zonder eenige mindere vriendschappelijke bedoeling tegenover welk volk ook. Men steunt daarmede ook den strijd der stamverwanten buiten de grenzen, in het bijzonder de Vlaamsche Beweging. Dat daarvoor belangstelling bestaat, bewijst het welslagen der lezingen en voordachtavonden van „Vlaamsche koppen", wanneer ze in Noord-Nederland voor de Afdeelingen optreden. Die belangstelling moge zich meer en meer uiten in het handhaven der Ned. taal, ook in het mondeling en schriftelijk verkeer met Vlaanderen. Een Nederlander, die Fransch schrijft naar of spreekt in Vlaanderen, verzwakt eigen kracht.

De Commissie tot bevordering van het gebruik van zuiver Nederlandsch voert krachtig den taalstrijd en tracht voortdurend de Nederlanders te doordringen van den plicht de eigen taal in alle deelen der samenleving in eere te houden.

De Lichtbeelden-Commissie breidt hare verzameling over Nederlandsche geschiedenis, kunst, nijverheid en taalbeweging steeds uit en stelt die beschikbaar voor de Afdeelingen, die meerendeels elk in haar kring de belangstelling gaande houden met de middelen in art. 3 der Statuten vermeld. De Studenten-Afdeelingen maken zich verdienstelijk voor de aaneensluiting met de stamverwante studenten buiten Nederland, door het verschaffen van inlichtingen aan hen voor de studie aan onze Hoogescholen, het zenden van proefschriften voor de Vlaamsche studenten aan de Belgische Hoogescholen, enz.

Op het werkprogramma van het Groepsbestuur staan o. a. voor de naaste toekomst een beweging ter bevordering van de Nederlandsche en Vlaamsche muziek en verkrijging van een verlaagd porttarief tusschen Nederland en zijn Koloniën en tusschen Nederland en België.

Groep Vlaanderen.

Deze Groep heeft in den heer H. Meert, zoo nauw betrokken bij de stichting van het A. N. V., een onvermoeiden secretaris en vraagbaak voor alle Vlamingen.

Toen hij dan ook een hernieuwd beroep deed op het Hoofdbestuur, om voor de uitbreiding van zijn kantoor, waarin dagelijks hard voor de Vlaamsche en Nederlandsche zaak gewerkt wordt, geldelijken steun te verleenen, heeft dat Bestuur zijn begrooting voor het nieuwe jaar zoo weten in te richten, dat der Groep de zoo lang gewenschte hulp kon worden verleend.

Langzaam maar zeker gaat ook zij in ledental en invloed vooruit en zij mag aan andere Groepen ten voorbeeld gesteld worden waar het geldt het Verbondsleven onder de leden levendig te houden. De meeste harer Takken, ook die buiten de taalgrens, dus op overheerschend Fransch taalgebied, onderhouden de belangstelling door, voor ontwikkeling en genoegen harer leden, avonden in te richten, zelfs voor de kinderen.

De verslagen der Takken geven herhaaldelijk blijken, dat er eerbied is voor eigen kunst en wetenschap, eigen handel en nijverheid, gewezen worde slechts op de Benoit-uitvoeringen, muziekfeesten, liederavonden voor het volk, hooger onderwijs-uitbreiding, kultuurvoordrachten, bijeenkomsten voor Vervlaamsching van verschillende Takken van bestuur, in het bijzonder van de Gentsche Hoogeschool, enz., waarbij als een teekenend bewijs voor den strijd dien onze Zuider-taalbroeders te strijden hebben dient opgemerkt, over hoeveel meer welsprekende aanvoerders men daar beschikt dan in ons eigen land, waar de geestdrift te wenschen overlaat, al verklaart hier juist eigen ras en landaard een kenmerkend verschil tusschen stamverwante volken.

In sommige Takken heeft men een afdeeling Ons Werkuurtje, een kring van jongelui, die hun krachten kosteloos beschikbaar stellen voor administratief werk. Tak Gent heeft ook een Studenten- en Jongelieden-Afdeeling in navolging van Noord-Nederland en het hoofdkwartier in die stad, gevestigd in de stille Spiegelstraat, met zijn geestelijken weerstand en rijk arsenaal, houdt ook voeling met de Vlamingen in het Walenland en het Kongogebied. Voor de belangen der taalgenooten in Fransch-Vlaanderen werkt zelfstandig de vereeniging Pro Westlandia.

Het Belgisch secretariaat, dat o. m. het reeds genoemde antwoord op de „Lettre au Roi" uitgaf, roemt in het algemeen de bedrijvigheid der Takken en ziet er een bewijs in met welk goed gevolg het A. N. V. in België werkzaam is tot ontwikkeling van een zelfstandige Nederlandsche beschaving.

De Wereldtentoonstelling te Gent, waar ook het A. N. V. weer uitkwam met zijn welsprekende landkaarten, platen, statistieken, krantenwanden, foto's, geschriften, enz., bewees velen oningewijden dat die Nederlandsche beschaving geen droombeeld is maar eervolle werkelijkheid.

Daartoe werken ook mee de proefschriften door de Noord-Nederlandsche studenten voor de Vlaamsche collega's verzameld, waarvan onder Groep Nederland melding wordt gemaakt.

Daartoe blijft ook krachtig meewerken het maandblad De Vlaamsche Hoogeschool, onder leiding van den heer Meert.

Geen beter middel om sympathie voor de Vlaamsche stambroeders te krijgen, dan een bezoek aan Vlaanderen. Men kan er zeker van zijn overal hartelijke ontvangst en welwillende geleiders te ontmoeten.

Groep Oost-Indië.

Het bestuur dezer Groep onderging een groote verandering door het uittreden van den heer Steinmetz (voorzitter), den heer en mevr. Kooy-Van Zeggelen, mevr. Hillen-Japikse en Mr. A. B. Cohen Stuart, allen zeer werkzame leden.

Het bestaat thans uit: de heeren H. E. Steinmetz, eere-voorzitter; J. B. van der Houven van Oordt, voorzitter; A. H. Hazenberg, secretaris-penningm.; H. A. Kooij, Dr. A. S. Carpentier Alting, eere-leden; Dr. J. Noordhoek Hegt, J. Dinger, Dr. D. A. Rinkes, J. W. Roessingh van Iterson, M. G. Hoekstra, J. E. Bijlo, J. Soutendam, Dr. N. J. Krom, C. Hillen, I. Engel, N. J. Smith, Dr. Raden Hoessin Djajadiningrat, leden.

Deze Groep, wier ledental vrijwel gelijk blijft, heeft vooral te kampen met de groote afstanden, die een opgewekt vereenigingsleven niet in de hand werken. Bovendien werkt de veelvuldige verplaatsing van

ambtenaren en terugkeer naar het vaderland belemmerend op het behoud van een krachtige kern.

Toch trachten het Groepsbestuur en de Afdeelingen Batavia, Buitenzorg, Semarang en Soerabaia (welke laatste in 1913 hoofdzakelijk door de bemoeiingen van Dr. J. W. van Bart werd opgericht), de beginselen van het A. N. V. zooveel mogelijk in toepassing te brengen door volksleesgezelschappen, leergangen voor Inlanders, steun aan studiefondsen en andere nuttige instellingen te bevorderen.

Voor het Curaçaosche ondersteuningsfonds bracht de Groep *f* 736.50 bijeen.

Over de buitenlanders in Oost-Indischen dienst werd herhaaldelijk in Neerlandia geschreven.

Naar aanleiding van vragen uit België en Zuid-Afrika vernam het Hoofdbestuur van het Ministerie van Koloniën, dat onder bepaalde voorwaarden ook Vlaamsche en Afrikaansche ingenieurs tijdelijk in Indië benoembaar zijn. Enkelen maakten daarvan reeds gebruik.

Tropisch Nederland, gesteund door de Groep, werkt als maandblad mee aan het levendig houden van den Nederlandschen geest.

Mogen de vele Nederlanders, die ook in onze Oost warm voor het vaderland blijven voelen, er meer en meer van doordrongen worden, dat het hun plicht is zich bij het A. N. V. aan te sluiten.

Groep Suriname.

Wat over deze Groep dient gezegd vormt de donkere vlek in dit jaarverslag, dat uit andere oorden op zooveel bemoedigende teekenen van stamopleving kan getuigen. Wel wist het Hoofdbestuur dat de vroegere geestdrift bij de leden aan het verflauwen was, maar het had niet gedacht dat de bestuurders dezer Groep in zoo groote mate de belangen, hun toevertrouwd, zouden verwaarloozen. Zonder het Hoofdbestuur te raadplegen werd plotseling besloten tot opheffing der Groep en verkoop van de bezittingen, waaronder een belangrijke bibliotheek, die juist door het Hoofdbestuur in samenwerking met het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde geheel opnieuw zou worden ingericht en vergroot, en die nu voor goed verloren is, alleen om een weinig belangrijke schuld te dekken, over welker delging, als daarmede de bibliotheek had kunnen worden behouden, met het Hoofdbestuur ware te spreken geweest. Het Hoofdbestuur, inmiddels het door het Groepsbestuur aangevraagde ontslag aanvaardend, heeft dan ook besloten de Groep niet op te heffen. Al kan het gebeurde niet ongedaan worden gemaakt, toch zal worden getracht haar opnieuw in te richten. Het hoopt daarbij op de hulp van invloedrijke krachten, die de goedwillende en oprechte Nederlanders en stamverwanten in de Kolonie weder zullen verzamelen en vereenigen en die beter zullen beseffen hoeveel kracht er kan uitgaan van een waardig en geestdriftig bestuur, dat doordrongen is van de grootsche beginselen van ons Verbond.

Zoolang er in een oord van het Nederl. gebied nog enkele wakkere stamgenooten zijn, behoeft nooit een Groep of Tak opgeheven te worden. Voor wie volhoudt en niet versaagt, kunnen weer betere tijden aanbreken.

Zoo valt uit de onverkwikkelijke geschiedenis, die we in 1913 met Suriname hebben beleefd, nog wat goeds te leeren voor onze beweging.

Groep Nederlandsche Antillen.

Deze Groep kan tot een voorbeeld gesteld worden, want zij blijft in haar bescheiden gebied nuttig werkzaam voor onze belangen. Er is daar dan ook altijd een goede kern geweest. Door studiebeurzen, uitgeloofd aan jongelieden van de Antillen, bevordert de Groep de studie in het algemeen en die van het Nederlandsch in het bijzonder. In 1913 werden aan vier jongelieden studiebeurzen toegekend. Drie er van studeeren in Nederland.

De heer J. Sprockel, geboren op Curaçao, die deels voor rekening van het Hoofdbestuur in Nederland studeerde, behaalde in het najaar van 1913 de hoofdacte, studeert nu nog voor enkele bijacten, en hoopt daarna naar de kolonie terug te keeren, waar hij dan een goede kracht zal vormen voor de ontwikkeling onzer stamverwanten op de in veel opzichten zoo stiefmoederlijk bedeelde eilanden.

Het Groepsbestuur stichtte van het aanzienlijk overschot (*f* 18550.30) der inzameling voor de noodlijdenden op de eilanden, in 1912 door het A. N. V. en O. en W. gehouden, een vast „Ondersteuningsfonds Nederlandsche Antillen".

Het doel dezer stichting is om ingeval er tengevolge van langdurige droogte, mislukking van den oogst of andere bijzondere omstandigheden groot gebrek onder de bevolking heerscht, na gepleegd overleg met den Gouverneur en het bestuur van de Groep Nederlandsche Antillen, uit de gekweekte rente en zoo noodig uit het kapitaal uitkeeringen te doen aan de noodlijdenden.

Dat de samenleving daar in zoo beperkten kring de komst van een man als Albert Vogel als een groote gebeurtenis beschouwt, spreekt van zelf. Deze voordrachtkunstenaar, die op zijn reis door Amerika ook onze koloniën niet vergat, heeft niet alleen de Curaçaonaars veel genot geschonken met zijn voordrachten, maar ook voor het onderwijs in de Nederlandsche taal op de Antillen veel goede wenken gegeven. Het Groepsbestuur verleende tot dit alles zijn krachtige medewerking.

Nog dienen hier vermeld de inlichtingen door het Hoofdbestuur, op gezag van deskundige musici, verstrekt voor verhooging van het muziekleven op Curaçao.

Zuid-Afrika.

Dit stamgebied doorleefde in 1913 een ernstige krisis, die men nog niet is te boven gekomen en haar werking nog immer doet gevoelen. De strijd tusschen Botha en Hertzog heeft de Afrikaners in twee kampen verdeeld en tijdelijk de eenheid verbroken, zoo noodig om het Afrikaansch karakter te handhaven; de dood van iemand als Abraham Fischer, in wien het Afrikaner volk een zijner ook in Neerlandia met eerbied herdachte voormannen verloor, treft te midden van dit alles te smartelijker.

Toch verloochent zich in dagen van gemeenschappelijke herdenking de eenheid niet; het bloed kruipt, waar het niet gaan kan.

Dat bewees de aangrijpende plechtigheid bij Bloemfontein: de onthulling van het Vrouwenmonument. Deze daad van vrome hulde heeft weerklank gevonden niet alleen in Nederland, maar ook door Neerlandia over de geheele wereld.

Zwaar blijft het uit den aard voor onze Afdeelingen, gevestigd te Bloemfontein (O. V. S.), Johannesburg (Transvaal), Kaapstad (de Kaap), Nijlstroom (Transvaal), Potchefstroom (Transvaal), Stellenbosch (de Kaap) Ventersdorp (Transvaal), om den strijd voor de eigen taal tegen het Engelsch vol te houden. Maar wie doordrongen is van de beginselen van het A. N. V. laat zich door moeilijkheden niet uit het veld slaan; hij gaat onvermoeid zijn gang.

Afdeeling Johannesburg, welke haar 15-jarig bestaan mocht vieren, heeft het geheele Verbond zeer aan zich verplicht door de samenstelling van het Zuid-Afrika-nummer van Neerlandia, waarover hier onder nog nader wordt gesproken. Bovendien maakte deze Afdeeling zich verdienstelijk door het uitschrijven van een taalwedstrijd en het uitloven van verscheiden eerepenningen voor vorderingen in taal en geschiedenis.

Bloemfontein deed insgelijks. Potchefstroom onderhoudt door belangrijke lezingen en bijeenkomsten een opgewekt Verbondsleven; de jonge

Afdeeling Ventersdorp weert zich reeds flink.

Buiten de Afdeelingen maken zich in Zuid-Afrika nog verdienstelijk onze vertegenwoordigers, de heeren P. van Gent te Bethlehem, A. H. Koomans te Potchefstroom (hoofdzakelijk voor geldelijke aangelegenheden) en F. Rompel te Pretoria, welke laatste binnenkort in deze hoofdplaats, waar de Nederl. Vereeniging tot nieuw leven gewekt werd door echt Nederlandsche avonden en feesten, een Afdeeling van ons Verbond hoopt te stichten. Hij bespreekt maandelijks in Neerlandia de Nederlandsch-Afrikaansche toestanden.

Neerlandia.

Ons maandblad is in 1913 weder een afspiegeling geweest in woord en beeld van het Nederlandsch leven over de geheele wereld.

Wie de moeite neemt den geheelen jaargang door te bladeren — en steeds meer belangstellenden komen er toe de afleveringen te laten inbinden — moet tot de erkenning komen, dat Neerlandia voor de geschiedenis van het Nederlandsch stamleven ook historische beteekenis krijgt. Dat blijkt niet alleen uit de veelvuldige aanvragen, die tot het kantoor gericht worden om oude jaargangen en afleveringen, maar ook uit de zeer gewaardeerde belangstelling, die de Nederlandsche pers toont. Het Hoofdbestuur vermeldt dan ook gaarne met groote erkentelijkheid wat het haar te danken heeft.

Jaargang 1913 mocht weder tal van belangrijke artikelen en mededeelingen van verschillende zijden ontvangen. 't Spreekt van zelf dat de Redactie zich steeds voor toezending van alles wat haar belang kan inboezemen, houdt aanbevolen.

In het bijzonder mag met voldoening worden gewezen op het Gedenknummer 1813—1913, met bijdragen o. a. van Prof. Knappert, Prof. Fredericq en Joh. Been en tal van portretten en afbeeldingen, waarmee het Verbond evenzeer eer inlegde als met het in dubbelen omvang verschenen Zuid-Afrikanummer, met zooveel toewijding voorbereid door het bestuur der Afdeeling Johannesburg, vooral door haar secretares mevr. Deys-Draayer en waaraan vele bekende Afrikaners van naam op het gebied van wetenschap en kunst hun welwillende medewerking verleenden.

Vooral met deze aflevering heeft het Verbond weer een nummer toegevoegd aan zijn Standaard-uitgaven over verschillende gebieden van den Nederlandschen stam, die ook voor de toekomst haar waarde behouden.

Zeer uiteenloopend is de beoordeeling der gewone maand-afleveringen van Neerlandia. De Redactie hoort allerlei uitingen van de meest ongeveinsde groote waardeering tot de scherpste veroordeeling. Zij gevoelt zich ook hier, naar het spreekwoord luidt, in het midden het veiligst, vooral van de wenken der verschillende kritiek overnemende, wat in de praktijk uitvoerbaar blijkt.

Wie werkelijk belangstelt in de Nederlandsche beweging en in aanmerking neemt dat het een vereenigingsorgaan is, dus geen vrij geredigeerd uitspanningstijdschrift, dat bovendien maar weinig mag kosten, die zal de onvolmaaktheden voor lief nemen en begrijpen dat ook Neerlandia niet kan ontkomen aan het lot van vele vereenigingsorganen.

Een woord van waardeering voor de zorg door de N.V. Geuze & Co's Drukkerij aan het tijdschrift besteed en voor de aangename samenwerking met de Redactie en Administratie vinde hier een plaats.

Kantoor.

Wie dit verslag in bijzonderheden heeft nagegaan, zal in verband met de verspreiding der ongeveer 14000 leden over de wereld en de briefwisseling die geregeld met alle Groeps- en Afdeelings-secretariaten, vertegenwoordigers, medewerkenden en belangstellenden moet worden gevoerd, begrijpen wat er dagelijks van het personeel, onder de leiding van den administrateur en van dezen zelf, wordt gevorderd. De vele stukken van administratieven aard, die dagelijks inkomen, de vele aanvragen om inlichtingen, de hulp die verstrekt wordt aan verscheiden vereenigingen, welke gaarne van de inrichting van het A. N. V. gebruik maken, de voorbereiding van Groeps- en Hoofdbestuursve gaderingen, de technische verzorging van Neerlandia's inhoud en nog zooveel andere zaken, die voor rekening van het kantoor komen, eischen groote nauwgezetheid en werkkracht.

Gaarne brengt het Hoofdbestuur dan ook dank aan den administrateur en het personeel voor de betoonde toewijding.

Geldmiddelen.

Hoewel de bijzondere nummers van Neerlandia ook bijzondere uitgaven met zich brachten en andere zaken als de Tentoonstelling te Gent en de steun aan den Nederlandschen Leerstoel te Nieuw-York, een flink offer van de kas eischten, mocht het den penningmeester toch nog gelukken met een batig saldo de jaarrekening te sluiten.

De begrooting voor 1913 beliep *f* 21724.63, de rekening en verantwoording *f* 24177.04½, waaronder een werkelijk voordeelig slot van ongeveer *f* 1500.— is begrepen.

De Regeering steunde ons weer met een subsidie van *f* 3600.—, zonder welk bedrag geen sluitende rekening ware te maken

Ook Z. K. H. Prins Hendrik gaf weer een geldelijk blijk van zijn belangstelling in ons streven.

Het kapitaalfonds groeide door nieuwe bijdragen en rente van belangstellenden tot *f* 3687.95.

In het nieuwe jaar hoopt het Hoofdbestuur maatregelen te nemen, tot krachtige versterking van dit fonds, opdat het A. N. V. ook geldelijk op steviger grondslag gevestigd worde en aldus ook meer steun kunne verleenen, waar dit noodig is.

Slotwoord.

Moge dit verslag er toe bijdragen steeds meer Nederlanders de overtuiging te geven, dat het voor een groot deel van hun offervaardigheid afhangt of ons Verbond al datgene zal kunnen verwezenlijken, wat oprichters, bestuurders en de meest geestdriftige leden er zich van voorstellen. Velen wijzen ons nieuwe wegen, zijn teleurgesteld, wanneer we deze niet bewandelen, onthouden ons daarom hun steun, maar vergeten dat het onmogelijk is, zonder flinke geldelijke bijdragen van allen, onze vaderlandsche wereldtaak te volbrengen.

Mogen alle leden in het nieuwe vereenigingsjaar tot een verhoogd Verbondsleven krachtig medewerken.

Wat wij noodig hebben is eendrachtige samenwerking over de gansche linie.

Dordrecht, April 1914.

Het Ve Groot-Nederl. Studenten-Congres.

Gent 4—6 April 1914.

Hoe deze grootsche uiting van het, nog slechts zijn eerste lustrum vierende, Algemeen Nederlandsch Studenten Verbond schitterend slaagde, hebben de bladen uitvoerig medegedeeld. En toch wil ik niet nalaten den leden van het Verbond, dat ten slotte den eersten stoot gaf aan den opbloei der Groot-Nederlandsche gedachte ook in de studentenwereld, nog eenige indrukken en nabetrachtingen mede te deelen. Als bewijs van de snelle ontwikkeling van de Groot-Nederlandsche studentenbeweging het volgende: Te Antwerpen en Leuven kwamen onderscheidenlijk een tiental en een vijf-en-twintig Noord-Nederlandsche studenten. Te Gent mochten we er onder algemeen gejuich en gezang een geheele

treinlading begroeten: een dertig dames en een tachtig heeren, wien voorzitter Minnaert weldra in kernachtige bewoordingen het welkom zou toeroepen: „Juffrouwen en Makkers! Gij zijt hier thuis want gij zijt in het land niet van de „Brabançonne", niet van het „Wien Neêrlandsch bloed", maar van het Groot-Nederlandsche „Wilhelmus"." En al die honderden studenten, zij juichten en waren onmiddellijk in de noodige geestdriftige stemming onder Minnaert's bezielende woorden. Ja, onze voorzitter mag zich zelf al een zaag noemen, die eeuwig zaagt over Vlaamsche Beweging, gedurende deze dagen was hij, hoewel steeds de Vlaamsche of Groot-Nederlandsche Beweging als uitgangspunt nemende, geen zaag, maar wel de man, die het geestdriftwekkende, tintelende en immer nieuwe woord deed klinken: hij was zeker de rechte man op de rechte plaats.

Wie zou niet luisteren naar een oproep in dien oorspronkelijken en kenschetsenden Vlaamsch-romantischen vorm: „Makkers uit Noord en Zuid! Wij groeten U! Wij gelooven in U! Wij hopen op U! Wij roepen U toe: Tot weldra!"

En voorzitter Minnaert verloochende geen oogenblik deze woorden. Het was met recht een voorproefje van datgene wat het Congres onsterfelijk moest maken.

Geestdrift wekten Minnaert's eerste woorden en toen hij op Maandag 6 April het Congres sloot, kende de geestdrift schier geen palen meer!

Hier gekomen, zooals ons de Leidsche praeses collegii Mr. W. M. Westerman zeide, om een sprankje van de Vlaamsche geestdrift te halen, keerden de Congresleden als loeiende vlammen terug en zullen niet nalaten hun medestudenten aan te steken. Wat zal dat een oplaaiing geven op het VIe G. N. S. C. in 1915 te Delft te houden.

Stel U voor drie Groningsche meisjesstudenten, twee dagen n à het Congres te Gent van een uitstapje terugkeerende, wandelend tusschen een menigte reizigers al zingende het „Wilhelmus"!

Als men ons dan zegt dat er betere middelen zijn om de Vlaamsche zaak te bevorderen, dan beamen wij dit ten volle. Doch hier gold het eerst en vooral: de beweging te leeren kennen en zoodoende liefhebben; daarna en slechts d à n kan men over betere middelen denken. Wij meenen dan ook, dat dit Congres aan zijn eerste doel beantwoord heeft!

De kennismaking tusschen Noord en Zuid was steeds h è t punt op het program van onze Groot-Nederl. Stud.-Congressen en hiervoor waren de wetenschappelijke zittingen, het gezamenlijk eten op Zondag, het uitstapje naar Leupeghem en Oudenaerde, en het afscheidsmaal, gevolgd door dat gezellig samenzijn, bijzonder geschikt.

Als degelijke kost kunnen we aanstippen: de voordrachten over de „Vlaamsche Beweging", waarvan vooral de Noord-Nederlanders zoo bitter weinig weten; verder de wetenschappelijke zittingen, waar de „kleine wetenschappelijke bijdragen, goed doordacht en degelijk doorwerkt als we ons in onze faculteitsvergaderingen niet schamen zouden, juist integendeel onze niet te sterk gespannen verwachtingen omtrent de wetenschappelijkheid der Vlaamsche studenten, in 't bijzonder der Groot-Nederlandsch voelende Vlamingen verre overtroffen hebben. Makkers uit het Zuiden: Saluut!" (Uittreksel uit een verslag over 't Congres.)

Verder nog de „zéér degelijke, flink gedocumenteerde en schrander samengestelde" rede van Dr. H. T. Colenbrander over „De beteekenis van het jaar 1814 voor Noord en Zuid", de luisterrijke en „bewonderenswaardig mooie" wijze van opvoering van de „Warenar" van P. Czn. Hooft door de „Vlaamse vereniging voor Toneel- en Voordrachtkunst", onder leiding van den begaafden „in Shylockstijl spelenden" Dr. J. O. de Gruyter, en ten slotte, lest best, de frissche en leerzame rede van Prof. Dr. H. D. J. Bodenstein over: „Suid-Afrika en de Groot-Nederlandse Studentenbeweging".

De tonnen die over 't algemeen een studentenfeest niet verhoogen en slechts als merkwaardig overblijfsel uit den tijd toen „het Noorden ons liet begaan, ons halve kultuurmenschen, die nog halve wildemannen waren" (Dr. H. Huysmans op de openingszitting van het Ve Groot-Nederlandsch Studenten-Congres), nog opgang vermogen te maken onder een deel der Noord-Nederlanders, werden wijselijk door ons achterwege gelaten.

Immers wat de Vlaamsche student aan den eenen kant wint bij zijn Noord-Nederlandsche collega's door de wetenschappelijke zittingen, verliest hij aan den anderen door het onbeschaafde en ruwe karakter van zijn optreden en zijn boert op dergelijke tonzittingen.

Eén schaduw lag over ons Congres: de vereeniging „'t Zal wel gaan", die vroeger zoo krachtig-Vlaamsche vereeniging, die ook aan de inrichting van dit Congres het hare bijgedragen had, trok zich den avond, vóór de opening, officieel terug! Het onvermijdelijk gevolg was, dat onze regelingscommissie, die het juist toen bijzonder druk had, voor een nieuwe moeielijkheid kwam te staan. Daargelaten nog of de terugtrekking gerechtvaardigd was of niet, wil ik niet nalaten te zeggen, dat dit feit, op den vooravond van een dergelijke gebeurtenis „ten zeerste afkeuringswaard" (uitdrukking van eenige bestuursleden A. N. S. V. op de bestuursvergadering van Zaterdag 4 April) was.

In plaats van het glazengekletter en het schor biergeschreeuw weerklonk het prachtige beiaardspel van een Jef Denijn; later vergastte ons de „Warenar", verjongd tot Dr. J. O. de Gruyter, door het voordragen, op de hem eigene schitterende wijze, van een gedeelte van Gorter's „Mei", verder Gezelle's „Ego Flos", e. a.

Voorzitter Minnaert verwekte steeds weer de algemeene geestdrift en Karel van de Woestijne, sprekende over zijn „onuitputtelijke welsprekendheid", noemt hem „een perel van een voorzitter", die eveneens is „van het zuiverste Scheldewater".

„Een willekeurling uit de menigte, zooals de gelegenheidspoëet zichzelven doopte, zong dan ook op het afscheidsmaal:

„Niets ging er goed, niets ging er goed,
„Als Minnaert niet de hoofdzaak doet,
Refrein:
„Komt roept dan allen uit
„En zingt het luide mee:
„Lang leev' die Vlaamsche Leeuw! Hoezee!"

Ons Congres was „rijk aan schoone en hartverheffende momenten, die voor de toekomst der Groot-Nederlandsche gedachte het allerbeste laten verhopen." Hier noem ik slechts het grootsche oogenblik toen Minnaert opsprong en vroeg: „Zweert gij allen, hier aanwezige Groot-Nederlanders, dat die Fransche Hoogeschool z a l verdwijnen" en een langgerekt „ja" terugklonk uit honderden kelen. Vergeten we ook niet die eerbiedige hulde aan den vader der Vlaamsche of Groot-Nederlandsche Beweging: Jan Frans Willems. En dan Maandag, op het uitstapje naar Oudenaerde: hoe plechtig klonk niet dat Transvaalsche volkslied na de rede van Prof. Bodenstein in die zaal van dat eeuwenoude stadhuis!

Een diepgevoelde groet aan het volk dat daar nu het Vrouwenmonument oprichtte!

Ook de telegrammen gezonden aan H. M. de Koningin der Nederlanden en H. H. M. M. den Koning en de Koningin van België verdienen vermelding:

„De Groot-Nederlandsche studenten, vereenigd in hun Ve Congres te Gent in Vlaanderen, brengen eerbiedigiijk hulde aan H. M. de Koningin der Nederlanden en spreken den wensch uit dat Nederland meer en meer hare verantwoordelijkheid begrijpe als leidster van den Groot-Nederlandschen stam.

Minnaert."

„Het Ve Groot-Nederlandsche Studenten-Congres, vereenigd te Gent, brengt hulde aan H. H. M. M. den Koning en de Koningin van België en spreekt de hoop uit, dat weldra ook de wenschen der Vlaamsche studenten verwezenlijkt zullen worden.

Minnaert."

Hierop ontvingen we de volgende antwoorden:

„Minnaert, Posthotel, Gent, Vlaanderen.

Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden dankt de Groot-Nederlandsche studenten voor gebrachte hulde.

Adjudant van dienst:
Sickinghe."

„Minnaert, Posthotel, Gent.

Hunne Majesteiten waren zeer ontroerd door de huldegevoelens welke de leden van het Ve Groot-Nederlandsch Studenten-Congres Hun hebben uitgedrukt en Zij gelasten mij U en al dezen wier tolk U waart, hartelijk in Hunnen naam te danken.

's Konings Kabinetoverste."

Ten slotte „groeit mijne overtuiging thans vaster, dat dit Congres langzaam de gemoederen heeft helpen bereiden, die de kiemen, waaruit onze hernieuwde cultuur zal opbloeien, moeten ontvangen" — zoo wil ik deze indrukken beëindigen met de woorden van een correspondent.

En nu, tot Delft! Dàn zal ook Vlaanderen per treinlading aankomen!

S. H. E. DOMELA NIEUWENHUIS
Gent. NYEGAARD.

Naschrift.

Maandag 6 April werd in de huishoudelijke vergadering met algemeene stemmen de volgende motie aangenomen:

„Het Ve Groot-Nederlandsch Studenten-Congres te Gent, samengekomen in huishoudelijke vergadering den 6en April 1914, spreekt zijn warme sympathie uit met de Liederbeweging van den grooten Coers, en draagt zijn bestuur op hiervan kennis te geven aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht en aan de Vereeniging „Het Nederlandsche Lied" te Utrecht, en er bij deze vereenigingen met klem op aan te dringen Coers' liederbeweging krachtdadig te steunen."

Buitenland

Afdeeling Bremen.

Aan het jaarverslag over 1913 is het volgende ontleend:

De Afdeeling telt 30 leden. De clubavonden, die geregeld 's Maandags worden gehouden, werden over het algemeen druk bezocht. Door een aantal jongelieden werd een onder-afdeeling „Jong Holland" opgericht, die er het hare toe bijbracht een aangename en vroolijke stemming te onderhouden.

Van de feestelijkheden in het afgeloopen jaar worden vermeld: het z.g. „Kappenfest", de herdenking van Prinses Juliana's verjaardag, zomeruitstapjes, de viering der 100-jarige onafhankelijkheid van Nederland, die samenviel met het 5-jarig bestaan der Afdeeling en het St. Nicolaasfeest, eerst voor de kinderen, daarna voor de volwassenen. „Jong-Holland" schonk bij die gelegenheid een voorzittershamer aan de Afdeeling, een geschenk, dat zeer op prijs werd gesteld.

In den loop van het jaar werden in verschillende koffiehuizen reclame-biljetten opgehangen, om Hollanders in Bremen op het bestaan der Holl. Club opmerkzaam te maken.

Zij leed een gevoelig verlies door het overlijden van den eere-voorzitter, den heer Von Gröning, oud-consul der Nederlanden, die van de oprichting af zijn zedelijken en geldelijken steun schonk.

Van de boekerij werd helaas, evenals vorige jaren, zeer weinig gebruik gemaakt.

Uit Budapest.

Onze vertegenwoordiger aldaar, de heer A. van Hoogstraten, zond ons een deeltje van de „Magyar Könyvtar", dat de vertaling in het Hongaarsch van een oorspronkelijk Hollandsch werk bevat. Voor 25 jaar verscheen in Holland eene vertaling van een der meesterwerken der Hongaarsche letterkunde, n.l. „Az ember tragédiája" (het treurspel van den mensch) van Madách. De vertaalster was de bekende Hollandsche schrijfster Wallis. De voorrede tot deze vertaling trok in Hongarije om hare buitengewone letterkundige en geschiedkundige waarde zeer de aandacht, zoo zelfs dat zij op haar beurt door Dr. Erdélyi Károly in het Hongaarsch vertaald werd en gedeeltelijk zelfs haar weg vond naar de leesboeken van de Hongaarsche staatsscholen. Het is zeker bijzonder merkwaardig, dat op deze wijze Hongaarsche leerlingen over hun eigen land uit een uit het Nederlandsch vertaald werk onderricht worden.

Lourenço Marques.

Aan het jaarverslag van den vertegenwoordiger van het A. N. V. over 1913, is het volgende ontleend:

De handel met Nederland is zeer toegenomen, de invoer van Nederland laat een toeneming van bijna 50 % zien, terwijl de uitvoer naar Nederland drie maal zoo groot was als het jaar te voren. Vele nieuwe merken heb ik de laatste tijden gezien, die alle goeden opgang schijnen te maken.

In 1913 liep hier voor 't eerst in tien jaren een Nederlandsch schip binnen, n.l. de sleepboot „Thames". Van de lijn Java-Lourenço Marques-Z.-Afrika wordt tot nu toe niets meer gehoord.

De aanleg van nieuwe spoorwegen en het verbeteren van de verschillende havens gaat nog steeds hard vooruit. Veel grond wordt door vreemde maatschappijen opgenomen voor plantages, maar tot nu toe schijnt Nederlandsch kapitaal in de provincie Mozambique op dit gebied heel weinig belang te stellen.

Ned. Vereeniging in West-Australië.

Te Perth (West-Australië) is een Ned. Vereeniging opgericht. Het bestuur bestaat uit de heeren D. Krabman, voorzitter; D. Stam, secretaris; mevr. A. Semmens (de vertegenwoordigster van 't A. N. V.), penningmeesteres; C. P. van den Berg en A. Klaphaak, commissarissen.

Commissie tot bevordering van het gebruik van zuiver Nederlandsch.

Weest Nederlanders, ook in Uw taal!

De Commissie strijdt niet tegen het gebruik van vreemde woorden en uitdrukkingen, die niet of moeilijk vertaald kunnen worden;

strijdt niet tegen het juist en verplichte gebruik van vreemde talen;

maar

wekt elken Nederlander op tot het gebruik van Nederlandsche woorden en uitdrukkingen, die in den regel even goed zijn als de vreemde, waaraan men uit achteloosheid of gemakzucht is gewoon geraakt;

wekt elken Nederlander op, om in brieven, aankondigingen, rekeningen, winkelopschriften enz. de voorkeur te geven aan het Nederlandsch.

Prof. Dr. J. Verdam, Leiden, voorzitter.
Marc. Emants, 's-Gravenhage, onder-voorz.
W. F. Gerdes Oosterbeek, 's-Gravenhage, secretaris.
Mej. Dr. C. C. van de Graft, Utrecht.
Dr. M. A. van Weel, 's-Gravenhage.

Zetel der Commissie: 2e Schuytstraat 247, 's-Gravenhage, die gaarne mededeelingen omtrent het misbruik van vreemde woorden en uitdrukkingen ontvangt.

Brievenbus.

Mededeelingen voor onze Commissie zende men niet naar het Hoofdkantoor te Dordrecht, maar aan het Secretariaat der Commissie te 's-Gravenhage (zie hierboven); inzenders wordt beleefd verzocht naam en woonplaats te vermelden.

Genl. v. D. v. I. Zooals U reeds mondeling en schriftelijk is medegedeeld, hadden wij Uw vlugschrift „De waarde en beteekenis der openluchtspelen" niet gelezen, toen wij in het Maart-nr. van Neerlandia de opmerking maakten, dat de vertaling van sport door open-luchtspel ons niet juist lijkt; wij waren n.l. afgegaan op een ons gedane mededeeling, die op een misverstand blijkt te berusten. Uit Uw vlugschrift blijkt duidelijk, dat U niet op het oog had „sport" in den ruimsten zin van het woord, slechts hetgeen men wel eens met den naam van schoolsport aanduidt, 't welk, zooals U terecht schrijft, beter en juister met veldspel kan worden uitgedrukt. De lezing van Uw door de Hollandia Drukkerij te Baarn uitgegeven vlugschrift bevelen wij belangstellenden in de lichamelijke ontwikkeling van ons volk, gaarne aan.

J. S. v. V. te A. Hoewel wij het met Uw schrijven in hoofdzaak eens zijn, achten wij het voor opneming in zijn geheel niet geschikt.

Kan U persoonlijk bij de Arnh. Courant niets bereiken?

W. S. te O. a/d. IJ. De Comm. wijdt haar aandacht aan germanismen en heeft het plan ook daarvan een lijst samen te stellen.

Voor toezending van germanismen houdt zij zich aanbevolen.

Aan uitgevers van werken van Nederlandsche toondichters.

Een onzer leden vestigt onze aandacht op het feit, dat velen Uwer op de door U uitgegeven muziekwerken het woord Heft gebruiken, ook zelfs op werk van Nederlandsche toondichters. Kan U ons niet steunen in ons streven door hiervoor Aflevering te gebruiken?

In de Bredasche Courant vinden wij aangekondigd:
Schoolplaten „Onze Vloot", Emballage en frankement 40 cent.
Waarom niet verpakking en vracht?

Gelezen op een balboekje:
„Carnet de bal du ... février offert par ...
Dit kon toch ook wel in het Nederlandsch.

Dagbladtaal.
...terwijl de verkoopartikelen in de glazen vitrines koopers lokken. Arnh. Crt. 4 Maart.

Nederland op zijn malst!
Pied à terre. Gevraagd een rustige, goed gemeubeld Pied à terre, waar geen andere huurders zijn.
N. Rott. Ct.

On demande à Scheveningue une demoiselle française ou Suisse chez 4 enfants, dont trois aller en classe, sachant bien coudre. Bonnes references.
Mad. ....., ..., Scheveningue. N. Ct.

Een Maastrichtsche firma ontving op een in, natuurlijk, zuiver Hollandsch geschreven brief aan een firma in Groningen, als antwoord een in 't Fransch gestelde gedrukte prijscourant, luidende:

Adres: Au Monsieur .....
Groninque, 26/2 1914.

Monsieur!

Nous offre vous, promptement à expédier (volgen een tiental namen van aardappelsoorten).

Délivranche franco waggon Groninque.

Payment: Nous démander le payment des montants ici dans Groninque, contre délivranche des documents.

Votres estime ordres promptement attendu, et garanter nous l'Exportation de 1er choix.

Avec nos salutations
(naam der firma.)

* * *

In de Gooilander komt Ds. F. W. Drijver op tegen de verloochening der Hollandsche taal van overheidswege in het historische Naarden.

„Verbeeld U", schrijft hij, „daar krijg ik een beschrijvingsbrief voor de Belasting op de Honden, waarin o. a. te lezen staat, dat dit stuk verzonden is op 7 März 1914 en terug verwacht wordt voor 2 Mai 1914!

Kan het zotter? In welk land zal men een dergelijke dwaasheid aantreffen?

Kan op al de uitgaven, die de gemeente zich veroorlooft, niet een eenvoudig stempeltje overschieten? Moeten alle Naarders eerst Duitsche les gaan nemen, teneinde hun belastingbiljetten te kunnen lezen?"

* * *

Op een nog niet geopenden winkel in een buurt te Rotterdam, die buiten het vreemdelingenverkeer ligt, is de volgende aankondiging te lezen:

Barber.
Salon voor

Rasieren und	Savinc and
Haarschnijden	Haircuttinc

All foreighn money taken.
Toelichting niet noodig!!

* * *

Parijs, 10 April 1914.

Geachte Redactie,

Gisteren van Amsterdam naar hier reizend trof het mij wederom dat op alle bloembollenvelden, tusschen Haarlem en Leiden Engelsche advertentiën staan. Zoo b.v. „nurseries", „and sons" etc., inplaats van Nederlandsche.

Toen ik de mooie bloemenvelden was voorbij gespoord, opende ik het Handelsblad van 9 April en las het hierbij gaande stukje *).

Men beticht daarin de z.g. „Tante Pos" van slecht bekend te zijn met de aardrijkskunde, maar mij dunkt, dat Tante Pos hier lof verdient.

Afgaande op de woorden „West End Nurseries", moet het niemand bevreemden, dat Tante Pos in haar drukte den brief naar Engeland zond.

Tante Pos bewijst hier zeer waarschijnlijk een dienst aan Nederland door aan de Nederlanders te doen gevoelen, dat het gebruik van Engelsche woorden hen als in dit geval blootstelt aan het gemis van orders.

U dankend voor de aandacht hieraan gewijd, heb ik de eer te zijn,

Hoogachtend, J. Pierson.

Met volle instemming nemen wij dit schrijven in dank over.

*) Men valt daarin onder het opschrift „Een postfout" de Ind. Posterijen ten onrechte hard over het verzenden van een brief naar Engeland met het volgend adres: Firma Ottolander & Koppeschaar, West End Nurseries, Boskoop.

Bestuursleden en Afdeelingsafgevaardigden ter Algemeene Vergadering var Groep Nederland te Leeuwarden op 28 Maart 1914.

NEDERLAND

Algemeene vergadering te Leeuwarden.

Voor de eerste maal sedert haar oprichting heeft het Verbond een algemeene vergadering in het Noorden des lands gehouden en de Friesche hoofdstad heeft haar een gastvrijheid getoond, die van groote waardeering getuigde voor de Nederlandsche beweging.

Leeuwarden toch is de eerste stad, waar het Gemeentebestuur zich geroepen gevoelde de afgevaardigden van het Nederlandsch Verbond officieel te ontvangen. En toen daar op dien schoonen, zonnigen Maartschen morgen vele Groeps- en Afdeelingsbestuurders, zoowel dames als heeren, de statige stadhuiszaal betraden, om welkom te worden geheeten door den burgemeester, Mr. J. A. Patijn, toen deed het allen Hollanders goed uit zijn mond te vernemen, dat de Friezen in het A. N. V. de drager zien van een ideaal, dat ook het hunne is en te hooren getuigen dat men in Friesland zoo goed Nederlandsch als ergens elders in het land is en onze Afdeeling Leeuwarden ten bewijze strekt, dat het A. N. V. ook in Friesland's hoofdstad een vruchtbaren bodem vindt.

De sierlijke welkomstrede werd hoffelijk beantwoord door onzen voorzitter, die, tolk van ons aller erkentelijkheid, Friesland met zijn eigen volksaard, taal en kunst, met zijn Halbertsma, Waling Dijkstra en Pier Pander, vergeleek bij Vlaanderen en Zuid-Afrika, deed uitkomen dat een volk sterker is naarmate de deelen ervan sterker zijn, en dat de sympathie der Friezen het A. N. V. mede kracht geeft zijn werk voort te zetten.

Te elf uur werd de vergadering in Amicitia, waar 10 bestuursleden en afgevaardigden van 30 Afdeelingen, benevens eenige belangstellende dames en heeren tegenwoordig waren, door Dr. H. J. Kiewiet de Jonge geopend met een inleidingsrede, waarin de eigenaardige moeilijkheden werden geschetst, waarmee het Hoofdbestuur bij het tot samenwerking brengen der verschillende deelen van den Nederlandschen stam te kampen heeft en nog eens het groote beginsel, dat bij alle verschil van meening richtsnoer moet blijven, werd uiteengezet.

Gebrek aan plaatsruimte in dit nr. noopt tot deze algemeenheid. Wellicht biedt een volgend nr. gelegenheid de geheele rede op te nemen, evenzeer als het jaarverslag van den secretaris, dat werd goedgekeurd, maar aanleiding gaf aan Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg, afgevaardigde der Afdeeling Haarlem, in verband met den slotzin: „Wie geëerd en ontzien wil worden beginne met zich zelf te ontzien", er op te wijzen dat het Hoofdbestuur die gulden waarheid ten opzichte der buitenlanderskwestie in Oost-Indië niet in acht neemt, getuige zijn uitspraak in Neerlandia.

De motie naar aanleiding daarvan door zijn Afdeeling, twee dagen voor de vergadering, ingediend, had feitelijk niet in behandeling mogen komen dan na afwerking der dagorde en goedkeuring door de vergadering. De voorzitter zegde evenwel, teneinde alle verdenking van gedachtensmoring te voorkomen, behandeling der motie in de namiddagzitting toe.

Toen kreeg de heer N. J. Roelfsema het woord ter toelichting van de Rekening en Verantwoording over 1913, die sluit in uitgaaf en ontvangst met een bedrag van *f* 17036.29 en de begrooting voor 1914, die als eindcijfer *f* 16759.58½ aanwijst. De penningmeester wees er nadrukkelijk op, dat het batig saldo, groot *f* 13.593.73 (dat trouwens geheel aan het Hoofdbestuur wordt afgedragen om zijn taak te kunnen vervullen) alleen juist is, wanneer de achterstallige posten, samen *f* 1717.56 nog binnenkomen. Spr. wees nog op het nadeel, dat voor de Groepskas te wachten is van den nieuwen maatregel de Afdeelingen niet meer te belasten voor de nieuwe leden in het jaar hunner toetreding en spoorde alle Afdeelingspenningmeesters aan toch tijdig het verschuldigde aan de Groepskas af te dragen.

Punten IV en V betroffen de verkiezing van 2 Hoofd- en 7 Groepsbestuurders. Mejuffr. E. Baelde en de heer J D. Baron van Wassenaer van Rosande werden als afgevaardigden van Groep Nederland in

het Hoofdbestuur herkozen, als Groepsbestuurders mejuffr. Dr. C. C. v. d. Graft en de heeren Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, Mr. M. P. M. van Dam en C. van Son, terwijl als nieuwe leden werden gekozen de heeren Th. van Welderen Baron Rengers te Oenkerk (Fr.), J. P. C. Hartevelt te Arnhem en A. L. van Blommestein te Leiden *).

Na een inleiding van den heer Wouter Hutschenruyter uit Utrecht, wiens belangrijke rede in een der zomer-nummers van Neerlandia zal verschijnen, werd aangenomen het eerste voorstel van het Groepsbestuur: „Aan alle orkestvereenigingen, muziekgezelschappen en afdeelingen van Toonkunst in Nederland een rondschrijven te zenden om er op aan te dringen, dat aan Nederlandsche en Vlaamsche toonkunst op de programma's de plaats worde ingeruimd, die haar toekomt."

Deze beweging zal in samenwerking met Groep Vlaanderen krachtig worden aangevat.

Het tweede voorstel: „De Algemeene Vergadering van Groep Nederland noodige het Hoofdbestuur uit van zijnentwege iemand af te vaardigen om in het buitenland de belangen van het Verbond te behartigen", werd na een toelichting door den secretaris, aangenomen.

Deze wees er vooral op hoe door persoonlijk bezoek in buitenlandsche streken met een belangrijke Nederlandsche kolonie veel meer voor samenwerking met het A. N. V. zou kunnen worden bereikt, vooral betere kennis omtrent en waardeering voor onzen arbeid.

Het derde voorstel betreffende het in eere herstellen van het oude Beiaardspel, vond in den heer Mr. A. Loosjes, den secretaris der Vereeniging tot bevordering van den Volkszang een warm verdediger. Besloten werd in samenwerking met die Vereeniging plannen te beramen tot verwezenlijking van den wensch.

Voorstellen 4 en 5 waren door het Dagel. Bestuur van een uitvoerige toelichting voorzien, die nog in druk aan de vergaderden kon worden ter hand gesteld. Uit een vakkundig oogpunt werden de voorstellen toegelicht door den heer C. J. Beelenkamp, Hoofdcommies der Posterijen te Rotterdam.

Het gevolg was dat, met 1 stem onthouding wegens bindend mandaat, aan het Groepsbestuur werd opgedragen een beweging op touw te zetten ter verkrijging:

a. In het onderling verkeer tusschen Nederland en België, van die posttarieven, welke de beide landen voor hun binnenlandsch verkeer gemeen hebben;

b. Van een verlaagd mailbriefport in het onderling verkeer tusschen Nederland en zijne Koloniën.

Voorstel 6, ten doel hebbende een nieuwe regeling der afdracht van de Jongel.-Afdeelingen aan de Groepskas, had een amendement uitgelokt van de 's-Gravenhaagsche, die van elk lid 15 cent wenscht geheven te zien, en van de Rotterdamsche Burger-Afdeeling die voorstelde 10, 15 en 20 % te heffen naarmate het aantal leden stijgt boven 40 en 100.

Besloten werd dat nader door het Groepsbestuur de afdracht zal worden geregeld met dien verstande, dat een bijdrage zal worden geheven afwisselend van 10 tot 20 % al naar gelang de grootte der Jongel.-Afdeeling.

Over het voorstel Amsterdam om 1914, ten opzichte der nieuwe regeling voor de belasting der Afdeelingen naar den stand op 1 Jan., te beschouwen als een proefjaar werd niet gestemd in verband met een opmerking van den Groepspenningmeester, dat het in elk geval aan de Afdeelingen zal vrij staan het volgend jaar op dit punt terug te komen.

Het voorstel Den Haag om de groote Afdeelingen slechts een maximum van 10 stemmen toe te kennen, werd ingetrokken.

*) Allen hebben hun benoeming aangenomen.

De middag-vergadering was hoofdzakelijk gewijd aan de bespreking der Haarlemsche motie, waarin het standpunt van het Hoofdbestuur in zake het in dienst nemen van buitenlanders in Ned. Indischen Staatsdienst [1]) ten zeerste werd betreurd.

Jhr. Sandberg lichtte de motie toe en kwam vooral op tegen de meening van het Hoofdbestuur, als zoude het gebruik van een vreemde taal als een huishoudelijke zaak kunnen worden beschouwd, en pogingen tot verbetering in den toestand niet op den weg van het Hoofdbestuur liggen.

De heer Bosboom, afgevaardigde in het Hoofdbestuur voor Groep Ned. Indië, wees er op, dat de late indiening der motie onderlinge bespreking er van door de Hoofdbestuurders onmogelijk heeft gemaakt. Spr. betoogde, dat er in de in Neerlandia opgenomen berichten van den Officier van Gezondheid overdrijving is; al zijn de feiten juist, deze zijn gering in vergelijking met al het gebeuren elders in de Oost; de berichten komen bijna altijd van ééne zijde; de Ind. pers heeft niet op de gewraakte feiten gewezen; te ontkennen valt ook niet dat in den strijd tegen het aannemen van buitenlanders, persoonlijke belangen een rol spelen.

De vraag is nu, ligt het op den weg van het A. N. V. een protest uit te spreken? Zoolang de ambtenaren bij het bestuur, de rechtspraak en het onderwijs, Nederlanders zijn, blijft het Nederlandsch karakter van de kolonie behouden. Er zijn altijd vreemdelingen in onze Oost binnengekomen, maar die hebben zich aangepast; met de taalkwestie is 't niet altijd zoo nauw te nemen; hoofdzaak is dat er goed werk wordt gedaan. Vele buitenlanders spreken trouwens het Nederlandsch vrij spoedig voldoende. Spreker meent, dat er voor de aanneming der motie geen reden is, te minder nu de Regeering reeds het toestroomen van meer Nederlanders naar de Oost bevordert [2]).

Verschillende sprekers, o. a. de heeren Dr. Schepers, J. Post en Luit. Werner spraken voor de motie.

De heer Faber, jarenlang inspecteur der volksgezondheid in Indië, deed uitkomen, dat de sprekers de toestanden niet blijken te kennen. Als er niet voldoende Nederlandsche krachten voor takken van dienst beschikbaar zijn, moet men van de diensten der buitenlanders dankbaar gebruik maken; de belangen van land en volk gaan dan voor de taalbelangen.

Jhr. Sandberg wees er nog op, dat er geen waarborgen bestaan, dat de aangenomen buitenlandsche officieren van gezondheid de noodige bekwaamheid bezitten en dat het Hoofdbestuur verplicht is zich de Ned. stambelangen overal ter wereld aan te trekken.

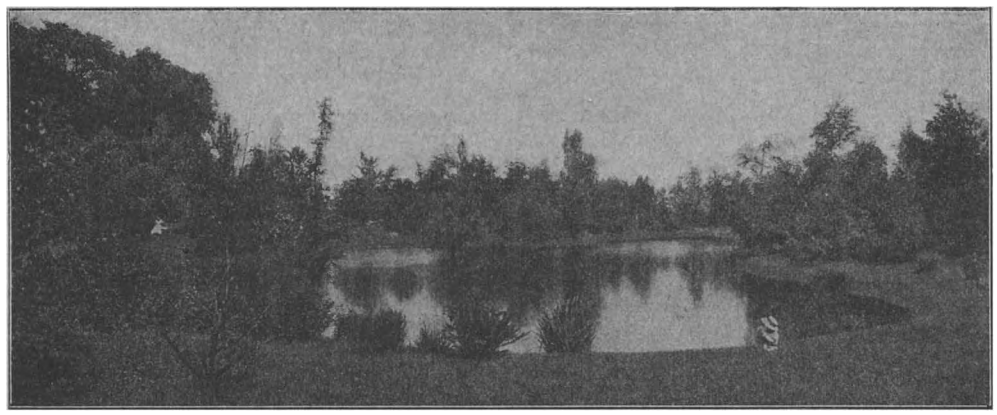
De heer Bosboom merkte nog op, dat de Indische afgevaardigden in het Hoofdbestuur verantwoordelijk zijn voor de gewraakte artikelen, doch het Hoofdbestuur bij aanneming der motie zou moeten overwegen of het wel zou kunnen aanblijven.

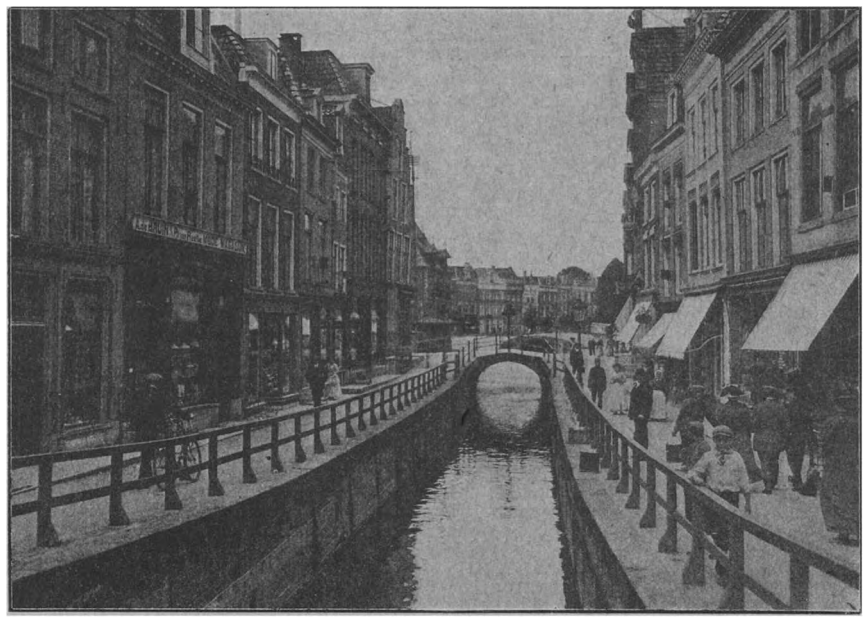
Verscheiden moties kwamen toen ter tafel om de afkeurende woorden te verzachten of geheel weg te laten, tot de heer Mr. Van Ketwich Verschuur opmerkte, dat Haarlem beter gedaan had de Afdeelingen tijdig over haar aanval op het Hoofdbestuur in te lichten, waardoor een degelijker bespreking mogelijk ware geweest. De heer Gerdes Oosterbeek van 's-Gravenhage stelde daarop voor over te gaan tot de orde van den dag, waartoe met meerderheid van stemmen besloten werd, zoodat daarmede de motie van Haarlem verviel.

De tijd gedoogde geen volledige afwerking der dagorde meer. Een tweede motie van Haarlem om den Utrechtschen student, die het „nicht rauchen"-gebod overtrad te huldigen, kwam, als te laat ingediend, niet aan de orde.

1) Zie Neerlandia Juni en Dec 1913 en Maart 1914 Red.

2) Een nadere verklaring der houding van de Indische afgevaardigden in het Hoofdbestuur vindt men achter dit verslag afgedrukt. Red.

Leeuwarden; boven: Rengerspark; midden: Nauw; onder: Weaze.

De heeren Emants en Prof. Knappert zagen van het woord af, de laatste zegde zijn voordracht over de Linschoten-Vereeniging aan Neerlandia toe.

Reeds te lang hadden op ons gewacht de leiders, die ons oud-Leeuwarden wilden laten zien: de Waag van 1595, de laat-Gothische Kanselarij (1566—1571), het St. Anthony Gasthuis en verscheiden versierde topgevels uit de 18e eeuw.

Bij den onvoltooiden ouden stompen toren, genaamd de Oldenhove, werden we verrast door het koor der Leeuwarder Straatzangers van het A. N. V., onder leiding van den heer Rommerts, die uit het boekje Zing mee! hun liederen in de oude buurt, omringd door het toegestroomde volk, deden weergalmen en ons een kwartier later nog vergastten op een uitvoering voor het huis van den burgemeester, te midden van een aandachtig luisterende straatmenigte.

Friezin in oude kleederdracht.

Vele afgevaardigden vereenigden zich te half zeven aan een feestmaal in den Doelen, waarbij de burgemeester, de secretaris en een wethouder der gemeente Leeuwarden als gasten aanzaten. Er werd niet veel gesproken, omdat de volle schouwburg ons reeds wachtte; maar even dient nog vermeld het waardeerend woord van den heer Hylkema, in een geestig Friesch spietsje onzen voorzitter huldigend, die zelfs de „rebellen" hoffelijk te woord stond.

Dit verslag is reeds te lang om nog veel uit te weiden over den buitengewoon geslaagden feestavond, welke de Afdeeling Leeuwarden te onzer eere zoo voortreffelijk in elkaar had gezet.

Vooral wij Hollanders konden onze oogen niet verzadigen aan de Friesche schoonen in hun schitterende oude nationale kleederdrachten met de gouden oorijzers als bekroning, toen zij ons het Verbondslied toezongen en daarna hun Friesche liederen, alle zoo treffend getuigend van hun liefde voor „It Heitelân", onder leiding van de kunstzinnige mejuffer Sjouke Tigler Wybrandi, die ook zooveel eer inlegde met haar levende beeldengroepen naar schilderijen van oude meesters als Troost, Vermeer en Bisschop. En dan de oude dansen, vooral de „Skotse Trye", ingestudeerd door den heer Bogstra en tot slot het Verguldavondje bij koekebakker De Groot, bewerkt naar de familie Kegge uit Hildebrands Camera, Hildebrand en ondermeester De Riet, Pietje Hupstra en Bartje Blom en al die meisjes in haar wijduitstaande japonnetjes uit het begin der 19e eeuw, alles natuurgetrouw en levend ons voor oogen gesteld...

Een Friesch-Nederlandsche avond om lang te onthouden.

Wat wonder, dat onze voorzitter algemeene instemming vond toen hij de bekwame leidster van den avond vergeleek bij Rowina, die het hart van den Engelschen koning Vortigern „deed branden als een vier", en haar prachtige bloemen bood, evenals aan mevr. A. C. Valkenburg-Gerdes Oosterbeek, de hooggewaardeerde secretares der Afdeeling Leeuwarden, die zooveel heeft bijgedragen tot de verknochtheid van Friesland's hoofdstad aan de Nederlandsche beweging.

C. VAN SON, Secretaris.

Buitenlanders in Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

De behandeling van dit onderwerp in de Neerlandia-nummers van Juni en December 1913 en Maart 1914 heeft aanleiding gegeven — zooals uit het hierboven afgedrukt verslag der vergadering, op 28 Maart j.l. te Leeuwarden gehouden blijkt — tot het indienen door de Afdeeling Haarlem van een motie, waardoor — bij aanneming — zij zich zou hebben uitgesproken over het door het Hoofdbestuur te dezen ingenomen standpunt en als haar oordeel zou hebben te kennen gegeven, dat een krachtig protest van het Hoofdbestuur had moeten uitgaan tegen de „wantoestanden" die in de artikelen in de hooger genoemde Neerlandia-nummers werden openbaar gemaakt.

Hoewel de motie van de Afdeeling Haarlem, na breedvoerige besprekingen, door het besluit der vergadering om tot de orde van den dag over te gaan als verworpen moet worden beschouwd, schijnt het niettemin wenschelijk om het door de Indische afgevaardigden in het Hoofdbestuur te dezen ingenomen standpunt toe te lichten.

Die afgevaardigden toch zijn de raadgevers van het Hoofdbestuur in Indische aangelegenheden.

Bedoelde toelichting moge dus volgen.

Van een officier van gezondheid in Indië werden herhaaldelijk door de redactie van Neerlandia brieven ontvangen, waarin geklaagd werd over toestanden in Indië, die het Nederlandsch stambelang schaden en aan het algemeen gebruik van de Nederlandsche taal afbreuk doen zouden; het volgens den briefschrijver veelvuldig in dienst nemen van buitenlanders zou in hooge mate nadeelig zijn voor ons belang, ons aanzien en onzen goeden naam. Van die klachten werd melding gemaakt in de hierboven bedoelde nummers van Neerlandia [1]) en hoewel in verband met de beschikbare ruimte die klachten soms verkort moesten worden weergegeven, meenen de Indische afgevaardigden, dat daaraan voldoende openbaarheid geschonken werd.

Een ander officier van gezondheid, tijdelijk in Nederland, heeft zich over het buitenlandersvraagstuk eenmaal tegenover de redactie uitgesproken in een schrijven, waarvan evenzeer melding werd gemaakt [2]).

Eindelijk ontving onlangs de redactie van Neerlandia van een derden officier van gezondheid een brief, waarin vooral de geldelijke belangen van de Indische officieren van gezondheid werden bespro-

[1]) Zie blz. 135 e. v. en blz. 301 e v. van den jaargang 1913 en blz. 64 van den jaargang 1914.

[2]) Zie blz. 136 van den jaargang 1913.

ken en waarin er op gewezen werd, hoe de aanneming van buitenlanders afbreuk deed aan een billijke geldelijke regeling voor de officieren van gezondheid in Indië en hoe de buitenlandsche tijdelijke officieren van gezondheid in enkele opzichten zelfs boven de Nederlandsche zouden worden bevoorrecht.

Deze brieven werden der redactie aangeboden met den wensch dat de schrijvers ongenoemd zouden blijven. Niettemin heeft de redactie voor de tot haar gekomen klachten de noodige ruimte afgestaan. Op raad der Indische afgevaardigden heeft zij echter tevens van haar eigen meening doen blijken.

Deze meening nu wenschen de ondergeteekenden hier nogmaals in het kort duidelijk uit te spreken:

De Indische afgevaardigden zien in het binnen zekere grenzen aannemen van buitenlanders voor sommige landsbetrekkingen in Indië, geen nadeel voor het Nederlandsch stambelang.

Zoolang de Europeesche ambtenaren bij het bestuur, bij de rechtspraak en bij het onderwijs Nederlanders zijn, blijft de kolonie een Nederlandsch karakter behouden. Sedert tal van jaren zijn daarnevens buitenlanders tot den Indischen dienst toegelaten, in het bijzonder als officieren van gezondheid en als ingenieurs; van deze personen heeft de overgroote meerderheid zich weten aan te passen aan de Nederlandsche maatschappij in Indië. Velen hunner zijn goede Nederlanders geworden en hebben den Nederlandschen stam verrijkt.

Hoewel het natuurlijk het meest in het belang van den Nederlandschen stam moet worden geacht dat zoo veel mogelijk Nederlanders in Ned. Indischen Staatsdienst worden opgenomen, heeft de Regeering het recht, ja is het haar plicht, ook buitenlanders in sommige betrekkingen aan te nemen, indien in Nederland de geschikte personen niet te vinden zijn of indien zich niet genoeg Nederlanders aanmelden. Vóór alles moet de Regeering zorgen dat het vereischte personeel voor de verschillende diensten aanwezig zij, terwijl bij de vaststelling of regeling van bezoldiging ook rekening moet worden gehouden met de draagkracht der belastingbetalenden, in hoofdzaak de inlandsche bevolking.

Het is niet te ontkennen dat de Regeering, vooral in den laatsten tijd, met nauwgezetheid er naar streeft, de indienstneming van Nederlanders, voor zoover de aan haar toevertrouwde geldelijke belangen zulks veroorloven, te bevorderen. Voor de opleiding van Nederlandsche jongelieden tot ingenieurs en geneesheeren in Indischen dienst worden ruime studietoelagen verstrekt. Bij verschillende gelegenheden bleek dat verbetering van bezoldiging door haar ernstig in overweging werd genomen. Wat in het bijzonder de Indische officieren van gezondheid betreft, niet lang geleden werd de tijd van aanspraak op pensioen van twintig Indische dienstjaren teruggebracht op vijftien. Uit dit alles blijkt dat de Regeering waakzaam is, doch tevens dat zij een verklaarbare bedachtzaamheid ten aanzien van het verhoogen van sommige bezoldigingen in acht neemt. Een dergelijke verhooging toch zal dikwijls leiden tot verhooging van andere bezoldigingen en zoo zouden, indien de bedachtzaamheid te dezen uit het oog werd verloren, de kosten van de geheele Indische huishouding spoedig kunnen worden opgedreven tot groote schade van de toch reeds zwaar gedrukte Indische belastingbetalers.

Nu de Regeering aldus staat voor de oplossing van een zeer moeilijk vraagstuk en bij herhaling blijk heeft gegeven, te streven naar de vaststelling van betamelijke en dus ook voor Nederlanders aannemelijke dienstvoorwaarden, nu kan, naar de meening van de Indische afgevaardigden, het niet op den weg liggen van het A. N. V. een anderen dan den door de Regeering gevolgden koers aan te bevelen. Zij die een andere meening mochten zijn toegedaan, kunnen niet volstaan met het uiten van klachten, maar dienen de maatregelen aan te wijzen die, naar hun opvatting, tot stellige verbetering kunnen leiden, de geldelijke gevolgen van die maatregelen te berekenen en aan te toonen dat die gevolgen, zonder dat daardoor aan het algemeen belang van Indië afbreuk wordt gedaan, kunnen worden aanvaard.

Bij de toelichting van de motie die in de vergadering van 28 Maart door de Afdeeling Haarlem werd ingediend, beweerde de woordvoerder van die Afdeeling o. m. dat er onder de buitenlandsche officieren van gezondheid, tijdelijk aangenomen voor den Ned. Ind. staatsdienst, personen zouden zijn, wier wetenschappelijke opleiding niet voldoende waarborg gaf voor een richtige behandeling der aan hun zorgen toevertrouwde lijders; ook werd de eisch gesteld dat in ieder geval bij het in dienst nemen van buitenlanders de zekerheid moet bestaan dat zij de Nederlandsche taal machtig zijn.

Mocht bij de aanneming van geneeskundigen inderdaad somwijlen de hand zijn of worden gelicht, ten aanzien van hun wetenschappelijke kennis, dan zou dit ernstige afkeuring verdienen. Buitenlanders mogen alleen dan in dienst worden genomen, indien voldoende waarborgen bestaan dat hun opleiding met die der Nederlandsche artsen ten minste op één lijn kan worden gesteld. Het is den ondergeteekenden niet gebleken dat aan dezen eisch wordt te kort gedaan; zij achten echter de uitgesproken beschuldiging — die zij overigens geheel voor rekening van den woordvoerder moeten laten — zoo ernstig, dat er naar hun meening termen bestaan haar onder de aandacht der Regeering te brengen; de beslissing te dezen berust bij het Hoofdbestuur. Dit overwege tevens of bij de Regeering zal worden aangedrongen op het nemen van maatregelen tot bevordering van het gebruik der Nederlandsche taal door niet-Nederlandsche Europeesche landsdienaren. Te vorderen dat deze buitenlanders reeds bij hun indiensttreding de Nederlandsche taal machtig zijn, lijkt een onredelijke eisch. Daarentegen zou het, naar de meening der ondergeteekenden, stellig aanbeveling verdienen, om aan in Indischen dienst tredende buitenlanders de verplichting op te leggen, zich binnen een bepaalden tijd de Nederlandsche taal eigen te maken. Maar waar de nood dringt zal het met deze voorwaarde niet al te nauw kunnen worden genomen: een Duitsch sprekende dokter is toch altijd nog beter dan geen dokter!

Mocht het Hoofdbestuur het besluit nemen, de Regeering over deze aangelegenheid te schrijven, in den geest als hier werd aangewezen, dan zal het Regeeringsantwoord, zoo mogelijk, in Neerlandia openbaar worden gemaakt.

De afgevaardigden voor Groep Nederl. Indië in het Hoofdbestuur.

Nederland op zijn best.

Het orkestwerk „Duimelingetje" van den Hagenaar Marius Kerrebijn, is bij de door het conservatorium te Malmö (Zweden) uitgeschreven internationalen compositie-prijsvraag bekroond met den tweeden prijs. Het werk zal op een der philharmonische concerten aldaar worden uitgevoerd.

— De Curaçaosche Crt. bericht, dat de waardeering, die het werk van Prof. Kraus in Peru heeft gevonden, o. a. ook blijkt uit zijn benoeming tot eerelid zoowel van de „Sociedad de Ingenieros del Peru" als van de „Sociedad Geografica de Lima".

Prof. Kraus heeft den Curaçaoenaars bij zijn bezoek aan Willemstad, aangeraden meer voor 't vreemdelingenverkeer te doen, vooral ten opzichte van Noord- en Zuid-Amerika.

— Op de Londensche tentoonstelling van machineriën heeft de Nederl. Mij. tot het verrichten van Mijnbouwkundige werken te Heerlen met haar inzending zeer de aandacht getrokken.

De Petroleum Review liet zich met grooten lof over haar werktuigen en modellen uit.

— Prof. Wenckebach, thans te Straatsburg, is benoemd tot hoogleeraar aan de Universiteit te Weenen, als opvolger van Prof. Von Noorden. Hij werd door den senaat als eenige candidaat aanbevolen, een eer, die slechts aan weinig professoren ten deel valt.

Door Wenckebach's benoeming zal thans wederom een Nederlander als hoogleeraar in de geneeskunde te Weenen werkzaam zijn en zal hij, in dien zin, de opvolger worden van den beroemden Van Swieten, den leerling van Boerhaeve, die van 1745 tot aan zijn dood in 1772, aan de Universiteit te Weenen verbonden was.

Van de Afdeelingen.

Dr. J. B. SCHEPERS.

Een 15-jarige Afdeeling.

De Afdeeling Haarlem, een der werkzaamste van het geheele Verbond, heeft op aardige wijze haar 15-jarig bestaan herdacht.

In een zeer net gedrukt gedenkboekje zijn de „Daden sedert hare oprichting 28 Maart 1899" bijeengebracht.

De afgevaardigen ter Alg. Verg. te Leeuwarden, die juist op dien gedenkdag werd gehouden, maakten reeds met dat geschenk kennis.

In „een woord vooraf" schetst Dr. Schepers, die gedurende al die jaren onafgebroken bestuurslid (afwisselend secretaris en voorzitter) der Afdeeling was, het doel der uitgave, die „wil zijn een bewijs, dat het A. N. V. werkelik zijn idealen in daden kan omzetten". Elke Afdeeling, wordt zoo juist opgemerkt, kan zoo'n sprekend overzicht uitgeven op gedenkdagen, „als maar de man er is, die de statistiek en haar betekenis voor ons Verbond gevoelt". Met dien man wordt voor Haarlem natuurlijk bedoeld de ijverige nauwgezette Afdeelingspenningmeester, de heer J. C. A. Croin, die voornamelijk het boekje samenstelde, leerzaam voor alle Afdeelingen van ons Verbond.

Dr. Schepers wenscht zoo'n overzicht en statistiek van het heele Verbond, als het 25 jaar zal hebben bestaan. En hij twijfelt niet of dat zal „voor de jongeren een prikkel te meer zijn om onze grootse wereldtaak met geestdrift te gaan vervullen. En voor de vele buitenstaanders zal het dan blijken, dat de stichting van het Verbond een van de belangrijkste Nederlandse gebeurtenissen geweest is van het einde der 19e eeuw."

Het is ons een voorrecht het portret van den aftredenden voorzitter, dat op verzoek het boekje siert, hierbij te mogen afdrukken, hem dank te zeggen voor wat hij tot heden voor onze beweging deed en de Afdeeling geluk te wenschen met haar 15-jarig bestaan.

Amsterdam (Stud.-Afd.).

Als te schrijver dezer Afdeeling is opgetreden de heer F. de Graaff, Weesperzijde 97.

Assen.

Woensdag 25 April sprak Dr. Van Everdingen voor deze Afdeeling over: „Een groot Nederlandsch belang. De verspreiding van Nederlandsche boeken, tijdschriften en couranten in den vreemde".

Welverdiende toejuichingen beloonden den spreker voor zijn genotvolle voordracht. Jammer dat slechts weinig toehoorders aanwezig waren.

Deze avond werd tevens beschouwd als een propaganda-avond, daar ook niet-leden toegang hadden.

Het bestuur is thans als volgt samengesteld: mevr. Hansen en de heeren: E. Werner, voorzitter; Jhr. W. A. E. Snoeck, secretaris; W. A. Somer, penningmeester; Dr. P. H. Suringar, Copes van Hassel, Max van der Laan, Haverman en Zijlstra.

Deventer.

Tot bestuursleden dezer Afdeeling zijn benoemd: de heer C. J. de Bruijn Kops, voorzitter; mevr. W. van Hooff-Gualtherie van Weezel, secret.-penningm., en de heeren W. Lugard en M. van Doorninck.

's-Gravenhage.

Deze Afdeeling heeft gezamenlijk met de Jongel.-Afd. aldaar op 22 April een feestavond gegeven ter herdenking van den 100sten verjaardag van de geboorte van Hildebrand. Door de bekende tooneelvereeniging Fritomya te 's-Gravenhage, werden opgevoerd het tooneelstukje in één bedrijf „Een theeavondje bij de familie Stastok" en het blijspel in één bedrijf „De Verguldpartij".

Utrecht (Stud.-Afd.).

Het bestuur dezer Afdeeling is thans als volgt samengesteld: L. J. F. van Riemsdijk, voorzitter; Th. A. Wieten, schrijver-penningmeester; W. L. Nieuwenhuijzen, boeken-commissaris; mejuffr. W. C. Lichtenbelt en N. J. van Aalst.

Utrecht (Jongel.-Afd.).

18 Febr. hield Dr. Van Everdingen voor deze Afdeeling een boeiende voordracht over het A. N.V. en de Boeken-Commissie. Ook trad dien avond met een lezing op de heer Frima. Ter afwisseling werd muziek gemaakt.

3 Maart was er ledenvergadering. Het bestuur werd daar aldus samengesteld: P. Sieburg, voorzitter; mej. G. A. Gischler, onder-voorzitster; mej. Fr. Rahder, secretares; W. Bannier, penningmeester; Van Maarseveen, lid.

Uiterste Wilsbeschikking.

Aan hen, die het A. N. V. bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

Ik vermaak aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten van 23 Jan. 1905 en 29 Oct. 1907, nommer 89, de som van..... ..... gulden, uit te keeren binnen ..... maanden na mijn overlijden, vrij van alle rechten en kosten.

VLAANDEREN

Algemeene vergadering te Gent.

Zondag 5 April 1914, om half elf, in het Notarissenhuis, onder voorzitterschap van Mr. W. Thelen.

Na lezing van het jaarverslag, dat getuigenis aflegt van de sterke bedrijvigheid van de Groep, wordt een motie van dank aangenomen aan het Hoofdbestuur voor den steun verleend tot inrichting van het Secretariaat van Groep België. Het kasverslag wordt, evenals de begrooting over 1914, na enkele opmerkingen, goedgekeurd; de commissie tot nazicht der rekeningen voor het nieuwe jaar wordt aangesteld en de nieuwe leden in het Groepsbestuur aangeduid.

De heer Rudelsheim handelt over de kinema's in Vlaamsch-België, waar al de opschriften, bijna zonder uitzondering, in het Fransch gesteld zijn, en waar over het algemeen het kinema-journaal allerlei gebeurtenissen uit het buitenland, zelden iets uit Nederland, Vlaanderen, Indië laat zien. In Nederland wordt echter weinig ondersteuning gevonden om verandering daaraan te brengen. Ondanks het herhaald verzoek aan het bestuur der H. IJ. S. M. van wege de kinema-Pathé om vrij vervoer voor een paar operateurs tot het maken van films van enkele Nederl. bezienswaardigheden, werd dit geweigerd, alhoewel de Nederl. Kamer van Koophandel te Brussel bij bovengenoemd bestuur die vraag steunde. Zoo een weigering was onpractisch, al werd daarvoor dan ook een principieele reden aangevoerd, want de propaganda, die aldus voor Nederlandsch gemaakt zou worden, zou ongetwijfeld het vreemdelingenverkeer bevorderen. Het Hoofdbestuur van het A. N. V. zou misschien nogmaals kunnen aandringen, want in andere landen wordt vrij vervoer wèl toegestaan. Ook in de eentalige Fransche opschriften dient verandering te komen. In Pera kwam een tijd geleden het volk in opstand, omdat het die opschriften in het Turksch wilde hebben. In Engeland is van officieele zijde verzet ontstaan tegen het slechte Engelsch in de opschriften. In Nederland eveneens zijn stemmen opgegaan tegen het slechte Nederl. Buiten de volkswijken, is in Vlaanderen anders alles Fransch. Als overgangsmaatregel zou men kunnen vragen, dat die opschriften tweetalig gesteld werden. En het meest practische zou zijn zich in betrekking te stellen met de vertegenwoordigers van de groote kinema-ondernemingen te Brussel.

De heer Speleers zou vooraf willen aangedrongen zien bij de kinemahouders in de verschillende plaatsen en er de aandacht van het publiek op zien vestigen, o. a. door het regelmatig uitdeelen bij den ingang van de kinema's van briefjes in dien zin. De zaak zal door het Groepsbestuur worden uitgewerkt.

De heer Klop geeft mededeeling van wat reeds op het gebied van samenwerking op muzikaal gebied tusschen Noord- en Zuid-Nederland gedaan werd. Enkele resultaten werden al verkregen; de belangstelling van Noord-Nederland in de Vlaamsche muziek heeft zich reeds betoond. Anderzijds zou het wenschelijk zijn, dat ook in Vlaanderen iets gedaan werd voor de verbreiding der Noord-Nederl. muziek. Misschien zouden, met een kleine toelage van Groep België, eenige Nederl. partities kunnen aangekocht worden, om die uit te deelen aan Vlaamsche muziekbestuurders. Er wordt besloten een brief van dank te zenden aan de heeren Wouter Hutschenruyter en Antoon Averkamp. De heer Klop zal zijn vertoog per geschrift aan 't Groepsbestuur overmaken, dat de zaak zal onderzoeken, er een verslag over zal uitgeven en uitdeelen. Het is eveneens een quaestie van persoonlijke propaganda bij de muziekbestuurders. Zij zal ook aan de dagorde van iederen Tak worden gebracht.

De heer Frans van Laar heeft het over propagandazegels en propagandapostkaarten. Het uitgeven daarvan kan ook geldelijk loonend zijn. In dat opzicht werd te weinig gedaan. Dat zou moeten uitgebreid worden. Tot nog toe heeft wat reeds geschied is, te weinig opgeleverd, omdat de zaak slecht werd aangevat. In andere landen heeft die werking heel veel geld opgebracht. Daarnaast werden ook lucifers, potlooden, herkenningsteekens, enz. aan den man gebracht. Met het bedrag wordt de nationale strijd gestreden. Er moet gewerkt worden op de verzamelwoede. De bestaande vereenigingen in het buitenland zullen onze klanten worden. Daarbij kunnen ook albums worden verkocht. De zaak zal door de Takken moeten bestudeerd worden. Ook aanwervingsboekjes van leden moeten worden gedrukt. De heer Van Laar zal over de quaestie een uitgebreid verslag uitbrengen, dat in druk zal verschijnen.

De voorzitter drukt den wensch uit, dat al de mededeelingen, uitgaande van 't A. N. V. op de kaarten van 't Verbond zouden gebeuren. Brussel doet reeds zoo.

De heer Deckers, bij ordemotie, zou een concreet werkprogramma van 't Verbond opgesteld willen zien. Op het oogenblik zijn de geesten eenigszins vlottend. Zoo werd ter zake van de Bestuurlijke Scheiding nog geen houding aangenomen door één enkele Vl. vereeniging. Het punt wordt naar het Groepsbestuur verzonden.

Met de werkwijze van de Bestendige Commissie van de Nederl. Congressen kan de heer Rudelsheim niet heelemaal instemmen. Het reglement, zooals 't werd aangenomen op het Ned. Congres te Leiden in 1908, wordt slechts ten deele uitgevoerd. Zoo werd noch op het Congres te Maastricht, noch op dat te Antwerpen verslag uitgebracht over het gevolg dat op de moties van de vorige Congressen werd gegeven. Hij wil de Bestendige Commissie daarover niet hard vallen. Maar de regeling is in beginsel verkeerd. In feite komt alles neer op het beheer van het A. N. V., dat echter ook de handen vol werk heeft en niet alles kan uitvoeren. Er zou dus naar een betere regeling moeten uitgezien worden. Er wordt besloten het Hoofdbestuur te verzoeken in dien zin te willen handelen.

Het punt van de bestuurlijke taal te Etterbeek, Molenbeek, en in andere voorsteden van Brussel, wordt naar Tak Brussel verzonden.

De heer Kesler zet uiteen, dat het Nat. Vl. Verb. de hulp van 't A. N. V. heeft gevraagd om mee te werken tot de oprichting van een Vlaamsch Strijdfonds in den schoot van het Nat. Vl. Verb. Dat is feitelijk reeds geschied. Trouwens niet een Tak, maar heel de Groep, en andere groote Vl. vereenigingen moesten daaraan meewerken. Indien deze hun steun verleenden, zouden zij ook in het bestuur van dat fonds moeten vertegenwoordigd zijn.

De heer Meert deelt mee, dat tot nog toe geen schrijven in dien zin ontvangen werd. Doch het A. N. V. heeft zelf ook geld noodig. Het Secretariaat is nu wel beter ingericht, maar dat is nog onvoldoende. Het A. N. V. heeft zoo een groote uitbreiding genomen, dat het archief ook sterk is aangegroeid. Dat is goed zoolang hij zelf zijn huis beschikbaar kan stellen. Maar later? Alle mogelijkheden moeten onder de oogen worden gezien en daarom zou een bedrijfskapitaal moeten gevonden worden, te voeden door een zeker percent, tijdelijk door het geheele batig slot van ieder jaar. Maatregelen dienen te worden genomen om dit kapitaal te stijven. Het bestuur zou daarvoor propagandeeren en bemiddelde personen trachten te bewegen het A. N. V. te bedenken.

Er wordt voorgesteld, dat ook van de inkomsten ieder jaar een percent in 't bedrijfskapitaal zou worden gestort; de stichting van een Samenwerkende Maatschappij tot exploitatie van verschillende voorwerpen, wordt eveneens vooruit gezet. Dat zou aan het A. N. V. een handelsverantwoordelijkheid geven, toelaten meer geld te krijgen, en de propaganda uit te breiden. De heer Gunzburg zou willen, dat de rechtspersoonlijkheid voor 't A. N. V. gevraagd werd.

De vergadering besluit, dat ieder jaar een zeker percent, te bepalen door de Commissie van Begrooting, van de inkomsten in het bedrijfskapitaal gestort wordt. Het batig slot van het verloopen jaar wordt geheel gestort. Tot de oprichting van een samenwerkende vennootschap wordt besloten.

De vergadering staat voor 't Hildebrand-gedenkteeken een toelage van *fr.* 50 toe, *fr.* 100 voor „Pro Westlandia" en *fr.* 100 voor het Legercomiteit.

De heer Van Laar vraagt dat Groep België aan de senatoren zou schrijven om te vragen, dat zij van den Minister van Kunsten en Wetenschappen een juiste verklaring zouden vragen van de taalamendementen van de Schoolwet. Als die verklaring slecht uitvalt, zou hij een brief van afkeuring aan de volksvertegenwoordigers willen gezonden zien.

De heer Lefèvre vraagt inlichtingen over de werkzaamheden van de voor een jaar benoemde Commissies voor de verbreiding van het Ned. lied in de Vl. scholen en voor de bevordering van het Ned. tooneel.

De heer Meert antwoordt, dat, wat het eerste punt betreft, de liederen zijn opgegeven. Binnenkort zal hij daarover een onderhoud hebben met den inspecteur van 't lager onderwijs.

De heer Maes deelt mee, dat te Gent een samenwerkende maatschappij is gesticht tot bevordering van de Ned. tooneel- en tooneelspeelkunst. Twee vertooningen van Ned. gezelschappen werden reeds in het afgeloopen jaar te Gent ingericht, waarvoor een voldoende aantal inschrijvers werd gevonden. Er wordt ook rekening daarbij gehouden met den smaak van het publiek. Dat kost veel geld en daarom zou die werking ook buiten Gent moeten uitgebreid worden, n.l. tot Brussel, Antwerpen, Mechelen, Leuven, Brugge. Een verstandhouding zou tusschen die steden moeten tot stand komen, van het A. N. V. uitgaande. Dit zou dan ook de zedelijke hulp moeten verleenen om te verkrijgen dat de Ned. gezelschappen gemakkelijker naar Vlaanderen komen; bij het verkrijgen van de zalen; het zou ook een geldelijken steun moeten schenken. De heer Meert zal binnen enkele dagen de commissie bijeenroepen.

De heer Delpire deelt mee, dat in verschillende scholen in 't Walenland leergangen voor beambten zijn ingericht, waar ook wat Ned. wordt geleerd; die beambten dringen in Vl. België. Waarom zouden dergelijke leergangen ook niet in scholen van het Vl. land worden ingericht? Dat is mogelijk. Dan zouden we niet meer staan voor een gebrek aan candidaten voor 't Vl. land. Hij zal dat voorstel zelf uitwerken om uit te deelen aan de verschillende Takken. Het voorstel komt eigenlijk niet van hem, maar van leden van de jury's die hem gewaarschuwd hebben. In Gent en in Antwerpen bestaat een dergelijke inrichting. Eerst zal men op verzoek van den heer Deckers het oordeel inwinnen van den Bond der Vl. Staatsbedienden. Er is geen gebrek aan Vl. candidaten; maar het euvel ligt in de beoordeeling van de examens der Vl. candidaten door de jury's. Er bestaat geen wettekst, die van Vl. bedienden in 't Vl. land eischt, dat zij Nederl. kennen.

De heer Delpire zal zich in betrekking stellen met bovengenoemden Bond en verslag uitbrengen.

Op voorstel van den heer Van Laar wordt een motie tegen de eentalige propaganda van den Bond ter bestrijding van den kanker, aangenomen.

De vergadering wordt te 1 uur gesloten.

Uit onze Takken.

Ninove. In Febr. werd door dezen Tak een letterkundige afdeeling gesticht, waar al de leden zonder nieuwe bijdrage te betalen, zich bij kunnen aansluiten. Reeds werd op de eerste vergadering door den schrijver van den Tak een lezing gehouden over Provence en de Félibres.

28 Maart hield de wereldwandelaar Kriesz een lezing over zijn tocht; een talrijk gehoor toonde groote belangstelling voor het reisverhaal van den kloeken Hollander.

OOST-INDIË.

Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer.

In Juli 1912 riep Dr. Broersma aan de hierboven genoemde school bij hare oprichting een welkom toe *); wijzende op de steeds toenemende behoefte in Indië aan practische landbouwkennis, sprak hij de hoop uit dat de school te Deventer aan de cultures op Java goede krachten zou leveren.

Thans na bijkans twee jaren heeft Dr. B. de school nog eens bezocht en gaf hij in de Indische Mercuur van 7 April j.l. uiting aan zijne indrukken. Vooral de practische oefeningen trokken zijne aandacht; hoewel er, n. z. m. velen van oordeel zullen zijn dat de practische lessen te weinig in aantal zijn, zoo waarschuwt Dr. B. daarin niet te spoedig verandering te brengen, omdat dit nu juist eene aangelegenheid is, welke men niet na een paar jaren voor goed kan regelen. De praktijk in Indië moet daarin de beslissing aanbrengen; er zijn thans reeds een 25-tal jongelieden met het diploma dezer school in Indië op ondernemingen werkzaam; Dr. B. acht het hoogst wenschelijk dat de administrateurs dier ondernemingen hunne bevinding omtrent den aard der ontwikkeling welke de leerlingen der Deventersche school bij hun arbeid vertoonden, aan de leiders der school zullen mededeelen.

Zoo kan, door de ondervinding in Indië opgedaan, de school haar program, zoo noodig, wijzigen en pasklaar maken aan de behoeften. Eene opwekking dezerzijds aan de administrateurs of leiders van cultuurondernemingen in Indië, moge er toe leiden dat aan den wensch van Dr. B. gevolg gegeven worde.

Overigens bevelen wij de lezing van diens beschouwingen in het hooger genoemd Ind. Mercuur-nummer over deze school voor de landbouwpraktijk in de Tropen ten zeerste aan.

Het onderwijs, zooals het thans aan de Midd. Kol. School is ingericht, verdient de belangstelling van allen, die in den bloei der cultures in Indië belangstellen.

Het grootste deel van

Tropisch Nederland No. 3

wordt ingenomen door het Overzicht van de Inlandsche pers op de Buitenbezittingen door C. en die op Java door J. N. S. over December 1913; de eerste vat zijn mededeelingen samen onder de hoofden: Inlandsche vereenigingen, Onderwijsaangelegenheden, Islam en Adat; de tweede brengt ze onder de rubrieken: Vereenigingsleven, Volksontwikkeling, Volksbeweging, Onderwijs. Ook de Chineesche pers wordt onder de hoofden: Houding tegenover de Sarekat-Islam, de Chineesche beweging en Onderwijs door J. N. S. overzien. Uit die titels blijkt eeni-

*) Zie Neerlandia Aug. 1912, blz. 180.

germate wat er vooral in die bladen behande'd wordt.

De heeren Clignett en Smith leveren in die overzichten goed werk; de inhoud is in het zeer beknopte bestek, waarover hier beschikt kan worden, niet weêr te geven; wie op de hoogte wil zijn van hetgeen er in de Inlandsche wereld omgaat moet deze overzichten lezen.

Een beknopte beschouwing van J. H. Boeke over Sparen en Verteren, echter niet opzettelijk toepasselijk op de inlandsche maatschappij, vormt het hoofdartikel van No. 3.

Doordien de heer Buno Heslinga in zijn opwekkend artikel in No. 2 over Hollandsche lectuur voor Inlanders de propaganda voor socialisme, theosophie, vrouwenemancipatie e. d. had aangewezen als nu juist niet het eerst-noodige voor de Inlanders, komt de heer D. van Hinloopen Labberton nu het goed recht daarvan betoogen en aantoonen dat theosophie, socialisme en emancipatie moeten behooren tot de boodschap die het westen aan het oosten brengt. De heer Buno Heslinga antwoordt dat hij alleen heeft willen waarschuwen tegen het berijden van stokpaarden en tegen de verbreiding van eenzijdige beschouwingen, terwijl er voor den Inlander nog zooveel op velerlei gebied te doen is.

Onder Uit de Groep verslagen: van een Afd.-bestuursvergadering (Batavia), waaruit vermeld moge worden, dat voorgesteld werd een protest te doen hooren tegen het werk van W. N. Willis „Western men and Eastern morals"; verder van een muziekuitvoering voor de leden dier Afdeeling; ten slotte van een premie aangeboden aan trouwe lezers der Volksleesgezelschappen.

Eindelijk vult nog boekbespreking twee kolommen van dit nummer.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche Brieven.

XX.

Pretoria, 24 Maart 1914.

Afrikaners en Hollanders.

Wij leven hier in een moeilijke wereld, met welke zinsnede ik geenszins wil zeggen, wat algemeen bekend is, dat er hier te lande vele vraagstukken zijn, waarvan de oplossing onvindbaar schijnt; doch alleen dat de menschen hier elkander het leven zoo moeilijk maken. In de Unie van Zuid-Afrika zijn het Hollandsch en het Engelsch bij plechtig verdrag in de Grondwet gelijkgerechtigd gemaakt. De Engelschen — tenminste sommigen hunner — trachtten voortdurend op die gelijkgerechtigdheid te beknibbelen, waartegen van Hollandsch-Afrikaansche zijde onafgebroken moet worden gewaakt. Andere Engelschen vragen met schijnbare argeloosheid, welke taal bedoeld wordt met Hollandsch: het Hooghollandsch van Holland, het Vereenvoudigd Hollandsch van Zuid-Afrika, of het Afrikaansch, zooals het hier gesproken en ook geschreven wordt. Met die schijnbaar onnoozele vraag wil men te verstaan geven, dat de Afrikaners het onderling zelfs niet eens zijn over hun taal, en dat men daarom niet weet of men niet de een of andere partij kwetst door een der drie vormen te gebruiken. Dien Engelschen is het al zoo vaak aan het verstand gebracht, dat die drie vormen alle Nederlandsch zijn, maar dat Afrikaansch tot dusver nog niet officieel is erkend, noch bij het onderwijs, noch in de ambtenaarswereld. De Engelschman blijft echter die vraag stellen, als kon de weerlegging niet doordringen tot het Engelsche brein, wat heel verkeerd zou zijn om te denken. Het is nu eenmaal de taktiek van de Engelsche tegenstanders: een argument op te werpen, het te laten rusten voor een tijd, wanneer het afdoende wordt weerlegd, om het later even kinderlijk onschuldig weer op het tapijt te brengen. Die taktiek wordt niet eenmaal, maar tot in het oneindige toegepast.

Een ander element in onze samenleving dat de moeilijkheden van de tweetaligheid verzwaart, is een zekere klasse van Hollanders hier te lande. Zij stelt zich vijandig tegenover de Afrikaansche taalbeweging en prikkelt door haar onbekookte aanvallen de voorstanders dier beweging. Ik zelf heb in Holland herhaalde malen dit vraagstuk behandeld, zoowel in geschrifte als in woord; maar hier heb ik mij zorgvuldig van elke inmenging onthouden. In Holland was er reden voor betooging, omdat men daar het vraagstuk òf louter wetenschappelijk òf uit pure nationale belangstelling beschouwde. Maar hier is het een zaak, die de Afrikaners onderling maar moeten uitmaken en waarin Hollanders zich liever niet moeten mengen.

Feitelijk raakt het ons niet. Wanneer de Afrikaners er toe mochten overgaan om in stede van Hollandsch, Afrikaansch als de officieele taal in te voeren, dan hebben de Hollanders er zich bij neer te leggen. Zij kunnen het dan betreuren, dat wellicht de geheele beschaving van het oude Holland voor de Afrikaners zal zijn afgesloten en dat deze niet kunnen voortbouwen op hetgeen de Hollanders in al de eeuwen aan cultuur hebben gegeven, doch daarmee is hun deel aan de ontwikkeling van de Hollandsch-Afrikaansche taal dan ook volbracht.

Een hier ter stede verschijnend blad, dat verklaart voorstander te zijn van het Hooghollandsch als schrijftaal voor Zuid-Afrika, heeft onlangs zijn ontevredenheid betuigd over het feit dat men in het Landbouw-Journaal tegenwoordig de Engelsche stukken in het Afrikaansch vertaalt in plaats van zooals vroeger in het Hollandsch.

„Afrikaner" antwoordt daarop in De Volkstem met het begrijpelijke bescheid: „Afrikaansch is onze taal en als wij die taal willen gebruiken, dan gaat dit niemand aan."

De aanval van het Hollandsche weekblad was niet gelukkig, omdat er iets schoolmeesterachtigs in stak, wat een Afrikaner nu eenmaal niet kan verdragen. Het is een zijner voornaamste grieven tegen den Hollander, dat deze eenigszins van de hoogte uit op hem neerziet en het laat voorkomen alsof hij wil zeggen: „Och, wat weet jij daar nu eigenlijk van." Ik wil geen scheidsrechter zijn in deze kwestie tusschen Hollander en Afrikaner; ik stel alleen die grief tegen den Hollander vast. Ik wil intusschen niet verheelen, dat vele Hollanders meenen, dat zij alleen weten, hoe Hollandsch moet worden geschreven, en dat zij zich verbeelden, dat zij alleen Hollandsch zonder fouten kunnen schrijven. Die menschen staan vreemd te kijken, wanneer men hun vertelt dat zelfs personen die dag in dag uit zich toeleggen op het zuiver schrijven van het Hollandsch, nog altijd weer nieuwe voetangels en klemmen in die taal ontdekken.

De geheele pennestrijd werd onverkwikkelijk, omdat beide partijen zich niet bepaalden tot het bijbrengen van argumenten, doch liever hatelijkheden en persoonlijkheden begonnen los te laten.

Deze wijze van strijdvoeren, die hier algemeen is, doet vooral in de verhouding tusschen Hollanders en Afrikaners veel kwaad. Afrikaners onderling vergeven elkaar die hatelijkheden en persoonlijkheden gauw, omdat zij van één bloed en van één zin zijn. Zij verstaan elkaar en de onderlinge waardeering en het wederkeerig begrijpen zijn aanwezig, maar Hollanders en Afrikaners begrijpen elkaar slecht en de onderlinge waardeering ontbreekt te vaak. Wat onder Afrikaners aan elkaar wordt vergeven, blijft wrokken en mokken tusschen Afrikaner en Hollan-

der; dat alles is heel begrijpelijk. Beide partijen zoeken achter elk woord meer dan er mee bedoeld is. Men wantrouwt elkaar. De Afrikaner denkt, dat de Hollander vijandig staat tegenover zijn taal en de Hollander, dat de voorstander van de Afrikaansche taalbeweging het Hollandsch in Zuid-Afrika wil doodddrukken en door de invoering van het Afrikaansch niets anders wil bereiken dan die sterke taalband, welke, tusschen Holland en Zuid-Afrika bestaat, met geweld voor altijd te verscheuren, en de Hollandsche cultuur af te snijden.

Hoe goed zou het zijn, wanneer de Hollanders hier eens begrepen, dat een taal niet kunstmatig wordt gemaakt en dat niet de mannen, die achter hun schrijftafel gezeten, een taal in elkaar trachten te zetten, de natuurlijke ontwikkeling van een taal kunnen tegenhouden of plotseling van richting doen veranderen. Het Hollandsch in Zuid-Afrika zal zich ontwikkelen langs lijnen van geleidelijkheid en hoe meer onnatuur men het volk tracht op te dringen in hun taal, hoe feller en sterker het verzet zal zijn. De oude waarheid zal zich ook hier openbaren, dat de taal het volk is en het volk de taal maakt en niet de geleerden. Zwijgen over die moeilijke kwestie is dus voorzeker het verstandigst. De eene partij, noch de andere kan er iets aan veranderen. Laten de Afrikaners onderling dezen strijd uitstrijden, maar laten de Hollanders zich er buiten houden, vooral wanneer zij merken, dat men hun ongevraagde diensten en raadgevingen aan verkeerde beweegredenen toeschrijft. Laten zij inzien, dat inmenging in dezen strijd alleen tot verbittering aan beide kanten aanleiding geeft. Ik zeg geenszins, dat alle schuld van den onaangenamen pennestrijd aan de zijde van de Hollanders ligt. Ook „Afrikaner", die het Hooghollandsche weekblad van antwoord diende, heeft „de Hollander zeer gemaakt". Hij schreef van zijn eigen volk, dat het nog gansch de toekomst voor zich had en dat Holland 'n „ou volk was wat voorbijgaan". Zulk een uitdrukking — ze'ls wanneer die anders is bedoeld, waarvan ik overtuigd ben, den persoon kennende, die ze heeft gebruikt — moet bij het bestaande wantrouwen tusschen beide partijen pijnlijk treffen *). Dit wantrouwen maakt, dat men dubbel op zijn woorden moet passen en ook daarom is zwijgen goud en spreken zelfs minder dan zilver; tenzij men opzettelijk de verhoudingen slechter wil maken en het verderfelijke beginsel van verdeel en heersch wil toepassen, wat ik van geen van beide partijen mag veronderstellen. Ik geloof, dat zij beiden willen, dat Afrikaners en Hollanders in den zwaren strijd zooveel mogelijk elkaar zullen steunen, waarbij de Afrikaners het recht en den wil hebben voort te gaan en de leiding te geven en de Hollanders moeten volgen. Niet aan de Hollanders in Zuid-Afrika is de taak de richting te bepalen, waarin de Afrikaners zich zullen voortbewegen en dit wordt door sommige Hollanders wel eens vergeten.

OU-BOET.

*) Met zeer veel waardeering heeft de Redactie in de Volkstem van 20 Maart 11 het degelijke en afdoende betoog gelezen tegen de verbijsterende bewering „Die ou volk wat voorbij gaan". De ongenoemde schrijver heeft daaraan een goed en rechtvaardig werk gedaan.

AMERIKA

Nederlanders in Amerika.

De heer J. van Wijngaarden te Holland Michigan, schrijft in De Wachter van 1 April:

De Hollanders in Zuid-Amerika trachten nog met het oude vaderland mee te leven.

Op kerkelijk gebied breidt zich het werk aldoor uit. De gemeente in Buenos Ayres telt 124 zielen. Ds. Sonneveldt is een zeer ijverige en onvermoeide werker, en door de ontwikkeling der Chr. School en van het kerkelijk leven is er in Buenos Ayres al veel goeds tot stand gekomen. De leeraar gaat nu ook vier maanden in het jaar naar de Boerkolonie in Chubut om er onder onze Zuid-Afrikaansche stamverwanten te arbeiden.

De Chr. School in Buenos Ayres is in twee jaren opgeklommen van 16 tot 53 leerlingen. Met ingang van dit jaar is als hoofdonderwijzer benoemd de heer H. Hogendorp uit Delft, zoodat er weer een medewerker bij gekomen is, en nu behalve de Boerkolonie ook Rosario eenige bearbeiding ontvangen kan.

In navolging van Buenos Ayres heeft ook Tres Arroyos den hoofdonderwijzer en leeraar beroepen.

* * *

De correspondent van de N. R. Ct. te Nieuw-York schreef d.d. 22 Maart:

„Uit het jongste, te Washington in het licht gegeven, Bulletin of the Census Bureau blijkt, dat zich hier ter stede naar verhouding veel meer Nederlandsche inkomelingen en daaruit geboortige kinderen ophouden dan men afgaande op de hier betrekkelijk zoo geringe uitingen van Nederlandsch leven zoude vermoeden. Op een bevolkingscijfer, groot pl. m. 5,584,000, zooals de laatste opgaven van het Municipal Census Bureau dezer metropool aanwijzen, laat het zich, weliswaar, begrijpen, dat zich nog geen 10,000, verspreid wonende, Nederlandsche inwoners niet zóó kunnen laten gelden als sterker vertegenwoordigde nationaliteiten, die in eene zelfde wijk zijn gevestigd."

De oorzaak dat zij zich ook minder doen gelden als kleinere kolonies van andere volken zoekt de schrijver in „de eigenaardigheid, dat Nederlanders zich in den vreemde minder tot aaneensluiting bereid toonen dan vreemdelingen van anderen landaard, terwijl anderzijds sommige nationaliteiten hier ter stede meer in elkanders nabijheid plegen te blijven wonen."

„Zoowel te Sayville (Long Island) a's in den omtrek der, in het noorden van den staat Nieuw-York gelegen, Sodus Baai bevinden zich eveneens Nederlandsche nederzettingen, wier getalsterkte, wel is waar, geringer is dan laatstgemelde, doch waar niettemin veel meer de instandhouding der Nederlandsche taal, zeden en gebruiken aan den dag treedt dan in de groote steden."

„Maar al zulke Nederlandsche vestigingen zijn overwegend plattelandsch van oorsprong. Zulke inkomelingen betoonen zich uitteraard eer stug dan aanpassend. Zij komen bovendien veelal overeen met talrijke huisgezinnen, waarin de oorspronkelijkheid het duurzaamst bewaard blijft. Soortgelijke omstandigheden gelden ook onder de Nederlanders in het Westen."

Oude Hollandsche bijbels in Amerika.

Pella's Weekblad maakt meermalen melding van oude Hollandsche boeken, die nog in het bezit zijn van Nederlandsche families in Amerika. Zoo heeft de heer Jan van Houwelingen te Pella (Staat Iowa) een statenbijbel, gedrukt te 's-Gravenhage in 1637 en Jan Jansma „Het Instituut van Calvijn", in 1601 gedrukt „tot Leyden".

Nederl. adressen voor Amerika.

De heer A. v. C. P. Huizinga te New Haven (Conn.) meldt ons, dat het Gedenkboek 1813—1913 betreffende Nederl. handel en nijverheid van E. de Bont &

Zonen te Rotterdam, ook verspreid in Amerika, een geschikte wegwijzer blijkt voor hen, die adressen wenschen van Nederlandsche voortbrengselen voor de Amerikaansche markt.

Een standbeeld voor Willem den Zwijger te Nieuw-York.

De Holland Society heeft het plan, ter herdenking van de vestiging der Nederlanders te Nieuw-York, een standbeeld voor Willem den Zwijger op te richten, dat geplaatst zal worden op den rijweg langs de rivier, en een nauwkeurige nabootsing zal zijn van dat in Den Haag.

INGEZONDEN.

De strijdwijze van het Algemeen Nederlandsch Verbond.

Geachte Redactie,

De Vlaamsche kroniek-schrijver vermeldt in het April-nummer van Neerlandia bij de bespreking van 's heeren J H. Boas' artikel in de Vragen des Tijds diens meening over de strijdwijze van het Algemeen Nederlandsch Verbond: het A. N. V. schiet te midden van het strijdgewoel een kinderpistool met zacht-gekookte erwten af.

Men moge van 's heeren Boas' artikel overigens zeggen wat men wil, dat hij met deze woorden op zeer rake wijze de waarheid zegt, zal ongetwijfeld door de meerderheid van de belangstellende A. N.V.-leden worden toegegeven. Des te meer moet het verwonderen, dat U, geachte Redactie, het in Uw noot doet voorkomen, alsof de strijdwijze van het A. N. V. de instemming aller Noord-Nederlandsche leden heeft.

Niemand van hen wenscht den toon „van den knuppel", die onze Vlaamsche broeders in de hittigheid van den strijd soms aanslaan, maar velen vinden, dat het A. N. V. meer moest bedenken, dat het zich niet in de kinderkamer of in de salons mag blijven terugtrekken, maar ten strijde moet trekken.

Ook op het slagveld is hoffelijkheid tegenover den tegenstander eisch, maar men late er de floret thuis. Wij hebben wel wat anders te doen, dan te schermen in salons: wij hebben voor 't landsbelang te strijden en zoo noodig klappen uit te deelen.

In de verwachting, dat U deze regelen wel zult willen plaatsen, opdat niet naar buiten de indruk gewekt worde, dat gansch het A. N. V. instemt met zijne strijd- (of scherm-?) wijze,

Hoogachtend

Amsterdam. A. LOOSJES.

Naschrift der Redactie.

De noot waarop de heer Loosjes doelt, luidt in het vorige nummer op blz. 84, als volgt:

„'s Lands wijs, 's lands eer. Wie aan slagzwaard en knuppel is verslaafd, vindt floret en degen waardelooze salonwapens; wie in kanongebulder zwelgt, vindt een gewoon pistoolschot kinderspel. Wij Noord-Nederlanders hebben in openbare zaken onzen eigen betoogtrant, aan België den zijne latende en niet benijdende."

Leest de heer Loosjes daaruit nu werkelijk een bewering der Redactie, als zou hare „strijdwijze" de instemming hebben van alle Noord-Nederlandsche leden zonder onderscheid? Maar stel eens dat zij geschreven had: „Wij Nederlanders gaan niet over één nacht ijs", zou dat beduiden dat zonder uitzondering alle Nederlanders bedachtzaam zijn? Wie zou er aan denken?

De heer Loosjes kan dan ook gerust zijn: de Redactie van Neerlandia wist en weet zeer goed, dat lang niet alle belangstellende leden van het Verbond, voornamelijk onder de jongeren, blind ingenomen zijn met den toon waarop zij zich uit. Tegenover de geestige beeldspraak van het kinderpistooltje, heeft zij een andere geplaatst van floret en degen; het eerste is een salonwapen als men wil, voor behendigheid en gratie, maar de degen? O schimmen van Athos, Porthos, Aramis en d'Artagnan, oprijzende uit de heugenis der Drie Musketiers, kondt gij vechten of niet? Hadt gij een slagzwaard noodig om uw vijand vleugellam te slaan? En wat deedt gij het hoffelijk en als het kon met een schertsend woord! Wat mag de Redactie zelf blij zijn U in den strijd niet tegenover zich te hebben! En de heer Boas ook!

Waar het echter op aan komt: wat weet de uitvinder van het kinderpistooltje met zachtgekookte erwten er van, welke overwinningen het A. N. V. met zijn manier van vechten in Neerlandia, bereikt? Niets en nog eens niets! 't Zijn geen groote geluiden die het geeft, maar al vechtende dringt het vooruit. Wat weten de leden van het Verbond over het geheel van wat het doet? Weinig. En dat is zeer zeker allerminst omdat het hun noodeloos onthouden wordt, maar omdat bij ernstig, onverpoosd streven, de uitslag hier meestal niet anders kan zijn dan omgekeerd evenredig aan het gerucht. Wie achtereenvolgens eenige Hoofdbestuursvergaderingen bijwoont, die kan een oordeel krijgen over hetgeen gedaan en bereikt wordt en die zal leeren inzien dat „gevoelige klappen" nooit overtuigen maar wel dikwijls wrok en tegenstand nalaten, en dat naar ouden trant bezadigdheid en fermheid elkaar niet buitensluiten. Aan Mr. Loosjes behoeft het Latijnsche spreekwoord niet te worden herinnerd.

Meer vrucht zou in dit opzicht kritiek brengen, indien bepaalde gevallen werden genoemd, waarin zoetsappigheid den toon van Neerlandia heeft bedorven. De gevallen die de Redactie zelf zich kan denken als daarvoor in aanmerking komende, vinden alle hun tegenwicht in geuite afkeuring over te ver gaan. Is niet de eenige open weg voor de Redactie, die van haar eigen, eerlijke overtuiging, vooral wanneer die door de overgroote meerderheid van het Hoofdbestuur met kennis van zaken, als de juiste wordt erkend?

Het is met Neerlandia niet gemakkelijk. Wie uit het Hoofdbestuur er altijd door gezet aan zouden moeten werken, zijn voor het Verbond overladen met anderen arbeid. Daarover wordt niet geklaagd, maar er mag wel eens worden herinnerd hoe steeds en steeds de betrekkingen en daarmede de werkzaamheden, zich uitbreiden en de arbeidskrachten dezelfde blijven. Neerlandia zou een vaste bezoldigde redactie moeten hebben, onder toezicht natuurlijk van het Hoofdbestuur; zoo iemand is broodnoodig, maar 't geld dat er voor zou moeten worden losgemaakt uit de begrooting, is ook broodnoodig voor de belangen waarvoor het thans is uitgetrokken. Wij moeten allen maar ons best doen om door voorgang en ledenwerving den invloed en de geldmiddelen van ons Verbond te versterken. Natuurlijk moeten we zoolang maar roeien met de riemen die we hebben, en voortleven in de blijde verwachting van de komst desgenen, die, wat ons maandschrift betreft, de heele wereld, en dan ook nog zijn vader, kan tevreden stellen. Erwten of niet, gekookt of ongekookt, kinder- of andere pistooltjes, alles om het even: de tegenwoordige redactie zal doen zooals zij niet anders kan doen, en houdt zich voor krachtiger betoogen aanbevolen bij hare medeleden, mits de trant dan niet te ver valle buiten het raam van het Algemeen Nederlandsch Verbond.

Ingezonden.

Antwerpen, den 18den April 1914.

Geachte Redactie van Neerlandia,

In 't laatste nummer van ons orgaan lazen alle Vlamingen, en in 't bijzonder de Antwerpenaars, met een levendig genoegen het degelijk rake stuk van den Vlaamschen kroniekschrijver, naar aanleiding van een artikel door J. H. Boas in Vragen des Tijds.

Voor zooverre ik dit beoordeelen kan en mag, heeft onze openhartige tolk ditmaal uit ons aller gemoed gesproken; immers slaakt hij over de onverschilligheid van de meeste Nederlanders ten opzichte van onzen taalstrijd een klacht, die nog evenveel reden van bestaan heeft als in 1899, toen ik op diezelfde onverklaarbare en voor ons zoo pijnlijke lakschheid de aandacht vestigde van het Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te Gent.

Ook stonden wij geweldig verbluft bij 't lezen der voetnota 2 op blz. 84 van ons orgaan, waar Gij, hooggeachte Redactie, de lauwheid van Nederland tegenover de Vlaamsche Beweging bepaald goedkeurt. Of anders begrijpen wij U niet juist, en ware het wenschelijk, uwe meening daaromtrent eens vrank en vrij te verklaren.

De onaangename indruk, door uwe aanmerking bij ons verwekt, verscherpte nog bij 't lezen van een oproep in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van den 4den April, waarbij een comiteit van hoogstaande Nederlanders het volk aanzet, om door alle middelen krachtdadig te steunen — niet ons, Vlamingen, maar... de Denen uit Sleeswijk-Holstein, in hun strijd tegen het aldaar immer machtiger wordende Duitsch!

Hooggeachte Redactie, de leden van het Algemeen Nederlandsch Verbond in België verwachten een woord van U!

Gelief aan dit schrijven een plaatsje te verleenen in 't Mei-nummer van Neerlandia, en daarvoor bij voorbaat te aanvaarden mijn besten dank en de betuiging mijner eerbiedigste gevoelens.

FRANS VAN CUYCK,
Voorzitter van Tak Antwerpen.

Naschrift der Redactie.

Hooggeachte heer Van Cuyck.

Noot 2, waarop gij doelt, was geplaatst naar aanleiding van de verzuchting van den Vlaamschen kroniekschrijver, om een arsenaal met echte kogels in plaats van zachtgekookte erwten. Zij luidde als volgt:

„Al kreeg het den steun van wie ook, zijn beginsel zou het Verbond nooit prijsgeven om in kalme vastberadenheid, enkel met in zijn oog waardige middelen zijn doel na te streven. In dit opzicht zal het zijn „doorzettingskracht" toonen, en aan expansiepolitiek zal het steeds even vreemd blijven als de Hollandsche taal aan dat woord."

Neen, zeker is hieruit niet te lezen dat de Redactie de lauwheid van Nederland tegenover de Vlaamsche Beweging bepaald goedkeurt. Wat meer is, de gedachte aan de lauwheid van wien ook tegenover wat ook, is zelfs niet bij haar opgekomen! Zij heeft enkel en alleen bedoeld de wijze waarop in Nederland de strijd voor eigen nationale belangen, door het Verbond steeds zal worden gestreden, kalm en naar het hoopt, altijd waardig. Van grof geschut is het Verbond in Nederland niet gediend, ook niet in zijn betrekkingen tot Vlaanderen en Zuid-Afrika. En ook niet van hetgeen genoemd werd: expansiepolitiek. Die politiek zou beoogen geestelijke verovering, ook tegen den wil eener bevolking. Dat nu wil Nederland niet, en als de Redactie uwe Beweging goed heeft begrepen, ook Vlaanderen niet. Gij wilt geen verovering van niet-Vlaamsch terrein; gij zet u schrap om uw eigen taalgebied vrij te houden van vreemde overheersching, om u zelf te zijn, maar zijt vijandig gestemd tegen niemand, zelfs niet tegen hen die u met hun machtigen invloed bedreigen. Welnu, daarom is het dat ook gij niet doet aan expansiepolitiek. En ook wij in Nederland doen er niet aan. In onze Oost hebben wij gewacht met het aanbieden onzer taal en onzer geestelijke beschaving, tot de hoogontwikkelde inlander er zelf om vroeg. Opdringen, met macht van geld, van sluwe gangen, van eerbewijs, dat kunnen wij niet en dat zullen wij ook nooit leeren. Dat is niets voor ons en niets voor u. Daarvoor zullen wij dus nooit echte kogels noodig hebben. Dat heeft de Redactie willen zeggen; naar zij vertrouwt ook in uwen geest.

Is echter Uwe klacht geheel gegrond, dat Nederland nog evenzeer als in 1899, onverschillig is voor uwe beweging? De „meeste" Nederlanders? Ja, de meeste altijd nog wel. Maar de „meesten" zijn altijd en overal lauw en onverschillig tegenover de geestelijke belangen van volk en stam; de „meesten" zijn massa, zonder hoofdelijke beteekenis. Bedoelt gij echter dat de meeste Nederlanders van ontwikkeling, mannen en vrouwen die bewust kennis nemen van de groote verschijnselen om zich heen, nog altijd tegenover de Vlaamsche Beweging staan als voor vijftien jaar, dan zegt de Redactie: hooggeachte heer, gij vergist u! Wel degelijk staat Nederland gansch anders tegenover Uw Vlaanderen, dan toen. Hebben uwe sprekers, uwe zangers, uwe schrijvers, uwe schilders, zich te beklagen over gebrek aan belangstelling in Uw land en volk? Vraag het om U heen aan Pol de Mont, aan Max Rooses, aan Hugo Verriest, aan Vermeylen, Streuvels, Van de Woestijne, Fredericq, Hullebroeck en zoovele anderen, te veel om te noemen, of zij in Holland welkom zijn of niet, en of zij ook niet hebben gevoeld, telkens en telkens, dat zij het niet enkel waren om hunne kunst, maar ook om het feit dat zij Vlamingen zijn? Omdat er altijd nog Nederlanders zijn, verwaand of dom of eigenwijs genoeg, om in Vlaanderen een slecht Fransch te spreken, meent gij niet dat er bij honderden beschaafde en ontwikkelde Hollanders ieder voor zich, meer ernst bestaat om onze gemeenschappelijke taal ook in uw land in eere te houden, dan bij menigen Vlaming zelf? Wanneer wij Nederlanders ons na beraad en onderzoek iets hebben voorgenomen, dan doen wij het eerlijk en zoo goed als wij kunnen. Te beklagen mogen de Vlamingen zich hebben over velen nog onder ons, wij hebben het recht hun te verzekeren dat hunne zaak een aanhang heeft in ons land, verre uitgaande boven dien van 1899. Dat ziet gij uit de verte misschien minder goed, maar wij zien het terdege.

Die kwestie van Noord-Sleeswijk moet u niet verontrusten, die kan niet anders dan de Vlaamsche Beweging ten goede komen. Zij, die zich aangetrokken gevoelen tot eene kleine bevolking, die nood lijdt in haar taal, van den kant van geestelijke overweldigers, zijn zeker voor het meerendeel ook Vlaamschgezinden; de anderen zijn menschen die, niet wetende dat al lang een aangrenzend, stamverwant volk door middel van het A. N. V. ook hun zedelijken en stoffelijken steun vraagt, zich vergapen aan het onrecht dat Denen ondervinden. Van hen zullen de oogen worden geopend en zij zullen in de toekomst meer toegankelijk zijn voor eigen zaak.

Al had die oproeping in de N. R. Ct. veel gevolg, wat zij zeker niet zal hebben, dan nog is Nederland ruim genoeg in zijn voelen en denken, om niet uitsluitend stil te staan bij eigen nooden. Er zijn er bij ons, die nauwe betrekkingen onderhouden met Denen, die hun taal en hun letterkunde grondig bestudeeren, die met voorliefde hun land bereizen. Het strekt hun tot eer dat zij zich getroffen gevoelen door onrecht, dat ginder wordt geleden en dat zij trachten er iets aan te doen. Zoo heeft een kleine kern hoogstaande Nederlanders zich voor luttele jaren ingespannen voor Finland. In zake menschelijkheid kennen wij nu eenmaal geene grenzen; er zijn velen onder ons die oog hebben voor hetgeen buiten ons stamgebied plaats vindt, zonder de eigen belangen ook maar het

minst te schaden. Er is groote verdeeling van arbeid op dit terrein, gelukkig!

Of het echter verstandig is niet Vlaanderen te helpen, maar wel Noord-Sleeswijk? Natuurlijk niet! En de gelegenheid is er reeds geweest om dat aan enkele voorstanders duidelijk te maken en op Vlaanderen en Zuid-Afrika te wijzen; ook op het feit dat het niet bedachtzaam is zich ongeroepen in de politiek van een bevrienden buurman te mengen. Zoo helpt het een het ander, en bijkomstigheden kunnen de waarheid niet te niet doen, dat onze gezamenlijke strijd, hooggeachte heer, er lang niet slecht voorstaat. Wij houden wel vol; gij doet hetzelfde.

Hollandsche boeken in België. — Holland en Vlaanderen.

Geachte Redactie,

De Belgische Redactie vraagt in haar jongsten Neerlandia-brief, of ik eens zou willen opgeven hoeveel boeken wij naar België zenden per jaar?

Onze verkoopstatistieken geven echter wel aan: de bedragen waarvoor wij naar België zenden, maar niet de aantallen; die zijn in onze algemeene getallen-statistieken verwerkt.

Ik kan echter dit wel zeggen:

Tweemaal per jaar bezoekt onze onder-directeur alle soliede Belgische boekhandelaren van beteekenis, die eenige kans hebben op cliëntèle van Nederlandsche boeken. Zijn oogst van bestellingen wisselt tusschen 2000 à 3000 exempl. per rondreis. Dat is dus een 5000 per jaar.

Dan gaan er geregeld een 100 abonnementen naar België; maakt per jaar 2200 boekwerken.

En ten slot gaat er geen dag voorbij zonder dat we bestelkaarten uit België zien, want er zijn boekhandelaren die geregeld al onze uitgaven in voorraad houden en dus dadelijk bestellen wat zij verkoopen. Zoodat — al is er stellig nog ruimte voor een vereenvoudiging van ons debiet — we kunnen vaststellen, dat Vlaanderen al een aardig afnemer van onze uitgaven is (minstens een 10.000 exempl. per jaar). En bij toeneming meer wordt.

Zichtzendingen kan men trouwens altijd van ons krijgen. En over onze kortingen tegenover de Fransche is er, geloof ik, geen reden tot klagen.

* * *

Nu ik toch schrijf, even 'n woord over onze Nederlandsche onverschilligheid voor het veroveren van Vlaanderen.

Wij moeten ten eerste niet vergeten, dat het nog niet zoo heel lang geleden is, of het toonaangevend Holland was er niet eens op gesteld dat men buiten onze grenzen ook onze taal sprak.

Men kon dan niet geuren met eigen vreemde-talenkennis.

Die negatieve periode zijn we nog niet voorbij. Eerst moeten we daar echter overheen zijn, door te beseffen onze dwaasheid in dat opzicht, èer er voor bevordering onzer taal buiten de landsgrenzen iets kan gevoeld worden.

Dàn: er valt in ons eigen land nog zoo ontzettend veel te doen, en dagelijks groeien er onmisbare vereenigingen daartoe uit den grond, dat we krachten en geld voor werken naar buiten niet overhouden.

Aan den lichamelijken en geestelijken vooruitgang der eigen natie wòrdt hard gewerkt. Maar daar hebben we toch ook de handen vol mee. Er is nog geen „Hollandsche laksheid" als we dus aan het veroveren van Vlaanderen niet werken.

Doch ten derde:

Is het niet oneindig veel wijzer dat Holland en Vlaanderen beiden ieder werken aan de eigen volksverheffing?

Zeker: Vlaanderen kan nog best een Nederlandsch dagblad gebruiken.

Maar is het geen sterker teeken van eigen gezondheid, als het er in slaagt daarin zichzelf te helpen?

Aan Nederlandsche boeken, binnen de grens van Vlaanderen's koopkracht, is thans geen gebrek meer. En, ik zei het al, Vlaanderen maakt daar ook een toenemend gebruik van.

Ik volg de Vlaamsche Beweging al een goede dertig jaar. Ik heb niet geaarzeld (in 1891, na het Gentsch Congres) mijn kritiek er over te uiten. Die luidde toen, als nu van den heer Boas. Maar mijn indruk is, dat de zijne thàns sterk verouderd is. Men is zich in Vlaanderen bewust geworden, dat de zaak waar het om gaat er een is van volkskracht, van cultuur en zelfbewustzijn. En allentwege wordt in die richting gearbeid, ook met de hulp van Noord-Nederland, voor zoover men die behoeft en vraagt.

Meer is m. i. niet noodig. En zou niet goed zijn. Noch voor Vlaanderen, noch voor de wederzijdsche verhouding tot Holland.

Vlaanderen fara da se. Zooals Italië het gedaan heeft.

Ik zie allentwege de teekenen.

L. SIMONS.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Een verzoek.

Meermalen zendt men ons uitknipsels zonder meer. Ze zijn dan waardeloos voor de Redactie, die zich zeer aanbevolen houdt voor toezending van al wat het A. N. V. van nut kan zijn, maar met vermelding van bron, datum en afzender.

Nederlandsche dichtkunst.

Er bestaat te Amsterdam een groepje jongelui, die de kunst van het verzenzeggen beoefenen en de werken van Noord- en Zuid-Nederlandsche dichters in studie nemen. Dames of heeren, die eens een clubavond wenschen bij te wonen des Donderdagsavonds half negen in het gebouw Salvatori, Halvemaansteeg, Amsterdam, kunnen zich daartoe wenden tot den heer Joh. Sierhuis, Kanaalstraat 151 I.

Gentsch A Capellakoor.

Dit koor van Em. Hullebroeck gaf 5 April te Gent een uitvoering geheel gewijd aan Noord-Nederl. toondichters, met medewerking van de Haagsche toonkunstenaars Charles van Isterdael en Carl Oberstadt.

Onze eigen zang- en muziekgezelschappen ten voorbeeld!

Handelsinlichtingen voor Rijnland en Westfalen.

Ons mede-lid, de heer Chr. Schmid, vice-consul der Nederlanden te Essen-Ruhr, heeft zich bereid verklaard op aanvrage persoonlijk behulpzaam te zijn bij het aanknoopen van handelsbetrekkingen tusschen Nederland en Rijnland en Westfalen.

Nederlanders in België.

Volgens het April-nr. van het Maandblad der Ned. Kamer van Koophandel te Brussel, bedroeg het aantal Nederlanders in deze stad op 1 Jan. 15.200. In geheel België schat het hun aantal op ruim 100.000.

Inlichtingendienst voor de studie aan onze Hoogescholen.

In deze Commissie is voor Delft benoemd, de heer H. G. C. Cohen Stuart, Oostsingel 18, aldaar.

Hollandsche kolonisten naar Australië.

Het Bat. Nbl. verneemt, dat de heer A. J. van den Brenk te Melbourne voor eenigen tijd naar Nederland gaat met een regeeringsopdracht voor Nederland en België, voornamelijk met het doel in den Australischen Staat Victoria een Hollandsche kolonie te vestigen.

Daarvoor heeft het Australische gouvernement ongeveer 10 duizend H.A. te zijner beschikking gesteld.

Uitvoer uit Rusland.

De voornaamste afzetlanden voor Rusland zijn evenals vroeger Duitschland (452 millioen roebel), Engeland (266 millioen roebel) en Nederland (177 millioen roebel). De uitvoer naar Duitschland is iets verminderd. Hoewel vele pogingen zijn aangewend om de Engelsche markt op hoogte te houden, is de uitvoer daarheen met niet minder dan 60 millioen roebel teruggegaan.

Ontvangen boeken.

Zevende Jaarverslag der Ned. Kamer van Koophandel te Pretoria, 1913. N. D. v. d. Reijden, Pretoria.

Zesde Jaarverslag, 1913, van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg. J. H. de Bussy, Amsterdam.

School en Sport, Het Engelsche voorbeeld door J. W. Kips, w.-i. en A. J. Ort Jr., Uitg. Ned. Voetbalbond, 's-Gravenhage.

Verslag betreffende de handelingen der Centrale Commissie voor Plan 1913. J. v. Boekhoven, Utrecht.

Zes en twintigste Jaarverslag der Vereeniging Het Buitenland.

Verbetering van den Volkszang, door Attie G. Dyserinck, J. M. van Hoogstraten, Wouter Hutschenruyter en Dr. C. te Lintum.

Rapport van de reis naar Europa en de Ver. Staten van Noord-Amerika door H. J. Cohen Henriquez in opdracht van het Gouvernement van de kolonie Curaçao.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

J. van der Schaar, vroeger General Post Office, Perth (Western Australië).
Arend Roukema, vroeger Virginia City, Montana (V. S. v. A.).
W. A. P. H. Bruins, vroeger Groot-Ammers.
Anth. Struys, vroeger Buitenhof 40, Den Haag.
H. J.Wijers, vroeger Sweelinckplein 31, Den Haag (thans in Indië).
L. J. v. d. Burg, vroeger Z. O. Binnensingel 1 F, Den Haag.
Mefuffr. E. Broes van Dort, vroeger Koninginnelaan 29, Voorburg.
J. Wijtman, vroeger p/a. firma Reis & Co., Weltevreden (Ned. Indië).
Joh. Rijksen, sergt. Infanterie, vroeger Koeta Radja.
Raden Moekadi,. vroeger Ponorogo.
W. v. d. Bossche, vroeger Weltevreden (Ned. Indië).
G. N. Binnendijk, vroeger p/a. firma Schnitzler & Co., Soerabaia.
A. v. Zuylen, vroeger Soekaboemi.
G. L. Kermer Jr., vroeger ass. ondern. „Serbangen", Tandjoeng Balei.
J. W. Kempen Jr., vroeger agent Javasche Bank, Pontianak.
H. J. v. Zoelen Jr., vroeger terreinchef B. P. M., Moeara Enim.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMENDE LEDEN.

B. J. Blydenstein, Marthalaan 5, Enschedé.
A. P. W. van Meurs, notaris, Concordiastraat 17, Rotterdam.
Beiden opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.
Ernst Crone, Hobbemastraat 4, Amsterdam.
Opg. door Mr. H. C. Leemhorst, »
Th. van Welderen, Baron Rengers, Oenkerk.

GEWONE LEDEN.

G. P. Blom, Parkweg 27, Enschedé.
J. A. Stroink, Rembrandtlaan 10, »
D. Schnitger, Emmastraat 165, »
M. ter Kuile, Marthalaan 14, »
Dr. H. B. Holsboer, Marthalaan 3, »
M. Udink ten Cate, Gronauschestr. 125, »
B. J. ter Kuile, Villa Hoogeland, »
H. G. J. Nykamp, Emmastraat 125, »
L. P. van Gelderen, Langestraat 31, »
H. Sytsema, Langestraat 1, »
J. R. Tyssens, Parkweg 9, »
J. Th. Ebeling, Gronauschestr. 34, »
F. P. Claus, fabrikant, Enschedéstr. 38, Hengelo.
W. N. Bakker W.Nz., Reederijstr. 2b, Rotterdam.
Allen opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.
C. A. Mees, Hooigracht 88a, Leiden.
G D. de Vos van Steenwijk, Nieuwe Rijn 26, »
Beiden opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. »
Mevr. D. A. Kalshoven van Holst Pellikaan, Laan van Meerdervoort 446, Den Haag.
W. P. Byleveld, Kapt. der Gouvernementsmarine, met verlof, Boreelstr. 33, »
Opg. door Luit. H. J. A. D. Verhoeven, Nijmegen.
W. Monhemius, gep. Kapitein, Laan van Nieuw Oost-Indië 118, Den Haag.
Opg. door den heer J. F. Monhemius, »
N. V. Scheepsbouwmaatschappij v/h. firma H. Schouten, Muiden.
Opg. door Kapt. W. van Maanen, »
Mevr. H. G. J. Tijssens-Brunner, Henegouwerlaan 16a, Rotterdam.
G. A. van Rede, res. 2e Luit. Inf., Schiekade 11, »
Op. door den heer N. van Zanten, »
Mr. J. Coert, adv. en proc., Leuvehaven O.Z. 84a, »
M. C. van Zanten, Wijnstraat 73, Dordrecht.
Beiden opg. door den heer P. J. A. de Bruïne, Zwijndrecht.
Joh. M. Schmidt, Zijlstraat 85, Haarlem.
Opg. door Dr. J. B Schepers, »
Mej. T. J. Z. van Oordt, Schotersingel 91, »
» A. Ambrosius, Oude Dieze 3, Den Bosch.
Beiden opg. door mej. J. C. van Gelsdorp, Haarlem.
Mr. Frans Tilman, adv. en proc., Vughterdijk, Den Bosch.
R. Heymans, Lepelstraat, »
K. Azijnman, fabrikant, »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. »
P. Belgraver, Bloemstraat 10, Groningen.
Mej. Joh. de Grave, Heerestraat 91, »
Opg. door mej. A. C. van Assen, »

Mej. M. Simonsz, Overveen.
Opg. door den heer Simonsz, Zaandam.
S. Kielstra, arts, Grootegast.
Opg. door den heer K. J. Quast, »
T. Hoogendijk, Oosthaven, Gouda.
W. Badon Ghyben, Markt 42, Delft.
P. W. van Berckel, Boterbrug 1, »
B. W. Berenschot, Van Leeuwenhoeksingel 13, »
V. Boeken, Voorstraat 93, »
J L. A. Cuperus, Noordeinde 2, »
A. H. Fabius, Oude Delft 8, »
G. J F. Heyning, Oostsingel 9, »
E. W. Insinger, Voorstraat 42, »
J. van Königslöw, Markt 81a, »
W. G. Lingbeek, Oude Delft 162, »
J. van Lookeren Campagne, Koornmarkt 49, »
W. G. Müller, Voorstraat 57a, »
A. H. Nyland, Nieuwstraat 7, »
S. Noyon, Markt 63, »
B. C van Ommeren, Nieuwe Laan 22, »
F. P. van Ravenswaay, Voorstraat 93, »
L. W. G. de Roo de la Faille, Oude Delft 209, »
Allen opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. »
L. Ahn, Koornmarkt 86, »
M. Iljas, Voorstraat 85b, »
H. van Leeuwen Jzn., Alfen a/d. Rijn.
Allen opg. door den heer J. Heykoop, Delft.
Mej. C. Poulie, Wierden.
Opg. door den heer G. Engberts, Vriezenveen.
W. Schuurmans Stekhoven, med. stud., W. Barendtzstraat 19, Utrecht.
Opg. door den heer W. L. Nieuwenhuizen, »
C. F. H. Huysman, »
Opg .door het Bestuur der Stud.-Afd. »
Freule Tuddy von Schmidt auf Altenstadt, 't Zonneke, Amersfoort.
Opg. door den heer Em. Hullebroeck, Ledeberg-Gent.
A. Colijn, jur. stud., Keizersgracht 19, Amsterdam.
J. H. Bavinck, theol. stud., Da Costaplein 15, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afdeeling Vrije Universiteit, »
Mr. E. Giltay Veth, Rokin 71, »
J. G. Nassy, Bosboom Toussaintstr. 8, »
Beiden opg. door den heer S. v. Lier Ez., »
H. W. J. van Otterbeek Bastiaanse, Leidschegracht 113, »
Opg. door den heer A. J. Verbeek v. d. Sande, »
C. J. Borrius, Willemsparkweg 52, »
Opg. door den heer P. Hugenholtz, »
Theo Cornelisse, jur. cand., Prinsengracht 732, »
M. de Jong, 1e Luit.-Adj. 7e Reg. Infanterie, Paul Krugerstraat, Watergraafsmeer.
Beiden opg. door den heer P. H. Stuurman, Amsterdam.
Mr. C. Uiterwijk, kantonrechter, Spanjaardslaan 141, Leeuwarden.
Opg. door mevr. A. C. Veen-Brons, Zaandam.
H. Mos, Kapt. Kon. Maréchaussée, Spanjaardslaan, Leeuwarden.
Opg. door Luit. E. Werner, Assen.
Jonkvr. R. L. Speelman, Nieuwestad 120, »
Mr. P. A. V. Baron von Harinxma thoe Slooten, Comm. der Koningin, »
M. H. Vieweg, Harlingersingel 15a, »
F. Th. Geesink, Oranjestraat 2, »
Mej. J. Römer, Willemskade 23, »
W. Wackler, Ewal, »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
T. K. Fortuin, Officier van Gezondh., Harderwijk.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
H. Huennes, bierbrouwer, Eindhoven.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
A. Kamp, Hoogstraat 122, Schiedam.
Opg. door den heer W. Beukers, »
C. J. van Holst van Ingen, Rhenen.
Opg. door den heer W. J. C. van Beest, Nijmegen.
Th. E. B. Keuchenius, Lawick Allee 94, Wageningen.
Kalff, Wernerlaan 9, Hilversum.
Opg. door den heer W. ten Have, »
A. Spaander, kleedermagazijn Groote Noord, Hoorn.
J. Schermer, Luit. der Infanterie, »
B. de Vries, firma J. de Vries, Groote Oost, »
G. Scholten, metaalwarenfabrikant, Nieuwstr., »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
I. Roos, Pels Rijckenstraat 21, Arnhem.
Opg. door den heer J. Rippe, Stockholm.
W. P. Tielenius Kruythoff, Kapt. der Infanterie, Pruimenlaan 5, »
Opg. door Kapt. J. A. Snijders Jr., »

BUITENGEWONE LEDEN.

E. Baron van Dedem, Rembrandtlaan 35, Enschedé.
Opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, Den Haag.
J. van den Bouwhuyzen, Hinthamerstraat 166, 's-Hertogenbosch.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »

Jongelieden-Afdeelingen.

S. A. Gompert, Nieuwendijk 101, Amsterdam.
L. Cohen, Rapenburgerstraat 185, »
E. van Dantzich, Utrechtschestraat 73, »
L. T. Scheurleer, Prinsengracht 1009, »
B. Cohen, Rapenburgerstraat 101, »
D. de Vries, Alexanderkade 10, »
H. van den Bergh, Spinozastraat 29, »
M. van IJzer, N. Prinsengracht 28, »
Mej. L. de Leeuw, Staalkade 4, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
J. G. Koppe, De Ruijterkade 76, »
Opg. door mevr. A. C. Veen-Brons, Zaandam.
Mej. M. J. de Jong, Lange Voorhout, 34, Den Haag.
» C. Meeuwissen, Stephensonstraat 12, »
» J. M. F. Meeuwissen, Stephensonstr. 12, »
A. J. Kuyl, Koninginnegracht 51, »
J. B. v. d. Weijde, Valkenboschlaan 2, »
B. Stoet, Daquerrestraat 36, »
H. L. van Poelvoorde, Newtonplein 77, »
Mej. C. A. Hillen, Regentesselaan 86, »
» J. Boon, Perponcherstraat, »
» L. Huffenreuter, Laan van Meerderv. 446, »
» B. van Kalshoven, Laan v. Meerderv. 446, »
» N. van Noppen, Laan v. Meerderv. 428, »
» P. van Stietz, Groot Hertoginnelaan 139, »
G. Verspeyck, Perponcherstraat 136, »
Mej. L. Kolff, Stadhouderslaan 130, »
H. van Santwijk, Beeklaan 301, »
Mej. N. Nieuwenhuyzen, Snelliusstr. 30, »
L. H. Tollens, Statenlaan 51, »
Mej. A. v. Hasselt, Copernicusstr. 22, »
» L. v. Hasselt, Copernicusstr. 22, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
C. Hyner, Theresiastraat 32, »
Opg. door Dr. M. A. van Weel, »
H. Schot, Dijkstraat 39a, Rotterdam.
Opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »
A. Stolk, Broersvest 128, Schiedam.
Mej. A. Stork, Willem Barendstr. 6, Utrecht.
» M. Schaefsma, Willem Barendstr. 102, »
G. de Cocq, Stadhouderslaan 79, »
A. Benders, Weistraat 62bis, »
A. J. Boekelman, Maliebaan 79, »
Mej. T. Ellerman, Catharijnesingel 50, »
» L. v. d. Broeke, Buys Ballotstr. 41, »
» L. Overman, Fred. Hendrikstr., »
W. A. Leblanc, Waterstraat 26, »
Mej. B. Schwartz, Fred. Hendrikstraat, »
» A. Wind, J. W. Frisostraat 36, »
» T. Vossenaer, Nobelstraat 14, »
» B. v. Overeem, Mauritsstraat 55, »
» M. Slee, Neude 9, »
» T. Tombrink, Breestraat 8, »
» C. v. d. Broeke, B. Ballotstraat 41, »
» L. van Winkoop, Lange Nieuwstraat 2, »
J. Portheine, Koningslaan 34, »
Mej. N. Amesz, Poortstraat 28, »

A. de Vries, Oude Gracht T. Z. 101, Utrecht.
L. T. Brand, Weistraat 91, »
H. B. Knoop, Leidscheweg 74, »
Kretschmar v. Veen, Maliebaan, »
Vossenaer, Nobelstraat 14, »
Mej. S. Teteris, Sweelinckstraat 12b, »
J. Z. Schuurman Stekhoven, W. Barentzstr. 19, »
Mej. R. Jonker, Zuilen a/d. Vecht.
» D. Verkerk, Woerden.
» C. Idenburg, Jutfaas.
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. Utrecht.

Groep Ned. Oost-Indië.

A. J. Makily, 1e com. Dep. van Financiën, Weltevreden.
M. H. van Lourick van Pabst, leerling H. B. S., Soerabaia.
Oost-Java Handelmaatschappij, »
H. A. R. Duyshart, leerling H. B. S., »
O. W. Veldhuyzen, 1e Luit. Artillerie, »
Mej. L. Otken, »
H. J. Holtappel, mil. apotheker, »
F. J. D. Kampsma, lid was- en boedelkamer, »
Mr. H. Carrière, rechterlijk ambtenaar, »
K. Steinmetz, ingenieur havenwerken, »
Mej. J. Eikema, onderwijzeres, Malang.
» S. Gobée, »
P. L. du Pon, adm. ondern. „Tjipetir", Tjibadak.
W. S. Kramers, adm. ondern. „Pageralan", Moeara Enim.
H. Hofman, kantoorchef P. en T., »
D. J. L. Weyenbergh, werktuigkundige, »
G. A. Smits, terreinchef B. P. M., »
A. van Gastel, adj. boorinspecteur, »
W. Bakker, controleur B. B., »
D. J. Meuldijk, Bandjermasin.
W. van Huut, opz. ondern. „Dajadjak", Garoet.
M. Davidson, Petodjoplein, Weltevreden.
A. Buno Heslinga, administratief ambten., »
F. P. Voermans, beambte Maintz & Co., »
R. S. Soekirman, klerk post- en telegraafd., »
P. Herklotz, proc. Ind. Handelscom., Mr. Cornelis.
Dr. Chr. Bernard, chef proefstation theecultuur, Buitenzorg.
H. Boomer, onderwijzer, »
H. J. van Hasselt, chef van het caoutchoucbedrijf van het boschwezen, »
Mej. A. J. L. Hooghwinkel, »
J. Ch. F. Sohns, assist. laboratorium, »
H. A. A. Stuy, onderwijzer, »
M. Kromwijk, terreinchef B. P. M., Pladjoe (Palemb.)
P. J. Luyten, beambte B. P. M., » »
Joh. F. Honing, boormeester B. P. M., » »
W. Moäl, filiaalhouder Alg. Belang, » »
M. B. Smits, landbouwadviseur, Fort de Kock.
Opg. door den heer S. Bouman, Soeliki.
H. L. van der Waarden, Hotel Tonjes, Pasoeroean.

Groep Suriname.

A. G. Ellis, Sorgvliet.
J. Jong, Dominestraat La. C. 54, Paramaribo.
Beiden opg. door den heer G. Stampaerts, Sorgvliet.
G. Calkoen, direct. der Surinam. Bank, Paramaribo.

Buitenland.

H. Kuiper, 1515 W. Monroestr., Chicago, Illinois.
J. van Zwieten, 1532 W 15 str., » »
B. Heyns, 113 E 51 str., » »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. Chicago.
A. Hetem, Zuid-Afr. Party Club, Johannesburg (Tr.)
J. J. Louw, Noordstraat 8, » »
Beiden opg. door den heer J. M. Terwogt, » »
Mej. A Wilson, Meisjes Hoogeschool, Barnatopark, » »
Mej. Luckhoff, Meisjes Hoogeschool, Barnatopark, » »
Beiden opg. door mevr. Hoek, » »
Y. Ad. van Belkum, p/a. J. H. de Bussy, Johannesburg (Transv.).
Opg. door den heer M. H. Roodschild, Antwerpen.
W. Zwart, Galvanistr. 4, Charlottenburg.
P. P. Wellens, Galvanistraat 4, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. Berlijn.
P. E. J. Vorenkamp, p/a. Y. M. C. A., Singapore.
Th. F. Warffémius, Drentefarm, Basic City (Virginia).
Opg. door den heer L. J. de Balbian, Basic City.
Felipe Oudkerk, Contratista de Obras, Calle Governador Vera 143, Santa Fé (Argentinië).
Opg. door den heer J. A. Benraadt, Santa Fé.
Mevr. Van den Bergh, Moneystr. 9, Perth. Western Australia.
Mevr. Roos, Yarloop, » »
Opg. door mevr. Anna Semmens-Siebenhaar, Claremont.
Mej. C. Jongbloed, Pension Pletscher, 79 Austrasse, Basel.
Opg. door Luit. J. v. d. Rest.
L. W. van den Muyzenberg, Stoupki bij Bachmout, Z.-Rusland.
Opg. door den heer C. J. J. v. d. Klaauw, St. Petersburg.
A. van de Werken, „Vriend"-kantoor, Bloemfontein (O. V. S.).
F. P. Cillié, P. B. 5, Bethulie »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. Bloemfontein.
Joe van Santen, 309 W 110 Place, Chicago-Roseland.
C. A. Termeulen, 10856 Indiana Av., » »
I. Mug, 227 W 110 Place, » »
W. de Groot, 10924 Mich. Av., » »
John Smit, 9924 Lowe Av., » »
John de Leeuw, 303 W 104 str., » »
H. Kruize, 23 E 100 str., » »
C. P. Kruize, 23 E 100 str., » »
A. Fernim, 3 E 103 Place, » »
A. Koning, 10648 Wentworth Av., » »
H. Rademakers, 409 W 117 street, » »
Rev. John A. van Heerten, 11406 Edbrooke Av., » »
P. Heys, 347 W 110 street, » »
Y. van Woerden, 10727 Mich. Av., » »
P. M. F. van Herwaarden, 227 W 103 Place, » »
J. J. van Kooten, 307 W 112 Place, » »
H. de Kruyff, 347 W 110 str., » »
Opg. door het Bestuur der Afd. » »
H. Steeghs, Sioux Country R 1, Hawarden Iowa (N.-A.).
J. H. Essing, Madison R. a/Wirsc »
J. Essing, » » » »
W. Blom, » » » »
Allen opg. door den heer J. H. Wunderink, Madison.
Mevr. A. C. Byleveldt, P. B. 549, Kaapstad (Z.-Afr.)
» C. J. de Jong, p/a. C. van Heerde, Peperstraat, » »
C. J. van Rijn, Universiteitstraat, » »
H. van der Velde, P. B. 549, » »
H. C. van der Velde, P. B. 549, » »
Huisman, p/a. Ned. Bank voor Zuid-Afrika, » »
Joh. Leyds, » »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. Kaapstad.
J. P. Krüger, bestuurder der Coöp. Landbouwvereeniging, Potchefstroom (Transv.).
Opg. door het Bestuur der Afd. Potchefstroom.

BLADVULLING.

Scheepsbouwkunde.

Zoo groot dunkt my de waerdigheyt dezer wetenschap te zijn, dat niemand derzelve hier te lande daer de zeevaert de sterckste zenuwe van den Staet is, behoorde onkundig ze zijn.

Nicolaas Witsen 1671.

18e Jaargang. No. 6 Juni 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Wij, Nederlanders zijn nog altijd geneigd, het goede van den vreemdeling te over-, het goede van ons zelf te onderschatten.

MARC EMANTS.

INHOUD: De arbeid der Linschoten-vereeniging een bij uitstek nationaal werk, door Prof. L. Knappert. — Beknopt verslag der Hoofdbestuursverg. van 18 April. — Vacantieleergangen voor Vlamingen en Zuid-Afrikaners, 9 tot 23 Sept. 1914, door H. J. Smidt — *Buitenland:* Uit Duitschland. — Berlijn — Leipzig. — Australie. — Rome. — *Boeken-Commissie:* Verslag over het jaar 1913, door Dr. W. van Everdingen. — *Commissie t. b. v. h. g. v. zuiver Nederlandsch* — *Nederland:* Mej. Dr. Anna C. Croiset van der Kop †. — Denen en Nederlanders. — Plaatselijke Heemschut. — Natuurparken — *Vlaanderen:* Maurits Josson. Frankrijk de eeuwenoude vijand van Vlaanderen en Wallonie (843 – 1913). — Nederlandsche Boekhandel te Antwerpen. — Postzegelafdeeling. — Alfons Bruynseels' postkaartenverzameling. — *Oost-Indië*: Ter inleiding. — Buitenlanders in Ned. Ind. Staatsdienst, door Jhr. Dr. C. G S Sandberg en H. D. H Bosboom. — De eerste Inlansche met acte Eur. onderwijs. — Indie's goede naam. — Tropisch Nederland No. 4 — Afmetingen van N.-I. — *Suriname* Leeszaal en Bibliotheek, door F. Oudschans Dentz. — *Antillen:* De hoogendijverheid op Curaçao, door Kapt. J. A. Snijders Jr. — *Zuid-Afrika:* Z.-Afr. brieven XXI, door Ou-Boet. — Afdeelingsleven in Z.-Afr — *Amerika:* Mexico — Een gouden jubileum. — *Ingezonden:* De strijdwijze van het A.N.V., door Mr. A. Loosjes. — *Mededeelingen en Allerlei.* — *Advertentiën.*

De arbeid der Linschoten-vereeniging, een bij uitstek nationaal werk *).

De voorzitter van het A. N. V. en ik, onlangs in aangenaam gezelschap bijeen, deden bij elkander de ontdekking eener gemeenschappelijke liefde voor onze oude reisjournalen, waaruit weder de gedachte geboren werd, of het niet in den smaak der Neerlandia-lezers zou vallen, zoo haar iets verteld werd van den arbeid dier nog jonge vereeniging, die zich de uitgave van die reisbeschrijvingen ten doel stelt, arbeid die voor een zoo glorieus stuk onzer geschiedenis, voor onze kennis van het toenmalig Nederland op zijn breedst en dus voor de verlevendiging van ons nationaal gevoel van gelijke beteekenis is. Mogen dan mijne woorden inderdaad in uwen smaak vallen.

De Linschoten-vereeniging dagteekent van 7 Maart 1908, toen men haar te 's-Gravenhage oprichtte. Men schonk haar den naam van den reiziger, Jan Huygen van Linschoten, over wien ik zoo aanstonds nog iets zeggen ga en stelde haar ten doel het uitgeven, in het oorspronkelijke, van zeldzame of onuitgegeven Nederlandsche zee- en landreizen en landbeschrijvingen; van werken van anderen aard slechts bij bijzondere aanleiding. Zóó hadden onze Engelsche buren in 1846 met gelijk doel hunne Hakluyt-society gesticht, genoemd naar hunnen grooten geograaf Richard Hakluyt (1553—1616), die zelf reeds met het uitgeven van „The principal navigations... of the English nation", 1600, 3 deelen, was vóórgegaan. Onze Linschoten-vereeniging heeft aan dit 2de artikel harer statuten reeds ruime uitvoering gegeven. Wat betreft „in het oorspronkelijke" heeft zij ons gewoonlijk den onverkorten tekst geschonken, waar zij oversloeg gaf zij daarvoor goede gronden, al is hier plaats voor meeningsverschil. Wat betreft „zee- en landreizen" zette zij ons tot nog toe alleen „schipvaerten" voor, maar verhalen van tochten van Nederlanders in de binnenlanden van Afrika zijn in bewerking. En wat betreft „werken van anderen aard", heeft zij achter hare laatste uitgave van Dierick Ruiters' „Toortse der Zeevaert" (1623) Samuel Brun's „Schiffarten" (1624) gevoegd, wel in het Duitsch geschreven, maar geheel onder vaderlandsche vlag ondernomen. Wie lid is der vereeniging, voor *f* 10.— of hooger, ontvangt een exemplaar harer werken.

Wat schonk zij ons tot nu toe van die kostelijke reisjournalen, welke, voorzoover zij reeds vroeger werden uitgegeven, met den dag zeldzamer worden — ook hen trekt de dollar naar den westelijken horizont en uit ons gezicht —, of in handschrift liggen te wachten op de bekwame hand, die hen uit het archief in de wijde wereld brengen zal. De rij begint (over den uitwendigen vorm der boeken kunt gij heden zelven oordeelen), gelijk het behoort voor een volk, dat aan Noordpoolvaarten zoo vroeg en zoo gelukkig aandeel nam, met de reis van Jan Cornelisz. May naar de Yszee en de Amerikaansche kust (1611—1612), uitgegeven door mr. S. Muller Fzn., die daarmede tot oude liefde terugkeerde. Hoe treffend is reeds het opschrift: „Dachbouck van schipper Jan Cornelissen May, gaende met de twee schepen, namentlijck den Vos en de Craen, omme te beseylen ende te ontdecken de strate Anian, de custe van Cathaye, China ende Japan, zoo 't doenlijk is, in den jaere XVIc ende elff." „Zoo 't doenlijck is." Het bleek niet doenlijk, zoo grootsch een taak met twee scheepjes, „yder in zijn schip 25 coppen", maar wij denken aanstonds aan den regel uit Tollens' te weinig geachte „Overwintering":

„En rekent d'uitslag niet, maar telt het doel alleen."

Wel niet in de werken der vereeniging, maar toch in hun formaat en uiterlijk, bewerkte haar secretaris W. Nijhoff, bij de viering der Hudson-Fulton-feesten, een nieuwen druk van H. C. Murphy's „Henry Hudson in Holland" (1859), boek waarin de toenmalige Amerikaansche gezant aan ons Hof het verblijf van Hudson in ons land en de voorbereiding voor zijne beroemde reis behandelde (1909).

Daarop volgde met 3 kaarten en 5 platen, in 2 deelen, bezorgd door prof. H. Kern, de „Itinerario,

*) Wat op de vergadering te Leeuwarden om den tijd niet kon worden uitgesproken, geef ik thans in ons maandblad. Alleen de aanhef is veranderd.

voyage ofte schipvaert van Jan Huygen van Linschoten naer Oost ofte Portugaels Indiën (1579—1592)", waarvan weder de lectuur, van begin tot eind, een genot schenkt van geheel bijzonderen aard. Wèl gelukkig, dat de jonge Jan Huugszoon, van oordeel „daer en is geen tijd quader versleten als een jongman op sijn moeders kuecken te blijven", eerst naar Spanje en Portugal toog en vandaar, in 't gevolg van den nieuwbenoemden bisschop van Goa, naar die stad, waar hij zoo goed uit zijne oogen kijken en over welke reis hij een boek schrijven zou, dat den tijdgenooten was als eene openbaring. Het is nòg van hooge beteekenis, als schildering van dat deerlijk vermolmde koloniale rijk van Portugal, die de Hollanders aanmoedigde dáár hun slag te slaan, en als letterkundig werk, waarin een origineel en hoogstaand man vertelt, van wat zijne oogen gezien en zijne ooren gehoord hebben van eene Oostersche wonderwereld. Zoo aanstonds meer over hem.

Ik tel u kortelijks op wat wij sedert nog ontvingen. „Het korte historiael van verscheijden voyagiens in de vier deelen des wereldts-ronde" van David Pietersz. de Vries, uitgegeven door dr. H. T. Colenbrander, het leven en bedrijf van een Oudnederlandschen schipper op zijn best, kordaat, nobel, en wiens journaal bovendien voor de geschiedenis van Nieuw-Nederland tusschen 1640 en 1644 een hoofdbron is. Deel IV bevat „De reis van mr. Jacob Roggeveen ter ontdekking van het Zuidland (1721—1722)", bezorgd door F. E. baron Mulert, die ook in het Archief van het Zeeuwsch genootschap het journaal uitgaf van schipper C. Brouwer op de „Tienhoven", welk schip met de „Arend", waarop Roggeveen, en met de „Afrikaansche galeij" 1 Augustus 1721 uitzeilde op dien, wel rampspoedigen, maar toch glorierijken tocht, waaraan later ook Cook hulde bracht. Helaas, dat ook Roggeveen, in zijne vaderstad Middelburg om ketterij vervolgd, uit de engte dezer twisten uitgebroken naar den ruimen horizon der wijde wateren, naar breede deining en grenzenlooze zee, het slachtoffer werd, gelijk Linschoten, Schouten, Lemaire en zóó veel anderen van het egoïsme en de schraapzucht van Bewindhebberen en Hoogmogenden. De deelen V en VI behooren bij elkaar, P. de Marees' „Beschrijvinghe... van het gout koninckrijck van Gunea" en de reeds genoemde „Toortse der zeevaert" van Dierick Ruiters, beide uitgegeven door S. P. l'Honoré Naber, met zijne groote kennis ook van dit deel van Afrika voor dezen arbeid aangewezen. Ook deze en alle deelen door papier en druk, door kaarten en prenten een oogenlust en zeker een roem van vaderlandsche boekdrukkunst.

De nationale beteekenis dezer uitgaven schuilt nu vooreerst in de kennis die zij ons aandragen van een stuk verleden van opperste schoonheid. Dat wil niet zeggen, dat onze volkskracht uitsluitend baat zou vinden bij het terugzien naar oude dagen van glorie. Er kan zelfs in dat droomen over eene gouden eeuw, die achter ons ligt, groot gevaar dreigen voor energie en veerkracht in het tegenwoordige, en het is beter te gelooven in eene schoone toekomst, dan in verdrietigheid van stemming te klagen over een verloren paradijs. Maar het is ook waar, dat zich het grootsche uit den ouden tijd te herinneren, dat trotsche gevoel van saâmgehoorigheid met het voorgeslacht kan wekken, dat besef van adeldom verplicht, dat tot eigen inspanning aanspoort. Daartoe dan brengt de beschouwing van het tooneel, dat zich in deze zee- en landreizen voor onze oogen ontrolt. Het is de oneindigheid van den oceaan, met al de schoonheid èn al de gevaren van tegenwoordig, maar nog bovendien met gewaande verschrikkingen van zeemonsters, van spookschepen, waarvoor ook de koensten beducht waren. Het is het Noordpoolland in zwarten nacht en eeuwige sneeuw, waar de stormen gieren om de lage hut en de wreede dood de hand des stuurmans, die het dagboek houdt, midden in een zin verstijft. Het is de geelzandige Afrikaansche kust onder blakerende zon; onder den besten van een boschje palmboomen begraven de maats den schipper, dien zij als een vader beweenen [1]). Geen wonder, dat de dood er zoovelen wegraapt. Huiveringwekkend zijn tot op 't eind der 18de eeuw de sterftecijfers op onze schepen, en de oorzaken zijn vele. De bedorven lucht in nauwe en volgepropte slaapplaatsen, de al te vaak schandelijke verwaarloozing der zieken, het stinkende water, de door schraapzuchtige bewindhebberen of reeders karig toegemeten victualiën. Over de voeding op de schepen der O.-I. Compagnie en over de ziekenverpleging heeft nog onlangs dr. J. de Hullu ons veel verteld. David Pietersz. de Vries is ook daarom zulk een goed schipper, omdat hij zoo liefderijk zorgt voor ziek scheepsvolk en toeziet, dat, bij stil en bekwaam weder, de stokvisch aan dek gebracht en verlucht, het pekelvleesch verkuipt wordt. Roggeveen verloor $^2/_3$ zijner mannen aan scheurbuik, Schouten en Lemaire (1615—1616) verloren er daarentegen van 80 man 2. Maar zij voeren voor de O.-I. Compagnie en die verstond zich op het bergen en bewaren van victualiën beter dan de W.-I., zonder haar dit te willen leeren — uit naijver! Aan deze verfoeilijke tactiek werd het scheepsvolk gewaagd, zelfde blinde jalouzie, zelfde booze invloed van het monopolie-stelsel, waardoor zoo menig ontdekker, zoo menig zeevaarder met ondank werd beloond, gelijk Roggeveen arm en berooid terugkwam en waarom de 21-jarige Jan Huugen, met eene voor zijn jeugd wel treurige verzekerdheid in zijn Itinerario schrijft: „alsmen hedendaechs ende ghemeenlijck siet ghebeuren, dat deucht met ondeucht geloont wert." Als wij dan lezen van ruw en bandeloos scheepsvolk — laat ons zacht oordeelen over deze arme duivels, door een hard leven hard behandeld, te midden van ontberingen en verschrikkingen zonder eind met moeite bovenblijvende, en nòg ons treffend door voorbeelden van simpelen lijdensmoed, vroom vertrouwen èn door eene blijhartigheid, die bij het eerste „mooije lughtien" na zwaren storm, bij een zootje „delicate creeften" na langdurig pekelvleesch, weêr den zin voor humor ontwaken doet [2]).

Op dit tooneel en te midden van deze bijfiguren treden nu al die mannen naar voren, wier leven en bedrijf ons met trots vervult en het relaas waarvan

[1]) Kalff, Letterk. V 5.
[2]) Archief Zeeland 1911, 134, 123.

onder veler bereik te brengen, een werk is van nationale beteekenis. Ook deze menschen — geen engelen. Maar hoe kundig en hoe scherpzinnig, hoe ervaren in de zeemanskunst; met wat een durf zeilen zij de onbekende werelden tegemoet, hoe gaan hun grage oogen te kust en te keur, met wat een eenvoud vertellen zij grootsche daden, hoe lief hebben zij land en vlag. Jan Huygen vindt in brieven uit het vaderland „goeden troost"; hij vertelt met onverholen trots van den heldendood van een Nederlandschen trompetter in der Portugeezen dienst, die hun vlag met zijn lijf dekte [1]). Hij keurt de slavernij nog niet af, gelijk b.v. reeds Dierick Ruiters, maar hij zegt toch ergens van de slaven in zijne omgeving: „Want het ons evennaesten zijn ende Gods beelden en schepsels, dat hij haer allen daaruyt wil verlossen en haer en ons geven, dat ons saligh is. Amen!" [2]). Bijzonder treft hem de barmhartigheid voor dieren van de inboorlingen, die de zieke beesten in gasthuizen verplegen. Dat hij de tallooze fouten van het Portugeesch koloniaal bestuur scherp ziet, heb ik al gezegd.

David Pietersz. de Vries houdt zich met zijn straatvaarder van 10 stukken bij Ithaka drie Turksche galeien van 't lijf. Bij een gevecht met Algerijnsche piraten voelt hij den wind van de „halve-cartouwskogels" langs hem heen, maar staat rustig onder zijn „Prince-vlagh" zijne bevelen te geven. Deze zelfde man weet den moed van een Bantamschen vijand te waardeeren, prijst mevrouw Coen als eene „gheneuse vrouw", zegt, dat hij „d'eerste sal wezen van ons natie", die een onbekenden zeeweg varen zal. Hij durft in Nieuw-Nederland alleen buiten het fort gaan, om met de Indianen te onderhandelen, maar hij durft ook directeur-generaal Kieft zijnen met verbijsterende wreedheid uitgevoerden Indianenmoord (1643) in het aangezicht verwijten, zeggende, dat „die moordt dien hij hadde laten doen aen soveel onnoosel bloedt... op hem noch gewroken soude worden". [3])

Pieter de Marees is weer een veertig jaar vroeger, hij keerde in 1602 van zijne reis naar de Goudkust terug, waarvan het verhaal een eeuw lang de literatuur beheerscht en dan verdrongen wordt door Willem Bosman's „Nauwkeurige beschrijving van de Guinese goud-, tand- en slavenkust" (1704). De Marees is frisch en oorspronkelijk, forsche kracht en argelooze naïeviteit gaan bij hem samen. Opmerkelijk is, hoe deze man niet uit de hoogte neêrziet op de negerwereld, maar haar heeft willen begrijpen, met sympathie tot haar genaderd is en zelfs, als hij vertelt van „haer geloof ende van haer afgoden, die zij noemen Fetisso", niets vertoont van die laatdunkende geringschatting, die ons bij lateren zoo onaangenaam treffen kan. Vandaar ook, dat hij bij ons gunstige indrukken wekt van de negers zijner omgeving, en de uitgever van zijn boek, de heer l'Honoré Naber merkt daaromtrent op, dat de negers van De Marees, toen nog niet door kruit, alcohol en slavenhandel gedemoraliseerd, hem doen denken aan die, welke hij zelf nog in afgelegen streken heeft leeren kennen, en van wie ook hij niet anders dan goede ervaringen heeft opgedaan. Dierick Ruiters houdt ons in dezelfde gedachtenreeks. Met ontferming verhaalt hij van het droevig lot der slaven op de Portugeesche plantages in Brazilië [1]); van de negers omtrent de kusten van Kaap Verd zegt hij, dat deze zwarten geen kwaad volk zijn, maar door de onzen, de Engelschen en de Franschen bedorven en snoode gemaakt [2]). Ook hier blijkt weêr hoe noodlottig de aanraking met Europeeërs voor de natuurvolken geweest is, en het is weêr Pieter de Marees, die er oog voor heeft, dat de ruwe overtreding van het „gij zult niet begeeren eens anders vrouw" met de beestachtigheden van den slavenhandel, de negers tot die daden van weêrwraak hebben gebracht, waarvan dan vaak onschuldigen als slachtoffers vielen. Maar hij stond nog vóór de periode van het groote kwaad,

1) II, 102 vlg.
2) I, 196
3) Blz. 271.

1) Blz. 36 vlgg.
2) Blz. 51 vlgg.

en hij vertelt lustig, uitvoerig, zaakrijk van wat zijne klare oogen hebben gezien van mensch en dier en plant; kloek, scherpzinnig ontdekker, die voor ons deze gestorven negerwereld uit de dooden doet opstaan.

Zoo staan dan deze menschen vóór ons, die bezig zijn geweest een Groot-Nederland te scheppen, dat nu ondenkbaar is geworden; die groote dingen in eenvoudigheid hebben gedaan; die in gevaren van land en zee aan eed en vlag trouw zijn gebleven en, bij al te dikwijls groven ondank hunner principalen, hun plicht, zonder ophef, hebben betracht. Zou dan de lezing dezer boeken geene gevoelens wekken, nationaal in den besten zin? Zou het niet uitnemend zijn als ze, in goedkooper uitgaaf, door Jong-Nederland konden worden ter hand genomen, deze verhalen van d u r v e n, w i l l e n en k u n n e n, opdat onze jongens gedachtig werden, dat Insulinde ook hen roept, dat ook hun die wereld openstaat, dat ook zij niet moeten blijven „op moeders keuken", maar de eer van den Nederlandschen naam in onze koloniën en elders moeten hooghouden? Wàt ook sinds de dagen van Jan Huygen veranderd zij — dit is mogelijk gebleven!

Het belang van de boeken der Linschoten-vereeniging — gelijk van zóóvele onzer oude reisverhalen — ligt ook zeker hierin, dat zij ons in aanraking brengen met zoo frissche, levendige taal. Busken Huet, taalkenner bij uitnemendheid, heeft daar reeds op gewezen. Als hij in zijn „Land van Rembrandt" voor ons laat opgaan „de tweede ochtendstond der vaderlandsche geschiedenis, waarin wij de geïmproviseerde admiralen die met grooter en kleiner vloten naar Java of Brazilië reizen, of de wereld omzeilen en nieuwe zeestraten ontdekken, aan de kaden der Noordnederlandsche handelssteden als tusschen de steenen ziet opschieten" — dan merkt hij op [1]): „Er komen in de journalen der oude Noordnederlandsche zeevaarders honderd zulke plaatsen (als in Van der Haeghen's „Avonturen") voor, teekenachtig of karaktervol of beiden; en het is mij somtijds toegeschenen, dat onze samenstellers van Nederlandsche literatuur-geschiedenissen en bloemlezingen, daarop nog te weinig gelet hebben. Het gaan mededoen der Hollanders aan de groote vaart is niet alleen eene dagteekening geweest in de jaarboeken van hun handel, hun scheepsbouw, hun zeemanschap, maar ook in de lotgevallen hunner letteren en hunner taal". [2]) Wie beter dan Huet, met zijn fijnen smaak voor taal, met zijn gretig zwelgen in onze taalrijkdommen, zou de oogen zijner tijdgenooten voor deze verborgen waarheid geopend hebben, gelijk Payne het voor Engeland deed. Maar als Huet dan voorts spreekt van de bekoring dier oude journalen „welke zij nog op dit oogenblik n i e t g e h e e l verloren hebben", [3]) dan kunnen wij dankbaar vaststellen, dat die bekoring sedert voor velen zeer groot geworden is. En professor G. Kalff heeft in zijne „Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde" aan het proza onzer reisverhalen welsprekende bladzijden gewijd [4]), ook in 't Duitsch verschenen in „Internationale Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik" van 9 Juli 1909. De hoogleeraar doet ons de volharding, de ontberingen medeleven dezer „ongekunstelde, trouwhartige vertellers" in hunne eigen taal, hoe zij soms het hoofd buigen onder de verdrietelijkheden eener lange reis, maar meest toch „die geweldige kracht van geest en lichaam openbaren, waardoor het gansche eerste geslacht der 17de eeuw zich onderscheidt", daarnaast ook roem- en winzucht, maar ook wederom een oprecht, eenvoudig en sterk geloof, in vaak roerende taal uitgedrukt. Hij wijst op hunne natuurlijke vroolijkheid en op de staaltjes van echte volksluim, op hun scherp waarnemen en levendig weêrgeven van wat hen aan overeenkomst en verschil treft in het uitheemsche en het eigene, en hoe „de macht der indrukken hen dwingt tot beschrijvingskunst", al is er zelden een bewust streven naar kunst. Maar dikwijls geeft de „soberheid der uitdrukking aan het verhaal eene ontroerende kracht, die eene meer ontwikkelde kunst niet licht zal evenaren", gelijk bij dat van de viering van den Driekoningenavond op Nova-Zembla. Komt het ooit tot eene goedkoope (maar altijd onverkorte en onverminkte) uitgave onzer journalen, dan zouden deze bladzijden van Kalff vóórin moeten worden afgedrukt.

Ik meen genoeg te hebben gezegd, om mijne stelling voor u aannemelijk te hebben gemaakt. Wat de Linschoten-vereeniging doet is een nationale arbeid, waarvan wij met dankbaarheid gewagen, deel van die opleving van nationaal eergevoel, waaraan ook het Algemeen Nederlandsch Verbond zoo veel heeft toegebracht. Het in de hand nemen van een nieuwen, modernen druk wekt nimmer de ontroering van het aanvatten van het origineel. Toch ontgaat ook daarbij ons de wijdende invloed niet. Want het is — zoo gij mij ten slotte toestaat eenige woorden van mijzelven aan te halen uit een artikel over David Pietersz. de Vries' „Korte Historiael" — „de Nederlandsche taal beluisteren in hare ongeschoolde kracht en naïeveteit, in hare natuurlijke schoonheid en schilderachtigheid; het is land en zee omreizen en vreemde volken zien door het oog van ongeleerde, maar onbevangen en oorspronkelijke waarnemers; het is getuige zijn van koenen durf, van heroïek uithoudingsvermogen, van roerenden eenvoud, niet zelden van verheven tragiek; en over alles, wat gij meêleeft waait de zoete reuk van eene tropische plantenwereld, of strijkt de zilte adem der wijde zee, of loeit de sneeuwstorm der poolstreken. Zoo gaat gij ter bedevaart op naar de plekken, waar ten koste van diepgaand lijden en grootsche toewijding onze vlag met eere heeft gewaaid. Zeker bevat onze koloniale en handelsgeschiedenis menige bladzijde, die wij nu met bloedige schaamte lezen, maar schippers, stuurlui en matrozen hadden aan politiek- en monopolieschandalen geen schuld. Zij „liepen door de woeste zee als door het bosch de leeuw", innerlijke aandrift volgend, van onze geschiedenis een hoofdstuk schrijvend, dat het nageslacht met warme bewondering lezen zou.

L. KNAPPERT.

1) L v. R. uitg. 1886, II 171.
2) Ald. blz. 180.
3) Ald. blz. 183.
4) Letterk., V 4—12.

Beknopt verslag der vergadering van het Hoofdbestuur, gehouden Zaterdag 18 April te Dordrecht.

Aanwezig: de heer Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, voorzitter; de dames E. Baelde, onder-voorzitster en R. de Guchtenaere; de heeren H. D. H. Bosboom, A. C. v. d. Cruyssen, Mr. C. Th. van Deventer, H. Meert, J. M. Pijnacker Hordijk, N. J. Roelfsema, secretaris-penningmeester; Mr. Dr. C. F. Schoch, Kapt. J. A. Snijders Jr., Mr. W. Thelen en Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler; Dr. R. Broersma, oud-bestuurslid der Groep Ned. Indië, als gast.

De voorzitter opent te half twaalf de vergadering en deelt mede dat Dr. R. Broersma, oud-bestuurslid van Groep Ned. Indië, thans in Nederland, door het Dag. Bestuur, in overleg met de afgevaardigden voor Groep Ned. Indië, is uitgenoodigd een gedeelte der vergadering bij te wonen in verband met zijn opmerkingen over den toestand van het A. N. V. in Indië.

Besloten wordt den heer Broersma bij zijn komst te verzoeken de geheele vergadering te willen bijwonen.

Punt I. Notulen der vergadering van 20 December 1913.

Deze worden onveranderd goedgekeurd.

Punt II. Rekening en verantwoording over 1913.

De secretaris-penningm. licht het cijfer van het voorcijfelig saldo met een enkel woord toe. Voorts zegt spr. geen vrijheid te vinden voor dit jaar een bijdrage aan het Kapitaalfonds voor te stellen, daar de aan Groep België toegekende subsidie met *f* 500.— 's jaars verhoogd is en het voorts niet vaststaat of en in hoeverre de nieuwe regeling voor de afdracht der Afdeelingen van Groep Nederland nadeel voor de algemeene kas zal opleveren.

De vergadering keurt de rekening en verantwoording goed [1]).

Punt III. Jaarverslag van het Hoofdbestuur.

Nadat de vergadering in den aanhef van het ontwerp enkele bekortingen heeft aangebracht en na enkele kleine redactiewijzigingen in andere rubrieken wordt het jaarverslag goedgekeurd [2]).

In antwoord op een vraag van een der leden, hoe het staat met de Commissie voor Wetenschappelijke Wisselwerking, deelt de voorzitter mede, dat samenwerking is gezocht met de Commissie voor de Ned. lezingen op de Gentsche Wereldtentoonstelling, welke in een vaste Commissie zal worden omgezet. Haar secretaris heeft bericht, dat spoedig eene beslissing kan worden tegemoet gezien.

Voorzitter en secretaris-penningm. doen nog eenige mededeelingen, waaruit blijkt, dat van heinde en ver de bemiddeling van het A. N. V. wordt ingeroepen. Zoo b.v. zijn aan den Minister van Buitenl. Zaken de belangen voorgedragen van een Nederlander in Nicaragua, die daar bij een opstand zijn bezittingen heeft verloren en geen schadevergoeding heeft kunnen krijgen, hoewel vreemdelingen van andere nationaliteit die wel ontvingen. Voorts heeft het Dag. Bestuur ter kennis gebracht van den Minister een telegram uit Ismailia van bij het Verbond aangesloten Nederlanders aldaar, handelend over de vervulling van den opengevallen post van Nederl. Consul te Port Said.

Punt IV. Hervorming van de inrichting der Boeken-Commissie. (Nieuw Reglement).

Het reglement-ontwerp wordt artikelsgewijze voorgelezen. De voornaamste wijziging bestaat hierin, dat voortaan aan het hoofd der instelling een Directeur zal staan, onder toezicht van het Hoofdbestuur, terwijl naast den Directeur Leden van Toezicht zullen staan.

Behoudens enkele kleine redactiewijzigingen wordt het ontwerp goedgekeurd.

Punt V. Ingekomen stukken en mededeelingen.

Bericht van den Minister van Binnenlandsche Zaken dat over 1914 weder een subsidie van 3600 gulden aan het A. N. V. is toegekend.

Antwoorden op het nieuwe rondschrijven in zake behoefte aan Ned. Onderwijs in den vreemde.

De antwoorden worden in handen gesteld van den algem. secretaris, met verzoek er een rapport van op te maken, en daaruit ook mededeelingen in Neerlandia te doen.

Antwoorden op het rondschrijven in zake de taal in het postverkeer tusschen stamverwante landen.

Dit rondschrijven is een gevolg van een verzoek der Vreemde Woorden-Commissie. De antwoorden zijn opgezonden aan die Commissie, die er melding van zal maken in haar rubriek.

Vereeniging Landverhuizing.

In herinnering wordt gebracht het onderzoek, vroeger in zake landverhuizing door de Afd. Amsterdam van 't A. N. V. ingesteld. Thans is vanwege het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel een vereeniging gesticht, ten doel hebbende om door betrouwbare inlichtingen ondoordachte emigratie te voorkomen en zedelijken steun te verleenen aan diegenen, wier plannen kans van slagen schijnen te beloven. Het komt gewenscht voor, dat het A. N. V. met deze nieuwe vereeniging samenwerking zoeke.

Verzoek van de Deutsche National Bucherei te Gotha om jaargangen van Neerlandia.

Uit den vorm der aanvraag blijkt — en dit geval staat niet alleen — hoe men in Duitsche wetenschappelijke kringen, Nederland als een onderdeel van het Duitsche taalgebied beschouwt. Aan de aanvraag is welwillend voldaan, maar in een begeleidend schrijven is verklaard dat overwegingen van dergelijken aard nadrukkelijk worden gewezen van de hand.

Hierbij komt ter sprake het adres van het Hoofdbestuur aan den Minister van Binnenlandsche Zaken om maatregelen te nemen tegen het college-geven in het Duitsch door professoren aan Nederlandsche Hoogescholen.

Een der leden van het Hoofdbestuur is bij den Minister op audiëntie geweest en heeft bij die gelegenheid nog eens mondeling op het verkeerde van den bestaanden toestand gewezen. De Minister achtte het standpunt van het A. N. V. juist, doch ingrijpen moeilijk, maar deed toezegging dat de zaak nader zal worden overwogen.

Vraagpunten voor het a. s. Ned. Taal- en Letterk. Congres te Haarlem.

Medegedeeld wordt, dat de Haarlemsche Commissie gevraagd heeft om opgave van punten voor het a. s. Taal- en Letterkundig Congres.

Als geschikte onderwerpen worden ter vergadering genoemd: de beoefening der Ned. taal als beschavingsfactor voor den Inlander en het Schoolvraagstuk in België.

Een en ander zal ter kennis van de Haarlemsche Commissie worden gebracht.

Punt VI. België.

Dankbetuiging van Groep België voor steun aan haar Secretariaat door het Hoofdbestuur.

Verzoek om teruggave van de kosten, door Groep België voor de deelneming aan de Gentsche Wereldtentoonstelling besteed.

De secretaris-penningm. brengt in herinnering dat

[1]) Deze wordt in 't Juli-nr opgenomen.
[2]) Zie het Mei-nr. van Neerlandia.

het crediet van *f* 250.— voor deelneming aan de tentoonstelling te Gent met ongeveer een gelijk bedrag is overschreden, voornamelijk door de kosten voor bewaking, die het Groepssecretariaat noodig oordeelde. Daar de Groep toch voornamelijk de zedelijke voordeelen der tentoonstelling heeft genoten, acht spr. het billijk, dat ook zij meebetaalt, b.v. de helft van de som waarmee het crediet werd overschreden.

De ter vergadering aanwezige afgevaardigden van Groep België verklaren in zulk eene schikking te kunnen berusten, zij het ook dat de Belgische kas slechts noode een buitengewone uitgave toelaat.

Verspreiding in Vlaanderen van Ned. dagbladen.

De Belgische afgevaardigden wijzen op den achterlijken toestand der Nederlandsche pers in België. Hoewel er meer dan 115000 Nederlanders wonen kan men heel moeilijk, zelfs in de groote steden, een Hollandsche krant bemachtigen, terwijl de Fransche bladen in reusachtige oplagen worden verspreid. Ook de Duitsche kranten worden den laatsten tijd druk op de boulevards ten verkoop aangeboden. Gevraagd wordt of de groote Nederl. dagbladen al eens moeite hebben gedaan door het gezamenlijk aanstellen van verkoopers hun straatdebiet in België te vergrooten.

Besloten wordt, dat het Dag. Bestuur in dezen de aandacht der groote Nederl. bladen op dit punt zal vestigen of zich in verbinding zal stellen met den Nederlandschen Journalistenkring.

De kinema's in Vlaanderen.

Medegedeeld wordt, dat men in het laatste maandblad van de Brusselsche Kamer van Koophandel kan lezen hoe de vertegenwoordigers der filmfabriek Pathé in alle landen van Europa vrij reizen kunnen voor het opnemen van plaatselijke gebeurtenissen, de zoogenaamde „courant", uitgezonderd in Nederland. Het gevolg is dat men in de kinema's in het buitenland geen enkele voorstelling ziet betreffende Nederland. Uit een reclameoogpunt wordt de weigering der Nederl. Spoorwegmaatschappijen verkeerd geacht.

Na eenige gedachtenwisseling wordt het Dag. Bestuur opgedragen na te gaan in hoeverre het wenschelijk is de aandacht der Spoorwegmaatschappijen op deze aangelegenheid te vestigen.

Punt VII. Nederl. Indië.

Schrijven van Dr. R. Broersma over het Verbondswerk in Indië.

De voorzitter roept, nu dit punt aan de orde komt, het welkom toe aan den heer Broersma, die door zijn bestuurslidmaatschap van de Afdeeling Semarang en later van de Groep, op de hoogte is van de Verbondstoestanden in Indië en met den gang van zaken minder tevreden is.

Een levendige gedachtenwisseling ontstaat over den inhoud van zijn schrijven, waarbij er door een der afgevaardigden voor Oost-Indië op gewezen wordt, dat daar te lande voor het A. N. V. nog een groote taak is weggelegd, n.l. de beteekenis van onze taal voor de inlandsche bevolking meer en meer te doen doordringen bij het Nederl. publiek, het streven naar Nederl. beschaving, dat den Inlander eigen is te steunen en de verbroedering tusschen de Indische en de Europeesche maatschappij zooveel mogelijk te bevorderen.

Uitvoerig wordt ook gesproken over het denkbeeld van den heer Broersma om een nieuw Nederlandsch dagblad in Indië op te richten, waarbij verschillende leden doen uitkomen de moeilijkheden van allerlei aard, die de verwezenlijking van dat denkbeeld in den weg staan. Met veel belangstelling neemt de vergadering kennis van de mededeelingen des heeren Broersma in dezen, die echter niet tot het nemen van een bepaald besluit leiden.

De motie Haarlem betreffende de buitenlanderskwestie.

Medegedeeld wordt, dat de Indische afgevaardigden in het Hoofdbestuur het gewenscht achten het verslag der algem. vergadering in Neerlandia te doen volgen door een nadere verklaring *).

Tevens wordt besloten om den Minister van Koloniën inlichting te vragen en aan te dringen op bevordering van het gebruik der Nederl. taal door buitenlandsche ambtenaren.

Schrijven van de Indische Vereeniging te Delft over een tocht ter bezichtiging der Rotterdamsche havenwerken.

Het Dag. Bestuur heeft zijn medewerking toegezegd.

Tentoonstelling te Semarang.

Medegedeeld wordt dat tot deelneming is besloten.

Het is den voorzitter aangenaam, daaraan te kunnen toevoegen, dat de heer Em. Hullebroeck, de bekende Vlaamsche zanger, zijn rondreis door Indië in het a. s. najaar ook dienstbaar zal maken aan de belangen van het Verbond.

Punt VIII. Suriname.

Schrijven van het Groepsbestuur met voorstel tot opheffing der Groep en aanvraag om ontslag.

Besloten wordt niet op het voorstel in te gaan, doch wel het gevraagde ontslag te aanvaarden.

Punt IX. Nederl. Antillen.

Jaarverslag.

Voor zoover geschikt, zal dit in Neerlandia worden opgenomen.

Verslag der stichting van het „Ondersteuningsfonds Nederl. Antillen". — Idem.

Punt X. Zuid-Afrika.

Jaarverslagen van Afdeelingen.

Deze zijn voor het meerendeel in Neerlandia verschenen.

Zending van een Nederl. film voor de Nederl. Vereeniging te Pretoria.

Medegedeeld wordt, dat door bemiddeling van het Verbond aan de Nederl. Vereeniging voor haar rekening een film is gezonden van de Onafhankelijkheidsfeesten te Scheveningen om dienst te doen op een feestavond.

Bezoek der Zuid-Afr. Boeren aan Nederland.

De voorzitter deelt een en ander mede over de voorbereidende maatregelen der ontvangst door de Ned. Zuid-Afr. Vereeniging. Spr. zal aan den tocht, die in Juli zal plaats hebben, zoo mogelijk geheel of gedeeltelijk deelnemen. Er is een wedstrijd tusschen Engeland en Holland, wie de deelnmers op de beste en aangenaamste wijze zal ontvangen. Zuid-Holland, Noord-Holland, Friesland, Groningen en Utrecht zullen bezocht worden.

Een krediet van *f* 100.— wordt geopend om, zoo de gelegenheid dit meebrengt, den deelnemers een kleine opmerkzaamheid te bewijzen.

Punt XI. Zelfstandige Afdeelingen.

Jaarverslagen der Afdeelingen Berlijn, Leipzig, Chicago enz.

Uittreksels daaruit zijn in Neerlandia opgenomen.

Bemoeiingen der Afdeeling Keulen in zake het pas opgerichte „Nederlandsch Nationaal Verbond" in Rijnland en Westfalen.

De voorzitter herinnert aan de oprichting van dit Verbond, waarbij onze jonge Afdeeling Keulen vertegenwoordigd was en aandrong op aansluiting bij het A. N. V. Toen is door een der oprichters de beschuldiging uitgesproken, dat het A. N. V. nooit iets voor de Nederlanders in Duitschland had gedaan. Dit is in een uitvoerig schrijven aan het Nederl. Nat. Verbond weerlegd. Reeds kwam de toezegging in, dat dit schrijven in de volgende vergadering zou worden voorgelezen en behandeld.

*) De verklaring is opgenomen onder den titel „Buitenlanders in Ned.-Ind. Staatsdienst" in het Mei-nr. bldz. 108.

Schrijven van den heer L. P. J. Decker, asp. viceconsul te Düsseldorf over ledenwerving aldaar.

De voorzitter merkt hierbij op, dat er toch wel Nederlanders in Duitschland zijn, die het A. N. V. blijken te kennen en aaneensluiting uit eigen beweging zoeken.

Punt XII. Vertegenwoordigers.

Verschillende dankbetuigingen voor de zending van den scheurkalender Neerlandia.

Archangel.
De heer Smit, Nederl. consul te Archangel zal worden uitgenoodigd het vertegenwoordigerschap van het A. N. V. aldaar op zich te nemen.

Genua.
Medegedeeld wordt, dat de heer G. H. van. Straaten zijn benoeming heeft aangenomen.

Mouscroen.
De heer F. G. Beekman, predikant aldaar, wordt benoemd.

Grand Rapids.
Ds. A. Beets zal worden gevraagd het vertegenwoordigerschap op zich te nemen.

Claremont.
Jaarverslag van de vertegenwoordigster. (In Neerlandia verschenen).

Melbourne.
De heer J. Droste heeft zijn benceming tot vertegenwoordiger aanvaard.

Sydney (Australië).
De heer M. P. Cordia, procuratiehouder der Kon. Paketvaart-Mij. aldaar, wordt tot vertegenwoordiger benoemd.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de voorzitter de vergadering.

Vacantieleergangen voor Vlamingen en Zuid-Afrikaners, te houden in Leiden van 9 tot 23 Sept. 1914.

Hoe gaarne de commissie van voorbereiding gewild had, dat aan de zoo goede en nuttige gewoonte ware vastgehouden en dat dus ook het vorige jaar een Vacantieleergang gehouden was, het mocht niet zijn. De feestelijkheden ter herdenking van het honderdjarig bestaan van Neêrlands herstelde onafhankelijkheid waren de oorzaak, dat verscheidene professoren zich niet, althans niet zoo lang van te voren, beschikbaar konden stellen. Dat de commissie dit betreurd heeft, te meer, daar ook in 1912 de Vacantieleergang niet in Leiden gehouden werd, maar volgens onderlinge afspraak in Amsterdam, spreekt van zelf. Wij hebben dan ook getracht de deelnemers voor den in September van dit jaar te houden Vacantieleergang ruimschoots schadeloos te stellen door het programma, zoowel wat de colleges betreft, als wat de uitstapjes aangaat, zoo aantrekkelijk mogelijk te maken.

Voor de negende maal zal het thans zijn, dat er een leergang gehouden wordt. Steeds staat nog boven aan den prospectus, dat het hoofddoel is „Kennismaking met het Nederlandsch Hooger Onderwijs, met Studenten, Land en Volk van Noord-Nederland". Dit wil zeggen, dat wij, Noord-Nederlandsche studenten, in de eerste plaats onze Vlaamsche makkers willen toonen, hoe wij hier in Nederland onze opleiding ontvangen van Nederlandsche professoren in het Nederlandsch. Dit is de grondslag van de leergangen, die in 1904 op aansporen van Vlaamsche hoogleeraren en met welwillende medewerking van Nederlandsche professoren in het leven geroepen werden, eensdeels om de Vlamingen in de gelegenheid te stellen in het Nederlandsch in eene geheel Nederlandsche omgeving wetenschappelijke onderwerpen te hooren behandelen, anderdeels om ook in België het bespottelijke aan te toonen van de stelling, dat het Nederlandsch eene taal is van zoo droevig gehalte, dat het niet mogelijk is, daarin iets wetenschappelijks uit te drukken. Gereedelijk kan men nu de vraag stellen, of die toestand van tien jaar geleden nu nog bestaat en of de leergangen deze reden van hun bestaan niet verloren hebben. Helaas, men kan niet anders dan erkennen, dat — hoezeer de opvattingen ook verbeterd mogen zijn — werkelijk de meening over het Vlaamsch van beschaafde Belgen toch nog alles te wenschen overlaat en men kan gerust verklaren, dat de leergangen in dit opzicht nog niets van hunne beteekenis verloren hebben. Nog altijd blijft dus naast de bedoeling om den Vlaamschen student iets van ons Nederlandsch Hooger Onderwijs te laten zien, de uitdrukkelijke wil bestaan om steeds meer en meer metterdaad de Belgen ervan te overtuigen, dat het Nederlandsch als voertuig van wetenschappelijke gedachten eene der voornaamste plaatsen inneemt.

Daarnaast dienen de Vacantieleergangen voor de Zuid-Afrikaansche studenten, die over Europa verspreid in onderscheidene talen zich wetenschappelijk vormen, maar van wie toch te verwachten is, dat zij hunne eigen taal behouden en onderhouden willen, ook wat die wetenschappelijke vorming betreft. Zoo zouden de leergangen kunnen worden voor de Zuid-Afrikaners eene gelegenheid om elkander uit de verschillende universiteitsteden van Engeland en Duitschland, waar zij meestal hun verblijf houden, als ook uit Amsterdam, jaarlijks te ontmoeten. Hoe verre is het daar nog van af, hun aantal tenminste op de vorige leergangen is steeds zeer gering geweest. Moge het dit jaar anders worden! Wij, Noord-Nederlanders, zullen zeker onze stamverwanten u't het Zuiden van Afrika op niet minder hartelijke wijze ontvangen dan de vurige strijders voor de rechten van hunne taal uit Vlaanderen.

Ten slotte staat de leergang open voor alle belangstellenden, in de eerste plaats Noord-Nederlandsche studenten, daarnaast ook anderen. Evenwel is de commissie er zich ten volle van bewust, dat er gewaakt moet worden tegen misverstanden en misstanden in dit opzicht. Al degenen, die blijken de bedoeling der leergangen niet te verstaan, degenen, die slechts meenen op deze wijze op eene gemakkelijke wijze een kijkje in Nederland te kunnen nemen, terwijl zij wat hunne opvattingen betreft lijnrecht staan tegenover alles wat Nederlandsch is, zij zullen ten strengste geweerd worden.

Het tweede doel der leergangen is de kennismaking met Nederlandsche studenten. Om dat te bereiken meenen wij, dat de geregelde omgang gedurende die veertien dagen het eenvoudigste is. Steeds stellen gelukkig ook Noord-Nederlandsche studenten belang in den leergang, hunne tegenwoordigheid is aanleiding, dat men langzamerhand wederkeerig in elkanders doen en laten belang gaat stellen en met meer waardeering de verdediging van elkanders standpunt, in velerlei dingen zoo verschillend, aanhoort. Ook de steeds op zoo welwillende wijze toegestane toelating der deelnemers tot de Studenten-Sociëteit en voor de dames tot het lokaal der Vereeniging van Vrouwelijke Studenten kan hier toe medewerken.

Land en Volk van Noord-Nederland met zijne tallooze eigenaardigheden te leeren kennen, dat is in den betrekkelijk korten tijd van de Vacantieleergangen niet zoo heel gemakkelijk te bereiken. Toch zullen wij, zooals tot nog toe gedaan is, al onze krachten inspannen om ook dit gedeelte van den leergang werkelijk zoo aantrekkelijk mogelijk te maken. Daartoe is een bezoek aan de voornaamste steden, ieder op zich zelf getuigende van de hooge Nederlandsche cultuur en toch weer in dit opzicht alle verschillend, het beste. Bezocht zullen worden Amsterdam, Haarlem, 's-Gravenhage, Delft, Rotterdam en

Dordrecht. Ook zul'en de mooie omstreken van Leiden zelf niet vergeten worden.

Wat nu den leergang zelf betreft, besloten is om naast den algemeenen een juridischen leergang te houden. Evenwel zullen de college-uren zoo verdeeld worden, dat het voor de juristen mogelijk is tevens het grootste deel van den algemeenen leergang te volgen. Mogen velen der juristen uit Vlaanderen aan onze roepstem gehoor geven en in grooten getale naar de Sleutelstad komen. Het programma, reeds in vele exemplaren verspreid en op aanvraag verkrijgbaar bij ondergeteekende, zal ieder overtuigen, dat bij de commissie steeds de gedachte voorgezeten heeft en zal blijven voorzitten om dezen leergang tot een voor alle deelnemers werkelijk zoo aangenaam mogelijk verblijf te maken.

Komt Vlamingen en Zuid-Afrikaners, laat ons niet deze moeite voor niets gedaan hebben, stelt ons niet te leur en toont door uwe flinke deelname, dat gij dit bewijs van onze belangstelling in uwen strijd voor uwe, ook onze taal op prijs stelt!

H. J. SMIDT,
Secretaris der Commissie tot Regeling der Vacantieleergangen.
Adres: Vischmarkt 6, Leiden.

Buitenland

Uit Duitschland.

De laatste maand bereikten ons eenige berichten, die van te waardeeren Duitsche belangstelling getuigen zoowel in onze taal als ons land en zijn bezittingen.

Zoo bepleitte Dr. Hauptmann in het Huis van Afgevaardigden te Berlijn de uitbreiding van de Nederlandsche colleges aan de Universiteit te Bonn.

Dan laat het Deutsche Kolonial Gesellschaft te Berlijn in verschillende harer afdeelingen lezingen met lichtbeelden houden over de Nederlandsche koloniën.

Een gezelschap van Pommersche Boeren heeft plan in Juli een bezoek te brengen aan Friesland, de Groningsche veenkoloniën en het Zuid-Hollandsche Westland. Zij zijn er van overtuigd dat daar voor hen wat te leeren valt.

Een uitstekenden indruk maakt onze grafische kunst op de tentoonstelling te Leipzig. Het werk van vele onzer boekdrukkers, uitgevers en sierkunstenaars trekt er algemeen de aandacht en wordt zelfs gewaardeerd door vreemdelingen, die op dit gebied hoog staan.

Ten slotte nog dit: Deze maand wordt weer een Hollandsche dag te Dusseldorp gehouden. Men riep de medewerking in van het A. N. V. voor de adressen zijner leden in Duitschland.

Afdeeling Berlijn.

25 April gaf deze Afdeeling een zeer geslaagd feest. De zaal stelde het Scheveningsche strand met pier, naald en een stukje Oud-Scheveningen voor. Het geheel was met groote handigheid samengesteld en maakte een schilderachtigen indruk, die nog verhoogd werd door aardige groepjes van dames en heeren in Scheveningsch kostumm, de laatste met groote Goedewagensche pijpen.

De heer W. F. van Heusden, voorzitter van het Hollandsch Gezelschap, hield een openingsrede. Er heerschte een algemeene vroolijkheid. Eenige aardige voordrachten werden ten beste gegeven en vooral een Hollandsche boerendans, die door een achttal paren in Volendamsche kostuums uitgevoerd werden, oogste bij de Hollandsche en Duitsche gasten grooten bijval.

Afdeeling Leipzig.

De secretaris schrijft:

Julianadag werd door de Nederlandsche Vereeniging te Leipzig gevierd met een goed geslaagden muzikalen avond. De heer Franz, operazanger te Leipzig, wiens mooie bas wij reeds leerden bewonderen, had zich ook voor dien avond bereidwillig beschikbaar gesteld. Voordrachten leverden de dames Reclaire (viool en zang), Ter Meer (piano) en Berlina Roos (piano en zang) en de heer Van Emden (zang).

Uit Australië.

De eerste Ned. Ver. in West-Australië, van wier oprichting door den heer D. Krabman we in het vorig nr. nog melding konden maken, heeft inmiddels reeds een eerste „Gezellige Bijeenkomst" gehouden. De heer W. Rijder uit Ned. Indië en andere Nederlanders verleenden hun medewerking.

Uit Rome.

De vorige maand hield de Nederlandsche vereeniging van Weldadigheid, genaamd Juliana-fonds, in de lokalen der Bank van Zekerheidsstelling haar algemeene jaarvergadering, onder voorzitterschap van den heer Marcel de Jongh.

Onder de aanwezigen werden opgemerkt Jhr. Dr. Van Asch van Wijck, als vertegenwoordiger van het Gezantschap; de Consul-Generaal Carlo Moleschot, Mgr. Eras enz.

Uit het jaarverslag van den secretaris bleek, dat het ledental geklommen is tot 56 en dat de vereeniging nuttig blijft werken. De rekening en verantwoording van den penningmeester gaf een gunstig beeld van den stand der kas.

Na afloop der vergadering bleven de leden en genoodigden, als gasten van het bestuur, nog eenigen tijd gezellig bijeen.

Boeken-Commissie.

Adres van den 1en Secretaris-Penningmeester:
244c Mathenesserlaan,
Rotterdam.

Adres van het Boekenhuis:
63 Van der Duynstraat,
Rotterdam.

Verslag over 1913.

Algemeene opmerkingen.

Wanneer wij ons wederom zetten tot het geven van een kort verslag onzer wederwaardigheden in het afgeloopen jaar, moeten wij beginnen met de mededeeling, dat weliswaar de samenstelling der Boeken-Commissie geen wijziging onderging *), doch dezer dagen daarin een belangrijke verandering komen zal. Op 20 December 1913 toch vereenigde de vergadering van het Hoofdbestuur zich met de voorstellen onzer Commissie, in hoofdzaak ten doel hebbend een directeur te benoemen, die de leiding der zaken in handen heeft, en die rechtstreeks verantwoordelijk zal wezen aan het Hoofdbestuur. Aanleiding tot deze ingrijpende wijziging is geweest de zich al meer opdringende overtuiging, dat het bedrijf — zooals onze arbeid inderdaad op het oogenblik gekenschetst mag worden — onzer zeer talrijke en verschillende werkzaamheden onder leiding van één persoon behoorde te komen staan, die met de medewerking van tal van

*) In het verslag over 1912 vermeldden wij nog het overlijden van onzen beminden voorzitter, Kolonel Verhey, op 4 Mei 1913, wiens plaats nimmer meer zóó waardig zou kunnen worden ingenomen!

anderen, voor de onderdeelen van het Werk, voor den geregelden en goeden gang van zaken verantwoordelijk zij. Voorzeker zouden wij voor den verrassend snellen en gezonden groei onzer Boeken-Commissie geen beter getuigenis kunnen aanbrengen dan dit — voorshands nog voorloopig en onvolledig — bericht! Mogen de volgende mededeelingen en cijfers dien indruk nog versterken!

Voordrachten.

Door bijzondere omstandigheden was het aantal voordrachten, in den loop van 1913 en de eerste maanden van 1914 door ondergeteekende gehouden, niet zoo groot als anders. Toch bedroeg het nog 10 en wel: te Middelburg (A. N. V.), Antwerpen (A. N. V.), Rotterdam (A. N. V., Jongel.), Rotterdam (Volksonderwijs, Nut), Schiedam (A. N. V.), Apeldoorn (A. N. V.), Utrecht (A. N. V., Jongel.), Alblasserdam (Nut), Wormerveer (A. N. V.), Assen (A. N. V.). Te zamen, sedert Mei 1907, toen „van Alkmaar de victorie begon", 45 voordrachten, hier te lande en in België.

Begunstigers en bijdragers.

Evenals altoos het geval was: onze voordrachten hebben zeer veel tot het verhoogen van ons ledental bijgedragen, ofschoon ditmaal nog een andere factor van groote beteekenis geweest is. Wij richtten ons namelijk in het najaar schriftelijk tot een groot getal gegoede ingezetenen van Rotterdam — wij komen hierop nog later terug — en waren zoo gelukkig velen over te halen lid te worden, vaak voor aanzienlijke bedragen. Opnieuw zijn wij al onzen ouden en nieuwen leden ten zeerste erkentelijk voor hun onmisbaren steun! Daartoe rekenen wij ook de tientallen belangstellenden, in en buiten het Verbond, die ons geregeld hun couranten en tijdschriften toezenden en trouwens allen, die ons met boeken-zendingen verblijden! In de eerste plaats al die wakkere Afdeelingen A. N. V. en hun sub-Boeken-Commissies! Hun getal neemt nog voortdurend toe en is ons een bewijs, dat wij „erin zijn". Nog maar enkele Afdeelingen bewaren het stilzwijgen op onze herhaalde verzoeken om steun of de gelegenheid eens op te treden. Nergens, waar een voordracht gehouden werd, was het resultaat nihil of zelfs poover: wij zijn dankbaar — en voldaan! Bijna dagelijks blijkt 't ons, hoe ons Werk meer en meer om zich heen grijpt en — de eenige reden tot bezorgdheid is gelegen in de gedachte, hoe wij op den duur den arbeid zullen kunnen blijven volbrengen, waar de Boeken-Commissie den geheélen mensch gaat opvorderen tot haar dienst.

Was het getal leden bij de verschijning van het vorig verslag tot 345 gestegen, op dit oogenblik bedraagt het 425, een wederom aanzienlijke uitbreiding derhalve. Hiervan zijn 282 leden A. N. V., 143 nietleden. Zooals wij niet ophouden uiteen te zetten, is vooral geldelijke steun zoo gewenscht, omdat wij daardoor in staat gesteld worden te koopen, wat voor ons doel — zoo verschillend naar den aard der te stichten Boekerijen — het meest geschikt is. Voor belangstellenden zijn dan ook te allen tijde onze aangiftekaarten, leeswijzers, werfboekjes, jaarverslagen enz. verkrijgbaar, die een duidelijk beeld geven, zoowel van den stand onzer werkzaamheden, als van het terrein, waarop wij arbeiden, de leden, die ons reeds steunen, de boeken en tijdschriften, die wij het liefst ontvangen enz.

Tentoonstellingen.

Meenden wij het vorig jaar die belangstelling ook te zullen opwekken door onze inzendingen te Amsterdam en te Gent, onderscheidenlijk op de E. N. T. O. S. en de Wereld-Tentoonstelling, hierin zijn wij vrijwel teleurgesteld. Vooral de deelneming op de eerstgenoemde, die ons aanzienlijke kosten deed maken, bracht ons teleurstelling. Intusschen betuigen wij onzen dank aan de jongelieden, leden van de Afdeeling A. N. V., Jong Nederland, te Amsterdam, die zoo vriendelijk waren om beurten de wacht te houden op enkele drukke dagen in de zomermaanden bij onze uitstalling tot het geven van inlichtingen enz. Ook mogen wij getuigen naderhand soms onverwachts te hebben ervaren, dat al onze moeite niet te vergeefs geweest is: bekendheid te geven aan onzen arbeid was dan toch mede een voorname reden tot deelneming geweest.

Wij mogen intusschen van dit punt niet afstappen, vóór wij onzen hartelijken dank betuigd hebben aan den heer Jan W. te Winkel te Amsterdam, sedert benoemd tot onzen Vertegenwoordiger aldaar, voor de buitengewone moeite, die vooral hij zich getroost heeft voor die uitstalling, nadat hij reeds vele jaren lang tot onze warmste en ijverigste leden behoord had!

Een oproeping in Neerlandia om steun voor die inzendingen had hoegenaamd geen gevolg. De eenige bijdrage, die wij in die dagen mochten ontvangen voor onze buitengewone uitgaven, kwam... uit Zuid-Afrika!

Werkkring.

I. Zeemanshuizen en Nederl. kolonies.

Bij de 263 adressen, die wij 't laatst vermeldden in deze rubriek, zijn weer 26 nieuwe gekomen, zoodat wij nu met 289 in verbinding staan. De 26 nieuwe zijn vnl. te vinden te: Eine, Keulen, Madioen, Medan, Melbourne, Antwerpen, Sydney (3), Hamburg (3), Dunston, Düsseldorp, Weltevreden, Winnipeg, Londen en Lusambo. Bovendien zijn hierin begrepen de adressen onzer 6 correspondenten in Zuid-Afrika. Van die 289 adressen behooren er 75 aan Zeemans- en Schippershuizen; 16 aan Militaire Tehuizen; 52 aan kolonies in den vreemde; 38 aan Afdeelingen A. N. V in het buitenland; 6 aan plaatsen in Belg. Congo; 27 aan plaatsen in O. en W.-Indië; 31 aan Nederl. Vereenigingen in den vreemde; 44 aan andere lichamen. Het aantal wekeliiks of maandelijks te verzenden bladen en tijdschriften neemt nog voortdurend toe. In negen jaar tijds betaalden wij alleen voor de vracht dier zendingen bijna *f* 3400.—. De zeer gewaardeerde steun, bij dit gedeelte onzer taak geregeld van den kant van Z.Exc. den Minister van Buitenl. Zaken en de meer dan 100 consulaire ambtenaren ondervonden, verlicht onzen arbeid niet alleen, doch maakt dezen des te vruchtbaarder, zij het ook, dat onze zorgen steeds uitbreiden [1]). Met groot genoegen gaan wij voortaan ook het Hospitaal-Kerkschip „De Hoop" steunen — zooals wij reeds vroeger gewenscht hadden te kunnen doen.

II. Zuid-Afrika.

De voorbereiding van onze grootsche plannen om, zonder onze eigen zendingen te staken, het debiet van Holl. boeken in dit land te helpen uitbreiden, is nog niet ten einde. Wel blijkt 't tot onze voldoening, dat de uitgevers hier te lande meer aandacht aan dit gewichtig punt gaan schenken, en niet minder verblijdend voor ons is het, dat zij daarbij verklaard hebben van verschillende onzer aanwijzingen een nuttig gebruik te kunnen maken. Nu zoowel de Vereeniging tot bevordering van de belangen des Boekhandels als de Nederlandsche Uitgevers-Bond ons met bijdragen steunen, zal samenwerking niet anders dan uitnemende gevolgen kunnen hebben. Groote vraagstukken staan hierbij echter op den voorgrond, die eerst allengs en geleidelijk een oplossing zullen kunnen vinden [2]).

---

1) De consulaire verslagen getuigen *eenstemmig* van de uitnemende resultaten van ons werk en van de groote erkentelijkheid der zéér talrijke lezers

2) De prentenboeken verzameling, onder de hoede van mevr. Loopuyt te Kaapstad Zuid-Afrika doortrekkend, geeft verrassende bewijzen van ingenomenheid met deze soort van lectuur, zoowel om den overvloed, die er bestaat, als om de hoedanigheid.

Prof. Dr. G. Besselaar te Pieter Maritzburg werd op ons verzoek bereid gevonden op te treden als onze tweede correspondent in Natal, waarvoor wij hem bij voorbaat onzen dank betuigen! Evenzeer danken wij onze andere correspondenten voor hun steun!

III. Oost- en West-Indië.

Ofschoon wij zouden wenschen meer voor onze overzeesche bezittingen te mogen doen, verwachten wij op den duur ook hier goede vruchten te zien van onze bemoeiingen, die zich meer en meer gaan uitstrekken over alle deelen van dit uitgestrekt gebied.

IV. België.

Telkens gaan ook naar dit land nieuwe kisten boeken en sedert korten tijd steunen wij krachtiger dan ooit de pogingen om in Belgisch Congo den Vlamingen goede lectuur te verschaffen, wat het te Antwerpen gevestigde Congo-Secretariaat A. N. V. ten doel heeft.

Daar is trouwens geen plekje in de wereld, hoe afgelegen ook, of wij zijn bereid, zoodra zich bij aldaar wonende Nederlanders of stamgenooten de begeerte openbaart leesstof in de moedertaal te ontvangen, dezen naar ons beste vermogen bij te staan.

Verzonden kisten.

Er werden 94 kisten verzonden, waarvan niet minder dan 30 voor Zeemanshuizen bestemd waren. De overige gingen naar Zuid-Afrika, Hollandsche Vereenigingen, kolonies enz. Als altoos moeten wij al onze medewerkers in het Boekenhuis danken voor hun trouwe hulp!

Geldmiddelen.

In den loop des jaars voorzagen wij, dat onze inkomsten ditmaal onze uitgaven niet zouden dekken. Wij hadden onverwacht groote uitgaven gekregen en even onverwachts bleven enkele inkomsten uit. Waar onze huishoudelijke rekening bovendien steeds stijgende bleef wegens de toenemende werkzaamheden, moesten wij bedacht zijn op middelen om voor dit jaar op buitengewone wijze in onze inkomsten te voorzien. Een verzoek om vaste of tijdelijke hulp, tot tal van stadgenooten en enkele vrienden onzer Commissie daarbuiten gericht, had buitengewoon geluk: wij ontvingen zooveel steun, dat ons dreigend tekort gedekt kon worden en wonnen nog tal van begunstigers en bijdragers tevens. Aan al dezen onze warme dank! Tegenover de enkele leden, die bedanken, staan de velen, die lid worden en blijven, en wier geestdrift voor ons Werk haast nog meer onze handen sterkt dan hun geldelijke bijdragen, hoezeer wij die ook waardeeren. En als wij dan terugzien op de bijna twaalf jaren, die achter ons liggen, dan veroorlove men ons op deze plaats een woord van bijzondere hulde te mogen brengen aan een onzer begunstigers, een der krachtigste gedurende die lange reeks van jaren: Dr. W. J. Leyds, wiens naam in verband met onzen prachtigen arbeid voor Zuid-Afrika steeds met eere genoemd zal behooren te worden!

Trouwens — één blik op onze ledenlijst toont, hoe een keur van Nederlandsche vrouwen en mannen, over heel de wereld verspreid, voor ons Werk gewonnen is... Zij allen stelden ons in staat om in een twaalftal jaren de kapitale som van een halve ton gouds voor ons doel aan te wenden!... Met vertrouwen gaan wij voort...

Het nationaal gedenkjaar, dat achter ons ligt, roept immers ook onze Commissie toe:

Gij zult handhaven!

VAN EVERDINGEN,
1e Secretaris-Penningmeester.

Rotterdam, Mei 1914.

Commissie tot bevordering van het gebruik van zuiver Nederlandsch.

Weest Nederlanders, ook in Uw taal!

De Commissie strijdt niet tegen het gebruik van vreemde woorden en uitdrukkingen, die niet of moeilijk vertaald kunnen worden;

strijdt niet tegen het juist en verplichte gebruik van vreemde talen;

maar

wekt elken Nederlander op tot het gebruik van Nederlandsche woorden en uitdrukkingen, die in den regel even goed zijn als de vreemde, waaraan men uit achteloosheid of gemakzucht is gewoon geraakt;

wekt elken Nederlander op, om in brieven, aankondigingen, rekeningen, winkelopschriften enz. de voorkeur te geven aan het Nederlandsch.

Prof. Dr. J. Verdam, Leiden, voorzitter.
Marc. Emants, 's-Gravenhage, onder-voorz.
W. F. Gerdes Oosterbeek, 's-Gravenhage, secretaris.
Mej. Dr. C. C. van de Graft, Utrecht.
Dr. M. A. van Weel, 's-Gravenhage.

Brievenbus.

De Commissie ontvangt gaarne mededeelingen omtrent het misbruik van vreemde woorden en uitdrukkingen aan het adres: 2e Schuytstraat 247, 's-Gravenhage.

Die mededeelingen zende men dus niet naar het Hoofdkantoor te Dordrecht. Inzenders wordt beleefd verzocht naam en woonplaats te vermelden.

J. R. te H. en J. D. H. te A'dam. Dank voor Uw belangrijke verzameling germanismen. Wij houden ons steeds aanbevolen.

J. S. te A'dam. Tegen de dwaasheid van Nederlandsche handelaren om hun brieven van een in een vreemde taal gesteld hoofd te voorzien, kunnen de klanten door persoonlijken invloed meer doen dan wij. Intusschen zullen wij den bedoelden handelaar den rondzendbrief zenden, die hieronder wordt afgedrukt.

K. D. te R'dam. Aan den opstelraad van „Het Tooneel" zullen wij ook zulk een brief zenden. Van Uw verdere bijdragen hebben wij dankbaar gebruik gemaakt.

J. V. te G. Ook van Uw bijdrage maakten wij dankbaar gebruik.

J. D. H. te A'dam. Dank voor Uw hulp.

* * *

De Commissie heeft den volgenden rondzendbrief laten drukken. Zij is voornemens dien brief te zenden aan handelaren, winkeliers, enz., die zich in winkelopschriften, aankondigingen, enz., aan het misbruik van vreemde woorden schuldig maken; zij verzoekt daarom beleefd haar de adressen van zoodanige personen te willen mededeelen.

„De Commissie, ingesteld door Groep Nederland van het Algemeen Nederlandsch Verbond tot wering van onnoodige vreemde woorden, neemt de vrijheid het volgende onder uwe aandacht te brengen.

Wij vestigen uwe opmerkzaamheid op de verkeerde gewoonte, dat Nederlanders zich in winkelopschriften, ter aanduiding van hun beroep en de bij hen verkrijgbare waren, bedienen van vreemde woorden voor allerlei zaken, die even goed door Nederlandsche woorden kunnen worden aangeduid. En dit mag toch zeker wel met den naam „misbruik" worden bestempeld; immers het spruit voort uit gebrek aan gevoel voor den plicht, die op ieder rechtgeaard vaderlander rust, om zijne moedertaal in eere

te houden en zooveel als in zijn vermogen is hare zuiverheid te helpen handhaven.

Er is een tijd geweest, dat men over het algemeen eene groote onverschilligheid hiervoor aan den dag legde en dat men onnadenkend de sleur volgde. Doch gelukkig begint in dit opzicht een nieuw beter tijd perk aan te breken, ook sedert dat onze Koningin en de Koningin-Moeder onze moedertaal als hoftaal in eere hebben hersteld en het Algemeen Nederlandsch Verbond op eene krachtige wijze voor hare rechten en belangen opkomt.

Het Verbond doet thans door tusschenkomst van onze Commissie een ernstig beroep op U als Nederlander, om te bewijzen, dat bij U dat gevoel voor het goed recht onzer moedertaal niet ontbreekt. Het wekt U op, om mede te werken tot het verdwijnen van de in eene vreemde taal gestelde winkelopschriften en namen van beroepen, die wij op vele plaatsen van ons land hebben opgemerkt, en ze door echt Nederlandsche te vervangen, en wel:

Coiffeur	door	Kapper.
Tailleur	»	Kleermaker.
Horloger	»	Horlogemaker of uurwerkmaker.
Horlogerie	»	Klokkenmakerij.
Cuisinier	»	Kok.
Patissier	»	Pasteibakker.
Confiseur	»	Suikerbakker.
Marchand-Tailleur	»	Lakenkooper.
Costumière	»	Kostuumnaaister of dameskleermaakster.
Cuisine Française	»	Fransche keuken.
Ci-devant	»	Voorheen.
En gros, en detail	»	In het groot, in het klein.
Salon de Coiffure	»	Kapsalon.
Parfumerieën	»	Reukwerken.
Fournituren	»	Kleermakersbenoodigdheden.
Lingeries	»	Linnengoed.
Pain de luxe	»	Fijn brood.
Boulangerie	»	Fijn-broodbakkerij.
Galanterieën	»	Kramerijen.
Comestibles	»	Fijne eetwaren.
Broderies	»	Borduurwerken.
Tapissière	»	Verhuiswagen.
Tapisseries	»	Handwerken.
Delicatessen	»	Lekkernijen.
Antiquaire	»	Antiquaar.
Robes	»	Japonnen.
Robes et confections	»	Dameskleeren op maat.
Bottier	»	Schoenmaker.
Cordonnier	»	Laarzenmaker.
Café	»	Koffiehuis.
Rafraichissements	»	Ververschingen.
Librairie Ancienne	»	Oude-Boekhandel.
Lunchroom	»	Noenzaal.
Plombières	»	Vruchtenijs.

Dit lijstje van voorbeelden is zonder twijfel nog wel met andere woorden en uitdrukkingen aan te vullen; ook zijn er eenige, die minder goed door een Nederlandsch woord zijn te vervangen, bv. restaurant en restauratie, maar de Commissie zou al zeer tevreden zijn, indien zij mocht opmerken, dat het aantal der gencemde en meest gewone vreemde woorden door hare opwekking verminderde en men in de steden van Nederland niet den indruk kreeg, alsof men ware onder eene Fransch sprekende bevolking."

* * *

De heer K. D. te R'dam schrijft ons:

In de Hollandsche kolonie Iowa (Amerika) verandert men de Hollandsche namen in Engelsche, b.v. een Nederl. landbouwer, kortweg Jaap gencemd, betitelen ze dáár met Jake.

In Rotterdam (Nieuwe Binnenweg) noemt een winkelier zijn zaak „Flowershop".

Waarom een Engelsche naam voor een winkel, waar Hollandsche waar wordt verkocht?

* * *

In het Rott. Nbl. van 4 Mei vonden wij, onder de ingezonden stukken, de volgende geestige bestrijding van het gebruik van „vliegenier".

Onze Moedertaal.

Mijnheer de Redacteur!

Ofschoon ik volstrekt geen hoogvlieger ben op 't punt van taal, heb ik toch mijn eigen idee daarover, m'n aangeboren taalgevoel. En nietwaar, of men bakkenier of slagenier, kuipenier of wevenier, vervenier of tappenier is — men heeft toch z'n moedertaal lief en doet z'n best om haar zooveel mogelijk te verbeteren. En 'n verbetering is het onlangs gevonden woord vliegenier gewis. Hoe zou men anders het onderscheid kennen tusschen den moedigen waaghals, die „over landen en luiden zweeft" en een stuk kinderspeelgoed, dat aan een touwtje in de lucht gaat „staan"? Zeker, zoo'n onderscheidingsteeken is noodig en ik heb, met u, gezworen de niet onwelluidende verlenging van het banale „vlieger" tot „vliegenier" te blijven toepassen, niet alleen, maar aan die toepassing een ruime uitbreiding te geven. Alles ter wille van de duidelijkheid. Hoe zal men bijv. weten of we 't hebben over een brander (distillateur) of een brander (deel van een lamp, of uit een schip, bestemd om te springen), als we het eerste woord niet handig veranderen in brandenier? Hoe zullen wij het onderscheid weten tusschen een duiker (arbeider onder water) en een duiker (gewelfde waterleiding) als we den eerste niet, naar de analogie van vliegenier, een duikenier noemen? Wij zijn er immers toe genoodzaakt! Zoo beteekent vegenier een (straat)veger en veger het werktuig, dat hij hanteert. Zoo is loopenier iemand die loopt en zeker soort sleutel blijven wij eenvoudig looper noemen. Zoo behoort er onderscheid gemaakt te worden tusschen wekkenier en wekker, tusschen kloppenier en klopper (van een deur), tusschen trekkenier en trekker (van een vuurwapen), tusschen metenier en meter, tusschen zettenier en zetter (werktuig). Ja zelfs zou bij 't laatste wanneer sprake is van zetter bij de belastingen, de vorm zettenaar kunnen ingevoerd worden. Want duidelijkheid is toch maar alles, niet waar? Zetteniers zijn dan de letterzetters. Maar waarom zou men overigens niet overal „enier" achter den stam van 't werkwoord plaatsen? Men verrijkt er immers de taal mee? 't Zal in 't eerst wel een beetje vreemd klinken, maar als men er eenmaal aan gewend is, is dat, evenals hangen, zoo erg niet meer.

Uw getrouwe lezenier,
W. F. K.

* * *

Gelezen op een winkel te 's-Gravenhage:

Tot Dinsdag gesloten s.v.p.
Arme winkelier!

* * *

Waartoe het misbruik van vreemde talen aanleiding geeft:

Historisch. — Gisteravond op de Brouwersgracht loopende mochten wij drie keukenprinsessen het feit van den dag — in casu het kermisvermaak aldaar — hooren bespreken.

Kaatje, zullen we maar zeggen, meende: Ajakkes wat heb je nu op die kermis? Waarop Truitje bescheid gaf: Je heb gelijk mensch. 't Is heel wat aardiger op de kermes dété! Waarop Geertie weer vroeg: Wat is dat voor een ding? welke vraag door Truitje werd beantwoord met: Wel, meid, Dété dat is de Dieren-Tuin. Vad.

NEDERLAND

Mej. Dr. Anna C. Croiset van der Kop †.

Foto: Corine Ingelse, Utrecht.

Hoezeer onze landgenoote mej. Dr. A. C. Croiset v. d. Kop, in Rusland, in wetenschappelijke kringen geëerd en bemind was, moge blijken uit dit artikel van de hand van Professor Constantin Grot, te St. Petersburg. Het verschenen, kort na haar dood, 18 April l.l., in het Russisch blad „Novoje Vremja".

„Aan de Nagedachtenis van
Anna C. Croiset v. d. Kop,
† 18/4 1914.

„Heden bereikte ons in St. Petersburg het treurig bericht, dat in Frankfort a/M., na lang, zwaar lijden gestorven is eene begaafde vrouw met zeer wetenschappelijken geest. Deze Hollandsche Slaviste genoot de grootste achting en de innigste sympathie in de geleerde kringen, niet alleen van St. Petersburg en Moskou, maar ook in de Russische provinciën. Haar vroege dood heeft allen, die haar kenden diep getroffen en is een groot verlies voor de wetenschap (philologie) en voor haar, ons zoo sympathiek vaderland.

Mej. Croiset v. d. Kop was Dr. phil. van de Berlijnsche Universiteit (een leerling van Prof. Brückner) en zij bracht de laatste acht jaar uitsluitend in Rusland door, in wetenschappelijk verkeer met Russische philologen, professoren en academiciens.

De Russische geleerden hadden haar gaarne op den Slavischen leerstoel in Leiden gezien; door onze Academie van Wetenschappen en door de eerste autoriteiten voor Slavische talen (v. Jagc, Brückner en anderen) werd haar candidatuur warm aanbevolen. Doch den nieuwen leerstoel werd een andere titel gegeven. Inplaats van een cursus in het Slavisch (waaraan in Nederland sedert langen tijd groote behoefte was), veranderde men hem in een cursus in Lithausch-Slavische talen.

Deze teleurstelling. Prof. Brückner schreef er een artikel over in de „Novoje Vremja", heeft mej. Croiset v. d. Kop zeer veel leed gedaan, want het was haar innige wensch in haar vaderland de Slavistiek en Russische philologie te doceeren.

In weerwil van dit alles zette zij met de vroegere energie en ijver hare wetenschappelijke onderzoekingen voort en bezocht, kort voor hare ziekte, haar vaderland om daar, in opdracht van onze Academie van Wetenschappen, Slavistische handschriften op te zoeken.

Haar hoofdvak was het bestudeeren dier oude handschriften, vooral van Poolschen oorsprong en het vaststellen van de wederkeerige betrekkingen tusschen Polen en Rusland.

Hare wetenschappelijke belangstelling ging uit naar breede kringen en hare geleerdheid was zeer groot. Als Nederlandsche interesseerde zij zich o. a. zeer voor de geschiedenis van de Russisch-Hollandsche betrekkingen, vooral ten tijde van Peter den Groote en zij schreef daarover vele artikelen. Haar werk verscheen in vele onzer geleerde tijdschriften en hunne wetenschappelijke waarde werd algemeen erkend.

Hare, nog niet uitgegeven, wetenschappelijke nalatenschap zal, hopen wij, verzameld en uitgegeven worden.

Rusland heeft zij zeldzaam-grondig leeren kennen, zij doorreisde ons land in vele richtingen en voelde zich bij ons volkomen tehuis; zij sprak en schreef, voor een buitenlandsche, een zeer zuiver Russisch.

Door haar levendig, lief en bijzonder vriendelijk en levenslustig karakter, door hare zeldzame onzelfzuchtigheid en hartelijkheid verstond zij de kunst velen aan zich te binden en genoot zij bij ons de hartelijke sympathie van allen die haar kenden.

Rusland was haar tweede vaderland. Hoevele goede vrienden had zij bij ons! Het valt moeilijk te gelooven dat zij niet meer bij ons is. De herinnering aan haar zal blijven voortleven in de Russische kringen en onder de Russische geleerden."

Denen en Nederlanders. *)

De oproeping, kort geleden in onze pers verschenen, om de Deensch sprekende bevolking van Sleeswijk-Holstein in hun taalstrijd te steunen door geld te geven voor Deensche bibliotheken, heeft in ons land allerminst onverdeelde instemming gevonden. Vele bladen gaven er zelfs hun verbazing over te kennen, dat er nog zooveel bekende landgenooten, vooral hoogleeraren, hun naam toe hadden geleend. Waar bemoeide men zich mee? Was het niet in de allereerste plaats ons belang om met onzen Duitschen nabuur op goeden voet te blijven, en begreep men niet, dat deze inmenging in een strijd, die in Pruisen en ook daarbuiten in het Duitsche rijk groote ergernis geeft, daar euvel opgenomen zou worden? Lag er bovendien op dit gebied niet ander werk voor de hand? Werd er geen strijd gevoerd voor de zuiverheid van onze eigen taal, die eerder gesteund verdiende te worden? Was het niet beter zijn geld te besteden aan Nederlandsche scholen voor de kinderen van landgenooten in den vreemde, om ze aldus voor ons volk te behouden? Doen wij wel half genoeg om onze Vlaamsche en Zuid-Afrikaansche taalgenooten in den kamp voor hun moedertaal te helpen? En daar gaat het ten slotte om het Nederlandsch, onze taal. Wat is ons het Deensch?

In dien geest schreef men en sprak men. En ongetwijfeld was daar veel waars in. Maar er zouden

*) Deze beschouwing is van een onzer medewerkers; de Redactie heeft haar meening over dit onderwerp reeds in het kort kenbaar gemaakt in het Mei-nummer, blz. 116.

niet zooveel goede namen onder de oproeping staan, als er ook niet voor haar doel iets te zeggen viel. Er is inderdaad te weinig belangstelling voor onzen eigen taalstrijd, al is die natuurlijk van anderen en ongelijk minder belangrijken aard dan die in landen, waar een taal onderdrukt wordt; maar er is toch een talrijk publiek, dat er wel degelijk om geeft en er aan meedoet. Dat blijkt overvloedig. Welnu, dat publiek mag er dan aanspraak op maken ook belang te stellen in den taalstrijd van anderen.

Doen wij niet genoeg voor Vlamingen en Afrikaanders? Wij meenen, dat wij op dit punt ons alleen tegenover de Vlamingen iets te verwijten hebben, maar niet in dezen zin, dat wij voor hun strijd te weinig geld over hebben. En de oproeping voor de Deensche onderdanen van Pruisen vraagt alleen geld. Waarin wij tegenover de Vlamingen tekort schieten is, dat zoovelen onzer landgenooten in het Vlaamsche land Fransch spreken, en onze handelsmenschen en onze autoriteiten, tot de regeering toe, in het verkeer met België onze eigen en der Vlamingen taal verloochenen. Daardoor onthouden wij hun een krachtigen zedelijken steun. Maar met geld en wat er voor te koop is, behoeven wij, dunkt ons, Vlamingen en Afrikaanders niet te helpen. Zij hebben de meerderheid in hun land, of daaromtrent. De beste mannen in hun midden geven aan de lauwheid van hun eigen stamgenooten de schuld, dat het met hun taal zoo slecht gaat. Zij hebben het zelf in de hand om het te verbeteren, en zoo lang zij dat niet doen, kunnen zij ons moeilijk verwijten, dat wij hen hier niet meer helpen. Trouwens, de Afrikaanders vragen ons niet om hulp. En wat kunnen wij ook eigenlijk? Zij moeten zich zelf helpen.

En als die Denen in hun nationaliteit onderdrukt worden, zouden wij hun dan minder mogen steunen dan wij het de Finnen hebben gedaan, al was dat op andere wijze dan door geld bijeen te brengen voor bibliotheken? Zonder verzet van hun landgenooten hebben tal van Nederlanders van naam voor het goede recht van Finland gestreden.

Maar er is met dat al groot verschil, en daarom scharen wij ons aan de zijde van hen, die de Deensche oproeping betreuren. Niet alleen dit verschil, dat wat de Finnen verduren onvergelijkelijk erger is dan wat de Denen ondervinden, maar vooral dat wij er belang bij hebben niet alleen, maar het ook onze oprechte wensch is om met de Duitschers goede vrienden te zijn. Daarom is het wijs ons buiten deze kwestie te houden. Dat hoeft ons ook geen groote zelfoverwinning te kosten, want het lot van de Denen is werkelijk wel te dragen en zij toonen zich mans genoeg om zich in hun nationaliteit staande te houden. Er zijn er bovendien in Duitschland zelf nog genoeg, die voor hun billijke grieven opkomen.

Een kleine vergoeding voor de ontstemming, die in Duitschland door de oproeping is gewekt, is de erkentelijkheid, die de Denen in Denemarken toonen. Een hunner bladen, Fädrelandet, zegt in een nummer, dat geheel aan ons land is gewijd, dat die erkentelijkheid algemeen is. Het wekt zijn landgenooten op om die erkentelijkheid te toonen, door meer belang te gaan stellen in Nederland. Het is beschamend, zegt het, dat zoovele Nederlanders Deensch verstaan en de Deensche letteren kennen, terwijl de Denen van het Nederlandsche leven zoo weinig weten. Het wil een Deensch-Nederlandsche genootschap opgericht hebben, dat de twee volken dichter bij elkaar zal brengen, de betrekkingen tusschen de twee landen uitbreiden. Wij hebben in het verleden veel van de Hollanders geleerd, zegt Fädrelander; dat kunnen wij nu nog. En het blad vertelt in een reeks artikelen heel wat vleiends van ons.

Elk lid brenge per jaar ten minste twee nieuwe leden aan!

Plaatselijk Heemschut.

De Vereeniging Heemschut doet voortreffelijk werk door, overal waar mooie oude dingen gevaar loopen afgebroken en opgeruimd te worden, voor behoud te pleiten. Maar het kan niet anders dan nuttig zijn, als naast die vereeniging, die voor het geheele land werkt, provinciale of gemeentelijke vereenigingen optreden. Die kunnen vooreerst beter weten wat er in hun kring aan schoons is overgebleven en zijn er vlugger bij, als er gevaar dreigt. Ook kan het plaatselijk patriotisme, dat bij velen zich eerder roert dan het nationale, soms meer uitrichten.

Daarom hebben wij in de bladen met zooveel genoegen gelezen, dat te Meppel de Vereeniging Vreemdelingenverkeer den stoot heeft gegeven tot de oprichting van de Vereeniging het Schultehuis, tot instandhouding van historische bouwwerken en voorwerpen. Aangekocht is daarvoor het Schultehuis te Wanneperveen met den inventaris. Dit en andere huizen zullen tot musea worden ingericht, alwaar alles zal worden verzameld wat voor de historie der streek van belang is. Er zal een obligatieleening van *f* 25,000 worden uitgegeven, en waarschijnlijk kan men steun van rijk, provincie, gemeenten enz. verwachten. Het bestuur zal bestaan uit de autoriteiten in Meppel en omstreken, en alle burgemeesters zijn benoemd tot adviseerende leden. Er is alle kans, dat de regeering de restauratie voor haar rekening neemt.

Die zaak schijnt ons uitnemend op touw gezet. Vooral die benoeming van alle burgemeesters tot adviseerende leden lijkt ons een voortreffelijke gedachte. Burgemeesters kunnen voor het behoud van het schoon in hun gemeenten zooveel doen, en helaas ook nalaten!

Natuurparken.

Dezer dagen kon men in de bladen lezen, dat de regeering van Britsch-Columbië een uitgestrekt stuk bergland tot natuurpark had verklaard. Daar zal de bijl niet aan den wortel der boomen gelegd en zullen de dieren niet uitgeroeid worden. Tijdgenoot en nageslacht zullen er de natuur in haar ongerepten staat kunnen zien.

Zulke natuurparken heeft Canada al verscheiden; de Vereenigde Staten hebben er ook: het Yellowstowne National Park is het bekendste; Nieuw-Zeeland heeft er een, Afrika verscheiden, Duitschland en Hongarije eveneens, en nog andere landen. De Russische regeering overweegt een plan om in den Kaukazus een groote uitgestrektheid rijksbosschen — een 350,000 H.A.! — in oerstaat te laten, vooral om er groot wild vrij in te laten leven.

In ons land heeft de voortreffelijke Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten reeds veel goeds gedaan, maar is het niet waard en noodig, dat de regeeringszorg zich gaat uitstrekken over het weinige dat er aan echte natuur — van plante- en dierleven, van bodem en water — nog in ons land over is? In de Eerste Kamer heeft kortelings de heer Polak er een welsprekend pleidooi voor gehouden. Buitenlandsche regeeringen hebben reeds het voorbeeld gegeven. Een ministerie, dat zich bij alle partijen vrienden wil maken, heeft hier een goed middel.

Uiterste Wilsbeschikking.

Aan hen, die het A. N. V. bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

Ik vermaak aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten van 23 Jan. 1905 en 29 Oct. 1907, nommer 89, de som van..... ..... gulden, uit te keeren binnen ..... maanden na mijn overlijden, vrij van alle rechten en kosten.

VLAANDEREN

Maurits Josson:

Frankrijk de eeuwenoude vijand van Vlaanderen en Wallonië (843–1913) Breda, Engelbregt. Prijs *fr.* 6.—.

Wat de schrijver met zijn boek heeft bedoeld blijkt reeds uit den titel, meer nog uit het voorbericht, dat hier volgt:

„Uit vaderlandsliefde. — Niet alleen voor Vlaanderen, maar ook voor Wallonië bevatten de volgende bladzijden waarschuwende feiten. Alleen door de samenwerking van de rechtvaardige en vaderlandslievende Walen met de Vlamingen, die de gelijkstelling van Vlaanderen met het Walenland eischen, kan de voor de onafhankelijkheid van België zoo gevaarlijke samenwerking van de Belgisch-Fransche partij met het officieele Frankrijk met goed gevolg bestreden worden."

Dit boek verhaalt dan ook de gebeurtenissen in België en Frankrijk van 843 af tot 1913.

In het eerste gedeelte van zijn werk bewijst Josson — voornamelijk aan de hand van „l'Europe et la Révolution française door Albert Sorel, de l'Académie française, ouvrage couronné par l'Académie française — dat de verovering van alle landen aan den linker Rijnoever in Frankrijk een klassiek denkbeeld is, „dat acht eeuwen geschiedenis tot een nationalen droom gemaakt hebben", en onderzoekt hij hoe dit denkbeeld in den geest der Franschen ontstaan en hoe het bij hen een nationaal denkbeeld geworden is. Hij wijst dan ook op wat eerst droom en wensch, daarna plan en wil was bij Fransche Koningen (Philippe Auguste, Filips den Schoone, Lodewijk XI, Lodewijk XIV), en Staatslieden als Coligny, Sully, Richelieu en Mazarin, en doet zien hoe het denkbeeld bleef voortbestaan tijdens de Fransche Revolutie, het Consulaat, het Keizerrijk, Louis Philippe en de Republiek en dit onder den naam van „theorie der natuurlijke grenzen."

In het tweede gedeelte wordt de geschiedenis verhaald van de pogingen, aangewend door de Fransche Regeeringen, die elkaar van het verdrag te Verdun tot op onze dagen zijn opgevolgd, om 't zij door de wapenen, 't zij langs diplomatieken weg, alle landen aan den linker Rijnoever te veroveren.

Dit gedeelte is dan ook het meest omvattende, gaande van blz. 29 tot 662 (van de 888 blz. die het boek telt).

Daarin herschrijft Josson, aan de hand van vele geschiedkundige werken, de geschiedenis van Vlaanderen, van de Nederlanden, van België, die een aaneenschakeling vormt van invallen van de zijde van Frankrijk, een strijd sedert 900 jaar op onzen bodem geleverd tegen Fransche heerschzucht en die het verhaal is van de rampspoeden door België daarbij ondervonden.

Maar zelfs na 1870 bleef Frankrijk niet werkeloos. Van de kuiperiien door het officieele Frankrijk na den Fransch-Duitschen oorlog aangewend om zijn invloed, zijne taal, zijne zeden in België te verbreiden m.a.w. de moreele annexatie te voltrekken, die de politieke annexatie moet voorbereiden, geeft schrijver een overzicht in het derde gedeelte. Dit hoofdstuk is onzes inziens het belangrijkste en diepst ingaande.

Het bestaan van een Fransch-Belgische partij wordt hierin bewezen, en tevens het optreden van die partij gesteund door het officieele Frankrijk door feiten aangetoond. Ook de allerlaatste gebeurtenissen tot en met 1913 werden niet vergeten.

Alle feiten, die werkelijk bewijzen dat Frankrijk de eeuwenoude vijand van Vlaanderen en Wallonië is, werden hier bijeengebracht.

Wij hopen en zijn overtuigd dat het boek indruk zal maken, en bevelen dit product van een rechtgeaard en vaderlandslievend man, die niet alleen den Vlamingen maar ook den Walen de oogen openen wil voor het drijven van Frankrijk, aan allen aan. We zien ook een Fransche vertaling of bewerking, ten behoeve der Walen, te gemoet.

En daarmee schrijver en boek: het beste!

Nederl. Boekhandel te Antwerpen.

„De Nederlandsche Boekhandel" (N. V.) te Antwerpen heeft nogmaals een nieuw stel catalogi uitgegeven. Reeds vroeger (Mei-nr. van 1909) werd hier ter plaatse op het belang dat het bestaan van hoogergenoemde onderneming voor Vlaanderen heeft gehad en nog heeft gewezen. Door haar immers werd van den dag van haar oprichting af, de verspreiding van het Nederl. boek in Vlaanderen op degelijke wijze aangevat.

De bovenvermelde catalogi vertoonen een groote uitbreiding en verbetering in vergelijking met de catalogi, welke de firma vroeger het licht heeft doen zien. Daar de verschillende onderafdeelingen die zij bevatten door deskundigen werden bewerkt, zoo werd hier een kritische arbeid geleverd, die als een soort richtsnoer kan worden beschouwd. Iets dergelijks verscheen reeds in Nederland en in Duitschland. Soortgelijke catalogi zijn van het hoogste nut zoowel voor publiek als voor boekhandelaar, en vooral voor België, Zuid-Afrika en het Nederl. sprekend deel van Amerika, waar het publiek meestal niet op de hoogte is en de boekhandelaars vaak de middelen missen om zich de dure boekhandelaars-catalogi aan te schaffen. Wat de uitgevers betreft, vooral die uit Nederland, zouden door de verspreiding van veel reclamekosten ontlast worden.

De Nederlandsche Boekhandel heeft dus voor deze uitgave, waarvan de prijs zeer gering is (*fr.* 1.50 en *fr.* 2.— in een linnen mapje, terwijl voor het buitenland de prijs verdubbeld wordt om de kosten van verzending te dekken), in een wezenlijke behoefte voorzien.

Postzegelafdeeling.

De Postzegelafdeeling is weer goed op dreef. Zicht- en ruilzendingen en verkoop gaan hun gang.

Bezendingen in dank ontvangen van: Kantoor A. N. V., Dordrecht; Swets, Hardinxveld; H. Enno van Gelder, Amsterdam; Van Iterson, Kinderdijk; mej. Baelde, Rotterdam; Mr. Theïen, Brussel; mej. Ledewijn, Gent; Prof. Vercoullie, Gent; mej. Zaalberg, Den Haag; een kistje N. O.-I. van den heer A. R. Hazenberg, Groepssecretaris, Weltevreden, Java; S. Duwaer, Maracaibo.

Zichtzendingen aan de heeren Nagel, Zilver, Amsterdam.

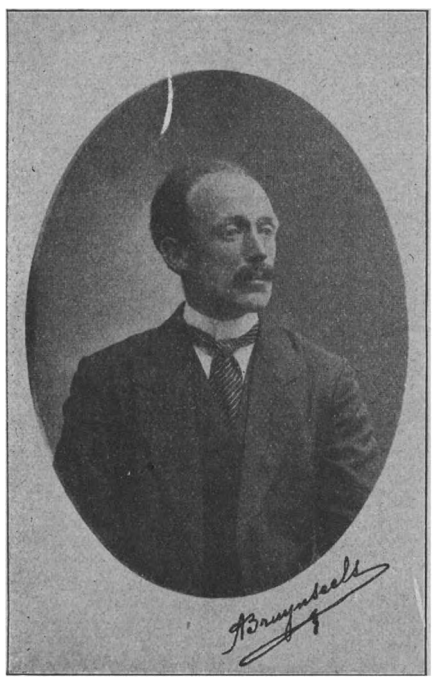
Gevraagd. Nog altijd zijn Nederl. jubileumpostzegels en de nieuwe N. O.-I. en Unie van Zuid-Afrika zeer gewenscht.

H. MEERT,
Secretaris van Groep België.
Spiegelstraat 20, Gent.

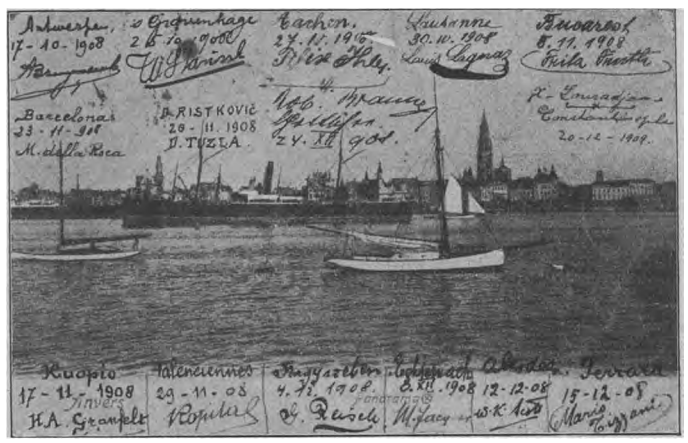
N. S. Zendingen worden ook aangenomen door het Kantoor A. N. V. te Dordrecht, dat voor doorzending zorg draagt.

Bericht.

De Vlaamsche kroniek moet wegens plaatsgebrek tot een volgend nummer blijven liggen.

ALFONS BRUYNSEELS
en twee briefkaarten uit zijn verzameling.

Bovenste briefkaart: Prentzijde van een kaart van Antwerpen, die in 2½ maand een rondreis maakte door België, Holland, Duitschland, Zwitserland, Roemenië, Finland, Spanje, Bosnië, Frankrijk, Hongarije, Luxemburg, Schotland, Italië, Turkije en Oostenrijk. — Onderste: Unie van Zuid-Afrika, met tweetalige postzegels van Transvaal, Kaapkolonie, Oranje Vrijstaat en Natal.

Alfons Bruynseels' Postkaartenverzameling.

Aan „Ons Volk ontwaakt" is het volgende ontleend:

Alfons Bruynseels is tuinbouwkundige te Deurne bij Antwerpen, in welk dorp hij op de gemeenteschool grondig Nederlandsch leerde.

Trots het drukke werk, dat zijn harde stiel hem oplegde, wist hij zich in betrekkelijk korten tijd door zelfonderricht zoodanig op te werken, dat hij thans Fransch, Duitsch, Engelsch en Spaansch kent.

Zeven jaar geleden begon de heer Bruynseels postkaarten te verzamelen, thans bezit hij de rijkste verzameling der wereld.

In 1912 klopte hij op de Internationale postkaartententoonstelling te Neurenberg zijn 52 mededingers, die uit alle Europeesche landen en uit Amerika derwaarts gekomen waren. De twee grootste vereenigingen ter wereld voor de internationale verbingen „Kosmopolit" te Neurenberg en „Globus" te Berlijn schonken hem het eerekruis en benoemden hem tot eerelid.

Bruynseels heeft als postkaarten-verzamelaar veel propaganda voor onze taal gemaakt.

Dank zijn toedoen heeft het groote verzamelaarstijdschrift „Der Kurier", dat in het Duitsch, Engelsch en Fransch verschijnt, het Nederlandsch als vierde officieele taal aangenomen. Geregeld verschijnen er thans in dit tijdschrift artikelen in het Nederlandsch.

In een ander Duitsch verzamelaars-tijdschrift schreef Bruynseels in de Vlaamsche taal o. m. het volgende:

„Elk volk gebruikt zijn taal, voor de opschriften op de postkaarten. Is het dan niet oprecht bedroevend, dat wij, Vlamingen, daarin een uitzondering maken? Is het niet hoonend voor ons te moeten zien, dat op de kaarten, die de prachtige gebouwen en heerlijke gezichten onzer Vlaamsche steden in den vreemde moeten toonen, de Fransche taal prijkt?

„Beste Vlaamsche vrienden, daarin moet verandering komen! Toont dat ge Vlamingen zijt, altijd en overal. Koopt en verzendt alleen kaarten, waarop ook het Nederlandsch, onze lieve moedertaal, een plaatsje is gegund. Gebruikt ook steeds uwe taal voor kleine beleefdheidsvormen, d.w.z. schrijft steeds „Mijnheer, Mevrouw, Mejuffrouw" en niet „Monsieur" enz. Schrijft tevens de aanduidingen voor de post in onze taal: Zwitserland, Spanje, Turkije, en nooit „Suisse, Espagne enz. Denkt niet dat dit aan Uw verzameling zal schaden. Ik gebruikte in mijn ruilverbindingen steeds de Nederlandsche taal en bezit op heden een keurverzameling uit 303 landen. Een volk dat zijn taal veracht is geen volk meer. Eigen schoon spant de kroon."

Toen „Der Kurier" van Berlijn besloot het Nederlandsch als vierde officieele taal aan te nemen, schreef Bruynseels in dit blad:

„Hoezee! Het Nederlandsch, onze lieve moedertaal, krijgt, te beginnen met de huidige aflevering, het eerste nummer van 1914, ook hare plaats in ons tijdschrift. Dit zal voorzeker U veel genoegen doen. Ik denk de tolk te zijn van U allen, dierbare taalgenooten in Holland, Vlaamsch-België, Zuid-Afrika, Nederlandsch-Indië, Suriname, Curaçao en Belgisch Congo, zoo ik onzen gevierden voorzitter, den achtbaren heer Zwolle, hiervoor onzen innigen dank uitdruk.

Ook den heer Ingelse van Deurne, hoofdconsul onzer vereeniging, voor België, dient hier openlijk hulde gebracht; door zijn onverpoosd aandringen verkregen wij, wat wij wenschten."

OOST-INDIË.

Ter inleiding.

Het is niet de eerste maal, dat Neerlandia de beeltenis geeft van den man, die door zijn ongekunsteld lied van den Dollard tot en over de Schelde Neêrlandsch aal en Neêrlands kunst heeft helpen handhaven en verbreiden.

Wie, die een liedje zingen kan of zelfs maar fluiten, heeft in Noord en Zuid geen volksmelodietje van Hullebroeck in zijn hoofd, wie hoorde hem nooit een gansche zaal in geestdrift brengen door zijn zangen van de straat of den huiselijken haard, van den arbeid of de minne, van Neêrlands roem en Vlaanderen's strijd en herleving, voor welke de dichters onder zijn stamgenooten, René de Clercq, Herman Broeckaert, Willem Gijssels, e. a hem om strijd de stof leverden.

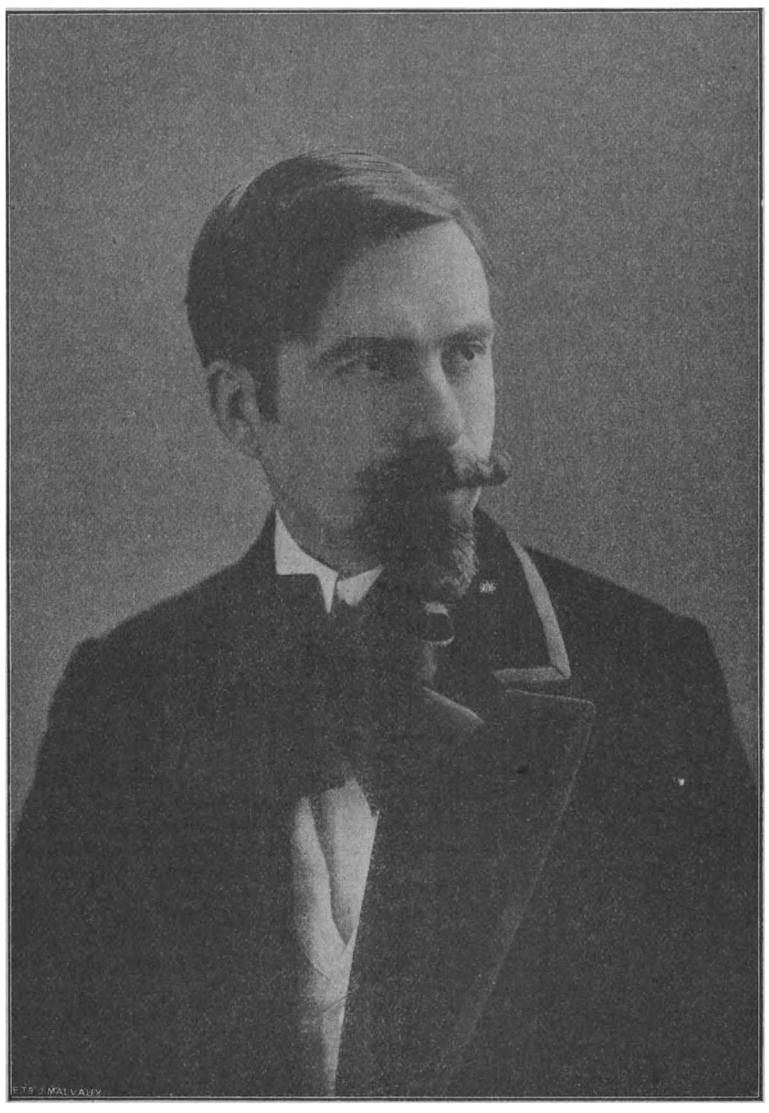
Wie hem ééns hoorde over het Vlaamsche lied of over den vereerden meester Peter Benoit of over Noord- en Zuid Nederlandsche toondichters, voelt zijn voorkeur voor buitenlandsche toonkunst wankelen, erkent dat een volk ook in het eigen lied zich op het innigst en zuiverst openbaart, dat Groot-Nederland een stamgebied is,

waar onze taal als vrije volk
uit vrije zielen vaart.

Zoo bezorgt Hullebroeck jaarlijks duizenden en nog eens duizenden Nederlanders en Vlamingen op zijn veelvuldige rondreizen niet alleen genoegliike avonden, maar werkt hij ook gestadig mee aan versterking van ons nationaal bewustzijn.

Voor Nederlanders en Vlamingen zou het zeker niet noodig zijn zijn conterfeitsel hierbij afgedrukt te zien; het is dan ook meer bestemd voor onze leden en stamverwanten in Oost-Indië, welke kolonie het voorrecht zal genieten door de goede zorgen van den impressario Max van Gelder den populairen Vlaamschen zanger van nabij te leeren kennen en te genieten van zijn liederavonden.

Emiel Hullebroeck is een zes en dertiger, dus nog in de kracht van zijn leven; wat wonder dan dat zijn levenslust en geloof in eigen volksbestaan ook krachtig is en... aanstekelijk; want wie verstaat als hij zóó de kunst de Nederlandsche deftigheid uit de plooi te brengen, zóó dat ze van louter plezier zelf aan het neuriën en meezingen slaat der leutige liedjes...

EMIEL HULLEBROECK.

De Faam is hem natuurlijk al vooruitgevlogen en als de Vlaamsche zanger met zijn vrouw in het najaar ons prachtig Insulinde betreedt, zullen de Indische leden van het A. N.V. zeker gastvrij hun handen toesteken om hun het verblijf, dat ten minste vier maanden zal duren, en gedurende welken tijd 50 tot 60 avonden zullen gegeven worden, zoo aangenaam mogelijk te maken.

Groep Ned. Indië wordt thans een schoone gelegenheid geboden om te toonen dat daar, aan den Evenaar,

...leeft en streeft
één zelfde volk
in éénen band
geschaard,

gelijk het luidt in het A.N.V.-lied, het onze, door Hulleb oeck getoonzet en opgedragen aanonzen voorzitter, en dat moge weerklinken op vele plaatsen in onze Oost om de velen die te lang, daar, buiten onze gelederen bleven, te dringen tot toetreding en tot „opgaan in het doel van 't Nederlandsch Verbond."

Onze beste wenschen zullen den Vlaamschen zanger en zijn vrouw op hun reis vergezellen.

Buitenlanders in Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Naar aanleiding van het betoog der afgevaardigden van Groep Nederl. Indië onder het opschrift „Buitenlanders in Nederlandsch-Indischen Staatsdienst", voorkomend in het Mei-nr., blz. 108, en door de N. R. Ct. in zijn Ochtendblad van 5 Mei overgenomen, plaatste Jhr. Dr. G. S. Sandberg in laatst-

genoemd blad, nr. van 12 Mei, een ingezonden stuk, waarin hij het volgende opmerkt:

Voorzoover het betoog bedoelt een verweer tegen de strekking der motie van de Afd. Haarlem, worde een antwoord daarop aan die Afdeeling overgelaten, die zeker niet in gebreke zal blijven ook haar standpunt in Neerlandia duidelijk te formuleeren.

Waar echter de steller van genoemd betoog gemeend heeft, aan den woordvoerder dier Afdeeling in bovengenoemde kwestie zekere bewering te moeten toedichten (welke hij verklaart geheel voor rekening van den Haarlemschen woordvoerder te moeten laten), daar is het noodig, ter voorkoming van een mogelijk post vatten van verkeerde ideeën en gevolgtrekkingen zonder verwijl de zaak recht te zetten.

Door mij zou dan gezegd zijn „o. m., dat er onder de buitenlandsche officieren van gezondheid, tijdelijk aangenomen voor den Ned.-Ind. Staatsdienst, personen zouden zijn, wier wetenschappelijke opleiding niet voldoende waarborg gaf voor een richtige behandeling der aan hun zorgen toevertrouwde lijders;..."

Deze bewering is ter kennis van de Regeering gebracht en wordt „geheel voor mijne rekening gelaten."

Deze rekening nu weiger ik beslist te aanvaarden, daar de schuld niet door mij werd aangegaan, en ik vertrouw dat de rapporteur, wanneer ik, wat ik wel gezegd heb, in herinnering zal hebben gebracht, dit ook openlijk erkennen zal.

In den loop van het debat heb ik vooropgesteld dat de vragen, of de beweringen van „een officier van gezondheid" meer of min overdreven zijn, waaraan het tekort aan geneeskundigen toegeschreven moet worden e. d., eigenlijk buiten de orde („er naast") waren *).

Dat het hier gold een groote, algemeene kwestie, die door den vertegenwoordiger van het Hoofdbestuur en enkele zijner medestanders blijkbaar over het hoofd was gezien. Onder verwijzing naar het laatste desbetreffende Staatsblad, constateerde ik, dat buitenlandsche geneesheeren door de Ned.-Ind. Regeering in dienst genomen konden worden en naar ik vernomen had ook waren, onder vrijstelling van een examen (in casu het theoretisch geneeskundig examen) dat voor Nederlanders verplichtend is ter verkrijging van de bevoegdheid tot uitoefening der geneeskunst.

Hierdoor zou in ons land (Nederland en koloniën) de houder van een ten onzent niet gelijkwaardig geacht diploma, het recht kunnen verkrijgen tot praktiseeren als geneesheer.

Dit is het eenige wat ik omtrent de wetenschappelijke zijde der kwestie gezegd heb.

Ik heb mij zéér zeker niet vermeten, een oordeel uit te spreken over de wetenschappelijke opleiding der buitenlandsche geneeskundigen, als zijnde iets wat geheél buiten den kring van de bevoegdheid van mijn oordeel gaat.

Nagaande wat er gezegd is, komt het mij voor, dat de berichtgever twee dingen met elkaar verward heeft, en wel het bovenstaande en mijne bewering, dat de onvoldoende bekendheid met onze taal (waarvan „een officier van gezondheid" in zijn stukken gewaagt), „geen voldoenden waarborg geeft voor een richtige behandeling der aan hun (die buitenlandsche geneeskundigen), toevertrouwde lijders."

In verband o. a. daarmede, stelde ik den eisch, dat zij het Nederlandsch machtig moesten zijn.

Uw dw.,

Haarlem. SANDBERG.

*) Hierop is mij nog uitdrukkelijk gewezen, dat die kwesties wel degelijk binnen het kader der motie vielen.

Naschrift.

Daar ondergeteekende de eenige afgevaardigde voor Groep Nederl. Indië is, die de vergadering op 28 Maart te Leeuwarden heeft bijgewoond, en hij dus verantwoordelijk is voor hetgeen die afgevaardigden den woordvoerder der Afd. Haarlem in den mond hebben gelegd, is het aan hem den heer Sandberg te antwoorden.

Welnu, ondergeteekende erkent dat hetgeen de heer Sandberg in het hier overgenomen schrijven in de N. R. Ct. van 12 Mei, als in de vergadering van 28 Maart aangevoerd, in herinnering brengt juist is.

De heer Sandberg heeft de door hem aangeduide vrijstelling van een examen als bezwaar tegen het toelaten van sommige buitenlanders tot de geneeskundige practijk laten gelden; ondergeteekende heeft dat bezwaar ten onrechte begrepen als een van onvoldoenden waarborg van wetenschappelijke opleiding.

Ook twijfelt ondergeteekende er niet aan dat de woordvoerder van de Afd. Haarlem het onvoldoende kennen van de Nederlandsche taal door de buitenlandsche geneeskundigen en niet hun wetenschappelijke opleiding, als bezwaar tegen het behandelen van lijders in de kolonie heeft genoemd. Erkend wordt dat er verwarring is op dat punt in de verklaring van de afgevaardigden; het feit dat er in de 1½ uur, gedurende welke over de aangelegenheid in haar geheel gesproken werd, heel wat meer te berde werd gebracht, dan het korte verslag van den secretaris op blz. 106 van het Mei-nr. zou doen vermoeden, moge als verontschuldiging strekken voor deze onnauwkeurige wedergave van het door den heer Sandberg aangevoerde.

Ten slotte de opmerking dat den ondergeteekende, jaartal en nummer van het door den heer Sandberg bedoelde Staatsblad ontgaan zijn. Met opgave daarvan zal de geachte woordvoerder van de Afd. Haarlem hem en misschien ook nog andere belangstellenden verplichten.

Mei 1914. H. D. H. BOSBOOM.

De eerste Inlandsche, met acte voor het Europeesch onderwijs.

In het Alg. Hbld. van 10 Mei lazen wij dat mejuffrouw W. Ratoe Langie, geboortig in de Minahassa, geslaagd is voor het Europeesch-onderwijzeresexamen; zij zou dan het eerste inlandsche meisje zijn dat zoodanig examen heeft afgelegd. Het blad spreekt daarbij de hoop uit dat haar een goede ontvangst bij de Regeering moge ten deel vallen, waardoor dan ook aan de Kartinischolen een duidelijk aangewezen doel zou kunnen voor oogen staan.

Wij sluiten ons geheel bij dien wensch aan.

Indië's goede naam.

De N. R. Ct. van 30 April j.l., Avondbl. B, wijdde onder bovenstaanden titel een hoofdartikel aan de grove onjuistheden over ons Indië, voorkomende in een artikel „The Dutch in Malaysia" opgenomen in het wijd verspreide tijdschrift de Contemporary Review, te gevaarlijker omdat de schrijver, de heer Lewis F. Freeman, blijkens sommige uitlatingen, niet onwelwillend jegens de Hollanders gezind is, zoodat de indruk kan worden gewekt, dat hier een onpartijdig man aan het woord is. De N. R. Ct. zou den indruk van zulke artikelen — waartegen protesten toch niet baten — willen verenzijdigen of voorkomen door het van Regeeringswege verspreiden van een „Jaarboek", waarin juiste inlichtingen omtrent den feitelijken toestand van Nederl.-Indië, in beknopten, voor den vreemdeling gemakkelijk te begrijpen, vorm zouden moeten worden opgenomen.

Zoo'n jaarboek zou moeten verschijnen in het Engelsch — èn in het Hollandsch, want ook in

Nederland en zelfs in Indië is een juist begrip van den toestand, van de daar gevoerde politiek en van den bereikten vooruitgang nog gering.

Japan geeft zulk een jaarboek uit, betreffende de in Korea gevoerde ontwikkelingspolitiek, 't welk der Indische Regeering tot voorbeeld zou kunnen dienen.

Door deze herinnering aan het artikel in de N. R. Ct. hopen wij de verspreiding van dit denkbeeld te bevorderen, mocht 't zijn bij de Regeering ingang te doen vinden.

Tropisch Nederland No. 4.

R. v. I. zet zijne mededeelingen omtrent de Studie in Nederland van onbemiddelde Indiërs, aangevangen in No. 6 van 1913 (zie ons Aug.-nr.) voort, waaruit blijkt dat het meilk is om in Indië de samenwerking te verkrijgen, welke hij beoogde, terwijl het betreurd wordt dat de Groep Ned. Indië niet over voldoende geld beschikt om leidend en helpend op te treden. Doel en samenstelling der Studie-Commissie van O. en W. worden in herinnering gebracht.

Verder bevat het nr. onder Kunst en Wetenschappen een verdienstelijke studie van mevr. L. M. H.—J. over „Hofwijck", in verband ook met het gedicht van dien naam, eene studie welke zeker in menig letterkundig tijdschrift op hare plaats zoude zijn, maar, evenals het volgende artikel Het genootschap van Waterloo te Batavia, dat reeds vroeger opgenomen werd in het feestnummer van het Indologenblad, in weinig verband staat tot doel en strekking van het A. N. V.

Voorts vinden wij de gewone rubrieken Boekbespreking en Persoverzicht, dit laatste voor wat betreft de Inlandsche pers op de Buitenbezittingen en op Java over Januari, en ten slotte onder Uit de Groep, de reeds in ons Maart-nr. vermelde oprichting eener Hollandsch-Chineesche school te Medan, waartoe de Groep het hare heeft bijgedragen.

Afmetingen van Nederlandsch-Indië.

Aan „Mededeeling omtrent een reis naar Nederlandsch-Indië", door R. A. van Sandick, c.-i., algemeen secretaris van het Kon. Instituut van Ingenieurs, is het volgende ontleend:

Geven wij ons wel voldoende rekenschap van de uitgebreidheid van ons koloniaal gebied in Azië?

Nemen wij Nederlandsch-Indië op en projecteeren dat op Europa (zie afb.), dan heeft het eiland Sumatra een lengte van Ierland tot Venetië, terwijl we er niet in slagen om geheel Nederlandsch-Indië op de breedte van Europa te leggen. Een heel stuk van Nieuw-Guinea valt buiten de Kaspische zee. De oppervlakte van Java is 4 maal die van Nederland, maar haar bevolking is minstens 5 maal die van Nederland. Sumatra heeft een oppervlakte van 4 maal die van Java dus 16 maal die van Nederland. Eén gewest of residentie van Sumatra, zooals Atjeh, is 2 maal Nederland. De residentie Palembang is 2½ maal zoo groot als Nederland, maar daarentegen is de bevolking zeer gering, ze bedraagt slechts 8 zielen per K.M².; Java telt 230 zielen per K.M². Een blik op het kaartje komt ons voorstellingsvermogen te hulp. Men gevoelt hoe moeilijk het is een zoo vertakt, reusachtig gebied te besturen en hoe moeilijk speciale diensten, zooals de kustverlichting en bebakening, aan alle eischen kunnen voldoen.

SURINAME

Leeszaal en bibliotheek.

In de Memorie van Antwoord van den Minister van Koloniën op de Koloniale Huishoudelijke Begrooting van Suriname over het dienstjaar 1914 lees ik bij

eeredienst en onderwijs o. m.

„Naar aanleiding van de door eenige leden be-
„toogde wenschelijkheid van het openen van leeza-
„len en uitbreiding der bibliotheek te Paramaribo,
„doet de Minister opmerken dat aan de Koloniale
„Bibliotheek reeds een openbare leeszaal verbonden
„is. De Gouverneur is er steeds op bedacht zoowel
„de bibliotheek als deze leeszaal zoo goed mogelijk
„te doen inrichten en beheeren. Een leeszaal van de
„Afdeeling Suriname van het Algemeen Nederlandsch
„Verbond moest wegens gebrek aan belangstelling
„worden gesloten."

Het is naar aanleiding daarvan dat ik mij genoopt voel over deze laatste mededeeling eenige inlichtingen te geven, welke, naar ik vertrouw, door het Hoofdbestuur ter plaatse waar zij thuis behooren, zullen worden overgebracht.

Wegens gebrek aan belangstelling is de leeszaal van 't Algemeen Nederlandsch Verbond niet gesloten. De Minister is op dit punt niet voldoende ingelicht en blijkbaar heeft men gemeend dat het voorstel van het bestuur van de Groep Suriname van 't Algemeen Nederlandsch Verbond tot opheffing — volgens dit bestuur wegens gebrek aan belangstelling — ook sloeg op de leeszaal en boekerij.

De geschiedenis is in 't kort aldus:

Van een leeszaal van 't Algemeen Nederlandsch Verbond kan voor 't eerst gesproken worden toen het A. N. V. een Groepskantoor inrichtte in de loge Concordia op 6 Juni 1907 [1]). Dit kantoor was iederen avond geopend van 6—8 uur.

Een uitvoerig artikel van het bestuur verscheen in „Onze West" van 26 Juni 1907 over „Het bibliotheekwezen van de Groep Suriname van het A. N. V."

De boekerij — toen zeer beperkt — breidde zich langzamerhand uit. Eveneens door welwillend door de Boeken-Commissie in Rotterdam voor het doel afgestane leesboeken. Op de leestafel lagen steeds belangwekkende geschriften, verslagen, kranten, tijdschriften enz. Ook het Gouvernement van Suriname stond geschriften af en zeide bruikleen toe van een afdruk der uit te geven geschriften, hetgeen geschiedde tot op zekeren tijd. Op de door mij beschreven veiling

[1]). Zie de photo's in Neerlandia van Aug. 1907 No. 8 en Aug. 1908 No. 8.

van 24 November 1913 is alles aan den meestbiedende verkocht!

In het jaarverslag van 1907 lezen wij dat het bestuur van 't A. N. V. den Gouverneur van Suriname het verzoek deed om tot de benoeming van een Commissie over te gaan tot hervorming der Koloniale Bibliotheek.

Tot 1 Mei 1909 was kantoor en leeszaal in de loge Concordia. Op dien datum werd het verplaatst naar de beneden lokalen van de „Emmaschool" kosteloos door het Gouvernement in bruikleen afgestaan. De leeszaal was toen iederen Donderdag open van 6—8 's avonds. Op 10 Mei 1909 werd dit gebruik weder ingetrokken, aangezien die lokalen voor het onderwijs zelf benoodigd waren.

Toen was het A. N. V. zonder huis en zonder leeszaal. Eerst in 1910 mocht het gelukken een nieuw tehuis te vinden en wel in de Heerenstraat (benedenwoning van Mr. Van Praag) [2]).

Dit werd geopend 1 Juni 1910. In de boekerij van de Groep werden toen opgenomen de boeken vroeger onder beheer van de Collectantenvereeniging der Nederd. Herv. Kerk, door het A. N. V. gekocht. Een 2100-tal banden was het A. N. V. toen rijk.

Nogmaals wekte het bestuur in de bladen op 25 Juli de belangstelling op (in een artikel van zijn 2en secretaris, den heer Menkman).

Een boekenlijst verscheen inmiddels.

Van 1 Augustus 1910 af werden leeszaal en boekerij iederen dag voor het publiek (leden en niet-leden) opengesteld van 5—8 uur n.m.

In December 1910 verscheen het 2e rondschrijven van 't A. N. V. aan de burgerij over de openbare leeszaal en boekerij.

De belangstelling nam geregeld toe en de leeslust was niet onbevredigend.

De loop kwam.

En niet minder was dit het geval toen op 1 Juli de leeszaal nogmaals werd verplaatst in haar laatste woning in de Gravenstraat met ingang van 1 Juli 1911.

De helder verlichte en netjes ingerichte leeszaal trok.

Het aantal personen dat boeken ter lezing haalde was bevredigend.

De goede ligging in het midden der stad en in een drukke straat wekte op tot bezoek en iederen avond was de leestafel bezet.

Wel kan men zeggen dat dit onderdeel van het A. N. V. tot zijn recht was gekomen en geslaagd was.

Waarom die leeszaal nu gesloten is?

Wel eenvoudig. Niet uit gebrek aan belangstelling — al waren de kosten vrij aanzienlijk — maar omdat het bestuur van de Groep Suriname de geheele Groep wenschte op te heffen [1]), de bezittingen verkocht om de schulden te betalen en vanzelf het huis sloot.

Alleen het bekende uithangbord:

Algemeen Nederlandsch Verbond.
Groep Suriname

hangt nog steeds boven de deur van de woning. Dit verzuimde men onder den hamer te brengen. Den bewoner is het misschien niet eens opgevallen. Het is alsof dit teeken moet blijven bestaan om de bevolking te herinneren aan het A. N. V.! Zou dit een goed voorteeken zijn?

* * *

Ten slotte een enkel woord over de Koloniale Bibliotheek. Hare geschiedenis vindt men beschreven in „de Boekzaal" 3e jaargang No. 7, 30 Juli 1909.

De Commissie, door het A. N. V. verzocht, werd in 1907 benoemd bij Gouv. Res. van 21 October 1907, No. 10069, „tot verbetering van den ongunstigen toestand, waarin de Koloniale Bibliotheek, wat „de lokaliteit aangaat, verkeert." Ondergeteekende had daarin als secretaris zitting. Na indiening van het verslag duurde het eenige jaren alvorens enkele hervormingen tot stand kwamen.

Het beheer is bij Gouv. Res. van 11 April 1911, No. 5, opgedragen aan een Commissie, waarvan de inspecteur van het onderwijs voorzitter is. Ondergeteekende was eenigen tijd secretaris, doch heeft op 27 December 1912 die betrekking neergelegd om redenen, onafhankelijk van zijn wil.

De Commissie, uit 3 leden bestaande, telt er nu nog 2, aangezien er een naar Europa is vertrokken.

Ongetwijfeld doet die Commissie wat zij kan. Wat ontbreekt is... geld.

En de eerste eischen om de bibliotheek aan haar doel te doen beantwoorden zijn: 1°. het vestigen op een goed gelegen punt in de stad; 2°. een aantrekkelijke leeszaal te maken, waar het luchtig is; 3°. een bruikbare catalogus samen te stellen en 4°. de inrichting te openen op geschikte uren evenals die van 't A. N. V. van 5—8 of 6—9 uur 's avonds.

Als deze vrome wenschen worden vervuld, waarnaar zeker èn Gouverneur èn Commissie van Beheer streven, dan zal de door eenige leden der Kamer betoogde wenschelijkheid zeker in vervulling treden.

In de eerste plaats dan is het noodig dat daarvoor een crediet wordt toegestaan. Van het slagen ben ik zeker.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Paramaribo, 14 April 1914.

1). Zie de photo's in Neerlandia No. 1 van Jan. 1911.
2). Zie mijn artikel in Neerlandia No. 1 van Jan. 1914.

ANTILLEN

De hoedennijverheid op Curaçao.

Eene nijverheid op Curaçao, welke meer en meer de aandacht trekt en verdient is zeer zeker de hoedenindustrie.

Ofschoon het vlechten van stroohoeden ook vroeger voor velen uit de mindere standen eene dikwijls goede broodwinning opleverde, heeft deze tak van nijverheid eerst sedert een tiental jaren een grootere vlucht genomen.

In het Curaçao-nr. van Neerlandia, uitgegeven in 1905 wordt nog slechts met enkele woorden van deze industrie gewag gemaakt. Indien dit nummer thans zou moeten verschijnen, dan zou de hoedenindustrie daarin zeer zeker eene veel ruimere plaats innemen; aangezien de Curaçaosche stroohoed in de laatste jaren een belangrijk uitvoerartikel geworden is.

Wel werden vroeger door de kooplieden op Curaçao groote hoeveelheden stroohoeden uitgevoerd en vonden deze tegen nogal goede prijzen in Europa en Amerika gunstigen afzet; doch het waren bijna uitsluitend stapelhoeden van grove kwaliteit; terwijl het vlechten van fijnere soorten nog weinig of niet werd beoefend.

De Curaçaosche stroohoed kon, tot vóór enkele jaren, nog niet wedijveren met den Panamahoed; terwijl thans de fijnere soorten in de groote steden van Europa onder den naam van Panamahoeden tegen hooge prijzen verkocht worden. De mooie Panamahoeden, welke men in de winkels uitgestald ziet, zijn dikwijls van Curaçao afkomstig.

Zooals gezegd is, werden vroeger bijna uitsluitend grovere hoeden gevlochten. Het was eene volksindustrie zonder leiding.

Toch was dit hoedenvlechten dikwijls eene ware uitkomst voor de arme bevolking, welke anders in tijden van droogte aan de grootste armoede ware blootgesteld geworden.

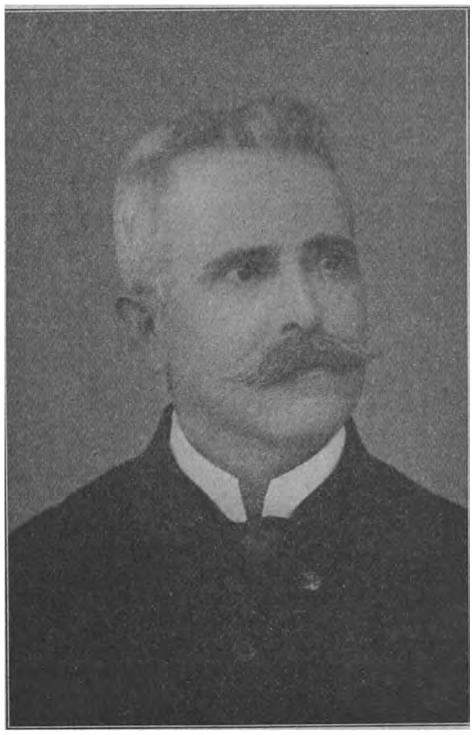
Een zestal jaren geleden was de vraag naar stroo-

hoeden zoo groot, dat zelfs die grove hoeden bij duizenden werden uitgevoerd.

Het hoedenvlechten was eene huisindustrie geworden, waarmede geheele gezinnen in hun onderhoud konden voorzien. Het kwam zelfs voor, dat men met moeite dienstboden kon krijgen, omdat ze met hoedenvlechten meer konden verdienen.

Die grove hoeden vonden hun weg niet alleen naar de landbouwende bevolking in Amerika en Europa; doch ook in de badplaatsen zag men vele dames en kinderen aan het strand wandelen, een gewonen Curaoçaohoed dragend, enkel versierd met een gekleurd lint.

De stroohoed was een modeartikel geworden. Dit was dan ook de reden, waarom velen in de toekomst weinig verwachting hadden van deze indus-

H. J. COHEN HENRIQUEZ,
leider der hoedennijverheid op Curaçao.

trie en meenden dat deze opleving slechts tijdelijk zou zijn.

Zoodra deze gril der mode voorbij ging, zou ook de hoedenindustrie weder terugzinken tot haren vroegeren omvang.

Evenwel de feiten hebben deze kleinmoedige meening gelogenstraft. Wel moge het waar zijn, dat de grove hoeden niet meer zoo veel gedragen worden en zich door de nieuwe eischen, welke de mode stelt, niet hebben kunnen handhaven; daartegenover staat dat de fijnere hoeden nog steeds in trek zijn en altijd gewild zullen blijven.

De hoedennijverheid op Curaçao zou zich echter alleen dan kunnen staande houden op de wereldmarkt; indien men zich ook daar ging toeleggen op het vlechten van fijnere hoeden.

Evenwel alle leiding en organisatie op Curaçao ontbrak. De bevolking moest niet alleen het fijnvlechten nog geleerd worden; doch zij moest er ook van overtuigd worden dat men met het vlechten van fijnere hoeden meer kan verdienen dan met het vlechten van grove hoeden. (Een grove hoed wordt in één dag gevlochten; voor een fijnen hoed zijn soms drie weken noodig.)

Dat dit doel bereikt werd en de hoedenindustrie op Curaçao thans reeds op eene hoogte staat, dat zij kan mededingen op de wereldmarkt is te danken aan den heer H. J. Cohen Henriquez, die zich, hoewel gouvernementsambtenaar zijnde, in zijn vrijen tijd geheel gegeven heeft aan de verbetering der hoedenvervaardiging.

Hij heeft van deze nijverheid eene grondige studie gemaakt in de omringende landen, waar het hoedenvlechten reeds tot hooge ontwikkeling was gekomen. Hij heeft enkele fijnvlechtsters opgeleid en daarna op Curaçao en de andere eilanden van onze kolonie cursussen doen houden, waar deze fijnvlechtsters hunne kunst weder op anderen konden over brengen. Hij heeft in woord en geschrift bij de bevolking belangstelling gewekt voor deze industrie en zoo is de heer Henriquez in werkelijkheid haar leider geworden.

Welk eene hoogte het hoedenvlechten onder zijne bekwame leiding reeds vijf jaar geleden bereikt had, heeft men kunnen zien op de in 1909 te Amsterdam gehouden Middenstands-Tentoonstelling, waar een afzonderlijke afdeeling was voor de Curaçaosche vlechtkunst en waar men dagelijks drie Curaçaosche meisjes de fijnste hoeden kon zien vlechten.

De industrie verkeerde echter toen nog in hare kinderjaren. Wel werden grootere vorderingen gemaakt in het fijnvlechten en werd meer aandacht geschonken aan den vorm van den hoed; doch men was nog niet voldoende op de hoogte van de eischen, welke op de wereldmarkt gesteld werden omtrent modellen, kleur, enz.

Ook was het aantal fijnvlechtsters nog te gering om groote orders voor Europa te kunnen uitvoeren. Dat op Curaçao ook fijne hoeden gevlochten worden, welke voor die uit Peru en Ecuador, waar de echte Panamahoeden vandaan komen, niet behoeven onder te doen; was in Europa nog maar weinig bekend.

Voor de verdere ontwikkeling dezer nijverheid op Curaçao was het dus noodzakelijk haar meer bekendheid te geven en betrekkingen aan te knoopen met de groothandelaren in Europa.

Hoewel reeds in deze richting gewerkt werd, zoo is het duidelijk dat eene reis naar Europa en Amerika door iemand, volkomen bekend met hetgeen Curaçao leveren kan, voor de verdere ontwikkeling der hoedenindustrie van groot nut zou kunnen zijn.

Dit werd ook ingezien door onze Regeering en het spreekt van zelf, dat zij den heer Henriquez, wiens verdienste zij reeds erkend had door zijne benoeming tot ridder in de orde van Oranje-Nassau, als den aangewezen man beschouwde om zulk eene studiereis te ondernemen.

Zoo vertrok hij den 28sten April 1913 van Curaçao met eene opdracht van den Gouverneur der kolonie, teneinde zich op de hoogte te stellen van wat de handel in Europa en Amerika voor eischen stelt ten opzichte van de hoedenindustrie; alsmede van hetgeen ter verbetering van die nijverheid in de kolonie zou kunnen worden gedaan en meerdere afzet voor de Curaçaosche hoeden te vinden.

Na eene afwezigheid van zes maanden keerde de heer Henriquez naar Curaçao terug en thans ligt het verslag van zijn reis voor ons. Wij hebben dat verslag met zeer veel belangstelling gelezen. De heer Henriquez heeft zich op loffelijke wijze van zijn taak gekweten. Hij bezocht achtereenvolgens de steden Santander, Bordeaux, Parijs, Brussel, Den Haag, Delft, Amsterdam, Keulen, Fankfurt, Berlijn, Hamburg en Nieuw-York. Overal stelde hij zich in verbinding met onze Kamers van Koophandel en met de voornaamste importeurs van stroohoeden; teneinde zich zoo volledig mogelijk op de hoogte te stellen van de eischen, welke op de markt gesteld worden. Hij had vele modellen van fijne hoeden mede gebracht en overal viel deze verzameling zeer in den smaak wat het vlechtwerk betreft.

Onder Curaçaosche hoeden werden enkel en alleen verstaan de meest grove soort; bekend onder den naam van stapelhoeden. (Staple Hats).

Het wekte verbazing, dat op Curaçao ook fijne hoeden gevlochten worden.

Zoo werden overal betrekkingen aangeknoopt en reeds vele proeforders ontvangen.

Verschillende bleekerijen en ververijen werden bezocht, teneinde zich omtrent de beste methode van bleeken en kleuren der hoeden op de hoogte te stellen.

Met dit doel werd ook een bezoek gebracht aan Prof. Dr. G. Iterson Jr. te Delft, met wien te voren reeds briefwisseling was geopend omtrent het vinden van een bleekings- en kleuringsmiddel, dat met goed gevolg op de Curaçaosche hoeden zou kunnen worden toegepast.

Aangezien iedere fabriek haar geheimen heeft, is het moeilijk van den fabrikant volledige inlichtingen te verkrijgen. Onder leiding van Prof. Iterson zijn reeds, met goed gevolg proeven genomen, welke zullen voortgezet worden; teneinde te verkrijgen dat de hoeden in de kolonie zelve zullen kunnen worden gebleekt.

Met het Ministerie van Koloniën en dat van Landbouw, Nijverheid en Handel werden besprekingen gehouden in het belang der voor de kolonie zoo belangrijke nijverheid.

Zoo is de heer Henriquez terug gekeerd met een schat van kennis en gegevens om de hoedenindustrie te leiden in goede banen en haar steeds tot meerdere ontwikkeling te brengen.

Wil men de vruchten plukken van deze studiereis dan moet onder goede leiding uitvoering gegeven worden aan de voorstellen in het rapport gedaan.

Kieschheidshalve heeft de heer Henriquez in zijn rapport het punt „leiding der industrie" niet aangeroerd; doch wie zal niet toegeven, dat die leiding aan niemand beter kan worden toevertouwd dan aan den man, die de hoedennijverheid gebracht heeft tot de hoogte, welke zij thans reeds heeft bereikt.

Doch dan ook geen halve maatregelen genomen!

Die noodzakelijke leiding is zóó uitgebreid en veelomvattend, dat zij de volle werkkracht van een man vraagt.

Men ontheffe den heer Henriquez dus van zijne tegenwoordige betrekking en benoeme hem tot leider der hoedennijverheid.

Dan zal deze industrie zich kunnen blijven ontwikkelen en in belangrijke mate bijdragen tot de welvaart van onze kolonie Curaçao.

J. A. SNIJDERS Jr.

Arnhem, Mei 1914.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche Brieven.

XXI.

Pretoria, 23 April 1914.

Begrijpen en weten.

In sommige bladen in Holland is de spot gedreven met de antwoorden die door enkele kinderen bij 't lagere Taalbond-examen zijn gegeven. Zoo oppervlakkig beschouwd, waren die antwoorden ietwat bespottelijk. Maar men heeft vergeten dat verschillende kinderen van Engelsche ouders naar dit Taalbondexamen opgaan en dat men van Engelsche kinderen, op hun twaalfde jaar, wel eens vreemdsoortige antwoorden omtrent de Hollandsche taal kan verwachten. Ik erken dat die antwoorden vaak blijk gaven van slecht onderwijs in het Hollandsch, doch om de juiste beoordeeling te verkrijgen zou men moeten weten van welke dorpen en wie weet welke onmogelijke buitenplekken deze kinderen kwamen. Maar wat mij vooral opviel, is dat geen enkel blad erop heeft gewezen hoe die antwoorden toch ook vaak getuigden van helder doordenken. Spreekwoorden verklaren is een kwestie meer van weten dan van begrijpen, en wanneer een kind nimmer een spreekwoord heeft hooren uitleggen, kan men moeilijk vorderen dat het de juiste beteekenis ervan zal snappen. Ik zou wel eens willen zien welke verklaringen kinderen in Holland zouden geven van een spreekwoord dat zij nimmer hebben gehoord. Ik geloof dat zij de beantwoording bij een examen eenvoudig achterwege zouden laten. Niet aldus het Afrikaansche kind. Dit denkt er over na en geeft zijn eigen verklaring, en dan klinkt de uitleg van „Een bok schieten" door „zich verloven" nog niet zoo mal. Het kind heeft daarbij gedacht hoe een jongen bij de verloving het meisje vangt of omgekeerd, waarbij niet moet worden vergeten dat men hier het woord bok zoowel voor de mannelijke als de vrouwelijke dieren gebruikt en dat men in Zuid-Afrika spreekt van melkbokken.

„De hond in den pot vinden" te verklaren door „een dief op zijn steelplek vatten" is evenmin zoo dwaas als het oppervlakkig lijkt. Het kind heeft zich den hond gedacht, die in den pot aan het snoepen was en er niet zoo gauw uit kon, toen hij op heeter daad werd betrapt.

Een eigenaardige, doch volstrekt niet onlogische gedachtengang spreekt uit de omschrijving van „op zijn elf en dertigst" door „iemand 'n flink pak slaag geven". Het kind vond het woord elf en dertigst een toepasselijken naam voor een zeker lichaamsdeel dat ik niet mag noemen en waarop het kind wel eens de slagen had voelen aankomen.

Bij „door de vingers zien" en „iemand afloeren" zal ieder gemakkelijk het verband begrijpen en men zal dan moeten toegeven dat die verklaring van niet weten blijk geeft, doch niet van niet begrijpen.

Maar genoeg van deze kwestie. Ik zou gemakkelijk mijn heelen brief kunnen vullen met aanhalingen en verklaringen. Ieder opvoedkundige zal thans wel toegeven dat het verkeerd was van sommige krantenschrijvers om alleen het komieke in deze antwoorden te zien, doch niet het gezond verstand en het doordenken van het Afrikaansche kind te huldigen.

Bedevaart naar Irene.

Ik heb altijd eerbied, hooggaande eerbied voor den arbeid van den Tak Pretoria van de Z.-Afr. Vrouwen-Federatie. Zij heeft een huishoudschool en een reddingshuis hier gesticht en onderhoudt beide. Zij doet jaarlijks op den 16den December, Dingaansdag, een bedevaart naar het oude kerkhof nabij de woning van wijlen President Kruger om daar de graven te versieren van de burgers die in den oorlog zijn gevallen. Zij heeft thans weer den Goeden Vrijdag bestemd om op te gaan naar het kerkhof te Irene, waar een kleine 3000 vrouwen en kinderen uit de Concentratie-kampen begraven liggen. Ruim duizend mannen, vrouwen en kinderen waren Goeden Vrijdag l.l. naar dit kerkhof getogen en hebben er bloemen en kransen op die graven gelegd, eenvoudige steenhoopen met den naam van deze heldinnen, oude zoowel als heel jonge. En te midden van die innige bedevaartgangers heeft Jan Celliers, de dichter, een vers gelezen, dat hem uit het hart was opgeborreld, toen hij eenmaal dit kerkhof bezoekende het overdekt vond met cosmosbloemen, een weelde van kleur. Geen graf was er te zien, alleen bloemen, bloemen overal.

Taalbondprijzen.

Zoo bereidt deze Tak der Z.-A. V.-F. jaarlijks een prijsuitdeeling voor alle geslaagden bij de Taalbondexamens voor. Ruim 190 boeken werden er dit jaar weer aan deze kinderen uitgereikt. Die uitreiking

gaat altijd met prettige feestelijkheid gepaard. Het is als het ware een groot familiefestijn, de vaders en moeders glunderen en de kinderen glunderen, ieder is blij gestemd en niemand afgunstig. Voor ieder kind, dat op het tooneel verschijnt om zijn prijs te aanvaarden uit de handen van een onzer Afrikaansche vrouwen — dit jaar was het mevr. Beyers, die met een vriendelijk woord en een vriendelijken handdruk de prijzen aan ieder persoonlijk uitreikte — klonk hartelijk handgek'ap, voor den een mocht het wat meer zijn dan voor den ander, doch we gemeend was het altijd. Onnoodig te zeggen, dat al deze boeken Hollandsch waren.

Het Hollands leeft.

Als wij al die dingen hier zien en lezen dat er ook elders in Zuid-Afrika veel leven is, dan voelen wij ons weer bemoedigd. Zoo nu en dan mogen we al eens twijfelachtig worden en denken dat het Afrikaansch het in Zuid-Afrika nooit zal kunnen harden tegen zijn sterken tegenstander het Engelsch, die neerslachtigheid duurt nooit lang, telkens komen er weer bewijzen op hoe het Hollandsch hier in Zuid-Afrika leeft. En dan zeggen wij weer met Totius: My dood krij is min.

We gaan vooruit, niet achteruit. De invoer van boeken uit Holland is in 1913 gestegen met £ 345 en die van schoolbehoeften — wat ook voornamelijk boeken zijn — bijna verdubbe'd en van £ 2.844 in 1912 geworden tot £ 5.473 in 1913.

Maar wat een voortdurende strijd moet hier worden gestreden! Een enkel voorbeeld daarvan weer. Onlangs zou er een boot van de Union Castle uit Rotterdam vertrekken, die onder de bepalingen van de post-overeenkomst, stamboekvee kosteloos zou vervoeren. Die boot gaat alleen als er honderd stuks van dergelijk vee voor Zuid-Afrika bij elkaar zijn. Men zou nu denken dat door de Union Castle tijdig zou worden kennis gegeven van het vertrek van deze booten? Geen denken aan. Vijf weken voor het vertrek verscheen de kennisgeving in de bladen van Zuid-Afrika. Belanghebbenden hadden dus niet eens gelegenheid naar Holland te schrijven en vandaar tijdig antwoord te ontvangen. Zoo wordt de veehandel met Holland tegengewerkt. En toch wint de zoogenaamde Frieslander het hier verreweg in populariteit van elke andere soort vee. Dat is onlangs weer glashelder uitgekomen bij de groote landbouw-tentoonstelling te Johannesburg. De echte vee-boeren, niet de goud-koningen die boeren uit liefhebberij, hadden bijna uitsluitend Friesch vee ingezonden en de heer J. G. van den Bosch, die door het Friesche Rundvee Stamboek was uitgezonden om dit vee te keuren, had de zwaarste taak van alle prijsrechters. Hij was zeer ingenomen met de inzendingen en verzekerde, tot niet geringe voldoening van de Hollandsche Afrikaners, dat het te Johannesburg ingezonden Friesche vee zelfs op een Hollandsche tentoonstelling een goed figuur zou hebben gemaakt.

OU-BOET.

Afdeelingsleven in Zuid-Afrika.

Afdeeling Kaapstad

heeft een vernieuwing ondergaan, welke het beste doet verwachten voor een grooter en krachtiger werkzaamheid.

Het nieuwe bestuur is aldus samengesteld: F. W. Reitz, eere-voorzitter; Dr. R. Fruin, voorzitter; G. van Heerde, penningmeester; mej. W. Maas, Alice's Hope, Alexandra road, Wijnberg, 1e secretaresse; E. W. Pekelaar, 2e secretaris; mej. O. v. Oordt en de heeren Huysman, v. Aken en Dormehl, leden.

Het nieuwe bestuur bereidt een Hildebrand-avond voor.

In een volgend nummer — dit biedt geen ruimte meer — hopen we een en ander uit het jaarverslag en de belangrijke mededeelingen over de Hollandsche leeszaal en boekerij over te nemen.

Afdeeling Johannesburg.

8 April hield Dr. P. W. de Villiers, prof. aan het Universiteitscollege te Pretoria een belangwekkende lezing over „De Volkskunde als hulpwetenschap voor de Geschiedenis". Gebrek aan plaatsruimte verhindert ons ditmaal er meer van te zeggen.

Het bestuur van dezen werkzamen Tak ontwerpt een plan voor een taalfeest in het najaar.

Afdeeling Potchefstroom.

17 April heeft deze Afdeeling een Holl.-Afr. lieder-avond gegeven. Het programma vermeldt o. m. de namen van Nicolai, Tetterode, Totius, De Vlieghe, Kor Kuiler, Hullebroeck, De Mol, V. Loosjes, De Jong, Van Rennes.

Medewerking verleenden de dames A. Tilanus—Van Griethuyzen (welke dame met medewerking van mevr. Geerling en den heer Henny ook te Pretoria een welgeslaagden Holl.-Afr. lieder- en voordrachtavond gaf op 9 April), F. R. Joubert, A. Dormehl, J. Raats en J. Feltman, de heeren J. Boneschans, Parsons, Geij van Pittius, J. M. Pons, J. Hillebrand, M. v. d. Bent, A. Y. Zerwick, J. Wentzel en C. Klopper.

Prof. J. Kamp hield de openingsrede.

De avond slaagde uitmuntend, dank ook vooral de bemoeiingen van onzen vertegenwoordiger, den heer A. H. Koomans.

Het nette programma, dat de Drukkerij Het Westen van den heer De Graaf eer aandoet, was versierd met verscheiden kernachtige lofspraken op het eigen lied. Veel Nederlandsche Vereenigingen kunnen daar weer een voorbeeld aan nemen.

AMERIKA

Mexico.

Mr. H. P. de Kanter Jr., reeds als student te Leiden een groot voorstander van het A. N. V., daarna als bestuurslid der Afdeeling Haarlem zijn blijvende belangstelling toonend, gelijk nog later bij zijn vestiging in Mexico als directeur eener Hollandsche bankinstelling, is benoemd tot consul-generaal der Nederlanden voor de Ver. St. van Mexico.

Het aantal der inderdaad Nederlandsche consuls is dus weder met een vermeerderd.

Dr. Schepers gaf hem bij zijn vertrek naar den vreemde in 1908 als hulde en wensch mee:

Een stuwkracht, die wij node missen gaan
En elders toch zo graag met kracht zien werken,
Dat zijn gedachtnis ons opnieuw zal sterken
Om opgewekt ten wereldstrijd te gaan.

Blijf stuwkracht ginds in heete zuiderzon;
Laat daar verbaasde mensen zien en horen
Dat Neêrland is tot nieuwen bloei herboren,
Met jonge kracht een grootsche taak begon.

Een gouden jubileum.

De Nederlandsche Vereeniging „Eendracht maakt macht" te Nieuw-York heeft haar 50-jarig bestaan gevierd.

De gezant der Nederlanden te Washington, de heer Ridder van Rappard; de consul-generaal, Dr. A. van de Sande Bakhuizen, Prof. Van Noppen en Prof. A. van C. P. Huizinga, vereerden het feest met hun tegenwoordigheid.

Uit het met tal van portretten versierde Jubileum-album, met groote toewijding door een der leden, den heer J. L. F. de Meyere, samengesteld, blijkt

dat „Eendacht maakt macht" veel goeds tot stand heeft gebracht. Behalve dat zij ongeveer 17.000 doll. uitkeerde voor het Zieken- en Weduwenfonds, werd door haar 1200 doll. gezonden ten behoeve van de Boeren. Bij verschillende rampen, ook die welke het oude vaderland teisterden, stak de Vereeniging de behulpzame hand uit.

„Eendracht maakt macht" is een van de weinige Nederlandsche Vereenigingen in Nieuw-York, die zijn blijven bestaan. Dat zij nog lange jaren een sieraad blijve voor den Nederlandschen stam in de Vereenigde Staten.

INGEZONDEN.

De strijdwijze van het Alg. Nederl. Verbond.

Geachte Redactie,

De kortheid van mijn vorig stukje blijkt tot misverstand aanleiding te hebben gegeven. Geenszins dacht ik alleen aan den toon van Neerlandia, waar ik aanmerking maakte op de strijdwijze van het A. N. V.

Het gebruik van een slagzwaard heb ik niet aanbevolen voor onzen strijd; ik doe het te minder, nu U de schimmen van Athos, Porthos, Aramis en d'Artagnan voor mij hebt opgeroepen. Maar ik kan de verzuchting niet weerhouden: „Ach, mocht het A. N. V. zijn strijd voeren even hoffelijk, maar ook even krachtig en even weinig bevreesd om de Richelieu's van den tegenwoordigen tijd te ontstemmen, wanneer het dat nuttig en noodig acht, als d'Artagnan en de drie musketiers dat deden, zelfs al maakten zij het zich daardoor moeilijk „om hun rekening sluitende te maken".

U zinspeelt op een Latijnsch spreekwoord. Ik heb wel eens gehoord van suaviter in modo, fortiter in re. Maar dat het Hoofdbestuur van het A. N. V. een suaviter in modo, suaviter in re in ons Verbondsvaandel heeft geschreven en hardnekkig weigert, het tweede suaviter in fortiter te veranderen, zie, dat betreur ik ten zeerste.

U beleefd dankend voor de plaatsing dezer enkele regels, hoogachtend,

A. LOOSJES.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Boeken-Commissie.

Voor de vierde maal mocht de Boeken-Commissie een aanzienlijke gift van H. M. de Koningin-Moeder ontvangen, „als bewijs van belangstelling".

Inlichtingendienst voor de studie aan de Nederl. Hoogescholen.

In deze Commissie zijn benoemd voor: Amsterdam (G.-U.), de heer F. H. A. de Graaff, Weesperzijde 97; Utrecht, de heer W. L. Nieuwenhuysen, Weesbrug 100 bis.

Utrecht (Stud.-Afd).

Wegens ziekte van den heer Th. A. Wieten, zal de heer W. L. Nieuwenhuysen, Weesbrug 100 bis, voorloopig het schrijver-penningmeesterschap van de Afdeeling waarnemen.

In het land van Guido Gezelle.

Onder dezen titel heeft mej. H. S. S. Kuyper, dochter van Dr. A. Kuyper, haar reisindrukken van Vlaanderen te boek gesteld en bij La Rivière en Voorhoeve te Zwolle uitgegeven. Wij komen op dit belangrijk werk nader terug.

XXXIIIe Ned. Taal- en Letterk. Congres.

Wij herinneren er aan, dat men zich als lid kan opgeven bij den heer J. Schreuders, 1e penningmeester der Regelingscommissie, Groote Markt 1, Haarlem, aan wien men gelijktijdig zijn bijdrage gelieve te zenden.

Hoogste Recht.

Bij de eerste behandeling voor den kantonrechter van de zaak van den student, die in een Nicht Raucher-wagen der S. S. een sigaar had gerookt, had de verdediger, Mr. Bilderdijk, reeds gewezen op den eerbied, die ook de S. S. verschuldigd is aan de Nederl. taal.

Bij de behandeling voor den Hoogen Raad besloot de advocaat-generaal, Mr. Besier, aldus:

„Uw college zal bij dit arrest een schoone gelegenheid hebben om niet slechts het recht in 't algemeen, maar ook het goed recht van de Nederlandsche taal, zij 't ook in een kleine zaak, te handhaven."

De Hooge Raad, uitspraak doende, overwoog, dat een verbod vanwege de Nederlandsche overheid moet zijn gesteld in de Nederlandsche taal, en ontsloeg den beklaagde van rechtsvervolging.

Het A. N. V. is den heer A. J. van Vessem dank verschuldigd voor het feit, dat hij door opzettelijk verzet, het recht onzer taal in eigen land op deze wijze heeft doen bekrachtigen.

Binnenhuiskunst.

De Amsterdamsche correspondent van de Nieuwe Rotterdamsche Courant schrijft:

„De benaming Binnenhuiskunst schijnt mij duidelijker dan het aangekondigde Ruimtekunst het karakter aan te geven van de tentoonstelling, thans in 't Binnenhuis in de Raadhuisstraat gehouden... Onder ruimtekunst zouden wij liever verstaan de bouwkunst, die in 't bijzonder zich richt tot wat de Duitschers noemen: das Raumgefühl! Ruimtekunst zal men toch wel hebben te omschrijven als de kunst der ruimteverdeeling, d. i. juist de kunst van de verhoudingen, die het wezen uitmaakt van de bouwkunst. Weliswaar komt het bij een kamerinrichting ook aan op de verhouding; de verhouding der meubelen tot de ruimte, de ruimtevulling, maar er is toch heel wat meer mee gemoeid, dat speciaal met de stoffeering samenhangt."

Mogen wij herinneren aan wat wij te dien aanzien al' vroeger hebben geschreven? Bij raadpleging van een Duitsch woordenboek zal men zien dat „Raum" niet alleen „ruimte" beteekent, maar ook „kamer" of „vertrek". Waar de Duitschers de kunst van een huis in te richten Raumkunst noemen, is ruimtekunst dus niets meer of minder dan een verkeerde vertaling. Kamerkunst of binnenhuiskunst is eenvoudig de goede vertaling, aangezien men hier niet met Raum = ruimte, maar met Raum = kamer heeft te maken.

Nederlandsche ingenieurs in den vreemde.

In October zijn de ingenieurs O. C. A. van Lidth de Jeude en B. van Exter naar Tsjifoe vertrokken om, in opdracht van de commissie tot verbetering van die Chineesche haven, een onderzoek in te stellen en een plan te ontwerpen voor een golfbreker. Het is een groot werk, waarvan de uitvoering, naar schatting van die ingenieurs, vier jaar zal duren.

Zij hebben zich van die opdracht gekweten, en zijn in het begin van Mei naar ons land teruggekeerd, naar de North China Herald getuigt, na hun harde werken en uitgebreid onderzoek een uitmuntenden naam en voor de uitvoerders van het werk kostbare gegevens achterlatende.

„Overzichtelijk".

Wij hebben in een vorig nummer, inplaats van het naar Duitsch voorbeeld en in strijd met het Nederlandsche spraakgebruik gevormde „overzichtelijk", voorgesteld „overzichtig" te schrijven, naar de wijze van „doorzichtig", „omzichtig" enz. In een onzer bladen werd, naar aanleiding daarvan, ook „overzienbaar" en „overzienlijk" geopperd. Dat kan ook.

Het zal ons benieuwen of die drie Nederlanders den Duitscher, die al een grooten voorsprong heeft, nog kunnen inhalen en achter zich laten.

Friesch Vee voor Z.-Afrika.

Onze vertegenwoordiger te Potchefstroom, de heer A. H. Koomans, schrijft:

„Wij hebben hier tentoonstelling. De heer Van den Bosch, deskundige in Friesch vee, zal een lezing houden. Het bezoek is zeer goed en ik vertrouw wel dat binnen korten tijd bestellingen voor Friesch vee naar Holland zullen gaan."

Handelsinlichtingen voor Rijnland en Westfalen.

De mededeeling onder dit hoofd in het Mei-nr. van Neerlandia gedaan, was minder juist en behoorde in den vorm, waarin ze ons ter kennis werd gebracht, onder de advertentiën.

De verbetering vindt men thans in deze rubriek opgenomen.

Hoch!

Multatuli zegt ergens, dat wie zijn Hollandsch niet beneden den Moerdijk heeft verleerd, Hoera! roept, en niet Hoezee!

In de bladen stond onlangs te lezen, hoe de bemanning van een paar Nederlandsche torpedobooten, naar Maastricht opgestoomd, daar ontvangen was. De voorzitter van de Maastrichtsche afdeeling van de Vereeniging Onze Vloot heette officieren en minderen welkom en „op zijn voorstel werd er een Hoog! aangeheven op H. M. de Koningin."

De Moerdijk schijnt voor sommige leden van de Vereeniging Unsere Flotte nog een gevaarlijk vaarwater.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

J. A. Plak, vroeger pension Coers, Hof Aue 28, Elberfeld.
E. W. Maurenbreeker, vroeger Turfmarkt 8, Leiden (thans in Indië).
A. J. J. Hammelburg, vroeger Sweelinckstraat, Den Haag (thans in Indië).
H. A. van Loghem, vroeger Rapenburg 51, Leiden (thans in Indië),
W. van Es, vroeger hoek 5e en Hullstraat, Vrededorp (Transvaal).
W. Francken, vroeger 22 Hawksley Road, Stoke Newington, Londen N.
Z. W. P. J. Vonk de Both, vroeger Kr. N. Gracht 28, Utrecht.
P. B. J. Cramer, vroeger Rijswijk.
P. Boonstra, vroeger Brugstraat 20, Groningen.
P. C. v. d. Giessen, vroeger Georgstr. 26, Bremen.
Dr. P. F. de Haseth Möller, vroeger dir. van het Sanatorium „Curaçao", Curaçao.
Mej. J. v. Zijll de Jong, vroeger Stoeldraaierstraat 9a, Groningen.
Ricardo M. Beaujon, vroeger p/a. Amercan Bazaar, Panama (Rep. Panama).
D. P. D. Fabius, vroeger p/a. Holl. Amerika-lijn, N. Dearbornstr. 145, Chicago.

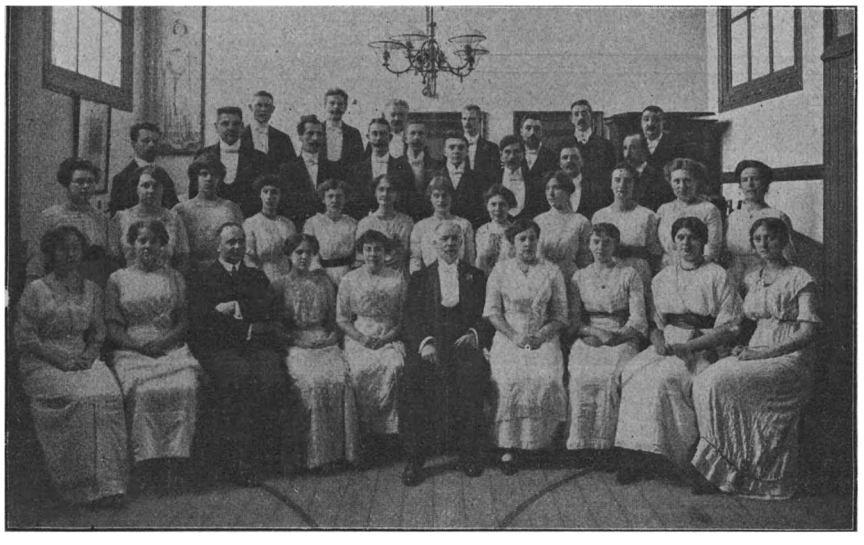
Vereeniging voor beschaafde Ned. uitspraak.

Dat deze jonge vereeniging te Antwerpen niet alleen door vergaderingen, samensprekingen en geschriften haar doel tracht te bevorderen, blijkt wel uit het onlangs doen optreden van het bekende Spoel's a Capellakoor uit Den Haag. Het verband tusschen goeden zang en beschaafde spraak behoeft trouwens niet nader te worden uiteengezet. De leider had voor deze gelegenheid een geheel Nederlandsch programma samengesteld, liederen van Valerius, Röntgen, Waelrant, Spoel, Blockx, Corn. van Oosterzee en Florimond van Duyse. De bijval was groot.

De heer Spoel heeft dezer dagen zijn 50ste werk, „Ons Lied" uitgegeven, op woorden van Mr. H. W. van der Meij, waarvan de laatste regels luiden:

Het blijve Uw trots, ons Vaderlandsch lied,
Dat lied der eigene tale.

Spoel's a Capellakoor voerde op den kunstavond (23 Mei) door de gemeente 's-Gravenhage aangeboden bij gelegenheid van het bezoek van H.H. M.M. den Koning en de Koningin van Denemarken Nederlandsche liederen uit. De Koning benoemde den heer Spoel tot ridder in de Dannebrogsorde.

Spoel's a Capella-koor.

18e Jaargang. No. 7 Juli 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Weg met de oneigene tale en den schijn
Van elders geborgde gepeizen,
Dat in mij en aan mij is, dat heet ik mijn;
Oneigene, ik late u,.... gaat reizen!

GEZELLE.

INHOUD: Thomson †. — J. D. Baron van Wassenaer van Rosande †. — Ons nationaal muziekleven, door Wouter Hutschenruijter. — Van overzee. — *Commissie t. b. v. h. g. v. zuiver Nederlandsch.* — ***Buitenland:*** Egypte. — Venetie. — Londen. — Boedapest. — Australie. — Keulen. — Bremen. — Rumenië. — ***Nederland:*** Barbaarsch Nederland. — ***Vlaanderen:*** Een pleidooi pro domo. — Uit onze Takken. — ***Oost-Indië:*** Jaarverslag 1913, door A. R. Hazenberg. — Verkort verslag der Groepsbestuursvergadering van 30 April. — Nederl. Ind. Paketvaart-Mij. — Plan voor een Technische Hoogeschool. — Tropisch Nederland No. 5. — *West-Indië*: Verslag over 1913, door H. M. Chumaceiro. — De Hoedennijverheid in de kolonie Curaçao, door J. A. Snijders Jr. — ***Zuid-Afrika:*** Z.-Afr. brieven XXII, door Ou-Boet. — Afd. Kaapstad en O. — Ventersdorp. — Potchefstroom. — Bloemfontein — Holl. Afr Boeken. — Johannesburg — *Amerika:* Hope College, door A. Raap. — Uit Nieuw-York, door J. van Folker. — Berichten. — George Washington Goethals. — *Ingezonden:* Buitenlanders in Nederl. Ind. Staatsdienst, door Jhr. Sandberg. — De Ned. Herv. Kerk te Petersburg, door C. C. J. v. d. Klaauw. — ***Mededeelingen en Allerlei.*** — *Nieuwe Leden.* — Rekening en Verantw. Hoofdbest. over 1913. — ***Advertentiën***

Thomson.

Eerst de dood van overste Thomson heeft aan het licht gebracht, hoe hij werd gewaardeerd.

Een eerlijk man, een trouw vriend; met hart en ziel militair, kundig in zijn vak, dapper in het gevecht, goed voor zijn soldaten en bij hen in aanzien, een geboren leider; een man met politieken aanleg, in de Tweede Kamer iemand van beteekenis, onafhankelijk en moedig; een man met geestdrift en idealen, een van wie kracht uitgaat.

In Atjeh verwierf hij de Willemsorde, in den Boerenoorlog en in de Balkanoorlogen was hij attaché; in Albanië kwam hij alras onder het keurkorps Nederlandsche officieren op den voorgrond. Hij toonde er zich zoowel de bekwame militair als de man van beleid. Zijn onderhandelingen met de oproerige Epiroten zouden een vreedzame en bevredigende oplossing hebben gebracht, hadden kuiperijen er geen einde aan gemaakt.

L. W. J. K. THOMSON †.

Toen de nood hoog rees en de hoofdstad in gevaar kwam, was hij de aangewezen man om het bevel te voeren. Hij gaf leiding aan de gebrekkige strijdkrachten van den Koning en stelde Durazzo in staat van tegenweer. Dat deed hij, terwijl allerlei verborgen invloeden zijn werk belemmerden en hij bij zijn wankelmoedige regeering niet den noodigen steun vond.

Kort voor zijn dood viel er iets voor, dat hem kenschetste. Italië verlangde, dat hij zijn verontschuldigingen zou aanbieden voor de gevangenneming van twee Italianen, die hij verdacht van met den vijand te heulen. De regeering legde hem een stuk ter teekening voor, waarin hij ongelijk bekende. Hij weigerde te teekenen. Dat strookt niet met mijn eer, zeide hij. En hij teekende niet.

Toen kwam onverhoeds de stormloop op de stad. Aan de voorposten zijn Albaneezen aanvurende viel hij, door een schot getroffen. Onvoorzichtig! schreef een buitenlandsch blad, een bevelhebber moet zich niet in het eerste gelid wagen. Maar hij kon op deze soldaten niet aan. Het waren niet de mannen, met wie hij in Atjeh een benting bestormde. Van het standhouden dezer Albaneezen hing het lot van de stad af. Hij wilde hun iets van zijn moed geven.

Het is niet vergeefs geweest. Wat verder het lot van de benarde stad moge zijn, deze aanval werd afgeslagen.

Maar hij viel. Het was de heldendood van een krijgsman, en toch een tragische dood. Want het was niet voor zijn vaderland dat hij het leven liet, en de benauwende vraag doet zich zelfs op, of de zaak het offer van zijn leven waard was. Zeker was zij dat voor hem, en misschien is dat genoeg. Hier was een volk, zoo kwam het schier allen voor, dat in eeuwen van onderdrukking zijn zelfstandig bestaan had gehandhaafd, een volk met een eigen taal waaraan het hing, met een eigen karakter en onverdelgbaren vrijheidszin. De groote mogendheden, schoon dan niet alleen uit onbaatzuchtige gronden, schonken dat volk de onafhankelijkheid. De Nederlandsche officieren zouden helpen den nieuwen staat te grondvesten. Dat leek een schoone taak, en met anderen gaf Thomson er zich van heeler harte aan. Hij was ten slotte de rechterhand van den vorst; de man op wien deze zich kon verlaten.

Maar het Albaneesche volk bleek nog minder eenheid te hebben dan men dacht, en weldra moesten onze officieren een minderheid in den krijg tegen een verwoede meerderheid aanvoeren. De Koning zag zich niet in staat aan de overmacht het hoofd te bieden en vroeg de mogendheden, die hem hadden aangesteld, om hulp. In naijver en wantrouwen onder el-

kander weigerden zij. En zoo moest Thomson, moesten zijn officieren een oorlog voeren, waartoe zij niet geroepen waren, met een strijdmacht, die noch in aantal noch in gehalte opgewassen was tegen vijanden, die hun vrienden hadden moeten zijn. Zij moesten staan en Thomson viel voor een taak, die de mogendheden van zich af hadden geschoven.

Zal Albanië — zooals hij heeft getuigd, die er nog de vorst van is terwijl wij dit schrijven — Thomson's schitterend voorbeeld in eere houden? Zal er nog wel een Albanië zijn, om, tot bezinning gekomen, zijner dankbaar te gedenken? Wij weten het niet. Maar voor ons land is zijn dood, naar het treffende woord van minister Cort van der Linden, niet alleen een verlies, maar ook winst. In lengte van jaren is er niet zoo algemeen in de wereld, zoo welsprekend en in zoo oprechte hoogachting, door vorsten en regeeringen en in de pers door de stem van het volk, hulde gebracht aan het land, waarvan Thomson een zoon was. En niet alleen vervult ons trots om de eer, die van hem en van zijn dappere kameraden op ons land afstraalt, zij hebben door hun plichtsbetrachting en hun voorbeeld ons gevoel van eigenwaarde en ons geloof in de kracht die er in ons volk schuilt gesterkt. Thomson's naam zal bij ons blijven leven, en heel ons volk is in gedachten bij die anderen, in hun hachelijken toestand in het verre, vreemde land.

J. D. Baron van Wassenaer van Rosande †.

Aan het Hoofdbestuur is door den dood ontvallen de man van alouden geslachte, wiens naam hierboven staat. Negen jaren lang heeft hij zitting gehad, en al dien tijd heeft hij door woord en daad, in en buiten de vergadering, waar hij kon en geroepen was, de belangen van ons Verbond behartigd. Plotseling, zonder eenig voorvermoeden, zijn sterven te vernemen, is zeker voor al zijne medeleden een oogenblik geweest van onthutsing; de forsche man leek zoo krachtig en was betrekkelijk nog zoo jong.

Baron van Wassenaer kon de vergaderingen van het Hoofdbestuur minder dikwijls bijwonen dan zijne medeleden en hij zelf het gaarne wenschten. Toen hij in dit jaar door de Algemeene Vergadering moest worden herkozen, heeft hij gezegd: als gij een betere weet, kies dan een ander, want ik zou gaarne meer voor ons Verbond willen doen dan ik tot nog toe heb gekund; maar als gij mij herkiest, dan neem ik mijne herbenoeming gaarne aan. En hij werd opnieuw gekozen.

Het spreekt van zelf dat een als hij, lid der Eerste Kamer, curator van de Technische Hoogeschool, door zijn maatschappelijken stand, in verschillende aangelegenheden bij uitnemendheid de man was om geschade belangen van Nederlanders in het buitenland, die een toevlucht hadden gezocht bij het A.

J. D. Baron van Wassenaer van Rosande.
7 Juli 1851—23 Juni 1914.

N. V., ter juister plaatse te behartigen. Nooit onttrok hij zich aan een taak hem door het Hoofdbestuur toegewezen; integendeel hij vervulde die steeds met opgewekten zin en hoffelijke vriendelijkheid.

Geboren in 1851, werd hij adelborst toen hij vijftien en nam hij zijn ontslag als luitenant ter zee, toen hij dertig was. Van dien tijd had hij behouden de goedrondheid en eenvoud, die den zeeman kenmerkt; daarbij had hij door aanleg en karakter zeer besliste meeningen, die hij allesbehalve onder stoelen en banken verstak. Maar nooit in onze vergaderingen heeft verschil van meening tusschen hem en zijn medeleden een spoor gegeven van aanstoot.

Eervol heeft hij ons land gediend, in Atjeh als dapper man, in de Kamer vooral als strijder voor onze vlootbelangen. Maar dat ligt buiten het terrein van het A. N. V. Dit heeft evenwel voordeel getrokken uit zijn liefde voor onze West, waarvan hij altijd sprak met groote ingenomenheid, als van mooie herinneringen uit vervlogen dagen.

Baron van Wassenaer zal in de geschiedenis van het A. N. V. worden herdacht als eerlijk, krachtig vaderlander, die ondanks zijn veeltalige omgeving, waar zoo licht het stempel der nationaliteit afslijt, onmiskenbaar een stoere Nederlander is gebleven. Dit bewees dan ook zijne betrekking tot het A. N. V., dat eene dankbare herinnering aan hem bewaart.

Bij zijn uitvaart werd het Hoofdbestuur vertegenwoordigd door de heeren Ch. R. Bakhuizen van den Brink en Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler.

Zij had plaats te Katwijk, in het familiegraf.

Ons nationaal muziekleven [1])

door

WOUTER HUTSCHENRUIJTER.

Het is mijne vaste overtuiging, dat het punt van den beschrijvingsbrief, hetwelk thans aan de orde is, en hetwelk ik de eer geniet bij U te mogen inleiden, door de leden van het A. N. V. met zéér verschillende gewaarwordingen zal zijn begroet.

Daar zullen er zijn die dachten: „Wat gaat het „Hoofdbestuur nu beginnen? Is dat nu iets voor „de Algem. Vergadering van ons Verbond?" Anderen weer zullen vragen: „Zijn er dan toch werke„lijk Nederlanders die goede muziek geschreven hebben?" Terwijl weer anderen zullen hebben gedacht: „Dat is alles mooi en goed, maar 't zal tòch niet „helpen! Het publiek wil nu eenmaal liever buiten„landsche kunst genieten!"

Laat mij hun die gevraagd hebben: „Wat gaat het Hoofdbestuur beginnen?" antwoorden: „Het doet een goed, een uitmuntend werk!" Want, al staan de zaken niet zoo wanhopig slecht als 25 jaren geleden, 't kon en moest nog veel beter zijn. De werken der toonkunst, door landgenooten gecomponeerd, komen nog veel te weinig op de concert-programma's voor, niettegenstaande ze in waarde niet behoeven onder te doen voor veel, wat in 't buitenland geschreven en met goed gevolg uitgevoerd wordt. En ik voeg daarbij een woord van dank voor de tot mij gerichte uitnoodiging, dit punt in de Algem. Vergadering in te leiden. Ik heb die uitnoodiging reeds op prijs gesteld om haarzelf, maar meer nog omdat ik er — laat mij ronduit bekennen, met voldoening — in meende te mogen zien eene erkenning van dat, wat sedert ik door mijne betrekkingen in de muziekwereld invloed uitoefenen kon, mijn voortdurend streven is geweest: het veroveren van eene gelijke plaats voor onze nationale toonkunst, naast die van andere landen.

Met deze laatste woorden heb ik de vraag „of er „goede Nederlandsche muziek geschreven is", reeds beantwoord. Maar, men zou mij kunnen toevoegen: „Gij spreekt wel eene eigen meening uit, maar gij „verzuimt ze op goede gronden te bewijzen." Niets zal mij liever zijn dan, door het aantoonen van de juistheid mijner overtuiging, ook anderen daartoe te bekeeren, maar eene meer uitvoerige beschouwing wordt dan onvermijdelijk. Wilt daaraan Uwe aandacht schenken!

Wanneer wij spreken van „Nederlandsche muziek" moeten wij twee begrippen scherp en duidelijk van elkander onderscheiden. Het ééne verstaat onder zulke muziek, eene typisch-nationale toonkunst, waarin de eigenaardigheden van de Nederlandsche natie zich met eene duidelijkheid die niet misverstaan kan worden, weerspiegelt; het andere bedoelt alleen, muziek door Nederlanders geschreven.

Eene muziek van het eerste type is bij verschillende volkeren te vinden: wij denken hier aan de Schotsche en Hongaarsche nationale muziek gebouwd op de eigenaardige toonladder met twee overmatige seconden; aan de muziek der Russen en van andere Slavische volkeren, waaraan het droefgeestig karakter en het in hoofdzaak aanwenden van de kleine-terts toonsoorten een specifiek zwaarmoedigen aard geeft; aan de Spaansche wijzen met haar prikkelende rythmiek en eigenaardig-onregelmatigen periodenbouw; aan de zachtvloeiende Italiaansche zangen, waaraan de tweede stem in tertsof sext-afstand eene milde weekheid verleent.

Wie nu zou gaan zoeken naar eene muziek die op dezelfde wijs het Nederlandsche volkskarakter weerspiegelt, zou bedrogen uitkomen: zij bestaat niet. Als tak van den grooten germaanschen stam, heeft ons volk, in de muzikale kunst, steeds sterk den invloed ondergaan van het groote, naburige Duitschland; vele Nederlanders hebben hunne gansche opleiding in Duitschland genoten; Duitschers bekleedden vaak plaatsen in de Nederlandsche kunstwereld, van waaruit zij eenen krachtigen druk op het jonge geslacht konden uitoefenen, en zoodoende ontstond de toestand waarin wij tegenwoordig verkeeren, en dien ik zóó zou willen teekenen:

Ons vaderland bezit tegenwoordig een groot aantal componisten, waaronder verscheidene van onmiskenbare beteekenis, maar hunne kunst is niet eene typisch-Nederlandsche; veel meer eene beslist germaansche.

Velen klinkt dit misschien teleurstellend. Ook ik gevoel het zoo, maar alleen omdat het zoo geheel anders had kunnen zijn! Wanneer niet Nederland zijn onuitputtelijken schat aan volksliederen, dien het bezat in de tweede helft der 16de eeuw, had verwaarloosd, ja zoo goed als geheel had laten ondergaan in den stilstaanden poel, gevormd uit een verwaterd bezinksel van 't minst karakteristieke van wat andere nationaliteiten ons overlieten, dan zou het thans met trots op eene eigen toonkunst kunnen bogen.

Want — laat het mij hier nog eens met nadruk zeggen — alleen die toonkunst, die rusten kan op het stevig fundament van een oerkrachtig volkslied, heeft een eigen karakter en heeft levenskracht.

Wilt gij een bewijs? Hoor de muziek van Gustav Mahler, den man die in de verzen van „des Knaben Wunderhorn" zijne bezieling zocht en vond, en uit wiens werken, juist door zijn steunen op de volkswijzen, eene frischheid ons tegenwaait, die men in de werken van het jonge Duitschland, niet licht zal gewaar worden.

Zoo hevig was het verval van onze toonkunst in de eerste helft van de 19de eeuw, dat een ernstig kunstenaar niet zonder een blos van schaamte, voortbrengselen uit dien tijd onder de oogen krijgt.

Dat omstreeks 1850 een omkeer kwam (ik onthoud mij, om 't beginsel, van het noemen van namen, en verzwijg dus ook de algemeen bekende uit dien tijd), dat onze toonkunst zich met kracht verder ontwikkelde, en thans eene meer dan achtenswaardige hoogte heeft bereikt, dàt mogen we dan toch wel beschouwen als een bewijs van hare sterke levens-

[1]) Rede gehouden op de Alg Verg. van het A. N. V. te Leeuwarden, ter inleiding van punt 1 der dagorde. (Zie Neerlandia, Maart-nr. blz. 57.)

kracht; en daaruit moeten we zeker het bewustzijn putten, dat het onze plicht is den Nederlandschen componist tegemoet te komen, hem te steunen in zijn streven, en hem den (waarlijk niet onbezwaarlijken) weg te vergemakkelijken.

En hier ontmoet ik nu hen, van wie ik U sprak in den aanvang van mijne voordracht; hen, die beweren „dat het toch niets geeft!"

Voor den oppervlakkigen toeschouwer zijn er teekenen die zouden doen denken dat dezulken gelijk hebben. Uit mijne eigene ervaring een voorbeeld: verleden jaar richtten wij te Utrecht een concert in, waarvan het programma was samengesteld uit werken van Noord- en Zuid-Nederlandsche toondichters; werken die bovendien, met eene enkele uitzondering, voor de eerste maal zouden worden uitgevoerd. Daarenboven — omstandigheid die in ons goede vaderland meetelt! — het behoefde geen geld te kosten, want het programma werd gespeeld in een Abonnements-Concert waartoe dus alle geabonneerden toegang hadden.

En toch... — zonder overdrijving — de zaal waar anders vaak geene goede plaats meer te krijgen is, was voor geen tiende gedeelte gevuld. Dat was teleurstellend, maar 't heeft me toch niet ontmoedigd, vooral omdat ik tot het besef kwam, zelf ook eene fout te hebben begaan, die ik bij volgende gelegenheden vermeden heb. Maar daarover straks!

Zooals ik zei, oppervlakkig beschouwd ziet het er treurig uit, maar wie 't op den keper bekijkt, vindt heel wat waaruit hij moed voor de toekomst putten kan.

Waar voor 20 à 25 jaren een Nederlandsch orkestwerk op een concert-programma zoo ongeveer de rol vervulde van de komeet van Halley (met dit onderscheid dat men er heel wat minder aandacht aan schonk) zien we tegenwoordig met korter of langer tusschenpoozen zulk een werk aangekondigd.

Een juisten blik op den toestand zou alleen een statistisch overzicht over de laatste 20 jaren kunnen geven; daarvoor heb ik de gegevens niet bij de hand, en — had ik ze — ik zou niet weten waar ik den tijd zou vinden om ze te bewerken. Zeker is 't dat zulk eene statistiek bemoedigende resultaten zou aanwijzen.

Ook op een ander gebied is vooruitgang te zien: de solisten, zangers, zoowel als instrumentalisten schenken meer dan vroeger hunne aandacht aan de voortbrengselen van hunne tijdgenooten. Het aantal liederen, solonummers, kamermuziekwerken van Nederlandsche toondichters, dat tegenwoordig op de programma's wordt gebracht, is aanmerkelijk grooter dan vroeger.

Maar, hoor ik reeds vragen, wanneer de toestand verbeterd is, en hoop geeft steeds beter te worden, waarom zal dan het A. N. V. nog moeite doen? Krachten verspillen, die elders nuttiger besteed konden worden?

Mijn antwoord is: juist nu is 't oogenblik gunstig!

Wat reeds gedaan is, heeft wel den bodem voorbereid, maar 't is nog niet genoeg! Het toont den onverschilligen, dat het materiaal aanwezig is; dat waar dit verwerkt werd, het met goed gevolg geschiedde, en het recht van bestaan der Nederlandsche kunst naast die van andere natiën bewezen werd. En wanneer nu een krachtig lichaam als het Alg. Ned. Verbond, welks volstrekt onzelfzuchtige beweeggronden algemeen bekend zijn, een forschen druk naar alle zijden zou uitoefenen, dan moeten dien onverschilligen (en er zijn er nog véél te véél) toch wel de oogen opengaan.

Waar men mij de eer gunde het voorafgaande voor U uit te spreken, zal men mij ook wel willen toestaan uiteen te zetten hoe naar mijne meening deze druk zou moeten worden uitgeoefend; te waarschuwen voor 't begaan van fouten, die — gemakkelijk bedreven maar moeielijk hersteld — meer zouden bederven dan in jaren kan worden goed gemaakt.

In de eerste plaats dan, men hoede zich voor „chauvinisme"! Zoodra de beweging den schijn zou gaan aannemen van andere muziek te willen verdringen om der Nederlandsche een plaats te veroveren, zullen de kunstenaars gevoelen dat hunne heiligste goederen worden bedreigd, en zich pal stellen ter verdediging.

Want men vergete niet dat het gezegde: „de kunst is internationaal" in zijn diepste wezen volstrekte waarheid bevat, vooral wat de toonkunst betreft. Die taal, verstaanbaar voor ieder wiens hart ontvankelijk is voor het „schoone en goede" stoort zich aan grenzen noch landpalen. Daarom men eische — en dat met kracht en klem! — voor onze Nederlandsche toonkunst eene plaats n a a s t die van andere natiën, maar houde ook hare kunst in eere.

Een tweeden goeden raad zou ik willen geven: Overdrijf niet! Hoed U voor een „te veel".

Hier is 't de plaats nog eens terug te komen op 't geen ik hierboven gezegd heb omtrent de fout door mij begaan, met de inrichting van een geheel Nederlandsch concert. Het programma daarvan bleek in zijne samenstelling te lijden aan een gebrek aan afwisseling, dat eene onvermijdelijke vermoeidheid bij de hoorders ten gevolge had.

Daarmee waren natuurlijk zij, die van 't concert wegbleven, niet verontschuldigd, want zij kenden aard noch karakter van de (geheel nieuwe en onbekende) uit te voeren werken; en evenmin is daarmee gezegd dat het niet mogelijk zou zijn een boeiend, geheel Nederlandsch programma samen te stellen. Een indertijd door het Utr. Stedel. Orchest onder mijne leiding gegeven concert, voor de leden van den Kunstkring te Rotterdam, bewijst het tegendeel.

Een ander gevaar, 't geen volstrekt niet te licht te achten is, ligt in het streven van sommigen, de volksmuziek — voornamelijk het volkslied — tegen elken prijs — gelijke rechten te verschaffen als de — als ik 't zoo mag uitdrukken — „kunstmuziek".

Ik zou er niet aan gedacht hebben dit punt aan te roeren, wanneer niet in eene vergadering van eene mij zeer sympathieke vereeniging, het denk-

beeld was geopperd, dat we zoover moesten komen, dat op geen concert-programma een (gezongen of gespeeld) Nederlandsch volkslied zou ontbreken.

Dit nu verraadt een gebrek aan stijlgevoel, dat onvoorwaardelijk elk recht van meespreken uitsluit.

Men vergete niet dat s t ij l in de kunst een der voornaamste factoren is, en dat die stijl ook uit de programma's blijken moet. Stel U voor dat in 't Concertgebouw zou worden gegeven in de eerste Afdeeling eene Symphonie van Beethoven of Brahms, in de tweede „Heldenleben" van Strauss, en dat daarvoor of daartusschen zou worden gespeeld „In een blauw geruiten kiel" of „Een karretje op een zandweg reed"!

't Zou belachelijk zijn, wanneer 't niet zoo misdadig on-artistiek ware.

Ziet, voor dergelijke buitensporigheden zal men zich moeten hoeden, wil men goede gevolgen zien van den stap, dien het Hoofdbestuur voorstelt.

Maar, wordt al 't bovengenoemde in acht genomen, dan zijn — dunkt mij — de goede gevolgen verzekerd. Immers, zoovelen hebben zich niet geregeld op de hoogte laten houden van 't geen in de kunstwereld gebeurt, en weten daardoor niet dat ook in ons vaderland langzamerhand eene muziek-literatuur is ontstaan van — gedeeltelijk — hooge waarde.

Anderen hebben 't nog niet aangedurfd (ze bestaan werkelijk!) en zullen uit de krachtige aansporing van het Algem. Nederl. Verbond allicht moed putten tot doortasten.

En eindelijk, bij de breede massa zal het begrip worden gewekt, dat ook op muzikaal gebied Nederland mag meespreken. Het volksbewustzijn zal, eenmaal wakker geworden, de latende geringschatting voor de kunst van eigen bodem vervangen door gevoelens van waardeering en bewondering, en het gansche muziekleven zal er de levenwekkende gevolgen van ondervinden.

Daaraan te hebben meegewerkt met zijn krachtigen invloed, zal het Algem. Nederl. Verbond tot eere strekken; zijn recht van bestaan voor de zooveelste maal bewijzen; zijn invloed vergrooten en uitbreiden tot kringen die het tot nu toe nauwelijks bereikt heeft.

Van overzee.

Men weet dat het ijs gebroken is. De laakbare onverschilligheid waarmede geslacht op geslacht bij ons heeft aangezien, dat in Amerika onze geestelijke belangen geheel werden verwaarloosd, heeft plaats gemaakt voor goeden wil en bedrijvigheid. Leonard Charles van Noppen is sedert een jaar lector aan de beroemde Columbia University in de City van Nieuw-York. En zijn leerstoel is geldelijk voor den tijd van tien jaar verzekerd; achttienduizend gulden is daarvoor van hier noodig geweest.

Dat is heel verblijdend, omdat de eerste stap het moeilijkst is, maar dat is weinig bij wat nog te doen valt. Ontbinding van de commissie ten dezen, zou gelijk hebben kunnen staan met langzame terugzakking. En dat mag niet; wij moeten handhaven allereerst, uitbreiden dan. Daarom heeft de commissie besloten zich te bestendigen en daartoe zich te vervormen tot een zedelijk lichaam, onder den naam: Bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat.

Die nieuwe stichting is klaar, op enkele vormelijkheden na. Bestuursleden zijn de heeren Prof. Dr. G. Kalff, Leiden, voorzitter; Wouter Nijhoff, Den Haag, J. W. IJzerman, Den Haag; J. Heldring, Den Haag, penningmeester en Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, Dordrecht, secretaris.

Ten einde in Amerika zelf de aandacht te vestigen op den eersten leerstoel in Nederlandsche taal, letterkunde en geschiedenis, aan een Amerikaansche Universiteit, heeft het voornoemde bestuur zich als eerste stap op zijn nieuw arbeidsveld, met een uitvoerig schrijven gewend tot ongeveer zestig Universiteiten, Colleges en wetenschappelijke instellingen in de Unie. Dat schrijven heeft het karakter van algemeene inlichting omtrent de waarde en beteekenis van Nederland voor Amerika en van een opwekking om ter voorbereiding van eigen werkzaamheid in dezen den heer Van Noppen uit te noodigen tot een of meer inleidende spreekbeurten.

Onmiddellijk na het ontvangen van dien brief, hebben enkele instellingen aan het secretariaat te Dordrecht met geestdrift geantwoord. The Brooklyn Institute of Arts and Sciences betreurt dat zijn lijst van sprekers voor het komende seizoen reeds is opgemaakt, maar geeft de verzekering dat het in het vervolg zeer gaarne vaste voordrachten door Nederlandsche geleerden zal doen houden. De University of Pennsylvania te Philadelphia is bereid om op de zaak in te gaan, en vraagt nadere inlichtingen. Rutgers College New Brunswick, New Jersey, is warm voor het plan. „Het is u ongetwijfeld bekend, zoo schrijft het, dat Rutgers College gesticht is door Hollanders in New-York en New-Yersey. De stichtingsbrief werd verleend op 30 Nov. 1766 door George III, als antwoord op een verzoekschrift van Predikanten en Ouderlingen der Hervormde Kerk in Nederland. Het onmiskenbaar Nederlandsche stempel is altijd als een schat door het College bewaard geworden en groote belangstelling voor het moederland is altijd gehandhaafd. Daarom heeft met buitengewone ingenomenheid Uw brief weerklank gevonden bij ons en koesteren wij de hoop dat de Lector van Columbia University in persoonlijke betrekking zal komen met Rutgers College, en dat de band van deze aloude Nederlandsche instelling met het moederland zal worden versterkt en bestendigd. Terstond schrijf ik aan den heer Van Noppen."

Yale University, New Haven Conn, antwoordt dat zijn bestuur hoopt met den heer Van Noppen omtrent een lezing tot overeenstemming te komen. Oberlin College, Oberlin, Ohio, zal in briefwisseling treden omtrent dezelfde mogelijkheid. De University of Cincinnati schrijft: „Wij hebben de eer U geluk te wenschen met deze schitterende onderneming en wenschen U daarbij alle mogelijke welslagen toe *). Amerika heeft oude dure verplichtingen aan Neder-

*) The President, Faculty and Trustees of the University of Cincinnati have received your letter of May 1st, 1914, announcing the Queen Wilhelmina Lectureship at Columbia University, and beg to congratulate you upon this splendid undertaking and to wish you all success in carrying it out.

land en wij hebben het altijd als een ramp beschouwd dat onze verbinding met de instellingen van Uw land niet hechter is geweest. Daarom juichen wij Uwe pogingen toe om de Amerikaansche Universiteiten nader tot de Uwe te brengen en danken U hartelijk dat gij onze aandacht op deze zaak hebt gevestigd."

Deze getuigenissen dat het deze stem tot Amerika gericht, niet is vergaan als die des roependen in de woestijn, mogen voorloopig als voldoende worden beschouwd. Nu de vraag: wat heeft Van Noppen in zijn eerste jaar van werkzaamheid bereikt?

In aanmerking nemende dat hij midden in den cursur 1913—1914 zijn taak aanvaardde en dus de rooster der academische lessen, waarop hij natuurlijk niet voorkwam, reeds in werking was, mag het bestuur uit de ontvangen bewijzen gerustelijk verklaren: de uitslag heeft de verwachtingen overtroffen. Van Noppen had toch nog zes geregelde toehoorders, die nu allen Hollandsch lezen; bovendien heeft hij voor wetenschappelijke vereenigingen aan zijn Universiteit lezingen gehouden over de bronnen van Milton, over Vondel „the Dutch Shakespeare" en over de Hollandsche Renaissance. Het gevolg is dat zijn meesterlijke vertaling van de Lucifer geheel uitverkocht is, een goedkoopere tweede uitgaaf broodnoodig is geworden. Tot Vondel — en Van Eeden — benaalt Van Noppen zich echter niet; op zijn college behandelt hij onze geheele letterkunde, van de middeleeuwen tot nu toe, steeds in eigen vertalingen uit alle tijden, uit de laatste van Beets en diens school, Potgieter, Verwey, Kloos, Perk, Swarth, Van Deyssel enz. enz. Van Eeden's naam, algemeen bekend als die in Amerika is, werkt als een vlag. Vlaanderen wordt niet vergeten, Gezelle, Van de Woesteijne, en verder nog, op de tast, Couperus, Koster, Heyting, Boutens, Holst — voorzoover er tijd is. Maar Vondel staat voorop; die pakt en wordt bekend en uit het bekende volgt langzamerhand, eerst wellicht minder stelselmatig, het onbekende. Belangstelling wekken, laten zien wat al moois er is, dat is hoofdzaak in het begin. Ontgonnen moet worden het belangrijke voor Amerika, dat braak heeft gelegen. Niet alles komt op eens; wij moeten geduld hebben, dat is van ouds een schoone zaak. En vertrouwen, in den man die ginder hard werkt aan wat voor hem een levensdoel en roeping is geworden.

Hoeveel geestdrift Van Noppen reeds heeft gewekt, blijkt uit de zich thans reeds openbarende lust om naar Holland te komen en daar in het land zelf de taal en letterkunde te bestudeeren. De namen van hen die het door Van Noppen's invloed op slag zouden willen doen, zijn aan het bestuur bekend. Enkelen zien niet tegen de kosten op; anderen worden daardoor weerhouden. Zooals Utrecht uit den vreemde theologen trekt, Amsterdam en Groningen Zuid-Afrikaners, zoo zou de roem van Leiden nog kunnen worden verhoogd door aanvankelijk een gering, allengs een grooter aantal Amerikaansche studenten. Prof. Kalff zou daar een school kunnen vormen van Amerikaansche leerlingen, bestemd om ginder aan de zeker te verwachten vraag te voldoen naar inheemsche leeraren, bekwaam om aan verspreide inrichtingen van hooger en middelbaar onderwijs, als leeraren voor Nederlandsche taal, letterkunde en geschiedenis werkzaam te zijn. Had het bestuur eenige maanden geleden de vrije beschikking gehad over eenige fondsen, dan ware ook deze pan reeds aan het glijden. Nu moest het op de aanvrage van overzee, telegrafisch seinen: „geen geld beschikbaar". Een paar beurzen vanwege het A. N. V. zouden hier zooveel goed kunnen doen. Wie van onze leden, in ons land of daarbuiten, stelt het Hoofdbestuur mee in de gelegenheid voor enkele jaren de overkomst van jonge Amerikaansche geleerden naar Leiden mogelijk te maken? Het geldt een hoog belang, dat slechts van hieruit den eersten stoot behoeft, om later door onze vrienden in Amerika blijvend te worden verzorgd.

Commissie tot bevordering van het gebruik van zuiver Nederlandsch.

Weest Nederlanders, ook in Uw taal!

De Commissie strijdt niet tegen het gebruik van vreemde woorden en uitdrukkingen, die niet of moeilijk vertaald kunnen worden;

strijdt niet tegen het juist en verplichte gebruik van vreemde talen;

maar

wekt elken Nederlander op tot het gebruik van Nederlandsche woorden en uitdrukkingen, die in den regel even goed zijn als de vreemde, waaraan men uit achteloosheid of gemakzucht is gewoon geraakt;

wekt elken Nederlander op, om in brieven, aankondigingen, rekeningen, winkelopschriften enz. de voorkeur te geven aan het Nederlandsch.

Prof. Dr. J. Verdam, Leiden, voorzitter.
Marc. Emants, 's-Gravenhage, onder-voorz.
W. F. Gerdes Oosterbeek, 's-Gravenhage, secretaris.
Mej. Dr. C. C. van de Graft, Utrecht.
Dr. M. A. van Weel, 's-Gravenhage.

Brievenbus.

De Commissie ontvangt gaarne mededeelingen omtrent het misbruik van vreemde woorden en uitdrukkingen aan het adres: 2e Schuytstraat 247, 's-Gravenhage.

Die mededeelingen zende men dus niet naar het Hoofdkantoor te Dordrecht. Inzenders wordt beleefd verzocht naam en woonplaats te vermelden.

De heer K. D. te R. schrijft ons:

Aanbevelenswaardig voorbeeld voor andere postkantoren.

Jaargang 1910 van Neerlandia vermeldt dat Nederlandsche postbeambten op onbestelbare brieven — Inconnu — Retour schreven.

Ik heb een dertigtal teruggekomen brieven nagekeken en mij bleek dat het Postkantoor te R'dam tegenwoordig een stempel gebruikt met de woorden „Terug afzender".

* * *

Van.....
te.....

De Rotterdamsche Bankvereeniging wordt verzocht nota te nemen van mijne onderstaande handteekening.

....., den 191
(Signature) .....

Formulieren bedrukt als boven worden door de Rott. Bank gebezigd. Waarom kan dat „Signature" niet vervallen en daarvoor in de plaats gesteld „handteekening"?

't Is toch een Nederlandsche Bankinstelling!

* * *

De Nederlander als „taalgenie".

(Ingezonden.)

De nederlander is, mogelijk ook bij anderen, maar vooral bij zich zelf, bekend als een geboren „taalgenie". „Das haben wir von unsern Vateren", zei eens iemand, die bezig was zijn duitsch te laten bewonderen. Zoo is het misschien te begrijpen maar daarom niet minder bespotelijk dat hij van dezen aanleg op een zoo „geniale" wijze gebruik maakt. Dat hij in 't gesprek de duitsche uitgangen b.v. doorgaans verkeerd zegt of door middel van een „stomme e universalis" in 't midden laat, is nog te vergeven; dat is zoo gauw niet uit te rekenen, en een vreemdeling krijgt daar 't gevoel niet zoo licht voor. Erger is dát het er, ook als hij schrijft of laat drukken, niet anders uitziet. Duitsche aanhalingen zijn bijna zonder uitzondering verminkt, in kranten geregeld, waar 't natuurlijk dikwijls zoogenaamde drukfouten zijn.

Ziehier een paar voorbeelden: De heer Albert de Vries voert in zijn zedespel „Crediet" een meneer ten tooneele die half of heelemaal duitscher schijnt. Als hij in 't vuur van zijn rede in 't duitsch overslaat zegt hij b.v. eenmaal: „Alles kommt zu recht".

Niemand minder dan de heer Simons zelf haalt, in een lange philippica voor zijn tooneelopvattingen in „de Ploeg" van voor eenige maanden, als een steeds terugkeerend refrein den Patriarch uit „Nathan der Weise" aan, en dat in dezen vorm: „Macht nichts, der Jude muss verbrennt". Dit is niet alleen verkeerd aangehaald maar ook verkeerd duitsch. Lessing schreef: „Thut nichts! der Jude wird verbrannt", hetgeen zonder twijfel boven „muss verbrennt" te verkiezen is.

Moge de „taalgeniale" nederlander het zoo ver brengen dat hij zijn hollandsch zuivert, en ook een deel van zijn „genialiteit" aflegt; ze staat zoo zot. Moge hij leeren dat hij zelf een taal heeft en dat een vreemde taal niet de zijne is.

* * *

Met waardeering maken wij er melding van, dat de „Imperial Dry Plate Co. Ltd." te Londen de aanwijzing voor de samenstelling van ontwikkelaars ook in het Nederlandsch geeft en dat de firma Paul Altmann te Berlijn de zendingen aan hare Nederlandsche klanten onder in het Nederlandsch gesteld adres doet toekomen.

* * *

Germanismen.

Aan Germanismen maken zich misschien, na of naast met Duitschland handel drijvende kooplieden en meest uit Duitsche handboeken geschoolde medici, onze journalisten schuldig. Zij lezen zooveel Duitsche kranten en gunnen zich geen tijd bij het overnemen het juiste Hollandsche woord of de goede Hollandsche zinswending te bedenken.

Tot onze verrassing zagen wij bij Bilderdijk, dat de kwaal al van oude dagteekening is. Wij dachten, dat ze bij uitnemendheid uit de laatste tientallen jaren stamde. In een aanteekening op het gedicht Wintervreugd, uit 1810 (in da Costa's uitgave, VIII, 480) toornt Bilderdijk n.l. op „onze in smaak, begrippen, en taal verhoogduitschte Journalisten." De paar voorbeelden, die hij van de verhoogduitsching hunner taal aanhaalt, zijn echter maar kleine kinderen bij wat hun naneven tegenwoordig te voorschijn brengen.

☛ **Steunt eigen Handel en Nijverheid!**

Buitenland

Uit Egypte.

Aan het jaarverslag van onzen vertegenwoordiger te Caïro is het volgende ontleend:

Wegens het geringe aantal der hier gevestigde Nederlanders kan van werkelijk stamleven geen sprake zijn.

Langs het Suez-kanaal is een ietwat grootere Nederlandsche nederzetting, daar met voldoening kan worden gezegd, dat sinds jaren het baggerwerk in het Suez-kanaal aan landgenooten is toevertrouwd.

De Nederlandsche belangen in Egypte zijn nog steeds zeer gering. De handel tusschen beide landen is nog klein met een langzamen, gestadigen vooruitgang, en van verschillende zijden wordt getracht, tot uitbreiding te komen. Met nadruk wordt gewezen op de wenschelijkheid, bij het aanknoopen van verbindingen hier voorzichtig te zijn.

In Port-Said is merkbaar, welk een belangrijke plaats (de derde) in de scheepvaart door het Suezkanaal onze koopvaardijvloot inneemt. Elk jaar brengen de stoomvaart-mij. Nederland en de Rotterdamsche Lloyd grootere schepen in de vaart, en hun booten worden algemeen gercemd.

Voor het eerst sinds lange jaren kwamen in den afgeloopen zomer een paar Nederlandsche oorlogsschepen naar Alexandrië.

Over de vermaardheid van Egypte onder het reizende publiek behoeft niet te worden gesproken. Ook uit Nederland komen telken jare reizigers, hoewel in klein getal, het Nijldal bezoeken. Dat ook bij hen de leus opga, dat wie eenmaal van het Nijlwater heeft gedronken, terugkomt.

Uit Venetië.

Van onzen vertegenwoordiger te Venetië, den heer L. Bizio Gradenigo, consul der Nederlanden, ontvingen wij voor eenige weken een geestdriftige beschrijving der opening van het Nederlandsch paviljoen der Internationale tentoonstelling voor schoone kunsten.

Ons land maakt er een goeden indruk en onze vertegenwoordiger raadt alle Nederlanders die Italië dezen zomer bezoeken aan, de tentoonstelling, die tot eind October open blijft, te gaan bezoeken.

Uit Londen.

Onze Londensche vertegenwoordiger schrijft:

Onze begaafde landgenoote, mevr. Geertruida Vogel, heeft hier in het laatst van Mei een tweetal goedgeslaagde concerten van oude liederen gegeven. Op het laatste zong zij een drietal oude Hollandsche gewijde liederen, die hoewel de vertaling niet in het programma gegeven werd, toch bij het talrijke publiek zeer in den smaak vielen. De liederen waren: „Nu zijt wellekome, Jesu li ven Heer!" „De nederige Geboorte" (Er is een kindetje geboren op d'aard") en „Heer Jesus heeft een hofken, daer schoon' bloemen staen".

Uit Boedapest.

Aan de N. R. Ct. werd 4 Juni uit Boedapest gemeld, dat in verscheiden Hongaarsche steden onze landgenoote, mevr. D. van Schaick—Boon uit Utrecht, lezingen heeft gehouden over Nederland, met het doel de veelal nog beperkte kennis in het buitenland omtrent ons land en volk te vermeerderen, en verkeerde voorstellingen daaromtrent weg te nemen. Uitvoerig behandelde mevr. Van Schaick o. a. het volkskarakter,

den politieken toestand, de positie van de vrouw in het maatschappelijk leven en de vooruitzichten in de toekomst, onze steden, de Nederlandsche bouwkunst, het Koninklijk huis, enz. Het aantrekkelijke van deze goed bezochte lezingen werd door lichtbeelden nog aanzienlijk verhoogd; maar wat hier vooral bewondering wekte was, dat onze landgenoote het zoo moeilijke Hongaarsch zoo uitstekend kent en spreekt, dat zij hare lezingen in die taal kan houden.

Uit Australië.

De dagbladen melden, dat de Regeering van den Staat Victoria in Australië, een zeer ernstige poging doet om in dezen Staat een flinke Nederlandsche gemeente te stichten. Zij heeft den heer A. J. van den Brenk, thans te Rotterdam woonachtig, aangewezen voor de leiding der kolonisatie-plannen.

Afdeeling Keulen.

Het adres van den secretaris, den heer J. J. van Eysbergen, is geworden: Christophstr. 40 I.

Afdeeling Rumenië.

Het bestuur is voor 1914 als volgt samengesteld: C. B. de Bruin, voorzitter; Ph. Dias Santi hano, „Astra Romana", Boekarest, secretaris; C. van Beek, penningmeester; W. A. Hoorweg, Sj. Kuyper.

Afdeeling Bremen.

Tot penningmeester dezer Afdeeling is benoemd de heer J. Kwak, Greisenaustr. 45.

NEDERLAND

Barbaarsch Nederland.

Het waren drie Franschen, die op een autotocht door ons land, vooral te Harderwijk, onaangenaam werden bejegend, maar zij waren het niet die van barbaarsch Nederland hebben gesproken. Dien naam heeft, naar aanleiding van hun wedervaren, onze eigen pers aan ons land gegeven.

Een correspondent van een Parijsch blad vond in die benaming juist het bewijs, dat wij geen barbaren zijn. Want wel verre van die Franzosen over de kolen te halen om al het onvriendelijks dat zij van ons land gezegd hadden, bleken wij hun dankbaar te zijn, dat zij op die verkeerdheden bij ons volk de algemeene aandacht hadden gevestigd, en een stroom van verontwaardiging stortte zich in artikelen en ingezonden stukken over onze pers uit. Een volk, dat de beschuldiging, tegen zijn land uitgebracht, aldus ontvangt, is geen volk van barbaren.

Dat was heel geestig en heel aardig van dien Franschen schrijver, maar ondertusschen! Er is niet voor niets een Tucht-Unie in ons land opgericht. En het zijn waarlijk niet alleen de vreemdelingen die van jong en oud last kunnen hebben; wij Nederlanders kunnen er van meepraten.

Waar komt die onwellevendheid, dat gebrek aan beschaving bij een deel van ons volk uit voort? Als wij dat eens goed begrepen, zou het zoeken naar een geneesmiddel allicht gemakkelijker gaan. Vermoedelijk is er meer dan een verklaring, werken verschillende oorzaken er toe mee.

Zou niet een van de voorname redenen zijn het groote standsverschil bij onze natie? Bij weinig volken is er zoo lang een zoo groote afstand geweest tusschen de heeren en wat dan het volk heette dan onder ons. En nog. De regententijd en zijn nawerking.

Dat had vooreerst ten gevolge, dat de goede vormen, waartoe ongetwijfeld de beleefde behandeling van vreemdelingen en in het algemeen van onbekende personen behoort, zich niet gemakkelijk van den kleinen kring naar den grooten konden verbreiden.

Een tweede gevolg was een soort vijandschap van de lagen tegen de hoogen. Het volk voelde zich achteruit gezet, er onder gehouden, gering geschat, en toen allengs, bij het wijzigen van maatschappelijke en ekonomische omstandigheden en het verbleeken van godsdienstige of kerkelijke invloeden, het gevoel van onderdanigheid verdween, ging zich die bewuste of onbewuste vijandigheid tegen alles wat „heer" of „dame" is uiten, in spot, schimpscheuten en erger.

Nog een gevolg was, dat de lang als minderwaardig behandelde stand geen gevoel van eigenwaarde kreeg. En dan is men het zich niet als iets onwaardigs bewust, voorbijgangers, vreemde bezoekers na te roepen, uit te jouwen, met steenen te gooien, roeiers die onder een brug doorgaan te bevuilen en zich op vele andere manieren meer te misdragen.

Op de feestvergadering van het Nederlandsche Bijbelgenootschap, dezer dagen te Amsterdam gehouden, werd een rede voorgelezen van dr. Adriani, den voortreffelijken kenner van inlandsche talen in onzen Oost. Daarin trof ons de opmerking, komende van een zoo bevoegd beoordeelaar, dat bij de volken in Indonesië de man en vrouw uit het volk in taal- en letterkundig opzicht meer ontwikkeld is dan bij ons. Dat wijst op een echte beschaving bij die ongeletterde Aziaten, waaraan onder ons volk zooveel ontbreekt.

Had het niet buiten zijn onderwerp gelegen, dan had dr. Adriani er aan toe kunnen voegen, dat in natuurlijke wellevendheid tegenover vreemdelingen de Aziaten ons verre vooruit zijn. Wij herinneren ons wat een uitnemend kenner van het Oosten ons eens vertelde, toen wij over deze aangelegenheid spraken. Hij bevond zich in een Oostersche stad en trok, terwijl hij, Westerling, over straat liep, de aandacht van een troepje voorbijgaande kinderen. Zij bleven staan en zagen nieuwsgierig naar hem. Zij lachten hem niet uit, zij riepen hem niets toe; veel minder raapten zij steenen of kluiten aarde op om hem te gooien. Zij hielden alleen stil en keken. Op dat oogenblik kwam er een oude man aan. Hij deelde een paar klappen onder de kinderen uit en zei: „Wat hebben jullie dien vreemdeling aan te gapen? Heeft hij jullie wat gedaan? Wat hoeven jullie hem dan te hinderen? Gauw doorloopen!" En beschaamd om de verdiende terechtwijzing, liepen ze snel door.

Stel u zoo iets in een vaderlandsche stad of op een dorp voor! Zouden die kinderen enkel zwijgend hebben gekeken naar iemand, wiens uiterlijk of kleeding hun ongewoon was? Zou er een oudere zijn geweest, die hun het onbetamelijke van hun gedrag — nog maar bloote nieuwsgierigheid — onder het oog had gebracht? Of zelfs, wanneer zij gescholden en den vreemdeling gevolgd en gehinderd hadden? En zouden die kinderen eerbied voor de vermaning hebben gehad en vlug huns weegs zijn gegaan? Het is niet noodig te zeggen, wat er zou zijn gebeurd. Ieder kan zich dat voorstellen.

* * *

De Harderwijksche gebeurtenis heeft plotseling sterk de aandacht gevestigd op de Tucht-Unie, die voor een groot deel haar ontstaan dankt aan het Algem. Nederl. Verbond.

Haar vijfde algem. vergadering, de vorige maand te Utrecht gehouden, onder voorzitterschap van den heer Edo Bergsma, werd o. a. vereerd door de aanwezigheid van vertegenwoordigers der Ministers van Justitie, Binnenlandsche Zaken, Landbouw, Handel en Nijverheid, en door onzen voorzitter, eere-voorzitter der Tucht-Unie.

Zij ontleende vooral haar beteekenis aan de bespreking der bejegening door het Fransch gezelschap in Harderwijk ondervonden.

Een der voornaamste besluiten was wel de aanneming van het bestuursvoorstel om een adres te richten aan de Tweede Kamer, ten einde te komen tot k o r t e n s n e l r e c h t.

Ook werd besloten zich te wenden tot Z.Exc. den Minister van Justitie om aan te dringen op krachtiger uitvoering van de reeds bestaande wetten en verordeningen, waarvan de strekking kan zijn de uitingen der tuchteloosheid te verminderen en zoo noodig te bestraffen, en tot de burgemeesters als hoofden der plaatselijke politie, om krachtig aan te dringen op toepassing en strenge handhaving van reeds bestaande verbodsbepalingen.

Nog andere belangrijke punten, als: de invloed, ten goede of ten kwade, der pers; de lichamelijke opvoeding en speelterreinen; de volkszang kwamen ter sprake.

Dat Nederland nog onder den indruk van de openbare klacht, die de aandacht van de wereld heeft getrokken, hulp verwacht van de Tucht-Unie is voor deze een aangenaam bewijs voor toenemende waardeering en invloed.

Moge de roepstem van den voorzitter: Treedt toe als lid, helpt waar het kan, steunt metterdaad! allerwege in den lande weerklank vinden.

Het A. N. V. geeft gaarne inlichtingen over doel, werking en inrichting der Tucht-Unie.

VLAANDEREN

Een pleidooi „pro domo".

Het lag ons al lang in de pen, maar thans moet het er uit: wij zullen dezen keer eens in „Neerlandia" over „Neerlandia" schrijven. Ons orgaan heeft van tijd tot tijd, zoowel boven als beneden den Moerdijk, aan allerlei kritiek bloot gestaan; en zonder te willen beweren, dat die kritiek altijd ongegrond was, zonder ook op het verdedigingsterrein te willen treden van de hoofdredactie, die mans genoeg is om zich zelf te verdedigen, zoo willen wij hier het geval even van een Vlaamsch standpunt beschouwen.

De kritiek, die nu en dan van Vlaamschen kant wordt geuit, verwijt vooral aan „Neerlandia", dat het een te sterk „Hollandsch" karakter draagt. Wij herinneren ons, hoe enkele jaren geleden op een vergadering van het bestuur van Groep België van ons Verbond, een lid, om die beschuldiging te staven, op de omstandigheid wees, dat in „Neerlandia" bijna niets anders dan aankondigingen (advertenties) van Hollandsche firma's voorkwamen, en op het feit, dat er meer plaatsruimte aan Hollandsche dan aan Vlaamsche belangen was besteed. En Professor Paul Fredericq, die op deze vergadering aanwezig was en toevallig het laatst verschenen nommer van „Neerlandia" op zak had, kon toen heel ter snede doen opmerken, door eenvoudig weg de kolommen druks bij elkaar te tellen en wiskundig met elkander te vergelijken, dat juist het tegenovergestelde het geval was.

Een anderen keer wordt het „Hollandsch" karakter van „Neerlandia" aangetoond, doordien men vindt, dat er steeds gewezen wordt op de overwinningen die door Hollandsche handels- en nijverheidsondernemingen op de wereldmarkt worden behaald, maar dat er nooit van iets dergelijks melding wordt gemaakt, dat betrekking heeft op Vlaanderen. Een verwijt, dat even ongegrond als onbillijk is. „Het Vlaamsch Handelsverbond" is juist voor enkele jaren opgericht om in onze Belgische handels- en nijverheidswereld een eigenaardig Vlaamsche strooming te doen ontstaan. Die beweging kan natuurlijk nog geen afdoenden uitslag hebben opgeleverd; daarvoor is zij nog te jong. Doch wanneer het oogenblik eens zal zijn gekomen, dat het aan een specifiek „Vlaamsche" handels- of nijverheidszaak zal gelukt zijn om hier en daar op de wereldmarkt haar concurrenten te verdringen, dan zal „Neerlandia" dat ook als een uiting van „Vlaanderen op zijn best" aanhalen. Maar tot nog toe bestond daartoe, en wij zeggen ongelukkiglijk, nog geen gelegenheid.

Dan hoort men weer eens, dat „Neerlandia" zijn Vlaamsche lezers te weinig op de hoogte houdt van wat er geregeld in de Vlaamsche Beweging omgaat. Wanneer daarmee bedoeld wordt, dat niet alle kleine feiten, zonder a l g e m e e n belang, welke zich in die Beweging of in de talrijke kringen en kringetjes voordoen, vermeld worden, dan is de beschuldiging zeer juist; maar dan verliezen degenen die zoo spreken uit het oog, dat „Neerlandia" een „wereldorgaan" en geen blaadje met een „provinciaal" karakter is. Het doel is om de leden van het Verbond, over heel de aarde verspreid, kort en bondig op de hoogte te houden van wat er op Groot-Nederlandsch gebied omgaat. Men moet niet vergeten dat „Neerlandia" meer een uitdrukkingsmiddel is van de Groot-Nederlandsche gedachte dan een bondsorgaan, en indien, niettegenstaande dat, toch nog iedere maand een plaats wordt ingeruimd, hoe beknopt dan ook uit den aard der zaak, aan het doen en laten der verschillende afdeelingen van het A. N. V., hoe belangwekkend dit streven dan ook mag zijn, dan moet dit veeleer worden beschouwd als een tegemoetkoming. Het hoofddoel van „Neerlandia" is: om de groote feiten van de Groot-Nederlandsche Beweging te doen kennen, om het beste waartoe Groot-Nederland in staat is te doen zien, en ook te hekelen daar waar een zwakke plek is; om, waar de mogelijkheid bestaat, ook de verschillende onderdeelen van den Nederlandschen stam in hun woonplaats en eigenaardigheid voor te stellen. En als dusdanig heeft „Vlaanderen" zijn bijzonder nommer gehad, zoowel als Zuid-Afrika, Curaçao, enz.; als dusdanig ook werden foto's getoond van Vlaamsche steden en Vlaamsche streken, zoowel als van die behoorend tot een ander gedeelte van het Nederlandsch taalgebied; meermalen werden Vlaamsche liederen en Vlaamsche muziek overgedrukt en eigenaardigheden van het Vlaamsche leven in beeld vertoond; „Neerlandia" bevatte het portret van Koning Albert evengoed als dat van Koningin Wilhelmina. En men zal toch zeker niet kunnen staande houden, dat aan Fransch-Vlaanderen, — dat verlengstuk van Vlaanderen, dat men weer voor de Vlaamsche beschaving en voor de Nederlandsche taal zou willen terugwinnen, — geen voldoende aandacht werd geschonken?

Waarover klaagt men? Zij die klagen zien waarschijnlijk het hooger doel van „Neerlandia" nog niet voldoende in, of zijn personen, die struikelen over een riethalm. Dat hier en daar al eens reden tot ontevredenheid bestaan heeft en in de toekomst nog zal bestaan, is menschelijkerwijze gesproken onvermijdelijk. Wie zelf zonder zonden is, werpe den eersten steen! Maar mag dat een reden zijn om een gewaarwording van persoonlijke ontevredenheid, hoe gegrond dan soms ook, te laten inwerken op de roeping en het doel van „Neerlandia"?

Dit weze gezegd in algemeenen zin. Wanneer wij nu het „pro domo" alleen tot Vlaanderen beperken, dan moeten wij ons de vraag stellen of de lezers van „Neerlandia", verspreid over heel de wereld, niet in de gelegenheid gesteld werden om zich van de groote lijnen der Vlaamsche Beweging op de hoogte te houden, en of er van de artikels die onder de rubriek „Vlaanderen" verschijnen, niet soms een strooming ten goede is uitgegaan?

Niets beter om de eerste vraag te beantwoorden, dan om het oordeel van buitenstaanders in te roepen. Zoo luidde de aanhef van een artikel over het A. N. V., verschenen in het Juni-nr. 1909 van het maand-

blad van den „Liberalen Vlaamschen Bond" van Antwerpen, „Recht door Zee", aldus: „Met levendige belangstelling werpen wij iedere maand een kijkje in Neerlandia,... niet alleen om de alleszins lezenswaardige artikels, welke het bevat, maar ook om de lijst nieuwe leden die het behelst." De Haagsche correspondent van „De Vlaamsche Gazet", een Vlaming, schreef in een artikel getiteld: „De benaming onzer taal", verschenen in het nr. van 24 Maart 1913: „Wèl worden de 8 tot 9000 leden, welke het „Algemeen Nederlandsch Verbond" hier telt, uitstekend op de hoogte gehouden der Belgisch-Vlaamsche toestanden door de Vlaamsche redaktie van het bondsorgaan." En wanneer het voorkomt, dat de groote Nederlandsche pers en de Vlaamsche bladen meermalen de Vlaamsche maandkronijken aanhalen of met instemming vermelden, dan mag dit toch wel aangezien worden als een bewijs van goedkeuring [1])? Sommige stukken, zooals dat over „Nederlandsch nationaal gevoel", in den jaargang 1912, gaven aanleiding tot een levenwekkende gedachtenwisseling; in andere, n.l. dat over „Het Nederlandsch in Congo", verschenen in het jaar 1908, werd vooruitgezien wat zou gebeuren, zonder dat het ongelukkiglijk iets kon tegenhouden.

Soms waren artikels de uitgangspunten van een werking, die ook wel eens met goed gevolg bekroond werd, of gaven zij aanleiding tot een ander inzicht. Een artikel in 1907 verschenen: „Wat kunnen wij van Noord-Nederland leeren?" had de oprichting in Nederland van de afdeeling Stamverkeer ten gevolge [2]).

Indien thans de Nederlandsche Regeering het Nederl. onderwijs in het buitenland geldelijk steunt, dan mogen wij zeggen, dat de eerste gedachte daarvoor op deze plaats ontstond, zonder daarom natuurlijk de flinke werking over het hoofd te zien, die van het Hoofdbestuur is uitgegaan om het zoo ver te brengen. In het October-nr. 1908 werd in een artikel „Nederlandsche Scholen in het buitenland" een lans gebroken voor het hooger genoemde doel. Het denkbeeld viel bij het Hoofdbestuur in goede aarde; maar in 1909 had de Nederl. Regeering nog niet toegegeven [3]). Dat gebeurde echter kort daarop.

In het Oct.-nr. 1910 verleende de Hoofdredactie van „Neerlandia" plaats aan een uit Vlaanderen ingezonden stuk: „Het gebruik van het Nederlandsch bij het Belgische Koningsbezoek aan Nederland", waarin o.a. door den inzender werd betoogd, dat het verkeerd is het Fransch als de uitsluitend diplomatieke taal te beschouwen, iets wat door de feiten wordt tegengesproken. Ook dat denkbeeld, aan welks uiteenzetting „Neerlandia" de gastvrijheid schonk, vond weldra zijn weg in de geesten. Op de algemeene vergadering van Groep Nederland, op 25 Maart 1911 gehouden, werd een voorstel van de afdeelingen Haarlem en Utrecht aangenomen, luidende: „Aan het Groepsbestuur worde opgedragen bij het Hoofdbestuur aan te dringen op het zenden van een adres aan de Regeering, ten einde te bewerken dat als ambtelijke taal in haar geheelen omvang tusschen Nederland en die landen waar het Nederlandsch mede een der officieele talen is, uitsluitend de gemeenschappelijke taal — het Nederlandsch — worde gebruikt." Dit adres werd in October 1911 aan de Nederlandsche Ministers gezonden, die er weliswaar afwijzend over beschikten; doch de zaak is daarmee niet uit het oog verloren. Het vraagstuk is nu eenmaal opgegeven en zal toch wel den een of anderen dag, haar oplossing ten goede krijgen.

In het Juni-nr. 1913 verscheen een artikel over „De Vlaamsche Beweging en de Duitschers", dat door de „Deutsche Wochenzeitung für die Niederlande und Belgien" werd overgenomen en er aanleiding gaf tot een belangwekkenden pennenstrijd. Andere Duitsche bladen, o. a. de „Rheinisch-Westfälische Zeitung", „Der Reichsbode", „Deutschen Anzeiger für Antwerpen" bespraken het stuk. De daarin uitgedrukte denkbeelden vonden reeds weerklank bij de Duitschers te Antwerpen. Ter gelegenheid van de „Kaisersgeburtstagsfeier" in 1914, werd door de Duitschers op het ingerichte concert het Belgische volkslied op Nederlandschen tekst gezongen. En op 20 Febr. werd in „Allgemeine Deutsche Schule" te Antwerpen door een Duitschen leeraar aan deze school verbonden, den heer Peter Zylmann, een voordracht over „Die Entwicklung der neueren vlämischen Dichtung" gehouden, terwijl Dr. J. O. de Gruyter in het Nederlandsch stukken voordroeg uit Gezelle, Streuvels, enz. Dat was tot nog toe niet gebeurd.

* * *

Het wil ons na dit alles voorkomen, dat de kritiek, die tegen „Neerlandia" wel eens wordt uitgebracht, over het algemeen geen steek houdt. Wij meenen dat de Hoofdredactie alles doet wat zij kan om de kerk in het midden te houden. Vlaanderen heeft niet te klagen over het gemis aan belangstelling en het kan ook niet gezegd worden, dat de denkbeelden die door de Vlaamsche redactie van tijd tot tijd worden vooruitgezet met onverschilligheid door het Hoofdbestuur worden voorbijgegaan. Men zou soms wat meer spoed bij de uitwerking, wat meer voortvarendheid bij het optreden willen zien *). Doch dat is een zaak, die hier buiten beschouwing kan blijven.

Over het algemeen kunnen wij zeggen, dat de feiten aanleiding geven om den Nederlanders dankbaar te zijn, die zoo spoedig het rechtmatige van de hier uitgedrukte wenschen hebben ingezien en die zich hebben ingespannen om ze te helpen verwezenlijken. In het eene zijn zij geslaagd, in het andere is het bij een vergeefsche poging gebleven, die, wij zijn er van overtuigd, te gelegener tijd zal worden herhaald.

Tot een vinnige kritiek op „Neerlandia" is er in ieder geval allerminst aanleiding!

Uit onze Takken.

Aalst. 28 Maart hield de heer R. Coulon een degelijke en flink ingestudeerde voordracht over het leven en het werk van den niet genoeg gewaardeerden dichter Prosper van Langendonck.

---

1) Het is natuurlijk niet mogelijk hier een lijst op te stellen van al de stukken onder de rubriek „Vlaanderen" verschenen, waaraan een vermelding of een gedeeltelijke of geheele overneming te beurt is gevallen. Wij willen alleen een uitzondering maken voor de artikels, die door het hoogergenoemde maandblad „Recht door Zee" werden overgedrukt, omdat dit steeds zonder vermelding van bron geschiedde. Dit feit op zich zelf is van weinig belang. Het bewijst alleen maar, dat die artikels als belangwekkend genoeg werden beschouwd, om als oorspronkelijk werk te worden ingelascht. Het zijn: „Het Nederlandsch in onze Kolonie" (April 1909 ; „Het wetsontwerp Franck-Segers" (Juni 1910); „De drie Vlaamsche wetenschappelijke Congressen te Antwerpen" (Nov. 1910); „Hollandsch Vlaamsch of Nederlandsch?" (Febr. 1911); „In Congo" (April 1911); „Hebt karakter, Vlamingen" (Oct. 1911); „Vlaanderen en Nederland" (Nov. 1911. Dat is hetzelfde artikel, maar met een anderen titel, als dat verschenen onder den naam: „Een vacantiepraatje" in het Oct. nr. 1911 van „Neerlandia").

2) Zie Neerlandia 1908, bladz. 51 en 84; 1909, blz. 6.

3) „Recht door Zee" vermeldt (Jan 1910) de bespreking, die in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 30 Nov. 1909 over die kwestie heeft plaats gehad. Het blad voegt er bij, dat die belangstelling vanwege het Nederlandsche Parlement te danken is aan de komst in de Kamer van den vroegeren algemeenen secretaris-penningmeester van het A.N.V., Mr. P. J de Kanter. Die beweging wordt door „Recht door Zee" met instemming vermeld en het blad wijst er op, dat de Nederl. regeering door haar sympathieke houding ten opzichte van het vraagstuk, „de eerste schrede gezet heeft op het pad, dat het A.N.V. haar herhaaldelijk heeft gewezen"

In het Febr nr. 1910 van „Neerlandia" kwam toen het eveneens sympathieke artikel: „Nederlandsch Onderwijs in 't Buitenland" van Jhr. O. van Nispen tot Sevenaar, onder-voorzitter van het A.N.V en lid van de Tweede Kamer, die ook in het Parlement het denkbeeld warm verdedigde.

*) Men houde hierbij in het oog de eigenaardige samenstelling van het Verbond en zijn verbreiding over de wereld. De verdeeling in ver van elkaar verwijderde Groepen, wier besturen in belangrijke aangelegenheden moeten worden gehoord, verhindert vaak snelle berechting. Red. Neerlandia.

— De wereld-wandelaar G. W. Kriesz, op zijn doorreis in België, verwierf 4 April veel bijval en belangstelling met het verhaal van zijn veel bewogen tochten door verschillende wereldeelen.

— 20 April sprak de heer Franz de Backer over August Vermeylen, dien hij deed kennen als leider der beweging tot het doen her-opbloeien der Vlaamsche letterkunde omstreeks 1880, en meer bijzonder nog als schrijver van „De wandelende Jood".

Deze spreekbeurt werd omlijst door een muziekuitvoering, waaraan mejuffr. Lucie Haven, mejuffr. Naïda Cornelis, mejuffr. Euphr. van Mulders en de heer Ariën, hun medewerking verleenden.

— Een merkwaardige voordracht was die welke 7 Mei gehouden werd door den heer Marcel Minnaert, uit Gent, waarin hij, op echt professorale wijze, zeer geleerd en toch voor ieder bevatlelijk, „Het ontstaan der soorten" verklaarde.

Antwerpen. Voor de laatste maanden moet, buiten de gewone wekelijksche werkzaamheden van de „Liederavonden", vermeld worden: de Fransche voordracht met lichtbeelden, die in samenwerking met andere Antwerpsche vereenigingen, op 23 Maart door den heer Marcel Provence, een van de voormannen der Provençaalsche taalbeweging en hoofdredacteur van het Félibrige-tijdschrift „Lou Quatre Dóufin" over „Les Provençaux et la Renaissance provençale" werd gehouden.

25 April had een algemeene vergadering plaats, waar „De bestuurlijke scheiding en haar gevolgen", die zoo uitstekend eenige maanden vroeger door Mr. Alfons van Roy van Gent was uiteengezet, werd besproken.

Het tienjarig bestaan der afdeeling „Liederavonden voor het volk" werd ook herdacht met een avondfeestje, waarop o. a. door voorzitter Frans van Cauwelaert eenige hartelijke woorden werden gesproken, en hulde werd gebracht aan de flinke leiding van het werk, evenals aan de trouwe opkomst van de zangers en zangeressen.

OOST-INDIË.

Jaarverslag 1913.

Ledental. Het aantal leden van de Groep bedroeg op 31 Dec. 1913 1215 tegen 1200 op 31 December 1912.

Gedurende het verslagjaar werden naar Groep Nederland overgeschreven 128 leden en moesten om verschillende redenen van de ledenlijst worden afgevoerd 122 leden. Daarentegen konden 268 nieuwe leden worden ingeschreven.

Geldmiddelen. Aan bijdragen werd *f* 2.916.78 ontvangen.

Vergaderingen. In het verslagjaar hield het Groepsbestuur zes vergaderingen, w. o. één met de Afdeelingsafgevaardigden (24 Mei 1913).

Afdeelingen. Te Soerabaja kon door de ijverige bemoeiingen van den heer Dr. J. W. van Bart, toenmaals Groepsvertegenwoordiger aldaar, eene nieuwe afdeeling worden opgericht.

Daarentegen moest de Afdeeling Bandoeng worden opgeheven. De Afdeeling Buitenzorg vroeg en verkreeg rechtspersoonlijkheid, haar gebied werd uitgebreid met de bestuursafdeeling Soekaboemi.

Nederlandsche Volksleesgezelschappen. Boeken-Commissie te Rotterdam. De door de Afdeelingen gevormde Nederlandsche volksleesgezelschappen, zoomede de Boeken-Commissie te Rotterdam, ontvingen elk wederom eene subsidie van *f* 25.— uit de Groepskas.

Te Soerabaja werd door de nieuwe Afdeeling mede een volksleesgezelschap opgericht. Deze instellingen mogen zich blijvend verheugen in de belangstelling van velen; zoowel leden als niet-leden abonneeren zich op een leestrommel.

Verzending Neerlandia. De verzending uit Europa had geregeld plaats. Van de post worden van elke zending nog steeds eenige exemplaren als onbestelbaar terug ontvangen. Geadresseerden blijken dan de laatst bij de administratie bekende standplaatsen te hebben verlaten. Tijdige kennisgeving van adresveranderingen voorkomt dergelijke terugzendingen.

Tropisch Nederland. Het aantal abonné's is ofschoon niet groot (pl. m. 450) toenemende.

Dank zij den belangrijken steun van de Groep konden de uitgaven voor het eerste levensjaar van dit tijdschrift uit de inkomsten worden bestreden.

Steun aan andere nuttige instellingen, vereenigingen enz. Veel steun kon niet worden verleend, wijl de inkomsten beneden de raming bleven en aan Tropisch Nederland belangrijke steun moest worden verleend.

Aan het Indisch Comité voor de huldiging van Professor Kern werd namens de Groep een som van *f* 50.— afgedragen.

Voor de noodlijdenden in Bonaire en Aruba werden gelden ingezameld; een bedrag van ruim *f* 700.— kon aan het Hoofdbestuur worden overgemaakt.

Door de Vereeniging „Hofwyck" werd de steun van het Groepsbestuur ingeroepen om ook in Indië gelden in te zamelen voor de stichting van een Huygensmuseum te Voorburg. Een daartoe uit het Groepsbestuur benoemde commissie wendde zich bij omzendbrief tot de ingezetenen van Nederl. Indië.

Veranderingen in het Groepsbestuur. In het verslagjaar traden de voorzitter, de heer H. E. Steinmetz en de onder-voorzitter, de heer J. Dinger als zoodanig af. De Groep verliest in beide personen, bekwame en verdienstelijke leiders, die bedoelde betrekkingen gedurende een reeks van jaren hebben vervuld.

Aan den heer Steinmetz werd het eere-voorzitterschap aangeboden, hetwelk door hem werd aanvaard. Het voorzitterschap werd aangeboden aan den heer J. B. van der Houven van Oordt, lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, die het ambt aanvaardde, terwijl het bestuurslid M. Middelberg tot onder-voorzitter werd gekozen. De heer Middelberg vertrok in December 1913 naar Europa; diens plaats werd nog niet vervuld.

Voorts traden als Groepsbestuurslid af de dames J. A. Binger, C. M. Kooy—Van Zeggelen en L. M. Hillen—Japikse, zoomede de heeren H. A. Kooy, A. Tigler Wybrandi en Mr. A. B. Cohen Stuart. Als nieuwe leden werden gekozen de heeren L. Engel, Dr. N. J. Krom, C. Hillen, N. J. Smith, Dr. Raden Hoessin Djajadiningrat en Ghairdi Anwar. Laatstgenoemde ontviel het bestuur echter spoedig door den dood.

Verkiezing van een afgevaardigde in het Hoofdbestuur. De heer J. M. Piinacker Hordijk die aan de beurt van aftreden was werd op de Groepsbestuursvergadering van 19 Dec. 1913 met algemeene stemmen als afgevaardigde voor Groep Indië in het Hoofdbestuur herkozen.

De Groepssecretaris,
A. R. HAZENBERG.

Elk lid brenge per jaar ten minste twee nieuwe leden aan!

Verkort verslag van de Groepsbestuursvergadering, gehouden op 30 April 1914.

Jaarverslag. Wordt na eenige wijziging en aanvulling goedgekeurd.

Uitbreiding volksleesgezelschappen ten behoeve van Inlandsche lezers met steun van de Regeering. Aan de Afdeelingen werd gevraagd op welke voorwaarden zij genegen zouden zijn het aantal leestrommels der volksleesgezelschappen te vermeerderen met de bedoeling deze tegen eene geringe vergoeding ter beschikking te stellen van Inlandsche lezers. Indien alle antwoorden der Afdeelingen zijn ontvangen zullen de door haar gestelde voorwaarden ter kennis van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst worden gebracht.

Subsidieaanvraag voor de door de Loge te Malang opgerichte volksbibliotheek en Openbare Leeszaal. Waar van deze instelling nog weinig bekend is, wordt besloten nadere inlichtingen te vragen. Voorts zal worden gewezen op het bestaan der Boeken-Commissie te Rotterdam.

Verleenen van subsidies aan daarvoor in aanmerking komende instellingen. Besloten wordt van de instellingen, welke thans een subsidie krijgen, lid te worden tegen een jaarlijksche bijdrage van *f* 5.—. De subsidies ten behoeve van de volksleesgezelschappen der Afdeelingen en die voor de Boeken-Commissie te Rotterdam, blijven gehandhaafd op *f* 25.— 's jaars.

Verkiezing van een secretaris-penningmeester. De heer A. R. Hazenberg verzocht als zoodanig te mogen aftreden; in diens plaats werd benoemd de heer J. E. G. van Embden, commies-redacteur bij het Departement van Financiën (adres Laan Wiechert 3, Weltevreden).

Verkiezing van een onder-voorzitter. Met algemeene stemmen werd hiertoe benoemd de heer J. W. Roessingh van Iterson.

Nederl. Indische Paketvaart-Maatschappij.

Wie kennis wil maken met de N. I. Paketvaart-Mij. en haar bedrijf, leze de, in kleinen boekvorm uitgegeven voordracht van den heer J. H. Hummel in het vorige jaar te 's-Gravenhage gehouden. De secretaris der Afd. Amsterdam zond ons het boekje toe.

Wij zien daaruit hoe die Maatschappij sedert hare in werking treding in 1891 in belangrijkheid is toegenomen. Begonnen met 29 stoomschepen voor de 13 bij overeenkomst met de Regeering in den Archipel verplichte en voor de buiten contract ondernomen vaartlijnen, heeft zij thans 88 stoomschepen in haar dienst *); was de gemiddelde inhoud dier schepen in 1891 nog 986 ton, thans is die gestegen tot 1336 ton. De grootste in den aanvang van het bedrijf voor de Maatschappij gebouwde schepen hadden een inhoud van 1300 bruto register ton, thans varen schepen van 4500 ton in de Molukken en zijn nog grootere in ontwerp gereed.

Nagenoeg al die schepen werden op Nederl. werven gebouwd; tegen 84 stoomschepen, kostende te zamen *f* 35.000.000, in Nederland, werden er 7 te zamen kostende *f* 2.000.000 op buitenlandsche werven gebouwd.

*) Uit een later bericht zien wij dat er op 31 Dec. 1913 84 schepen in dienst en 12 in aanbouw waren, van welke laatste in den loop van 1914, er 4 naar Indië werden gezonden; voorts dat aan de Nederl Scheepsbouw-Mij de bouw was opgedragen van een stoomschip, uitsluitend voor de kolenvaart te bestemmen.

Het sterkst spreekt de uitbreiding van het bedrijf uit de cijfers van de hoeveelheid door overlading in Nederl. Indië met bestemming naar Europa vervoerd; in 1891 pl. m. 2000 last, bedroeg die in 1912 bijna 110.000 last; de grootste toeneming viel tusschen 1906 en 1912 n.l. van 47000 op evengenoemd cijfer voor het laatste jaar. De N. I. Paketvaart-Mij zorgt voor overbrenging der Indische producten uit tientallen kleine havens en reeden naar de voornaamste Indische havens; de beide Nederlandsche zuster maatschappijen „Nederland" en „Rott. Lloyd" zorgen voor doorvoer naar Europa. De doortastende politiek van den Gouv.-Gen. Van Heutsz, tot openstelling en onder geregeld bestuur brenging van de Buitenbezittingen heeft daaraan wel den grootsten stoot gegeven.

En hoeveel jonge Hollanders een goede plaats vinden bij de Paketvaart blijkt uit de volgende cijfers; het korps gezagvoerders en stuurlieden telt 316 man; het korps machinisten 290; de verdere bemanning bestaat uit Inlanders.

Door dat personeel wordt hard gewerkt, hetgeen door den heer Hummel in zijn boekje duidelijk wordt toegelicht, maar de Maatschappij zorgt ook goed voor haar personeel en de vooruitzichten, vooral voor de stuurlieden zijn buitengewoon goed, niet het minst doordien de Maatschappij steeds op uitbreiding en verbreeding van haar bedrijf bedacht is.

Leerzaam is hetgeen de schrijver mededeelt over de economische en commercieele overwegingen, waarmede groote stoomvaart-maatschappijen in het algemeen en de N. I. P.-M. in het bizonder heeft rekening te houden bij en voor den groei van het bedrijf; voorts over de haventoestanden, de moeielijkheden voor de navigatie, in verband met de bebakening en de nog matige kustverlichting, waarover hij echter niet ontevreden is. Haast vermakelijk is de heer Hummel waar hij de quarantaine-voorschriften in beschouwing neemt, die gelukkig thans herzien zullen worden.

Vermelden wij nu nog dat de N. I. P. M. sedert eenige jaren ook buiten den Indischen Archipel hare stoomers uitzendt, dat de Java-Siamlijn en de maandelijksche dienst op Australië als pogingen zijn te beschouwen hare handelsbetrekkingen uit te breiden; dat zij ook haar steun verleende aan de, door de beide groote Nederlandsche stoomvaart-maatschappijen ondernomen, Java-China-Japanlijn en de vaart op Bengalen; dan mogen wij bevestigen dat de N. I. P.-M. — sedert kort met de Nederland en de Rott. Lloyd tot een Nederlandsche Scheepvaart Unie te zamen gesmolten — evenals de beide laatstgenoemde een zuiver Nederlandsche onderneming is, die Nederlandsch-Indië met een mooie handelsvloot heeft verrijkt, die den handel daar heeft vermeerderd en opgewekt en aan de reizigers in Indië de zorg en de moeite heeft besteed, welke naar billijkheid kunnen verwacht worden.

De vraag of bij het vervoer der dekpassagiers nog steeds wat veel gerekend wordt op de mildheid van het klimaat en de inschikkelijkheid dier reizigers, zooals dat vroeger wel het geval was, is aan het einde der voordracht door niemand gedaan; wij zullen maar hopen, dat de N. I. P.-M. bij het vele goede, dat zij bereikt heeft, ook aan dat vervoer haar welwillende aandacht gewijd heeft.

De meermalen gemaakte opmerking dat de Paketvaart een monopolie in den Archipel drijft, is door den heer Hummel voldoende weerlegd; en dat haar Regeerings-subsidie meer als een betaling van bewezen diensten, dan als een toeslag moet worden beschouwd duidelijk aangetoond; haar bedrijf en hare verrichtingen zijn van dien aard, dat Nederland haar erkentelijk mag zijn voor hetgeen zij op hare wijze voor den vooruitgang in den Archipel en de bevordering van het Nederlandsche stoomwezen gedaan heeft.

Plan voor het oprichten eener Technische Hoogeschool.

Door een Comité, waarvan de Resident voorzitter en de secretaris der gemeente Batavia secretaris is en waarin verschillende ingezetenen, onder wie ook Inlandsche en Chineesche Hoofden, zitting hebben, is een oproep tot de ingezetenen van Nederlandsch-Indië gericht, met verzoek om steun tot het stichten eener Technische Hoogeschool. Dit plan, reeds vroeger door de Indische Universiteitsvereeniging geopperd, werd nader tot het doel gebracht door de aanbieding aan die Vereeniging, van een terrein ter hoofdplaats Batavia, ter waarde van *f* 150.000 door eenige ingezetenen, onder voorwaarde dat daarop een school als vorengenoemd zal verrijzen.

Het ligt in het voornemen, indien het bijeen te brengen kapitaal — hetwelk geschat wordt *f* 500.000 te moeten bedragen — volteekend mocht zijn, zich tot de Regeering te wenden met het verzoek, zoowel gebouw, inventaris, grond enz. te willen aanvaarden, opdat het beheer der bedoelde onderwijsinrichting van Staatswege zal worden gevoerd en in stand gehouden.

Tropisch Nederland No. 5.

Dr. J. H. Boeke vestigt in een hoofdartikel: Coöperatie op de duizend eilanden de aandacht op een eigenaardige aaneensluiting, welke de inlandsche bewoners van de drie grootste der eilanden vóór de reede van Batavia gelegen, tot welvaart heeft gebracht. Door hulp van de Bataviasche Afdeelingsbank en met hulp van de Regeering is de bevolking thans onafhankelijk geworden van de Chineesche en Arabische geldschieters, die de vrije ontwikkeling van haar visschers- en tuinbouw-bedrijf vroeger belemmerden, terwijl de winsten nu de bevolking ten goede komen. Het is wel belangwekkend te lezen, hoe die weinig ontwikkelden, die grootendeels nog niet kunnen lezen en schrijven hun zaken regelen. Kapitaal en winst bijv. worden zorgvuldig gescheiden gehouden en de laatste verdeeld, wanneer ze tot een zeker bedrag is gestegen.

Onder Indische belangen wordt melding gemaakt van de Indische Studiekas. In de rubriek Kunst en Wetenschappen komt R. v. I., hoewel de verdiensten van de artikelen over Multatuli van Jhr. W. H. W. de Kock ten volle erkennende, op, tegen de bewering dat Douwes Dekker niets of niets noemenswaard voor Indië zou gedaan hebben. Verder wordt Hofwyck nog eens in de belangstelling van het Indische publiek aanbevolen.

Het gewone Persoverzicht is weder zeer lezenswaard; de Leestafel geeft een aardig kijkje op Holland van een Amerikaansch meisje.

WEST-INDIË

Verslag over 1913.

Ledental. Het aantal leden bedroeg op 31 December 1913 32 beschermende en 193 gewone leden, verdeeld als volgt:

Op Curaçao	32	beschermende en	
	142	gewone	leden
» Bonaire	13	»	»
» Aruba	25	»	»
» Saba	3	»	»
» St. Eustatius	5	»	»
» St. Martin	5	»	»
Samen	225	leden; hetzelfde aantal als het jaar te voren.	

Bestuur. De heer H. P. de Vries heeft in Oct. j.l. wegens drukke werkzaamheden het voorzitterschap neergelegd. Dit wordt tot heden waargenomen door den onder-voorzitter.

Overigens kwamen in het bestuur geen veranderingen, daar de heeren H. J. T. Boomgaart, Dr. M. C. Henriquez en L. van der Veen Zeppenfeldt, die aan de beurt van aftreding waren, werden herkozen.

Vergaderingen. Er zijn gehouden 4 bestuurs- en één algemeene vergadering, terwijl voor de leden van de Groep twee voordrachtenavonden werden gehouden door den heer Albert Vogel.

Op de algemeene vergadering hield de heer C. K. Kesler een voordracht over de afschaffing der slavernij in de kolonie.

De komst van den heer Albert Vogel, die in deze eerst den heer Gouverneur der kolonie om raad en steun had verzocht, werd door de groote medewerking van het Groepsbestuur mogelijk gemaakt. Immers, nadat de heer Gouverneur het schrijven van den heer Vogel had ontvangen, werd het Dagelijksch Bestuur bij den heer Gouverneur ontboden, en vermeende Z.H.Ed.Gestr. terecht, dat de voordrachten van dezen Nederlandschen kunstenaar moesten worden gesteund door het Algem. Nederl. Verbond.

Het Groepsbestuur heeft dan ook alle zeilen bijgezet om de komst van den heer Vogel mogelijk te maken en vermeende geen kosten te mogen sparen om de leden der Groep, met dames, een paar genotvolle avonden te bezorgen en den kunstenaar te huldigen.

Voor verdere bijzonderheden en over de voordrachten van den heer Vogel wordt verwezen naar het verslag, voorkomende in Neerlandia van Oct. 1913.

Studiebeurzen. In het afgeloopen jaar zijn verstrekt aan:

Nephtalie Henriquez	*f* 150.—
Hendrik Krijt	» 200.—
W. Boskaljon	» 200.—
Antoon Dittmar	» 50.—
Samen	*f* 600.—

De drie eerstgenoemden ontvangen hun opleiding in Nederland.

Daar jaarlijks meer aanvragen bij het bestuur inkomen en het geld op deze wijze uitstekend wordt besteed, is stijging der inkomsten noodzakelijk.

Geldmiddelen. Met dank wordt melding gemaakt van de door het Gouvernement verleende subsidie, groot *f* 750.—.

Het ledenal is echter niet vooruitgaande en er moet alzoo de grootste zuinigheid betracht worden om tegen het einde van het jaar niet voor een tekort te staan.

Den leden wordt hierbij herinnerd, dat van hun bijdrage, *f* 2.50, ten minste *f* 1 50 moet worden afgedragen aan de kas van het Hoofdbestuur, o. m. ter bestrijding van de kosten voor het maandblad Neerlandia.

De ontvangsten en uitgaven beliepen in het afgeloopen jaar *f* 1658.52, met een batig saldo van *f* 118.38.

Afdeelingen. Van de Afdeeling Bonaire, werd de bijdrage over 1913 ontvangen, doch kwam geen jaarverslag in.

Van de Afdeeling Aruba, werd noch een jaarverslag noch de bijdragen ontvangen.

Oprichting ondersteuningsfonds „Ned. Antillen". In eene bestuursvergadering, gehouden ten kantore van den H.Ed.Gestr. heer Gouverneur, werd besloten om de gelden, die overgebleven waren van de inzameling voor de noodlijdenden in 1912, in een zelfstandig fonds om te zetten.

Aan den heer Gouverneur werd verzocht eene commissie van beheer te willen aanwijzen.

Deze commissie heeft een zedelijk lichaam opge-

richt onder den naam van: „Ondersteuningsfonds Nederlandsche Antillen", waarvan het ontwerp-reglement in de bestuursvergadering van 23 Aug. j.l. werd vastgesteld en den heer Gouverneur ter goedkeuring aangeboden.

Algemeen. Het lichtbeeldentoestel bewijst goede diensten bij het houden van lezingen en wanneer lantaarnplaatjes worden vertoond.

Bij het 12½-jarig huwelijksfeest van H. M. de Koningin en Z. K. H. de Prins der Nederlanden, werd vanwege de Groep een taptoe georganiseerd en de muziektent versierd. Voeg hierbij de komst en de gehouden voordrachten van den heer Albert Vogel, dan blijkt, dat de Groep, in verband met de geringe geldmiddelen waarover zij te beschikken heeft, zeer veel werkzaamheden heeft verricht.

De secretaris,
H. M. CHUMACEIRO.

Naschrift.

Uit de notulen van de bestuursvergadering van 12 Maart, waarin bovenstaand verslag werd behandeld en goedgekeurd, blijkt, dat voor 1914, drie studiebeurzen zijn toegekend van *f* 175.—, één van *f* 50.— en één van *f* 200.—, dat een verzoek tot den Gouverneur is gericht om de Gouvernementssubsidie van *f* 750.— op *f* 1000.— te brengen *) en dat het Groepsbestuur voor dit jaar als volgt is samengesteld:

C. S. Gorsira J.P.Ez., voorzitter.
Pater C. J. Wahlen, onder-voorzitter.
H. M. Chumaceiro, secretaris-penningm.
H. J. T. Boomgaart,
H. P. de Vries,
Ed. S. Lansberg,
L. v. d. Veen Zeppenfeldt, } leden.
Dr. M. C. Henriquez,
Ds. W. van den Brink,

De hoedennijverheid in de kolonie Curaçao.

Als aanvulling van het artikel over dit onderwerp in het vorig nummer van Neerlandia, diene:

Het groote belang van deze nijverheid voor onze kolonie en wat met eene goede leiding bereikt kan worden, moge blijken uit de volgende feiten.

Op Bonaire en Aruba beteekende de hoedennijverheid tot vóór enkele jaren weinig.

Om haar daar bij de bevolking meer ingang te doen vinden, werden er vlechtcursussen opgericht.

Het gevolg hiervan was, dat van Aruba in 1911 uitgevoerd werd voor *f* 5500.— aan strohoeden; in 1912 voor *f* 19203.— en in 1913 voor *f* 23629.—.

Van Bonaire werd in 1911 uitgevoerd voor *f* 5120.—, in 1912 voor *f* 18765.— en in 1913 voor *f* 34831.—.

Wanneer men nu weet, dat twee jaar geleden op die eilanden, door mislukking van den oogst, bijna hongersnood heerschte, en dat daar dit jaar, helaas, waarschijnlijk, weer hetzelfde te wachten staat, zal men toch moeten toegeven, dat deze nijverheid voor de arme bevolking van zeer veel belang is en dat het Bestuur alles moet doen, om die nijverheid tot grooter bloei en ontwikkeling te brengen.

Uit de geheele kolonie werd uitgevoerd voor een bedrag van *f* 678701.— aan strohoeden wat, alles bij elkaar gerekend, voor de bevolking eene zuivere winst beteekent van ver over het half millioen.

Mag eene nijverheid, die reeds zulk eene bate afwerpt en voor nog veel grootere ontwikkeling vatbaar is, maar aan haar lot worden overgelaten, op gevaar af van dan langzamerhand door de mededinging van elders te niet te gaan?

(Memorie van antwoord van den Gouverneur op de nieuwe begrooting).

Arnhem, Juni 1914. J. A. SNIJDERS Jr.

*) Inmiddels toegestaan. Red.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche Brieven.

XXII.

Pretoria, 26 Mei 1914.

Afrikaansch als voertaal bij het onderwijs.

In den loop dezer maand heeft de Provinciale Raad van de Kaap met algemeene stemmen besloten dat voortaan Afrikaansch tot en met standaard IV als voertaal bij het onderwijs zal mogen worden gebruikt, waar de schoolbesturen de wenschelijkheid daarvan inzien.

Na standaard IV zal echter als van ouds het Hoog-Hollandsch de voertaal zijn.

De Kaap is in deze voorgegaan en de Vrijstaat en de Transvaal zullen volgen. Een voorstel in denzelfden zin zal in het begin van Juni, zoodra de Provinciale Raad van Transvaal weder geopend wordt, ter tafel worden gelegd. En in den Vrijstaat zal men eveneens de eerste de beste gelegenheid aangrijpen.

Het voorstel in de Kaap was afkomstig van advokaat C. J. Langenhoven, hoofdredacteur van Het Zuid-Westen te Oudtshoorn, ontegenzeggelijk de best geschreven Hollandsche krant van Zuid-Afrika. Langenhoven is een der vurigste voorstanders van het Afrikaansch. Zijn geheele krant is in die taal, de advertenties daaronder begrepen. Hij is een scherpe en felle tegenstander van ieder die niet van hetzelfde gevoelen als hij omtrent het Afrikaansch is, en in zijn ijver om te bewijzen, gaat hij wel eens te ver. Maar wie zal hem dit kwalijk duiden? Groote onbluschbare geestdrift blijkt hier zoo zeldzaam, dat men zich alleen kan verheugen in de bezieling van dezen jongen Afrikaanschen pleitbezorger. Ik wil niet zeggen dat die geestdrift hier te lande niet aanwezig is, zij openbaart zich alleen niet: de Afrikaner heeft door allerlei oorzaken zich leeren beheerschen, en zelfs al ziedt het van binnen, uiterlijk blijft hij kalm.

De jonge Langenhoven is dit jaar te Oudtshoorn gekozen tot lid van den Provincialen Raad en zijn eerste daad van eenige beteekenis als wetgever is dit voorstel geweest. Hij had zijn tegenstanders eerst in vriendschappelijk samenzijn overtuigd en zijn medestanders in den Raad verzocht zich van bespreking van zijn voorstel te onthouden; omdat hij bevreesd was dat de behandeling van het onderwerp dan zou verdwalen op allerlei zijwegen, en getrouw hebben die medestanders zich aan die afspraak gehouden. Van de voorstanders heeft alleen hij zelf het woord gevoerd. Hij is begonnen met zijn voorstel toe te lichten en heeft de enkele bestrijders beantwoord. Toen was het pleit gewonnen.

Afrikaansch, zoo redeneerde hij, is het Hollandsch van artikel 137 van de Grondwet; want als dit niet zoo is, mogen wij Hollandsch-sprekende leden ons niet meer bedienen van Afrikaansch, doch zal de voorzitter ons elke maal tot de orde moeten roepen wanneer wij onze moedertaal gebruiken. Er kan dus wettelijk geen bezwaar zijn tegen de vervanging van het Hollandsch als voertaal bij het onderwijs door het Afrikaansch. Afrikaansch is Hollandsch. Hier in Zuid-Afrika gebruikt men het verzamelwoord Hollandsch voor alle vormen van die taal; zooals men in Nederland daarvoor het woord Nederlandsch bezigt.

Voortaan zal dus aan het Afrikaansche kind in de Kaap les worden gegeven in het Afrikaansch. En wat is eigenlijk natuurlijker? Die taal moet dit kind

veel meer vertrouwd zijn dan het Hoog-Hollandsch.

In de Kaap is het kind verplicht tot en met de vierde standaard op school te blijven. De meeste kinderen gaan niet hooger op. Die vier jaar onderwijs zijn niet veel. Beter is het daarom hun zoo goed mogelijk Afrikaansch te leeren dan gebrekkig Hoog-Hollandsch, en hoewel ik geloof dat zij na die vier jaar van Afrikaansch ook niet voldoende zullen kennen, zal in elk geval dit echter meer zijn dan wanneer zij Hoog-Hollandsch hadden moeten leeren. Hun bijbel in het Hoog-Hollandsch zullen zij er daarom even goed om verstaan.

Er zijn natuurlijk nog vele bezwaren aan de invoering van dezen maatregel verbonden. Er zijn nog geen schoolboekjes in het Afrikaansch en bij de spelling van het Afrikaansch heerscht tot dusverre nog de grootst mogelijke verwarring. Maar wat let dit? Die schoolboekjes zullen er komen — reeds heeft men plannen gemaakt om ze te doen samenstellen — en ik ben er innig van overtuigd, dat die leesboekjes heel wat frisscher geest zullen ademen dan de overgroote meerderheid der zoogenaamde Hollandsche leesboekjes, die thans op de scholen worden gebruikt en die eveneens bizonderlijk voor de Afrikaansche scholen heeten te zijn geschreven. En die spelling? De invoering van het Afrikaansch op de scholen zal moeten leiden tot eenvormigheid in de spelling. De al of niet taalgeleerden konden onderling twisten over de schrijfwijze van een woord en allerlei geleerde betoogen houden, nu men de kinderen moet leeren schrijven, is het uit met het geredeneer, thans zal men daden moeten laten zien. De meester zal moeten kunnen zeggen, zóó wordt dit woord geschreven en het kind zal het aannemen. De journalisten zullen moeten volgen, willen zij niet hun eigen zaak schade doen en door den eersten den besten schooljongen op de vingers worden getikt voor hun blijkbare domheid in het spellen.

Nieuwsgierig ben in op hoeveel scholen het Afrikaansch als voertaal zal worden ingevoerd. In het eerst zal het nog maar een beetje schuchter gaan, geloof ik. Maar enkele geestdriftigen zullen de proef wagen en als die goed uitvalt, zullen de voorzichtigen volgen, en de tegenstanders noodgedwongen nakomen. Want tegen den goeden uitslag zal geen ijdel redeneeren meer helpen. Ik geloof, dat hier en daar op een buitenschool de invoering zal plaats hebben, doch dat het in den eersten tijd in de steden zal blijven als het thans is. O ja, er zijn menschen die opgetogen ingezonden stukken aan de bladen zenden over deze overwinning; maar hoevelen zijn dit? De massa zwijgt en die massa zal het per slot van rekening hebben te beslissen. Kijk naar onze bladen. De redacteuren, in zooverre zij Afrikaners zijn, blijken voorstanders van het Afrikaansch. Maar de lezers — de duizenden lezers van De Volkstem, Ons Land en De Vriend des Volks? — zij schrijven bijna allen Hoog-Hollandsch, wanneer zij in hun lijforgaan iets te vertellen hebben, zelfs de berichtgevers bedienen zich, behoudens enkele uitzonderingen, van die taal.

Wanneer dus straks èn in de Kaap, èn in den Vrijstaat, èn in Transvaal Afrikaansch als voertaal voor het lager onderwijs is toegestaan, zullen wij kunnen zien hoeveel ouders van dit recht willen gebruik maken. Er zal, denk ik, nog heel wat moeten worden geschreven en betoogd voor de meerderheid van het Afrikaansche volk het nut en de doeltreffendheid van deze vergunning heeft ingezien. Vraagt men het een ontwikkeld en breeddenkend Afrikaansch onderwijzer, die tevens een goed opvoedkundige is, dan zal hij er zich glad voor verklaren. Maar de meeste onderwijzers en schoolhoofden zijn slechts de zeer onderdanige dienaren van de schoolkommissies. De jonge geestdriftige voorstanders van het Afrikaansch zullen zich dus gaan roeren, en vooraan zal de werkzaamste en meest geestdriftige van allen staan, advokaat Langenhoven; want het is voor hun streven een levensvraag. Mislukt deze poging, — waarvoor zij niet de minste vrees hebben intusschen — dan zal dit de verdere invoering van Afrikaansch in den Staatsdienst bij het middelbaar en hooger onderwijs en later in de kerken ernstig belemmeren, en daarop hebben zij de zinnen gezet. Afrikaansch, zoo redeneeren zij, kan nooit de eereplaats krijgen die het toekomt, wanneer het niet in geheel Zuid-Afrika wordt gebruikt in geschrifte. En daarvan is veel waar. Hoog-Hollandsch kunnen vele Afrikaners niet spreken en Afrikaansch vinden zij te plat om het te gebruiken en daarom... spreken zij Engelsch. Als Afrikaansch wordt gelezen in de wetten en parlementsverslagen, wordt gehoord van den kansel, dan zal niemand meer kunnen zeggen dat het plat is.

Alleen hoop ik, dat aan het onderwijs in het Afrikaansch dan meer zorg zal worden besteed dan tegenwoordig aan dat van het Hollandsch. Zelfs kinderen van Hollandsche ouders op een Hollandsche school in deze onze Administratieve Hoofdstad, kennen beter Engelsch dan Hollandsch. Dit kan toch niet liggen aan het Hoog-Hollandsch als voertaal? Voor hen in elk geval is het geen vreemde taal. Ik verwacht die meerdere zorg wel, want de jonge Afrikaners die voor hun taal ijveren, zijn over het algemeen menschen van de daad. Zij zullen niet tevreden zijn met gebrekkig onderwijs in hun eigen taal.

Ik zie ook bezwaren, maar laten wij nu eens de doorvoering van het beginsel afwachten. Het kan heel goed zijn dat wij de dingen te zwart inzien.

OU-BOET.

Afd. Kaapstad en omstreken.

Aan het jaarverslag is het volgende ontleend:

Bij den aanvang van het jaar bestond het bestuur uit de volgende leden: J. W. Roux, voorzitter; M. Wartena, vice-voorzitter; G. van Heerde, penningm.; E. W. Pekelaar, secretaris; mejuffr. Maas, bibliothecaresse; mevr. E. M. C. Loopuyt, mejuffr. O. van Oordt, en de heeren M. Brink en J. A. G. Bremer.

Door omstandigheden was de heer M. Brink in den loop van het jaar verhinderd zijne functie verder waar te nemen. Hem wordt dank gebracht voor de bewezen diensten. In zijn plaats werd de heer F. Dormell benoemd.

De driemaandelijksche vergaderingen zijn geregeld gehouden en hoewel goed geslaagd wat betreft de uitvoering van de verschillende nummers op de programma's, was de opkomst der leden zeer gering.

De concertcommissie is ijverig aan het werk gegaan en heeft een keurig concert gegeven op 31 Mei te Rondebosch. De belangstelling was ook hier echter zoo gering, dat de uitvoering een aanzienlijk tekort opleverde.

15 Maart werd er een ontvangdag gehouden ten huize van den heer en mevr. Loopuyt te Rondebosch, ter eere van den eere-voorzitter, oud-president F. W. Reitz bij diens terugkomst uit Holland. De opkomst was vrij aanzienlijk en hier komt een woord van dank toe aan den heer en mevr. Loopuyt, voor de vriendelijke en gulle ontvangst den leden betoond.

De onder-afdeeling (rederijkerskamer „Aurora") heeft zich weer flink van hare taak gekweten. Professor Logeman verklaarde zich bereid een lezing te houden over Egyptische Graven en Tempels. Deze lezing met lichtbeelden, was zeer belangwekkend.

Kort na deze vergadering heeft „Aurora" door de omstandigheden gedwongen, het besluit genomen voorloopig geen vergaderingen meer te houden. Laten we hopen, dat verschillende nieuwe leden zullen toetreden, zoodat „Aurora" weder in staat zal zijn om als vanouds onze vergaderingen op te vroolijken.

Door mejuffr. W. Maas werd het voorstel gedaan, om de bibliotheek, die geheel op den achtergrond geraakt was, weer te openen, en hieraan een leeska-

mer te verbinden. Besloten werd om eerst voor drie maanden er de proef mede te nemen; doch op de vergadering van 19 Aug. werd bepaald de leeskamer voor goed aan te houden en deze te steunen met een maandelijksche bijdrage van £1 : 15 : —. Dat er heel wat moeite en tijd aan verbonden is, zal ieder wel begrijpen en we willen daarom mejuffr. Maas onze hartelijke dank toebrengen voor de onverdroten ijver door haar in deze betoond. Verdere bijzonderheden vermeldt het door mejuffr. Maas opgestelde verslag [1]).

Het ledental der Afdeeling is gedaald tot 107.

Wat ons vereenigingslokaal betreft, nog steeds mogen wij door de welwillendheid van Dr. Muir er onze vergaderingen houden. Wij brengen hem hier dan ook een woord van dank.

Afd. Ventersdorp.

Aan het jaarverslag over 1913 is het volgende ontleend:

Ingevolge besluit genomen op de laatste jaarvergadering werd het eerevoorzitterschap aangeboden aan Dr. W. M. R. Malherbe en door Z.Ed. aangenomen.

In Febr. waren de voorzitter en secretaris te Lichtenburg om behulpzaam te zijn in het stichten van eene Afdeeling aldaar.

Aan de besluiten op de algemeene vergadering genomen omtrent de verontachtzaming van de Hollandsche taal op de Goevernementskantoren is gevolg gegeven en afschriften daarvan aan Gen. Hertzog gezonden. Door den heer IJssel is in de Provinciale Raad navraag gedaan en antwoord daarop van den administrateur ontvangen.

Er wordt weinig gebruik gemaakt van de Hollandsche lectuur in de plaatselijke bibliotheek. Eene poging zal gedaan worden om een kist boeken te krijgen ter verdeeling onder de buitenonderwijzers (leden van deze Afdeeling), die begeerig of genegen zouden zijn bibliotheken op te richten in verband met hunne scholen [2]).

Het bestuur is in briefwisseling met den Schoolraad betreffende het gebrek aan Hollandsche boeken en andere zaken in verband met de moedertaal op de scholen onder de jurisdictie van den Schoolraad.

Op verzoek van belanggebbenden is een rapport opgesteld over de al of niet geschiktheid van dit district voor immigratie van uit Nederland.

Het ledental bedroeg op 31 Dec. 1913 32.

Afd. Potchefstroom.

Aan het jaarverslag over 1913 is het volgende ontleend:

Met tevredenheid mag op dit jaar worden teruggezien.

Met lantaarnplaatjes uit Holland ontvangen door tusschenkomst van den heer Bisschop te Pretoria, werd in Maart een voorstelling gegeven door den heer De Graaf. Op Prinses Juliana's verjaardag vierden de kinderen van leden op gezellige wijze feest.

Professor Kamp vergastte ons op een paar vertellingen bij gelegenheid van een gezellige bijeenkomst in Juli.

Groot succes had het bestuur met de lezing van Dr. Malherbe uit Bloemfontein, getiteld: „In die blomtuin van die Afrikaanse taal". Een groot aantal leden met hun vrienden genoot in alle opzichten van de boeiende voordracht.

Op de gebruikelijke wijze werd Koningin Wilhelmina's verjaardag gevierd. Om de Consul-Generaal der Nederlanden in de gelegenheid te stellen tegenwoordig te zijn, vond de feestviering plaats op 26 September in plaats van op de geboortedag zelf. Een talrijk publiek was opgekomen om deel te nemen aan de feestelijkheid.

Behalve deze bijeenkomsten werden twee ledenvergaderingen gehouden in Januari en in Juli, terwijl het bestuur acht keer bijeenkwam.

De toestand der kas is bevredigend.

Het aantal leden op 31 Dec. 1913 bedroeg 75.

Het nieuwe bestuur voor 1914 bestaat uit de heeren: H. Altmann, voorzitter; R. Gericke, onder-voorzitter; G. Siemelink, secretaris; J. M. Pons, penningmeester; A. H. Koomans, toegevoegd lid.

* * *

1 Mei heeft Dr. J. du Toit voor de leden van dezen A. N. V.-tak een lezing gehouden over de „Opkomst van Hollands en Afrikaans".

Er waren veel belangstellenden en de voorzitter, de heer Altmann, zag er dan ook een bewijs in hoe zeer de voordracht op prijs werd gesteld en dankte aan het slot den spreker voor zijn belangwekkende lezing.

Afd. Bloemfontein.

Aan het jaarverslag over 1913 is het volgende ontleend:

Het vorige jaar was besloten een prijs toe te kennen aan de beste kandidaat uit de Vrijstaat bij de Taalbond Eksamens, en wel voor Hollands (diploma), Hollands (hoogste afdeling) en Z.-Afr. Geschiedenis.

De prijs voor het diploma eksamen, groot £ 2 10 s., werd toegekend aan de heer J. F. Enslin, Heilbron, die No. 3 was op de lijst voor geheel Z.-Afrika, en No. 1 voor de Vrijstaat.

Voor Hollands (hoogste afdeling) werd een prijs van £ 2 toegekend aan de heer M. H. Viljoen, Publ. School, Dewetsdorp, en voor Z.-Afr. Geschiedenis (hogere afdeling) een prijs van £ 1 10 s. aan de heer H. M. Moolman, Publieke School, Lindley.

De Oranje Vrouwen Vereniging te Bloemfontein werd gesteund met een kleine bijdrage voor een tentoonstelling van Hollandse kinderboeken, welke plaats had ter gelegenheid van een bloemen-tentoonstelling door die vereniging op touw gezet.

Het Zuid Afrika-nummer van Neerlandia, waaraan onze Afdeling medewerkte, is overal gunstig ontvangen.

Het ledental van de Afdeling bedraagt voor 1914 50.

In plaats van de heer Albertijn, die Bloemfontein heeft verlaten, werd de heer S. Boersma tot lid van het bestuur verkozen.

De sekretaris schonk de Afdeling een lantaarn om de uit Holland ontvangen lantaarnplaatjes mede te vertonen.

De rekening en verantwoording sloot met een batig saldo van £ 10.10.0.

Hollandsch-Afrikaansche boeken.

Door den heer J. H. de Bussy, den bekenden Amsterdamschen uitgever, die ook te Kaapstad, Johannesburg en Pretoria een boekhandel heeft, is een boekje uitgegeven, getiteld „Uit eigen land", waarin een „Keur van de beste Afrikaansche litteratuur" wordt besproken.

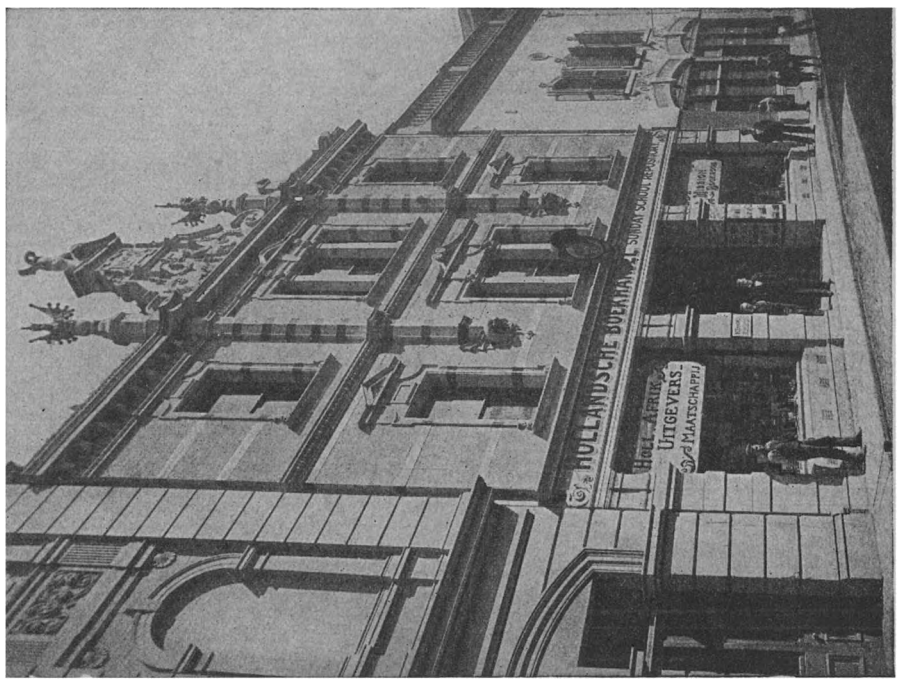
Het is een soort beredeneerde boekencatalogus, die voor vele Afrikaners een wegwijzer kan zijn bij het aanschaffen van boeken in en over eigen taal en geschiedenis.

Eenige portretten en afbeeldingen versieren het reclameboekje, dat de verbreiding onzer taal in Zuid-Afrika ten goede zal komen.

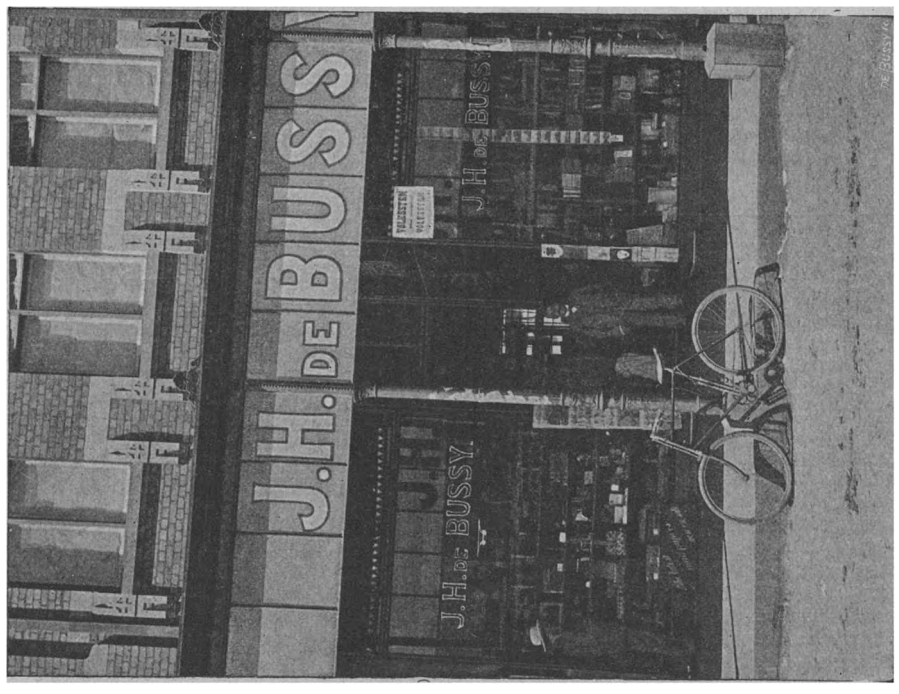
In verband hiermee trof ons een artikel van „Ou

[1]) Uit dit belangrijk verslag hoopt Neerlandia in het volgend nummer een en ander over te nemen. Red.

[2]) De heer P. van Wijk de Vries heeft inmiddels op zich genomen een kist boeken onder zijn beheer te nemen. Ook is het Ds. Mijnhardt gelukt een Debatvereeniging op te richten.

Hollandsche boekwinkel te Kaapstad.

Hollandsche boekwinkel te Pretoria.

Smithfielder" in De Vriend des Volks van Bloemfontein, waarin de schrijver den Afrikaners het nut voorhoudt der toetreding tot het Alg. Ned. Verbond en hen verwijt, dat ze veelal „nog zo slap, zo pap, zo lusteloos, zo onbeslist zijn"; onder meer geeft hij nog den volgenden behartigenswaardigen raad:

„Het is de Hollanders, die onder ons wonen en wier diensten wij niet genoeg kunnen waarderen, ernst om ons en onze taal voort te helpen; en hoe dikwels klappen wij hen niet onvoorzichtig in 't gezicht door hun diensten te veronachtzamen? Wij kunnen onze jonge landgenoten niet genoeg aanmoedigen om een boekerijtje te verzamelen van boeken, door onze mede-Afrikaners en Hollanders in Zuid-Afrika geschreven..."

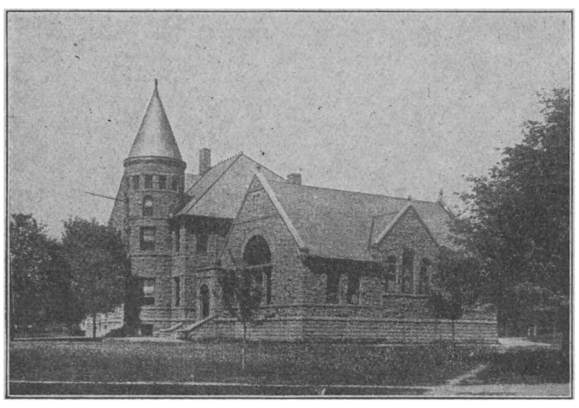
Johannesburg.

Het bestuur is thans samengesteld als volgt:

S. I. Minnaar, voorzitter; A. v. d. Broek, ondervoorzitter; mevr. S. Deys-Draayer, sekretaresse; P. Deys, penningmeester; A. van Wouw, P. L. W. Lourens, J. M. Terwogt, Oswald Pirow en J. Cohen.

Een uittreksel uit het jaarverslag dezer werkzame Afdeeling wordt in het volgend nummer opgenomen.

AMERIKA

Hope College.

Waarde heeren,

Neerlandia is voor ons een welkome bezoeker. Hoewel het in Juli reeds 21 jaar wordt, dat we Nederland verlieten, klopt ons hart nog warm voor „het dierbaar plekje gronds" aan de andere zijde van den oceaan, en doet niets ons meer weldadig aan dan te lezen van de werkzaamheid en de geestdrift, die zich openbaren in Nederland en daarbuiten voor alles wat kan strekken, tot de versterking van het nationaliteitsgevoel, tot den opbouw en den vooruitgang van de zedelijke en stoffelijke kracht van den Nederlandschen stam.

Het is ons een voorrecht geweest bijna elf jaar onderwijs te geven in de Nederl. taal en letterkunde en geschiedenis aan Hope College.

We begonnen met een tweejarigen cursus, doch op verzoek der studenten, besloot de faculteit er nog een jaar aan toe te voegen, zoodat onze studenten thans de gelegenheid hebben een driejarigen cursus in het Hollandsch te volgen.

De jongelui, die deze lessen bijwonen, hebben tehuis zooveel kennis van het Nederlandsch opgedaan, dat ze de conversatie kunnen volgen, en den bijbel kunnen lezen en tamelijk goed verstaan, terwijl ze tevens in staat zijn eenvoudig Hollandsch te schrijven, zij het dan ook niet zonder taal- en spelfouten.

Wij stellen ons ten doel hen in kennis te stellen met de regelen der Nederlandsche grammatica; door practische oefeningen ze beter te bekwamen de taal zoo zuiver mogelijk te gebruiken; ze bekend te maken met de schoonste voortbrengselen der Nederl. literatuur, terwijl we verleden jaar begonnen zijn ook de geschiedenis van ons vaderland te onderwijzen. Dit laatste viel bijzonder in den smaak. De meeste studenten, die aan deze lessen deelnemen zijn toekomstige predikanten, en ze gevoelen er behoefte aan, eenigszins bekend te zijn met de heerlijke geschiedenis van het land onzer vaderen, vooral waar ze straks zullen moeten arbeiden onder hen, die van uit Nederland tot ons kwamen.

Sedert we hier ons werk begonnen, hebben we getracht gelden te verzamelen van vrienden voor een bibliotheek van Nederlandsche boeken. We schaften verschillende boeken aan, doch niet zooveel, als we wel wenschten. Gelukkig kwam het Algem. Nederl. Verbond ons te hulp, door ons enkele kisten toe te zenden.

Aangenaam werden we het vorig jaar verrast. De bekende redenaar Rev. Dr. William Elliott Griffis, schrijver van „Brave Little Holland" en zooveel andere kostbare werken, zond ons een bibliotheek van meer dan 600 boeken. Het zou te veel ruimte eischen, er een lijst van te geven. We vinden er onder: Wagenaar, Vaderlandsche Geschiedenis, 78 deelen; Bilderdijk, 14 deelen; Van Meeteren, Ned. Oorlogen (uitg. 1614); Hooft's Historien (uitg. 1677); Hugo de Groot's Jaarboeken (uitg. 1681); Emmius, Gesch. van Friesland (uitg. 1616); Roeland & Van Willigen, Vaderl. Schilderkunst 4 dln.; Veth, Java in 4 dln.; Marnix van St Aldegonde, 2 dln.; Colenbrander, De Patriottentijd en de Belgische Omwenteling; Brandt, Historie der Reformatie; Arend, Gesch. des Vaderlands, 14 d n.; J. van Lennep, Gesch. der Nederl., 4 dln.; Motley, 12 dln.; A. J. van der Aa, Biogr. Woordenboek, 26 d'n.; J. ter Gouw, De Oude Tijd, 6 dln.; J. van Lennep & Hofdijk, Merkw. Kasteelen in Nederland, 6 dln.; Hofdijk, Ons voorgeslacht, 6 dln.; De Roever & Dozy, Onze voorouders, 6 dln.; Dr. J. ten Brink, Gesch. der Nederl. Letterkunde; Oudemans, Neêrlands Plantentuin, enz. enz. Genoeg, om u te doen zien, dat we hier thans een bibliotheek van Hollandsche boeken hebben, zooals op weinige plaatsen in Amerika wordt gevonden.

Het gebouw, bestemd voor de bibliotheek wordt te klein (wij hebben in het geheel 21000 boeken); de autoriteiten hebben verleden week besloten twee maal zooveel „stacks" te bouwen. Zoo d a dit klaar is, hopen we een gedeelte van de bibliotheek geheel af te zonderen voor een Hollandsche afdeeling.

De studenten zijn druk bezig zich voor te bereiden voor het zeven en twintigste jaarfeest van de Ulfilas Club, onze Hollandsche vereeniging, hetwelk D. V. den 15den Juni (Maandagavond), zal worden gehouden.

Met de beste wenschen voor het succes van uwen arbeid, verblijf ik

Uw dw. dr.,
A. RAAP.

Holland, Mich., 12 Mei 1914.

Uit Nieuw-York.

Aan het jaarverslag der Afdeeling „Nieuw Nederland" is het volgende ontleend:

Onder het hooggewaardeerde voorzitterschap van den heer Mr. Henri Baron van Oldeneel heeft onze Afdeeling wederom het voorrecht gehad een gunstigen jaarkring te zien voleinden.

Het ledental der Afdeeling is, niettegenstaande ver-

liezen, geleidelijk gestegen tot 50. Maar toch is het besef onder onze hier verblijvende landgenooten nog niet algemeen genoeg doorgedrongen, dat men zichzelf en de zijnen verplicht is, het Algem. Nederl. Verbond, door toetreding als lid, te steunen — al ware het slechts om onze schoone moedertaal te kunnen hooghouden — en tevens onderhouden. Immers lijden wij Nederlanders maar al te veel aan een sterk aanpassingsvermogen, waaronder onze — toch voor een groot deel deugdelijke! — nationale karaktertrekken teloorgaan. Wij houden ons o. h. a. zooveel minder aan onderling verkeer dan Skandinaviërs, Zwitsers, Ieren en ook inkomelingen van Oost-Europeeschen landaard, zooa's R elhenen, Boelgaren, Bohemers, enz., dat plegen te doen.

Dank echter zij onzen voorzitter, die allereerst den stoot heeft gegeven aan jaarbijeenkomsten; dank ook zijn gulle gastvrijheid, hebben deze algemeene vergaderingen der Afdeeling „Nieuw Nederland" in de Nederlandsche kolonie alhier een roep van aantrekkelijkheid. Hieraan moge onze voorganger en leider eene zekere voldoening ontleenen voor zijne toewijding en opofferingen ten bate zijner landgenooten.

Een gemis, dat velen ter harte ging, was het aftreden van Jhr. Dr. J. Loudon, onzen beschermheer, als Hr. M.'s Buitengewoon Gezant en Gevolmachtigd Minister te Washington. Het bestuur wenschte hem geluk met de zoo hooge onderscheiding te zijn uitverkoren als lid van Hr. M.'s Ministerie. En het putte troost uit de verschijning van zijn plaatsvervanger, Z.Exc. Ridder van Rappard, van wiens deelneming in het Nederlandsche vereenigingsleven ook de Afdeeling „Nieuw Nederland" alle goeds verwacht.

Het is der Afdeeling een gemis geweest in het najaar van 1913 Nederlands kranige ruiter-officieren niet vertegenwoordigd te zien bij de rijwedstrijden, waarop zij vorige jaren zulke schitterende triomfen hebben mogen verwerven. Het bestuur hoopt, dat ze in het ingetreden jaar niet zullen ontbreken op de kampplaats, waar inderdaad de naam van ons geboorteland en van zijne landzaten zulk een goeden klank hebben.

Van de geldelijke omstandigheden der Afdeeling kan worden gemeld, dat er 37.02 doll. op de Franklin Spaarbank is belegd.

J. VAN FOLKER, Secretaris.

Hollanders in Michigan.

Volgens Pella's Weekblad blijkt uit een officieele opgave betreffende de inwoners van den Staat Michigan, dat van de 2.700.000 er 92.000 Hollanders zijn.

Kriens te Nieuw-York.

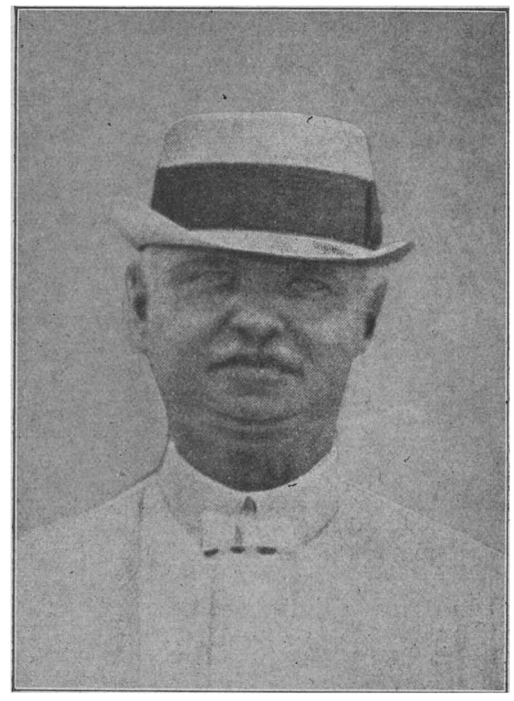
Onze landgenoot Christiaan Kriens te Nieuw-York, heeft eene vereeniging voor orkestmuziek opgericht, waarmede men daar zeer ingenomen is, wijl er in Amerika geen gelegenheid bestaat zich in orkestspel te oefenen, zoodat 75 pCt. van de leden van de bestaande orkesten vreemdelingen zijn. De vereeniging heet: „The Kriens Symphony Club".

George Washington Goethals.

Wij geven hierbij het portret van den hoofdingenieur der Panamakanaalwerken, stammend van Hollandsche familie.

In een Amerikaansch tijdschrift wordt hij de voornaamste ingenieur van de wereld genoemd. Wat de heer Goethals in het Panamakanaal heeft tot stand gebracht, overtreft den bouw der Pyramiden, hij plaatst er zich mede in de rij der onsterfelijken.

Dit zijn maar enkele zinnen uit de lofrede, die op hem gehouden wordt, en ons werd toegezonden door den heer K. Visser te Paramaribo.

Kolonel GOETHALS, hoofdleider der Panamakanaalwerken, stammend van Hollandsche familie.

Met ingenomenheid wordt er nog bij gemeld, dat Goethals in 1858 te Brooklyn geboren, door twee geslachten heen stamt uit het land der „dijken en kanalen", „interesting coincidence of heredity".

INGEZONDEN.

Buitenlanders in Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Met zeer veel genoegen voldoe ik aan het verzoek, vervat in de laatste alinea van 's heeren Bosboom's ridderlijke verklaring, voorkomende in het Juni-nr. van Neerlandia, blz. 137.

Het bedoelde Staatsblad is van 27 April 1904, No. 81, terwijl verder in deze zijn te raadplegen de wet van 1 Juni 1865 en Staatsblad No. 222 van 25 December 1878.

Uit het eerst genoemde blijkt, dat onder zekere voorwaarden vrijstelling gegeven kan worden van het theoretisch-geneeskundig en daaraan vooraf gegane examens.

Dit nu achtte ik reeds bedenkelijk. Maar thans blijkt mij dat de op het theoretisch geneeskundig volgende examens, dat zijn de (beide) arts examens, in elk beschaafd land verplichtend zijn voor de verkrijging van vergunning tot uitoefening der geneeskunst. Zoo ook ten onzent, waar zelfs een Doctor in de Medicijnen géén praktijk mag uitoefenen vóór hij voldaan heeft aan de beide arts examens.

En nu is mij van welingelichte zijde verklaard, dat buitenlanders, die zich direct als particulier geneesheer in Indië (en in Nederland) willen vestigen, deze examens dan ook hebben af te leggen, terwijl van (velen der?) buitenlandsche geneesheeren die als officieren van gezondheid door den Staat in N. O.-Indië worden aangenomen, deze examens niet gevergd zijn.

De als voornaamste geachte en bij de wet verplichtend gestelde waarborg voor vereischte bekwaamheid, zou aldus eenvoudig door de Regeering ter zijde gesteld zijn.

Zijn mijne informatiën juist, dan zou hier eene zéér ernstige wets overtreding plaats gehad hebben, en met het oog daarop schijnt het noodzakelijk, dat ter bevoegder plaatse een onderzoek ingesteld worde, naar de al of niet juistheid dier inlichtingen.

Uw dw,
Haarlem. SANDBERG.

De Nederl. Herv. kerk te St. Petersburg.

Ik werd dezer dagen verrast, gekrenkt om niet te zeggen beleedigd, door de ontvangst van het volgende half gedrukte, half geschreven briefje:

„Niederländische Reformierte Gemeinde
zu St. Petersburg.
.....
Gemeinde-Versammlung
am....., den 7 Mai um 8 Uhr Abends
Tagesordnung:
Defenitive Pastorenwahl."

Het sprak van zelf, dat deze Versammlung door den Nederlander Engberts in het Duitsch geopend, geleid en gesloten werd, zonder teeken van protest tegen zulke achteruitzetting der moedertaal.

Als Pastor der Niederländische Reformierte Gemeinde werd Ds. Dr. Schim van der Loeff (uit te spreken: Doktor Sjiem fan der Leuf) gekozen, die het beroep hierheen aangenomen heeft.

Nu zullen de lezers vragen, waarom de zaken der Nederlandsche Gemeente alhier in het Duitsch behandeld worden. Het antwoord hierop luidt dan, dat ten gevolge van eenerzijds lamlendigheid van een vroeger Nederlandsch geslacht, verraad aan de Nederlandsche zaak, en onverschilligheid van de Nederlandsche autoriteiten alhier (de kerk is n.l. een zoogenaamde Gezantschaps-Kerk, en totaal onafhankelijk zoowel van de Nederlandsche Synode als van de Russische kerkelijke autoriteiten), het in vroegere jaren aan verduitschte Nederlanders gelukt was Duitschers, Russen en andere vreemdelingen, in de kerk als gasten binnen te laten, met het gevolg, dat deze gasten nu den baas in de Nederlandsche kerk spelen.

C. C. J. VAN DER KLAAUW.

St. Petersburg, 22/4 Juni 1914.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Geen „Hoog!" maar „Hoera!"

In ons vorig nummer namen wij een stukje op over een „Hoog!", te Maastricht bij de ontvangst van Nederlandsche zee-officieren en matrozen door den voorzitter van de afdeeling van de Vereeniging Onze Vloot ingesteld op de Koningin. Maar nu schrijven ons twee onverdachte getuigen, dat de voorzitter geen „Hoog!" heeft ingesteld, maar wel degelijk een „Hoera!" Waar blijven wij nu met ons „quasi-geestig berichtje"?

Wij kunnen niet anders dan onze spijt betuigen, dat wij het berichtje hebben opgenomen, en ook de spijt van den schrijver, dat hij het heeft ingestuurd. Hij vond dat „Hoog!" in de dagbladvers'agen, en hij nam grif maar onberaden aan, dat die verslagen juist waren. Dat Duitsche „Hoog!" is er hier te lande al zoo in, dat hij geen argwaan kreeg; en waar nu zelfs bij die gelegenheid het misbruik ingeslopen was, naar hij zoo las, greep hij naar de pen en schreef „een quasi-geestig berichtje" om er nog maar nog eens, ons leedwezen te betuigen en onze verzegd is.

Dat had hij niet moeten doen; hij had eerst moeten onderzoeken of die verslagen juist waren. En wij hadden ook moeten onderzoeken of de schrijver het onderzocht had en, zoo neen, zelf moeten onderzoeken, voor wij het stukje opnamen.

Nu dit niet is gebeurd, past ons niets anders dan, nog eens, ons leedwezen te betuigen en onze verontschuldigingen aan te bieden.

Vacantieleergangen te Leiden voor Vlamingen en Zuid-Afrikaners (9—23 Sept.).

In aansluiting met het artikel van den heer H. J. Smidt in het vorige nummer van Neerlandia, kunnen wij nog het volgende melden:

Voor den Juridischen Leergang hebben zich beschikbaar gesteld:

Prof. Jhr. Mr. Dr. W. J. M. van Eysinga, hoogleeraar in het Volkenrecht, die zal spreken over: Het tractaat van 1839;

Mr. A. S. Oppenheim, lector in het Handelsrecht en Burgerlijk Procesrecht, die tot onderwerp koos: Eenvormig wisselrecht;

Prof. Mr. W. van der Vlugt, die eenige colleges zal geven over: Stammler's leer van het richtige recht.

Voor den Algemeenen Leergang stelden zich beschikbaar:

Prof. Dr. W. Martin, buitengewoon hoogleeraar in de Kunstgeschiedenis, die zal spreken over: Zeventiende-eeuwsche Hollandsche schilderkunst in onze musea;

Prof. Dr. J. Verdam, hoogleeraar in het Nederlandsch, die eenige colleges zal wijden aan: Hooft, Huygens, het Middel-Nederlandsch en Maerlant;

Prof. Dr. E. F. van de Sande Bakhuyzen, buitengewoon hoogleeraar in de spherische en praktische astronomie, onder wiens leiding drie middagen besteed zullen worden aan de bezichtiging der Leidsche Sterrenwacht en de verklaring van astronomische instrumenten;

Prof. Dr. H. A. Lorentz, buitengewoon hoogleeraar in de Wis- en Natuurkunde, die een middag college zal geven in het Museum Teyler te Haarlem, en

Dr. J. A. Vollgraff, privaat-docent in de Geschiedenis der Natuur- en Wiskunde, die tot onderwerp koos: Oudere en nieuwere meeningen over de vraag, of natuurverschijnselen mechanisch verklaard moeten worden.

De Commissie van Bijstand, samengesteld uit verscheiden Leidsche, Amsterdamsche, Gentsche, Brusselsche en Leuvensche professoren, beveelt deze leergangen met warmte aan.

De secretaris der Regelingscommissie, de heer H. J. Smidt, Vischmarkt 6, Leiden, geeft gaarne alle gewenschte inlichtingen.

5e Vacantie-cursus in Pædagogiek.

In de collegezaal van Prof. Straub in het Wilhelminagasthuis te Amsterdam wordt van 27 Juli tot 4 Aug. 1914, op aanstichting van de Commissie voor Kinderstudie, ingesteld door het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap, de vijfde vacantie-cursus in paedagogiek gegeven.

Verscheiden opvoedkundigen hebben zich voor het houden van voordrachten beschikbaar gesteld.

Tot deelname aan dezen cursus worden uitgenoodigd alle onderwijzers en onderwijzeressen, werkzaam bij het lager en het voorbereidend onderwijs en andere belangstellenden.

Nadere inlichtingen verstrekt gaarne de heer C. M. Soeters, Hondecoeterstraat 60, Amsterdam.

Scheepvaartdienst op Zuid-Afrika.

Volgens Het Nederlandsch Zeewezen bestaat er bij de maatschappijen Nederland en Koninklijke Hollandsche Lloyd een plan om gezamenlijk een dienst op Zuid-Afrika in te richten.

Brussel-zeehaven.

Er is een Nederlandsch Comité tot stand gekomen dat aan de stad Brussel bij de opening der zeehaven een zilveren beker in Oud-Vlaamschen stijl zal aanbieden. Dit geschenk, hetwelk vervaardigd wordt in de Nederlandsche Fabriek van Gouden en Zilverenwerken te Zeist, zal vergezeld gaan van een geteekende oorkonde.

Coers' liederen van Groot-Nederland.

H. M. de Koningin-Moeder heeft het Beschermvrouweschap der Koninklijke Vereeniging Het Nederlandsche Lied aanvaard.

Deze Vereeniging heeft haren leden wederom een bundel liederen van Groot-Nederland, verzameld door F. R. Coers F.Rzn. gezonden, en wel Zeevaartliederen.

Bij het ter perse gaan van Neerlandia werden nog 4 bundels aangekondigd.

18 Juli zal er een groote open luchtuitvoering door Coers' Liederkoor en Kwartet worden gegeven in het park van Huize Peking te Baarn.

Een voorbeeld voor veel Belgen en Nederlanders.

Dat een handels- of een nijverheidsonderneming voor haar reclame bij het publiek de taal van dit publiek moet gebruiken schijnt wel een van zelf sprekende noodwendigheid te zijn. Nochtans wordt dit maar al te dikwijls over het hoofd gezien door veel Belgen en ook door Nederlanders, wanneer het Vlaanderen geldt. De vreemdelingen bewijzen meermalen dat zij, in dit opzicht, een veel beteren kijk op de dingen hebben. Verscheidene groote Parijsche huizen b.v.b., zooals „Le Printemps" en „Le Louvre", geven sedert jaren Nederlandsche catalogi uit bestemd voor Nederland. De „Société française", een Fransche bank, die te Antwerpen een succursaal heeft, richt zich tot het publiek in de beide landstalen van België en geeft aan haar Nederlandsch sprekende klanten de grootst mogelijke voldoening in taalopzicht. Nu weer kondigt de Duitsche bank, „Disconto-Gesellschaft" van Berlijn in een in het Nederlandsch en in het Fransch gestelden omzendbrief aan, dat zij te Antwerpen een bijhuis heeft geopend. En de Fransche spoorwegmaatschappij „Chemin de fer d'Orleans", heeft nu ook, ten behoeve van Nederland en Vlaanderen een Nederlandsch reclameboekje met prentkaarten uitgegeven.

Waarlijk, men zou zeggen, dat de vreemdelingen met een beteren handelsgeest behept zijn dan de anders toch zoo handige handelslieden, die de Belgen en de Nederlanders over het algemeen zijn. Men kan er hun slechts hulde voor brengen.

Nederl. tooneelspelers in Bohemen.

Vijf leden van den Nederlandschen schouwburg te Gent, de dames De Vreker—Verschuur, Julia Mathijs en de heeren A. van den Heuvel, Ernest van Havermaete en Alfons Darden, hebben in den loop der maand Mei een omreis in Bohemen gedaan, waar zij in het Nederlandsch het stuk van den Czechischen schrijver Kvapil, „Vrije wolken", op zestien verschillende plaatsen hebben opgevoerd. Moet men de berichten gelooven, dan zou hun bijval buitengewoon geweest zijn en hun onthaal door dit andere kleine volk, — dat ook voor het behoud van zijn taal en van zijn nationaliteit heeft moeten strijden, en dit met wat meer flinkheid gedaan heeft dan Nederlanders en Vlamingen, — allerhartelijkst.

Deze onderneming mag gerust op het actief van de Groot-Nederlandsche Beweging worden geschreven, aangezien onder de vijf kunstenaars drie Vlamingen en twee Nederlanders, n.l. mevr. De Vreker-Verschuur en de heer A. van den Heuvel, worden aangetroffen.

Prijsvraag.

De Nederlandsche Vereeniging voor Economische Geographie te 's-Gravenhage heeft een prijsvraag uitgeschreven over het volgende onderwerp: De ontwikkeling en geographische verbreiding van den invoer van artikelen uit de subtropische en gematigde gewesten in Nederlandsch-Indië, gedurende de laatste eeuw en in het bijzonder in den laatsten tijd.

De bedoeling hiermede is een overzicht te verkrijgen van de artikelen, welke de landen van Europa, Japan, China, Australië, Noord-Amerika en andere landen met soortgelijke voortbrengselen aan Nederlandsch-Indië leveren; hoe die in Indië verbreid worden; welke wijziging, zoowel wat hoeveelheid en aard der artikelen als de landen van afkomst betreft, bij den invoer valt waar te nemen; welken invloed de voortbrenging in Indië op dien invoer gehad heeft en kan hebben, een en ander geschiedkundig behandeld met verklarende toelichting en aanwijzing der invloeden, die in Indië of in het buitenland daarop werken.

De omvang van het werk moet beslaan 8 tot 11 vel druks van 16 blz., op pl. m. 2200 letters per blz. berekend. Het handschrift moet gesteld zijn in de Nederlandsche taal.

Voor het beste antwoord, dat door den beoordeelingsraad ter bekroning wordt aangewezen, ontvangt de schrijver een prijs van *f* 500.—, terwijl nog een premie van *f* 200.— kan toegekend worden aan een der andere antwoorden, wanneer dat daarvoor in aanmerking komt.

De beoordeelingsraad bestaat uit de heeren: H. J. Hoogeveen, oud-president van de Factory der Nederlandsche Handelmaatschappij te Batavia; Mr. G. Vissering, president van de Nederlandsche Bank, oud-president van de Javasche Bank en Dr. H. Blink, voorzitter der Nederlandsche Vereeniging voor Economische Geographie, Groot Hertoginnelaan 67, Den Haag.

Laatstgenoemde verschaft gaarne nadere inlichtingen omtrent de prijsvraag.

West-Indië.

Bij de uitgevers Martinus Nyhoff te 's-Gravenhage en N. V. Boekhandel en Drukkerij v/h. E. J. Brill te Leiden zijn de eerste afleveringen verschenen der Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië, onder redactie van Dr. H. D. Benjamins, oud-inspecteur van het onderwijs in Suriname en Joh. F. Snelleman, directeur van het Ethnologisch en Maritiem museum te Rotterdam.

Wij komen op deze belangrijke uitgave nader terug.

De Nederl. tuinbouw te Potsdam.

Men zal zich herinneren, dat toen H. M. de Koningin in het voorjaar van 1913 den Duitschen Keizer in den Taunus ontmoette, Zij op het denkbeeld kwam Keizer Wilhelm een uitgezocht geschenk van Nederlandsche planten en bloemen aan te bieden.

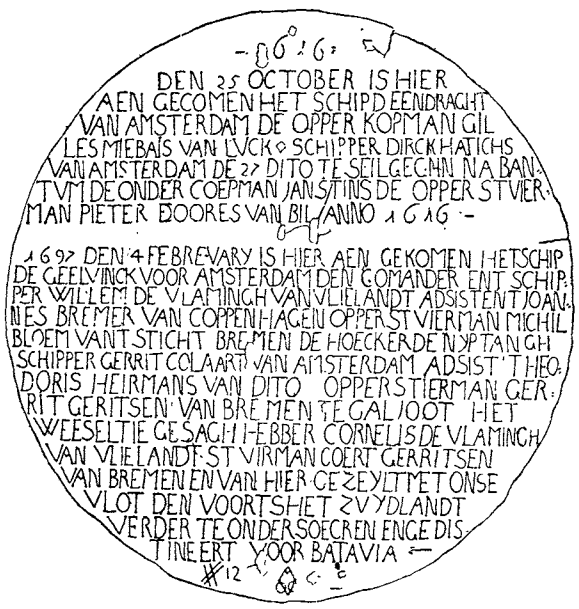
De uitvoering geschiedde door de heeren E. H. Krelage te Haarlem, J. H. van Nes te Boskoop en J. G. Balligo te Leiden, terwijl ook de heeren B. Ruys te Dedemsvaart en W. Reessen te Aalsmeer daarvoor bestellingen ontvingen. De belangstelling voor het bloemengeschenk van de Nederlandsche Koningin, dat in zijn verscheidenheid van kleuren en bloemen aan het park voor het keizerlijk paleis te Potsdam een bijzondere bekoring geeft, is dezen zomer zeer groot.

Het Nederlandsche bloemengeschenk, waardoor H. M. de Koningin ook den roem van den Nederlandschen tuinbouw sterk bevorderd heeft, is zoo gekozen, dat van de eerste crocussen in Maart tot de laatste dahlias in September, steeds een deel in bloei staat.

Oude gedenkborden.

De heer D. Krabman, thans te Perth (Australië), schrijft over dit onderwerp het volgende:

Dirk Hartogsz, die in 1616 met zijn schip „Eendracht", op weg van Holland naar Indië, zijn naam gaf aan het door hem ontdekte eiland op de Westzijde van Shark Bay, bevestigde daar een gedenkbord, hetwelk op 4 Febr. 1697 gevonden werd door Willem de Vlaming, die het meenam en overhandigde

aan den toenmaligen Goeverneur van Indië, welke laatste het op zijn beurt zond aan Nicolaas Witsen, voorzitter van de Oost-Ind. Compagnie. (Ik meen dat het oorspronkelijke bord in het Rijksmuseum te zien is). Willem de Vlaming had toen 't bevel over het schip „De Geelvinck" Ook op weg naar Batavia.

De gedenkplaat van Vlaming, welke hierbij is afgebeeld, is eerst in 1801 gevonden door den Franschen kapitein Hamelin, doch sinds verdwenen. Zij schijnt eenigen tijd in het bezit geweest te zijn van van een Fransch museum. Een kort geleden gehouden onderzoek heeft echter niets meer aan het licht kunnen brengen.

Een groot aantal bijzonderheden betreffende Hollandsche ontdekkingstochten zijn hier in een West-Austr. jaarboek bijeengebracht, naar ik meen door een oud-Nederlander.

Een bemoedigend woord.

Bij de opening der Alg. Verg. van de N. Z.-Afr. V. zei de voorzitter, Prof. Pont o. m.:

De vereeniging strijdt niet, zooals zoo dikwijls beweerd wordt, voor een verloren zaak. Het Hollandsch-Afrikaansch, dat gesproken wordt van de Kaap tot Zuid-Soedan, is een krachtige scheut van een ouden stam, die met kracht omhoog schiet. Dat gebeurt of er belangstelling voor is in Nederland of niet. 't Is maar de kwestie of men er hier warm voor kan worden. Plicht is, aan dat jonge opbloeiende nationalisme tegemoet te komen, wat o. a. gebeuren kan door hier den weg te bereiden aan de Zuid-Afrikaanders, die komen studeeren aan onze hoogescholen.

Afdeeling Antwerpen

biedt te koop aan een tweede door haar uitgegeven reeks prentbriefkaarten, zes stuks, met teekeningen van Alfred van Neste; een derde reeks: Reinaert de Vos, met teekeningen van Collens, elke reeks voor 12½ cents of 25 centimen en een bundel gedichten van Frans de Cort voor 25 cents of 50 centimen.

Secretaris-penningm. van dezen Tak is de heer Frans van Laar, Juliaan van Dillenstraat 10, Antwerpen.

Nuttige boekjes.

Zilver's Algem. Nederl. Plaatsingsbureau heeft een paar nuttige boekjes uitgegeven: „Hoe moet ik solliciteeren" en „De wereld in", het laatste geïllustreerd. Beide bevatten zeer vele wenken voor betrekkingzoekenden en jongelui, die naar het buitenland wenschen te gaan.

Onder de advertentiën in Neerlandia vindt men het Amsterdamsche en Rotterdamsche adres van den schrijver en leider N. A. Zilver Gzn., die gaarne nadere inlichtingen verstrekt.

Nederl. scheepsbouw in Bulgarije.

De Frankf. Ztg. meldt, dat de Bulgaarsche Regeering aan een Nederlandsche financiersgroep vergunning heeft verleend tot het aanleggen van een groote scheepswerf te Warna.

De werf zal een zoodanigen omvang hebben, dat alle schepen, welke Bulgarije noodig zal hebben, daar vervaardigd kunnen worden.

Nederland op zijn best.

De Nederlandsche vlieger Fokker heeft een vliegtuig (eendekker) gebouwd, waarmee hij allerlei bewegingen in de lucht maakt.

In Duitschland vindt hij veel bijval.

— Prof. Dr. P. Zeeman, hoogleeraar te Amsterdam, is benoemd tot buitenlandsch lid van de Hongaarsche Academie voor Wetenschappen te Boedapest.

Herinnering!

Nederlanders, Vlamingen, Afrikaners, Indiërs en allen, die verder behooren tot den Nederlandschen stam!

Ge weet toch dat de laatste week van Augustus het XXXIIIste Nederl. Taal- en Letterk. Congres te Haarlem wordt gehouden?

Ge hebt toch de uitnoodiging om aan dezen Nederlandschen Stamdag deel te nemen ontvangen en gelezen?

Mocht ge U nog niet hebben opgegeven, zendt dan Uw inschrijving nog deze maand aan den heer J. Schreuders, Groote Markt 1, Haarlem, penningmeester van het Congres.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

J. J. Potter, Pastoor, vroeger te Aruba.
E. J. Burger, vroeger Rijn- en Schiekade 121, Leiden (thans in Indië).
A. den Hanter, vroeger Rijn- en Schiekade 121, Leiden (thans in Indië).
G. M. Wigman, vroeger Haarlemmerstr. 127, Leiden (thans in Indië).
H. D. A. Götz, vroeger agent K. P. M., Soengeiliat.
Ch. H. G. B. Logeman, civ. Gezaghebber, vroeger Berouw.
P. A. H. v. Holten, vroeger adm. Cult.-Mij. „Tiogreg", Buitenzorg.
H. C. J. M. v. Dijk, vroeger p/a. Gemeente-Ziekenhuis, Rotterdam.

H. J. E. Wenckelbach, dir. Gouv. Bedrijven, vroeger Weltevreden.
J. E. Bijlo, inspecteur van Financiën, vroeger Weltevreden.
W. de Cocq Buning, controleur B. B., vroeger Semarang.
Mejuffr. A. v. d. Voort, onderwijzeres, vroeger Djokja.
Dr. J. A. Honey, vroeger Pretoria (Transv.).
Jhr. H. Hooft, vroeger p/a. Holl. Amerik. Handelsvereeniging, Rotterdam.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMEND LID.

Mr. C. P. van Rossum, Westersingel 112, Rotterdam.
Opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose.

GEWONE LEDEN.

Dr. W. C. A. Arbeiter, 's-Gravendijkwal 25, Rotterdam.
G. J. H. Verbeek, oud-notaris, Hengelo.
J. Minderaa, Ruysdaalkade 21, Amsterdam.
Allen opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose.
A. W. Groote, Jacob Obrechtstraat 81, »
Opg. door mejuffr. Bosboom, »
E. H. J. Baron van Voorst tot Voorst, Willemsparkweg 70, »
J. H. Kremer, med. stud., Ceintuurbaan 412, »
Beiden opg. door het Bestuur der Stud.-Afdeeling »
J. C. van de Blocquerie, Van Breestr. 86, »
Opg. door den heer J. Hoogkamer, Utrecht.
Mevr. A. Hansen, Witterweg 3, Assen.
Y. Zijlstra, Gymnasiumstraat 11, »
Havermans, Singel, »
H. de Graaf, Hertenkamp 1, »
Allen opg. door het Bestuur der Afdeeling »
H. Nathans, Kanaalstraat, »
Opg. door mevr. A. Hansen, »
P. A. van Buuren, gep. Kapt. Infanterie, Mariannelaan 15, Apeldoorn.
Dr. N. J. van der Leer, dir. H. B. S., Nassaulaan 1, »
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Dr. A. ter Haar Romeny, Twello.
Opg. door Dr. L. H. Wagner, Deventer.
Mr. O. B. W. de Kat, Frankenslag 81, Den Haag.
Opg. door den heer J. H. J. Vink, Rotterdam.
Mevr. J. Bergsma—Van Gorkom, Kanaalstraat 1, »
Opg. door den heer B. J. F. Varenhorst, »
V. J. Sonne, Buys Ballotstraat 106, »
H. H. Nieukerke Jr., Amsterd. Veerkade 19, »
F. van Peski, Nicolaïstraat 83, »
P. C. Borstlap, Terneuzen.
Opg. door den heer C. Borstlap, Rotterdam.
K. L. Moens, electro techn. ingenieur, Beverwijk.
Opg. door den heer W. Blankwaardt, Bangkok.
Ds. H. Wanting, Purmerend.
Opg. door den heer A. van Geldere, Zaandam.
Mejuffr. H. W. de Groot, Nieuwehaven 157, Schiedam.
Opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. Delft.
P. C. Dudok van Heel, Ede (Geld.).
M. K. Boon, Hoogezand.
Opg. door Dr. J. K. de Cock, Maastricht.
W. Koppen, Bergstraat 14, Wageningen.
H. W. Meindersma, Lawickscheallee 114, »
G. H. van der Kolff, „Jondano", Renkum.
Allen opg. door het Bestuur der Stud.-Afd. Wageningen.
H. E. Knappert, Bosch en Hovenstr. 30, Heemstede.
Opg. door het Bestuur der Afd. Haarlem.
J. K. J. Nieboer, Heereweg 75, Groningen.
Mr. J Schuurman, Leidschepl. 17a boven, Amsterdam.
Opg. door den heer H. Meert, Gent.
L. D. Petit Jr., Saxenburgstraat 34, »
Opg. door den heer J. B. van Loenen, Den Haag.
Ds. H. T. Oberman, Pred. bij de Engelsche Gemeente, Vlissingen.
A. W. Berdenis van Berlekom, Molstraat, Middelburg.
G. W. den Boer, St. Pieterstraat, »
Herman Snijders, »
Mr. A. H. Goeman Borgesius, Loskade P 266, »
J. W. Schuurman, Rotterdamschekaai O 242, »
L. W. de Waardt, veearts, Markt 8, »
Dr. Th. Dokkum, Dam Noordzijde, »
J. Plasschaert, Noordpoortstraat 290, »
C. A. Schulte, Lange Delft H 2, »
T. van Houwelingen, Seisbolwerk 215, »
F. A. Hiller, Noordsingel 60, »
Mejuffr. Line Bröcker, Korte Gortstraat 343, »
» Betsy Dhont, Noordstraat, »
» Corry Eenhoorn, 't Zand, »
» Lize Goozen, Rotterdamschekaai, »
» Annie v. d. Harst, Moolenwater, »
Mevr. Den Boer—Jeronimus, L. Gortstr. K 24, »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. Walcheren.
James, Kapt. der Infanterie, Hoofdgracht, Den Helder.
Opg. door den heer J. C. Honkoop, »
Jhr. J. H. Strick van Linschoten, 1e Luit. der Jagers, Dennenweg 124b, Den Haag.
Opg. door Luit. C. L. M. Bijl de Vroe, »
Dr. P. Okken, leeraar Gymnasium, Assen.
Opg. door Jhr. W. A. E. Snoeck, »

Jongelieden-Afdeelingen.

Mejuffr. P. Kroon, Lange Nieuwstr. 101, Utrecht.
» M. Verhaart, Frans Halsstr. 18, »
» W. Verhaart, Frans Halsstr. 18, »
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »
J. C. D. de Groot, Donselaerstraat 1, Amsterdam.
Mejuffr. J. Vermeer, Hobbemakade 25, »
H. Frankfort, Van Eeghenstraat 105, »
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »
Mejuffr. E. van de Roemer, Regentessel. 9, Den Haag.
» S. van de Roemer, Regentessel. 9, »
» K. Koopman, Archimedesstraat 70, »
» J. Hedeman, Laan van Meerdervoort 229, »
Mejuffr. B. van Breemen, Barendszstr. 41, »
» J. Eigenhuis, Van Boetzelaerlaan, »
» Jo Doorakkers, Elandstraat 105, »
» B. Korvezee, Regentesselaan 212, »
» F. Korvezee, Regentesselaan 212, »
» Jo Coopman, Van Zwietenstraat, »
» G. Boezel, Sumatrastraat 348, »
» B. Roelofs, Stadhoudersplein 32, »
» I. Roelofs, Stadhoudersplein 32. »
» F. Veltman, Buys Ballotstraat 77, »
» E. Stuivenberg, Regentesselaan 8, »
» A. Roelofsen, Buys Ballotstraat 95, »
Harry Maal, Galileïstraat 114, »
N. Pluyments, Buys Ballotstraat, »
G. Bothé, Obrechtstraat, »
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »

Groep Ned. Oost-Indië.

J. Th. Muller, proc. houder N.-I. Landbouw-Maatschappij, Soerabaia.
J. Th. Thomkens, serg.-schrijver Dep. van Oorlog, Weltevreden.
A. H. Winkelman, serg.-schrijver, Dep. van Oorlog, »
C. Lankamp, 1e Luit. Infanterie O.-I. leger, Padang Sidimpoean (Sum.).
Mejuffr. W. van Witzenburg, Tegal.
P. te Wechel, Kapt. Inianterie, Padang Tandjong.
I. Troostwijk, 1e Luit. Infanterie, » »
H. Huisman, ingenieur S. S. S., » »

H. Ch. J. Streugnaerts, hoofd-ingenieur B. O. W., Makasser.
Ch. E. F. Krüger, onderwijzer 1e kl., Paree.
J. F. van Hoytema, ingen. B. O.W., Weltevreden.
Jhr. J. J. van Suchtelen van de Haare, Gantoeng, Billiton.
A. J. M. Gaillard, ref. Alg. Secretarie, Buitenzorg.
A. J. Koens, ambt. t/b. dir. L., N. en H., »
Mevr. A. Koens—Monkhorst, »
T. H.V. Middelaer, ambt. t/b. Alg. Secr., »
Mr. H. J. Scheuer, rechterl. ambten., »
G. M. J. Swart Jr., ambt. t/b. Alg. Secretarie, »
N. E. van der Stadt, p/a. Ned. Handels-Comp., Batavia.
Opg. door den heer J. A. H. Coops, Zaandam.

Buitenland.

BESCHERMENDE LEDEN.

W. A. N. Kroeller, c/o. Harden & Stein, Genua.
Opg. door den heer G. H. v. Straaten, »
D. Vettewinkel, 122 Cranley Gardens Muswell Hill, Londen N.
A. Berckmans, p/a. Siam Electricity Co., Bangkok (Siam).
A. C. Viorani, machinist, p/a. Anglo Saxon Petroleum Co., Singapore.
Beiden opg. door den heer W. Blankwaardt, Bankok.

GEWONE LEDEN.

John C. Jurriens, 322 North Henrystreet, Madison Wisc (V. S.).
Carel Reusink, Klingelbergstr. 11, Bazel.
H. van Straaten, Corso Ppe Amedeo 9—4, Genua.
Opg. door den heer G. H. van Straaten, »
J. J. van Bree, Internationala Romana, Boekarest.
J. F. Wieck, Strada Culmea Noua No. 4, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. Rumenië.
Mejuffr. Jacqueline Droogleever Fortuyn, Uhlandstr. 23, Keulen-Lindenthal.
Mejuffr. Does de Laive, Hansa Ring 31 III, Keulen.
Beiden opg. door het Bestuur der Afdeeling »
C. Vogels, Hotel du Commerce, Cousances aux Forges (Meuse).
H. A. Cornelisse, Dutch Colony, Basic City (Virgina).
Opg. door den heer L. J. de Balbian, Basic City.
B. Eefting, 255 W 111 place, Chicago-Illinois.
J. F. Kroegman, 207 W 111 str., »
J. van Delft, 247 W 110 str., »
A. van Delft, 247 W 110 str., »
John Buys, 11031 Mich. Av., »
Dr. J. W. Was, 13 E 111 str., »
J. Spratte, 207 W 111 str., »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. »
G. Otten, p/a. Java-China Japan lijn, Hongkong.
Jhr. C. F. J. Quarles van Ufford, p/a. Java-China-Japan lijn, Kobé (Japan).
Opg. door den heer J. A. Deknatel, Hongkong.
J. A. J. Meyer, Ivy Dene 105 Elgin Avenue, Marda Vale, Londen W.
Opg. door den heer J. E. A. Reyneke van Stuwe, »
J. J. Schuh, „Yacatna", Toorakroad, South Yarra (Victoria) Austr.
M. Hoppe, „Tosari", Kew, » »
R. van der Mey, Shepperton, » »
J. van Cooth, Dimoira Wattletreeroad, Malvern, » »
Iz. Doornbusch, Nhill, » »
Allen opg. door den heer J. Droste, Melbourne.
D. Neeb, p/a. Bos & Heyblom, Ismailia, Egypte.
Opg. door den heer B. Kroon, Ismailia.
J. Sickesz, Bus 5732, Johannesburg (Transv.).
Opg. door den heer P. Molenaar, Johannesburg.
G. Eibers, Zeitsestr. 31, Leipzig.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mevr. J. E. Voullaire, Merbein bij Mildura (Victoria-Austr.).
Opg. door den heer J. Droste, Melbourne.
Ds. L. J. Fourie, Corriestr. 74, Fairview, Johannesburg (Transv.).
Eugène van Wijk, Bus 2978, » »
Beiden opg. door het Best. der Afd. Johannesburg.
P. A. Raman, hoofd der Gouvernementsschool, Machadodorp (Transv.).
Opg. door den heer A. H. Koomans, Potchefstroom.
Juan van der Hans, P. B. 110, Panama (Rep. Panama).
J. H. de Sola, P. B. 197, » »
Beiden opg. door den heer Herman Pinedo, Panama.
F. van Dongen, 137 W 111 str., Chicago.
D. Blaauw, 307 W 112 Place, »
P. Martens, 34 E 111 str., »
Allen opg. door het Best. der Afd. Chicago-Roseland.
G. van der Velden, 309 Montreal straat, Christchurch (Nieuw Zeel.).
Opg. door den heer J. H. Cohen Stuart, Sydney.
Herman Bertram, p/a. Hugo Feschner, Johaninnisplatz 3, Aufgang II, Leipzig.
J. Persyn, Mariënstr. 6, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. »
H. W. Baron van Till, 610 West 135 str., Nieuw-York, N.-Y.
A. Vromans, Ritz Carlton Hotel, Madison Avenue & 46 str., Nieuw-York, N.-Y.
Z.Exc. W. L. F. C. Ridder van Rappard, Buitengewoon gezant en gevolmachtigd Minister der Nederlanden, 1901 F str., Washington.
Allen opg. door het Best. der Afd. Nieuw-York.
E. van Konijnenburg, civ.-ingn., vertegenw. der firma Bos & Heyblom, Ismailia (Egypte).
Opg. door den heer B. Kroon, Ismailia.
M. Zwolle, Intern. Korr. & Tausch Verg., P. B. 38, Berlijn, Nowawes.
J. Regeur, Ribegade 6, Kopenhagen.
Opg. door den heer J. Rippe, Stockholm.

Rekening en Verantwoording van het Hoofdbestuur van het A.N.V. over 1913.

Uitgaven.

Salarissen	½	*f* 1921.48½	
Kantoorhuur, onderhoud en verwarming	½	» 210.95½	
Drukwerk, kantoorbehoeften, porti enz.		» 624.53½	
Verschotten bestuursleden...		» 515.85½	*f* 3272.83
Subsidie Neerlandia			» 8149.21½
Subsidie aan de Boeken-Commissie			» 2500.—
Lidmaatschappen			» 325.51
Propaganda			» 1600.74½
Subsidies aan de Groepen			» 1544.07
Subsidies aan de Zelfst. Afdeelingen			» 123.—
Druk en herdruk uitgaven A. N. V.			» 432.39
Ondersteuningen en tegemoetkomingen			» 500.—
Crediet aan de Verkeerscommissie			» 10.—
» » » Vacantieleergang			» 60.70½
» » » Bestendige Commissie voor de Congressen			» 42.10
Crediet aan de tentoonstelling A. N. V. te Gent			» 261.93½
Buitengewone uitgaven			» 323.70
Bijdrage Nederl. Leerstoel te Nieuw-York			» 500.—
Voordeelig saldo			» 1522.54½
			f 21168.74½

Ontvangsten.

Voordeelig saldo 1912		*f* 2422.55½	
Bij- en afboekingen 1913		» 818.37½	*f* 1604.18
Bijdragen van de Groepen			» 14794.50
Bijdragen van de Zelfst. Afdeelingen			» 747.57½
Subsidie Nederl. Regeering			» 3600.—
Buitengewone ontvangsten			» 101.23
Opbrengst uitgaven A. N. V.			» 215.03
Gekweekte rente			» 106.23
			f 21168.74½

18e Jaargang. No. 8 Aug. 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

De taal onzer vaderen leeft, verjongd en krachtig, gebruikt door een kloek en voortvarend volk, Neêrlands roem vertolkend, overal waar zij gehoord wordt!

Koningin WILHELMINA

INHOUD: Koninklijk bescheid op rechtmatig eerbetoon — De taak van het A. N. V. — *Buitenland:* Holl. herinneringen in Denemarken — Verduitsching der Holl. kerk te St. Petersburg — Nederland op de Bugra, door J. H. Persijn — *Nederland:* Koninklijke Hulde. — Rouwplechtigheid voor kolonel Thomson — Nederland op zijn best. — Van de Afdeelingen. — Zuid-Afrikaansche gasten. — Nat. Ver. voor den Volkszang — *Vlaanderen:* Een dubbel verlies voor de Vlaamsche Beweging. — Antwerpsche Soldatentak van het A. N. V. — *Oost- en West-Indië:* Boekaankondiging (Natuur en menschen in Indie — Ons land van onbeperkte mogelijkheden). — Het belang van onze nijverheid bij Ned.-Indië. — Ned. West-Ind. tentoonstelling in Boeatan te 's-Gravenhage. — *Zuid-Afrika:* Late Haver. — Z.-Afr brieven XXIII, door Ou-Boet. — Kaapstad. — Leeskamer en Boekerij van het A. N V. te Kaapstad, door W. Maas. — Uit Johannesburg — *Amerika:* Berichten. — *Ingezonden:* Buitenlanders in Ned. Ind. Staatsdienst, door H. D. H. Bosboom. — Negende Vacantieleergang door H. J. Smidt. — De spoorwegmaatschappijen en het Nederlands, door Mr P. van Meurs. — *Mededeelingen en Allerlei.* — Bestuurders der Groep Ned. Indie — *Nieuwe Leden* — *Advertentiën.*

Koninklijk bescheid op rechtmatig eerbetoon.

Groningen heeft in de afgeloopen maand een feest gevierd, Stad en Lande waardig. Zijn Hoogeschool was 300 jaren oud geworden en onder de plechtigheden die onafscheidelijk aan zulke herdenking zijn verbonden, behoort de uitreiking van eere-doctoraten aan hen, die zich door wetenschappelijken arbeid of, maar dat als uitzondering, op andere wijze, in het oog van een der faculteiten bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt.

Het was een zeer gelukkige gedachte van de Letterkundige Faculteit het eere-doctoraat in de Nederlandsche Letteren, aan te bieden aan H. M. onze Koningin. Over vele der huldeblijken, den 1sten Juli ter openbare Senaatszitting in de Nieuwe Kerk, aan vreemd en eigen uitgereikt, moge het oordeel uiteenloopen, niemand die niet erkende hoe treffend juist de bedoeling was geweest der Letterkundige Faculteit, door openlijk te verkondigen hoe door Hare liefde en zorg voor onze taal, Koningin Wilhelmina deze hoogste Academische onderscheiding ten volle heeft verdiend. Nooit heeft een der Oranje's vóór Haar onze taal gesproken en gehandhaafd als Zij; een vreemde taal was hoftaal en de taal des lands werd niet naar eisch geëerd. Historische verklaring, gedeeltelijke verontschuldiging, moge er zijn voor dat feit, een feit blijft het niettemin en een lichtend punt in de geschiedenis onzer taal is het, als door den zegenrijken invloed der Moeder eerst, dan door de zich ontwikkelende liefde voor onze schoone moedertaal bij de jonge toekomstige Koningin zelf, de slagboom viel die er in dit opzicht nog altijd bestond tusschen Oranje en ons volk. En toen na de toespraak van den Rector Magnificus, onze Koningin het woord nam om te danken voor het Haar aangeboden eereblijk, toen waren alle aanwezigen onder de hooge bekoring van Haar welsprekend woord, het mooiste Nederlandsch dat wordt gesproken, beschamend en opwekkend voorbeeld tevens voor velen onder ons.

Dit was het dat Koningin Wilhelmina antwoordde:

„Mijnheer de Rector-Magnificus!

Voor de hooge onderscheiding welke mij door den Senaat der Groningsche Hoogeschool op voordracht der Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte is verleend, is het mij een behoefte u in deze uitgelezen vergadering mijn erkentelijkheid te betuigen. Zooeven werd door u gewezen op de nauwe betrekkingen welke reeds lang tusschen deze Universiteit en mijn voorvaderen bestaan hebben. Weest u verzekerd, dat ik mij oprecht verheug, deze aloude banden door het verleende doctoraat opnieuw bezegeld te zien. Diep gevoel en waardeer ik, dat de Academie in mijn benoeming heeft willen doen uitkomen mijn verknochtheid aan onze wonderschoone taal, de bezielende kracht die van haar uitgaat en de beteekenis welke zij heeft, zoowel voor mijn leven, als voor dat van mijn geheele volk. Zij ontvange daarvoor mijn warmen dank!

Welgemeende hulde breng ik haar voor hetgeen zij op het gebied der vaderlandsche taal en letterkunde verricht heeft, voor de belangrijke plaats, welke zij voor wetenschap en studie in ons vaderland bekleedt.

Onze moedertaal, wij hebben haar lief, omdat wij haar allen gebruiken als wij het gelukkigst zijn aan eigen haard! Wij hebben haar lief, bovenal, omdat zij is de uiting onzer nationale eenheid! Moge zij steeds beter begrepen en gewaardeerd, meer volmaakt en welluidend gesproken worden en haar letterkunde in al haar uitingen bloeien en zich wijder ontplooien, opdat deze der wereld verkondige dat de taal onzer vaderen leeft, verjongd en krachtig, gebruikt door een kloek en voortvarend volk, Neêrlands roem vertolkend, overal waar zij gehoord wordt!"

Waar onze Koningin, Neêrlands eerste vrouw, zóó voorgaat, door woord en betrachting, daar verjaagt haar voorbeeld zeker uit menigen kring den nog niet uitgeroeiden waan, als zou uiterlijke en innerlijke voornaamheid gebaat zijn door noodeloos uitheemschen schijn.

De Taak van het A. N.V.

Michelsen, de man die als minister-president meer dan eenige andere Noor in 1905 de volkomen zelfstandigheid van zijn land heeft bewerkt en door heel zijn volk nog in eere wordt gehouden, heeft onlangs aan een Noorsch blad gezegd wat z. i. de taak van het Noorsch Verbond moest wezen. Het trof ons dat wat hij zeide zoo goed toepasselijk is op ons eigen Verbond en ons volk. Hij zei:

Een van onze eerste plichten als een klein volk, dat geen machtsontwikkeling begeert, is onzen nationalen aard, onze geestelijke en stoffelijke beschaving in een zelfstandig land te handhaven en te ontwikkelen. En nu is het, mijns erachtens, de taak van het Noorsche Verbond om onder allen van Noorschen stam het gevoel dat zij bijeen hooren levendig te houden en te ontwikkelen. Dat is geen politiek, maar in de allereerste plaats een taak van vaderlandsliefde en van beschaving.

De Engelschen hebben een buitengewone gave en een groote trouw om hun liefde voor de beschaving van het moederland te bewaren, waar zij zich ook in de wereld bevinden. De Duitschers toonen een nationale eensgezindheid die wij moeten bewonderen. Frankrijk geeft groote sommen uit om door middel van de Alliance Française voor de natie te behouden al wie het land verlaat en belangstelling en genegenheid voor Frankrijk te wekken. En bij een aantal kleinere en krachtig levende kultuurvolken zien wij hetzelfde. Het Noorsche Verbond heeft een dergelijke taak voor Noorwegen, — veel te weinig gewaardeerd. Maar de duizenden zonen en dochteren van weggetrokken Noren, die van het jaar in het moederland komen om ons nationaal hoogtij te vieren, brengen de boodschap, dat Noorwegen veel rijker in nationale beschaving is dan onze volkstelling hier aangeeft. Wij hebben bijna evenveel zonen en dochteren over de wereld verspreid als hier te lande. Die allen bijeen te brengen, niet politiek, maar nationaal bijeen te brengen, als een geestelijk bolwerk voor Noorsche beschaving, Noorschen volksaard en Noorsche zelfstandigheid, daarin zie ik, juist in dit jubeljaar, een van onze eerste nationale plichten.

Zijn deze woorden van den staatsman Michelsen niet bij uitnemendheid op ons volk en het A. N. V. van toepassing? Wij hebben ook, in onze koloniën, in België, in Zuid-Afrika, in Amerika en elders in de wijde wereld nagenoeg evenveel zonen en dochteren van Nederlandsche stam en taal als in Nederland. In die allen het gevoel te wekken of levendig te houden en te ontwikkelen, dat zij bijeenhooren en een gemeenschappelijke taal en beschaving hebben, — dat is de schoone, maar moeilijke taak van ons Verbond.

Buitenland

Hollandsche herinneringen in Denemarken.

In De Groene schrijft de heer J. H. Rössing een belangwekkend artikel over bovenstaand onderwerp. Het volgende is er aan ontleend:

Eens was Nederland, voornamelijk Amsterdam, de toongeefster en het voorbeeld van Kopenhagen en ook van andere Deensche steden. Honderden en honderden Hollanders hebben er zich, vooral in de 16e en 17e en ook nog in het begin der 18e eeuw gevestigd, gelijk er zich thans vele sigarenmakers vestigen. Deze Hollanders waren er den Kopenhagers in alles ten voorbeeld, in kunst, in ambacht, in bedrijf, in groententeelt, in vruchtenkweek, in school en tooneel. De eerste schouwburg b.v. in Kopenhagen was een Nederlandsche en werd door Nederlandsche tooneelisten met een Nederlands;h stuk geopend; de eerste balletmeester K. v. Mander, was een Nederlander, de eerste groote Deensche actrice, die bovenal uitmuntte in de eerste rollen van Molière's en Holberg's blijspelen — eene mooie vrouw met nobel aangezicht, zooals blijkt uit haar afbeelding in het Tooneelmuseum in een der bijgebouwen der koninklijke paleizen — was eene Nederlandsche, een achterkleindochter van den beroemden Karel van Mander, geboren te Meulenbecke in Vlaanderen, later gevestigd in Haarlem en in 1606 overleden, bekend als schilder, rederijker en schrijver van: „Het leven der doorluchtige Nederlandsche en Hoogduitsche schilders". Hij liet een zoon na, ook Karel genaamd, die zich te Delft als schilder en tapijtfabrikant vestigde. Frederik II, Koning van Denemarken, ontbood hem naar Kopenhagen en droeg hem op 26 tapijten te maken tot versiering der groote zaal van zijn pas voltooid en uitgebreid kasteel Frederiksborg. Deze tapijten, nog aanwezig, die ieder een verschillende episode uit de Scandinavische geschiedenis uitbeelden, waren zoo gemaakt, dat ze bij plechtige gelegenheden opgehangen en weder afgenomen konden worden.

De maker dezer beroemde tapijten, Karel van Mander, stierf in 1623. In datzelfde jaar trok zijne weduwe — van zich zelf eene juffrouw Cornelia Roswijke — met haar broer en haar geheele gezin ter behartiging van hare belangen naar Kopenhagen en bleef er met der woon. Haar zoon heette als haar man Karel. Deze, de derde Karel van Mander, genoot als zijn vader hooge onderscheiding van den Deenschen Koning en werd ook de beroemde hofschilder. Zijn meesterstuk was het portret van zijn beschermheer Christiaan IV. In musea, in de verzameling van Graaf Moltke te Kopenhagen, maar bovenal in het kasteel Frederiksborg bevinden zich vele schilderijen van dezen derden Karel van Mander.

Door den toevloed van Hollanders en het er zich blijvend vestigen, leven er in Denemarken nog zoo velen van Hollandsche afkomst, waartoe ook behoort de eerste burgemeester van Kopenhagen, de heer Jonquières, van moeder's zijde eene De Koning.

Bij veel en velen is de herinnering aan Hollandschen invloed en Hollandsche afstamming verloren gegaan, uitgezonderd bij de Amagers, die zich in Stor-Mögleby, naar hen ook Holländerby (Hollandsch dorp) genoemd, gevestigd hebben voor de groenteteelt en het kweeken van vruchten, het maken van boter en kaas enz. Zij kwamen uit Noord-Holland, vrij zeker uit Waterland of de Zaanlanden. In 1515 zijn zij er met een schip heen getogen, 25 gezinnen met kinderen, te zamen 80 zielen. De kerk te Amager bevat vele herinneringen aan hen.

De rijke boer Dirck Jansen, een man met groote piëteit voor het verleden, heeft op de binnenplaats zijner hoeve, een gedeelte tot museum ingericht en daar bijeengebracht al wat hij van zijne familie bezat en aan Holland herinnert. Dit museum, dat kostbare zaken, vooral aan kleeding en borduurwerken bevat, heeft Jansen genoemd: „Hollandsminde", d. i. „Heugenis aan Holland". Om het schild is een rand van „rood, wit en blauw", terwijl de Hollandsche vlag boven de deur wappert.

Deensche afstammelingen van Hollandsche families in Oud-Nederlandsche dracht.

Nederl. kunst in den vreemde.

In Stockholm is een vennootschap opgericht met het doel handel te drijven in oude Nederlandsche kunst.

Verduitsching der Hollandsche kerk te St. Petersburg.

Naar aanleiding van het ingezonden stukje van den heer C. C. J. van der Klaauw in het vorig nummer, drukken we hieronder af den brief van 15 Mei 1906 door den toenmaligen Minister van Buitenlandsche Zaken, den heer Van Tets van Goudriaan aan het Hoofdbestuur van het A. N. V. geschreven.

Ik mocht in goede orde ontvangen Uw schrijven van 20 April j.l. waarbij U, ingevolge mijn verzoek, Uw mondelinge mededeelingen bevestigt rakende eene tot U gekomen klacht uit St. Petersburg over de Hollandsche kerk aldaar, waarvan de zakelijke inhoud op het volgende zou nederkomen: „De Nederlandsche kerk is volkomen onafhankelijk van onverschillig welk Russisch regeeringsorgaan. De Gezant is de eenige macht binnen de grenzen van het Nederlandsch kerkelijk gebied. Deze macht zou niet worden gebruikt zooals het behoort. Nederlandsche renegaten zouden met behulp van Duitschers de kerk germaniseeren.

„Nagenoeg twee eeuwen geleden werd de kerk gesticht door Nederlanders, alleen en uitsluitend ten behoeve van Nederlanders, van genoemde natie. De kerk is een publiekrechtelijke instelling, derhalve eene instelling met onveranderlijk vooraf vastgesteld karakter, ingevolge de Wet, waaraan onder geen voorwendsel mag getornd worden, onafhankelijk als zij is van toevallige meerderheden."

In het jaar 1902 bereikte een bezwaarschrift van nagenoeg gelijke strekking mijn toenmaligen Ambtsvoorganger, die na onderzoek tot de door mij be-

aamde slotsom kwam, dat noch de Nederlandsche Regeering, noch hare organen en met name niet Hr. Ms. Gezant te St. Petersburg, bevoegd zijn zich in te laten met de inwendige organisatie van de Nederlandsche kerkelijke gemeente te .St. Petersburg.

Doch ook al ware zulks niet het geval, dan meen ik niettemin te moeten aannemen dat inmenging van Hr. Ms. Gezantschap in den door U bedoelden zin niet tot het gewenschte doel zoude leiden en veeleer — wat ik ten zeerste zoude betreuren — ten gevolge zoude hebben het verloopen van de Nederlandsche gemeente en dientengevolge ook het uiteenspatten der Nederlandsche kolonie zelve.

Tot beter begrip vestig ik er de aandacht op dat reeds sedert overlang in de kerkelijke gemeente, naast zuiver Nederlandsche leden, werden aangetroffen personen van Nederlandschen oorsprong, maar wier voorouders of die zelven eene andere nationaliteit hadden verkregen.

Daarmede hangt nauw samen de quaestie of de predikant bij de uitoefening van zijn herderlijk ambt zich uitsluitend van de Nederlandsche taal zoude bedienen of verplicht zijn daarbij ook van eene vreemde taal gebruik te maken.

Uit het omstreeks 1900 uitgegeven werk, getiteld: „De Nederlandsche Hervormde Gemeente te St. Petersburg 1717—1898", ontleen ik daaromtrent het volgende:

In voorzegde gemeente, welke in eerstgenoemd jaar is opgericht, werd reeds in 1744 behoefte gevoeld aan een predikant die behalve het Nederlandsch ook de Fransche taal machtig was „om reden vele Fransche leden der gemeente geen Hollandsch verstonden". Bij het beroepen van predikanten werd sedert 1758 steeds de eisch gesteld, dat zij in staat zouden zijn hunne herderlijke bemoeiingen in het Nederlandsch en Duitsch te verrichten, terwijl de kerkreglementen van 1793 en 1875 dienaangaande onderscheidenlijk bepaalden als volgt:

„Zooals reeds eenige jaren gebruikelijk is geweest, zal de predikant tot meer genoegen der gemeente des zomers, in den tijd der scheepvaart, in 't Nederduitsch, en gedurende den winter in 't Hoogduitsch prediken enz.

„Avondmaalsviering 3 maal 's jaars, waarvan een keer in 't Hollandsch."

Par. 32 van het thans vigeerende reglement van 1875 luidt: „Aan den predikant is opgedragen: a. de openbare verkondiging van het Evangelie in de Hollandsche en Duitsche taal. In het Hollandsch wordt gepredikt van den eersten Zondag in Mei tot den laatsten Zondag in October." In dien zin was trouwens reeds besloten in September 1819.

Over de taalquaestie is niet alleen in den lateren tijd, maar reeds vroeger wrijving geweest in den boezem der gemeente. Zoo had in 1774 een hoofdelijke omvraag plaats of de gemeenteleden „thans nog bij het voorschreven sentiment zijn, om een Predicant te verlangen, die zoo doendelijk, nevens het Hollands ook in het Hoogduyts (zal) prediken."

Met 25 tegen 7 stemmen werd aan het gebruik der beide talen vastgehouden, waarbij de volgende gronden den doorslag gaven: „Vooreerst is de Hollandsche taal hier weinig in gebruik, waardoor zelfs echte Hollanders hunne moedertaal hier spoedig vergeten. Als een gevolg daarvan waren reeds eenige der oudste en voornaamste leden der kerk, die Gargon's predikatie (1770—1775) niet verstonden, tot de Duitsche gemeente overgegaan. Daar de ouders hunne moedertaal vergeten hebben, leeren ook de kinderen geen Hollandsch. Komt er nu een predikant, die de Duitsche taal niet machtig is, zoo zullen deze kinderen bij een Duitschen leeraar godsdienstonderricht moeten nemen, en dan wellicht met de ouders tot de Duitsche Kerk overgaan."

Bij kennisneming van het bovenstaande rijst de vraag of er vanwege de gemeente pogingen zijn aangewend om aan de kinderen onderwijs in hunne moedertaal te doen genieten.

Daaromtrent ontleen ik aan voornoemd werk het volgende:

In 1719, dus twee jaar na de stichting der kerkelijke gemeente, werd eene school geopend, die in 1738 werd gesloten tengevolge van het vertrek van den onderwijzer, die geen opvolger kreeg. Eerst in Februari 1818 wordt opnieuw het denkbeeld geopperd „een onderwijzer in de Hollandsche taal te engageeren", hetwelk in 1836 wederom ter sprake kwam en ertoe leidde in 1837 een organist te benoemen tevens onderwijzer in het Nederlandsch, die nog in 1867 werkzaam was. De sedert onvervulde betrekking maakt den 9 December 1876 een punt van gedachtenwisseling uit; in 1879 stelt de Kerkeraad bij wijze van proef voor den duur van één jaar den heer Megelingh aan tot het geven van onderwijs in de Nederlandsche taal; het aantal kinderen dat zich aanmeldde was echter zeer gering en verliep, zoodat de zaak in September 1880 na omloop van het proefjaar werd gestaakt.

Met het bovenstaande meen ik aangetoond te hebben dat ingrijpen in de taalquaestie, ten opzichte der Nederlandsche Hervormde Gemeente te St. Petersburg, een ongeschikt middel zoude zijn ter bereiking van het door Uwe Vereeniging beoogde doel.

Ik stel er intusschen prijs op dezen brief niet te eindigen alvorens de verzekering te hebben gegeven dat doelmatige middelen — bij voorkeur uit den boezem der Nederlandsche kolonie te St. Petersburg zelve — tot bevordering van haren bloei op mijne waardeering en moreelen steun kunnen rekenen.

(w. g.) VAN TETS VAN GOUDRIAAN.

Uiterste Wilsbeschikking.

Aan hen, die het A. N. V. bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

Ik vermaak aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten van 23 Jan. 1905 en 29 Oct. 1907, nommer 89, de som van..... ..... gulden, uit te keeren binnen ..... maanden na mijn overlijden, vrij van alle rechten en kosten.

Nederland op de Bugra *).

„Holland bloeit weer,
Holland groeit weer".

Zaterdag 20 Juni heeft de Nederlandsche Vereeniging te Leipzig haar maandelijksche vergadering gehouden, waarbij de heer J. L. Kouwenaar, vertegenwoordiger van den Ned. Boekhandel, een voordracht hield over „Nederland op de Bugra", de wereldtentoonstelling voor het boek en de grafische kunsten te Leipzig. Men kan het Bestuur geluk wenschen met de keuze die zij gedaan heeft, dezen goeden spreker voor dien avond te winnen. Talrijk was het bezoek en met groote belangstelling hebben de toehoorders de hoogst belangwekkende voordracht gevolgd. Na een zakelijke beschrijving der tentoonstelling liet de spreker als „nagerecht" een gedicht volgen, dat op meer gekruide wijze het verloop van een tentoonstelling, van de geboorte af tot de begrafenis toe weergaf. Nadat de spreker niet verzuimd had de bibliotheek met eenige, met dank aanvaarde, geschriften te vermeerderen, besloot de Vereeniging tot een gezamelijk bezoek aan de tentoonstelling, dat ook inmiddels plaats gevonden heeft onder leiding van den heer K. de Leder.

Na het betreden der tentoonstelling door ingang 2 bevindt men zich in de Straat der Natiën, waar de paleizen der Mogendheden staan. Nederland heeft geen eigen paviljoen, maar deelt met Zwitserland; Denemarken, Noorwegen, Zweden, Spanje en België het groote gebouw „Halle der fremden Staaten". Spreker wees met recht op de verkeerde uitdrukking „vreemde staten", en z. i. ware buitenlandsche staten beter geweest. In onze tentoonstelling zijn vertegenwoordigd 30 uitgevers, zoowel van boek- als van kunstwerken, 11 boek- en steendrukkers, 3 papierfabrikanten, 2 lettergieters, 2 clichémakers, 15 boekbinders, waaronder ook goudleerbewerkers, 21 sierkunstenaars, welke laatsten samen de afdeeling „toegepaste kunst" uitmaken, en dan de topographische afdeeling van het Ministerie van Oorlog.

Het door onze Hollanders verrichte werk is reusachtig geweest; toen men 19 April naar hier kwam, was zelfs het huis niet voltooid, en reeds den 6 Mei is de tentoonstelling geopend. Alles was toen bij ons gereed. De Hollanders hadden de handen uit de mouwen gestoken en hard gewerkt; men had zich het woord van den ouden Tacitus „Labor improbus omnia vincit", een hardnekkige arbeid komt alles te boven, voor oogen gehouden en was als een van de weinigen op tijd gereed. Hulde aan de wakkeren die Holland's eer hooggehouden hebben, maar onzen dank moeten wij vooral betuigen aan de heeren M. Mouton, Den Haag, voorzitter; W. Nijhoff, Den Haag, 2e voorzitter; C. A. J. van Dishoeck, Bussum, secretaris, als leden van 't bestuur en niet in de laatste plaats aan den heer Prof. Dr. T. K. L. Sluyterman, Delft, die de versiering der zaal op zich genomen had, welke 35 × 15 Meter oppervlakte beslaat *).

* * *

Na deze inleidende woorden wil ik tot het eigenlijke onderwerp overgaan en met U in gedachten door onze zaal wandelen en U op het een en ander wijzen. Vlak voor U, bij den ingang, het oude vermaarde huis P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam, waar de Gids van 1906—1913, romans, kinderboeken, gedichten van Helène Swarth en andere liggen; de volgende is L. J. Veen, Amsterdam, bekend als uitgever van Noord- en Zuid-Nederlandsche schrijvers, waarvan ik alleen Coupérus en Gezelle noemen wil; W. J. Thieme & Co., Zutphen, heeft school- en kinderboeken en is met zijn Klassiek letterkundig Pantheon de Reclam van Holland. Naast hem de uitgever van Protest. lectuur, in hoofdzaak bijbelteksten en kinderboeken, I. M. Bredée's Boekh., Rotterdam, en dan een specialiteit in kinderboeken W. de Haan, Utrecht. Technische werken, bij voorkeur in gebruik bij het Hooger Onderwijs der Akademie te Delft, vormen den stand van Waltman te Delft. Dan Tjeenk-Willink, Haarlem, een bekend oud huis, met romans en belletrie (Busken Huet, Potgieter enz.). Het bekende „Boefje", werken over de stad Rotterdam, verschillende uitgaven op modern gebied zijn het, die de afdeeling van Brusse's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, uitmaken. A. W. Sijthoff, Leiden, volgt met zijn „Codices Graeci et Latini" en zijn beroemd „Breviarium Gramani"; Van Lennep's rom. werken; Blok: Geschiedenis van het Vaderland, Biografisch woordenboek, Onze gouden eeuw, Panorama (het eerste Nederl. weekblad in diepdruk), e. a. De Uitgevers-Maatschappij Elsevier, Amsterdam, komt met Multatuli's werken; dan Winkler-Prins: Geïll. Encyclopaedie, 16 deelen (het Hollandsche Meyer's of Brockhaus Convers.-Lexikon),

*) Afkorting van Buchgewerbe und Graphik. Red.

*) De heer Kouwenaar vergat hierbij op bescheiden wijze zijn eigen bemoeiingen. (Noot van den Schrijver).

Kuipers' woordenboek, Vlaanderen door de Eeuwen heen, Elseviers bekende tijdschrift en werken over kunst en schilders als Van Dijck, Rubens en Jordaens. In Bussum, het kleine Hollandsche plaatsje, woont de uitgever van vele moderne schrijvers, de heer C. A. J. van Dishoeck. Hij is een van de grootste uitgevers van de Noord- en Zuid-Nederlandsche moderne schrijvers en van kinderboeken als van Rie Cramers e. a., vooral moet Teirlinck met zijn eigen banden genoemd worden. Nu volgt de koning van den kunsthandel „Scheltema & Holkema, Amsterdam". Vooreerst zijn Rembrandtbijbel hier in 't Duitsch, die algemeene belangstelling wekt; dan werken van Vermeer, Breitner, Maris, Van Dijck, Jan Steen, de jubelfeestuitgave Rembrandt 1606—1906 (Amsterdam en Londen), verder ligt hier een schat van werken over kunst en wetenschap. Ook zijn door kunstenaars bewerkte boekenkast en staffeleien (ezels) zijn bezienswaardig. Kath. werken van de beste schrijvers vormen de afdeeling van Malmberg, Nijmegen, en romans en kalenders die van Albert de Lange, Amsterdam (Les 100 chefs d'Oeuvres des Peintres Néerlandais). Erven Bohn, Haarlem, is een der grootste wetenschappelijke firma's, haar hoofdkracht ligt op medisch gebied; bijna al onze groote mannen op dat gebied als Treub, Da Costa, Pel, Burger, Zwaardemaker, Hermonides, Rotgans, Zeehuizen, Bolk e. a. zijn bij hem te vinden. Dan heeft hij een geïllustr. prachtuitgave van Gijsbrecht van Aemstel en Hildebrand's Camera Obscura. Er naast vindt men de Nederlandsche Bijbelcomp. en die der Evang. Gezangen, voor druk- en bindwerk.

Weer een koning ontmoeten wij in Martinus Nijhoff, Den Haag, en voornamelijk op wetenschappelijk terrein, doch ook op dat der kunst b.v.: „Radierungen" van Rembrandt, Binnenhuizen van Sluyterman, Oude schilderkunst in Nederland; zeer mooi zijn ook zijn boeken over visschen, eieren en vlinders, dan zijn werken over Assyrische en Egyptische kunst en ethnografische beschrijvingen, en niet te vergeten Scheurleer: Het muziekleven in Nederland, Duyse: Het oude Nederlandsche lied. W. Versluys, Amsterdam, de volgende, komt met 100 teekeningen van Van Gogh, Rijksprentenkabinet Amsterdam, Delftsch Aardewerk in het Rijksmuseum voor den dag, dan heeft hij nog vele werken op letterkundig gebied van moderne schrijvers, als Van Eeden, Kloos en Verwey. Paul Brandt, Bussum, laat ons een werkelijk mooi boek zien, Roomsche Schoonheid, met band van Molkenboer. A. Oosthoek, Utrecht, heeft een rijk geïll. prachtuitgave, zooals een tweede in de wereld niet te vinden is en wel: „Hortulus Animae", het zielentuintje, het oude document hiervan bevindt zich in de K. K. Bibliotheek te Weenen, dan een groot werk van Rouffaer en Juynboll, „Battikkunst in Nederlandsch Indië", Albrecht Dürers Niederländische Reise, Cuypers, „le chateau de Haar à Haarzuylen" en uitgaven van 't Utrecht's Oudheidkundig Genootschap.

Medische werken vormen de inzending van Van Doesburg, Leiden, en christ. kunst die van den grootsten Kathol. boekhandel in Nederland C. L. van Langenhuizen, Amsterdam. Foto's en kalenders met Hollandsche landschappen, die van Abrahamson, Amsterdam. D. Bolle, Rotterdam, toont vele uitgaven, als romans, letterkunde en protest. godsdienstige werken (Bosboom-Toussaint, Werumeus Buning e. a.). Een groot werk van Jozef Israëls geeft Scholtens & Zoon te Groningen (70 bladen, Mk. 275.—).

Nu blijft van de uitgevers noch de vierde, de laatste tafel, te bekijken en daar is de deftige, voorname W. P. van Stockum & Zn., Den Haag, de eerste, die zoowel het Nederlandsche Adelsboek (de Holl. Almanach de Gotha) en andere genealogische werken uitgestald heeft, als „Amsterdam in de zeventiende eeuw", „'s Gravenhage in den loop der tijden" en een werk van groote waarde voor de geschiedenis en voor allen, die belang in het Holland van voorheen stellen namelijk reproducties van de eerste Engelsche Couranten, die in Holland, ten deele in Amsterdam bij G. Veseler, 2 Dec., of Broer Janson 9 Juli, of in Den Haag bij Adriaan Clarke 10 Aug. uitgegeven zijn in den tijd van 1620—1621. En niet te vergeten het kleine maar keurige werkje „Wilhelmus van Nassouwen". De randversieringen en hoofdletters zijn in zulk een kleurenpracht weergegeven, dat men onwillekeurig aan het oude monnikenwerk denken moet.

Rechtswetenschappelijke werken als „Leons Rechtspraak", 16 deelen, Professor van Hamel, „Strafrecht"; Levy, Duitsch Handelswetboek, het Weekblad voor het Recht en andere stellen Gebr. Belinfante, Den Haag, ten toon. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam, laat ons zijn prachtigen „Juliana Bijbel" zien en verder het groote werk van Ter Gouw, „Geschiedenis van Amsterdam", De Roever, „Het Leven van onze Voorouders" (dat zoo wat de plaats van Hofdijk, „Ons Voorgeslacht" ingenomen heeft), Blink, „Ons heerlijk Vaderland", en andere romans en kinderboeken. Technische werken o. a. het viertalig technisch woordenboek, maken de afdeeling Van Kluwer, Deventer, uit en muziek die van H. Rahr, Utrecht en G. Alsbach & Co., Amsterdam en lest best komt E. J. Brill, Leiden. Om het verschil tusschen de oostersche talen duidelijk te laten zien heeft de laatste het „Onze Vader" in 30 verschillende Oostersche talen gedrukt. Dan ligt hier nog het eerste deel van Giles, Chineesch-Engelsch Dictionnary, een Engelsche uitgave bij Brill gedrukt, de Encyclopaedie d'Islam, in 't Engelsch, Fransch en Duitsch.

Verder zien wij eene inzending van het Nederlandsche Ministerie van Oorlog, dat met zijn uitstekend bewerkte kaarten van Nederland en Indië een zeer goed figuur tegenover andere landen op de tentoonstelling maakt.

Geuze & Co., Dordrecht, neemt de volgende afdeeling in beslag en trekt vooral de aandacht door den druk van geldswaardig papier en een diepdruk „Groote Kerk te Dordrecht", benevens een grappige reclameprent door Willy Sluiter geteekend.

De Bussy, Amsterdam zond slechts drukken van waardepapieren, benevens eenige prospectussen van Levensverzekerings- en Stoomvaart-Maatschappijen! Fijne kunstreclame laat ons Levison, Den Haag, zien; ook hebben wij hier gelegenheid den druk van het reeds bij Van Stockum, Den Haag, bewonderde „Wilhelmus van Nassouwen" iets nauwkeuriger te bekijken. Specialiteit in lithografische en chromolithografische drukken is S. Lankhout & Co., Den Haag. Na het genot van het Wilhelmus zijn wij juist in de stemming, die wij hebben moeten, om de inzendingen van Joh. Enschedé & Zonen, Haarlem, te bekijken. Hoe prachtig zijn niet de boeken in 15e, 16e, 17e en 18e eeuwsche typen gedrukt. Dat hij ook Oostersche talen drukt zien wij uit „De ontwikkeling van schrift tot boekdruk" in Javaansch en Balineesch. Vergeet niet Dupont's paarden en ossen te bekijken. Uitmuntend in de fijne, vooral moderne procedés is de firma Emrik & Binger, Haarlem, en prachtige reproducties brengt ons Mouton & Co., Den Haag, in etsen van Bauer en Witsen. Hij is de drukker van den Rembrandtbijbel, die bij Scheltema & Holkema te zien is; alles wat Mouton uitgeeft munt uit door fijnheid en pracht, beziet bijvoorbeeld alleen eens zijn werken over „Vlechten-en Weven in de Indische kunst", of de „Inlandsche Kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië". Zeer fijn in kleurendruk is ook L. van Leer & Co., Amsterdam, die onder anderen H. M. de Koningin, geschilderd door Th. Schwartze, tentoonstelt. Een specialiteit in reproducties en gravuren is Roelofsz en, Hübner & Van Santen, Amsterdam, werken van Ruysdael, Israëls en het bercemde werk van Nieuwenkamp, den op „den Zwerver" de wereld bereizenden teekenaar. Mooie drie- en vierkleurendrukken heeft Ellerman, Harms & Co., Amsterdam, die ook in Oostersche talen drukt. Een der oudste papierfabrieken in Holland is Pannekoek & Co., Heelsum, die voor het grootste gedeelte geschept papier vervaardigt.

Als derde, naar het voorbeeld van den Bijbel, is de koning der drukkers in vierkleuren en diepdruk zonder twijfel Dirk Schnabel, Amsterdam. Men beschouwe eens de Staalmeesters en de Nachtwacht van Rembrandt, hoe fijn zijn die bewerkt; zelfs de

Straat der Natiën.

weergave van het linnen en andere bijzonderheden zijn in de puntjes! De prijs van Mk. 85— voor elk moet zeer laag genoemd worden, in aanmerking genomen, dat aan ieder stukje ongeveer 6 maanden gewerkt werd. Wat hij ons in diepdruk zien laat, is schitterend. Dan een tot werkelijkheid geworden oud Grieksche mare! Na de opschriften bedekt te hebben, vraag ik U wat is nu echte kant en wat is de afdruk, zelfs met een vergrootglas zult U geen verschil vinden; het eenige verschil is dat U het eene opbeuren kunt en het andere niet. Ook geen onderscheid is te vinden tusschen het oorspronkelijke en een afdruk van een aquarel. De Lettergieterij Amsterdam, voorheen Tetterode, laat in tal van afdrukken hare groote uitgebreidheid en beteekenis kennen. Geschept papier, ten deele bedrukt, geeft het wereldhuis Van Gelder & Zonen, Amsterdam. O. a. is hier papier uit 1673 in oorspronkelijke verpakking (een model van zijn papiermolen „De

Eendracht" kunt U zien in het huis Papierindustrie). Reusachtige monsterboeken zijn het die de firma Gerhard Loeber, Amsterdam, in gebruik heeft, een bijzonderheid van dit voorname Hollandsche papierhuis is geschept papier Baarloo, met een molen als kenmerk.

Wij hebben tot nu toe verzuimd de afzonderlijke kamer „Boekbinderijen" te bekijken, wat wij daarom nu doen zullen. Het is moeilijk te zeggen wie hier het beste is, maar C. J. Mensing en J. Brandt & Zn., beiden te Amsterdam en Rijmenam, Den Haag, munten uit door de prachtige leerbewerkingen, zoowel de voortreffelijke geheel met de hand bewerkte stukken van Mensing, als ook de machinaal bewerkte van Brandt. Werkelijk een kunstwerk is de opgelegde band van Rijmenam, Den Haag, om de Heerlijkheid van Renswoude. En dan die sneê met wapens. Het, op het boek prijkende borstbeeld is met de hand bewerkt, niet geperst.

De inzending in de afdeeling toegepaste kunst is zoo rijk en belangwekkend, dat iedereen die maar zelf bekijken moet, ik durf geen oordeel over onze sierkunstenaren aan en wil daarom alleen hun namen noemen: B. Bake, Bloemendaal; De Bazel, Bussum; Nelly Bodenheim, Amsterdam; Briédé, Rijswijk; W. C. Drupsteen, Amsterdam; Dijsselhof, Overveen; Baronesse van Haersolte, Arnhem; Hahn, Watergraafsmeer; v. d. Hart, Den Haag; J. B.-van Heukelom, Amsterdam; Lion Cachet, Vreeland; H. Meyer, Haarlem; Midderigh, Amsterdam; Midderigh-Bokhorst, Amsterdam; Nieuwenhuis, Amsterdam; Oosterbaan, Amsterdam; De Roos, Heemstede; G. Rueter, Sloterdijk; Veldheer, Bergen (N.-H.); Corn. Veth, Amsterdam; A. Vlaanderen, Amsterdam.

Wij zijn aan het einde van onze wandeling en ik durf gerust zeggen, dat wij trotsch kunnen zijn op onze zaal, die een zeer goeden indruk op allen maakt en toch kon het meer zijn, daar velen niet meegewerkt hebben! Om het ronduit te zeggen, acht ik het jammer, dat zoo velen „hinter dem Ofen sitzen geblieben sind", zooals de Duitscher zegt. Waar zijn Van Looy en Meulenhof, Amsterdam; Kluitman, Alkmaar; Hilarius, Almelo; Slothouwer, Amersfoort; Römelingh, Noordhoff, Wolters, allen te Groningen; Adriani, Leiden; Erven Loosjes, Haarlem; Callenbach, Nijkerk, Bruna, Utrecht; Honig, Utrecht; Van Leeuwen, Leiden; Ten Brink, Meppel; Roelants, Schiedam; Hollandia Drukkerij, Baarn en anderen. Op het appèl kunnen zij niet „present" roepen, wat ik in het belang van onzen boekhandel, die toch hier toonen wil, wat voor een kracht in Holland zit, zeer betreur! En... dreig niet met Uw vuist, rechtgeaard Boekhandelaar, waar is de Wereld-Bibliotheek van Simons? Maar laten wij ons door dezen onvermijdelijken tegenvaller niet uit ons goed humeur brengen en beschouwen wij alleen dat, wat wij voor ons hebben en dat is groot, goed en mooi.

Leipzig, Juni 1914. J. H. PERSIJN.

☛ **Steunt eigen Handel en Nijverheid!**

NEDERLAND

Koninklijke Hulde.

Wie onzer klein van ons volk moge denken, niet onze Koningin.

Dat is uitgekomen in Haar toespraak, gehouden in de kazerne te Groningen voor het carré van het 12e regiment Infanterie, waarvan Thomson vóór zijn vertrek naar Albanië chef was. Volk en leger, zoo ongeveer sprak de Koningin, voelen zich „op een gansch bijzondere wijze één in rechtmatigen trots op den zoon van onzen stam, die in den vreemde getoond heeft, wat oud-vaderlandsche plichtsbetrachting en moed beteekenen, op zijne krijgsmakkers in Albanië, die een schoone taak op de schouders namen in dienst der beschaving."

Na een woord over den zwaren en gevaarlijken plicht, dien onze officieren daar vervullen, en over hun ontbering en moeite, „waarvan wij hier wellicht nooit iets zullen vernemen", vond de Koningin een goed gekozen vergelijking met andere zonen van ons volk, van wier ontbering en moeite wij hier ook weinig weten. Die mannen in Albanië „herinneren ons aan de veelomvattende roeping, welke aan ons dapper Indische leger en onze vloot, aan het corps bestuursambtenaren is toevertrouwd in ons groote Nederland onder de keerkringen." Inderdaad, goeddeels onbekend en nauwelijks in ons land gewaardeerd zijn de „tallooze offers", de „schitterende wapenfeiten", de „daden van zelfverloochening en moed" van zoovele ambtenaren, officieren en minderen in Indië! „Zij allen gaan ons voor op den weg van plicht, van veerkracht en van moed", zoo alweer de Koningin. En het slot was nog eens een aansporing aan haar volk: „Dat zij ons mogen bezielen, groot te zijn als zij. Voorwaar, de dagen van Coen en de Ruijter, zij behoeven, zij mogen niet tot het verleden behooren."

Wat de schoone taak in dienst der beschaving betreft, die onze officieren in Albanië op de schouders hebben genomen, het is helaas te vreezen, dat die taak weldra afgeloopen zal zijn, zonder dat zij veel tot stand hebben gebracht. Alleen hebben zij de wereld een voorbeeld gegeven van toewijding en trouw, volgehouden in schier hopelooze omstandigheden. In heel Albanië — zoo heeft de Amerikaansche gezant te Athene getuigd, na in opdracht van zijn regeering te Durazzo een onderzoek te hebben ingesteld — zijn alleen de Nederlandsche officieren onbaatzuchtig te goeder trouw, vol plichtsgevoel en toewijding. Van hun moed op het slagveld, ook waar zij keer op keer door hun eigen soldaten in den steek waren gelaten, zijn de berichten in de binnen- en buitenlandsche pers vol geweest.

Maar de steun, dien zij noodig hebben, gaat hun steeds meer ontbreken en zij staan nu nagenoeg op zich zelf. Men zegt, dat zij, het nuttelooze van hun

langer blijven inziende en bemerkende, dat de Mbret, dien zij met alle macht hebben bijgestaan, hun diensten niet langer waardeert, van hun taak ontheven wenschen te worden. Er is niemand die er aan twijfelt of zij hebben hun plicht ten volle gedaan, en verlaten zij Albanië, dan kunnen zij het doen met slaande trom en vliegend vaandel.

Van de Afdeelingen.

Amsterdam (Jongel.-Afd.).

Het bestuur dezer Afdeeling is thans als volgt samengesteld:

A. van Santen, 1e voorzitter; C. J. H. Schol, 2e voorzitter; L. Bakker, 1e secretaris; mejuffr. J. G. Bosboom, 2e secretares; H. Eichter, penningmeester.

Haarlem (Jongel.-Afd.).

Het bestuur dezer Afd. is thans samengesteld als volgt: W. Michelsen, voorzitter; J. Stibbe, 2e voorzitter; mej. N. Jansen, secretares, Kleine Houtstraat 23r; mej. D. Brondgeest, 2e secretares; I. Cransberg, penningm.; H. C. Boes, 2e penningm.; mej. M. L. van Saher, archivares.

Wageningen (Stud.-Afd.).

18 Juni l.l. hield de Afd. een algemeene vergadering. De schrijver-penningm. maakte de jaarverslagen bekend.

De Afd. werd op verschillende vergaderingen vertegenwoordigd.

De heer Blink bracht verslag uit over het Studenten-Congres te Gent.

In verband met de ingekomen en uitgegane stukken bracht de voorzitter de plannen voor het volgend jaar ter sprake: Het in het werk stellen van pogingen om een Burger-Afdeeling te Wageningen op te richten en het organiseeren van lezingen.

De heer Blink stelde voor om letterkundige vergaderingen te houden, waarop onderwerpen over Nederlandsche taal, geschiedenis en letterkunde behandeld zullen worden. Het bestuur zal hiervoor moeite doen.

Tot bestuursleden werden verkozen de heeren: A. T. J. Bianchi, voorzitter; N. J. Peereboom, schrijver, Hoogstraat A 95; H. W. Meindersma, penningmeester.

Nederland op zijn best.

Prof. O. Kamerlingh Onnes heeft weer een nieuwe ontdekking gedaan. Het is hem gelukt een permanente electrische stroom te ontwikkelen zonder electromotorische kracht.

— Dr. Samuel Volbeda, Fries van geboorte, in 1886 met zijn familie naar Noord-Amerika vertrokken, sedert 1904 predikant in Michigan, is tot Professor benoemd aan het Calvin College te Grand-Rapids.

Van 1911—1914 studeerde hij aan de Vrije Universiteit te Amsterdam voor zijn doktorstitel in de godgeleerdheid.

Rouwplechtigheid voor Kolonel Thomson aan de Handelskade te Amsterdam op 15 Juli. — Matrozen van de „Noord-Brabant" dragen de lijkkist aan land — Onder de vele kransen was er één van het Alg. Ned. Verbond.

— Dr. A. G. van Hamel, leeraar aan het Erasmiaansch Gymnasium te Rotterdam, is door de Pruisische Regeering benoemd tot buitengewoon hoogleeraar in de Nederlandsche en Nederduitsche taal en letterkunde aan de Universiteit te Bonn.

— Professor Holleman te Amsterdam, is door de St. Andrews University (Schotland) benoemd tot doctor honoris causa in de beide rechten.

— In het Schotsche Lagerhuis is aan de Regeering gevraagd, waarom het baggeren in de haven van Rosyth, onder leiding van Nederlandsche kapiteins, door Nederlanders geschiedt, in plaats van door Engelschen.

Namens de Regeering is geantwoord, dat Nederlanders met het werk zijn belast, toen na een langdurig onderzoek was gebleken, dat geen anderen het werk zoo goed en zoo goedkoop binnen den kortst mogelijken tijd kunnen verrichten.

De Zuid-Afrikaansche Boeren te Heilo. — In 't midden Jhr. F. van Foreest

Zuid-Afrikaansche gasten.

Indrukken van den eersten dag.

Van 16—24 Juli l.l. heeft ons land het bezoek gehad van de ruim 50 Zuid-Afrikaansche landbouwers, die door de Union Castle-lijn als gasten zijn uitgenoodigd tot een bezoek aan Engeland, waar zij met de meeste gulheid en de aantrekkelijkste gastvrijheid zijn ontvangen en onthaald. Wat Engeland aan prachtig vee en indrukwekkenden landbouw heeft kunnen toonen, dat is hun voor oogen gebracht. De Koning en Koningin hebben hen in Windsor vriendelijk ontvangen en hun bestuur persoonlijk toegesproken. In het bezit van de zege, is de overwinnaar overstelpend geweest met vriendschapsblijk. Engeland is zoo grootmoedig na de uitwerking van zijn verpletterende kracht; dit ondervinden de Boeren wel.

Van Engeland op eens in het veel kleinere Nederland is een groote overgang. Toch wat de Zuid-Afrikaners hier zagen, dat stond hun in menig opzicht nader. De vruchtenkassen bijvoorbeeld ginder gezien, op de beroemde kasteelterreinen van schatrijke Lords, hebben zij bewonderd, maar het was niet de vruchtenteelt zooals zij zelf zich haar denken. Zij zijn mannen die landbouw drijven in den meest veelzijdigen zin, om geld te verdienen, niet uit liefhebberij. Hier in het Wesland zagen zij reeds den eersten dag van hun bezoek de druiven, die niet enkel als oogenlust dienst moeten doen, maar zoo weinig mogelijk moeten kosten om zooveel mogelijk op te brengen. Die druiven zijn „bezigheid", geen „hobby", en juist voor leering in hun bezigheid zijn de Boeren gekomen. Daarom hoeven wij Hollanders niet bang te zijn dat zij hier niet veel zullen vinden, dat hun bijblijft, veel zelfs als verrassende openbaring. Want het woord dat onze Minister van Landbouw aan het gastmaal in Den Haag, den dag van hun aankomst, onder luide toejuiching, van de Boeren met het hoor! hoor! of hear! hear!, heeft gesproken, sloeg in: Op gebied van landbouw en veeteelt doet Holland voor geen land ter wereld onder.

Dat gastmaal droeg een sterk Hollandsch karakter, al hoorde men van enkele sprekers uit kieschheid tegenover eenigen onder de gasten, gedeeltelijk de Engelsche taal. Van de 52 Zuid-Afrikaners waren er maar drie, die geen Afrikaansch, wat evenwel nog geen Hollandsch is, verstonden. Tegenover dezen en

eenige anderen, was het gebruik van het Engelsch een daad van hoffelijkheid en een plicht der praktijk. Maar door en door Hollandsch was overigens de toon.

Onze Nederlandsche Regeering heeft met groote opgewektheid van hare belangstelling in dit bezoek blijk gegeven en in de bij gedempt licht romantisch schoone Ridderzaal, aan onze Zuid-Afrikaansche gasten, een hartelijke ontvangst bereid.

En na hun zevendaagsch verblijf in ons land, te zullen worden ontvangen op Het Loo, door onze Koningin zelf, dat is een vooruitzicht, waarop zij zich spitsen als het toppunt van hun verlangen. Neerlandia kan het verslag van deze ontvangst niet meer plaatsen, maar reeds vóór de verwezenlijking kan het verzekeren dat de indruk groot en duurzaam zal zijn. Want Koningin Wilhelmina is de Koningin naar het hart van het Hollandsch-Afrikaansche volk.

De Gelderland is ginds nog niet vergeten!

Nationale Ver. voor den Volkszang.

Het vorig nummer van Neerlandia bood tot onze spijt geen plaats meer voor eenige mededeelingen uit het belangrijk jaarverslag der Nat. Ver. voor den Volkszang, waarin de secretaris, Mr. A. Loosjes, zijn verheuging uitspreekt over den grooteren bloei der Vereeniging sedert het vorig jaar.

Herinnerd wordt o. m. aan het verzoek gericht tot alle klokkenisten in ons land om den 18en Juni een avond-klokkenbespeling te houden met een overheerschend Nederlandsch programma, welk verzoek vergezeld ging van een exemplaar der bekende liederpriefkaarten van de Afd. Rotterdam. Ook zond het Hoofdbestuur aan ruim 800 harmonie- en fanfaregezelschappen kosteloos de partijen van zes volksliederen.

Met ingenomenheid wordt de oprichting der Afdn. Leiden en Den Haag vermeld, welke beide van de plaatselijke Afd. van het Algem. Ned. Verbond geldelijken steun mochten ontvangen.

Opgewekt luidt het verslag der Afd. Rotterdam, dat o. m. hulde brengt aan mej. C. Scholten voor haar onvermoeid ijveren en aan het Gemeentebestuur, dat 12000 exempl. van het boekje „Volkszang, 20 liederen" aan de leerlingen der Openbare en Bijzondere Scholen uitreikte.

Bij de bespreking van het bekende rapport over den Volkszang, bewerkt door Atty G. Dyserinck, J. M van Hoogstraten, Dr. C. te Lintum en Wouter Hutschenruijter, wordt er op aangedrongen, dat aan pogingen tot verbetering van den Volkszang buiten de Volkszangvereenigingen een einde kome.

Nog véél te véél menschen zijn er, die verbetering van den volkszang dringend noodzakelijk achten, doch dit slechts toonen door jammerklachten over den bestaanden toestand. Laten zij bedenken, dat slechts een krachtige vereeniging, die gesteund wordt door alle belangstellenden over 't geheele land, het kwaad kan overwinnen.

VLAANDEREN

Een dubbel verlies voor de Vlaamsche Beweging.

De eerste helft van Juli 1914 zal met een breeden rouwrand in het geschiedenisboek der Vlaamsche Beweging aangeteekend worden. Twee van haar beste figuren, van haar hechtste krachten werden haar door den dood ontrukt: in de eerste plaats de gewezen burgemeester van Brussel, Karel Buls, en vervolgens de man van een Europeesche vermaardheid: Max Rooses. De rol die beiden in onze beweging vervuld hebben, was van geheel verschillenden aard: die van Buls meer bescheiden, die van Rooses meer op het voorplan tredend, meer strijdlustig. Doch bij beiden was een diep gewortelde overtuiging waar te nemen, die steunde op hechte grondslagen, die het gevolg was van een sterk ontwikkeld rechtvaardigheidsgevoel en de uiting van een sterk doorgedreven redeneeringskracht. Voor beiden beantwoordde de Vlaamsche Beweging aan een noodzakelijkheid, voor beiden gold zij als een levensbehoefte voor het Vlaamsche volk, als de zon, het licht en de lucht zonder welke dit volk niet zou kunnen bestaan, zonder welke het zou verschrompelen tot een zielooze massa. Die beweging was, in beider oog, de vonk die den geest van het Vlaamsche volk zou doen ontbranden, het heilige vuur, dat zijn ziel zou doen opflakkeren. Merkwaardig was het vooral, dat die beweging een man als

Karel Buls,

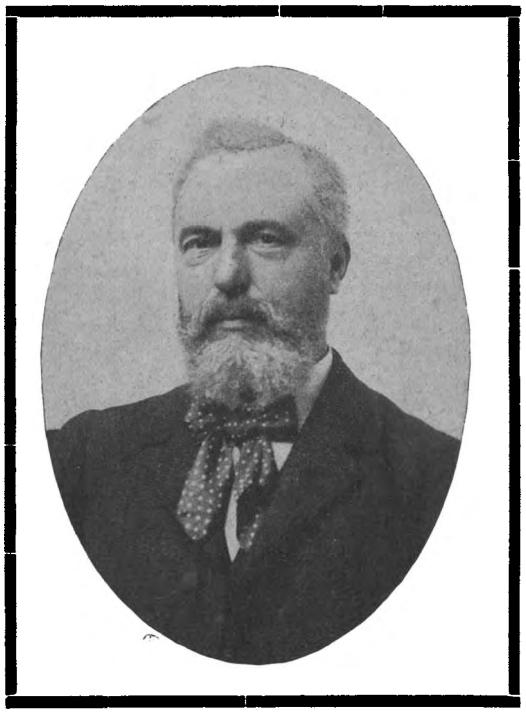
een burgemeester van het helaas zoo sterk verfranschte Brussel, onder haar overtuigde aanhangers telde. De Brusselsche burgervaders die hem waren voorafgegaan, hadden nooit iets gevoeld voor ons heerlijk en grootsch ideaal, dat toch alleen in staat zal blijken om de geestelijke redding te brengen aan het talrijke deel der Brusselsche bevolking, dat in merg en nieren Vlaamsch gebleven is, maar door een verfranscht en verfranschend bestuur nooit in staat werd gesteld, om zijn persoonlijkheid in de eenig mogelijke, natuurlijke richting te ontwikkelen. En was het ook al niet opmerkenswaardig, dat een man als Buls, die een Fransche opvoeding genoten had, die in de verfranschte hoogere kringen van de hoofdstad verkeerde, zich niet door de aanlokkende uiterlijkheid daarvan had laten meeslepen en zijn verstand niet gesloten had gehouden voor het hoogere licht, dat niet zoo sterk in zijn onmiddellijke nabijheid gloorde, maar dat het eenigszins mystieke licht was, dat in afgelegener verten bleekte, ontoegankelijk voor grover gevormde gezichtszenuwen, maar genaakbaar voor hen wier geestesoog verder reikte dan den horizont der wereld?

En Buls had dat licht der waarheid weten te benaderen, niet zoo zeer met zijn gevoel misschien, doch vooral met zijn verstand, dat veel omvatte,

omdat hij in zijn leven veel had gezien, veel had vergeleken, veel had nagedacht. Want hij had veel gereisd en dat reizen had hem heel wijs gemaakt, en hij was er trotsch op te behooren tot het Vlaamsche volk, waarvan de naam en de roem tot aan alle uithoeken der wereld was doorgedrongen. Heeft hij zelf niet met een gevoel van bewonderende fierheid verteld, hoe hij eens, op zijn reizen, aangekomen bij de monniken op den berg Athos, daar ondervond, dat deze afgescheidenen van de wereld niet wisten wat Frankrijk, wat Nederland, wat België, wat andere landen van Europa waren, maar wel wisten, dat er Vlamingen bestonden? En zij ankerde zich met des te meer kracht in zijn geest vast, de overtuiging, dat een volk welks faam zoo ver was doorgedrongen, maar dat door een eeuwenlange verwaarloozing en verbastering geen rol meer in de geschiedenis had gespeeld, door een geleidelijke, harmonische, natuurlijke ontwikkeling van de krachten die in zijn geest en in zijn gemoed sluimerden, weer eens het groote volk kon worden, dat het eenmaal geweest was. En om daartoe te geraken moest het in het bezit worden gesteld van een onderwijs gegeven in zijn eigen taal, van laag tot hoog. Toen hij schepen van onderwijs der stad Brussel was, heeft hij, in de mate van zijn krachten, datgene gedaan wat met zijn overtuiging strookte. Dat hij niet bereikte wat hij verlangde, het was niet zijn schuld: hij stond tegenover verkeerde toestanden, die sedert jaren ingekankerd waren, die een ziekteverschijnsel uitmaakten, dat niet zoo licht te genezen viel. In dat midden vol van averechtsche opvattingen stond hij nagenoeg alleen, en hij moest veel ondergaan, veel aanzien zonder dat het hem mogelijk was er verandering in te brengen. En de omstandigheid dat hij deel uitmaakte van de Vlaamsche Hoogeschoolcommissie, die het vraagstuk van de vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool zoo ernstig bestudeerd heeft en er voor ijvert om de aangenomen oplossing te verwezenlijken, bewijst dat ook niet, dat hij de kracht had van zijn overtuiging en er openlijk voor durfde uit te komen? Men leze in zijn kort, doch merkwaardig vlugschrift „La culture intellectuelle de la Belgique", in Nederlandsche vertaling door het Julius Vuylstekefonds uitgegeven, de gezonde, aan het rijpe en heldere verstand getoetste beschouwingen, die hij aan de Vlaamsche quaestie wijdt, en men zal zien, dat op iemand, die met dergelijke denkbeelden bezield was, te rekenen viel. Er was daar een kracht, misschien eerder een stille kracht dan een die heftig naar buiten trad, waarvoor men den diepsten eerbied en de grootste waardeering moest koesteren en dien eerbied en die waardeering hebben de Vlamingen hem tijdens zijn leven niet onthouden en zullen zij hem ook, nu hij voor eeuwig ter ruste is gegaan, altijd blijven schenken.

Max Rooses

behoorde tot het oudere geslacht, evenals Karel Buls, tot het geslacht, waar de Vlaamschgezindheid nog niet zoo algemeen was doorgedrongen als het thans bij de jongeren van jaren het geval is. Men moet het niet uit het oog verliezen, dat het voor een halve eeuw moeilijker was om Vlaamschgezind te zijn, dan nu, omdat de verfransching grooter was en meer dan thans haar vangarmen overal uitspreidde. Maar Rooses, te Antwerpen geboren en gewonnen, die in de armen van de verfranschte Alma Mater was gekoesterd, wist zich zuiver en vrij te houden van de vreemde smetten. Bij hem was het niet slechts het gevolg van het volksbewustzijn, dat hem met de traditie in de ziel werd gegoten, doch ook de uitstraling van zijn zoo door en door gezond verstand. Evenals bij Buls kon zijn logisch den-

kende geest hem niet anders dan tot de Vlaamsche Beweging brengen. Zijn leven was in dat opzicht een toonbeeld van vreugdevolle consequentie. En ook dit had hij met Buls gemeen, dat hij naar het verleden van zijn volk terugblikte, er de schitterende kunstschatten zag, die aan dat volk een van zijn heerlijkste glorietitels verleenden, en al zijn krachten heeft besteed, om die edelsteenen van het verleden voor de huidige geslachten van zijn land en ook voor het buitenland in hun waar licht te laten zien. Plantin moge al een Franschman geweest zijn, maar het was in ieder geval een man, die op Vlaamschen bodem gewerkt heeft, die door zijn talent aan Vlaanderen roem heeft gebracht, wiens nakomelingen geheel in de Nederlanden ingeburgerd werden en die zich heeft weten te omringen met Nederlandsche kunstenaars en geleerden, waarmee hij door een bedrijvig samenwerken de Nederlandsche boekdrukkunst tot een hoog peil heeft opgevoerd. En Rubens, die roemrijke zoon van Antwerpen, vond hij niet in Rooses een getrouwen bewonderaar en levensbeschrijver, die in dezen grooten kunstenaar feitelijk niets anders deed dan zijn eigen volk eeren? En de „Geschiedenis der Antwerpsche Schilderschool" was toch feitelijk ook slechts een hoofdstuk uit de geschiedenis van het Vlaamsche volk. En wanneer hij in 1892 het

Antwerpsche Landjuweel van 1561 hielp herleven, of in 1894 in de Antwerpsche Wereldtentoonstelling het „Oud Antwerpen" hielp tot stand brengen, dan was het toch alleen maar om te toonen tot welke eigenaardige uitingen van schoonheid Vlaanderen eens in staat was, tafereelen uit het verleden, die tevens lessen zouden zijn voor het heden en de toekomst.

Maar ook de nooden van het huidige Vlaamsche volk lieten hem niet onverschillig, bekommerden zijn steeds zoekenden, steeds werkenden geest. Hier in het bijzonder nagaan, wat hij al voor zijn volk gedaan heeft, zou te ver voeren. Doch twee punten moeten toch worden vastgehouden, n.l. in de eerste plaats zijn rede op het Nederl. Congres te Gent in 1891, toen hij met zijn door vijanden, doch ook door vrienden zoo hevig aangevallen voorstel voor den dag kwam, om de studie van een tweede taal uit het lager onderwijs te bannen, als zijnde in strijd met een goed begrepen opvoedkunde. Geen tweede taal in het lager onderwijs, zoo luidde het. En het klonk lang na, en klinkt nog steeds door Vlaanderen. Dat denkbeeld, nu ruim twintig jaar geleden door Rooses door Vlaanderen uitgebazuind, is stilaan zijn weg in de geesten gaan banen, en wat toen voor velen als iets onmogelijks, als iets barbaarsch, ja, zelfs als iets misdadigs gold, wordt nu hoe langer hoe meer als de uitdrukking van een gezond paedagogisch stelsel beschouwd.

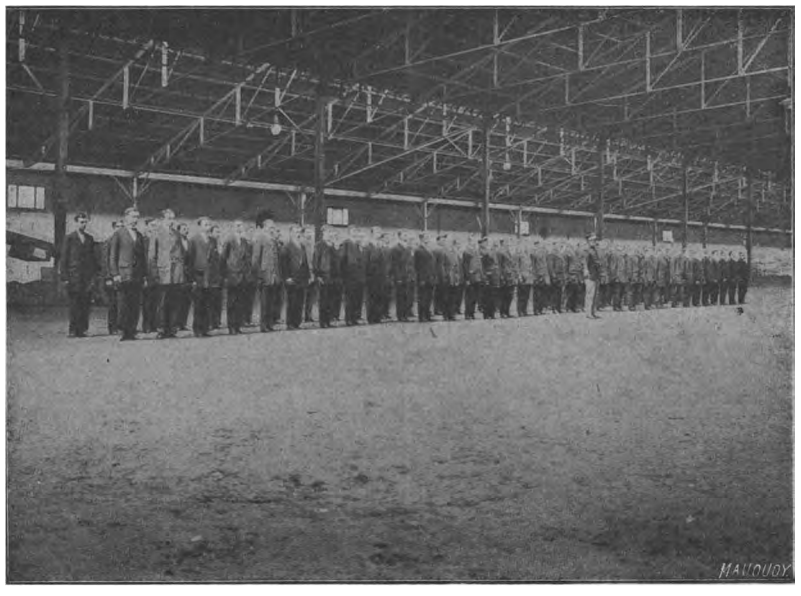
En moeten wij hier aan de rol herinneren die Rooses, als voorzitter van de beide Vlaamsche Hoogeschoolcommissies vervuld heeft? Met hoeveel gezonden zin, met hoeveel flinkheid, met hoeveel ijver heeft hij de werkzaamheden voor de vervlaamsching van de Gentsche Hoogeschool geleid! En het was hem een groote voldoening, dat, ten slotte de eenheid onder de voorstanders van een hooger onderwijs in de moedertaal kon tot stand worden gebracht. Hij had ook nog zoo gaarne het ingediende wetsvoorstel tot wet verheven gezien en de voldoening gekoesterd, te weten dat binnen een niet al te lang tijdsverloop een der beide Staatshoogescholen, die van Gent, ter beschikking van het Vlaamsche volk zou gesteld worden. Maar dat heeft hij helaas niet meer mogen beleven. Doch wanneer eenmaal dit voorname, en zelfs voornaamste punt van het Vlaamsch programma, zal verwezenlijkt zijn, dan zal Vlaanderen met een gevoel van dankbare herinnering terugdenken aan den man, die zooveel heeft gedaan, om het zoover te brengen. Maar Vlaanderen is het tevens aan zijn nagedachtenis verschuldigd, om zich niet tevreden te stellen met een halve oplossing, zoals het 't geval geweest is met het gebruik van het Nederlandsch bij de legerinrichting en bij de nieuwe wet op het lager onderwijs. Want niemand was meer dan Rooses overtuigd, dat er met het vraagstuk van de Vlaamsche Hoogeschool niet geschipperd mocht worden, en dat het beter was dit vraagstuk liever niet dan het slechts ten halve op te lossen. Dat degenen die het in hun macht hebben om aan die zaak de gewenschte richting te geven, dit niet uit het oog verliezen! Het zou anders een logenstraffing zijn van het verlangen dat Rooses steeds zoo innig gekoesterd geeft.

Antwerpsche Soldatenschool A. N. V.

De afdeeling „Vlaamsch Legercomiteit" van het A. N. V. te Antwerpen, stichtte vóór drie jaar een „School voor opleiding tot den militairen dienst".

Elk jaar komt een nieuwe instructieperiode aan de beurt. De lessen loopen over verschillende maanden en worden elken Zondagmorgen gegeven voor de dienstplichtigen van het jaar en ook wel voor enkele jongere belangstellenden.

In verband met onze Verbondsbetrachtingen dient vermeld, dat het bestuur der Soldatenschool vooral werk maakt van het verspreiden van Nederlandsche soldatenboekjes, om op die wijze de jongens in kennis te brengen met de Nederlandsche vaktermen. Bovendien leeren de dienstplichtigen er de overtuiging opdoen, dat opleiding in eigen taal ook bij het leger hun persoonlijk belang bevordert; zij laten zich gemakkelijk winnen voor het verdere streven van de Vlaamsche Beweging.

Oost- en West-Indië

Boekaankondiging.

Natuur en menschen in Indië, door Augusta de Wit.
Mij. voor goede en goedkoope lectuur, Amsterdam.

De natuur en de menschen in Indië zijn reeds vele malen beschreven; een ieder deed dit op zijne wijze; de manier, waarop Aug. de Wit het doet, is wel een zeer voortreffelijke. Wie Indië kent, moet van dit boek genieten; telkens en telkens worden herinneringen opgewekt en zal worden ingezien hoe juist zij opmerkt, hoe zij de natuur voor het geestesoog weet te tooveren, de menschen in hun bedrijf en gedoe weet te teekenen. Wie Indië niet kent, moet onder de bekoring van dit boek, naar kennismaking met dit wonderland gaan verlangen.

Wilde men aanhalingen doen, om te laten zien hoe goed Aug. de Wit het aanzien van het landschap weergeeft, hoe zij de natuur voelt, dan zou er haast geen einde aan komen; of zij de ontzagwekkende rust van den avond weêrgeeft of de donker groene boschjes die van binnen dorpen zijn teekent; of zij het djatibosch beschrijft of de wildernis met de eerste ontginningen daarin; of zij de doodsche narigheid van het eindelooze moeras, of de vèr- en dichtbijgezichten op de groote rivieren teekent; altijd geeft Aug. de Wit blijk te hebben beleefd en doorvoeld, wat zij zag. En waar zij de menschen aan ons doet voorbijgaan, geeft zij een kijk op de inlandsche samenleving, op den geest van het volk, die getuigt van kennen en juist zien.

Zij houdt van de inlanders, maar hunne gebreken zijn geen geheim voor haar. De zorgeloosheid in het onderhoud der Java'sche erven; de armelijke sukkeligheid van alle handel en bedrijf op de markten van Java, heeft zij terdege opgemerkt, maar ook den meer flinken handelsgeest van de Minangkabaners en den oplevenden handel langs de rivieren van Zuid-Borneo.

Aug. de Wit heeft zich, bij hare reizen, niet bepaald tot de afgetreden banen op Java, Sumatra en Borneo; ook pas opengelegde landstreken werden door haar bezocht; het binnenland van Celebes, Nieuw-Guinea, en het land der Karo-Bataks trokken hare belangstelling; van al die landstreken en de volken daar wonende, weet zij belangwekkend te vertellen. Een goeden kijk geeft zij op de economische toestanden, op de vele goede en de enkele nadeelige invloeden van het Europeesch bestuur, op de echt inlandsche samenleving, op de groote cultures onder Europeesche leiding, ja, op alles wat zich bij een gevoelig en verstandelijk ontwikkeld persoon als de schrijfster, aan de gedachte opdringt, bij eene reis door onderling zóó verschillende streken, die toch alle weêr zoo veel punten van overeenkomst hebben.

Zij merkt het schoone op en het goede, maar ook het leelijke en het intreurige van velerlei. Waar Aug. de Wit bij het bezoek aan een rijken Baliër spreekt van „de innige vermenging van vuil en kostelijk mooi" zouden wij willen zeggen, dat haar boek een spiegelbeeld is van de onafscheidelijke verbinding van veel heerlijks, met veel diep droevigs in onze Oost, maar het heerlijke toch het meest.

Het is een genot de brieven van Aug. de Wit, die onder den hooger genoemden titel, achtereenvolgens in de N. Rott. Ct. werden opgenomen, thans vereenigd in een boek (van 500 blz.) en verlucht met een 45 tal platen naar foto's, te herlezen. Zij geven een schat van natuurtafreelen, doorwerkt met menschenschilderingen; zij zijn leerrijk en wekken belangstelling voor het land en voor het volk beide.

Ons land van onbeperkte mogelijkheden. Reisschetsen door J. T. Cremer.

Van geheel anderen aard dan de brieven van Aug. de Wit zijn deze reisschetsen. Hier wordt een wel is waar zeer belangrijk, maar betrekkelijk klein deel van den Archipel geteekend. De lezer moet den indruk krijgen, dat de oostkust van Sumatra, meer in het bijzonder het gedeelte, waar de bekende Deli-tabak verbouwd wordt, in de 50 jaren welke verliepen, sedert de eerste tabaksplanters daar moeizaam den grondslag legden voor de cultuur, met reuzenschreden is vooruitgegaan.

Prachtige instellingen verrezen; het Deli-proefstation en het Pathologische Laboratorium, werkzaam tegen de vijanden van de cultuur, een twintigtal hospitalen, met omstreeks dertig geneesheeren, ten behoeve van de duizenden arbeiders, die de cultuur drijven; een uitgebreide vacantie- en gezondheidskolonie, opgericht door cultuur-, spoorweg-, petroleum-, handelsondernemingen en particulieren, biedt gelegenheid tot herstel van ziekten aan de beambten.

De verkeerswegen werden ontzaggelijk verbeterd en uitgebreid, en de verkeersmiddelen hielden daarmede gelijken tred; men bereikt de hoogvlakte en het Toba-meer thans per auto.

Oude vijanden van het Nederlandsche gezag zijn thans vrienden geworden en wonen in mooie huizen; aan het onderwijs wordt zorg besteed; streken die vroeger onveilig en ongenaakbaar waren, liggen thans voor een ieder open.

Zoo moet het voor de lezers duidelijk zijn, hoe prachtig Deli, Serdang en Langkat door de veerkracht der planters en den steun der Regeering zijn vooruitgegaan.

Ook van Siantar, waar grootsche thee-ondernemingen werken en van Asahan, waar hoofdzakelijk rubbercultuur gedreven wordt, vernemen wij een en ander.

Aan het slot wijst de schrijver op het groote belang dat er voor ons Nederlanders in gelegen is, eendrachtig den vooruitgang van Indië te bevorderen. Zonder dat het gezegd wordt, gevoelt men dat de

ontwikkeling van de oostkust, als een sprekend getuigenis van hard en eendrachtig werken, ten voorbeeld wordt gesteld.

Een 30 tal platen naar foto's versieren deze schetsen, die als bijvoegsel van het N. v. d. D. werden uitgegeven.

Het belang van onze nijverheid bij Nederlandsch-Indië.

Werd in het Juli-Neerl.-nr. gewezen op de groote voordeelen, die de scheepsbouw in Nederland trekt van de N.-I. Paketvaart-Mij.; thans moet melding gemaakt worden van eene uiting die aanspoort tot meer geestkracht bij de Nederlandsche nijveren.

De heer D. H. de Vries, directeur der Molukscbe Handelsvennootschap, sprekende voor de vergadering van de Mij. van Nijverheid te Zwolle, de beteekenis schetsende van Nederl. Indië, als afzetgebied voor nijverheidsproducten en erop wijzende dat dit gebied zich gaandeweg belangrijk gaat uitbreiden, waarschuwt de Nederlandsche nijverheid te zorgen in tijds zich een aandeel in den afzet daarheen te verzekeren.

Buitenlanders gaan ons daarin voor.

Nederlandsche fabrikanten schijnen zich moeilijk aan te passen, aan de eischen die de Oostersche afnemers stellen. „De indische orders moeten meestal zooveel mogelijk blijven binnen het kader, dat de fabrikant zich gevormd heeft; vallen zij daarbuiten dan zijn zij hier meestal onuitvoerbaar." Buitenlandsche fabrikanten regelen zich naar de eischen der afnemers.

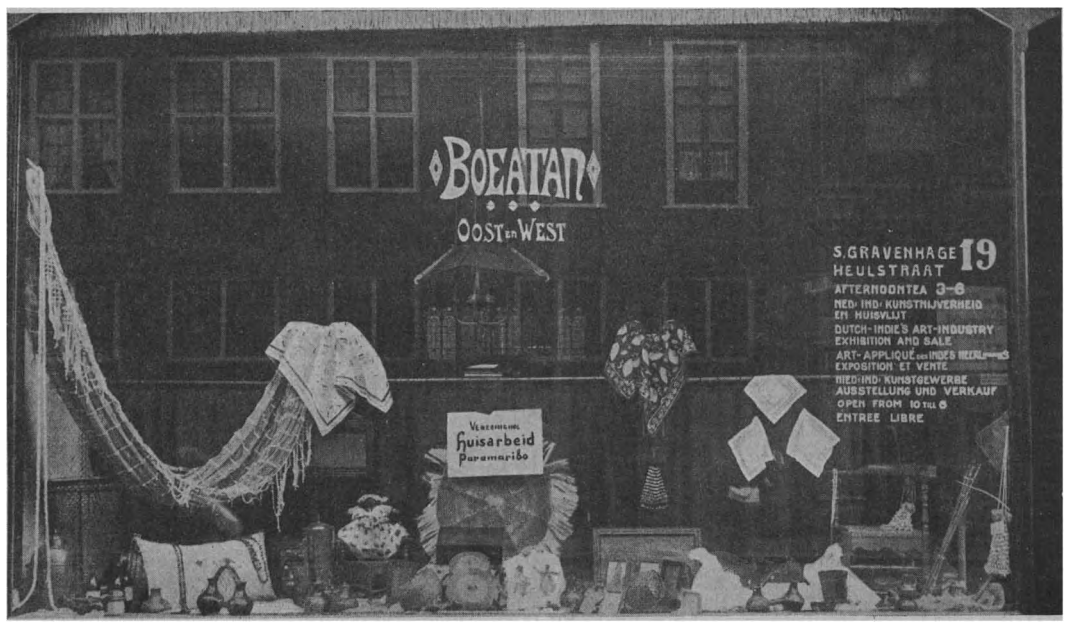
Deze waarschuwing mag wel ter harte genomen worden.

Het is gemakkelijk orders uit te voeren, opgedragen door een veerkrachtige Mij. als de Paketvaart, die de Nederl. nijverheid steunen wil; iets anders is 't, de voelhorens uit te steken, om gewaar te worden, wat in een afzetgebied precies verlangd wordt en zich daarnaar te regelen. Zou daar niet wat aan haperen? Het Indische afzetgebied is groot, zet zich steeds uit, en de buitenlandsche nijveren zijn waakzaam en wakker.

Men kan de rede van den heer De Vries vinden in De Indische Mercuur van 7 Juli j.l.

Ned. West-Indische Tentoonstelling te 's-Gravenhage.

De echtgenoote van den Gouverneur van Suriname, mevr. Van Asbeck, heeft in Paramaribo onlangs een Vereeniging voor Huisarbeid gesticht, waar ieder

Tentoonstellingszaal Boeatan te 's-Gravenhage (Heulstraat 19)

werkend lid zijn of haar huisvlijtarbeid ten verkoop kan ten toon stellen gedurende zes maanden.

Hoewel nog maar kort bestaand, wordt er van deze instelling reeds een druk gebruik gemaakt.

Mevr. Van Asbeck heeft op haar reis naar Nederland, waar zij slechts enkele weken vertoefde, een aantal huisvlijt-artikelen meegebracht en deze zijn nu tentoongesteld in Boeatan, de bekende winkel van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid in de Heulstraat te 's Gravenhage, waar de voorwerpen algemeen de aandacht trekken.

Men ziet er hangmatten, disi-stoeltjes, doozen en lijstjes bewerkt in Surinaamsche houtsoorten, fijn mandwerk, kleedjes, kussens, theewarmers, poppen de kitto-missie voorstellend, aardewerk in allerlei vorm, Indiaansche messen, mandjes, pijlen, boei-armbanden, kettingen, tasschjes van pitten gemaakt enz.

Wij sporen ieder, die in Den Haag woont of komt aan eens een bezoek te brengen aan Boeatan en al-

dus belangstelling te toonen in een Vereeniging die de algemeene opbeuring en verheffing der koloniën mee helpt bevorderen.

Wij vestigen nog de aandacht op het juist verschenen tiende jaarverslag van Boeatan, waarin wordt medegedeeld dat deze Vereeniging met tevredenheid op haar 10-jarigen arbeid mag terugzien, en dat de algemeene belangstelling voor den handenarbeid der inboorlingen van Oost- en West-Indië in dien tijd merkbaar is toegenomen, zoowel in Nederland als daarbuiten.

ZUID-AFRIKA

Late haver [1]).

Verzuimd, niet vergeten! Verzuimd doordat wie eenmaal de taak van den gekomen dag niet heeft kunnen beheerschen, door die van den volgenden wordt gedwarsboomd. Dag komt na dag, elk met zijn eischen en de achterstand is niet in te halen. Zoo wachtte beschamend lang op een aankondiging de Geschiedenis van Zuid-Afrika voor Schoolgebruik van Dr. E. C. Godée Molsbergen, reeds in 1910 in het Hollandsch en in het Engelsch verschenen bij de bekende Londensche firma Longmans, Green & Co. Nu eerst wordt de plicht vervuld en wel naar aanleiding van een tweetal boekjes van denzelfden schrijver, voor eerstbeginnende Afrikaansche scholieren, uitgegeven ditmaal in Holland, bij Van Looy, ook in het Hollandsch en in het Engelsch [2]). Terecht toch heeft Dr. Godée Molsbergen begrepen dat zijn eerste boek voor de lagere scholen te veelomvattend en in menig opzicht te moeilijk was.

Dr. Godée Molsbergen is een man van groote beteekenis voor Zuid-Afrika en voor Holland beiden. Tot voor eenige jaren Professor in de Geschiedenis aan het Victoria College te Stellenbosch, heeft hij aan tal zijner leerlingen de waarde voor eigen nationaliteit ingeprent, van de beoefening der vaderlandsche historie. Bovendien heeft hij de strenge eischen in het licht gesteld aan elk historisch onderzoek verbonden, en door zijn schoolboek het onderwijs in de vaderlandsche geschiedenis van Zuid-Afrika in goede banen geleid. „Geen uiting bevat dit boek, die niet de toets aan de waarheid kan doorstaan; geschiedenis schrijven is een werk in dienst van eerlikheid en waarheid." Zoo zegt de schrijver in zijn Woord Vooraf en wij gelooven hem op zijn woord, omdat hij een nauwgezet leerling is van Prof. Blok, en omdat een streng academisch gevormden Hollandschen geschiedkundige, de zucht naar onpartijdigheid in merg en been is gevaren. Zoo een kan tekortkomingen hebben op ander gebied, aan zijn goede trouw wordt niet getwijfeld. In zijn Geschiedenis van Zuid-Afrika heeft zeer zeker Dr. Molsbergen opzettelijk noch verzwegen, noch verzacht, noch aangedikt. Klaar als hem na oordeelkundig gebruik zijn bronnen waren, even klaar heeft hij feiten, verhoudingen en toestanden weergegeven. Zuid-Afrika en Holland beiden mogen hem dankbaar zijn voor dit schoolboek, dat voor het eerst in Zuid-Afrika een zelfstandig eigen studiewerk is, wat niet van Young's bewerking van Theal's A. Little History of S. A. kan worden gezegd en nog veel minder van het beruchte boek van Sidwell. Al is in Transvaal Molsbergen's Geschiedenis van de lijst der schoolboeken geschrapt, het is een zegen voor jong Zuid-Afrika dat het bestaat. Dit heeft recht om de historie van zijn land en volk te kennen, niet enkel wat men het voor wil zetten om thans des lieven vredes wille, maar zooals zij was, ontdaan van elk partijdigheidsbejag. Wie in Holland en Vlaanderen prijs stelt op het bezit van zulk een boek, hij koope, leze en herleze het. 't Is een stuk Nederlandsche-stamgeschiedenis van groote waarde.

Hoe leerrijk zijn de beoordeelingen uit de dagen van 1910, bij zijn verschijning. Het is het oude lied, verdachtmaking en haat tegen alles wat waagt te toonen welk onrecht werd begaan, maar een onrecht, dat men, al is het schoorvoetend, erkent (Port Elizabeth: The S. A. Magazine and Review, May 2). „Sedert Disraeli van Mr. Wordy's History of Europe zei, dat het was geschreven om te bewijzen dat de Voorzienigheid altijd op de hand der Tories was, is er niemand geweest die zoo duidelijk heeft bewezen als Dr. Godée Molsbergen, dat de Voorzienigheid zich „ungraciously" heeft gedragen tegenover het heilige en onbevlekte ras der Hollandsch-Afrikaners. Maar de Voorzienigheid zal zeker blij zijn als de Doctor Haar wil vergeven en Zij voor 't vervolg zijn voorlichting bij 't besturen van het land mag aanvaarden. (John Stuart in The Star van 26 April; boven het artikel staat: Poison for Use in Schools). En zoo voort; naar deze stalen kan men de stof wel beoordeelen. Daartegenover staan „volledigheid bij beknoptheid; niets belangrijks overgeslagen"; „minder voor eerstbeginnenden, maar goed voor wie touwwijs zijn". (Ons Land 23 April) „Godée Molsbergen geeft ieder het zijn", getuige wat hij op blz. 148 en 149 over Rhodes zegt. (De Volkstem 3 Mei). Wij lezen daar o.-a. van Rhodes en Kruger: „Beiden zijn gehaat met felle, innige haat, zoals met alle grote mannen het geval is. Nog te dicht staan we bij hun om ieders waarde juist te schatten, maar dit zien we: ieder van beiden bereikt zijn doel, Rhodes stichtte het britse Zuid-Afrika zoals wij het nu kennen. Oom Paul stichtte een hollands-afrikaanse natie tussen Kaap en Zambesie, zich bewust van hun nationaliteit, taal en geschiedenis."

---

1) Geschiedenis van Zuid-Afrika voor schoolgebruik, saamgesteld op verzoek van De Zuid-Afrikaansche Taalbond, De Zuid-Afrikaansche Onderwijzers-Unie en De Afrikaanse Christelijke Vrouwen Vereniging door Dr. E C. Godée-Molsbergen, Hoogleeraar in de Geschiedenis aan het Victoria-College te Stellenbosch, Lid van het Historisch Genootschap te Utrecht. Met vijf kaarten. Longmans, Green & Co., 39 Paternoster Row Londen, Nieuw York, Bombay en Calcutta 1910.

Een vertaling in het Engelsch van dit boek is er van de hand van Mejuffrouw M. le Roux, B. A. Prijs 25 6 d.

2). Vaderlandsche Geschiedenis Serie A Mijn eerste Geschiedenislesjes door Dr. E. C. Godée Molsbergen, Amsterdam. S. L. van Looy 1914. 9 d.

Idem B. Geschiedenis van Zuid-Afrika door denzelfde Ib. 1/-. Ook in Engelsche vertaling.

In beide boekjes wordt verwezen naar de afbeeldingen in „Zuid-Afrika's Geschiedenis in beeld", de bekende platenatlas, aangekondigd in Neerlandia afl. I, 1911.

Dat Rhodes, de man die geen goud bejoeg maar Britsch gezag, die door zijn testament bewees nog na zijn dood Zuid-Afrika te willen vooruitbrengen, maar enkel op voorwaarde dat alles Britsch zou zijn, voor geen middelen hoe wreed ook, is teruggedeinsd, dat heeft Dr. Molsbergen wel geweten maar zóó in zijn schoolboek gezegd, dat het vriend noch vijand kon kwetsen. Dat was zijn recht en zijn plicht, want uit zijn boek heeft hij aanstoot met zorg vermeden. 't Was een moeilijke taak dat te doen, waar zoo zwaar is misdreven, maar het is hem gelukt. Toch heeft hij niet ieder kunnen voldoen, omdat hij niet verkoos te verdonkeremanen. Hij wilde eerlijk zijn tegenover zijn taak en tegenover zich zelf, en hij is dat geweest.

De Geschiedenis van Zuid-Afrika voor Schoolgebruik eischte een aanloop. En daarvoor heeft Van Looy gezorgd, door de genoemde twee deeltjes, een A voor eerstbeginnenden en een B voor wie dat hebben doorgewerkt. Dan is men rijp voor 't grootere boek. Praktijk zal moeten leeren in hoever deze kleine boekjes den juisten toon voor kinderen hebben getroffen, maar dit staat vast, dat het ook voor grooten een nuttige lectuur is en dat niemand zich zal beklagen, als hij ze zich aanschaft en den inhoud in zich opneemt. Het lijken in hun soort modelboekjes.

Dr. Godée Molsbergen, die als lector aan de Amsterdamsche Universiteit dreigde te ontvallen, is thans zooals men weet, op nieuw als zoodanig daaraan verbonden en geeft aan Zuid-Afrikaansche studenten, en anderen, zijn hoog gewaardeerde colleges in de geschiedenis van Zuid-Afrika. Als zoodanig, het zij herhaald, is hij een man van groote beteekenis voor Zuid-Afrika en voor Holland beide.

Zuid-Afrikaansche Brieven.

XXIII.

Pretoria, 24 Juni 1914.

De strijd tegen vreemde woorden.

Ik herinner mij nog goed dat ik, toen ik in Holland woonde, den strijd tegen vreemde woorden in het Hollandsch, door het A. N. V. gevoerd, wel eens wat overdreven vond. Ik beken het thans gul, want ik heb mijn ongelijk hier leeren inzien, en tot leering van anderen — indien er zulken zijn, misschien, neen, ik weet dat er zulken zijn — wil ik mijn ervaringen hier heel kort meedeelen. Het gebeurt mij vaak, dat een Afrikaner bij mij komt met een Engelsch woord van Franschen oorsprong en mij vraagt wat daarvan de Hollandsche vertaling is. Het eerste woord dat mij dan in de gedachte komt, is meestal eveneens een Fransch woord, en ik moet mij vaak schamen te erkennen dat ik het echte Hollandsche woord niet weet. In een onlangs gehouden vergadering gebruikte de Afrikaansche spreker het woord „promissory note" en vroeg dan aan den voorzitter wat dat in het Hollandsch was. De voorzitter moest zijn onkunde belijden en mij lag het op de lippen om te zeggen: promesse, maar ik heb me gelukkig tijdig kunnen inhouden. De Afrikaner noemt deze soort schuldbekentenis eenvoudig „bewijs", wat weinig zeggend is, maar Hollandsch in elk geval. Van de week kwam iemand bij mij en vroeg wat het Hollandsch was voor „remounts". Ik antwoordde met een zuurzoet lachje: remonte. De man dacht zeer begrijpelijk dat ik hem voor den gek wilde houden. Toen kwamen wij op: militaire paarden. Men herinnert zich den spot, dien de Engelschen hier te lande over de Afrikaners hebben uitgestort, toen zij het woord „platform" vertaalden door perron. En eigenlijk, hadden zij zoo geheel ongelijk, die Engelschen?

Zoo zou ik een lange rij van voorbeelden kunnen aanhalen. Maar de goedgezinde lezer zal deze paar gemakkelijk met eenige kunnen vermeerderen en als hij dit heeft gedaan, zal hij zich kunnen begrijpen, dat ik eigenlijk het A. N. V. tegenwoordig dankbaar ben, dat het tracht de in onbruik geraakte eigen woorden in eere te herstellen.

Maar de Afrikaners zijn zelf ook puristen — het woord zuiveraar vind ik, trots mijn bekeering, nog altijd te onsmakelijk om het te gebruiken. Ik ben nog steeds van oordeel, dat dit woord moet beperkt blijven tot de jacht op zekere bloeddorstige dieren. De Afrikaners hebben teekenende, rake woorden gevonden. Dat het woord omzendbriefje hier veel meer in zwang is dan het vreemde circulaire heb ik, geloof ik, al eens verteld. Dit dankt zijn vermaardheid aan zekere briefjes betreffende de huistaal der schoolgaande kinderen aan de ouders toegezonden door 't Transvaalse Departement van Onderwijs. Deze briefjes waren — men zeide opzettelijk — zoo onduidelijk en verwarrend gesteld, dat men een zekere vaardigheid in het lezen van rechtsstukken en dergelijke ingewikkelde opstellen moest hebben om eruit wijs te kunnen worden. Een storm van verontwaardiging stak tegen deze omzendbriefjes op en het woord circulaire was van de baan, niettegenstaande dit een heel wat gemakkelijker vertaling is van het Engelsche woord circular.

Op onze tremkaartjes, die tweetalig zijn natuurlijk, wordt het woord „stage" vertaald door het gezellige, veel zeggende woord „trek". Een Hollander betoogde onlangs tegen mij, dat men had moeten zeggen „trajekt" van wege de eenvormigheid met Holland. Ik antwoordde, dat men in Holland dan liever voor de eenvormigheid het woord „trek" moest invoeren en toen vond hij mij een dwaas. De man nam het standpunt in van de tegenstangers der puristische beweging.

Film, waarvoor de heer L. Simons nog niet zoo heel lang geleden, de vertaling van vlies voorstelde, wordt hier algemeen rolprent genoemd, tenminste in de Hollandsche bladen. Of het in den omgang het korte woord film geheel zal verdringen, betwijfel ik. Het zelfde is het geval met onzen dierentuin, die kortweg „Zoo" heet op zijn Engelsch uitgesproken. Het woord dierentuin kent men natuurlijk, doch „Zoo" mondt zoo veel gemakkelijker, hoewel het voor

Hollandsche ooren onmogelijk is, tenzij men het geluid der wilde dieren in den open oe-klank wil hooren, wat mij wat te gezocht voorkomt. Maar er zijn menschen die het bezigen van dit woord er mee rechtvaardigen.

Dan zijn er natuurlijk nog een massa echt-Afrikaansche woorden, die echter in dit betoog niet te pas komen, maar waarvan men er in de taal van Nederland zonder schade zeker eenige zou kunnen overnemen ter vervanging van uitheemsche.

En nu kom ik, of ik wil of niet weer tot het onderwerp, waarover ik in mijn vorigen brief reeds heb geschreven: de invoering van het

Afrikaansch als voertaal

bij het lager onderwijs. Ik ben opzettelijk met een ander onderwerp begonnen, omdat ik vreesde, dat men anders dezen brief ongelezen zou terzijde leggen. Misschien vindt men het thans de moeite waard, nu men toch eenmaal bezig is, om door te gaan.

Heden is door den Transvaalschen Provincialen Raad, waarvan de heer P. Deys, echtgenoot van de volijverige secretares van de Afdeeling Johannesburg van het A. N. V. te Johannesburg en zelf penningmeester dier Afdeeling, voorzitter is, vastgelegd, dat het Afrikaansch als voertaal op de lagere scholen zal worden erkend. En hiermede is dan in korten tijd daartoe door de Kaap, den Vrijstaat en de Transvaal besloten. Voor Natal heeft zulk een besluit geen reden, omdat daar de Hollandsch-Afrikaansche bevolking te klein in zielental is tegenover de Engelsch-sprekende.

Men denke zich nu niet dat dadelijk op alle scholen in deze drie provincies het Afrikaansch het Hollandsch zal verdringen. Er zijn nog geen schoolboeken in het Afrikaansch en al zullen deze wel spoedig komen, want de jonge Afrikaners zijn niet alleen geestdriftige, maar ook practische werkers, het gaat niet om alle Hollandsche schoolboeken dadelijk ter zijde te zetten. Ten eerste zou dit groote kosten na zich slepen en zoo schitterend zijn de tijden hier niet dat men dadelijk voor tienduizende ponden aan schoolboeken kan aanschaffen of de ouders verplichten dit te doen. Bovendien zal het aantal schoolboekjes dat thans wordt samengesteld klein zijn, en met bezieling, letterkundigen aanleg en journalistieke handigheid alleen maakt men geen goede leesboekjes voor kinderen, daar zijn nog andere gaven voor noodig. Deze eerste proeven van schoolboekjes zullen dus wel de doodsmerken van de overhaasting dragen, vrees ik. Maar wij hebben een begin en de talenten zijn aanwezig hier te lande om zulke boekjes te schrijven. Goed werk kan daarmee worden gedaan. De Engelschen hebben allergezelligste, maar daarom ook des te gevaarlijker boekjes, vol verbluffend Jingoisme, van het begin tot het einde een en al verheerlijking van het Engelsche ras. Van de jonge Afrikaners mag worden verwacht, dat zij onzen Afrikaanschen kinderen het tegengif zullen toedienen. De Afrikaansche geschiedenis heeft tal van groote figuren, minstens even romantisch als die der Engelschen. Zulke kinderversjes in het Afrikaansch kunnen volksversjes worden, en wie weet, staat er dan nog niet een echte Afrikaansche toondichter op die ze op muziek zet, die niet geheel volgens Engelsch voorschrift is bereid, zooals thans alle muziek nog is die hier verschijnt. In onze letterkunde, in onze schilderkunst, in onzen bouwtrant, meubelkunst enz. begint zich de eigen stijl te openbaren of heeft zich reeds vertoond, alleen onze muziek is nog zoo weinig eigen mogelijk. Daarom is het niet te verwachten dat men voorloopig de Hollandsche kinderliedjes van school zal kunnen verbannen.

Wanneer men ziet, dat dit besluit tot invoering van het Afrikaansch in alle drie de Provincale Raden met eenparige stemmen is genomen, dan zal zelfs de grootste tegenstander moeten erkennen, dat er toch wel dringende redenen voor moeten zijn. Al die mannen spraken uit eigen ervaring, want allen hadden zij hun onderricht ontvangen door middel van het Hooghollandsch. Natuurlijk zijn er bewijsgronden gebruikt, die allen grond misten en geen bewijs waren. Zoo gaat het bij elk debat. Ik zou bij voorbeeld niet graag willen onderschrijven dat Hollandsch voor een Afrikaansch kind een even vreemde taal is als Engelsch en evenmin dat sommige menschen gebrekkig Afrikaansch spreken, omdat zij Hooghollandsch hebben geleerd. Ook geloof ik niet wat een ander lid vandaag betoogde, dat er meer Afrikaners zich aan het onderwijs zouden gaan wijden, als dit besluit werd genomen. Het gebrek aan onderwijzend personeel is aan andere oorzaken toe te schrijven. De meeste jonge Afrikaners gaan liever in anderen Regeeringsdienst dan bij het landsonderwijs. Maar waar de overgroote meerderheid der onderwijsspecialiteiten zich voor het Afrikaansch verklaren, daar moet men wel tot de erkentenis komen, dat er reden voor zulk een besluit is.

Verheugen moet men er zich in als een bewijs van taaltrots en zelfeerbied.

Natuurlijk raakt het niet het onderwijs aan kinderen van Hollanders gegeven. Dit zou wel het toppunt van tegenstrijdigheid zijn. De Afrikaner wil het gezonde beginsel neerleggen, dat het kind zal worden onderwezen door middel van zijn moedertaal. En dan zou hij het Hollandsche kind willen laten onderrichten door middel eener taal, die hij zelf erkent dat het vreemd is? Van zulk een allerdwaaste strijdigheid met eigen beginselen kan men eigenlijk niemand verdenken.

En nu beloof ik toch plechtiglijk, dat ik in mijn volgenden brief eens over een ander onderwerp zal schrijven, van hoeveel belang het ook voor den Afrikaner en voor den grootdenkenden Nederlander is.

OU-BOET.

Kaapstad.

Het bestuur dezer Afd. is als volgt samengesteld: F. W. Reitz, eere-voorzitter; Dr. R. Fruin, voorzitter; G. van Heerde, penningm.; mej. W. Maas, Alice's Hope, Alexandra-road, Wijnberg, 1e secretares; E. W. Pekelaar, 2e secretares; mej. O. v. Oordt en de heeren Huijsman, Van Aken en Dormehl, leden.

Leeskamer en Boekerij van 't A. N.V. te Kaapstad.

Verleden jaar in Juni stelde het bestuur der Afd. Kaapstad aan de leden voor een Leeskamer te openen, ten eerste om het publiek, dat belang stelt in onze taal, de gelegenheid te geven inzage te nemen van Ned. en Afr. kranten en tijdschriften en ten tweede om de boekerij van 't Verbond, die jaren lang in 't oude Verbondszaaltje weggesloten was geweest, weer open te stellen. De vergadering keurde het voorstel goed en er werd besloten een proef te nemen. Het Verbond zou maandeliks £ 1.15 bijdragen in de kosten. Een geschikte, hoewel kleine, nu reeds te kleine kamer werd gevonden op de 1ste verdieping van de Hofmeyrkamers in Adderleystraat en met medewerking en hulp van enige belangstellenden, was de inrichting spoedig klaar.

De lezers, die 's avonds gebruik maken van het helder verlichte vertrek, rusten spoedig uit op de gemakkelike stoelen en danken dit aan de vriendelike bijdrage van den heer v. d. Horst. Dat de tafel niet stevig genoeg is, zal wel niemand durven beweren; hij is een goede reclame voor 't degelik werk en de bereidwilligheid van den heer Hesse Jr. De boeken prijzen steeds den heer Benning om zijn belangstelling in ze. Ze verhuisden van een sombere kast naar een vrolik boekenrek en voelen zich heel wat beter zonder de stoflaag en de gedwongen rust. En toen ze enkele weken geleden met een honderd kameraden vermeerderd werden en het wat benauwd kregen, behoefden ze slechts hun klacht aan den heer Benning bekend te maken om dadelik meer plaatsruimte te krijgen. Waarlik, er zijn wèl belangstellenden onder de Nederlanders en Afrikaners in Kaapstad, als men hen maar weet te vinden.

De heer v. Oordt v. Lauwenrecht en onze voorzitter steunden ons nog met een geldelike bijdrage, wat ook de inrichting zeer ten goede kwam.

Werd de Leeskamer in 't begin weinig bezocht, langzamerhand met meerdere bekendheid, komt meer bezoek. De lezers zijn zeer ingenomen met de lektuur en geven steeds hun verwondering te kennen, dat betrekkelik nog zo weinigen gebruik maken van onze boekerij.

Onze verwachtingen waren niet te hoog gespannen. We weten dat er in dit land van blauwe luchten en zonneschijn betrekkelik weinig gelezen wordt en er zal hier wel nooit een leeslust komen als in koudere streken.

En dan die overstroming van Engelse boeken!

Uit gewoonte leest men Engels en zo wordt het met het Hollands gauw: onbekend maakt onbemind. Ook doen vele scholen nog zo weinig aan 't Hollands, dat vele Afrikaners 't moelik vinden Nederlands te lezen.

Maar wij hebben ook Afrikaanse boeken!

Is de litteratuur van „Groot Nederland" niet de Vlaamse, Nederlandse en Afrikaanse letterkunde?

Dezer dagen vroeg ik een jongmens: „Lees je wel eens?"

„Ja, moar dan moar altijd Engels. Hollands is moar banje swoar."

„Wil je niet eens een Afrikaans boek? En ik liet hem er een zien.

„Ja, dàt lijk ik!"

En nu een verzoek aan Afrikaanse leden:

Helpt ons aan Afrikaanse boeken! Onze geldmiddelen veroorloven ons nog niet v e e l nieuwe boeken aan te schaffen. Toch is onze boekerij reeds zeer vermeerderd: 86 kregen we er uit Nederland van de Boeken-Commissie van het A. N. V., 35 in bruikleen van den heer v. d. Horst, 45 in bruikleen van de redactie van Ons Land en 40 van de bibliothecares, terwijl wij ons 30 aanschaften.

Maar niet één Afrikaans boek werd ons toegezonden.

Dan een oproep aan de ouders! Stuurt toch Uwe kinderen Zaterdagmorgen tussen 11—12½ naar de Leeskamer! We hebben zulke prachtige kinderboeken. Van school krijgen ze nooit een Hollands boek mee naar huis. Moeten ook U w e kinderen, evenals velen van U zelf, uit g e w o o n t e a l l e e n Engels lezen?

Ten derde nog een vriendelik verzoek aan de leden, die zo welwillend zijn ons bladen toe te zenden, waarvoor wij hierbij nog eens onze dank betuigen. Dringend vragen wij nog eens, die bladen g e r e g e l d toe te zenden.

De Leeskamer kan niet vooruitgaan, als wij niet geregeld voor nieuwe lektuur zorgen. Men moet er op kunnen rekenen zijn krant of tijdschrift daar te vinden.

Moge de Leeskamer 't zijne bijdragen tot instandhouding van 't Holl. en Afr. in dit uitgestrekte land, waar waarlik wel plaats is voor meer dan één taal.

W. MAAS, Bibliothecares.

Uit Johannesburg

ontving Neerlandia een brief, waaraan het volgende is ontleend:

De heer P. Deys, penningmeester van de Afdeeling Johannesburg A. N. V., is bij de laatste Provinciale Raadsverkiezing gekozen, voor „Von Brandis", een stadsgedeelte van Johannesburg. Bij de eerste zitting van dien Raad is de heer Deys tot voorzitter benoemd. Dit is de eerste maal dat deze eer aan een Hollander te beurt valt.

Deze Raad heeft aan de vrouwen het stemrecht gegeven voor den Gemeenteraad, daarbij gelijktijdig recht gegeven te zitten in den Gemeenteraad. Mevr. Deys, secretares van Tak Johannesburg, is de eerste Hollandsche vrouw, die kandidaat is gesteld voor den Gemeenteraad. De heer Deys is reeds sedert 2½ jaar lid van dien Gemeenteraad.

Mevr. Deys hoopt op 21 Aug. a. s. de Hollandsche kinderoperette „Reepelsteeltje" op te voeren. Zij heeft de medewerking van 60 Hollandsch sprekende kinderen.

* * *

De Afd. Johannesburg zal in Oktober haar derden Taalwedstrijd houden, voor schoolkinderen van den 4den tot den 7den standaard Hollandsch.

Weder worden zilveren medailles en boekprijzen uitgeloofd.

* * *

Het belangrijk jaarverslag dezer werkzame Afd. bevat verscheiden mededeelingen, die reeds vroeger in Neerlandia werden bekend gemaakt.

Met het oog op de beperkte ruimte zullen we alleen het voornaamste in herinnering brengen.

Het bestuur kwam dikwijls bijeen om de belangen van het A. N. V. te bespreken. Een bijzondere ledenvergadering werd bijeengeroepen om het 15-jarig bestaan der Afd. te vieren. Dat geschiedde op schitterende wijze met een Hollandsch programma; Holl. componisten en schrijvers waren aan het woord en levende beelden werden vertoond naar beeldhouwwerken van Van Wouw [1]).

Te dezer gelegenheid werden tot eereleden benoemd: Generaal Hertzog, Procureur-Generaal Beijers en Dr. F. E. T. Krause. Hun diploma's werden welwillend geteekend door den heer Meischke Jr.

Bijzondere vermelding verdient de avond, gegeven ter eere van de prijswinners bij den zoo uitmuntend geslaagden tweeden Taalwedstrijd, waarop Dr. Le Roux uit Pretoria als spreker optrad en verschillende Hollandsche voordrachten en zangnummers ten beste werden gegeven. Zulke bijeenkomsten maken krachtig propaganda voor het Hollandsch evenzeer als de Boekententoonstellingen ter gelegenheid der Landbouwtentoonstelling.

Over het dubbel nummer van Neerlandia, geheel gewijd aan Zuid-Afrika, wordt in het verslag o. m. gezegd:

„Buitengewoon gunstig is over dit nummer in verschillende bladen geschreven, niet alleen in Zuid-Afrika, maar ook in Nederland, Nederl. kolonies en in Amerika. Van alle kanten zijn aanvragen gedaan [2]).

Met de geldmiddelen is het niet gunstig gesteld. De werkzaamheden der Afd. eischen groote uitgaven en het bestuur moet vaak bijspringen om tekorten te voorkomen.

Ten slotte wordt een krachtig beroep gedaan op alle leden om toch tijdig hun jaarbijdragen te voldoen en alles in het werk te stellen wat mogelijk is, om den geldelijken toestand der Afd. te verbeteren.

Prof. Hubrecht naar Zuid-Afrika.

De Utrechtsche hoogleeraar Prof. Hubrecht gaat voor een paar maanden naar Zuid-Afrika om een studie te maken van de Zuid-Afrikaansche dierenwereld en zal er ook enkele lezingen houden, die het aanzien van Nederland wetenschappelijk zeker zullen verhoogen.

---

1). De heer Frederik Rompel schreef in de Juli-Afl. van Mörks' Magazijn een onderhoudend artikel over het leven en streven van dezen Afrikaanschen beeldhouwer. Red.

2). Aan de Zuid-Afr. Boeren, die de vorige maand ons land bezochten werden door het Hoofdbestuur van het A.N.V. exemplaren ten geschenke gegeven.

Tegen toezending van 30 cent kan men het nummer nog verkrijgen aan het Hoofdkantoor van 't A.N.V. Wijnstraat 81, Dordrecht. Red.

AMERIKA

Ulfilas Club.

In de Hope van Holland Michigan d.d. 23 Juni komt een verslag voor van de jaarlijksche uitvoering der Ulfilas Club. De verslaggever schrijft o. m.:

We hadden gemeend, dat waar deze oefeningen in de Nederlandsche taal worden gehouden, de opkomst zeer matig, althans veel minder dan bij de andere oefeningen zou zijn. Maar ook nu was 't Carnegie-Gymnasium weer meer dan gevuld, met een belangstellend gehoor (ongeveer 1500). Er moeten er toch nog al gevonden worden die de moedertaal niet vergeten hebben.

Dat de beoefening van de Nederlandsche taal van groot gewicht is, behoeft hier niet gezegd te worden; dat een aantal jongelingen zich laten vinden om hierin onderwezen te worden teneinde straks de moedertaal te kunnen schrijven en spreken, zonder haar tot den dood te radbraken, is, voorwaar, een bemoedigend teeken.

Het Nederlandsch in Amerika.

De studenten der Universiteit te Ann Arbor (Michigan), die behooren tot geslachten van Nederlandsche afkomst, hebben een vereeniging gesticht „The Dutch Literary and Historical Society, Hollandia", welke vereeniging zich de beoefening ten doel stelt van de Nederlandsche letterkunde en geschiedenis. Deze vereeniging is ook van zins een bibliotheek van Nederlandsche literatuur op elk gebied aan te leggen. N. R. Ct.

Britsch Guyana.

In Britsch Guyana is den 3en Juni l.l. een wet uitgevaardigd, waarbij met ingang van Januari 1915, de Roman Dutch law wordt afgeschaft en vervangen door de Eng. Rechtspraak.

Neerlandia hoopt op dit besluit nader terug te komen.

Kolonel Goethals een Vlaming.

De redacteur van Ons volk ontwaakt, het bekende geïllustreerde Vlaamsche weekblad, schrijft ons:

„In het vorig nummer van Neerlandia werd vermeld, dat Kolonel Goethals, hoofd-ingenieur der Panamakanaal-werken, van Hollandsche familie stamt.

Dat is een vergissing.

Kolonel Goethals stamt van Vlaamsche familie. De vader van Kolonel Goethals is geboortig van Stekene in het Waesland en heette Jan Goethals. Notaris De Kesel van Nieuwkerken te Waes is een vriend van den tegenwoordigen ingenieur Goethals en correspondeert nog geregeld met hem."

Uit Virginia.

Onze vertegenwoordiger te Basic City, de heer L. J. de Balbian, directeur van de Ned. Amerikaansche Fruitteelt-Mij. „Virginia", zond een opgewekt verslag over de Hollandsche kolonie aldaar, die van Amerikaansche Maatschappijen veel medewerking ondervindt.

Door bemiddeling van haar kantoor te Bussum kwamen kort geleden weer een twaalftal Hollanders bij de Maatschappij in dienst.

Eenige leden der kolonie sloten zich reeds aan bij het A. N. V.

INGEZONDEN.

Buitenlanders in Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

De mededeelingen van Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg op blz. 163 van het Juli-Neerlandia-nr., waarvoor dezerzijds wordt dank gezegd, boden gelegenheid de door hem te Leeuwarden en in het Juni-nr. geuite grieven nader te toetsen.

Het is nu gebleken dat de grondslag voor deze grieven te vinden is in de wetten van 1 Juni 1865 (Ned. St. bl. No. 60), van 25 December 1878 (Ned. St. bl. No. 222) en van 27 April 1904 (Ned. St. bl. No. 81).

Van deze drie wetten is de eerste die, regelende de uitoefening der geneeskunst in Nederland; de tweede de Nederlandsche artsenwet; de derde een wijziging dier laatste.

Bij de in de derde plaats genoemde wijziging is het reeds lang te voren aanvaarde beginsel om aan nader bij algemeene regelen van bestuur, na ingewonnen advies der senaten van de Rijks universiteiten, aan te wijzen buitenlandsche diploma's, geheele of gedeeltelijke vrijstelling te verbinden van theoretische examens, ook van toepassing verklaard op hen die in een der Nederlandsche koloniën het recht tot uitoefening der geneeskunst hebben verworven.

Hierin kan toch bezwaarlijk een bijzondere bevoorrechting van buitenlanders worden gezien. Bedoelde wijziging, waarvoor het A. N. V. indertijd krachtig en met goeden uitslag geijverd heeft, is te beschouwen als een daad van rechtvaardigheid, sommigen noemen het een gunst, jegens Nederlandsche onderdanen.

Wat het beginsel zelf betreft om aan personen die elders dan in Nederland, doch onder behoorlijke waarborgen, de bevoegdheid tot het uitoefenen der geneeskunst erlangden, vrijstelling te geven van theoretische examens, onder verplichting evenwel om alsnog blijk te geven van voldoende practische bekwaamheid, daarin kan toch moeilijk een ongeoorloofde bevoorrechting van buitenlanders worden gezien. Het is eenvoudig een erkenning van het feit, dat ook in het buitenland zekere bekwaamheden kunnen worden verworven.

Het door den heer Sandberg gedane beroep op onze geneeskundige wetgeving en in het bijzonder op het Staatsblad van 1904 kan dus niet zwaar wegen.

Er is echter iets, dat de geachte schrijver nog bedenkelijker acht en wel dit, dat buitenlanders die als officier van gezondheid in Indië worden toegelaten, daar te lande, praktijk mogen uitoefenen, ook al hebben zij het arts-examen niet afgelegd.

Inderdaad, ten deele is dit zoo, maar die toestand bestaat reeds lang en is voor Indië voor jaren reeds aanvaard.

In Art. 16 van het reglement op den burgerlijken geneeskundigen dienst, opgenomen in het Ind. Staatsblad van 1882 No. 97 werd de aangelegenheid uitdrukkelijk geregeld en wel in dezen zin, dat aan de officieren van gezondheid in actieven dienst of die op eervolle wijze den dienst verlaten hebben, de bevoegdheid werd toegekend tot de uitoefening van den genees- en heelkundigen dienst in Nederl. Indië. Ten aanzien van de verloskunde werd uitdrukkelijk bepaald — en deze bepaling is nog steeds van kracht — dat zij deze alleen dan kunnen uitoefenen, wanneer zij in het bezit zijn van een diploma dat hun daartoe de bevoegdheid geeft, of het daartoe vereischte examen hebben afgelegd.

Meer dan 30 jaren zijn verstreken sedert bedoeld reglement in werking trad; honderden buitenlandsche geneesheeren hebben op grond daarvan dikwijls uitnemende diensten aan de lijdende menschheid bewezen; men kan gerust zeggen dat, zonder bedoelde bepaling Indië er heel wat slechter aan toe zou zijn geweest.

Van eene wetsovertreding kan hier geen sprake zijn, veel minder van „een zeer ernstige wetsovertreding"; de aangelegenheid is behoorlijk geregeld.

Juli 1914. H. D. H. BOSBOOM.

Negende Vacantieleergang.

Met verwijzing naar hetgeen hierover reeds in Neerlandia geschreven is: Juni-nr. blz. 127 en Juli-nr. blz. 164, wil de Commissie ter regeling nog eens de aandacht van alle belangstellenden vestigen op deze leergangen, die gehouden zullen worden van 9 tot 23 September a. s. te Leiden en die zoowel een algemeenen als een juridischen leergang zullen omvatten.

In het bijzonder wil de Commissie de Vlaamsche juristen op dezen laatst genoemden leergang wijzen, waarbij de Hoogleeraren Prof. Jhr. Mr. Dr. W. J. M. van Eisinga, Prof. Mr. W. van der Vlugt en de lector Mr. A. S. Oppenheim, colleges zullen geven.

De prospectus is bij ondergeteekende, Vischmarkt 6, Leiden, verkrijgbaar; ook alle andere inlichtingen worden van daaruit steeds gaarne verstrekt. Het invullingsbiljet van den prospectus moet vóór den 15den Augustus a. s. aan hetzelfde adres worden verzonden.

Laten allen, die daarvoor in de gelegenheid zijn, aan onze roepstem gehoor geven en aldus dezen negenden vacantieleergang maken tot iets, wat bij alle deelnemers een blijvenden indruk achter zal laten.

Leiden. H. J. SMIDT.

De spoorwegmaatschappijen en het Nederlands.

Men herinnert zich het vonnis over de onverbindbaarheid van het opschrift „Nicht rauchet".

Tans bericht de Avondpost (9 Julie 1914) het volgende:

„Indien in een of ander S. S. station plaatsen voor een bepaalden trein worden besproken, werd in de coupé een bordje gehangen, waarop stond „gereserveerd". Dit is nu veranderd. Op de cartonnetjes staat voortaan „besproken".

Wanneer zal er nu verbetering in de 99 andere bewijzen van ontbrekend of te kort schietend nasionaliteitsgevoel van onze spoorweg-maatschappijen komen? (opschriften als: dépôt bagage, in plaats van: bewaring van reisgoed; publiek telefoonstation, in plaats van: openbare spreeksel; borden met het opschrift: Amsterdam-La Haye-Anvers-BruxellesParis; drukwerk met: Malines of Mons; rondreisbiljetten, waarin de Franse opschriften naar de voorzijde en de Vlaamse naar de achterzijde (waarnaar nooit iemand kijkt) gekeerd zijn; misbruiken in de spijswagens, waarvan b.v. het personeel in het Frans en het Engels de maaltijd aankondigt; enz. enz.).

P. VAN MEURS.

Elk lid brenge per jaar ten minste twee nieuwe leden aan!

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Verslag der Commissie tot nazien der Rekening en Verantwoording van het Hoofdbestuur.

De Commissie, overeenkomstig art. 6 van de Statuten benoemd tot het nazien der rekening en verantwoording van het Hoofdbestuur over het boekjaar 1913, heeft de eer U te berichten, dat zij zich den 13den Juni te Dordrecht overtuigd heeft van de juistheid der administratie voor zoover dat door onze Commissie doenlijk is.

De rekening en verantwoording kwam overeen met de verantwoordingsstukken en de boeken.

De boekhouding gaf blijk met zorg en nauwkeurigheid te zijn gevoerd.

(w. g.) H. J. M. TIJSSENS.
» J. J. KORNDORFFER.

XXXIII Ned. Taal- en Letterkundig Congres.

H. M. onze Koningin heeft het beschermvrouwschap, Koning Albert van België het beschermheerschap van het Ned. Congres te Haarlem aanvaard.

Generaal Botha en President Steijn hebben het eerelidmaatschap van het Congres aanvaard.

— Voor het tentoonstellen der modellen, ingezonden voor het Hildebrand-gedenkteeken hebben Burgem. en Weth. van Haarlem de binnenplaats van het oude Predikheerenklooster, thans Pandplaats geheeten, afgestaan.

Te midden van groen en bloemen zullen de monumenten onder de gewelven opgesteld worden, terwijl de teekeningen in de Statenzaal opgehangen worden.

De tentoonstelling wordt 26 Augustus voor het publiek geopend.

Bekroond is het onderwerp van den heer J. Bronner te Haarlem.

Briefwisseling tusschen jongelui.

In de Sumatrapost heeft een overdreven ongunstige beschouwing gestaan over de gevolgen die de briefwisseling tusschen Nederlandsche en Indische jongelieden kan hebben. Daartegen verscheen reeds een stuk in de Nieuwe Rotterd. Ct., waarin de voordeelen van een dergelijk geestelijk verkeer werden aangetoond.

Daar ze door het A. N. V. in het leven geroepen is, zal deze briefwisseling een punt van ernstige bespreking uitmaken in de eerstvolgende vergadering van het Hoofdbestuur, dat zijn opvatting dan in Neerlandia zal bekend maken.

Vreemdelingenverkeer te Amsterdam.

Als uitvloeisel van „Plan 1913" is door eenige Vereenigingen te Amsterdam een woning gehuurd aan de Weteringschans, ten einde aldaar te vestigen een „Bureau voor Toerisme en Vreemdelingenverkeer", met lees- en schrijfzaal, vergaderkamer enz.

Medewerking verleenden o. m. de Kon. Ned. Automobielclub, de Kon. Ned. Vereeniging voor Luchtvaart, de Ned. Vereeniging voor Watertoerisme, de Nederl. Motorwielrijdersvereeniging, de Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer, de Bond van Nederl. Noordzeebadplaatsen enz. Met verschillende andere vereenigingen worden nog onderhandelingen gevoerd.

Nederlandsche consuls.

Afd. Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel heeft de goede gewoonte elke drie maanden een bijgewerkte lijst der Nederlandsche gezanten en consulaire ambtenaren toe te voegen aan haar weekblad Handelsberichten.

In de lijst van 1 Juli telden we in het geheel 663 consulaire ambtenaren van welke 161 Nederlanders zijn, terwijl aan 252 in het Nederlandsch kan worden geschreven.

Eerbied voor de Vlag.

Onlangs werd in Neerlandia geklaagd over misbruik van de vlag voor reclame-doeleinden.

Men deelde ons dezer dagen mede, dat in enkele voorsteden van Brussel het politiegebod, waarbij bepaald wordt dat geen enkel voorwerp aan de gevels der huizen zonder toestemming der overheid mag geplaatst worden, ook wordt uitgestrekt tot de nationale driekleur met reclame-opschriften, en misbruik in dezen aldus wordt tegengegaan.

Hoera! en Hoezee!

Een lezer vraagt: „Waarom is 't Duitsche „Hoog!" leelijker dan 't Russische „Hoera!"? En waarom dringt het A. N. V. niet op het Nederlandsche „Hoezee!" aan?"

Wij zouden op deze laatse vraag willen antwoorden: omdat het A. N. V. te verstandig is om met het hoofd tegen een muur te loopen. Het Hoera! is er bij ons volk zoo diep in, dat het er met geen menschenmacht uit te krijgen is. Bovendien zou het A. N. V. geen strijd willen voeren tegen een woord, dat door een eeuw algemeen gebruik — zoo 't niet langer is — recht heeft verkregen goed Nederlandsch te heeten.

Overigens is de kwestie van Hoezee! en Hoera! al dikwijls behandeld. Wij hebben er even het Groote Woordenboek op nageslagen. Wij lazen daar vooreerst, dat wij Hoera! niet van de Russen hebben, maar waarschijnlijk van Blücher's Pruisen. Onze soldaten namen het te Waterloo van hen over en na dien tijd wordt het woord algemeen bij ons gebruikt. Hoera schijnt in het Middel-Hoogduitsch zijn oorsprong te hebben; dat het met een Russischen uitroep samenhangt is slechts een onderstelling. Bij de Engelsche zeelieden kwam de kreet: Hurra(h)! al op het einde der 17e eeuw voor. Sommigen meenen, dat ons zeevolk het van de Engelschen heeft overgenomen. Maar het is niet te bewijzen, dat het Hoera! op onze vloot ouder is dan 1833.

H. A. Meyer zegt in zijn Heemskerk (1847):

Op Cadix ree
Klonk 't britsch: hurrah! en 't duitsch: hoezee!
In broederlijk verbond.

Het Duitsch of Dietsch Hoezee! moge ons Hollandscher klinken, de volksmond wil er niet meer aan.

Méér boeken voor Zuid-Afrika.

Uit een brief van den heer W. van Rede te Rotterdam:

„Mevrouw President Steijn schrijft — na mededeeling, dat Z.Exc. van een ernstige ziekte gelukkig weer herstellende is, — dat Z.Exc. het van het h o o g s t e belang acht de Boeken-Commissie verder te ondersteunen om haar in staat te stellen m é é r b o e k e n n a a r Z u i d-A f r i k a te zenden. Z.Exc. is zéér dankbaar voor wat de Commissie reeds voor Zuid-Afrika deed. Alle werken van historischen en biografischen aard en alles wat tot v o r m i n g v a n k a r a k t e r en tot v e r r u i m i n g v a n h e t v e r s t a n d zal kunnen dienen, zullen welkom zijn.

De leeslust onder 't volk van Zuid-Afrika moet worden opgewekt."

Oost en West.

De vorige maand hield de Vereeniging Oost en West, onder leiding van den heer C. R. Bakhuizen van den Brink, haar jaarlijksche algemeene vergadering.

De voorziter bracht in herinnering, dat de vereeniging 15 jaar heeft bestaan en ging na wat zij in dien tijd had bereikt.

Het aantal leden klom van 200 tot ruim 2500, de gezamenlijke jaarbijdragen van *f* 400.— tot bijna *f* 6000.—. Inplaats van 6 correspondenten, waarmede de Vereeniging begon, telt ze thans 12 afdeelingen. Het weekblad Oost en West, dat nu 13 jaar bestaat is een blad van beteekenis geworden. De Vereeniging stil en bescheiden voortwerkende, heeft veel bijgedragen tot de toenemende belangstelling in Indië. Zij heeft nooit anders gezocht, dan den band tusschen moederland en koloniën te versterken door langs ethischen weg werkzaam te zijn in het belang van Indië en zijn bevolking.

In Nederland Nederlandsch geld.

Sedert 15 Juli is het in de grensgemeente Aalten verboden zilveren, nikkelen en koperen munten van het Duitsche rijk in betaling te geven.

Postovereenkomst.

Tusschen Bulgarije en Oostenrijk-Hongarije is een postovereenkomst gesloten, waarbij bepaald wordt, dat het porto voor brieven in het verkeer tusschen beide landen gelijk zal worden gesteld met de binnenlandsche tarieven.

Ook bestaan plannen tot verlaging der telegramtarieven.

Waarom zou, wat tusschen deze landen mogelijk is, niet tot stand kunnen komen tusschen Nederland en België? Het Verbond zal het beproeven.

Vraag om inlichting.

Wie kan het juiste adres meedeelen van:

K. Helling, koopman, vroeger Medan.
G. F. Lette, vroeger beambte Ondern. Dniawatti, Soelaboemi.
G. de Lange, vroeger Apoth. Volksbelang, Weltevreden.
J. Jorisch, vroeger Lho Seumawé.
J. de Clercq Zubli, assist. Resident, vroeger Lebong.
Dr. S. J. P. Moltzer, officier van gezondh., vroeger Telokbetong.
L. J. Schippers, serg.-majoor Infanterie, vroeger Padang Pandjang.
J. Verwey, kantoorchef Post- en Telegraafdienst, vroeger Kota Boemi.
De Beukelaere, vroeger Haarlemmerstr. 84a, Leiden.
J. S. Roumumper, vroeger techn. beambte Petroleum-Maatschappij, Moeara Enim.
J. Felderhof, vroeger Kebon Sirih 2, Weltevreden.
J. Scheltens, vroeger Weltevreden.
D. F. v. d. Pant, journalist, vroeger Weltevreden.

Verbeteringen.

Van overzee.

In dit artikel op blz. 149, 1e kolom, regel 8 v. o. staat: achttienduizend gulden is daarvoor van hier noodig geweest. Lees: vijf en dertigduizend gulden zijn daarvoor van hier noodig.

— In het Febr.-nr. van Neerlandia werd een stukje opgenomen uit de Vlaamsche Gazet, waarin de spot gestoken wordt met een uitnoodiging tot bijwoning van een gala-voorstelling van de Nederlandsche Vereeniging tot Hulpbetoon te Antwerpen, maar gesteld in het Fransch.

Naar ons thans blijkt is die blaam onverdiend, daar een schrijven van den heer A. Ruys te Antwerpen bewijst, dat de omzendbrieven der Vereeniging steeds in het Nederlandsch en het Fransch gesteld zijn en voor den bewusten avond door een vergissing enkele brieven alleen met den Franschen tekst zouden zijn verzonden.

Bestuur van de Groep Nederlandsch-Indië.

Afgevaardigden van de Groep in het Hoofdbestuur van het A. N. V.:

J. M. Pijnacker Hordijk, Mr. C. Th. van Deventer, H. D. H. Bosboom en Ch. R. Bakhuizen van den Brink.

Groepsbestuur:

Eere-voorzitter: H. E. Steinmetz.
Voorzitter: J. B. van der Houven van Oordt.
Onder-voorzitter: J. W. Roessingh van Iterson J.Az.
Secret.-penningm.: F. J. G. Emden, Laan Wichert 5, Weltevreden.
Eereleden: H. A. Kooij en Dr. A. S. Carpentier Alting.
Leden: Dr. J. Noordhoek Hegt, J. Dinger, Dr. D. A. Rinkes, M. G. Hoekstra, Dr. N. J. Krom, C. Hillen, L. Engel, N. J. Smith, W. R. de Greve, Dr. W. van Lingen.
Administrateur: J. F. J. K. van Deun, Gang Kadji 32, Weltevreden.

Bestuur Afdeeling Batavia:

Voorzitter: L. A. Hissink.
Onder-voorzitter: J. W. Roessingh van Iterson J.Az.
Secret.-penningm.: W. Reijnders, Vioslaan, Huize „Willy".
Leden: O. R. A. Michelsen, H. J. van Brink, F. L. Pannekoek, Raden Sosro Werdojo, Mr. J. ten Brink.

Bestuur Afdeeling Buitenzorg:

Voorzitter: Mr. A. B. Cohen Stuart.
Secretaris: G. M. J. Swart Jr., Pledang 13.
Penningm.: Mr. J. J. W. Eekhout, Pledang.
Leden: Dr. M. Kerbosch, P. J. Gerke, mej. L. Ch. Slot, J. W. Huysmans, Dr. P. W. Striening.

Bestuur Afdeeling Semarang:

Voorzitter: Z. Stokvis.
Secretaresse: Mevr. M. Hoezoo—Mac Gillavry.
Penningm.: A. K. M. Martis.
Leden: Dr. J. J. van Lonkhuijzen, mevr. A. Corver-Van Geuns, F. W. Stapel, mevr. Stapel, Jhr. A. van Lennep.

Bestuur Afdeeling Soerabaia:

Voorzitter: Mr. B. H. Drijber.
Onder-voorzitter: Dr. J. W. van Barth.
Secretaris: J. M. I. Suijs.
Penningm.: Rijk Rijksen Gzn.
Leden: Dr. H. W. Woudstra.

Groepsvertegenwoordigers:

Amboina: J. C. Latumanuwij.
Blinjoe (Banka): W. K. Tehupeiorij.
Banjoewangi: H. P. Timmers Verhoeven.
Balikpapan: W. H. D. du Puij.
Fort de Kock: K. A. James.
Grobogan: H. A. de Santij.
Koeta Radja: J. Boon Jzn.
Koepang: G. Doornink.
Kediri: H. L. van der Waarden.
Malang: D. G. C. Heldring.
Menado: T. F. Viersen.
Makasser: A. G. H. van Sluijs.
Medan: J. H. van Ketwich.
Magelang: J. E. G. van Lookeren.

Moeara Enim: Dr. F. J. Duetz.
Palembang: Mr. F. A. Versteegh.
Paree: J. A. Gelderblom.
Pontianak: P. Hoedemaker.
Sabang: H. van Stipriaan Luisçius.
Samarinda: D. J. Meuldijk.
Serang: Mr. Dr. C. Heijman.
Sidoardjo: Dr. Ch. G. Cramer.
Tasikmalaja: P. J. A. van Neer.
Telokbetong: M. J. Ruijchaver.
Temanggoeng: I. C. Kummer.
Tandjongbalei: W. C. ten Cate.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

GEWONE LEDEN.

Prof. Dr. A. A. W. Hubrecht, Utrecht.
Opg. door mevr. Deys—Draayer, Johannesburg.
F. C. C. Baron van Tuyll van Serooskerken, burgemeester, Abcoude.
Opg. door Luit. N. T. Carstens, Utrecht.
Dr. G. Mes, Zantvoortschelaan 9, Heemstede.
Opg. door het Bestuur der Ned. Z.-Afr. V.
Herman Keyser, Valeriusplein 9, Amsterdam.
Opg. door den heer C. R. Weggeman, »
J. van der Bunt, res. 1e Luit. der Infanterie, p/a. familie Schols, Tilanusstr. 56, 1e verdieping, »
Opg. door den heer P. H. Stuurman, »
R. J. Nelemans, Rotterdamscheweg 2 E, Delft.
Opg. door het Bestuur der Stud.-Afd., »
Dr. H. J. Veth, Sweelinckplein 83, Den Haag.
Mr. Dr. J. Eysten, Juliana van Stolbergl. 105, »
J. H. Dibbetz, gep. Kapt. Infanterie O.-I. L., 2e Schuytstraat 248, »
Opg. door mej. A. Prins, »
Ds. A. van Iterson, Spuiweg 90a, Dordrecht.
Mej. A. Beckeringh Lankhorst, Hoogend, Sneek.
Opg. door heer J. J. Wolters, Utrecht.
Jhr. C. H. van Nispen tot Sevenaer, p/a. den heer M. A. C. Poelhekke, direct. H. B. S., Nijmegen.
Opg. door Jhr. C. van Nispen tot Sevenaer, 's-Bosch.

Jongelieden-Afdeelingen.

Mej. J. Frenk, Mathenesserlaan 242, Rotterdam.
» T. Grootveld, Delftschevaart 54a, »
C. Verhoeven, Jan Porcellisstraat 4, »
L. de Wit, IJsclubstraat 36b, »
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »
Mej. A. Bartels, Stevenstraat 167, Den Haag.
Opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »

Groep Nederlandsch Indië.

H. J. Verburg, hoofd der school, Bonthain.
M. J. Ruychaver, contr. B. B., Telokbetong.
P. M. Hooijkaas, contr. B. B., Toeal (Amboina).
Th. A. M. Gout, com. 2e kl. P. en T., Weltevreden.
A. H. Philips, contr. B. B., Djambi.
C. H. Douwes Dekker, contr. B. B., Bekassi.
Mej. P. Koppelle, leerares H. B. S. voor meisjes, Weltevreden.
B. R. M. H. Soeiono, p/a. Pangeran Adipati Ario Mangkoema goro VI, Solo.
G. Reisinger, Karang Dinojo, Paree.
B. Harkink Bzn., p/a. Born. Sum. Handel-Maatschappij, Samarinda.
A. J. M. Kurvers, serg.-teekenaar Genie, Weltevreden.
Mej. E. Anfing, apothekeres, Magelang.
Opg. door mevr. Viëtor Siebinga, Weltevreden.
Mej. W. Dieke, onderwijzeres, Weltevreden.
» N. Dieke, onderwijzeres, »
» J. E. v. d. Waart van Gulik, »
G. H. A. Hoedt, Salembaplein 6, »
J. N. Kiffe, concierge „Loge", »
Mej. W.-H. van Hoboken, com. P. en T., »
L. A. Kouwenhoven, »
P. H. Kuipers, »
N. Versluis, »
Mej. A. J. van Zanten, »
P. J. Nahuijsen, »
P. H. W. Sitsen, rooimeester, »
A. B. Johannes, beambte N.-I. Gas-Mij., »
G. A. Menalda, contr. Opium Regie, »
K. S. A. van Gemert, »
H. Th. M. Muller, chef handelsfirma Tels & Co., »
Raden Sabaroedin, Wedana, »
J. J. te Kaat Bzn., »
Mevr. J. J. te Kaat, »
V. F. J. Boumeester, Kapt. Infanterie, Adj. van Z.Exc. den Gouv.-Gen. van N.-I., Buitenzorg.
Mr. J. C. Kielstra, »
Th. van Eldik Schuurman, ambt. Alg. Secret., »
B. Strasters, assist. conservator Zoöl. Museum, »
J. Hilklering, Luit.-Kol. der Infanterie, Weltevreden.
Mej. A. C. H. van der Nagel, onderwijzeres, Padang Pandjang.
H. J. D. Veen, adm. ambt. B. B., »
Mevr. H. D. E. Veen—De Ruiter, »
Zainoel Arifin, inl. arts, Taloe (Westkust-Sumatra).

Buitenland.

S. S. Loubser, Centrale School, Germiston (Transv.).
Opg. door den heer G. de Graaf, Troyville.
J. de Jong, onderwijzer, Rietfontein, P. K. Vlakhoek, via Krugersdorp.
Opg. door den heer F. Joosten, Doornpoort.
F. J. Blom, civ.-ingenieur, c/o. Netherlands Harbouw Works Co., Ynen Ming Ynen, Road 5, Shanghai.
C. G. O. Enklaar, c/o. Branch Office, Java Sea and Fire Insurance Cy. of Batavia, 8 B, Kinkiang Road, »
R. H. Ebbink, c/o. Netherlands Trading Society, 21 Bund, »
Allen opg. door den heer B. van Exter, »
Fred. Engelsman, 318 W 109 Street, Chicago.
John C. Verhoek, 10619 Statestreet, »
Jacob Borst, 11844 Lasallestreet, »
Allen opg. door het Best. der Afd. Chicago-Roseland.
L. Thomassen, hoofdonderwijzer Miller-school, Vrededorp (Transv.).
A. de Graaf, Bus 1330, Johannesburg »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. Johannesburg.
J. N. Raamsdonk, c/o. Fred. Walker & Co., 367 Flinderstreet, Melbourne.
H. Stallmann, 493 Collinsstreet, »
J. van der Beek, Brisbane (Austr.).
Allen opg. door den heer J. Droste, Melbourne.
A. T. van Rooyen, planter, Ialgaswela Estate, Ialgaswela, Ceylon.
Opg. door Mr. C. E. de Vos, Galle, Ceylon.
A. P. J. Bezuidenhout Az., Luit.-Kolonel, Postkantoor Boskop (Transv.).
J. A. S. Malherbe Jr., Greylingstraat, Potchefstroom »
Prof. Dr. S. O. Los, P. B. 117, » »
H. Siemerink, Publieke Werken, » »
D. G. Venter, P. B. 117, » »
N. J. Lotter, P. B. 124, » »
P. de Haan, p/a. Mrs. Johnson, Potgieterstraat, » »
J. J. A. Viljoen, Gouwstraat, » »

18e Jaargang. No. 9, 10 en 11. Sept., Oct., Nov. 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Nu dan, gedenk
Den heil'gen wenk
Van al wat U omringt:
Blijf trouw aan Uw verleden.

LEDEGANCK

INHOUD: Overzicht. — Vaderlandsliefde, door Marcellus Emants. — Groot-Nederland en de Oorlog. — Wat ons in Holland gesien 't. — Generaal Jacobus Herklaas de la Rey †. — *Nederland:* Ons Leger op de Grens, door Johan H. Been. — Mobilisatielied, woorden van Dr. Schepers, muziek van Philip Loots. — Mobilisatie en Boeken-Commissie. — Het werk der Nat. Ver. voor den Volkszang onder de militairen. — *Vlaanderen:* Geen misverstand. — *Zuid-Afrika:* Zuid-Afrikaansche Brieven, XXIV, door Ou-Boet. — Louis Franck te Kaapstad, door W Maas. — Uit een brief. — *Oost-Indië:* Afdeeling Buitenzorg. — Ver. ter behartiging van de belangen der Inl. vrouw. — Het Nederlanderschap in Indië. — Tropisch Nederland. — Jantje Cordaat en Tropenwee. — *West-Indië:* Een Standaardwerk, door Mr. Dr. C F. Schoch. — Het leven op Coronie. — Nederlandsch leven te Willemstad. — Volksontwikkeling. — *Amerika:* Uit den Lande van Overzee — Is Mexico geschikt voor longlijders? door K. Ansoul. — *Ingezonden:* Buitenlanders in Ned. Ind. Staatsdienst. — Dringend verzoek, door J. C. A. Croin. — *Mededeelingen en Allerlei.* — *Advertentiën*

Overzicht.

Donderdag 30 Juli verkondigde een Koninklijk Besluit dat oorlogsgevaar, in den zin der wet, aanwezig was. Den volgenden dag werden alle dienstplichtigen opgeroepen; leger en vloot werden gemobiliseerd.

Geestdrift heerschte er niet. Nederland toog niet ten strijde om geschonden eer of recht te verdedigen. Geen leuzen hadden ons volk opgezweept; wat allen bezielde was niet een opwinding, maar een hoog plichtsgevoel: onze nationale zelfstandigheid te verdedigen tot elken prijs. Ernstig was de vastberadenheid, waarmede onze weerbaren naar grens en kust marcheerden, rustig, als één man.

Het was indrukwekkend, niet van groot gebaar maar van stille kracht.

Ons burgerlijke leven was ontwricht. En dat aanvankelijk gaf verwarring, zelfs redeloosheid bij de massa, die het ergste denkt en het slechtste liefst gelooft. Maar na korten tijd keerden kalmte en bezonnenheid terug. Het Nederlandsche volk van hoog tot laag, voelde de weldadige greep eener sterke Regeering; het werd gewaar, dat onze Koningin met vaste hand het roer hield. Zoo flink en kordaat was in een paar dagen de mobilisatie van stapel geloopen; zoo krachtig werd ingegrepen in de geschokte geldelijke verhoudingen; met zoo vooruitziende zorg werd het moeilijke voedingsvraagstuk geregeld. Het was gebleken dat allerwege in het landsbestuur een vast beleid heerschte, een hooge plichtsbetrachting en verbazingwekkend juist inzicht. Wij Nederlanders kunnen dien zegen niet genoeg waardeeren, want hij heeft ons in staat gesteld te zien wat ons klein volk vermag in dagen van nationaal gevaar. De oorlog, die daar buiten eensklaps ontplofte, heeft op nieuw ons aan ons zelf geopenbaard: wij wisten bijna niet meer dat wij, de peuteraars vaak in het kleine, zoo één konden zijn in het groote.

Die herkregen kennis mag voor onze toekomst niet worden onderschat.

* * *

Zooals het ging in den Afrikaanschen oorlog, zoo ging het nu. Ons volk wilde zich uiten; de drang om te toonen hoe het meeleefde in de nooden binnen en buiten de grenzen, schiep overal commissies, voor allerlei. Ingezonden stukken, zooals het gaat veelal meer goed bedoeld dan vruchtdragend, ijle stooten in de lucht, weerklonken heinde en ver. De menschen zochten elkaar, eerst in verwarring. Maar weldra kwam er eenheid door het Koninklijk Nationaal Steuncomité en door het Nederlandsch Comité, het eene voor den ontstanen nood binnenslands, het andere voor de Belgische vluchtelingen.

Wat was in dezen de taak van het Algemeen Nederlandsch Verbond?

Het bestuur wilde persoonlijk en als zoodanig, van meet af zoo gaarne iets doen, maar hoe tot overeenstemming te komen over de wijze waarop? Verkeersmiddelen voor den niet-militair waren er of niet of zeer gebrekkig; brieven liepen dagen lang. Toch werd 3 Augustus tot alle bereikbare hoofdbestuursleden de rondvraag gericht: wat is naar uwe meening in de tegenwoordige omstandigheden de taak van het Verbond?

Onafhankelijk van de uitkomst dezer rondvraag hield het Dagelijksch Bestuur Woensdag 5 Augustus een vergadering te Rotterdam, waarin na overleg eenparig werd besloten aan den Minister van Binnenlandsche Zaken het volgende door den voorzitter onderteekende, telegram te verzenden: „Het Dagelijksch Bestuur van het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond, stelt het Verbond geheel tot beschikking van de Regeering en vraagt niet beter dan aanwijzing van de taak die het kan vervullen." Het plan was ingeval de Regeering de beschikbaarstelling aanvaardde, maar niet een bepaalde werkzaamheid aangaf, door een der Haagsche leden van het Hoofdbestuur aan den Minister van Oorlog in overweging te doen geven, aan het Verbond de voorziening op te dragen van leesstof ten behoeve der gemobiliseerde strijdmacht.

Het zeer spoedig ingekomen regeeringsantwoord luidde: „Erkentelijk voor Uw aanbod zal de Regeering daarvan zoo noodig gaarne gebruik maken."

Op Zaterdag 8 Augustus werd als vervolg hierop, het bericht ontvangen dat de Minister van Oorlog met groote instemming de voorgestelde taak aan het Verbond opdroeg, met aangeving van de forten die voor dergelijke zendingen het allereerst in aanmerking kwamen. Maandag daaraanvolgende reeds werden van het Boekenhuis de eerste kisten verzonden.

* * *

Zaterdag 8 Augustus had tevens te Rotterdam bij Loos een bijeenkomst plaats van de bereikbare Hoofdbestuursleden. Van Vlamingen kon natuurlijk geen sprake zijn; evenmin van ieder die verder af woonde dan Dordrecht en Den Haag. Zoodoende waren enkel aanwezig, behalve het Dagelijksch Bestuur, de Haagsche heeren Van Deventer, Bosboom, Pijnacker Hordijk, Bakhuizen van den Brink en Von Weiler. De voorzitter deed allereerst verslag van hetgeen reeds was gedaan en vroeg de goedkeuring dezer naar den vorm niet geldige, maar door de omstandigheden gewettigde onvolledige vergadering, op hetgeen door het Dagel. Bestuur was verricht. Deze goedkeuring werd verleend.

En nu volgt wat er verder in de notulen dezer vergadering is opgenomen:

De voorzitter zegt, dat bij hem is ingekomen een schrijven van den heer Joh. Bolle te Zonnemaire, in overweging gevende, dat van het Verbond zou uitgaan een oproep aan Hollandsche gezinnen enz. tot het gastvrij herbergen van Belgische kinderen. Verder een schrijven van den heer L. Simons uit Den Haag, in overweging gevende, dat van het Verbond zou uitgaan een inzameling ten behoeve van de Belgische ambulance. De voorzitter zet uiteen hoe hij zich voorstelt, indien het Hoofdbestuur in beginsel tot het eerste besluit, dat de organisatie van het Verbond daarvoor gebruikt zou kunnen worden. Het blijkt echter uit de bespreking, dat met het oog op de groote omzichtigheid in woord en daad, die terwille van onze onzijdigheid geboden is, het denkbeeld van den heer Bolle niet is te aanvaarden. De opmerking wordt gemaakt, dat, indien dit wel het geval geweest zou zijn, de maatregel zich voor het Verbond zou moeten bepalen tot enkel de Nederlandsch-sprekende Belgische kinderen, maar vooral wordt overwogen, dat de zekerheid dat wij buiten oorlogsgevaar zullen blijven zoo weinig vast staat, dat het onverantwoordelijk zou zijn kinderen van anderen hierheen te laten komen.

Wat het voorstel van den heer Simons betreft, ook dit werd van de hand gewezen, om reden dat de inzameling voor een der strijdvoerenden inbreuk zou maken op onze onzijdigheid, en ook volgens de Statuten van het Roode Kruis onmogelijk zou kunnen worden aanvaard. Met nadruk werd verklaard, dat het Verbond op dit oogenblik niets meer zal kunnen doen dan het reeds gedaan heeft. De vergadering gevoelde zich gesterkt tot het ingenomen standpunt, omdat reeds van zoovele zijden de aandrang blijkt om hulp te verleenen aan allen, wien in of door den krijg schade is toegebracht aan lijf en goed. De vraag schijnt dus geoorloofd of werkelijk ten deze voor het A. N. V. als zoodanig met zijn betrekkelijk beperkt programma nog iets van beteekenis te doen blijft, waar het als bedoelende te vertegenwoordigen den Nederlandschen stam of de Nederlandsche natie, zich te onthouden hebbe van handelingen, die minder zouden passen naast het door de Nederlandsche Regeering ingenomen standpunt van handhaving eener strikte neutraliteit.

Het A. N. V. zal zich bij elk nieuw voorstel nauwkeurig moeten afvragen of het wel gerechtigd is in de bestaande omstandigheden een nieuwe taak op zich te nemen. Ofschoon onze politieke toestanden vooralsnog niet ongunstig schijnen, moeten wij toch tot het eind deze gedragslijn blijven volgen. Dit is de plicht van ieder Nederlander en dus zooveel te meer van een Verbond, dat wel niet officieel, maar dan toch algemeen erkend is als een leidend lichaam. Dit neemt niet weg, dat zoodra de tijd daarvoor geschikt zal worden geacht, het Nederl. Verbond alles zal moeten doen wat het kan om zijn Vlaamsche leden te helpen.

Nog besluit de vergadering de uitgave van Neerlandia te verdagen, te meer omdat de verzending buitenlands vooral naar Vlaanderen, vermoedelijk voor langen tijd zeer zal moeten worden beperkt of zelfs geheel gestaakt.

De tijd, met het oog op den treinenloop verstreken zijnde, sluit de voorzitter de vergadering om kwart voor twee.

* * *

Intusschen openbaarde zich in België eene voor Nederland en België samen, minder gewenschte stemming. Het gerucht, eerst klein, dan wassend, eindelijk hardnekkig, verkondde o. a. niet minder dan dat Nederland zijn grondgebied straffeloos door Duitsche troepen had laten schenden. Geen wonder dan dat wij, ons van het tegendeel onvoorwaardelijk bewust, vreemd daarvan opkeken; wij waren zoo ver van eenig kwaad vermoeden omtrent België's in den grond goede vriendschap tegenover ons, dat wij de toch grievende verdenking niet eens kwalijk namen en enkel zochten naar de oorzaken van het inderdaad gevaarlijke misverstand. Die bleken begrijpelijk, al waren zij geheel onjuist. De forten om Luik hielden officieel den strijd steeds vol, lang nadat zij in werkelijkheid door de Duitschers waren genomen. Het feit, dat de Duitsche troepen, die immers groote doorgangsruimte noodig hadden, bij honderdduizenden België binnentrokken, kon bij de gewaande ongeschondenheid dier forten, niet anders worden verklaard dan over Nederland: dat kon een kind begrijpen! Verder werd door vliegers de uniform van onze grenstroepen door de groote gelijkenis, verward met de Duitsche en rapporteerden zij, dat zij Duitsche troepen in Nederland hadden gezien. Verder toonden in Brussel officieren en soldaten tabak en sigaren in Hollandsche verpakking uit Eindhoven, Tilburg, Venlo enz., schijnbaar door hen daar ter plaatse gekocht, maar in werkelijkheid door de leurders over de grens gebracht en daar aan de trekkende troepen van de hand gezet. De Parijsche Matin had een schetskaartje opgenomen, waarop de weg van

Duitschland naar België, waarschijnlijk uit onkunde, over Nederlandsch gebied was getrokken; dat kaartje werd overgenomen door de Illustration en deed zijn intocht daarna in Engeland. Deze, de ambtelijke afkondiging te Antwerpen *) en nog zooveel meer schijnbewijzen schiepen een verdenking tegen ons land, die onzen goeden naam en onze vriendschap tot België te na kwam. Onze Regeering ging de onjuiste verhalen met alle haar ten dienste staande middelen te keer, maar wetende dat Gerucht den aard heeft der duizendhoofdige hydra, die voor één afgeslagen kop er honderd in de plaats krijgt, mocht zij geacht worden niet onverschillig te zijn voor de medewerking in dezen, door woord en daad, van ieder die goede betrekkingen onderhield met België. Hier was een nieuw arbeidsveld voor het A. N. V. gevonden. Uitvoerige telegrammen en brieven uit Dordrecht naar Antwerpen, Gent en Brussel hadden blijkens later ingekomen bewijzen het goede gevolg, dat men er zich hier van had voorgesteld. Daarenboven had de voorzitter den 4den September te Vlissingen een onderhoud met de Gentsche Vlamingen, de heeren Meert en Van der Spurt, om uit hun mond te vernemen wat het Verbond toch eigenlijk in het oog der Vlaamsche vrienden zelf, verder zou kunnen doen; dit toch zou het zekerste middel zijn om goed te doen. Na lange bespreking bleek echter, dat hetgeen gedaan was volkomen in Vlaamschen geest was gedaan; zonder eenig voorbehoud erkenden de Gentenaren de onvoorwaardelijke juistheid van het standpunt door de Nederlanders ingenomen. Het eenige wat men nog vroeg en wat natuurlijk werd toegezegd, was voortdurend toezending van gegevens om in België zelf de miskenning der goede Nederlandsche trouw tegen te gaan. En dan, met beide handen grepen de Vlamingen de gastvrijheid aan in Nederland, voor ieder van hen, of ieder van hunnentwege., die onder de vrienden en bekenden rust en veiligheid over onze grens mochten komen zoeken. Weinige dagen reeds nadien werd die gastvrijheid ingecepen en zeker niet ijdel bevonden. Dat was een eerste vlucht, gevolgd door terugkeer, gevolgd weer door vlucht, ditmaal bij honderdduizenden, eene die te binnenbracht de bange vluchten voor en na Antwerpen's val in 1585 en die der Hugenoten in 't laatst der 17de eeuw. Maar dit is het verschil: de Vlamingen zoeken niet een nieuw vaderland; zij zullen teruggaan naar het oude; eigen haard trekt en eigen aard beklijft.

* * *

Een tweede Hoofdbestuursvergadering kon den 21sten September plaats hebben in Den Haag. Tegenwoordig waren daar behalve het Dagel. Bestuur de heeren Bakhuizen van den Brink, Bosboom, Van Deventer, Pijnacker Hordijk, Schoch en Von Weiler, benevens voor Vlaanderen de heer Meert. Het spreekt van zelf dat de aanwezigheid van den secretaris der Groep België aan de besprekingen een bijzondere waarde verleende, vooral ook omdat nu in wijder kring de eenstemmigheid kon worden vastgesteld. De heer Meert dan, van nabij bekend met de valsche geruchten in omloop, verzekerde, dat hij het groote telegram, te Gent van den voorzitter ontvangen, aan nog 120 bereikbare Vlaamsche couranten had verzonden, die op enkele uitzondering na den tekst hebben opgenomen; ook de Fransche bladen zouden worden aangeschreven. Toch, hoe nuttig ook, die berichten bereikten het leger niet; daar zag men geen couranten en woekerden de onzinnigste beweringen welig voort. Om het leger te bereiken moest den Belgischen Minister van Oorlog worden verzocht een dagorder aan het leger uit te vaardigen, waarin op krasse wijze aan de onwaarheden voor goed de kop kon worden ingedrukt. Dit denkbeeld is onder de aandacht gebracht van onzen Minister van Buitenlandsche Zaken.

Wij leven zeer snel. Nu, terwijl dit wordt geschreven, is het gevaar voor een klove tusschen het Belgische en het Nederlandsche volk, geheel verdwenen. Na korte weken zelfs schijnt de vroegere bezorgdheid voor vervreemding als klein getob. Toch was het dit niet; vóór de lijdenstochten uit Belgenland, was het wel degelijk groote ernst. De Nederlandsche gastvrijheid, voor een noodzakelijk deel wel is waar regeeringshulp, maar aangevuld door een hartelijke offervaardigheid der geheele burgerij, als wellicht in ons land nooit is aanschouwd, heeft de laatste verdenkingen en misstanden weggebezemd; wat er aan veete heeft mogen resten, bestaat niet meer.

Zal de nationale eenheid van België uit dezen oorlog verrijzen, België voor het eerst één hechtaaneengesloten natie zijn? Zoo ja, dan zal de verdere toenadering tusschen Noord en Zuid langs lijnen van geleidelijkheid zeker beter mogelijk zijn geworden. Staatkundig gescheiden, strikt behoud van eigen aard en instelling, verder in handel en wandel één: zoo zij, na den vrede dan de leus.

*) Zie blz. 206, 2e kolom.

Vaderlandsliefde.

Is 't niet merkwaardig, dat een woord als vaderlandsliefde, ontsproten uit een menselike behoefte om met andere mensen samen te gaan en met hen verbonden te zijn, ook mensen van elkander scheidt en verwijdert?

Hoe kan ik een vaderland lief hebben, vraagt de sociaal-demokraat, waar de arbeider wordt verdrukt en uitgebuit?

Waarom moet ik anders voelen voor het volk, waartoe ik in politieke zin behoor, vraagt de anarchist, dan voor alle andere volken? Ben ik niet mens onder mensen; mag en moet ik niet al mijn medemensen liefhebben?

De mopperende Nederlander, die er zich graag op laat voorstaan kosmopolities te voelen en kosmopolities te denken, heeft maling aan dat zoetig en bekrompen gedweep met een vaderland, een eigen taal, eigen zeden en gewoonten. Hij zoekt en neemt wat hem aanstaat, zowel binnen als buiten onze grenzen, doorspekt zijn taal met alle vreemde woorden, die hem gemakkelik naar de lippen wellen, kleedt zich op z'n Frans, doet aan sport op z'n Engels, houdt 'et meest van Duitse muziek, blijft in

Nederland wonen zolang de omstandigheden hem er toe dwingen, krijgt geen heimwee als een verandering in die omstandigheden hem noopt naar de vreemde te verhuizen en beweert zich met alle andere nationaliteiten volkomen op zijn gemak te voelen.

Maar tegenover hem staat de goede vaderlander, die in Emmerik aan de Nederlandse treinkondukteur een sigaar geeft uit louter vreugde van in zijn eigen land terug te keren en zijn eigen taal weer te kunnen spreken, die 't hoofdschuddend aanziet, dat allerlei eerbiedwaardige Nederlandse gebruiken en gewoonten allengs verdwijnen, die wat graag zijn land voor vreemde reizigers, vreemde kunst, vreemde zeden zou sluiten en die 't inbeelding noemt als een vriend beweert zich in de bergen pittig en opgeruimd te voelen, in de Nederlandse lucht loom en saai. Voor geen geld zou hij gaan wonen in het buitenland; vreemden blijven voor hem... vreemden; op zijn lippen is het woord vaderlandsliefde voorzeker geen ijdele klank.

Ondertussen is 't in deze oorlogstijd gebleken, dat deze onderscheiden mensensoorten, ondanks hun uiteenlopend voelen van en voor de vaderlandsliefde, gelijkelik bereid zijn mede te werken tot de verdediging van hun vaderland, zodra zijn onafhankelikheid wordt bedreigd *).

Wijst dit niet uit, dat het woord vaderlandsliefde voor een begrip wordt gebruikt, waar het op de keper beschouwd niet voor past?

Ongetwijfeld zijn er mensen, die voor hun land, hun volk, en al wat daarmee samenhangt, voelen... liefde; tal van anderen echter voelen die liefde niet; maar kunnen des ondanks niet ontkennen zich verbonden te voelen aan dat land, met dat volk en al wat daarmee samenhangt. En dit laatste gevoel is niet enkel een minder warme liefde, doch veeleer een gans ander gevoel, een gevoel van wijdere strekking, dat vaderlands l i e f d e kan, maar niet hoeft te omvatten. Laat ons dat gevoel voorlopig nationaal gevoel noemen, al kan die benaming aanleiding tot misverstand geven. Misschien doen later anderen ons een betere naam aan de hand.

Zooals men nu van iemand zeggen kan: hij heeft karakter en daarmee bedoelt: hij zou zich schamen, als hij door gelegenheidsmotieven zich bewegen liet de richtsnoer voor zijn daden, die zijn levensopvatting hem als de enig juiste heeft doen kennen, in de steek te laten, zo zou men ook kunnen zeggen: hij heeft nationaal karakter en dan bedoelen: hij zou zich schamen, als hij door bijredenen zich verleiden liet de nationaliteit, waartoe hij nu eenmaal behoort, te verlochenen. Nationaal gevoel hebben is dus ten opzichte van een krachtig nationaal karakter bezitten hetzelfde wat zelfgevoel hebben is ten opzichte van het man (of vrouw) van karakter zijn.

Nu komt het voor, dat mensen, die tegen hun land met zijn klimaat, tegen hun volk met zijn deugden en gebreken, tegen de regeringsvorm, waaronder, tegen de ekonomiese toestanden, waarin zij leven, tal van grieven hebben en ettelike van die zaken, zo niet alle, in het buitenland beter vinden, toch — ofschoon geen omstandigheden hen er toe dwingen — in dat land, bij dat volk, onder die regeringsvorm en in die ekonomiese toestanden blijven leven en zelfs verlangen te blijven leven. Hoe is dat mogelik?

En nog sterker: hoe is 't mogelik, dat dergelike mensen, indien zij al vrijwillig hun land verlaten, hun volk vaarwelzeggen, om zich onder vreemden te gaan vestigen, een vreemde taal te gaan spreken, aan vreemde zeden en gewoonten zich te gaan aanpassen, toch maar al te vaak een gehechtheid aan hun land, hun volk en al wat daarmee samenhangt behouden, die hen noopt hun oorspronkelike nationaliteit niet op te geven, ja dwingt te hulp te snellen, zodra het onafhankelik bestaan van die nationaliteit wordt bedreigd?

Mij dunkt, dat de beantwoording van deze vraag het duidelikst te geven is door het ontstaan van het nationaliteitsgevoel op de volgende wijze symbolies te verklaren.

Op het Taal en Letterkundig Kongres van Gent (1899) zeide ik:

„Een kind heeft twee ouders. Die hebben er samen vier; die vier hebben er weer acht en zo voorts. We kunnen dus zeggen, dat een kind, door zijn ouders heen, met zijn ganse volk is verbonden. Het wortelt in dat volk *), evenals dat volk wortelt in het ras en in de gehele mensheid. Als ik me dus de enkele mens voorstel als de top van een piramide, dan zie ik hem onmiddelik voortgekomen uit zijn ouders, voorts uit de bredere laag van zijn volk, uit de nog bredere van zijn ras en eindelik uit de breedste, n.l., uit de gehele mensheid. Uit al die lagen heeft hij door middel van onzichtbare worteldraden de eigenschappen getrokken, waarvan de samenwerking ten slotte vormt hetgeen hij voelt als zijn individuëel-ik.

Zo komt het, dat de Nederlander met alle mensen zich verschillend voelt van het dier; dat hij, met alle Germanen verenigd, zich anders voelt dan de vertegenwoordigers van het Romaanse ras; dat hij met landgenoten zich tegengesteld voelt aan de Duitsers en dat hij als individu zich onderscheiden voelt van alle individuën om hem heen. En nu is 't duidelik, dat wij met onze individuële wil niets vermogen te wijzigen in de worteldraden, die ons verbinden, door tal van andere, meest gestorven individuën heen, met een geheel volk, een geheel ras."

Hieruit volgt, dat iemand in alle opzichten zijn vaderlands l i e f d e verloren kan hebben en toch zijn nationaliteitsgevoel behouden. Er zijn Nederlanders genoeg, die veel meer voelen voor de bergen dan

*) Wat de Nederlandse anarchisten aangaat, is dit niet geheel juist. Daar ik echter de betekenis van de vaderlandsliefde niet uitsluitend behandel met het oog op de Nederlanders, al haal ik hen tot voorbeeld aan, en daar op de anarchisten in andere landen mijn woorden wèl toepasselik zijn, meen ik deze woorden onveranderd te kunnen laten staan.

*) Het spreekt van zelf, dat hij, wiens beide ouders niet tot eenzelfde nationaliteit behoren, in de regel minder zal gevoelen voor de nationaliteit, waarin hij is opgenomen, dan hij, die er van twee kanten mee verbonden is. Dit verschijnsel wijst aan op welke wijze het nationaliteitsgevoel kan verdwijnen, zonder dat het individu uit lafheid of gemakzucht, iets van zijn karakter prijsgeeft.

voor de eigenaardige schoonheden van hun land, die de Nederlandse taal met haar keelklanken, haar doffe i's, haar onmacht om nieuwe woorden te vormen, niet bewonderen, die zich ergeren aan de bekrompenheid van Nederlandse opvattingen, de stijfheid van Nederlandse omgang, het onartistieke of aanstellerige van Nederlands schoonheidsbesef, het gebrek aan ware geestdrift *) van de Nederlander in 't algemeen en die toch voelen tot dat volk hoor ik en blijf ik behoren, al doe ik in alle opzichten mijn best om dat gevoel in me zelf te lochenen of te smoren en mij als Fransman, Duitser, Engelsman, desnoods als kosmopoliet voor te doen. Misschien zouden zij zich van hun eigen natie wel b e g e r e n los te maken; maar zij beseffen er de onmogelikheid van; zij voelen te duidelik de worteldraden, waaraan ze vastliggen, geven er dus de voorkeur aan te blijven echte Nederlanders en niet te worden nagemaakte Engelsen of Fransen of niemendallige kosmopolieten.

Ik durf beweren, dat deze Nederlanders, ondanks al hun aanmerkingen op hun nationaal bezit, lang niet de slechtste vaderlanders zijn. Van hen is noch te verwachten, dat zij, behagelik zich voedende in een sleurleven, degelikheid zoekende in een blind verzet tegen al wat nieuw of vreemd is, zullen berusten bij het verouderde, noch, dat zij lichtvaardig al wat modern is zullen toejuichen, elke vreemde nieuwigheid inhalen, gestadig veranderen gelijkstellen met vooruitgaan.

Gaat met een krachtig voelen van zijn nationaal karakter liefde tot zijn nationaliteit in het individu gepaard, des te beter of liever des te aangenamer voor hem. Maar voor die nationaliteit zelve is 't wel goed ook mopperende strevers te bezitten, die haar willen ontwikkelen uit eigen kracht, en niet uitsluitend vertegenwoordigd te worden door sentimentele goeden liefvinders, die voor al haar fouten blind zijn of, nog erger, blind w i l l e n blijven.

Gelijk de mens met een sterk individuëel karakter, andere karakters waarderen kan en toch zich zelf wil en moet blijven, hoogstens wat hij in anderen goedkeurt of bewondert, naar eigen aard in zich zelf verwerkt, zo zal de mens met een sterk nationaal karakter begaafd, hetzij ondanks al zijn grieven, hetzij met zijn volle liefde, zijn nationaliteit niet willen, niet kunnen verlochenen en hoogstens wat hij bij andere volken heeft leren goedvinden of bewonderen, door zijn land- en stamgenoten naar eigen aard willen doen verwerken en dan in zich opnemen.

De karakterloze aapt na; de karaktervolle maakt zich eigen.

Misschien beseft de laatste, in zijn heftig toornen tegen allerlei, wat hem verouderd, verkeerd, dwaas, bekrompen enz. toeschijnt, niet eens meer hoe groot en machtig zijn gehechtheid aan zijn nationaliteit nog is, tot er op eens voor die nationaliteit gevaar ontstaat door een andere te worden aangetast, opgeslorpt, vernietigd. Dan vallen hem plotseling de schellen van de ogen en ziet hij in, dat al zijn grieven ontsproten waren uit gehechtheid en dat geen bewondering voor het vreemde 't hem zou kunnen verzeeten van de nationale bodem, waarin hij wortelt, geweldadig te worden vervreemd.

En dit is 't, wat in alle landen de sociaal-demokraten en de meeste anarchisten tot hun eigen verbazing genoopt heeft hun internationalisme te verlochenen, altans tijdelik te doen wijken voor hun nationaal gevoel en deel te nemen aan de strijd voor de verdediging van hun vaderland.

Nu is 't niet te ontkennen, dat men hierin een zwakheid kan zien, en gevoeligheid voor het minderwaardige, een gevoelloosheid voor het hogere. Men kan redeneren: de algemeen menselike eigenschappen moeten hoger worden aangeslagen dan de nationale. Hoe duideliker men zijn verwantschap met a l l e andere mensen gevoelt, des te meer altruïsme en des te minder egoïsme ligt er in dat gevoel. Wie weigert voor zijn volk te strijden, omdat hij alle mensen, dus ook zijn ogenblikkelike vijanden, als zijn broeders beschouwt, staat hoger dan hij, die zich om politieke of ekonomiese redenen tot zulk een haat tegen een andere natie laat opzwepen, dat hij de vertegenwoordigers van die natie met geestdrift gaat bevoorlogen.

Deze redenering is ook volkomen juist voor hen, die werkelik nationale verschillen niet meer gevoelen en daarentegen wel heel sterk gevoelen de worteldraden, die hen vasthechten aan de diepe laag der algemene menselikheid. Maar de redenering is vals zowel voor de dwepers, die zich dat alles maar opdringen en inbeelden, als voor de karakterlozen, die zich al te gemakkelik plooien en voegen naar de eisen van kleine, alledaagse belangen en naar hun vrees voor elke strijd.

Wat in de een kracht is, kan in de ander zwakheid zijn.

En nu komt het mij voor, dat in het tegenwoordig tijdperk van menselike ontwikkeling het aantal mensen van karakter, die met recht mogen getuigen: ik voel me meer mens dan lid van een natie, minimaal klein is, vergeleken met hen, die wel hetzelfde beweren, maar niet beseffen, dat hun getuigenis voortspruit uit vrees of karakterloosheid.

Te Gent uitte ik een verwant denkbeeld in de volgende woorden:

„De gemakkelikheid om zogenaamd op te gaan in een vreemde nationaliteit mag schijnbaar een voordeel zijn, op de keper beschouwd blijkt het een zwakheid te wezen, zwakheid van nationaal karakter, waar zwakheid van individuëel karakter in den regel mee gepaard gaat. Wie gemakkelik nabootst, geeft ook gemakkelik iets van zich zelf prijs. Wie een flink ontwikkeld persoonlik karakter in zich voelt, wie graag in de strijd des levens zijn individualiteit tegenover andere individualiteiten handhaaft, wie beseft, dat navolgen altijd blijft volgen en nooit wordt vóórgaan, die geeft dan ook evenmin zijn persoonlike eigenschappen als die van zijn nationaliteit gauw prijs, die voelt, dat de draden, welke hem verbinden aan zijn volk, hem even goed maken tot wat hij is als de draden, welke hem onmiddellijk verbinden

*) Niet te verwarren met de dwaze geestdriftuitbarstingen, vooral tegenover al wat met een aureool omgeven uit de vreemde tot ons komt, die op Nederlandse bijeenkomsten, in de eerste plaats in konsertzalen, lang niet zeldzaam zijn.

aan zijn ouders en de draden, welke hem verder verbinden aan de mensheid in haar geheel."

In de praehistoriese tijden heeft vermoedelik elke oermens in een andere oermens zijn vijand gezien, alleen omdat die anders was... een ander. Daarom is de mens voor zijn stam, later voor zijn stad net zo gaan voelen als hij tans nog doet voor zijn volk. Wat buiten die stam, die stad leefde, was hem zo al niet vijandig, dan toch vreemd. Daar hoorde hij niet toe; daar wilde hij niet toe behoren; daar verwachtte hij meer kwaads van dan goeds. Maar allengs is de kring van het nationaal gevoel al wijder en wijder geworden. Grote naties hebben kleine opgeslokt; staten hebben zich verenigd, zijn ineengesmolten; een oplossing van alle nationaliteiten in een algemene mensheid schijnt dus het ideaal te zijn, waarheen de natuurlike ontwikkeling streeft. Hier staat echter tegenover, dat zich ook een streven openbaart om aan nationale verschillen recht te doen weervaren, volken, die niet samenhoren, te bevrijden uit hun verband, kleine staten in stand te houden naast de grote, het individualisme als 't ware van de nationaliteiten te steunen en te bevorderen.

Uit het bestaan van die beide wilsrichtingen volgt mijns inziens, dat het oplossen van de nationale verschillen in één alomvattende menselikheid niet iets is, dat verwezenlikt kan worden door geweld en overmacht. Zal het doel eenmaal benaderd worden, dan moet het proses zich langzamerhand en in vrijheid voltrekken; dan mogen de worteldraden, die de mens aan het nationale hechten, niet verscheurd worden of uit slapheid verworden; maar dan moeten tal van nationale verschillen allengs van zelf zich effenen en de worteldraden, welke de individuën met de diepste menselikheid verbinden door hun toegenomen kracht de andere hoe langer hoe minder bemerkbaar maken. Voor het ogenblik is van dat alles nog geen sprake. Integendeel doet het nationale gevoel zich zowel bij de oorlogvoerenden als bij de onzijdigen levendiger gelden dan in lange tijd het geval is geweest *) en het sluiten van de vrede zal nog volstrekt niet beduiden het tot stand komen van een nieuwe en innigere verbroedering der volken. Er zijn kentekenen genoeg, die er op wijzen, dat nog heel lang de opgewekte haat een Fransman Duitsland zal doen mijden, een Duitser zich in Rusland, Frankrijk en Engeland onbehagelik doen voelen, een Engelsman nopen al wat made in Germany is te weren van het gebied waar hij baas is. En ondertussen leert de kosmopolitiese Nederlander beseffen, dat hij 't voorlopig nog niet stellen kan zonder een natie, waartoe hij behoort, een stukje land, waarheen hij de wijk kan nemen, als hij overal elders wantrouwend wordt weggekeken, ondanks zijn fier devies: homo sum of ik ben overal t'huis, zijn bewondering voor al wat vreemd is, zijn verlangen om de talen, die hij nu eenmaal geleerd heeft, goed of slecht te luchten en zijn aanstellerige lust om iets anders en dus naar zijn mening iets voornamers te schijnen dan hij is en toch blijven zal. Van het kosmopolitisme, het onverschillig worden voor eigen karakter en eigen bezit is dan ook voor de toekomst niets te verwachten. Of het nationaal gevoel al in enige individuën gaat kwijnen, het sterft er niet door uit. Gelukkig; want opgaan in een groter geheel behoeft immers niet verkregen te worden door prijsgeving van het eigene.

Maar toch kan uit deze oorlog ook iets te voorschijn komen, waardoor een latere verbroedering van grotere mensenmassa's wordt voorbereid. Een samenwerking der verschillende nationaliteiten met behoud van eigen karakter en eigen onafhankelikheid, dus op een nieuwe grondslag, kan tot stand komen, waardoor in de toekomst bloedige botsingen tot onbloedige, parlementaire strijden worden herleid. Zulk een samenwerking zal echter alleen kunnen gedijen, als 't de grote mogendheden ernst is om voortaan tegenover de kleine eerlik te werk te gaan.

Of ze daartoe in staat zullen zijn, lijkt me alsnog moeilik met zekerheid te zeggen. Maar aangenomen, dat in dit opzicht alle twijfel kan worden weggenomen, dan zou voor de naties verkregen moeten worden, wat thans voor de individuën reeds enigermate bestaat, te weten: een omgang met elkander, waarin ieder zijn eigen karakter kan handhaven en toch door overeengekomen regelen en gebruiken zich genoodzaakt ziet dat van anderen te eerbiedigen.

Den Haag. MARCELLUS EMANTS.

*) Zelfs afgezien van flauwe chauvinistiese hatelikheden als het veranderen van straat- of stadsnamen, het terugzenden van eretekenen of diploma's enz Verhoogde belangstelling in de zuiverheid en het gebruik van de eigen taal is er echter wel degelik een bewijs van Helaas sukkelen wij in deze, zoals altijd, weer achteraan.

Wel zenden enige modezaken tans Nederlandse. in plaats van Franse brieven rond: maar dat men algemeen het bastaardwoord „neutraal" verkiest boven het goede en juistere woord „onzijdig" kenschetst weer onze nationale slapheid. Toch behoeven we maar te denken aan de onderdrukking van het Deens in Sleeswijk-Holstein, van het Pools in Duits Polen, van het Frans in Elzas-Lotharingen, van het Vlaams in Frans Vlaanderen, van het Fins in Finland, van het Tjechies in Bohemen om te begrijpen van hoeveel gewicht voor het voortbestaan van een nationaliteit algemeen geacht wordt het bezit en behoud van een eigen taal. Beter dan met een leger, dreadnoughts en onderzeeërs zullen wij door de verzorging van onze taal de zelfstandigheid van onze nationaliteit, als ze bedreigd wordt en zelfs als ze reeds in banden zou liggen, nog beschermen. Wie zich zelf niet acht, wordt door anderen geminacht. Als de taal gans het volk is, dan is dat volk ook uit zijn achting voor die taal te kennen, en dan zal de natie, die het minst aan haar taal is gehecht en het gemakkelikst die taal laat verbasteren, ook het gemakkelikst worden opgeslokt en vernietigd.

Groot-Nederland en de Oorlog.

Toen het laatste nummer van Neerlandia verscheen was de oorlog over de wereld uitgebroken. Zou hij ook binnen onze grenzen komen? Hij ging Noord-Nederland voorbij, maar Zuid-Nederland niet. Welke vreeselijke tijd voor het rampzalige België, aan den twist der groote mogendheden ten eenen male vreemd, nog weinig dagen tevoren in vollen vrede en zich van geen gevaar bewust, en toen plotseling in een hel geworpen! Zou Noord-Nederland gespaard blijven? Zou het, zoo al Duitschland het niet van het Oosten binnenviel, Engeland niet tot vijand krijgen, wanneer dit, België bijspringende, ons grond-

gebied niet ontzag? In die dagen van beklemming stond het hoofd niet naar de vraagstukken van Nederlandsch stambelang. En wij lieten Neerlandia rusten. Maar nu, al woedt de krijg voort in al zijn verschrikking en zijn er dingen gebeurd, vreeselijker dan wij konden verwachten, voor Noord-Nederland tenminste lijkt voorshands het gevaar geweken en wij kunnen verademen. Nu willen wij zien, hoe het ons en onze stamgenooten gegaan is.

* * *

Rechtstreeks of zijdelings is heel Groot-Nederland, zijn al de landen waar onze taal wordt gesproken in den oorlog betrokken geworden. Vlaanderen het meest, Vlaanderen nog alleen rechtstreeks, en volkomen. Van Oost naar West over zijn heele breedte is de oorlog het Vlaamsche deel van België doorgetrokken. En ook het Fransche Vlaanderen werd niet gespaard. Overal waar de zoete Vlaamsche spraak gehoord wordt is er gevochten of wordt er gevochten. En Vlaanderland is schier geheel in handen van den „Duts".

Neerlandia, uitkomende in een neutraal land, moet ook neutraal zijn *). Het kiest geen partij, het doet niet mee aan den oorlog op papier. Nu Nederland niet meevecht, moet het Nederlandsche volk zich ook in woord en geschrift van aanvallen onthouden. Maar ten opzichte van België, voor het grootste deel bewoond door een volk van Nederlandschen stam en Nederlandsche taal, dus uit het oogpunt van ons Verbond en van Neerlandia bewoond door ons volk, moeten wij, in alle kalmte en ernst, een woord van beklag laten hooren over deze overweldiging.

Trouwens, Duitschland zelf heeft bij monde van zijn rijkskanselier gezegd, dat het België onrecht aandeed. Wij treden hier niet in een onderzoek, welke mogendheid of welke mogendheden de schuld van het uitbreken van dezen wereldoorlog dragen. Ook laten wij de vraag terzijde, of Duitschland goede reden heeft te zeggen, dat het strijd voert om zijn bestaan en niet ten aanval, en dat het om lijfsbehoud den weg door België nemen moest, goedschiks of kwaadschiks. Het deed onrecht.

België heeft geweigerd zijn grondgebied voor den aanval op een nabuur te laten gebruiken en, toen desondanks zijn grenzen overschreden werden, heftig verzet geboden. En het is een wreede oorlog geworden. Er is ook veel verbrand, er is veel verwoest. Buiten en in de steden. En o die schoone steden van Vlaanderen! Niet alleen de steden met namen, die in heel de wereld vermaard zijn en waarheen in bedevaart tijgen al wie liefhebben wat er aan oude stadsbouwkunst zoo heerlijk in is overgebleven, maar ook de kleine, onbekende steden, nog vol van de bekoring van het verleden. Wat is er niet verloren gegaan in Leuven, Mechelen, Dendermonde!

Fel bestookt en in zijn veldtochtsplan door de Belgen gedwarsboomd zijn de Duitschers fel op het kleine land aangevallen, en alleen, althans zonder noemenswaardige hulp van zijn bondgenooten, aan den overmachtigen vijand het hoofd biedende, is België met geweld neergeworpen, en nu is nagenoeg heel het land in Duitschlands macht. Maar wij hebben vertrouwen in het Duitsche volk. Het zal, zoo het den oorlog wint, goed maken, zooveel het goed te maken is, wat het België heeft aangedaan. En het zal het land zijn vrijheid en zijn onafhankelijkheid laten. Het zal, als de toorn en de roes van den oorlog voorbij zijn, bewondering en eerbied hebben voor het kleine volk, dat te fier was om zijn grondgebied te laten schenden, en ter verdediging van zijn eer en van zijn onafhankelijk bestaan den oorlog met een machtigen vijand aandorst. En het zal begrijpen, dat het Nederlandsche volk, hoezeer het onzijdig wil blijven, met het heldhaftige Belgische volk, voor een deel zijn broedervolk, meevoelt en aan zijn bewondering en zijn deernis uiting geeft.

Reeds toont het Duitsche volk dat te begrijpen, doordat het ons volk huldigt om de gastvrijheid, waarmede het de honderdduizenden Belgische vluchtelingen opneemt. Wij meenen daarmede echter niet, dat wij daarvoor hulde verdienen. Welk volk zou, in zijn geluk, dat het voor het onbeschrijfelijke onheil van den oorlog gespaard bleef, deze rampzalige slachtoffers niet met open armen hebben ontvangen? En het waren voor het overgroote deel leden van ons volksgezin die in hun nood heil bij ons zochten. Dubbel welkom derhalve waren en zijn zij ons.

* * *

Nog twee opmerkingen aangaande de Belgen, de eerste aangaande het heele volk, de tweede vooral aangaande de Vlamingen.

De Belgen hebben den dank van de wereld verdiend, omdat zij middellijk een sterken stoot hebben gegeven aan het werk voor den vrede. Het streven is om de beslechting van geschillen tusschen de volken, inplaats van door den oorlog, door arbitrage te laten beslechten. In die internationale rechtsorde is eerbied voor verdragen de eerste eisch. De strijd dien België voor het door Duitschland geschonden verdrag heeft aangedurfd, het lijden dat het daarvoor heeft doorstaan, het medelijden dat het in de gansche wereld heeft opgewekt en de bewondering die het tegelijk de wereld door zijn moed heeft afgedwongen, — dat alles zal krachtig bijdragen om den eerbied voor de overeenkomsten tusschen volken te vermeerderen. Duitschland heeft stoffelijk ondervonden, wat zelfs een klein volk in den oorlog kan beteekenen en zedelijk, hoe het onrecht zich wreekt, al zij het uit zelfbehoud begaan en al zij het ruiterlijk erkend. Vooral kleine volken mogen België dankbaar zijn, dat het aldus de waarde van traktaten heeft verhoogd; ook wijl nu andere groote mogendheden, die Duitschland zijn vergrijp hoog hebben aangerekend, zelf sterker aan eerbiediging van het gegeven woord gebonden zijn.

De tweede opmerking is deze: de oorlog heeft Vlamingen en Walen nader tot elkaar gebracht, en de Walen hebben reeds getoond de aanspraken van de Vlamingen op gelijke rechten voor hun moedertaal beter te begrijpen en te erkennen. De Vlaamsche zaak

*) Uit het gebruik, hier en elders van neutraal blijkt, dat de Red. de opvatting van den heer Emants (zie noot blz. 198) omtrent dit zoo algemeen in zwang zijnde, internationale woord, niet onvoorwaardelijk deelt.

kan blijken in den oorlog grootelijks gewonnen te hebben.

* * *

Uit onze koloniën kwamen gunstige berichten. Wat vooral rechtmatige voldoening wekte: de bevolking in ons Indië gaf ondubbelzinnige blijken van gehechtheid aan het Nederlandsche gezag. Waar was de geest van oproer, die men juist in de laatste jaren zoo sterk waande? Waar was de haat tegen den Nederlandschen overheerscher? Op Java, ja zelfs in Atjeh legden inlanders getuigenis af van hun trouw aan Nederland. Als wij in oorlog kwamen zouden zij helpen. Deze feiten zijn der overweging waard van hen, die niet erkennen, dat ons koloniaal bestuur in den laatsten tijd metterdaad meer en meer op het belang van den inlander gericht is geweest. Het kan niet anders of bij een zich steeds verbeterende verstandhouding tusschen ons en de inlandsche bevolking zal Indië wel varen.

* * *

Ook de Afrikaanders zijn in den oorlog betrokken. Zuid-Afrika maakt deel uit van het Britsche Rijk, dat met Duitschland in oorlog is. De Engelsche regeering verzocht de regeering van Zuid-Afrika eenige deelen in het aangrenzende Duitsch Zuidwest-Afrika te bezetten. Het ministerie Botha meende, niet te mogen weigeren. En zoo is, na even twaalf jaar vrede Zuid-Afrika weer in een oorlog gewikkeld. De Afrikaanders zijn voor het grootste deel tegen den oorlog. Niet minder dan minister Botha heeft generaal Hertzog, de voornaamste woordvoerder van de tegenstanders, in het Unieparlement uiting gegeven aan deernis en bewondering voor de stamverwante Vlamingen — ook hier dus toehaling van den band — maar Hertzog en de zijnen, schoon bereid Zuid-Afrika, zoo het aangevallen wordt, tegen elken vijand te verdedigen, achten het onverantwoordelijk een aanvallenden oorlog te voeren tegen het Duitsche volk, dat den Boeren in hun oorlog zooveel hulp heeft verleend en waarvan niet weinig Afrikaanders rechtstreeks afstammen.

Generaal Beyers heeft er als opperbevelhebber van de burgermacht ontslag om genomen, en eenige van zijn hoofdofficieren met hem. En ook generaal De la Rey, de rechtschapen en bekwame aanvoerder uit den Boerenoorlog, heeft kort voor zijn noodlottigen dood tegen dien oorlog gewaarschuwd, gelijk ook generaal De Wet en andere voormannen. Kolonel Maritz heeft met een kommando de zijde der Duitschers gekozen.

Mogen Afrikaanders, Vlamingen en Nederlanders uit de beproeving, die zij hebben doorstaan en nog zullen moeten doorstaan, met een gesterkt gevoel van hun kracht en van hun geestelijke eenheid te voorschijn komen!

N a s c h r i f t.

Het bovenstaande was reeds geschreven toen er berichten kwamen van een zoogenaamden opstand onder De Wet en Beyers. Aangezien die berichten voorshands zeer eenzijdig zijn, schorten wij ons oordeel op.

Wat ons in Holland gesien 't.

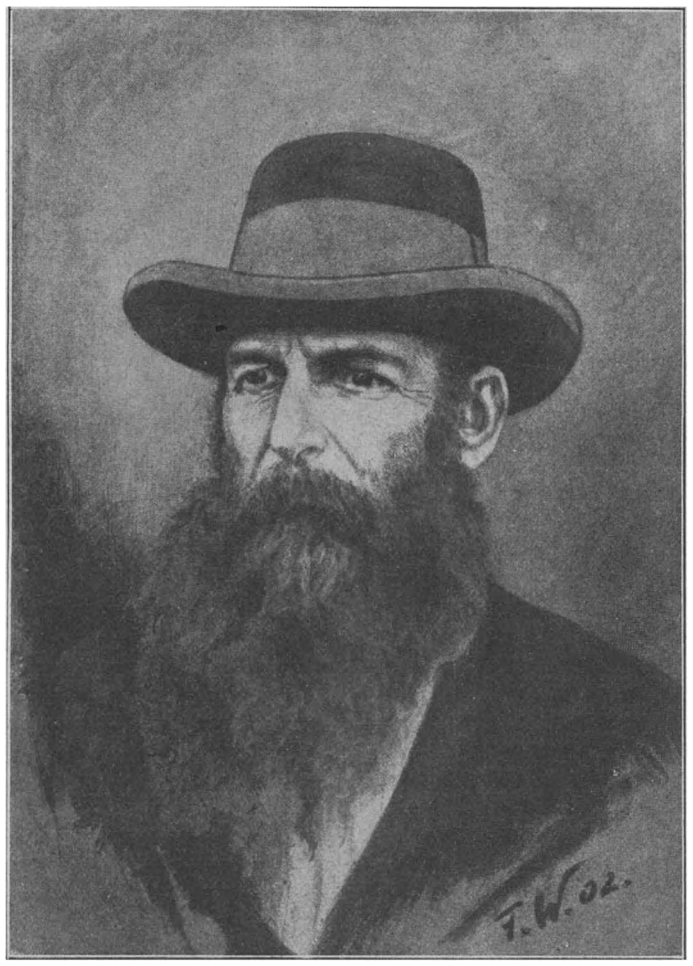
De Vereeniging Zuid-Afr. Voorschotkas, die te Amsterdam gevestigd is en ook kantoor houdt te Pretoria in het gebouw van de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika, heeft dezer dagen een mooi boek uitgegeven over de rondreis van de vijftig Afrikaansche Boeren door Nederland.

Het is een boek, dat elk Afrikaner, die belangstelt in landbouw, handel en nijverheid behoort te bezitten, want in zijn meer dan drie honderd en vijftig bladzijden geeft het een schat van inlichtingen, waarmede ongetwijfeld velen hun voordeel zullen doen. Het is vol prachtige platen en leerrijke afbeeldingen en geschreven in twee talen: Afrikaans en Engels.

Uit het opschrift: „Wat ons in Holland gesien 't" zou men wellicht de gevolgtrekking maken, dat het een zuivere reisbeschrijving is en als zoodanig in hoofdzaak van belang voor het gezelschap dat Nederland bezocht heeft. Integendeel is de reisbeschrijving meer de vorm, waarin het werkje gegoten is. De inhoud echter geeft een zeer nauwkeurige beschrijving van het hedendaagsche Nederland, waarbij er in het bijzonder voor is zorg gedragen, dat wat de Boeren wel het meeste belang zal inboezemen, ook het meest naar voren is gebracht.

De Zuid-Afrikaansche Boeren, die naar Nederland kwamen waren geen plezierreizigers, maar zakenmenschen, die zich wenschten op de hoogte te stellen van alles wat er in Nederland nieuws is op het gebied van landbouw, nijverheid en handel, ten einde daarmede zoo mogelijk hun voordeel te doen en ook de Afrikaner, die thuis is gebleven, stelt uit den aard der zaak meer belang in de hoedanigheden van het Hollandsch vee en de deugdelijkheid der Hollandsche landbouwwerktuigen dan voor het schilderachtige der Delftsche grachtjes of voor de kleeding der Marker visschers. Het boek moet dan ook in de allereerste plaats beschouwd worden als een leidraad voor de Afrikaansche zakenmenschen, die zich voor het aanknoopen van nieuwe handelsbetrekkingen, het vinden van een nieuw afzetgebied voor hun produkten, de invoering van technische verbeteringen in hun bedrijf, enz. enz. zouden willen in verbinding stellen met het nijvere Holland. In verband hiermede zijn in het boek vele tabellen en statistieken opgenomen, die den lezer een goeden kijk geven op den stand en de ontwikkeling der verschillende takken van bedrijf, terwijl voorts het werk talrijke adressen bevat van firma's, die op het een of ander gebied een eerste plaats innemen en waarmede zich dus de Afrikaner, wiens belangen op het zelfde terrein liggen, zou kunnen in verbinding stellen. Ten slotte bevat het boek een drietal kaartjes, waarvan een 'n aardig beeld geeft van de wijze, waarop Nederland in zijn voortdurenden strijd tegen de zee, gedurende den loop der eeuwen steeds meer grondgebied op het water heeft weten te veroveren, terwijl de beide andere ons een duidelijk beeld geven van de geaardheid van den Nederlandschen bodem en de wijze, waarop deze wordt gebruikt.

Generaal JACOBUS HERKLAAS DE LA REY. †

Door een noodlottig schot op de automobiel, waarin hij met Generaal Beyers op den straatweg bij Johannesburg reed, is de uit den Boeren-oorlog zoo bekend geworden Generaal De la Rey aan het Afrikaansche volk ontvallen.

Hij werd 22 Oct. 1847 te Winburg in den Oranje Vrijstaat geboren, in het Transvaalsche district Lichtenburg groeide hij op, werd er lid van den Volksraad en later Commandant van zijn district.

In den Boeren-oorlog heeft hij zich als assistent-Commandant-Generaal roem en eer weten te verwerven. Zijn schitterendste overwinningen behaalde hij in Febr. 1902 bij IJzerspruit op Kolonel Anderson en op 7 Maart kort voor den Vrede van Vereeniging bij Klerksdorp op Lord Methuen, die gewond in zijn handen viel maar dien hij de vrijheid hergaf.

Met Generaals Botha en De Wet bezocht hij na den vrede Europa om voor zijn verarmd volk de hulp der natiën in te roepen.

Oom Koos, zooals men hem vertrouwelijk noemde, had van deze drie het meest van den patriarch, bemind bij zijn volk dat hem eerde om zijn karaktervolle trouw en vromen zielenadel.

„Onverschrokken, nooit onvoorbereid" zoo was geheel zijn leven, zoo zal ook de Dood hem gevonden hebben.

Van de Boeken-Commissie.

Secretariaat:
244c Mathenesserlaan,
Rotterdam.

Adres van het Boekenhuis:
63 Van der Duynstraat,
Rotterdam.

Mobilisatie en Boeken-Commissie.

Dinsdag 4 Augustus had ondergeteekende in den namiddag het eerste kanonschot, dat den Europeeschen oorlog inluidde, in Zuid-Limburg hooren dreunen: de beschieting van de vesting Luik was aangevangen. Den volgenden dag onder kanongebulder vertrokken, had hij vier dagen later een bespreking met den heer Van Son, later met den Verbondsvoorzitter, waarna het plan kon worden vastgesteld, hoe de Boeken-Commissie het gemobiliseerde Nederlandsche leger (voor de vloot en de kustwacht zou „Onze Vloot" zorgen) van geschikte lectuur zou gaan voorzien.

Het Hoofdbestuur had een oproep in de bladen geplaatst en in een ommezien stroomden de voorraden toe: nimmer heeft het Boekenhuis zoo'n overstelpenden voorraad boeken en tijdschriften, los en ingenaaid, mooi en leelijk, van rijk en arm, van leden en niet-leden van het A. N. V., binnen zijn muren geborgen! Het was ermee, als in den tijd van den slag bij Duins van de matrozen, die dienst wilden nemen, gezegd werd: ze k w a m e n niet — ze v i e l e n erin — en bij tientallen! Uit Enschedé werden gezonden — door de goede zorgen van den heer Van Heerikhuizen, den secretaris Afd. A. N. V. — 57 kisten; uit Groningen, waar de Afdeelingssecretaris, de heer Van Ommen Kloeke, de toezending op zich genomen had, vele tientallen groote kisten. Het Leeuwarder Comité en tal van burgemeesters uit Friesland; Haarlem, Alkmaar, Den Haag, Rotterdam zelf niet het minst, en zeker meer dan honderd andere plaatsen uit ons land, zonden duizenden en nog eens duizenden boekwerken — zelfs kwam er een pakket uit Duitschland — van een Hollandsche generaalsweduwe. Ook eenige Afdeelingen en 't Hoofdbestuur van „Onze Vloot" zonden lectuur.

Onze hartelijke dank voor al die medewerking!

Intusschen was besloten om buitendien elke halve week een pak van eenige kilo's met couranten en losse tijdschriften aan de vaste forten te zenden. Want nu kwam het er op aan, met onzen staf medewerkers, tijdelijk met andere vrijwilligers aangevuld, in korten tijd flinke kisten met degelijke, liefst ingenaaide tijdschriften (in jaargangen gebonden) en tal van boeken gevuld, naar zoo mogelijk alle posten van militairen te zenden. De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht had, toen het Hoofdbestuur de diensten van het A. N. V. aanbood, de verschaffing van lectuur dringend verzocht en tevens een eerste lijst van adressen gegeven, die langzamerhand op allerlei wijzen is uitgedijd tot een, die op het oogenblik niet minder dan 188 namen bevat — waarbij niet eens kleine posten geteld zijn, van een man of wat, doch slechts detachementen, afdeelingen, grootere of kleinere, die een bezetting uitmaken. Forten, stellingen, liniën, garnizoenen, wachtposten, interneerings-depôts, afdeelingen van het Roode Kruis in Limburg, Militaire Huizen en Leeszalen en wat niet al — zouden wij gaan helpen!

Er is ontzettend veel te doen geweest om dat alles in orde te krijgen! Er werd uitgepakt en geschift; naar den binder gebracht — bij wagens vol — en gereed gelegd; bedankt en gevraagd; uitgelegd en besproken; geschreven en geseind en getelefoneerd... Op 10 Augustus ving de arbeid aan en achtereenvolgens op 13, 17, 24 en 31 Augustus, 3, 10, 16 en 24 September, 15, 21 en 31 October, gingen wagenladingen kisten, met het bekende merk: A. N. V. Nr...., naar de stations of de aanlegplaatsen der booten, om vandaar door het geheele land vervoerd te worden, van Maastricht tot Rottumeroog, van den Helder tot Aardenburg, van Hoek van Holland en Loosduinen tot Zevenaar en Pannerden.

Wij verzonden aldus tot heden 363 kisten, waaronder 16 kisten voor Belgische vluchtelingen, n.l. 10 in het Noorden, 4 in het Zuiden, en 2 voor vluchtelingen in Londen; terwijl onder de 363 tevens gerekend zijn 18 kisten voor afdeelingen Roode Kruis en interneerings-depôts, meest lectuur in vreemde talen. Ook zijn 29 kisten reeds voor de tweede maal naar een of andere bestemming gegaan.

Dus in drie maanden méér kisten dan anders in 3 jaar! Onze brieven-mappen waren nu in evenveel weken gevuld als anders in zooveel maanden! Wij verzonden eenmaal per militaire vrachtauto 57 groote en kleine kisten tegelijk!

Dit alles heeft — al hebben wij kosteloos vervoer — vele honderden guldens gekost, vooral aan bindloon. Het Hoofdbestuur schonk ons een vorstelijke buitengewone bijdrage en een enkele Afdeeling sprong bij — eens zelfs een Fort-cantine uit erkentelijkheid — bovendien gaven enkele onzer begunstigers een extragift, maar overigens moeten wij op onze eigen kas leven, en de nood der tijden is van dien aard, dat wij moeilijk op bijdragen van anderen durven hopen! Doch wel vertrouwen wij, dat alle leden en Afdeelingen nogmaals hun uiterste best willen doen — nu zij in het kort hebben kunnen lezen, wat er tot heden tot stand gebracht is — om ons nieuwe voorraden boeken en tijdschriften (N e d e r l a n d s c h e !) toe te zenden, want o n z e g e w e l d i g e v o o r r a a d i s b i j n a u i t g e p u t — en voortdurend komen nog nieuwe aanvragen in! En wij moeten toch ook bedacht wezen op het steunen van onze andere beschermelingen in Oost en West, die nu vrijwel in het gedrang gekomen zijn!

De gedachte, dat men dus doende opnieuw practisch en nationaal werk steunt, en de erkentelijkheid van het leger verwerft, stemme ieder gunstig!

VAN EVERDINGEN,

Directeur van de Boeken-Commissie van het A. N. V.

R o t t e r d a m, 4 November 1914.

NEDERLAND

Generaal J. C. SNIJDERS.
Opperbevelhebber van Neêrlands land- en zeemacht.

Ons Leger op de Grens.

Dezer dagen had ik het zeldzame voorrecht van een onderhoud met een Nederlander, die niet minder dan 84 jaar geleden zich als vrijwilliger opgaf, toen het vaderland in gevaar verkeerde.

T o e n was Corstiaan Hagers — aldus is zijn naam — een fleurig jongman van 19 jaar; n u had hij den patriarchalen leeftijd van 103 jaren bereikt, maar was nog frisch en gezond.

Toch niet zoodanig, of hij moest op mijn vraag, of hij, bij al dat oorlogsgedoe dat hij in dit jaar rond zich zag, nog lust zou gevoelen opnieuw dienst te nemen, glimlachend ten antwoord geven, dat ze op de grenzen niet veel meer aan hem zouden hebben.

Doch toen ik mijn vraag duidelijker stelde, en wel: of hij, wanneer hij nog in de fleur van zijn 19 jaren was, in deze ernstige dagen wederom soldaat zou willen zijn, knikte hij hartgrondig van ja. „'t Is de prettigste tijd van heel mijn leven geweest!" voegde hij er bij.

Het was eigenaardig om van dezen grijsaard, die vermoedelijk de laatste ridder van het Metalen Kruis is, zulk een getuigenis te vernemen.

Werkelijk de militairen uit dien lang vervlogen tijd werden niet verwend!

Met een geestdrift, waarvan we in deze dagen de waarachtigheid weer eens gevoelen, nu te avond of te morgen ons volksbestaan in gevaar kan komen, — hadden vele Nederlandsche jongelieden uit dien tijd gevolg gegeven aan het „te wapen!" van koning Willem I. Corstiaan Hagers, die door een ouderen broer vrij van dienst was, had niet achter willen blijven, hoezeer zijn vader, die zijn zoon nog te jong vond, er zich tegen verzette, en dan ook niet eer zijn toestemming gaf, voor en aleer een kapitein de verzekering gaf een oogje op den jongen gast te zullen houden.

Nu, van het tractement zou de jeugdige militair zeker geen kromme sprongen kunnen maken! Op Hagers' gezag deel ik mede, dat hij vier duiten in de vijf dagen kreeg, en, toen het naar de grenzen ging, 12 à 14 centen, waarvan nog de pijpaarde gekocht moest worden, welke men voor het withouden van een deel der uniform noodig had.

Blikken eetketels voer men niet bij de mobiele schutterij, waartoe hij behoorde. Zij kregen hun eten in rood-aarden pannetjes, en wat daarin opgedischt werd, heette ratjetoe.

Of daar goed wat vleesch in was? vroeg ik.

„Ze zeien van ja!" gaf hij schalksch ten antwoord. Maar bij de boeren in Brabant hadden onze krijgers 't niet kwaad, en hij, die zoowat kleermakerde, verdiende er nog een zoet duitje bij.

Edoch... toen hij, na een viertal jaren op de grens te hebben doorgebracht, naar huis terug mocht keeren, ging dat op 's lands kosten tot Breda en verder niet. Buiten die toenmalige vesting bevond zich een herberg, „de Blomkool" geheeten, en daar kregen ze hun afscheid. Hoe ze thuis zouden komen, moesten ze zelf verder maar zien.

In die dagen, toen de reisgelegenheden niet voor het opscheppen lagen, ging dat moeilijk genoeg. Vooral voor onze jongelieden, die den kant van den Briel uitgingen en daartoe eenige breede rivieren over moesten. In hun geldbuidel zag het er uit om er bij te snikken. Dat doe-je echter niet als je jong bent, een paar gezonde beenen hebt en altijd nog al vindingrijkheid genoeg in den bol om het „help je zelf" toe te passen.

Met die zachte, doffe oude-mannenstem, waarin altijd iets weemoedigs ligt, zei Hagers bij dit gedeelte zijner herinneringen:

„Dat was eigenlijk niet, zooals het hoorde; want wij hadden toch vrijwillig het vaderland gediend."

Wat niet wegnam, dat men voor den braven borst nooit de glorie had kunnen bederven: dat die jaren op de grenzen „de prettigste tijd van heel zijn leven" waren geweest. En dat zijn ze gebleven in de herinnering van den laatsten ridder van het Metalen Kruis.

Hoe geheel anders is het thans voor ons leger op de grens!

Zeker, in de jaren 1830 en '31 was er een groote geestdrift en kwamen jongelieden uit allerlei rang en stand vrijwillig onder de wapenen. Toch, we zagen het aan Corstiaan Hagers, werd op den duur het begrip s o l d a a t wederom teruggebracht tot dat van een persoon, die tot zekere minderwaardige kaste behoorde en eigenlijk buiten en beneden de bur-

germaatschappij stond. In den loop der jaren is dat heel wat veranderd. Zelfs de soldaat van het jaar 1870, toen eveneens ons leger mobiel verklaard werd en er door een paar maanden van inniger verkeer met de burgerij een betere waardeering ontstond, kan niet meer op één lijn gesteld worden met den soldaat van het jaar 1914. En al is het ideaal nog niet geheel en al bereikt, — de soldaat van thans is... de Nederlander onder de wapenen, in doorsnede zelfs het lichamelijk en geestelijk meest normale type van ons volk. De uniform is of wordt niet langer beschouwd als het kleed der afscheiding, maar der vereeniging. Het is niet meer de onmiddellijke opvolger van den huurling-soldaat, maar de Nederlander zèlf, die op de grens van het vaderland wéét, wat er te beschermen en te verdedigen valt.

En juist de Nederlander van dezen tijd heeft zóó ontzaglijk veel te verdedigen, dat zijn rustig standhouden op de grens door een latere objectieve beschouwing hooger in waarde zag gesteld worden dan een eigenlijk oorlog-voeren.

Het Nederland van het Gruweljaar 1914 is een eilandje der hope te midden van een zee van bloed. Telkens en telkens weer is het, of de vloedgolf aan komt zetten, geweldig, onweerstaanbaar, dreigend om vernietigend over ons lief eigen-tehuis heen te gaan. Waarheen dàn te vluchten? Tot wien dàn het uit te schreien, dat we menschen zijn, die willen leven stil en vreedzaam, tevreden met ons eigen volksbestaan?

We weten het niet!

Maar d i t weten we wel: dat nooit die vloedgolf, die nu van verre dreigend gromt, over het oude land der Oranje's en der de Witten, der Trompen en der de Ruijter's zal gaan, of zij zal eerst te overweldigen hebben de Wacht aan onze grenzen, de Wacht van dàt volk, welks kernspreuk eeuwenlang het I k z a l h a n d h a v e n ! is geweest; van dàt volk, dat wijken mocht voor het reuzengeweld der zee, maar, al wijkende, tegen haar dijken en dammen opwierp en ten slotte, haar overwinnende, toch weer voorwaarts rukte. De Wacht van dàt volk, dat tot zelfs in het teere helmplantje en het broze rietbosje van zijn duinen de middelen wist te vinden om háár onmetelijke macht te weerstaan.

De Wacht aan onze grenzen!...

In het Fransche tijdschrift l'I l l u s t r a t i o n van 8 Augustus, komt een aangrijpende plaat voor van een Fransch soldaat, een voorpost bij de Vogezen.

Heel de uitdrukking in dat gelaat en die houding is er een van: „Wee, die hier passeeren wil!"

Zóó... zou ik de Wacht op ònze grens niet in plaat brengen, indien ik teekenen kon.

Waarom niet?

Ook ònze Wacht staat toch afwerend daar, bereid tot zelfs het leven te offeren om iedere daad van aanval af te weren?

Zeker, dat is zoo! Het Nederlandsche volk, dat zich niet onder de wapenen bevindt, heeft daar het volste vertrouwen op. En... heel Europa weet het!

Maar om er zulk een voorstelling van te geven als in dat Fransche tijdschrift?

Neen!... Daartoe heb ik te vaak de bemanning van de reddingboot uit zien gaan!

Want door den loop der gebeurtenissen, is de taak van de Wacht op onze grens, die... van een redder geworden.

Over de bloedzee heen werd een kreet om hulp vernomen. Honderdduizenden leden er schipbreuk, verloren alles, en hadden toch nog iets kostbaarders dan have en goed te redden: het leven van vrouw en kinderen.

De vloedgolf spoelde die rampzaligen aan op de grenzen van het vaderland der liefdadigheid en der barmhartigheid.

O, voelt ge nu, waarom ik, als Nederlander, nooit de wachters aan onze grenzen met een dreigend, afwerend gebaar zou kunnen afteekenen?

Zij strekten immers de handen uit? Er viel immers te redden, te helpen, bij te staan?...

Ik weet niet, of in de maanden, die achter ons liggen, er ook gemord is in het leger op onze grenzen: de natuurlijke uiting van den vol-krachtigen man, die zich tot afwachten genoopt ziet, en, uit recht van zijn leeftijd, de loome rust haat.

Mòcht dit geschied zijn, dan hebben zij, die ginder op de grenzen meer dan eens het heimwee gevoelden naar huis en hof, naar vrouw en kind, een ontzaglijk groote voldoening gekregen.

Wat hun, al wachtende op hetgeen komen kàn, — en, God geve, nooit mòge komen, — als taak ter vervulling werd opgedragen, zal hun als iets heel mooìs bijblijven, het gansche leven lang.

En wanneer zij bejaarde menschen geworden zijn, al mogen zij dan ook niet zulk een leeftijd bereiken als de laatste ridder van het Metalen Kruis, dan zullen zij, op een vraag naar den tijd, dat zij onder de wapens stonden voor het vaderland-in-gevaar, eenzelfde antwoord geven als die honderdjarige oudstrijder.

Meer! Zij zullen zeggen: „Het was de nobelste tijd van ons leven!"

Want terwijl, als door booze machten, de volkeren van Europa tegen elkaar waren opgezet, elkaar trachtten te vernietigen, en, gelijk in alle oorlogen, de spiraal der beschaving tot een neergaanden kronkel dwongen, — mochten zij handhavers zijn der menschenliefde, medewerkers van al die grooten en kleinen, die in den loop der eeuwen zelfs in de schaduwen des doods niet en nooit gewanhoopt hebben aan het geloof, dat wij àllen broeders en zusters zijn, kinderen van éénen Vader.

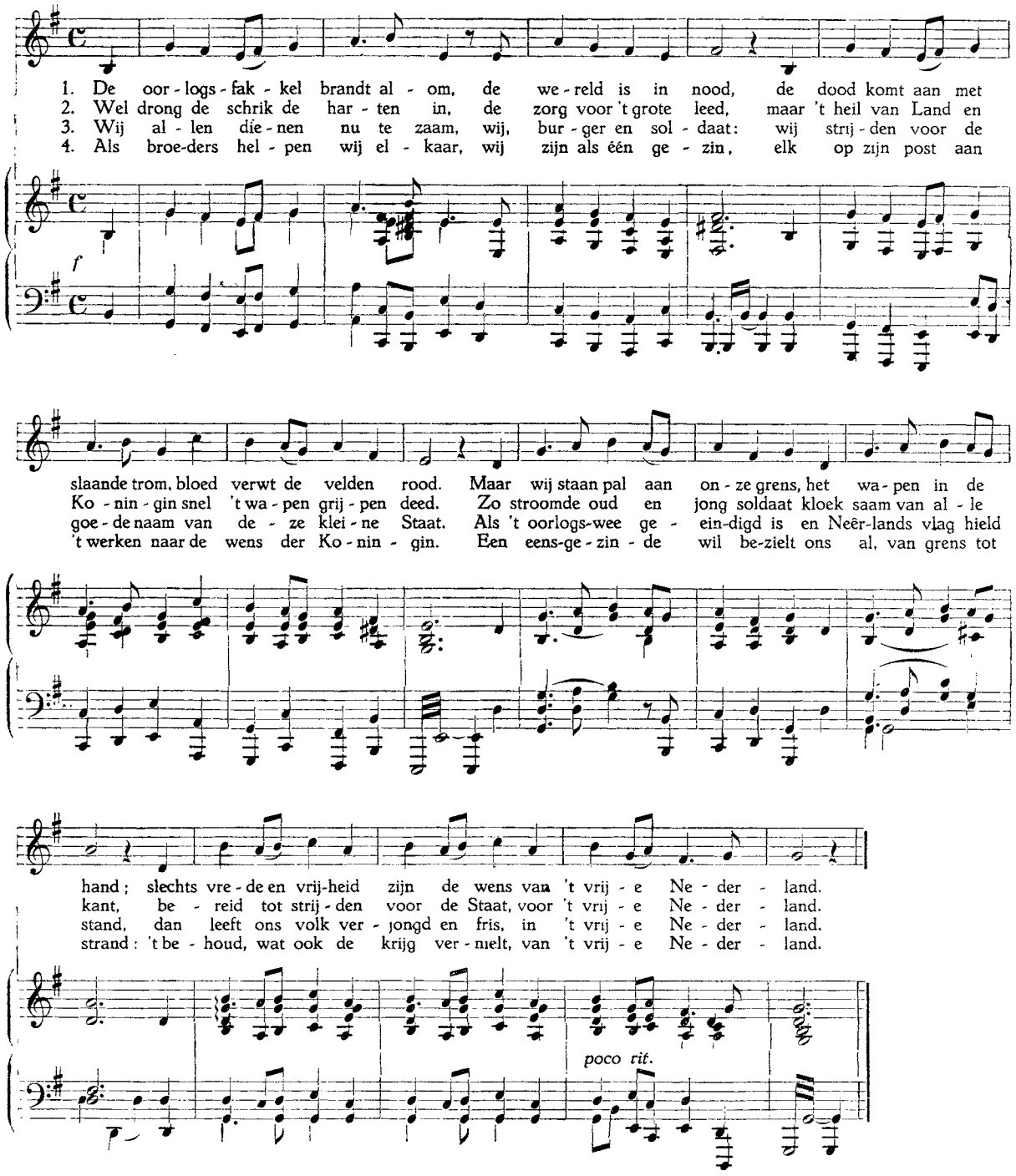
Wat de toekomst nog in haar schoot verborgen houdt, — we weten het niet. God helpe ons! Maar terwijl in ootmoed die bede over onze lippen komt, staat daar rustig en kalm de Wacht aan onze grens, de soldaat van Nederland, die naar oud-vaderlandschen trant stil-liefheeft zijn klein landje, maar ook de hand ter hulpe weet uit te strekken, evenmin vragende als de Samaritaan der barmhartigheid, wie de gewonde, de hulpbehoevende is, die aan komt spoelen uit de bloedzee van dit Gruweljaar.

B r i e l l e. JOH. H. BEEN.

MOBILISATIE-LIED.

Ernstig en vastberaden, maar niet langzaam.

Woorden van Dr. J. B. Schepers.
Muziek van Philip Loots.

Dit Lied is opgedragen aan mej. Mary Fleischmann te Haarlem, op wier verzoek het is uitgegeven en die de opbrengst zal gebruiken om hulpbehoevenden te steunen.

De prijs van het lied is 15 cent; het is alleen verkrijgbaar bij H. N. MUL te Haarlem, aan wie men postwissel of postzegels gelieve te zenden.

De orkestbegeleiding, voor symphonie-, harmonie- of fanfare-orkest, is bij den componist te Haarlem in bruikleen verkrijgbaar.

Het Lied staat oorspronkelijk in *bes*. — De Friesche tekst vindt men op blz. 223.

Het werk der Nationale Vereeniging voor den Volkszang onder de militairen.

Voor de Nat. Ver. voor den Volkszang, die een nieuwen tijd van bloei scheen tegemoet te gaan, en die in dit najaar een drietal afdeelingen hoopte rijker te worden, was het uitbreken van den oorlog een geweldige slag. Vóór alles was uitbreiding van het ledental noodig, en daarop viel thans — in deze ook uit geldelijk oogpunt zoo kommervolle dagen — niet of nauwelijks te hopen. Was er dus alle reden om in zak en assche te zitten, na de eerste spannende weken in Augustus, toen de kans groot bleek, dat wij niet in den krijg zouden worden betrokken, werd 't het Hoofdbestuur duidelijk, — mede door een opwekking in een onzer dagbladen, — dat er juist in deze dagen goed en nuttig werk te verrichten viel, dat geen met beklemde borst neerzitten thans het eenig doenlijke was, doch een uit onbeklemde borst zingen van de eigen liederen juist nu aanmoediging behoefde en dat er zich thans een schoone gelegenheid voordeed, de in forten en kleine plaatsen liggende militairen, die naar afleiding snakten, tot het zingen van goede liederen op te wekken, zoodoende het nuttige met het aangename vereenigend.

Terwijl de Vereenigingen „Volkszang" te Amsterdam en den Helder de forten der Stellingen om en bij die plaatsen voor hare rekening namen, en er liederavonden inrichtten, had de Nationale Vereeniging voor de rest van het land te zorgen. Haar betreurenswaardig klein ledental maakte het haar zéér moeilijk, dit op bevredigende wijze te doen, maar — de omstandigheden in aanmerking genomen —, kan zij toch niet zonder voldoening op het tot dusverre verrichte terugzien. Terwijl de afdeelingen te Leiden, 's-Gravenhage en Rotterdam aldaar liederavonden inrichtten, die te 's-Gravenhage — waar thans de nieuwe voorzitter Arnold Spoel tevens als leider zal optreden — bovendien in eenige dorpen in de omgeving, en die te Rotterdam, gesteund door het A. N. V., eveneens in naburige plaatsen, terwijl bovendien een clubje studenten, door deze afdeeling uitgezonden, in de forten der Stellingen Monden van de Maas en Hollandsch Diep het volkslied lieten hooren en er kwistig de liederbriefkaarten der afdeeling verspreidden, zorgde het Hoofdbestuur voor liederavonden in of bij de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, die van Amsterdam en Gorinchem uit bezocht werd; weldra tijgt ook Utrecht aan den arbeid. Leden te Nijmegen zorgden voor de forten Pannerden en Westervoort. Bovendien reisde de Haagsche zanger Van Trigt vele forten af en verspreidde er de door de Nat. Vereeniging uitgegeven „Liederbundel voor Militairen", bevattende een twintigtal liederen; de „Soldatencourant" zorgde voor de verspreiding van een duizend exemplaren dezer bundeltjes, waarvan onlangs het tweede vijfduizendtal is verschenen. Het Hoofdbestuur heeft zich verder in verbinding gesteld met verschillende provinciale commissies voor ontwikkeling en uitspanning der gemobiliseerde troepen; van enkele mocht het reeds steun ontvangen.

Hier en daar schijnt ook het A. N. V. in onzen geest werkzaam te zijn, o. a. de Afdeeling Deventer.

Naar aanleiding van pogingen, hier en daar in 't werk gesteld, onder de militairen, om een fanfarecorps op te richten, heeft het er in de „Soldatencourant" op gewezen, dat de Nat. Vereeniging kosteloos de partijen voor harmonie of fanfare van zes Nederlandsche Volksliederen beschikbaar stelt.

Moge een en ander goede vruchten dragen en tevens het besef wekken, dat steun aan deze Vereeniging ten zeerste aanbeveling verdient.

VLAANDEREN

Geen misverstand.

Voor al de Groot-Nederlanders is deze tijd er een van een pijnlijke beproeving. Zij voelen zich smartelijk getroffen door al het leed, dat over België in het algemeen, over Vlaanderen in het bijzonder gebracht is; zij voelen smart om het verlies van talrijke leden van den Groot-Nederlandschen stam, op onmenschelijke wijze gedood; zij voelen droefenis in hun hart om het vernietigen van monumenten die de eeuwen getrotseerd hadden, die een schakel waren van de overlevering van het Belgische volk en die voor de menschen van ons land waren als vleesch van hun vleesch en als bloed van hun bloed; zij voelen pijn om het vernielen van het kalme, vlakke land waar de heidebewoners in heiligen eenvoud hun rustig leven sleten en om het verwoesten van de mooie, bergachtige landschappen, waar het bestaan een ander karakter had, doch niet minder eenvoudig was.

En daarnaast voelen zij zich ook nog diep treurig aangedaan door dit eene: door het wantrouwen n.l. dat sedert het uitbreken van den oorlog in België ten opzichte van Nederland gewekt is. Het was een oogenblik van pijnlijke verstomming, toen men den 2den Augustus j.l. op de muren der stad Antwerpen in een officieele bekendmaking het bericht kon lezen, dat de Duitsche troepen Nederlandsch-Limburg bezet hadden, een bericht, dat later gelukkiglijk gebleken is verkeerd te zijn, maar dat toch onmiddellijk de vraag deed oprijzen, hoe het mogelijk was, dat Nederland zonder verzet den vijand over zijn gebied had laten gaan, hem aldus den opmarsch naar België vergemakkelijkend. En van daar tot de veronderstelling, dat er een overeenkomst, een geheim verdrag of wat dies meer bestond tusschen Nederland en Duitschland was maar een stap. Een onvriendschappelijke stemming ten opzichte van Nederland en de Nederlanders was daarvan het gevolg. Wel werd in een andere officieele bekendmaking getracht om den onaangenamen indruk die gewekt was

te niet te doen, maar het kwaad was gesticht en veel Nederlanders, zenuwachtig en ongerust geworden, verlieten het land, waar zij steeds zooveel gastvrijheid genoten hadden, met het onprettige gevoel, dat Nederland en het Nederlandsche volk zoo zeer misrend werden.

Persoonlijk hebben wij kunnen nagaan hoe groot het wantrouwen was, hoe onredelijk de argumenten waren die als grondslag van die verdachtmaking dienden. Het was alles niets meer dan veronderstellingen, welke onder het licht van een eenvoudige kritiek beschouwd, geen steek hielden en het voorhouden van enkele tegenwerpingen, die voor de hand lagen, waren voldoende om aan de wantrouwenden het zwijgen op te leggen. Maar toch!... Het wantrouwen was er nu eenmaal en het was geen gemakkelijke taak om het uit te roeien.

Geen enkel verwijt kon nochtans aan Nederland worden toegestuurd. Het officieele Nederland nam een onzijdigheid in acht, het door zijn plicht opgelegd. Voor dit Nederland mocht er geen aanleiding bestaan om meer sympathie voor België dan voor Duitschland te doen blijken. De pers, wanneer wij hier en daar een enkel blad of een enkel tijdschrift uitzonderen, nam een soortgelijke onzijdigheid in acht, alhoewel, voor zoover het ons onder de oogen gekomen is, sommige organen in een eenigszins bedekten, anderen echter in een onverborgen vorm hun sympathie voor België niet onder stoelen of banken staken. Maar wat het volk van Nederland betrof, dat niet aan zooveel omzichtigheid gehouden was, daarvan weten wij dat het geheel meevoelt met België en met het Belgische volk. Geen particulier schrijven heeft ons bereikt, of het bevatte een uiting van warme sympathie, van groote bewondering voor ons klein, maar dapper volk, dat zich met zulke zwakke krachten heeft durven verzetten tegen den overmachtigen vijand. En dat alles hadden wij willen uitschreeuwen over de daken, — en waar het mogelijk was hebben wij het gedaan, — om aan onze wantrouwende menschen te laten zien, dat het volk van Nederland met heel zijn denken en voelen aan hun zijde stond.

En toch smeulde het wantrouwen voort. Men had ergens gelezen, dat Nederland levensmiddelen uitvoerde naar Duitschland en men vond er een argument in tegen Nederland, vergetende, dat ook België en Engeland daarbij hun baat vonden. En het minste vergrijp door een particulier tegen de onzijdigheid begaan, alhoewel onmiddellijk door de overheid beteugeld, werd dadelijk uitgespeeld tegen het Nederlandsche volk. In het doolhof van het internationaal recht, in de kronkelende paden van wat daardoor al dan niet toegelaten was, kon de argelooze geest van het volk zijn weg niet vinden en oordeelende volgens het naakte feit, dat den schijn had in het voordeel van België's vijand te zijn, zag hij daarin een onvriendelijke daad ten opzichte van ons land.

Wanneer wij alles op den keper beschouwen, dan is er niets, hoegenaamd niets door Nederland gepleegd, dat als dusdanig kan worden gekenmerkt. En daarom stellen wij met smart vast, dat de huidige toestand tot zulk een groot misverstand aanleiding kon geven. Het zou betreurenswaardig zijn, dat onze menschen bleven voortgaan het Nederlandsche volk van iets te verdenken waaraan het hoegenaamd niet schuldig is en dat de Nederlanders, geprikkeld door dit op niets berustende wantrouwen, een verkoeling in zich zouden voelen oprijzen tegenover hen die blijk geven zoo weinig in hen te gelooven.

Het Groot-Nederlandsche stambewustzijn is nog een tengere plant, sedert betrekkelijk korte jaren boven den grond geschoten, nog niet bestand tegen de rukwinden van het ongeloof, nog niet in staat om de ijzige kou van het wantrouwen te tarten. En daarom moet alles in het werk worden gesteld om elk gevoel van achterdocht uit de harten van de Belgen, van de Vlamingen te rukken.

Want er bestaat geen reden voor!

Want wij voelen het, dat Nederland sympathiseert met ons, die onrechtvaardig en zonder dat wij er aanleiding toe gegeven hebben, werden aangevallen, alleen omdat wij geëerbiedigd wilden worden, omdat wij eerlijk en trouw wilden zijn.

Want wij zijn overtuigd, dat Nederland, dat een deel is van Groot-Nederland, treurt, omdat een deel van zijn geheel werd gekneusd.

Voor Nederland behoefde dit artikel niet geschreven te worden. Maar wel voor Vlaanderen om den twijfel te rukken uit de harten van hen die nog mochten gelooven, dat Nederland in voelen en denken niet aan onze zijde staat.

* * *

Dit artikel werd geschreven vóór den val van Antwerpen. Wat onmiddellijk daaraan is voorafgegaan: de uittocht van honderdduizenden, de hulp en liefdadigheid aan anderhalf millioen Belgen betoond zal wel den laatsten argwaan weggenomen hebben bij al wie niet onder de Belgen door franskiljonisme ongeneesbaar verblind is.

Aan de gevoelens van dankbaarheid, daarover bij ons volk gewekt, werd uiting gegeven in een adres aan H. M. Koningin Wilhelmina gezonden door Volksvertegenwoordigers Van Cauwelaert en Duysters en onderteekend door Graaf de Baillet Latour, senator en tal van advocaten, notarissen enz.

Het luidt:

„Aan
Hare Majesteit Wilhelmina, Koningin
der Nederlanden.

Mevrouw, Met al den verschuldigden eerbied bidden ondergeteekenden Uwe Majesteit de hulde te willen aanvaarden van hunne onbegrensde erkentelijkheid voor de liefderijke ontvangst en verpleging, welke honderdduizenden van hunne landgenooten in deze voor ons volk rampspoedige dagen in Uw gastvrij land hebben gevonden.

Geen loop van jaren zal uit de verbeelding van onze bevolking de herinnering weg kunnen vagen aan de helleweek van Antwerpen's beschieting en val, maar duidelijker nog zal de heugenis blijven

aan de nooit volprezen edelmoedigheid, met welke naar Uw allerhoogste woord en voorbeeld, Uw regeering, Uw leger, alle organen van openbaar bestuur, geheel het volk, zonder eenig onderscheid van stand noch gezindheid, de ontelbaren zijn ter hulpe gesneld, welke tot verbijstering toe door de hand der verschrikking geslagen, over alle wegen binnen Uw veilig rijk zijn gevlucht. Onafzienbaar was de nood van deze scharen, maar onuitputtelijk tevens de schatten van menschlievendheid, welke Nederland bereid hield. En niet alleen hebben tienduizenden Belgen, in den vollen zin des woords, het behoud van het leven aan het liefdadig Nederland te danken, maar tienduizenden ook de heropleving van hun geloof in het leven en de menschelijkheid.

Het zal een hartversterkende lezing zijn, wanneer in al zijn bijzonderheden het verhaal van dit éénig liefdewerk zal worden geschreven. Het zal een heerlijke bladzijde blijven in de zoo roemrijke geschiedenis van Uw Koninklijk Huis. Want te midden van de vele zorgen, welke Uwe Majesteit voor het welzijn van het eigen volk omringen, heeft Uwe Majesteit de noodlijdenden niet vergeten, welke in Nederland het reddingshuis zouden zoeken, en in een gebaar, waarvan wij nu eerst al de grootheid beseffen, in Haar laatste Troonrede op voorhand welkom geheeten op Nederland's veiligen bodem. En toen ze in onmetelijke drommen zijn aangewoeld, is Uwe Majesteit Haar milddadig volk in liefdegiften voorgegaan, en Zijn Koninklijke Hoogheid de Prins, Uw Doorluchtige Gemaal, Hare Majesteit de Koningin-Moeder zijn in hoogsteigen persoon onze gekwetsten, zieken en armen gaan bezoeken en sterken.

Heb dank, Mevrouw, voor al de weldaden, welke aan ons arm volk door Uwe koninklijke goedheid zijn bewezen; heb dank, door ons, in den naam vooral van dezen die hun innige gevoelens niet vermogen uit te spreken, van de stilgelaten moeders en de machtelooze kinderen, die alleen kunnen weenen en bidden naar God voor het geluk van Uwe Majesteit, van Uw Koninklijk Gezin en Uwe natie.

Trouw staat Uw dapper volk, te land en te water, met het zwaard in de hand te waken om zijn geliefde Vorstin en Haar Troon, te waken over de eer en de onschendbaarheid van Uw rijk. Maar door zijn groothartige menschlievendheid heeft Nederland, in deze dagen, meer gewonnen dan een slag met de wapenen. Het heeft de blijvende erkentelijkheid verworven van een broedervolk, de bewondering afgedwongen van alle oorlogvoerenden en den zegen van omhoog over zich gehaald. In deze teekenen moge Nederland veilig blijven en gespaard van alle oorlogswee, het moge, ongetelde jaren nog, in klimmenden voorspoed blijven voortleven onder het wijs beleid van zijne hooggeroemde Koningin."

BLADVULLING.

Gelezen op een scheurkalender-blaadje:

Het bewijs, dat een vreemd woord geen heldere voorstelling in ons opwekt is hierin gelegen, dat wij dingen, die wij ons schamen te zeggen, altijd vreemde namen geven.

ZUID-AFRIKA

Mr. LOUIS FRANCK.

Zuid-Afrikaansche Brieven.

XXIV.

Pretoria, 30 Juli 1914.

Een machtig redenaar.

Wij hebben den heer advokaat Louis Franck in ons midden gehad. Gisterenmorgen heeft hij Zuid-Afrika weder verlaten om naar de Congo te gaan, wat heel, heel jammer is, want zijn bezoek heeft veel goed gedaan. Den dag na zijn rede heeft een Afrikaner — een der taalparticularisten, zooals de voorstanders van de Afrikaansche taalbeweging kunnen heeten — heel den dag in een geestdriftige opwinding rondgeloopen en aan ieder verteld hoe machtig en aangrijpend die mijnheer Franck praat. Zelfs in de tram zette hij het gesprek voort en daar zat een Afrikaansche rechtsgeleerde die een beetje cynisch deed en opperde dat je eigenlijk bij een advokaat die goed redenaar tevens is, nooit weet, of hij het oprecht meent of niet. Toen werd de ander kwaad en zei dat je bij meneer Franck voelde dat het alles echte, onbaatzuchtige liefde voor zijn taal was. Een man als Franck kon aan de Fransche zijde veel meer verdienen en veel meer eer en roem behalen dan aan de zijde van het arme Vlaamsche volk. Het ongeluk was dat juist het geld en de wereldroem overal altijd aan de zijde van de machtigsten waren. En toen volgde er een verontwaardigde uitval tegen de men-

schen die altijd bedachten aan welken kant het het voordeeligste was. Het gesprek werd voor den advokaat, die het mijns bedunkens lang niet zoo kwaad gemeend had als de ander het opnam, minder aangenaam, en blij was ik dat het uitstappen van een der twee aan de halte een einde maakte aan het gesprek. Teekenend was dit vooral voor den indruk dien de redevoering van den heer Franck hier heeft gemaakt. „Als wij twee van zulke patriotten met zooveel gaven van hoofd en hart hier hadden", zei mij een Afrikaner, „zouden wij gauw in de goede richting zijn met onze nationale beweging". En staatsprocureur Beyers, die de vergadering hier te Pretoria voorzat, verklaarde, dat mannen als Franck nu en dan eens moesten uitkomen om ons wakker te schudden, want de spreker wist niet of het de zon was of de warmte die ons hier in Zuid-Afrika slaperig maakte. En aan Dr. N. M. Hoogenhout had een vriend uit Stellenbosch geschreven: „Als wij zes van zulke sprekers in Zuid-Afrika hadden, zou binnen een jaar tijd niemand meer slaperig zijn in ons ou land."

Als een stormwind is de heer Franck door Zuid-Afrika getrokken, te Kaapstad bleef hij het langst, te Stellenbosch slechts enkele uren, te Pretoria twee nachten en een dag, te Johannesburg nog korter en te Kimberley eveneens slechts 24 uur. Maar als een stormwind heeft hij nieuwen frisschen adem gebracht in ons leven. Voor het eerst sedert langen tijd zeker hebben Afrikaners, Hollanders en Vlamingen den avond dat de heer Franck hier sprak, gevoeld dat zij tezamen hoorden. Nog nimmer heb ik hier zulk een broederlijke, prettige stemming bijgewoond tusschen Hollanders, Afrikaners en Vlamingen. Natuurlijk, het gesproken woord is vluchtig en vervluchtigend, lang zal het niet beklijven, en een rede van den heer Franck, neergeschreven, verliest tachtig percent van haar waarde. De gloed en de geest en de kleur van zijn gesproken woord kan men in een krantenverslag niet weergeven. Maar iets blijft er toch van. Men heeft hier in de eerste plaats weer eens gehoord, hoe mooi het Hoog-Hollandsch is als het goed, zuiver wordt gesproken. Alle Afrikaners in de zaal waren daarover opgetogen en de Vlamingen — de weinigen — waren trotsch dat het een landgenoot was die daar zoo machtig het woord had gevoerd. Men heeft vernomen dat de Vlamingen een Hollandsch spreken dat met zijn eigenaardige uitdrukkingen, met zijn bonter kleurenklank dan het Hollandsch van Holland, toch in kern en wezen een is met het Nederlandsch; dat de Vlamingen, zooals de heer Franck het met sierlijk gebaar zeide, niet met den hoed in de hand vragen of zij mogen worden toegelaten in het huis van het Nederlandsch, doch hun recht tot toegang doen gelden door de meesterwerken hunner schrijvers, zooals ook de Afrikaners daar volle recht hebben op een plaats.

Ons Land noemt in een verslag van meer dan vijf kolommen de rede van den heer Franck boeiend en machtig. De Volkstem spreekt van een schitterende rede.

Te Kaapstad was de plaatselijke Afdeeling van het A. N. V. in samenwerking met de Afrikaanse Taal-Vereniging en de Afr. Christelijke Vrouwen-Vereniging, de gastvrouw. Ook te Stellenbosch trad hij voor de Afdeeling van het A. N. V. op. Hier te Pretoria was de heer Franck gast der pas gestichte vereeniging tot Intellektueel Verkeer en Ontspanning onder Afrikaners, welke vereeniging de medewerking had ingeroepen van alle plaatselijke Hollandsche en Afrikaansche vereenigingen. Er was voor deze ontvangst groote geestdrift, vooral onder de Afrikaners, die het bezoek van den heer Franck zeker niet spoedig zullen vergeten. Onze pers, zoowel in de Kaap als hier ter stede, heeft veel aandacht aan dit bezoek gewijd. De Volkstem gaf een lang artikel over de nationale en staatkundige figuur van den heer Franck, Ons Land wijdde een hoofdartikel aan hetgeen hij te Kaapstad had gezegd over het taalparticularisme in Vlaanderen en de les die daaruit voor Zuid-Afrika is te trekken, en onze Engelsche collega's hebben eveneens allen het bezoek van den internationalen rechtsgeleerde en bekwamen parlementairen leider in vleiende bewoordingen aangekondigd. De Cape Argus had een personderhoud met hem over de taalbeweging in Vlaanderen en de regeling van het taalvraagstuk in de Congo.

Natuurlijk stond de heer Franck met zijn opvattingen omtrent het taalparticularisme tegenover de voorstanders der Afrikaansche taalbeweging. Hij onthield zich van in bizonderheden in te gaan op deze beweging, roerde ze zelfs niet met een woord aan, maar hij hield den Afrikaners den spiegel van West-Vlaanderen voor en vertelde hoe het daar met die beweging was gegaan.

De Afrikaners, die voorstanders zijn van de Afrikaansche taalbeweging, begrepen de waarschuwing en de les wel, en zij schroomden niet in de rustpoos — het is de eerste maal dat ik dit woord hier op een programma gebruikt zie — en na afloop van de samenkomst met den heer Franck over deze kwestie een gesprek te beginnen. Onze spreektaal verbastert, hoorde ik er een zeggen, en daarom moeten wij die spreektaal verbeteren, verrijken en effenen, en dit kunnen wij alleen doen door het Afrikaansch op de lagere scholen te doen onderwijzen. Ge kunt het alleen doen door goed Nederlandsch te laten leeren, was het bescheid van den heer Franck. Maar 95 tot 97 percent van onze kinderen verlaten de school vóór den vijfden standaard, verweerde zich de Afrikaner, en het is een Danaiden-werk om hun in dien korten schooltijd eenige redelijke kennis van het Hoogh-ollandsch bij te brengen, zoodat zij het voldoende kunnen schrijven, laat staan spreken.

Een ander weer had het over de zelfstandigheid als taal van het Afrikaansch, dat zich sedert twee eeuwen zonder steun van Holland had ontwikkeld geheel in eigen richting en naar eigen behoef. Maar wat ik heb hooren spreken door Afrikaners en wat ik heb hooren voordragen door hen, is Nederlandsch, verzekerde de heer Franck.

En zoo was het voortdurend door. Wrijving van gedachten was er tusschen de Afrikaners en den heer Franck, wien de Afrikaners hun vertrouwen gaven,

niettegenstaande de korte kennismaking, omdat zij in hem voelden een eerlijk patriot, een man vol liefde en geestdrift voor zijn taal en volk.

Dit bezoek heeft goed gedaan. Ik herhaal het. Alleen betreur ik het dat sommige tegenstanders van de Afrikaansche taalbeweging, met zekere blijdschap aan de Afrikaners komen vertellen: „Hij heeft jelui leelijk de waarheid gezegd." Dergelijke uitdrukkingen zijn in lijnrechten strijd met den geheelen geest van het betoog des heeren Franck, die in den meest vriendschappelijken zin heeft gewezen op het geschiedkundig verloop van het taalparticularisme in Vlaanderen zonder ooit de bedoeling of het opzet te hebben gehad om den Afrikaners de waarheid te zeggen, laat staan dit „leelijk" te doen.

OU BOET.

Louis Franck te Kaapstad.

Het was een onvergetelike avond. De heer Louis Franck van Antwerpen, de bekende leider der Vlaamse Beweging, was, op weg naar de Belgiese Kongo, zo goed ons enige uren te schenken van de korte tijd, die hij zich in dit mooie gedeelte van Afrika kon ophouden en heeft ons verteld van de Taalstrijd in zijn land.

Onze oprechte dankbaarheid heeft hem voor zijn opoffering beloond. Of was 't voor hem wel een opoffering ook hier mede te kunnen werken tot behoud en uitbreiding van onze taal en tot nauwere aaneensluiting tussen stamverwanten, waar zijn geestdriftige en zielvolle woorden toe opwekten.

Ik heb zelden zo'n gespannen aandacht gezien als er die avond was en 't langdurig en daverend applaus toonde, dat er ook in deze Engelse uithoek van Zuid-Afrika nog geestdrift is voor de Hollandse taal en Hollandse zaak, als men ze maar weet op te wekken.

„Hadden we maar zo'n spreker hier!" merkten verschillende mensen op, „hoevelen die nu onverschillig indutten, zouden dan mede opstaan en strijden voor hun taal, niet alleen en in de eerste plaats voor de uitvoering van de taalwetten, maar strijden voor de zuiverheid van de taal zelf, 't vermijden van anglicismen en 't gebruik van zoveel Engelse woorden.

De heer Franck zei dan ook terecht: „Wilt ge dat Uw taal leeft, spreekt ze dan, spreekt ze vooral in Uw huis. Een taalwet is een dode letter, als ge dat niet doet!"

Er waren er, vrees ik, velen onder 't gehoor, zowel Nederlanders als Afrikaners, voor wie deze opwekking niet overbodig was. Moge de waarschuwing hem nog lang in de oren klinken! De tijd zal ook hier komen, evenals in Vlaanderen, dat zij, die meenden wijs en verstandig te doen met hun taal en nationaliteit op te geven, bedrogen zullen uitkomen.

De Afrikaner begint te voelen, dat hij zich slechts als A f r i k a n e r tot zijn volle kracht zal kunnen ontwikkelen door middel van zijn eigen taal. Het is de plicht van de Nederlander hem te helpen waar hij kan, van de Nederlandse boekhandel (een winstgevende plicht!) zijn afzetgebied hier uit te breiden.

Het zal nog heel lang duren voor de Afrikaanse letterkunde voldoende voorziet in de behoefte aan leesstof en ook Afrikaanse schoolboeken worden niet in een ommezien geschreven, tenminste geen goede.

Mochten er meer zulke sprekers als de heer Franck uit Nederland of Vlaanderen naar ons over komen om er ons aan te herinneren, dat we allen behoren tot de oude Nederlandse stam, die zoals de heer Franck opmerkte zovele grote mannen heeft voortgebracht en nu zo aan 't herleven is, dat we er trots op mogen zijn ertoe te behoren.

Onze voorzitter, Dr. R. Fruin, die de Vlaamse spreker inleidde, gaf eerst een overzicht van 't doel en de strekking van het Nederlands Verbond, de klemtoon leggend op het Algemeen dat aan 't Nederlands voorafgaat en de afwezigheid van alle kleinheid en bekrompenheid en wekte de aanwezigen op toe te treden als lid.

Daar er 4 à 500 belangstellenden waren opgekomen en onze Afdeling nauweliks 100 leden telt kan aan deze oproep nog worden voldaan.

Sedert het optreden van het nieuwe bestuur hebben wij 3 avonden gehad met een Nederlandse, Afrikaanse en Vlaamse spreker. Dr. Van Braam gaf ons een interesante lezing over Goethe's Faust.

Oud-President Reitz sprak in 't Afrikaans over Zuid-Afrikaanse Poëzie, een onderwerp, dat onze altijd belangstellende en geestdriftige ere-voorzitter met grote liefde behandelde.

Beide bijeenkomsten waren goed bezocht.

Wij hopen, dat er voor de volgende nog meer belangstelling zal zijn; een Hildebrand-avond staat ook op het program.

W. MAAS.

Uit een brief [1]).

De geest getuigde in langen tijd niet en mijn heele correspondentie heeft stilgestaan uit gebrek aan stof en stijl.

Maar ik zou toch boven alles slap moeten zijn, als de ontmoeting met den heer Franck deze week mij niet tot schrijven bracht en eenmaal met de pen in de hand zal er nog wel iets anders ook op 't papier komen.

Mijn man spookte dien Dinsdagmorgen al vóór zessen, en dat nu 't pas om half acht licht wordt, en was dan ook al terug uit de Dokken, toen de feestcommissie ter begroeting afreed. Wij ontmoetten den gast 's avonds aan een maaltijd bij Pres. en mevr. Reitz, maar ik had dien avond weinig meer dan een alleroppervlakkigsten indruk. Eigenlijk bleef dat nog zoo, toen ik den volgenden middag, waar een groepje Hollanders hem te gast hadden vóór de spreek-

---

[1]) De schrijfster zal grappig schrikken als zij een stuk uit haar brief zoo klakkeloos ziet gedrukt. Maar boos zijn zal zij niet; zij zal met evenveel pleizier zich zelf herlezen, als anderen het haar voor het eerst zullen doen Een groet van Dordt naar Kaapstad!

beurt in Kaapstad begon, zijn tafelbuur was. Vandaar naar de zaal, die zóó gekozen was, dat er een 600 menschen konden zijn, en 100 er niet te ellendig zou staan.

De 600 waren er, dank zij de onvermoeide pogingen van juffrouw Maas [1]), die wij natuurlijk niet genoeg waardeeren, omdat ze te goed is — maar die nu toch deze voldoening had.

En toen kwam na een inleiding van Dr. Fruin en na „de Vlaamsche Leeuw", gezongen door den Vlaam Cuchet en zijn vrouw, de spreker.

Op het podium zaten Pres. Reitz (A. N. V.), Adv. De Waal (A. T. V.), J. A. C. Graaff, (Minister), mevr. Roos (A. C. V. V.), Dr. Fruin (A. N. V.) en nog verder naar rechts de heeren v. d. Horst (A. T. V.) en Huisman (A. N. V.). Dit was het eerste vereenigd op-een-podium-zitten van de Afr. Taalvereeniging, het Alg. Ned. Verbond en de Alg. Chr. Vrouwen Vereeniging.

De heer Franck begon dadelijk met de Vlaamsche Beweging, hoe in 1830 alles tegen haar was, — als ooit krachten tegen een taal waren saamgespannen, dan waren het de verschillende stroomingen, die 't Fransch voortstuwden enz. enz. Maar die nu vóór ons stond beschikte ook over alle krachten en de heele zaal dreef mee op dien stroom.

Het leek als redenaarsuiting volmaakt. Schudde hij niet alle feiten en argumenten uit zijn mouw, kregen wij niet op 't moment zelf vertrouwen in 't onomstootbare van wat hij zei, dacht niet iedereen, dat alles glashelder was en toch was alles, wat hij besprak uit landen, toestanden, verhoudingen, waarvan de groote „men" zooveel weet, dat Antwerpen's Burgemeester den volgenden dag in de krant Van Nieuwendijk heette!

Volgde niet iedereen hem in elk gebaar en wist niet iedereen later, hoe hij meebewoog met zijn woorden, en hoe 't woord, dat niet verstaan was, aangevuld werd door de uitdrukking van den heelen persoon? En hoe werkelijk voerde hij al zijn argumenten òp tot al de lagere, met 't gewicht dat ook die in de schaal leggen, overtroffen en bevestigd werden door de hoogere en hoogste. Het is niet de vraag of hier van kansel en podium wel eens meer gezègd wordt, dat er datgene bestaat, wat boven „cash en cheques" gaat.

U weet, hoe 't is — men hoort het, maar men gelooft het niet. Er klinkt niets mee in de schare. Het leven is dikwijls beter dan de leer, maar het betere uit zich niet, wat zich naar buiten 't meeste toont is cynisme.

Maar deze man nam ze allen met zich (of bijna allen) en voor een uur althans gloeiden wij allen van een zuiver geloof, hoop en liefde in en voor de oude taal, maar de sterkste van deze de liefde.

De roes is voorbij. Het was bijna te kort. Maar de herinnering zal niet gauw verflauwen.

---

[1]) Bedoeld wordt natuurlijk mej. Wilh. Maas, schrijfster van de Kaapsche Afdeeling van het A. N. V. Red

OOST-INDIË

Afdeeling Buitenzorg.

Wij ontvingen het gedrukte verslag over 1913 van deze Afdeeling.

Wij vermelden er uit, dat er twee avonden voor de leden gegeven werden, en dat het aantal leden, ook door toevoeging der Soekaboemische Verbondsleden aan de Afdeeling, steeg van 64 tot 104.

De lichtbeelden-commissie hield echter wegens gebrek aan geldmiddelen op, te bestaan.

Aan het verslag over het Volksleesgezelschap en de Boekerij ontleenen wij de mededeelingen, dat hoewel de instelling, die van 1 Maart 1911 bestaat, nu vrij wel op eigen beenen kan staan, zij toch gaarne steun zal ontvangen, om de boekerij wat te kunnen aanvullen en vernieuwen vooral; dat er gemiddeld 92 leden zijn, en dat de boekerij thans 2200 boeken heeft, die voor 5 cent per week en per deel worden verhuurd.

Het verslag van de Nederlandsche leergangen, dat vrij uitvoerig de wisselingen en tot nu toe bereikte uitkomsten bespreekt, wekt de meening dat die leergangen veel goeds kunnen uitwerken, vooral voor diegenen onder de Inlanders, welke niet bepaald eene opleiding voor een Gouvernementsbetrekking ontvangen, maar voor wie toch de kennis van de Nederlandsche taal een belangrijke aanwinst kan zijn, om zich te ontwikkelen en verder te komen. De commissaris voor de leergangen, de heer P. J. Gerke beoogt ook, ze dienstbaar te maken voor de opleiding tot het klein-ambtenaarsexamen, zooals het reglement voor de leergangen dit voorschrijft.

De heeren H. J. Drost, onderwijzer aan de Muloschool en A. van Straten aan de 2de school, beiden te Buitenzorg, wijdden zich aan het onderwijs der leerlingen.

Aan de verslagen zijn nauwgezette geldelijke verantwoordingen toegevoegd.

Vereeniging ter behartiging van de belangen der Inlandsche vrouw.

Uit de toezending van een maandblad Poetri Mardika (Vrije vrouw) blijkt ons, dat er eene vereeniging, van denzelfden naam, te Batavia bestaat, die wil werken in den geest van Kartini. Zij is erkend als een zelfstandig onderdeel van de Afdeeling Boedi Oetomo te Batavia en had op 31 Maart 1914 een 60-tal leden.

Het bestuur en de redactie van het orgaan, bestaat voor een groot deel uit mannelijke leden, omdat er nog niet genoeg vrije vrouwen zijn, die zich aan de, voor Indië nog nieuwe, leer wijden.

Het blad verschijnt den 15den van elke maand, gedeeltelijk in het Maleisch, gedeeltelijk in het Nederlandsch.

Zoo bevat het ons toegezonden nummer een artikel van den redacteur-administrateur Abdoel Rachman: het lot van de vrouwen; voorts een reeks spreuken en morgengedachten.

Het wordt gedrukt op de drukkerij Boedi Oetomo te Soerakarta.

Het Nederlanderschap in Indië.

In de Semarangsche Locomotief van 12 Juni werd de vraag gesteld of het niet op den weg ligt van het A. N. V. er voor te waken dat de Regeering zorge, niet door lastige voorschriften Nederlanders als onderdanen te verliezen.

Naar het ons voorkomt zijn de bepalingen in Indië, betreffende de toelating van niet-ingezetenen en de verkrijging van het ingezetenschap — in 1911 en volgende jaren op nieuw geregeld — over het algemeen goed en niet onbillijk; de Indische Regeering moet kunnen toezien dat noch ongewenschte, noch armlastige personen zich, onder den dekmantel van hun Nederlanderschap, in Indië kunnen vestigen. Dat de uitvoering der betrekkelijke ordonnantiën wel eens wat te wenschen overlaat, is natuurlijk wel mogelijk, maar daarover is in Indië met meer vrucht te oordeelen dan hier. Het zou dus de zaak zijn van Groep Nederl. Indië daarop een wakend oog te houden. Op blz. 88 van No. 7 van Tropisch Nederland is de kwestie ook besproken en geoordeeld dat er geen reden is, voor moeielijkheden in de toepassing te vreezen.

Tropisch Nederland Nos. 6, 7 en 8.

Het Juni-nr. bevat de verslagen, waarvan reeds melding werd gemaakt in blz. 155 en 156 van Neerlandia '14 (Juli-nr.); voorts het verslag eener bestuursvergadering van de Afd. Batavia, waarin de onderwerpen: inlandsche- en volksleesgezelschappen, zoomede leergangen in de Nederl. taal voor volwassen Inlanders de hoofdpunten van bespreking uitmaakten.

Onder het hoofd: Associatie-vreezen wordt de briefwisseling tusschen Nederl. en Inlandsche jongelieden, naar aanleiding van een artikel in de Locomotief daarover, besproken, waaruit blijkt dat de redactie van Trop. Nederland het aangeduide gevaar niet groot acht. Blijkens eene mededeeling op blz. 190 van Neerlandia '14 (Aug.-nr.) is de aandacht van het Hoofdbestuur op het onderwerp gevestigd.

Ook het Juli-nr. brengt ons jaarverslagen van de Afdeelingen Semarang en Buitenzorg. Het eerste loopt vooral over gehouden voordrachten en over het volksleesgezelschap, dat te Semarang met moeielijkheden te kampen heeft; het ledental dier Afd. nam toe van 102 tot 118. Van de Afd. Buitenzorg wordt elders in dit Neerlandia-nr. reeds melding gemaakt, doordien de verslagen dier Afd. ons reeds in Aug. werden toegezonden.

Belangrijk is hetgeen over de Bataviasche Kartinischool wordt meêgedeeld. Deze school, evenals de gelijknamige te Semarang, een uitvloeisel van de te 's-Gravenhage gevestigde „Vereeniging Kartinifonds" stelt zich ten doel het vormen van Inlandsche meisjes uit den gegoeden stand tot degegelijke huismoeders. Op Goenoeng Saharie werd een vrij geschikt gebouw gehuurd; mevr. A. C. Keen werd benoemd tot schoolhoofd, met mejuffr. Sabaroeddin, dochter van den Wedana te Weltevreden, tot helpster; door middel van een op 8 Nov. '13 met twee andere vereenigingen gehouden fancy-fair, waarvan de opbrengst voor de Kartinischool ± *f* 1640.— bedroeg, werden de geldmiddelen voldoende versterkt, zoodat tot de opening op 11 Jan. '14 met 74 leerlingen kon worden overgegaan *).

Onder het hoofd Leestafel worden artikelen uit de Locomotief besproken of aangehaald; in het stukje Klein Nederland? wordt de kwestie van het ingezetenschap van zich in Indië gevestigd hebbende Nederlanders behandeld en de meening uitgesproken dat het, met de in het Semarangsche blad genoemde bezwaren wel zoo'n vaart niet zal loopen; onder Nederlanders in den vreemde wordt 't een en ander gemeld uit België, en uit Noord- en Zuid-Amerika, betreffende getalsterkte en opgerichte scholen; uit een mededeeling Internaat voor studeerende Inlanders wordt vernomen, dat, ten behoeve van inlandsche studenten aan instellingen voor hooger onderwijs te Batavia, Buitenzorg en Soerabaja, ook door tusschenkomst eener commissie in Nederland reeds aanzienlijke bedragen zijn bijeengebracht. Te Batavia zal nu een internaat geopend worden.

In No. 8 wordt de kwestie Jan van Riebeeck's grafsteen nog eens van alle kanten bekeken en tot de slotsom gekomen, dat de Regeering voor de overbrenging naar Zuid-Afrika, geen verwijt kan treffen. Een artikel over het kleinambtenaarsexamen te Batavia overgenomen uit *de School* bepleit belangrijke wijzigingen in het afnemen van en het toelaten tot dat examen. In Oudgasten en baren vindt men nog eens een praatje over dat reeds vele malen elders behandelde onderwerp.

De vele bladzijden in de drie nummers gewijd aan de Inlandsche en de Chineesche pers achtereenvolgens over de maanden Maart tot Mei verschenen, zijn belangrijk en leerzaam; die rubriek is te veelzijdig en uit te veel kleine berichten samengesteld om er een beknopt overzicht van te geven; maar de daaraan bestede arbeid is wel zeer nuttig voor het verkrijgen van een inzicht van 't geen er onder Inlanders en Chineezen in den Archipel omgaat.

---

*) Leden betalen ten minste *f* 2.— per kwartaal; donateurs zijn zij die minstens *f* 3.— per kwartaal storten. Men is lid of donateur voor z'n leven door storting in eens van *f* 150.— of van *f* 300.—.

Bevordering van kennis der Ned. taal.

Ook de Inlandsche ambtenaren in Lamongan (Soerabaja) schijnen volgens Ind. persberichten een vereeniging te hebben opgericht, die almede bevordering van de kennis der Nederl. taal op het oog heeft. Zij telt 170 leden, maar behelpt zich, bij gebreke van een Europ. onderwijzer waarvoor de noodige fondsen nog niet aanwezig zijn, met Inlandsche werkkracht.

Jantje Cordaat en Tropenwee.

(Ingezonden.)

In het te Semarang verschijnende dagblad De Locomotief van 6 Maart l.l. verscheen een artikeltje dat ons door een medewerker in Indië ter overneming werd aanbevolen „om den verkwikkelijken geest van Jan Cordaat, die er uit spreekt en omdat het misschien de aandacht van onze lezers in het moederland kan helpen vestigen op de groote nationale taak, die daar in het Verre Oosten voor jong-Holland te verrichten valt."

Dat artikel is te lang om het in ons Verbondsblad over te nemen, maar wij vestigen er de aandacht op en willen trachten heel in 't kort den zin er van weer te geven.

Abr. Exodus wijst dan in De Locomotief op het verschijnen in de Nederlandsche bibliotheek van het boek „Tropenwee" van Henri van Booven en ziet daarin een poging om bij den Hollandschen kleinen burger afkeer voor 't „apenland" op te wekken.

Hij voert de bekende vrouwelijke figuren door Multatuli in Woutertje Pietersen geteekend, sprekend in, om te laten zien hoe in die kringen over onze Oost gedacht wordt en zegt dan spottend:

„Ze hebben daar in Holland in Pennewipsche en Stoffelsche en zelfs nog in Heeren- en Keizersgrachtkringen zulke prettige, zulke zuivere, zulke ruime begrippen over Indië. En daarom is 't zoo goed en zoo prijzenswaard, dat een boekske als Tropenwee in een Nederlandsche bibliotheek een plaats vindt. Want Kongo of China of Java of Merauke... apenland, meneer, apenland, wat ik je smoes!"

Ook wijst Abr. Exodus er op hoe ook Henri Borel in z'n schitterendste en meest journalistieke oogenblikken de krant vol schrijft met schoongekleurde verhalen van al 't verschrikkelijke, al 't helsche, al 't onnoembare leed van Indië?

Daar stelt de schrijver dan tegenover:

„En dan moet je, hier bij ons buiten, dag aan dag voelen hoezeer er goede, fiksche werkkrachten noodig zijn, hollandsche jongens, die ginds, vier- en vijfhoog in een Amsterdamsche huurkazerne van roggebrood en aardappelen met azijn moeten leven, hier driemaal daags met vrouw en kinderen d'r piring rijst en méér, veel meer kunnen vinden."

Wijzende op meer narigheid en dufheid in Holland, en nog wat spottend over die tropenwee, door eenzaamheid, jenever, zwarte meiden, enz., enz., komt A. E. met de opwekking:

„En er is hier — en niet alleen „buiten" — zoo'n ruim en mooi arbeidsveld voor iederen jongen, flinken kerel, die een paar armen aan z'n lijf en niet te veel zemelen in z'n hersens heeft en die er niet tegen op ziet om eens een paar jaar een beetje in de eenzaamheid te zitten, die werken kan en werken wil, niet met z'n schoolsche kennis, maar met een stoeren wil, een vlot aanpassen en een paar handen, die weten wat vastpakken en vasthouden is."

Tot besluit zegt A. E.:

„We hebben hier hollandsche jongens van 't goeie, 't fiksche slag noodig, we kunnen er méér en goed gebruiken dan Holland ons zenden wil. En vooral buiten — waar nog alles te doen is, waar overal werk, voldoening en resultaat van dat werk te vinden is. Maar juffrouw Pieterse en juffrouw Jansen en juffrouw Karelse hangen nog altijd over hun trapleuning en hun zonen zijn nog altijd dezelfde bleekneuzige en slaplendige pap-jongens en Henri Borel schrijft nog altijd in De Telegraaf en Indië is nog altijd een land van verschrikkingen en stille kracht en giftige slangen en schorpioenen. En 't blijft nog altijd een betere levenskeus, dat je je jongen z'n ribben stuk slaat of 'm laat hongeren als klerk op een effectenkantoor, dan dat je 'm uitstuurt om hier te werken. Hier in Indië, bij ons buiten, waar werk en eten is. Ondanks Henri Borel en al de zijnen en ondanks dat allerverschrikkelijkste tropenwee!"

Onze Indische medewerker merkt dan op:

„Waarom moeten „Nederland" en „de Hollanders" hier en elders toch altijd met dufheid en kleinmoedigheid worden vereenzelvigd, terwijl men eigenlijk alleen het oog heeft op de groep van „Holland op zijn smalst", die ook door Neerlandia geregeld onder handen wordt genomen? Nederland omvat toch óók de stoere en vooruitstrevende werkers, de practici, de geleerden, de kunstenaars, die den naam van hun land luister bijzetten; óók hen, die arbeiden voor een Grooter-Nederland, in de koloniën en elders; óók... de toornende critici. Men richte zijn aanvallen dus tegen de klein-Nederlanders, zooveel men wil, maar betrachte eenige piëteit tegenover den naam van Nederland, den naam, die ons allen behoort!"

Wij zijn dit met onzen medewerker eens, maar moeten, naar aanleiding van Abr. Exodus' schrijven toch nog opmerken, dat waar men in Indië flinke jonge mannen noodig heeft, tevens, vooral in de latere jaren, van die jongelieden geëischt wordt dat ze flink onderlegd zijn; de tijd van vooruitkomen in Indië zonder degelijke practische en tevens theoretische kennis is lang voorbij. Wie zich voor Indië aanmeldt, moet flink zijn, ja, maar ook de bewijzen kunnen overleggen, dat hij goed gewerkt en geleerd heeft.

Red.

WEST-INDIË.

Een Standaardwerk.

Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië, onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snelleman, uitgever te 's-Hage Martinus Nijhoff en te Leiden de N. V. Boekhandel en Drukkerij, voorheen E. J. Brill. Dit werk, dat in afleveringen van 4 vel druk in dubbele kolom verschijnt, à *f* 2.— per aflevering, zal in ongeveer 10 à 15 afleveringen volledig zijn. De uitgevers verwachten dat het werk in den loop van 1915 gereed zal zijn.

Met groote ingenomenheid zal door hen, die met onze West-Indische koloniën te doen hebben, de verschijning van dit werk zijn begroet. Het voldoet inderdaad aan eene groote behoefte, want het is volkomen waar wat de uitgevers in hun prospectus schreven, dat hetgeen over West-Indië geschreven is „zóó fragmentarisch en zoozeer verspreid (is) in de talrijke rapporten, verslagen, boeken en tijdschriftartikelen, dat het vrijwel ondoenlijk is, zich eenigszins spoedig op de hoogte te stellen van hetgeen van belang is over de West te weten." De kennis over West-Indië, welke men bij beschaafde, ontwikkelde Nederlanders aantreft, is zóó gering, dat men er dikwijls verbaasd van staat. En daarom voldoet deze encyclopaedie aan eene groote behoefte.

De namen van de samenstellers, gesteund door verscheidene helpers, waarborgen ons, dat de omvangrijke stof ernstig en degelijk is bewerkt en dat men vrij zeker kan afgaan op de verstrekte gegevens. Dr. Benjamins, van jongsaf goed bekend met zijn moederland Suriname, heeft in die kolonie jaren lang de belangrijke betrekking bekleed van Inspecteur van het Onderwijs en kan geacht worden volkomen op de hoogte te zijn van de Surinaamsche toestanden van voorheen en thans.

En zijn mederedacteur, de heer Snelleman, is algemeen in den lande bekend om de voortreffelijke wijze, waarop hij zijn werk doet voor het museum te Rotterdam.

Op de vraag wat een encyclopaedie is geeft Winkler Prins ten antwoord: „een werk, waarin het geheel of een bepaald deel der menschelijke wetenschap in beknopten vorm is behandeld." Nu geen inleiding of voorrede ons omtrent de bedoeling der samenstellers inlicht, nemen wij aan dat de Nederlandsch West-Indische encyclopaedie in beknopten vorm wenscht te geven de wetenschap, in algemeenen zin, over West-Indië en als zoodanig willen wij haar dan ook beschouwen, waar wij aan de hand van de vier verschenen afleveringen een oordeel over het aangebodene willen uitspreken.

De indeeling van het werk is alphabetisch. Over de in het oog der samenstellers belangrijke onderwerpen treft men meer of minder uitvoerige monographieën aan, waarvan sommige zeer belangrijk zijn om hunne historische, of practische waarde. Wij nemen in dit verband de verhandelingen over de Indianen en de Boschnegers, eerstgenoemde verdeeld in Benedenlandsche en Bovenlandsche Indianen, over aardkunde, over balata en cacao, over de West-Indische Compagnieën en over de bestuursregeling, over de belastingen en over de zending der Evangelische Broedergemeente (Hernhutters).

Ten aanzien van sommige onderwerpen hadden wij gaarne iets meer vernomen, b.v. van het merkwaardige plaatsje Albina; hoe daar in den loop der jaren zich een centrum gevormd heeft voor den aanvoer van goud uit de bovenlanden, naar de Fransche buren zeggen, niet alleen afkomstig van Nederlandsch, maar ook van Fransch gebied; hoe daar door deze industrie is ontstaan een levendig Boschneger-transport-verkeer en meerdere aanraking met de Boschnegerdorpen in het Lawagebied, en ook, hoe men daar gebukt ging (en misschien nog gaat) onder de onwelkome bezoeken van gevluchte Fransche déportés, en hoe er eene verbinding is tot stand gekomen, gedeeltelijk te land en gedeeltelijk te water tusschen Albina en Paramaribo.

En nu wij toch over de goudindustrie spreken, missen wij eene mededeeling over de: Compagnie des Mines d'or de la Guyane Hollandaise, eene Fransche maatschappij, welke reeds sedert jaren aan den Nederlandschen oever van de Lawa goud exploiteert, steeds in voldoende mate en op eene wijze, welke zeker de belangstelling waard is.

Naast de vele gegevens over visschen en planten hadden wij ook verwacht mededeeling van hetgeen bekend is omtrent in Suriname aangetroffen mollusca of weekdieren. In de „notes from the Leyden Museum" fol. XXXVI geeft Dr. J. H. Vernhout eene verhandeling (in 1913 verschenen) over „the non marine molluscs of Surinam", met eenige platen. Blijkbaar was dit den samenstellers onbekend, want anders hadden wij onder de vele Latijnsche namen, welke het naslaan niet vergemakkelijken, ook gevonden de volgende: Conulus Ernsti Jouss, Auris Distorta Brug, Auris Glabra Gmel, Bulimulus Unicolor Sow en Buenavistensis Pilsbry, vier verschillende Corona's, een Blauneria enz. enz., alle, namen van in Suriname voorkomende slakken.

Wij missen natuurlijk nog meer. Dat wij dit hier noemen is alleen om opbouwende critiek te leveren, van belang bij een tweeden druk, welken wij den bewerkers gaarne toewenschen.

En zoo noemen wij de volgende woorden, welke men tevergeefs opzoekt: Aleisi, rijst, Bank met verwijzing naar credietinstellingen, Casiwinica en Commetewane als rivieren, Cottica en Commewijne als districten, Brokopondo, een bekende plaats in de geschiedenis van den spoorwegaanleg, gelegen aan de Boven Suriname, met het Brokopondogebergte; het Cordonpad, de bekende verdedigingslinie uit de oorlogen met de wegloopers, de Commewijnekreek en de Coermotibo, bekende rivieren; de bijna ontstane Cultuur-bank, waarvan de geschiedenis thans zeer kort ondergebracht is onder „Landbouwleenbanken bij

Credietinstellingen". En dan het Algemeen Nederlandsch Verbond hadden wij genoemd willen zien, al was het alleen maar om het goede Suriname-nummer indertijd uitgegeven en om de vrij omvangrijke bibliotheek, welke gedurende eenige jaren aan de bevolking van Paramaribo ten gebruike werd aangeboden door de Groep Suriname van dat Verbond en zelfs niet onder het hoofd Bibliotheken voorkomt.

Persoonsnamen komen naar onze meening ook veel te weinig in de Encyclopaedie voor. Waarom zich te bepalen tot Ministers, Gouverneurs, enkele schrijvers en enkele reizigers en niet te noemen namen als die van majoor Bakhuis, den eersten officieël reiziger uit den lateren tijd in Suriname, van Dr. Benjamins en Dr. Berkhout, den kenner van de bosschen en Dr. du Bois, den mineraloog, met Dr. Van Cappelle. Wij vreezen dat zelfs namen als Eilerts de Haan, die zijn leven liet bij het wetenschappelijk onderzoek der kolonie, en van Esveld, die een 20-tal jaren in Suriname zorgde voor den goeden gang van het ruilmiddel-verkeer, samen met de twee niet genoemde gebroeders d'Angremond, zullen worden overgeslagen *). En dan Da Costa, de president van Koloniale Staten en van Hof van Justitie, de Surinamer, op wien geheel Suriname trotsch is, verdient toch ook wel een bescheiden plaatsje in dit werk.

Wij bepalen ons hierbij natuurlijk slechts tot enkele namen, aanvangende met letters, welke reeds behandeld zijn.

En spreken wij nu nog enkele wenschen uit, waarmede de Redactie bij eene tweede uitgave desgewenscht rekening zou kunnen houden. Het betreft eenige aanvulling bij de volgende woorden:

Anansitori met de mededeeling dat er eene verzameling van die verhalen bestaat van den bekenden C. J. Hering.

Anchylostomiasis met de mededeeling van het krachtige geneesmiddel Thymol.

Begrooting met eene korte uiteenzetting hoe het subsidie van Nederland aan de kolonie Suriname zoo hoog komt, als gevolg van tegenslag bij cacao- en bacovencultuur en van spoorweg- en sluizen- en polder aanleg, werken welke niet productief blijken totnogtoe, terwijl in het begin dezer eeuw het subsidie bijna verdwenen was.

Carnivora met de vermelding van soorten, behalve hond en kat, welke in Suriname voorkomen.

Comptabelen met de regeling der comptabiliteit vóór 1910, welke, al voldeed zij niet in alle opzichten, toch genoemd mag worden en jaren stand hield.

Corantijn met de geschiedenis der grenskwestie.

Coronie met de mededeeling van de daar aanwezige bijzonder mooie weiden, waar de nog in vrij aanzienlijke hoeveelheid aanwezige koeien hun voedsel vinden, het zoogenaamde creolenvee. En dan mag de cocosnotencultuur, met de groote uitbreiding daaraan door de firma Kersten gegeven, wel meer dan één woord ontvangen. Evenzoo de voortdurende weder opduikende plannen om Coronie via een veer over de Saramacca of Coppename, over land met Paramaribo te verbinden.

Cultuurtuin. De geschiedenis van den eersten aanleg en den toestand vóór de komst van Prof. Went mag eigenlijk niet gemist worden, terwijl ook de in de praktijk tegen de ligging van den cultuurtuin opgekomen bezwaren door zijn slechte afwatering en zijn door schelpritsen en zwamachtige laagten moeilijk behoorlijk te bewerken terreinen o. i. dienen vermeld te worden.

En hiermede eindigen wij onze critiek. Drukfouten noemen wij nu maar niet; alleen de Surinaamsche „beeren" onder de Carnivora op blz. 198 verdienen vermelding. De nieuwe encyclopaedie achten wij een hoogst nuttig werk, dat onmisbaar is in iedere goede bibliotheek. Wij zouden het werk ook gaarne onder het bereik zien gebracht van hen, die betrokken zijn bij m. u. l. o., middelbaar en gymnasiaal onderwijs en bij de kweekscholen door aanschaffing voor de bibliotheken van dergelijke inrichtingen. De betrekkelijk lage prijs kan daartegen geen bezwaar opleveren.

Met een woord van oprechte hulde aan de redactie voor het reeds tot stand gebrachte en met de beste wenschen voor hetgeen nog komen moet, meenen wij, althans voorloopig, het bij de bovenstaande aanbeveling te kunnen laten.

September 1914. Mr. C. F. SCHOCH.

*) Onze vrees omtrent den zee-officier Eilerts de Haan is niet uitgekomen. In aflevering 5 komt zijn naam voor.

Het leven op Coronie.

Uit een brief:

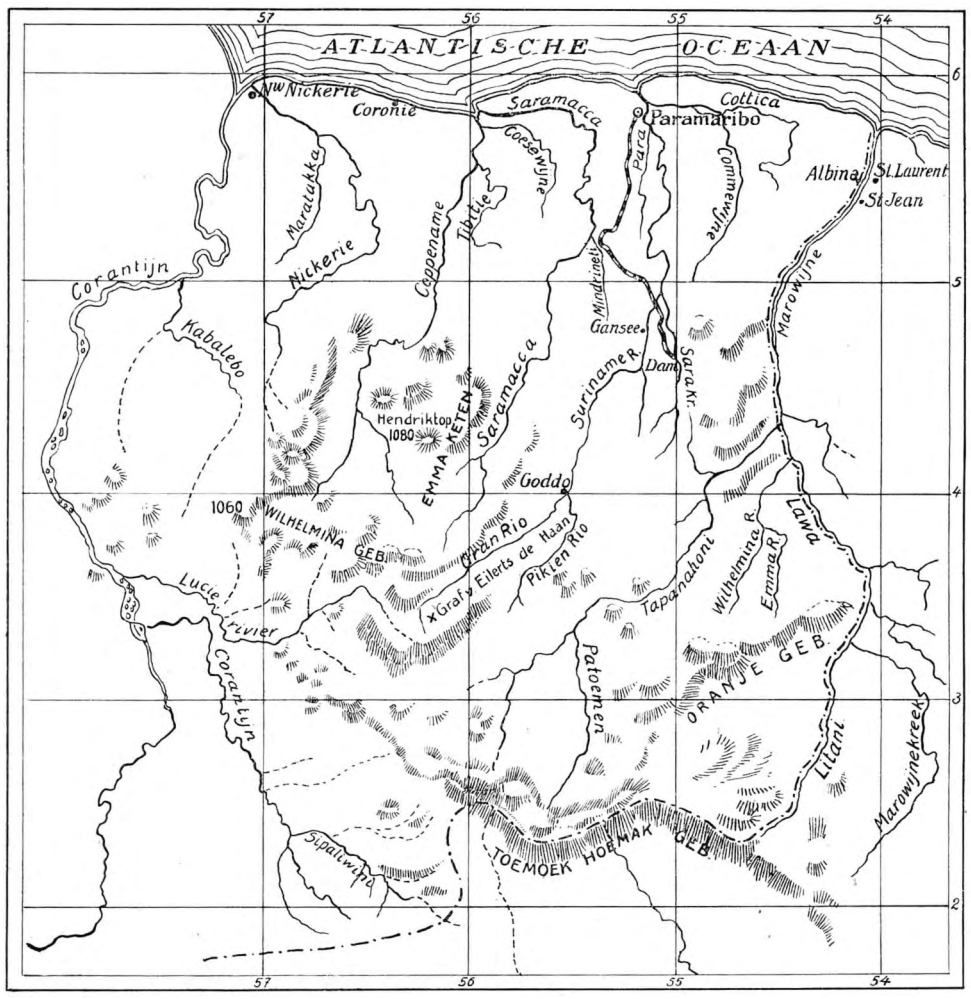
Het leven is op Coronie niet onaardig maar wel eenzaam. Eenmaal in de 14 dagen komt er leven in de brouwerij, n.l. als de mail uit Paramaribo binnenkomt, die, behalve de brieven daar vandaan ook de mail uit Holland meebrengt. Iedereen is dan geagiteerd dien dag tot zelfs de bedienden, die er niet veel mee te maken hebben.

Misschien hebt U al eens gehoord op hoe 'n wijze de reis hier naar toe geschiedt. Zoo niet, dan zal ik ik het U in 't kort vertellen. Men vertrekt van Paramaribo 's middags ongeveer om 12 uur. 's Nachts om 12 uur is men voor de kust van Coronie, maar door de beroemde of liever beruchte modderbank blijft de stoomer op een diepere plaats ankeren. Dan duiken daar uit het pikdonker plotseling kleine bootjes op, bemand met stoere negers, maar die door het inpakken van hun hoofden met doeken er potsierlijk uit zien. Een klein zeilbarkasje is bestemd voor de 1ste klas passagiers. Bij goed weêr, zooals wij dat troffen, gaat dat kleine ding vliegensvlug over de golven, maar bij stormweêr kunnen die bootjes het schip niet altijd bereiken of wordt het soms, door al hun zwoegen om tegen de golven op te roeien, te laat voor het tij en raken booten en passagiers vast op de modderbank. Dan zitten die arme menschen daar den heelen dag bloot gesteld aan regen en heete zon zonder eenig dak boven hun hoofd en dikwijls ook zonder eten, als ze niet zoo wijs zijn

geweest wat mee te nemen. Ze worden dan pas verlost als de vloed hen er afhelpt. Alleen één klein bootje wordt door de modder van het kanaal gesleept om dan de mailzak te halen en soms de een of andere autoriteit b.v. rechter, controleur of wie dan ook. Is men eenmaal aan wal, dan vindt men een aardig plaatsje. De huisjes liggen aan beide zijden van een breeden weg, die beplant is met cocosboomen. Het commissariaat ligt ongeveer in het midden

een oud vrouwtje tegen mij: Kà! Bakkraman go wroko, ningre no wanni wroko! (Hè, kijk blanke menschen gaan werken, negers willen niet werken!)

Makkelijk is het werk niet, want den meesten tijd komen er wolken muskieten en mampieren (een klein vliegje dat nog veel harder steekt dan de muskiet) op mij af. Als ik binnenkom zijn mijne handen dik en rood van de steken. Een uitkomst is dan een „smookpotje", wat mijn kleinste bediende dan voor

Kaartje van Suriname.

en aan weerskanten strekt die weg zich uit ongeveer 3 uur rijdens. Overal kleine plantages, grondjes hier genoemd, stukken van vroegere groote plantages. Overal ook armoede want èn door tegenslag in den landbouw èn door luiheid, wordt er weinig door de bevolking verdiend. Hunne voornaamste inkomsten zijn de opbrengsten van de cocosnoten en daar die cultuur weinig arbeid vereischt, alleen het plukken, dat ze met verwonderlijke handigheid doen, worden ze van zelf lui! Men kan hier absoluut n i e t s krijgen, wat groenten betreft, men moet dus zelf alles zaaien en planten. Elken morgen na het ontbijt ga ik dan ook aan het werk. Ik geloof wel tot verwondering van de gekleurde menschen. Gisteren zei

mij maakt. Daarvoor hebben die beesten tenminste nog wat respect. Maar ik heb tenminste dàt succes dat ik nu groenten uit den tuin op tafel kan brengen, ik heb nu zelfs boerenkool, komkommers, spruitjes, andijvie, sla en worteltjes staan, behalve de Surinaamschee groenten. Dus al heel wat!

Om half 7 staan we op, om 8 uur begint het kantoor, maar moet mijn man buitenshuis menschen spreken of gronden bezoeken, dan rijdt hij al om 7 uur uit. Door de afstanden moet de commissaris hier zelf paard en rijtuig aanschaffen, dat is wel eigenaardig, daar in andere districten rijtuigen, paard of motorboot door het Gouvernement wordt aangeschaft. Blijft het paard leven en in goeden toestand, dan

is dat zoo erg nog niet, maar in het tegenovergestelde geval zijn het leelijke uitgaven. Voor het onderhoud krijgt men vergoeding.

Veel conversatie is hier niet. De notabelen bestaan uit: de dokter, de secretaris, de onderwijzers, de leeraar van de Moravische Broedergemeente, een directeur van een plantage, van diezelfde gemeente, de chef van den winkel der Hernhutters, twee Paters en vier Sceurs. De Hernhutter families zijn natuurlijk allen Duitschers. Bij de Soeurs kom ik nog al eens een praatje maken, het zijn doodeenvoudige, goede menschen, twee er van zijn onderwijzeressen, eene de overste en eene de huishoudzuster. Ik ben daar ook al eens de school wezen bezoeken.

Wij hebben een heerlijk huis, ruim en luchtig, met een breede galerij aan drie zijden. Vóór een bloementuin en achter nog een ruim erf waar de verschillende andere gebouwtjes staan. Verder een stuk grond beplant met bananen en bacoven, een ander stuk met cocosnoten, waarvan de opbrengst voor ons is. Dan zijn er nog wat vruchtboomen, die echter erg verwaarloosd zijn en de moestuin. U ziet dus wel, dat het nog eene heele uitgestrektheid is.

Het klimaat is hier heerlijk! Er waait altijd een frissche zeebries, die zelfs in de laatste maanden meer op storm ging lijken, hetgeen minder prettig was. Wanneer het stiller werd hoorde men de zee brommen en grommen. In den droogen tijd van September tot half November is het hier in tegenstelling met Paramaribo heerlijk koel en komen de kennissen uit de stad graag hier eens luchthappen en dat geeft ons ook weer een hoop gezelligheid. Verder zorgen de boekenkast met zijn heerlijken inhoud, die altijd met ons meereist, de leestrommel en onze liefhebberijen, als insecten- en postzegelverzameling voor afwisseling in ons leven.

Nederlandsch leven te Willemstad.

De Groep Nederlandsche Antillen heeft weer een mooien Hollandschen avond gegeven bij gelegenheid der algemeene jaarvergadering. De bovenzaal der Gezelligheid was zoo vol met dames, dat er voor de heeren bijna geen plaats meer over was.

De voorzitter, de heer C. S. Gorsira J.P.Ez., verwelkomde den Gouverneur en verdere aanwezigen en bracht in herinnering dat het Hoofdbestuur in zijn jaarverslag in waardeerende woorden zich heeft uitgelaten over het werken en streven der Groep. Hij deed een beroep op allen tot samenwerking, om het doel der vereeniging te bevorderen.

De secretaris-penningmeester, de heer H. M. Chumaceiro, bracht verslag uit en deed rekening en verantwoording.

Mevr. N. J. C. van Breemen—Kruyt hield daarna een voordracht over het Nederlandsche Lied, die algemeen bijval vond en luide werd toegejuicht. Zij besprak de liederen, die in verschillende tijdperken in zwang waren. Haar voordracht omvatte volksliederen, krijgsgezangen, godsdienstige liederen, minneliederen, wiegeliedjes, drink- en studentenliederen, waarvan enkele met pianobegeleiding op verdienstelijke wijze werden gezongen door de dames mevr. H. M. Chumaceiro—Lopez Penha en de mejuffr. A. Gravenhorst, Ida Lopez Penha en J. S. G. Spit, en een meisjeskoor door laatstgenoemde uit leerlingen van de Wilhelmina School gevormd.

Luide bijvalsbetuiging viel den dames ten deel en gaf blijk, dat het aanwezig publiek zich dankbaar toonde voor den genotvollen avond verschaft aan de belangstellenden in het Verbond.

De kleine zangeresjes en de dames ontvingen allen bloemen namens het bestuur. Na afloop werden de meisjes per auto naar huis gereden.

Volksontwikkeling.

Wij lazen in eene Surinaamsche courant het bericht dat de bibliotheek van het A. N. V., die door de Loge Concordia aangekocht werd, sedert Augustus voor het publiek opengesteld is.

De huurprijs der boeken bedraagt 5 cent per week, terwijl men voor 25 cent per maand beschikken kan over 6 boekdeelen. Deeltjes uit de bekende tooneelbibliotheek zijn ter leen te bekomen voor 2½ cent per week.

Voorloopig zal de bibliotheek alleen geopend zijn des Woensdags en des Zaterdags van 6—8 n.m.

De heeren v. d. Meulen, Vrielink, Hilfman en Lobato hebben het toezicht op de biliotheek.

Neutraal.

Neutraal... dat is niet zielloos zijn,
Geen eigen meening zeggen,
En nu eens hier en dan weer daar
Zich willoos neer bij leggen.

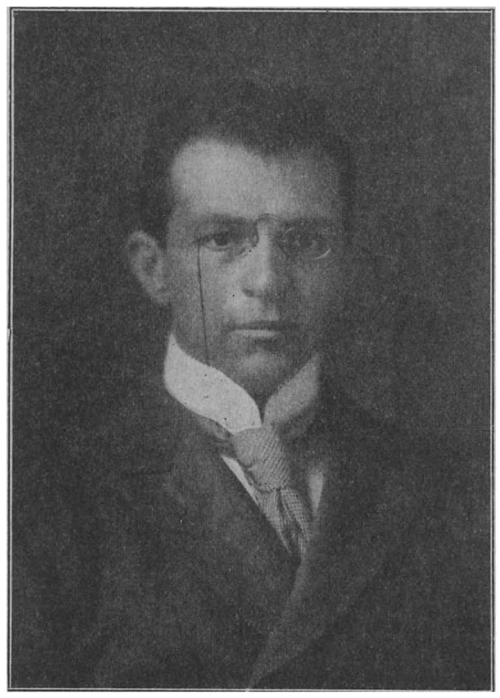
Ons schip bruist door de branding heen;
Daar dreigen vele klippen
En vele stroomen links en rechts
Het uit den koers te wippen.

Een schuwe vlucht'ling is aan boord,
Eens... aller wensch en bede,
Maar nu een balling op Gods aard',
En toch Gods kind: de Vrede.

Neutraal... dat is met mannenmoed
En vrouwenzachtheid beiden
Ons scheepje door die branding heen
Te redden en te leiden.

JOH. H. BEEN.

AMERIKA

Leonard Charles van Noppen.

Uit den Lande van Overzee.

In de Juli-aflevering van dit tijdschrift hebben wij het een en ander medegedeeld omtrent de stichting van het Koningin Wilhelmina Lectoraat aan Columbia University en omtrent de werkzaamheid van den heer Leonard Charles van Noppen, den eersten lector aan de eerste universiteit, waar een leerstoel voor de Nederlandsche geschiedenis en letterkunde is gevestigd.

Bij het schrijven van het vorige artikel had de heer Van Noppen zijn taak eerst kortelings aanvaard en reeds kon hij met voldoening wijzen op de resultaten, welke door hem gedurende dien korten tijd werden bereikt, op de herleefde belangstelling voor de Nederlandsche geschiedenis en het Nederlandsche geestesleven, welke door zijne lezingen in de ontwikkelde kringen was ontstaan. De geschiedenis der laatste maanden heeft de verwachtingen, welke toen door het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat gebouwd werden op de door Van Noppen te houden voordrachten en op zijne ijverige propagan da, niet alleen niet teleurgesteld, maar de tot nu bereikte resultaten hebben deze verwachtingen verre overtroffen.

In antwoord op het door het bestuur aan de zestig Amerikaansche universiteiten en „colleges" gerichte schrijven, zijn niet minder dan 14 van deze instellingen met Professor Van Noppen tot overeenstemming gekomen omtrent het houden van een of meer lezingen in het komende winterseizoen en het voorjaar van 1915. Onder deze universiteiten en „colleges" moet wel in de eerste plaats genoemd worden Rutgers College te New Brunswick in den staat New Jersey, aan welke school wij reeds in ons vorig schrijven eenige woorden hebben gewijd. Aan deze door Hollanders gestichte school is de belangstelling voor Nederland opnieuw ontwaakt. Als eerste bewijs hiervoor moge dienen een schrijven door den bibliothecaris der school tot Professor Van Noppen gericht, waarin diens bemiddeling wordt ingeroepen voor het verzamelen van materiaal in Nederland, betrekking hebbende op de stichting en de vroegste geschiedenis van Rutgers College.

Zoowel aan deze school als aan de University of Michigan worden voorts pogingen in het werk gesteld om te komen tot de oprichting van eigen leerstoelen in het Nederlandsch. De laatste universiteit werd in het voorjaar bezocht door Professor Snouck Hurgronje, wiens voordracht „arised much interest" en o. a. leidde tot de oprichting van een „Holland Society" onder de studenten. Van de plannen tot oprichting van een Hollandschen leerstoel aan de University of Michigan bleek het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat voor het eerst uit een brief van Professor Martin D'Ooge, hoogleeraar aan die universiteit, aan den heer Van Noppen. In dit schrijven deelt deze hoogleeraar mede, dat er ongeveer 75 studenten van Hollandsche geboorte of afkomst aan de hoogeschool zijn en vertelt hij verder, dat de president van de universiteit, Professor Hutchins, er zeer veel voor voelt propaganda te maken voor de oprichting van een Hollandschen leerstoel. In een later schrijven biedt Professor D'Ooge zijne bemiddeling aan om Van Noppen in verbinding te brengen met de vermogende Nederlanders in Grand Rapids, waar, gelijk den lezers van dit tijdschrift niet onbekend zal zijn, een zeer belangrijke Nederlandsche kolonie gevestigd is. Hij hoopt, dat de lezing van Professor Van Noppen den stoot zal geven aan eene krachtige beweging in Michigan voor de oprichting van het Nederlandsche lectoraat, hetwelk door hem en den president der hoogeschool verlangd wordt. Ten slotte ontving het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat in een schrijven van den president der universiteit van 30 Juni j.l. de officieele bevestiging, dat er stappen gedaan zijn om tot de oprichting van een Nederlandsch lectoraat in Michigan te komen en dat het bestuur der universiteit zich voorstelt het Nederlandsch comité van tijd tot tijd op de hoogte te houden van de vorderingen, die de zaak maakt. Het schrijven eindigt aldus: „The authorities of the University feel that with the large number of people of Dutch extraction living in Michigan, it is eminently appropriate that the State University recognize the importance of their language, literature and history."

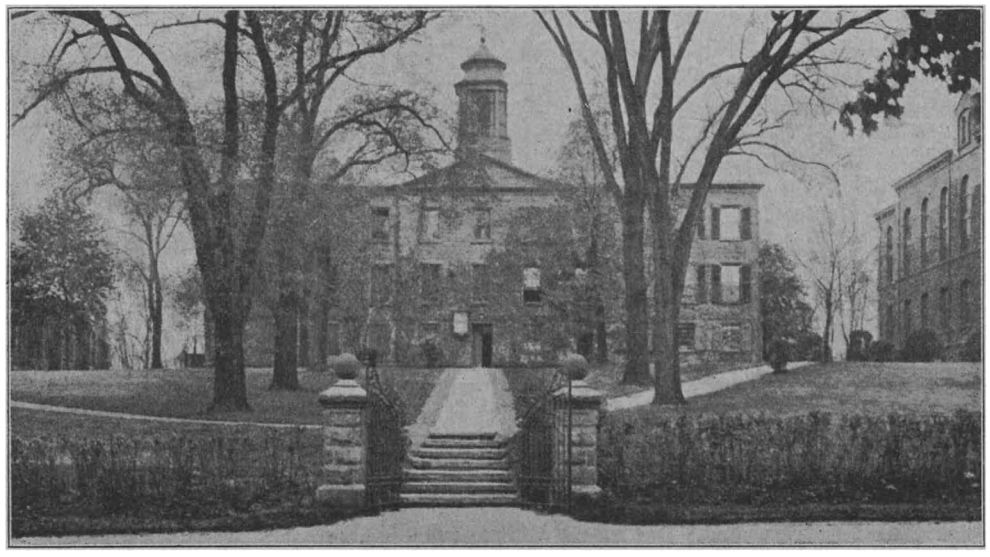
In verband met dit schrijven meenen wij gegronde hoop te mogen koesteren, dat de Nederlandsche taal en het Nederlandsche geestesleven weldra in den Staat Michigan die waardeering zullen vinden, waarop zij

alleen reeds daarom recht hebben uit hoofde van het groote bestanddeel van de bevolking van dien Staat, dat van Nederlandsche afkomst is.

De beweging, die in Rutgers College en de University of Michigan ontstaan is voor de oprichting van nieuwe Nederlandsche leerstoelen en waarbij zich, naar wij gegronde hoop hebben om aan te nemen, weldra ook andere wetenschappelijke instellingen zullen aansluiten, maakt het echter noodzakelijk, dat op den duur mannen naast Van Noppen komen te staan, die diens plaats op een bepaald oogenblik kunnen innemen of bij uitbreiding van het aantal lectoraten, aan andere universiteiten of „colleges" voordrachten zullen houden. Het is in verband hiermede, dat wij er nog eens op wijzen, dat het voor de verdere ontwikkeling der plannen van het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat onontbeerlijk is, dat jonge Amerikaansche geleerden, die warm en geestdriftig voelen voor de Nederlandsche taal en cultuur, in de gelegenheid worden gesteld, tijdelijk in ons land, in het bijzonder te Leiden, te komen studeeren. Het doet ons genoegen te kunnen meedeelen, dat een der leerlingen van den heer Van Nopper, de heer Hamilton Vreelandt, zich door de kosten van de reis en van het verblijf hier te lande niet heeft laten weerhouden en van Juni tot September j.l. te Leiden gestudeerd heeft. Het was zijne bedoeling over Hugo de Groot als internationaal rechtsgeleerde te schrijven. Men heeft gedurende zijn verblijf hier te lande zooveel mogelijk getracht hem hierbij behulpzaam te zijn.

Intusschen is, wat voor den heer Hamilton Vreelandt mogelijk was, niet mogelijk voor iedereen en zullen vele der beste leerlingen van den heer Van Noppen voorloopig uit financieele overwegingen van een reis naar Holland moeten afzien. Het is in verband hiermede, dat door Professor Van Noppen in zijne brieven bij herhaling is aangedrongen op het ter beschikking stellen van eenige beurzen, die enkele zijner leerlingen — waaronder een, dien hij noemt „the brightest student out of 14000 at Columbia" — de gelegenheid zouden geven hunne studiën in Holland voort te zetten en mettertijd krachtige propagandisten te worden voor de zaak, welke door het Koningin Wilhelmina Lectoraat wordt voorgestaan. De heer Van Noppen is bovendien overtuigd, dat, indien er van onzen kant gedurende eenige jaren een of meer beurzen worden beschikbaar gesteld, dit voorbeeld in Amerika navolging zal vinden, en dat een geregeld bezoek van Amerikanen aan ons land met het oog op de Nederlandsche cultuur, niet tot de onmogelijkheden behoort. Intusschen heeft het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat voorloopig, bij gebrek aan fondsen, niets kunnen doen. Professor Kalff ontving twee aanvragen van studenten aan Columbia University om reisbeurzen van £ 1000.— elk. Het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat heeft zich echter genoodzaakt gezien aan Professor Van Noppen te telegrafeeren in verband met deze en andere aanvragen, dat hiervoor geen fondsen aanwezig zijn.

Met het oog op het financieel krachtiger maken van het lectoraat en het daarmede bevorderen van de verschaffing van beurzen, doet Van Noppen moeite ook een Amerikaansche Commissie tot steun van het lectoraat bijeen te krijgen en is hij o. a. in onderhandeling met een paar bekende kapitalisten, die zullen worden aangezocht in deze commissie zitting te nemen.

Rutgers College te New Brunswick, New Jersey, gesticht door Hollanders in 1766.

Ten einde in het algemeen een medewerker te verkrijgen, die van zeer groot nut zou kunnen zijn, hebben de voorzitter en de secretaris van het Koningin Wilhelmina Lectoraat een bezoek gebracht aan den Amerikaanschen gezant te 's-Gravenhage, den heer Van Dyke. Bij deze gelegenheid werd het bestuur door den heer Van Dyke, die zeer veel belangstelling voor de zaak toonde, allerbeminnelijkst ontvangen. Hij beloofde zijn krachtige medewerking overal, waar deze van nut kan zijn. Intusschen spreekt het vanzelf, dat in de tegenwoordige omstandigheden de gezant der V. S. v. A. de handen te zeer vol heeft met andere bezigheden dan dat voor het oogenblik van die zijde veel steun zou te verwachten zijn.

In verband met de verhouding van het Koningin Wilhelmina Lectoraat tot de Nederlandsche Regeering, voornamelijk wat zijne rekenplichtigheid betreft, werd in de bestuursvergadering van 16 Juli besloten, zich tot den Minister van Buitenlandsche Zaken te wenden, met het verzoek een Regeeringsvertegenwoordiger aan het bestuur toe te voegen. Als zoodanig werd door Zijne Excellentie benoemd de heer Mr. D. W. Baron van Heeekeren, referendaris, chef der 1e afdeeling van het departement van buitenlandsche zaken, zoodat het bestuur thans als volgt, is samengesteld: Prof. Dr. G. Kalff, Leiden, voorzitter; Wouter Nijhoff, J. W. IJzerman, J. Heldring, penningmeester, allen 's-Gravenhage; Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, secretaris, Dordrecht en Mr. D. W. Baron van Heeckeren, Regeeringsvertegenwoordiger, 's-Gravenhage.

Wat de werkzaamheid van Professor Van Noppen in Amerika betreft, verdient nog vermelding, dat het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat van verschillende zijden de schriftelijke bewijzen ontving hoezeer de voordrachten van Van Noppen in Amerika in den smaak vielen. Zoo schrijft b.v. een der studenten, die de voordrachten van Van Noppen gevolgd had: „I am delighted to have had you discover for me a field in which I see there is a rich fund of material, of which I had not dreamed before — and furthermore several of my student-friends have expressed their interest, now first aroused, in that same field." Professor Rudolf Tombo, hoogleeraar in de Duitsche literatuur aan Columbia University meende niet te moeten volstaan met zijn waardeering tegenover Van Noppen uit te spreken, maar schreef een geestdriftigen brief aan Professor Kalff, waaruit wij o. a. het volgende aanhalen: „I have attended every meeting of the Germanistic Society of America since its foundation, and while we have had a considerable number of interesting lectures, there was not one which elicited as warm and sincere an interest and appreciation on the part of the audience as the talk on Lucifer, given us by Mr. Van Noppen."

Ook op ander gebied heeft Van Noppen zich voor de Nederlandsche zaak verdienstelijk gemaakt. Op zijn voorgang zou den 13den October in St. Marks Episcopal Church te Nieuw-York de onthulling plaats hebben van een borstbeeld van Petrus Stuyvesant, Hollandsch gouverneur van Nieuw-Amsterdam van 1643—1668, die in deze kerk begraven ligt. De aanbieding zou geschieden door den Nederlandschen gezant Ridder van Rappard en Van Noppen zal bij deze gelegenheid eene redevoering houden over den invloed van Holland op Amerika.

Van de universiteiten en „colleges", die Professor Van Noppen uitnoodigden tot het houden van een voordracht hebben nog enkele, n.l. Vassar College (Staat Nieuw-York), de University of Cincinnati in den gelijknamigen staat, Oberlin College (Staat Ohio), Yale University (Staat Connecticut), The Brooklyn Institute of Arts and Sciences, Northwestern University (Evanston/Chigago) en Leland Stanford Junior University (Staat California), in antwoord op het rondschrijven zich bovendien tot het bestuur van het Koningin Wilhelmina Lectoraat gewend, ten einde van hunne belangstelling in de zaak te doen blijken.

Besluiten wij dit artikel met de mededeeling, dat Professor Van Noppen de toekomst van de Nederlandsche zaak in Amerika zeer rooskleurig inziet en dat hij meent gegronde hoop te mogen koesteren, dat het volgend jaar ten minste een vijftal nieuwe leerstoelen voor de Nederlandsche taal en cultuur in Amerika zullen worden opgericht.

Is Mexico geschikt voor longlijders?

Die vraag heeft men mij meer dan eens gedaan om te weten of voor den een of anderen gewezen longzieke, die het in het minder gunstige klimaat van ons vaderland niet kon uithouden en in de nieuwe wereld vlugger wilde vooruitkomen, Mexico een goed land was om er zich te vestigen.

Het is natuurlijk onmogelijk, die vraag met een kort „Ja" of „Neen" te beantwoorden. Mexico is zulk een reusachtig land, grooter dan geheel West-Europa, en reken eens, wat voor verschillende klimaten men in zulk een enorm gebied kan ontmoeten. Laten we ook niet de fout begaan, Mexico tot de tropische landen te tellen; omdat het nu eens grootendeels in de tropische zone ligt. Het kan hier ver van tropisch zijn op de hoogvlakte; en daarom juist biedt deze laatste bepaalde voordeelen voor genezen longlijders.

Geheel buiten beschouwing te laten zijn de kustgebieden langs beide oceanen, gevreesd wegens hitte en malaria, die het weerstandsvermogen verzwakken en de ziekte weer een kans geven.

Tegen de Oost-helling van het oostelijke Scheidingsgebergte, op 1000 tot 1600 Meter boven den zeespiegel, en zoowel van de hoofdstad als van de kust gemakkelijk te bereiken, liggen verschillende plaatsjes van eenig belang, zooals Cordoba, Orizaba, Jalapa, enz., die mij wel geschikt toeleken; ik werd echter teleurgesteld bij een bezoek ter plaatse, waar men mij vertelde, dat de hevige Noordewinden en de daarmee gepaard gaande buitengewoon sterke regenvallen een ongunstigen invloed op het gestel hebben.

Anders ziet het er dadelijk uit, als men van de kust na weinige uren sporens op de hoogvlakte komt, met hoogten van 1500 tot 2500 Meter, en de helft ongeveer der Republiek bedekkend; ruimte dus genoeg om er een geschikt plaatsje uit te zoeken. Met haar droog klimaat is eigenlijk de heele hoogvlakte voor vestiging aan te bevelen. Guadalajara, de tweede stad van het land, wordt een „openlucht-sanatorium" genoemd, Aguascalientes, Saltillo, enz. (ook Oaxaca in het Zuiden) zeer geroemd. Droege lucht, weinig regen, eeuwige zonneschijn, koele nachten, dat alles is, in de steden zoowel als op het land, net wat iemand met zwakke longen noodig heeft.

Dit alles is dus prachtig voor herstelde longlijders. Hoe echter gaat het hen, als de ziekte weer eens optreedt, en men, al zij het tijdelijk, verpleging noodig heeft. Het is zeker een treurig lot, dat dan den zieke wacht! De hospitalen zijn slecht, de medici veelal niet te vertrouwen, ziekenzusters, hygiëne, verpleging, volgens onze begrippen slecht, en duur; i. e. w., als er niet de een of andere landgenoot of vreemdeling voor den patiënt kan zorgen, is hij aan zijn lot overgelaten.

De hoofdstad Mexico laat ik hier geheel buiten beschouwing. Zij is modern ingericht, met goede hospitalen onder leiding van buitenlanders en met buitenlandsche dokters; wel zeer duur, ziekte verslindt hier erg veel geld. Als groote stad en veel door stofstormen geplaagd, is zij voor menschen met zwakke longen natuurlijk minder geschikt; en haar hooge ligging, 2240 M. boven zee, in dunne lucht maken, dat longen (toch al zwak) en hart veel moeten presteeren. 1½ à 2 jaar kan men rekenen, dat men noodig heeft, aan het klimaat van de hoofdstad te wennen.

In de laatste jaren (toen het hier nog rustig was, maar dat komt wel weer eens terug) hebben er zich hier te lande eenige genezen longlijders uit Nederland gevestigd, wien het meestal naar wensch gaat. Dat klinkt dus bemoedigend voor anderen.

Kan men het er dus op wagen, naar hier te komen om er zich te vestigen?

Na hetgeen boven gezegd is, kan ik deze vraag slechts bevestigend beantwoorden voor die oud-patiënten, wier arts toestemming geeft voor de verplaatsing en die tegen een stootje, 'n flink stootje zelfs, kunnen; een vereischte zal moeten zijn, dat men geldelijk het eenigen tijd kan uitzingen, als men eens ziek wordt. Raadt de dokter de emigratie naar Mexico af, omdat hem dat wegens de verschillende bovengenoemde redenen voor den oud-patiënt te gevaarlijk lijkt, wel, dan is het nog zoo erg niet: het Westen van geheel Noord-Amerika heeft ruimte genoeg voor zulke lui.

Nog dit: vertel nooit aan vreemden, dat ge longziek zijt geweest. En breng flink wat werklust mee, want er wordt hier hard gewerkt.

K. ANSOUL,
Vertegenw. van het A. N. V. te Mexico.

INGEZONDEN.

Buitenlanders in Nederl. Indischen Staatsdienst.

Geachte Redactie,

Na al hetgeen door de afgevaardigden van Ned. Indië in het Hoofdbestuur in Neerlandia en op de vergadering in Leeuwarden, met niet altijd even kiesche wijze van strijdvoeren is te berde gebracht om de argumenten der drie officieren van gezondheid die de kwestie der buitenlanders in Ned. Ind. Staatsdienst voor het voetlicht hebben gebracht te ontzenuwen, is het met een gevoel van groote voldoening deze afgevaardigden te kunnen verwijzen naar het ontwerp eener Indische begrooting voor het jaar 1915. Door eene autoriteit, die als zoodanig niet gewraakt kan worden, wordt in enkele regels, als toelichting op de voorgestelde traktementsverbetering gegeven, de onhoudbaarheid van het standpunt van het Hoofdbestuur van het Ned. Verbond afdoende aangetoond. Niet de „aanmelding" voor onze en andere betrekkingen is te gering, evenmin bestaat er een „tegenzin tegen Indië bij de jongeren", zooals 't Hoofdbestuur nog op blz. 303 van Neerlandia, jaargang 1913, volhoudt. De Indische regeering erkent en zegt zelve, dat het verloop, het „abnormaal groote verloop" de oorzaak is van het tekort in het corps officieren van gezondheid. En de oorzaak van dit verloop is: de „gunstige oeconomische toestand van Indië, die de bezoldiging in alle mogelijke particuliere betrekkingen omhoog jaagt, het stijgen der prijzen der voornaamste levensbehoeften" en de oneindig veel hoogere betaling die de burgerlijk geneeskundige dienst biedt. Dit alles vindt men in de ontwerp-begrooting met cijfers gestaafd. En aan dit „verloop" doen de buitenlanders nog in veel grooter getale mede dan onze landgenooten. Bijna geen enkele buitenlander blijft in Staatsdienst zegt 't ontwerp in andere woorden. Op hen kunnen wij niet rekenen voor aanvulling der tekorten in personeel. Waar niet alleen van den kant der officieren van gezondheid maar van alle kanten in den laatsten tijd gewezen is op het belang eener verhooging van inkomsten voor alle takken van dienst, niet uit zelfzucht maar op grond van 't welbegrepen landsbelang, daar geeft het reden tot erkentelijkheid dat de Indische regeering dit landsbelang, naar wij hopen nog te rechter tijd, heeft begrepen. Indien men de moeite wil nemen de „toelichting" van het Hoofdbestuur op blz. 109 van Neerlandia van dit jaar te vergelijken met de toelichting van de Indische regeering op hare voorgestelde traktementsverbetering, dan zal men bemerken, dat de Indische afgevaardigden in het Hoofdbestuur hardnekkig een regeeringsbeleid verdedigen, dat door mij en anderen als in strijd met onze waarachtig Nederlandsche belangen was veroordeeld en door de regeering zelve dan nu ook

geheel wordt verloochend. Het gezag en de invloed van Nederland in zijne koloniën berust in de eerste plaats op 't gehalte en de vaderlandsliefde der Staatsdienaren. Eene regeering, die zich tevreden stelt met het minste wat het kan krijgen en de leemten met buitenlanders aanvult, ziet zich binnen korten tijd niet alleen het gezag maar de geheele kolonie ontglippen. Het Nederlandsche Gouvernement ziet het goddank in, wanneer zal het Algemeen Nederlandsch Verbond het inzien?

Off. v. gezondheid.

Naschrift.

De officier van gezondheid, die hier aan het woord is, beroept zich op de toelichting van de Indische Regeering in de ontwerp-begrooting voor 1915 om aan te toonen dat de Indische afgevaardigden gefaald hebben in hunne opvattingen, die veelal in strijd waren met de meeningen door hem geuit en die in verschillende Neerlandia-nrs. deels verkort, deels in haar geheel werden opgenomen.

De Ind. afgevaardigden brengen in herinnering dat zij er herhaaldelijk op gewezen hebben, dat de beslissing in de onderhavige kwestie aan de Regeering moet gelaten worden. In de toelichting voorkomende op blz. 109 van Neerlandia van 1914, waarnaar de officier van gezondheid verwijst, hebben de Ind. afgevaardigden o. a. het volgende opgemerkt:

„Nu de Regeering aldus staat voor de oplossing van een zeer moeilijk vraagstuk en bij herhaling blijk heeft gegeven, te streven naar de vaststelling van betamelijke en dus ook voor Nederlanders aannemelijke dienstvoorwaarden, nu kan, naar de meening van de Ind. afgevaardigden, het niet op den weg liggen van het A. N. V. een anderen dan den door de Regeering gevolgden koers aan te bevelen."

Ook in vorige Neerlandia-nrs. hebben de Ind. afgevaardigden er op gewezen, dat het aan de Regeering is, in dezen eene beslissing en maatregelen te nemen.

Terwijl nu de officier van gezondheid reden meent te hebben tot erkentelijkheid aan de Ind. Regeering, die, zooals hij oordeelt, nog te rechter tijd het landsbelang — dat is hier eene verhooging van inkomsten voor alle takken van dienst — heeft begrepen, is alle verder geredetwist overbodig.

Bovendien meenen de Indische afgevaardigden dat, nu de kwestie geheel veranderd is en in hoofdzaak niet meer loopt over Buitenlanders in Nederl. Indischen Staatsdienst maar over Lotsverbetering van Landsdienaren, er voor hen geen aanleiding meer bestaan kan om de gedachtenwisseling voort te zetten. Neerlandia dunkt hun niet het meest aangewezen blad voor de behandeling van deze aangelegenheid, die overigens, ook naar de meening van den inzender, bij de Indische Regeering in goede handen is.

Van een „niet altijd even kiesche wijze van strijdvoeren" zijn de ondergeteekenden zich niet bewust. Zij hebben meening tegenover meening gesteld.

De Indische afgevaardigden in het Hoofdbestuur.

Wij sluiten hiermede de gedachtenwisseling. Red.

Dringend verzoek

aan alle bezitters van Verslagen (Handelingen) van Nederlandsche Taal- en Letterkundige Congressen.

Nu tengevolge van den oorlogstoestand het 33ste Ned. Taal- en Letterkundig Congres dit jaar niet is kunnen doorgaan en thans ook nog niet te bepalen is wanneer het zal kunnen plaats hebben, is het hoogst wenschelijk, dat zooveel mogelijk verzameld wordt, wat op de verschillende Taal- en Letterkundige Congressen, betreffende het ons taal- en stamverwante Zuid-Nederland, is behandeld geworden. Als bestuurslid van de Regelings-Commissie van het 33ste Taal- en Letterkundig Congres, aangezocht om mij met dat verzamelen te willen belasten, doe ik daarom thans een beroep op de medewerking van hen, die in 't bezit zijn van enkele Congresverslagen, vooral van vroegere jaren. Wel bezit het Hoofdbestuur van het A. N. V. te Dordrecht de Handelingen der Congressen sedert 1897 gehouden, en is het mij gelukt ook eenige verslagen van vroegere jaren te verkrijgen; doch een volledig stel bezitten wij niet.

Een dringend verzoek richt ik voor al tot hen, die in staat zijn om de verslagen te verschaffen van het 3de Congres (Brussel 1851), het 11de (Leuven 1869) en het 17de (Mechelen 1897) *).

Laat ieder, die slechts enkele verslagen bezit, onverschillig van welk jaar, ze voor het vormen van een volledig archief afstaan en ze per postpakket aan onderstaand adres toezenden. Het is dan wellicht mogelijk een paar volledige stellen verslagen te vormen. Wat overschiet wordt in verschillende openbare bibliotheken geplaatst om het ontbrekende aan te vullen. Te gelegener tijd kan dan in Neerlandia vermeld worden waar men zich te wenden heeft om Handelingen van Taal- en Letterk. Congressen te kunnen raadplegen.

Ieder belangstellende voege thans de daad bij het woord en zende onverwijld zijn geschenk.

Niet alleen Congres verslagen, maar ook alle andere bescheiden, op die Congressen betrekking hebbende, zullen dankbaar aanvaard worden door

J. C. A. CROIN,
Ged. Oude Gracht 58, Haarlem.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Werkzaamheid der Afdeelingen.

Bij de taak door het Hoofdbestuur na het uitbreken van den oorlog ter hand genomen om voor eigen landgenooten en stamverwanten te doen wat op den weg ligt van het Alg. Ned. Verbond, is niet tevergeefs een beroep gedaan op de medewerking der Afdeelingen in Nederland.

*) Van het 15de Congres te Brussel in 1876 gehouden zijn geen Handelingen verschenen.

Zij werd ingeroepen voor het verzamelen en verschaffen van leesstof aan de gemobiliseerden in de forten, linië̈n en stellingen; voor het inrichten van ontspanningsavonden, waarbij propaganda voor het Nederl. lied op den voorgrond stond; en ten slotte voor het verleenen van hulp aan de Belgische vluchtelingen.

De rapporten, die hierover reeds zijn ingekomen, bewijzen hoe goed onze organisatie op een gegeven oogenblik dienstbaar kan gemaakt worden aan de belangen van onzen stam.

Verscheiden Afdeelingen hebben prachtig werk gedaan en gaan er mee door.

In een volgend nummer hopen we er een overzicht van te geven.

Boeken-Commissie.

Het Hoofdbestuur heeft de inrichting der Boeken-Commissie herzien.

De heer Dr. W. van Everdingen is benoemd tot directeur der instelling.

Als toeziende leden zijn benoemd: mejuffr. A. van Zelm van Eldik en de heeren A. Eijl en J. H. J. Vink, allen te Rotterdam.

Mobilisatie-Liet [1])

fen

't frije Nederlân.

De oarlochsgloede brânt yn 't roun,
De minske sit yn noed,
De dead stapt dreunend oer de groun
En batst yn dobben bloed;
Mar wy stean fêst oan de eigen grins,
Us wapen yn 'e hân,
En hoedzje frijdom hjir en fré
Yn 't frije Nederlân.

Earst krong de skrik us herten yn,
Wy fielden us sa near;
Doe griep for Lân en Keningin
't Folk hastich nei 't gewear.
Sa fleagen âld- en jong soldaet
Fol moed nei grins en strân,
Klear om to fjochtsjen foar de Steat,
Foar 't frije Nederlân.

Ja, allegjerre tsjinje wy,
Wy, boarger en soldaet,
Wy stride dat men nearne min
Oer us lyts lântsje praet.
As de oarlochsgrouwel is forbij
En 't read-wyt-blau houd stân,
Dan libje we as op nij wer jong
Yn 't frije Nederlân.

As bruorren helpe wy elkoar,
Lyk as famylje kin,
Elts op syn post syn bêst dwaend nei
De winsk der Keningin.
Wy wolle 't selde, ien fen geest,
Oeral fen grins ta strân,
't Bihâld, wat de oarloch ek fornielt,
Fen 't frije Nederlân.

Haerlim, 24 Sept. 1914. J. B. SCHEPERS.

Britsch Guyana.

In Britsch Guyana is Juni l.l. een wet uitgevaardigd, waarbij met ingang van Januari 1915 de Roman Dutch Law wordt afgeschaft en vervangen door de Engelsche Rechtspraak.

Neerlandia hoopt op dit besluit nader terug te komen.

[1]) Friesche tekst van het lied voorkomend op blz. 205.

Hoe er met onze taal wordt omgesprongen

Wij ontvingen uit Pretoria een strooibiljet, waarin een vergadering wordt aangekondigd. Aan de eene zijde vindt men de volgende mededeeling in het Engelsch:

MONSTER MEETING
and
GRAND PATRIOTIC DEMONSTRATION
in
Church Square,
at 8 p.m.,
On Saturday, August 8th, 1914.
His Worship the Mayor will address
the Citizens of Pretoria.
For King and Country.
All are welcome.
God save the King.

En aan den anderen kant van het biljet staat de zoogenaamde Hollandsche vertaling. Men leest daar het volgende abracadabra:

VERSCHRIKKELIJKE VERGADERING
en
Groote Vaderlandslievend Bewijs
en
KERK PLEIN.
om 8 uur te Avons op
Zaturdag, 8ste Aug. '14.
Den heer de Burgemeester zal addressende
Burghersrechen van Pretoria.
Voor Koning en Vaderland.
Allen is velkom.
God behoude de Koning.

(N. Ct.)

Vrije Universiteit.

De Theologische School te Grand Rapids heeft indertijd tot directeuren der Vrije Universiteit te Amsterdam het verzoek gericht om degenen, die aan deze school het candidaats-examen in de Theologie hadden afgelegd, vrij te stellen van de verplichting, dit examen opnieuw te moeten doen, wanneer zij aan de Vrije Universiteit hun studie wenschen voort te zetten om den doctoralen graad te verkrijgen.

Aan dit verzoek is thans door reglementswijziging voldaan.

Hoedennijverheid in Suriname.

De Katholieke zusters, die reeds een bloeienden hoedenvlechtcursus met een dertigtal leerlingen hebben, zijn nu ook voornemens een school voor kantwerken te Paramaribo in het leven te roepen.

Voor Afdeelingsavonden.

Mevr. E. Arntzen—Wafelbakker, Fred. Hendrik Plantsoen 96, Amsterdam.
Voordrachtavond.

Jan C. van der Grijp, Copernicusstr. 169, Den Haag.
Voordrachtavond: Ernst en luim.

Ch. van Isterdael, solo-cellist, Den Haag.
Werken van Nederlandsche en Vlaamsche toondichters, met begeleiding van klavier.

Mejuffr. Johanna van Peski, Koningin Emmakade 96, Den Haag.
Voordrachtavond.

Johannes Sierhuis, Kanaalstraat 151 I, Amsterdam.
Voordracht van Nederlandsche gedichten.

Anton Verheijen, Papestraat 10a, Den Haag.
Treurspelen en verzen.

Aanvulling dezer lijst wordt gaarne ingewacht bij de Administratie van 't A. N. V., Wijnstraat 81, Dordrecht.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMENDE LEDEN.

A. H. G. Fokker, Nassau Zuilenstein-straat 11, Den Haag.
Mej. M. H. A. Insinger, Rose Villa, Driebergen.
Opg. door mevr. M. Ledeboer—Kok, »

GEWONE LEDEN.

Henri Majoie, Koestraat 216, Tilburg.
J. F. H. Duvergé, res. 1e Luit. Infanterie, Van Diepenbeeckstraat 3, 's-Hertogenbosch.
Beiden opg. door Jhr. C. M. E. R. C. von Bose.
J. N. E. Teune, Kastanjeplein 5, Amsterdam.
Opg. door den heer Corn. Bouwmeester, »
J. F. Kröner, Keizersgracht 164, »
Opg. door den heer J. W. te Winkel, »
J. Ph. Korthals Altes, Pl. Middenlaan 20, »
J. H. Bonjer, Tesselschadestraat 13, »
H. Foest, Heerengracht 483, »
E. M. C. B. Franquinet, Marnixstraat 403, »
J. J. A. Gilissen, Vondelstraat 162, »
T. Goedewagen, Amstel 20, »
M. T. Gunning, Keizersgracht 580, »
J. H. Heslinga, 1e Helmersstraat 57, »
E. Q. H. M. Hoelen, Prinsengracht 975, »
R. H. M. Hoogewegen, Singel 381, »
R. van Hoorn, Joh. Verhulststraat 187, »
J. Jurgens, 3e Helmerstraat 24, »
M. H. Knoch, Marnixstraat 358, »
G. S. van Krieken, 3e Helmersstr. 47a, »
W. J. M. Leenaers, Marnixstraat 346, »
J. A. Leeuwenburg, Wyttenbachstraat 38, »
M. G. Levenbach, Sarphatistraat 64, »
J. Maats, Donselaerstraat, »
C. A. S. M. Martens, Leidsche Gracht 92, »
F. M. Westerouen v. Meeteren, Alb. Thymstr. 30, »
C. A. A. Minderop, N. Z. Voorburgwal 37 I, »
J. M. de Moor, Tesselschadestraat 13, »
C. Scheltema, Emmalaan 21, »
C. P. Schey, 1e Const. Huygensstraat 96, »
C. J. G. M. Schölvinck, Singel 42, »
Jhr. C. H. M. J. van Nispen tot Sevenaer, Wil-lemsparkweg 185, »
A. J. Sormani, 1e Helmersstraat 46, »
N. Peereboom, Overtoom 30, »
J. A. L. van der Putt, Van Woustraat 9, »
C. Bellaar Spruyt, Prinsengracht 716, »
P. I. Tan, Valeriusstraat 11, »
J. A. Verbunt, Reguliersgracht 38, »
A. Vis, 1e Helmerstraat 25, »
K. F. van der Wilt, Torenstraat, Edam.
Allen opg. door het Best. der Stud.-Afd. Amsterdam.
W. Helms, gep. Kapt., Laan van Meerder-voort 191, Den Haag.
Opg. door Dr. W. van Everdingen, Rotterdam.
C. F. H. Engelen, Gogelweg 2, »
Mej. Dr. J. W. P. Drost, Suezkade 156, »
Opg. door den heer W. H. H. Doorman, Amsterdam.
H. L. Woltersom, Boulevard 1a, Arnhem.
Mej. J. Duys, Het Terras, Beaufortlaan, Baarn.
Opg. door den heer C. ter Cock, Stafford.
H. Gysen, Boxtel.
Opg. door Jhr. C. van Nispen tot Sevenaer, 's-Her-togenbosch.
Mevr. M. W. Braakman—Van Bommel, Van Twickelostraat 10, Deventer.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »
A. J. Verbeek van der Sande Jr., Nieuwe-haven 49, Dordrecht.

BUITENGEWOON LID.

P. Schinkel, Raditakeweg 65, Deventer.
Opg. door het Bestuur der Afdeeling »

Jongelieden-Afdeelingen.

M. Polak, J. D. Meyerplein 11, Amsterdam.
Opg. door den heer D. de Vries, »
F. J. de Jong, Kalverstraat 192, »
H. F. Volkers, 1e Jan Steenstraat 91, »
B. F. Hüeting, H. de Grootkade 78, »
Maurits Ourhaan, N. Prinsengracht 77, »
Allen opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »

Groep Ned. Oost-Indië.

H. van Norde, leerling M. U. L. O., p/a. mevr. E. de Vogel, Padang.

Groep Ned. Antillen.

H. J. Bierman, Kapt. der Infanterie O.-I. leger, Curaçao.
Opg. door Luit. H. W. L. van Meeuwen, »
H. J. G. de Bie, monteur, »
Mej. G. Stel, onderwijzeres, »
Opg. door den heer H. Manuel, »
Benjamin Senior, koopman, »
C. Magnus N. Quast, koopmansklerk, »
Beiden opg. door den heer H. v. d. Beld, »
R. Ph. Dania, apotheker, »
Opg. door den heer Joh. Scheuerman, »

Groep Suriname.

Ds. W. J. C. Ort, Pred. Ned. Herv. Gem., Paramaribo.
Henri G. Fuick, agentuur en commissie, Gravenstraat, »
H. D. Byron, Wagenwegstraat 102b, »
Allen opg. door den heer Fred. Oudschans Dentz, »

Buitenland.

BESCHERMEND LID.

Th. R. Parmentier, p/a. de heeren Diethelm & Co., Bangkok (Siam).
Opg. door den heer W. Blankwaardt, »

GEWONE LEDEN.

Mevr. M. A. Wood, geb. Van Doorninck, Gatoen, Kanalzône (m. Am.)
Opg. door den heer M. van Doorninck, Deventer.
A. E. W. Moltmaker, Internationala, Gura Ocnita (Rum.)
Albrecht J. Th. Kaspers, Giurgiu »
Joh. N. Evers, » »
Ph. Warners, Str. Culmea Noua 4, Boekarest »
J. Evers, Str. General Lahovary 64, » »
A. J. van Genk, Internationala, Bustenari »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. Rumenië.
P. G. Duerinck, 11322 Statestr., Chicago.
H. van Herwaarden, 525 W. 103 Place, Chicago-Roseland.
J. Rimmelzwaam, 343 W. 110 Str., »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. »
H. W. Wissink, 17e Straat, Vrededorp, Johannesburg (Tr.).
Marcus Cohen, 41 Eleonorstraat, Troyville, » »
Beiden opg. door den heer J. Cohen, Lorentzville.
J. Velthuizen, onderwijzer, Tweefontein, Smithfield (O. V. S.).
Opg. door het Bestuur der Afd. Bloemfontein.
H. Brummelkamp, onderwijzer, P. K. Vlakhoek, via Krugersdorp (Tr.)
G. Tjaden, onderwijzer, P. K. Vlakhoek, » » »
P. Moerdijk, onderwijzer, P. K. Vlakhoek, » » »
Allen opg. door den heer J. de Jong, Vlakhoek.

18e Jaargang. No. 12. December 1914.

NEERLANDIA

ORGAAN VAN HET ALGEMEEN NEDERLANDSCH VERBOND.

Geen rots staat zoo vast in de branding der baren,
Als 't volk, dat — wat brenge de wiss'ling der jaren —
't Geloof in zichzelf en zijn roeping bewaart.

INHOUD: Eendracht maakt macht. — Een hoog woord. — *Nederland*. De student Leeds, door Dr. J. B. Schepers. — Het werk der Afdeelingen in dezen tijd, door C. van Son. — Rotterdamsche propaganda voor het Ned. Lied, door Den Hartogh. — *Oost-Indië* Het Koloniaal Instituut. — *Zuid-Afrika:* Zuid-Afrikaansche Brieven XXV, door Ou-Boet Chr. de Wet aan het woord. — Oom Koos De la Rey. — *Ingezonden:* Aan Cyriel Buysse, door prof. Herman van der Linden, met naschrift der Red. — Neutraal? Een onzydig, door Marc. Emants, met naschrift der Red. — De Nederl. taal met haar keelklanken, door Ch. Schut-Lambeens, met een naschrift van Mr. J. Mansvelt Voor en door militairen, door J. Veldkamp. — *Mededeelingen en Allerlei* *Nieuwe Leden-lijst — Lijst der Afd. secretaressen van Groep Nederland. — Advertentiën*

Eendracht maakt Macht.

Wat eindigt dit jaar anders dan iemand heeft kunnen denken! Zoo heel lang al, en toch nog hoe kort, woedt nu die oorlogsbrand om ons heen en ons Nederlandsche huis staat nog ongedeerd. Boven bidden en wenschen.

Wij stonden klaar en staan dat nog, om af te weren wie ons land bedreigt of ons grondgebied wil schenden. Zeker is men van niets, hei roepen kunnen wij eerst als alle vrede is gesloten, maar ernstig gevaar voor onze onzijdigheid schijnt niet meer te bestaan. Onder de vaste, doeltreffende leiding van Koningin en Regeering hebben land en volk zich ras geplooid naar de verbijsterend plotseling gestelde ongewone eischen.

De eenheid die zich openbaarde bij ons volk, toen de gemeenschappelijke nood die eenheid vorderde, is de openbaring geweest eener kracht, die in gewone tijden sluimert. Zich zelf in zijn wezenlijkheid te hebben aanschouwd, is ondanks al het benauwende, een zegen geweest, waarvan de heugenis niet meer zal verdwijnen.

Eenheid, ondanks het verscheidene. Eenheid t.o.v. kerkelijke en staatkundige tweespalt. Waar anders is het in ons land belichaamd dan in het Algemeen Nederlandsch Verbond, dat hoog uitgaat boven alle verdeeldheid, en waarvan de bestaansvoorwaarde is afwezigheid van alle kliek- en sectegeest. Is de invloed van ons Verbond merkbaar geweest in de dagen van benardheid die achter ons liggen? Aan te wijzen, met den vinger, is hij zeker niet. Maar evenals alle zaad dat uitgezaaid is in ontfankelijken akker, ontkiemt en vruchtdraagt, zoo ontkiemt en draagt vrucht ook de daad en het woord, die ingaan in de menigte. Had het A. N. V. gestaan tegenover den Nederlandschen stam als een die klopt maar niet wordt binnengelaten, het had geen tijd gekend van zichtbaren groei. Dat het niet overvroeg, rustig en overdacht zijn gang ging, zonder te verschrikken of ontstemmen door groote woorden, dat was zijn aanbeveling en geleibrief. Duizenden, van alle standen, elken leeftijd, hebben met het Verbond den vredelievenden strijd aanvaard tot ontwikkeling van het eenheidsgevoel bij het Nederlandsche volk en den Nederlandschen stam.

Dat nu in deze tijden blijke dat het A. N. V. wordt gewaardeerd als een onmisbaar element in ons gemeenschapsleven. Dat men anderen, die men nog geen lid weet, juist nu, overrede om toe te treden. De gave is zoo gering en voor ons allen de beteekenis van het Algemeen Nederlandsch Verbond, zoo groot.

Een hoog woord.

In de Telegraaf van 27 November, Avondblad, richt de heer Cyriel Buysse een fellen aanval op Neerlandia, en wel om het artikel „Groot-Nederland en de Oorlog" in het nummer van November. Wij hadden het gepaster gevonden, als de heer Buysse zijn stuk ruiterlijk bij ons had ingezonden en als de Telegraaf, naar het goede gebruik dat bij de pers geldt, den inzender had verwezen naar het blad, waartegen hij zich richt.

De heer Buysse beschuldigt ons van „lafheid" — zoo is ook het opschrift van zijn stuk — „een kras woord", naar hij zelf zegt, maar hij kan voor hetgeen wij in ons artikel hebben misdaan geen beter woord vinden.

Het is inderdaad een kras woord. Lafheid is iets, waarvoor ieder, man en vrouw, die gevoel van eigenwaarde heeft, zich schaamt. Wij zouden ons die beschuldiging dan ook ten zeerste aantrekken, als ons niet twee overwegingen tot kalmte stemden.

Vooreerst, de heer Buysse is Belg; hij is het ondanks zijn lange verblijf in ons land blijkbaar ten volle gebleven. Hij spreekt van „ons, ongelukkige Belgen" en aan het slot neemt hij zelfs het woord uit naam van heel België: „België verwerpt hooghartig de onteerende aalmoes, waarmee Neerlandia het tracht op te beuren." En nu is het begrijpelijk, dat Belgen tegenover de verschrikkelijke ramp, die

hun volk heeft getroffen, bij de verwoesting, die in hun land voortduurt, en onder de stoffelijke en zedelijke ellende, die zij lijden, in een stemming kunnen verkeeren, waarin zij dingen gevoelen, zeggen en doen, die men verstandig doet niet te beoordeelen alsof het gevoelens, woorden en daden van menschen in normale omstandighedén zijn. De heer Buysse is begrijpelijkerwijze overprikkeld en heeft zoo dingen geschreven die niet te verantwoorden zijn.

Dat was de eerste overweging. De tweede is, dat de heer Buysse blijkbaar hoort tot een slag menschen, zooals ieder die wel kent, menschen die zoo verkwistend met woorden omgaan, dat zij er de waarde niet meer van voelen. Zulke menschen gebruiken liefst veel en groote woorden, vooral veel bijvoegelijke naamwoorden, en als zij dan eens iets met nadruk willen zeggen, iets dat den hoorder moet treffen, dan moeten zij in den overtreffenden trap spreken en er desnoods een knoop op leggen. Willen zij b.v. iemand van iets overtuigen, dan zullen zij hun eerewoord geven, het bezweren en zich dit-en-dat toewenschen, als het niet waar is wat zij beweren. Terwijl een ander, die sober met zijn woorden pleegt te zijn, uitkomt met de eenvoudige verzekering, dat iets zoo is.

De werken van den veelszins verdienstelijken schrijver die de heer Buysse is, zijn er om hem te teekenen als iemand die tot dat slag behoort. Hij heeft vele en zware en felle woorden noodig om zijn effekt te bereiken; hij legt het er, met een schildersuitdrukking, dik op. En zoo doet hij weer in zijn stuk tegen ons.

Wanneer hij ons dus „lafheid" verwijt, ons „lafhartig" noemt, spreekt van ons „walgelijk stuk", het vertrouwen dat wij in het Duitsche volk uitspraken een „flauwe, laffe grap" en onze samenvatting van den toestand in België „flauw gewauwel" vindt, en meer in dien trant, dan bedenken wij dat dergelijke taal niet de beteekenis heeft die zij zou hebben, indien zij afkomstig ware van iemand die blijk geeft gevoel te bezitten voor de waarde der woorden.

En dat gevoel heeft de heer Buysse verloren. Dat verklaart goeddeels zijn onbetamelijken en dwazen aanval tegen ons artikel.

Uit spatieeringen leeren wij kennen wat hem vooral daarin heeft gehinderd.

Wij hebben over de overweldiging van België slechts „een woord van beklag" laten hooren. Beklag, dat is den heer Buysse veel te zwak. Het moet veel sterker worden gezegd. Wij hebben voor „het heldhaftige Belgische volk", maar die woorden worden niet aangehaald, de „bewondering" en de „deernis" van ons volk uitgesproken. „Die flauwe, laffe woorden" hebben hem „gegriefd, ten diepste", — die woorden en wat er aan voorafging.

Het is teekenend. Bewondering en deernis zijn voor ons woorden vol zin, maar de menschen, die zelf spilziek met woorden zijn, krijgen als men niet spreekt van diepe of vurige of gloeiende bewondering en van diepe of smartelijke of onuitsprekelijke deernis, geen indruk.

Zooals wij reeds zeiden noemt de heer Buysse onze schildering van wat België is overkomen „wat flauw gewauwel". Daarbij laat hij voor aanhalingen uit onzen tekst doorgaan, wat slechts zijn eigen samenvatting is. Een zeer bedenkelijke manier! Dat nog daargelaten, zijn wij toch niet geneigd den heer Buysse een goed rechter te vinden over de taal, waarin wij de groote trekken van de gebeurtenissen met zorgvuldig gekozen, sobere woorden hebben willen aangeven, niets neerschrijvende dat niet iets moest zeggen. Waar wij in dat verband schreven: „En het is een wreede oorlog geworden", is het kenschetsend voor den heer Buysse, dat hij spreekt van „wat flauw gewauwel over een „wreede oorlog, waarbij veel verbrand en verwoest is enz."" (wij zeiden reeds, dat dit een onjuist citaat is). Natuurlijk, zoo meent de heer Buysse, elke oorlog is wreed, wat is dat voor laffe taal! Neen, voor iemand die zijn woorden weegt, beteekent het iets en zelfs niet weinig, wanneer hij zegt: het is een wreede oorlog geworden.

En zoo zouden wij kunnen voortgaan. Wij hebben van „het rampzalige België" gesproken; wij hebben gezegd, dat Duitschland België heeft overweldigd, dat het onrecht heeft gedaan. Dat is voor den heer Buysse flauw en laf uitgedrukt. Dat moet veel dikker. Het ontgaat hem, dat als iemand, die niet met woorden pleegt te morsen, zegt: gij hebt onrecht gedaan, daarin een zwaarder bestrafling kan liggen, dan als een ander een reeks verwenschingen uitschreeuwt.

Wij hebben geschreven, dat Neerlandia, in ons onzijdig land verschijnende, ook onzijdig moet zijn. Dat behoort, blijkens de spatieering van den heer Buysse, ook al tot de „flauwe, laffe woorden", en hij zegt: „Een land kan neutraal zijn, een mensch is dat niet, althans in dit geval niet. Persoonlijke neutraliteit in dezen oorlog zou gelijk staan met onverschilligheid..." Dit mogen dan geen „flauwe, laffe woorden" zijn, woorden zijn het toch. Als een land onzijdig is, moeten het ook zijn inwoners zijn. Onze Regeering heeft dat ons volk uitdrukkelijk voorgehouden: het is onze plicht in onze uitlatingen, in woord en geschrift, onzijdig te blijven, geen aanstoot te geven, aan geen van de oorlogvoerende partijen. Dat is onze plicht, of, om het den heer Buysse duidelijk te maken, onze uitdrukkelijke, zeer besliste, onafwijsbare, volstrekte plicht. Hij moge als Belg vinden van niet, maar wij vinden van wel, en onze Regeering ook. Wij weten, dat er ook bladen zijn die er anders over denken, en ons land daarmede reeds in ongelegenheid hebben gebracht, maar aan zoo iets doet Neerlandia niet mee.

Zijn we daarom onverschillig voor het lot, dat België heeft getroffen? Het is niets minder dan dwaas het te beweren. Kloppen onze harten niet voor de Belgen? Laten wij uit ons artikel nog dit mogen aanhalen: „De strijd dien België voor het door Duitschland geschonden verdrag heeft aangedurfd, het lijden dat het daarvoor heeft doorstaan, het medelijden, dat het in de gansche wereld heeft opgewekt en de bewondering die het tegelijk de wereld door zijn moed heeft afgedwongen..." Spreekt uit zulke woorden onverschilligheid, of gebrek aan waar-

deering en medegevoel, of lafhartigheid? Alleen iemand, die den zin van de woorden niet voelt, kan het beweren.

Wij gaven ons vertrouwen in het Duitsche volk te kennen. „Het zal," schreven wij, „zoo het den oorlog wint, goed maken, zooveel het goed te maken is, wat het België heeft aangedaan." We hebben reeds gezien, hoe de heer Buysse van „die flauwe, laffe grap" spreekt, en let ook hier op de onjuistheid der aanhaling! — er op laat volgen: „Hoe Duitschland alles goed zal maken, als het soms niet overwint, vergeet (Neerlandia) ons mede te deelen." Dat gaat ons niet aan, zegt hij, wij zijn immers neutraal, dat is te zeggen onverschillig enz. Waar draaft de heer Buysse heen? Als Duitschland het verliest, zullen de overwinnaars wel zorgen, dat het tegenover België goed maakt wat goed te maken is. Wij steken het zwaard niet op, heeft Engelands eerste minister gezegd, voor België volledig is schadeloos gesteld, en meer dan dat.

Niet alleen Neerlandia heeft het bij den heer Buysse verkorven, maar ook het Algemeen Nederlandsch Verbond, dat zijn plicht om voor de Vlamingen als deel van den Nederlandschen stam op te komen, heeft verzaakt. Het heeft dien plicht verzaakt, zoo moet men uit het stuk van den heer Buysse opmaken, omdat Neerlandia niet in den geest van den heer Buysse, in woorden van den heer Buysse heeft geschreven.

Het Verbond heeft een andere opvatting van zijn taak. In het Nov.-nr. kan men reeds iets lezen van wat het voor de Belgen heeft gedaan, en het deed en doet meer. Dat zal later wel blijken.

Wij hebben misschien al genoeg staaltjes gegeven van de al te groote woorden die de heer Buysse gebruikt. Misschien is echter het slot van zijn stuk nog de beste toelichting. „Wij zullen dus sterven als het moet," zegt hij, bedoelende de Belgen; en dan iets verder: „België heeft zijn plicht, méér dan zijn plicht gedaan. België, geheel onschuldig door een onbarmhartigen vijand vermoord, door zijn bondgenooten wekenlang ellendig in den steek gelaten en door wie het moest verdedigen herhaaldelijk bedrogen en belogen en verraden, sterft, in laatsten trots en laatste glorie, stug en nobel, zooals het voor zijn heilig recht van bestaan heeft gestreden en geleden, den heldendood!..."

Dit nu inderdaad zijn woorden, die onze pen niet zou hebben kunnen neerschrijven. Dat België zijn plicht heeft gedaan en, door zijn bondgenooten alleen gelaten, heldhaftig heeft gestreden, dat hebben ook wij in ons stuk gezegd, alleen een beetje anders, maar dat de Belgen sterven, en de heer Buysse met hen, en dat België in heldendood ondergaat, — neen, wij hebben te veel zin voor het woord, om dat te zeggen. Er zijn veel Belgen omgekomen, helaas, en er zullen er nog veel omkomen, maar de Belgen sterven niet en België, hoe zwaar beproefd, zal leven.

Geen kras woord, een hoog woord heeft de heer Buysse gevoerd, maar, daarvan zijn wij overtuigd, niet uit naam der Belgen *).

*) Zie ingezonden stuk van Prof. Herman van der Linden in dit nummer, blz. 239.

De student Beets

en

een nieuwe, volks-uitgave van de Camera.

Camera Obscura van Hildebrand ƒ0.90. 27de druk. Erven Bohn, Haarlem.

De student Beets, door Mr. H. Ph. 't Hooft, geïllustreerd door Louis Raemaekers. ƒ0.90. Erven Bohn, Haarlem.
Uitgegeven ten voordeele van het Hildebrand-gedenkteeken.

Daar stonden we, armzaligen! Als door storm verdreven vogels, wier beschutting uit elkaar gewaaid is! Ze zongen daar zo lustig, ze kwinkeleerden van hun lief en leed en ieder gekwetter was in de eigen taal en voegde zich toch met al het andere samen tot één geheel van heerlike klank.

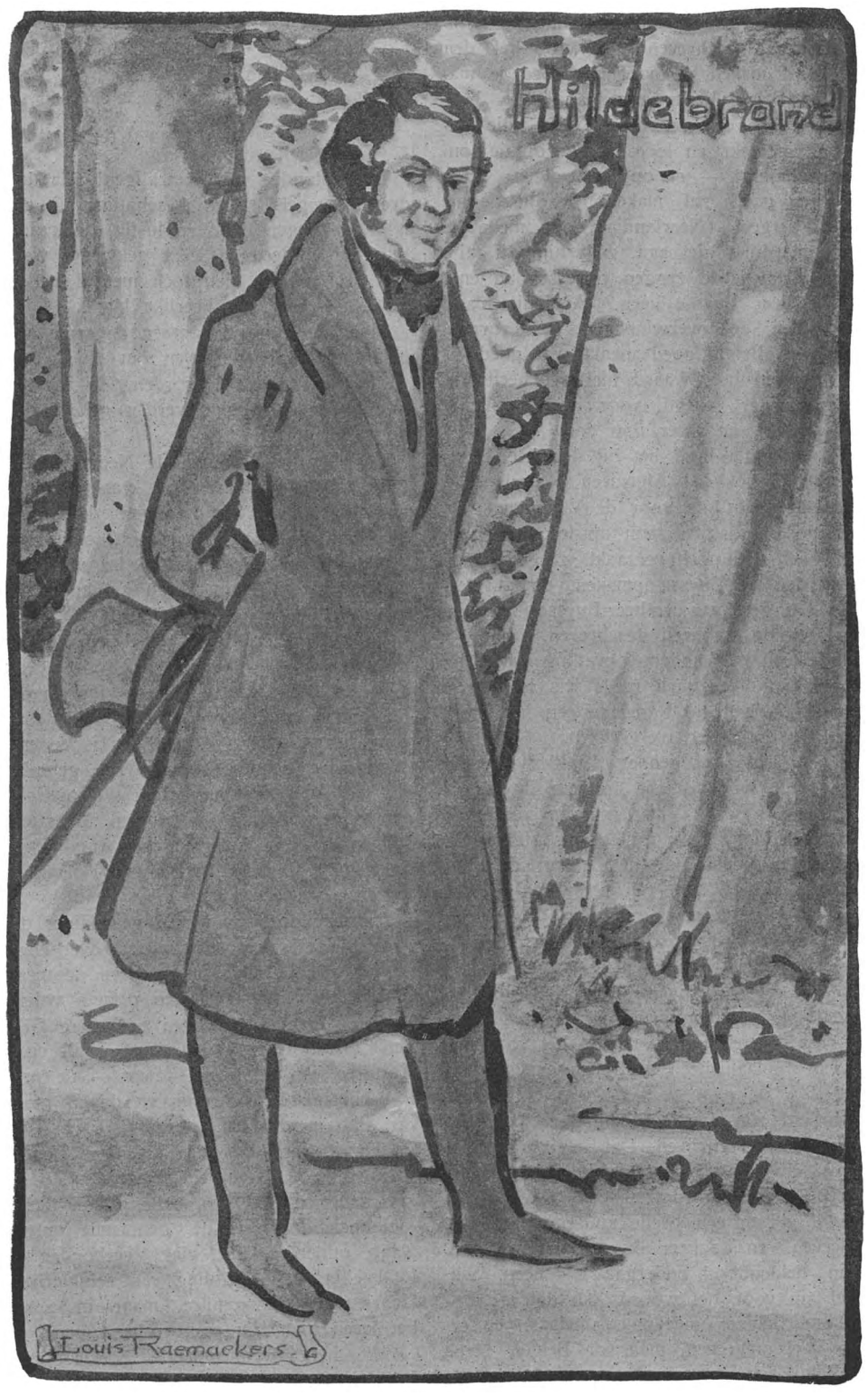
Maar de storm kwam en de arme, ontredderde vogels hadden te worstelen om op de been te blijven en niet gekanteld te worden. Ze zochten beschutting bij elkaar en enigen werden geheel als weggevaagd door de storm.

Zo ging het ook met de Nederlandse stam, die nog stevig staat, maar één tak kraakt hevig en één zwiept geweldig. Ook hier zongen de zangers zo heerlik, hun liedjes klonken luid, soms wel eens een beetje gekunsteld, omdat ieder vogeltje toch vooral anders moest zingen dan het andere, maar 't was toch zoet en mooi.

En nu... er piept nog wel iemand; er roept nog wel hier en daar iemand tegen de storm in, dat hij hem en zijn medevogelkens met vree moet laten; een ander krijst verontwaardigd over het gemene van zo'n storm, maar — de storm is er en — de kunst zwijgt. De Belgiese zangers zijn geheel verstormd en van de Afrikaanse vernemen wij niets meer: ze schijnen onder elkander te twisten. Maar ook wij lijden er onder. Wie indertijd een Aug.-nr. van een van onze grote tijdschriften ter hand nam, sloeg het teleurgesteld weer dicht: daar had hij geen oog of oor meer voor! Er waren geweldiger dingen aan de orde, dan de zoetste vooizen, over teleurgestelde liefde, en zo. Ja alle kunst scheen de mens onverschillig te laten, omdat er een orkaan woei in leven en denken. En zo geraakten ook onze Hildebrand-plannen met die voor het 33ste Taal- en Letterkundig Kongres van de baan. Maar — de prijsvraag was nu eenmaal uitgeschreven en de 25 modellen waren op tijd ingezonden, de jury bracht op tijd verslag uit en de bekroning met algemene stemmen van Bronners werk was een feit geworden. Zo ging het leven zijn gang en heeft ten slotte geleid, toch nog, tot een tentoonstelling van de genoemde ontwerpen, weliswaar onder andere vlag, verbonden aan een tentoonstelling en verloting van schilderijen, voor het Haarlemse Steunkomitee, maar in zekere zin heeft het leven hier zijn rechten herwonnen.

Ook het bovengenoemde boekje over de student Beets is er een bewijs van. Mr. H. Ph. 't Hooft hield zijn terecht studentikoos getinte rede in een tijd, toen geen sterveling aan oorlog dacht en eerst leek, deze zomer, zijn werk, met zoveel anders, weggewaaid; maar, gelukkig, schrijver en uitgever hadden de durf, om er nu toch maar mee voor 't licht te

komen. 't Gewone leven wint het en Louis Raemaekers, wiens scherpe tekeningen zo menigeen troffen

Hildebrand als student, teekening van Louis Raemaekers.

in deze droeve tijden, zien wij hier zich wijden aan de bekende tiepen van ons volksleven en dit naar voren brengen als het blijvende.

Eerst het boekje van de heer 't Hooft. Zijn doel is aan te vullen wat er ontbreekt aan de werken van Prof. Dr. Chantepie de la Saussaye, Dr. Johs. Dyserinck en G. v. Rijn. Een dagboek van Beets zelf uit zijn studentetijd gaf hem overvloedig stof.

DE STUDENTEN SOCIETEIT MINERVA TE LEIDEN.

Hij schreef dit hoofdstuk uit het leven van Beets met veel toewijding en met smaak voor de oude herinneringen, ook hem als oud-student van Leiden dierbaar. Zo komt die jonge Beets meer levend voor ons te staan. Deze beschrijving is dan ook belangrijker dan de inleiding over de humor in 't algemeen, die in de studentewereld, in de Camera en in de overige Nederlandse literatuur, waarbij uiteraard niet lang genoeg stilgestaan kan worden in 20 blz., om de onderdelen behoorlik tot hun recht te laten komen. Maar datgene, waar het om te doen is, vult op prettige wijze een leemte aan in het leven van Beets en is dus belangrijk, al zou men er graag meer aanhalingen uit het Dagboek in gehad hebben, om Hildebrand in zijn stijl te herkennen.

En de plaatjes van Raemaekers: zij logenstraffen op besliste wijze de bewering, dat de Camera niet te illustreren valt. Is die Kegge niet goed, zoals hij daar wijdbeens staat te beweren, met zijn dikke, lange, gouden ketting over de welgevulde buik, de jas wat naar achteren geduwd door de ene hand (om de ketting en 't vest te laten zien), een sigaar in de andere? En dan die kop met de brede mond en de harde, zich voelende trekken! Die Charmante met zijn gebloemd vest, korte rok, oogglas, de mond een beetje open door de grote boventanden, klaar om „charmant" te zeggen, allercharmantst is hij! Maar ze zijn alle goed: 't oude Keesje, Beets zelf met welgevormde gestalte, gezond glimlachende om zijn tiepen, Nurks een een heel andere dan die van de reklameplaat, wat fijner dunkt me, Pieter Stastok, onbeschrijfelik harkerig, geheel anders dan het heertje op de band van de nieuwe Camera, al is ook die verdienstelik, Buikje — wel de allermooiste! wat is 't er warm! — en dan Saartje met de mof. Waarlik, dit boekje zal wegvliegen, en voordeel aanbrengen voor het Hildebrand-gedenkteken, maar ook de weg bereiden voor een nieuwe geïllustreerde Camera. En hiermee kom ik tot de goedkope uitgave in het nette grijs-gele bandje met Pieter Stastok er op. Dit is dan de volksuitgave. Het is uitmuntend dat die er is. Maar is dit papier nu niet wat heel dun? De bladen zitten opelkaar als in een nieuw kerkboek; maar de letter is goed en die bladen zullen zich wel laten loslezen. Een vraag moest nu echter ook eens beantwoord: naar welke druk zich de uitgever gericht heeft. Dat staat er nooit bij en toch bijna alle drukken zijn verschillend. Dat is een verlangen voor de volgende drukken, want — er is geen twijfel aan — dit boekje, dat je geriefelik in de zak mee kunt nemen, zal de wereld gauw genoeg in zijn. En dan heb ik nog twee Camera's in mijn begeren: één een wetenschappelike Camera met een vergelijkende inleiding over de verschillende drukken, met korte verklarende no-

ten, want het boekje ter verklaring van Beets zelf, „Na vijf en twintig jaar", is ook al weer een 25 jaar oud, en te duur ook en te ongemakkelik voor iedereen. En dan nog diezelfde uitgave met noten, geheel omgespeld in de Vereenvoudigde Spelling in de eerste plaats ter wille van Zuid-Afrika, waar de Camera het meest geliefde Hollandse boek nog is. Het is nodig de Camera Obscura daar op de lijst van boeken voor scholen te behouden, ter wille van onze Hollandse invloed daarginds. Immers, blader in de Camera, nu de oorlogspanning ons niet meer zo hevig beroert en men krijgt ook hier het gevoel, dat het Hollandse wezen weer opkomt in ons denken, dat de vogels weer schut gevonden hebben en we 't eigen lied weer horen zingen. Nooit heeft de Camera zo'n kritieke tijd mee doorleefd als deze en dat nog wel het boek, bij uitstek, van de vrede, met maar één oorlogsherinnering er in: aan het slot van de familie Stastok met „recruten met bevende handen", „ladingen in vier tempo's", „nijdige sergeants" en „een bejaarde tweede luitenant", een voor ons haast onwaarschijnlike herinnering uit een tijd die geen oorlog kende. Maar: het boek komt over deze tijden heen en ik vraag alvast om de 28ste, 29ste en 30ste druk, zó, als ik ze mij voorstel, en dan de 31ste, herdruk van deze.

Haarlem, Nov. 1914. J. B. SCHEPERS.

Het werk der Afdeelingen in dezen tijd.

In het vorig nummer zegden we toe een en ander mee te deelen over het werk der Afdeelingen in verband met de tijdsomstandigheden en de rol die het A. N. V. in het onzijdige Nederland deels werd opgedragen, deels zelf op zich nam.

Naast de werkzaamheid, die van het Hoofdbestuur rechtstreeks uitging, werd de hulp der Afdeelingen ingeroepen voor:

a. het verschaffen van leesstof aan de gemobiliseerde soldaten;
b. het inrichten van ontwikkelingscursussen en ontspanningsavonden voor dezen;
c. het verleenen van hulp aan Belgische vluchtelingen;
d. het verschaffen van nuttige bezigheid en studiegelegenheid aan geïnterneerde Vlaamsche soldaten;
e. het bevorderen van Nederlandsch onderwijs aan kinderen van Vlaamsche vluchtelingen.

Het zou te veel plaats vorderen, wanneer we de reeds ingekomen rapporten in hun geheel afdrukten.

Het beknopt overzicht moge aantoonen, dat verscheiden Afdeelingen uitmuntend de roeping van het A. N. V. in dezen gewichtigen tijd begrepen hebben, dat ons devies: „Met raad en daad voor volk en stam" geen ijdele klank voor haar is en verscheidene niet geaarzeld hebben hun toch reeds kleine kas te offeren voor de goede zaak.

Ter vervulling van den eersten wensch hebben de meeste Afdeelingen krachtige hulp verleend, door aan de Rotterdamsche Boeken-Commissie vele kisten boeken, tijdschriften en kranten te zenden, terwijl de noordelijke: Leeuwarden, Groningen en Assen, zich nog verdienstelijk maakten door een geregelde zending van kranten naar de noordelijke posten, zelfs op de van verkeer zoozeer verstoken Waddeneilanden.

De directeur der Boeken-Commissie heeft in het vorig nummer reeds zijn voldoening over die medewerking uitgesproken en den eerepalm uitgereikt aan onze steeds zoo krachtig werkzame Afdeeling Enschedé.

Dat hij zich, zoolang de oorlogstoestand ook ons leger dwingt op post te blijven, voor nieuwe zendingen aanbevolen houdt, worde hier nog eens met nadruk herhaald.

Wat punt b. betreft, daarvoor konden natuurlijk alleen haar medewerking verleenen die Afdeelingen, in wier omgeving bezettingen liggen.

Er werd door het Groepsbestuur in dezen samenwerking verkregen met de Centrale Commissie voor Ontwikkeling en Uitspanning der gemobiliseerde troepen, na een samenspreking met een der secretarissen, Dr. K. H. M. van der Zande (voorzitter is de heer Dr. D. Bos). Deze Commissie, gesteund door de Regeering, heeft Provinciale en Plaatselijke Comité's gevormd en geeft een orgaan uit, waarvan enkele exemplaren aan onze Afdeelingsbesturen gezonden zijn, ter bevordering der samenwerking.

De gemachtigde van het A. N. V., Jhr. C. M. E. R. C. von Bose, ontwierp een plan om in verschillende garnizoenen voordrachten te houden over de beginselen van het Verbond. Met toestemming van de militaire gezaghebbers en met medewerking onzer Afdeelingen, trad hij o. a. op te: Eindhoven, Tilburg, Oisterwijk, Goirle, Arnhem, Apeldoorn, Doesburg, Zutphen, Deventer, Ede en Almelo en mocht in de meeste veel bijval vinden *).

Het verleenen van hulp aan de Belgische vluchtelingen had meer bezwaar dan de werkzaamheden ten bate van onze militairen.

Waar heel het Nederlandsche volk, voorgegaan door onze, zich in deze moeilijke tijden weder zoo kloek toonende, Koningin en onze krachtig leidende Regeering, de van huis en haard verdreven zuiderbroeders dak en dekking, spijs en drank bood, bleven natuurlijk onze leden niet achter en menige Afdeeling stelde haar werkkracht beschikbaar voor Plaatselijke Commissies of riep die in het leven.

Die taak kon moeilijk uitsluitend bepaald worden tot de Vlamingen, hoewel hun belangen toch ons Verbond het naast liggen. Dat het in dezen niet met groote sommen kon steunen, ligt gedeeltelijk aan zijn beperkte geldmiddelen, maar is ook een gevolg van de overweging dat zuivere liefdadigheid niet op zijn weg ligt.

Bijzonder heeft zich op dit gebied niettemin onderscheiden de Afd. Zaanstreek, die alreeds voordat de vluchtelingen ons land binnenstroomden aan den heer Daled te Kortrijk geldelijken steun zond voor de noodlijdende stamverwanten en uit Amsterdam vluchtelingen liet komen om ze in Zaandam onder te brengen en te verzorgen.

*) In het volgend nummer komen wij op dezen propagandatocht terug.

Dat vele leden van het Verbond hun huis hebben opengesteld voor vrienden en kennissen, zelfs geheel onbekenden uit Vlaanderen, we kunnen het, uit ervaring boekstaven.

Zeer velen, zoo niet allen, hebben in dezen hun stamplicht gedaan.

Ook de geïnterneerden zullen op velerlei wijze de verwantschap met Verbondsleden hier te lande hebben gemerkt.

Reeds kort na hun ontwapening, toen ze over onze grens werden gedreven, kwamen op het hoofdkantoor brieven van Takbestuurders of gewone Vlaamsche leden, die hun aanwezigheid bekend maakten en wien zoowel stoffelijke als geestelijke hulp werd verleend, terwijl ook meermalen kon worden meegewerkt aan het bekend maken hunner verblijfplaats aan familieleden.

In dit verband was van groote beteekenis de tocht van onzen voorzitter naar de geïnterneerden om door persoonlijk bezoek na te gaan, waarmee het A. N. V. in de eerste plaats de Vlaamsche leden onder hen van dienst kan zijn. Bezocht werden de kampen te Zeist, Amersfoort, Harderwijk, Zwolle, Kampen, Assen, Leeuwarden en Gaasterland *).

De Utrechtsche Stud.-Afd. trok zich in het bijzonder het lot aan van de uitgeweken Vlaamsche studenten en heeft weten te bewerken, dat curatoren der Utrechtsche Hoogeschool hun toestemming hebben verleend, deze van studie verstokenen voorloopig eenige colleges te laten volgen.

Het Hoofdbestuur heeft deze pogingen ondersteund door een adres aan curatoren en aan den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Het is te hopen, dat ook de pogingen om Belgische kinderen van Nederlandsch onderwijs te doen genieten, zoolang ze gedwongen zijn in ons land te verblijven, algemeen zullen slagen, want geen beter middel om het Vlaamsch bewustzijn bij hen te verlevendigen dan door onderwijs gegeven in de taal, die zij zoo zelden zuiver hoorden spreken.

Alles te zamen genomen heeft het A. N. V. in zijn verschillende geledingen bewezen haar beginselen te begrijpen en in gewichtige tijdsomstandigheden een niet te miskennen kracht te zijn.

Mogen de Afdeelingen er toe blijven meewerken om de aangevangen taak tot een, laten we hopen spoedig, goed einde te brengen.

C. VAN SON,
Secretaris Groep Nederland.

*) Van dit bezoek is aan het Hoofdbestuur, het Bestuur van Groep Nederland en haar Afdeelingsbesturen een niet voor openbaarmaking bestemd verslag uitgebracht. Het volgende nr. van Neerlandia zal daarvan een uittreksel bevatten.

Naschrift.

Overzicht van den arbeid der Afdeelingen, voorzoover die ons bekend is:

Amsterdam kweet zich voornamelijk van haar taak door samenwerking te zoeken met en steun te verleenen aan verschillende Comité's.

Amsterdam (Jongel.-Afd.) zocht samenwerking met haar eere-lid J. W. te Winkel, secretaris van den Bond van Orde en verleende haar medewerking voor verschillende aangelegenheden.

Apeldoorn opende met steun van het Gemeentebestuur een Militair-Tehuis, waar de gemobiliseerden zich nuttig en aangenaam kunnen bezighouden, liet reclame-kartons drukken ter verspreiding der beginselen van het A. N. V. onder de soldaten, verzamelde dekens voor hen en stichtte ook een Comité tot steun aan vluchtelingen.

Arnhem richtte een avond in voor de militairen.

Assen verzamelde en zond zeer veel boeken, tijdschriften, kranten, gezelschapsspelen enz. aan militairen en geïnterneerden, voorzag vooral de grensposten.

Breda werkte samen met de Brabantsche Commissie.

Deventer verzamelde leesstof en richtte verscheiden avonden in met mooie programma's, waarop het Nederlandsch lied een eereplaats innam.

Dordrecht verleende medewerking voor ontspanningsavonden, het zenden van versnaperingen en hulp aan vluchtelingen.

Enschedé verwierf den eere-palm voor het zenden van leesstof en verzamelde geld voor de vluchtelingen.

's-Gravenhage verzamelde boeken en tijdschriften, werkte mee aan het inrichten van zangavonden en deed een oproep in de bladen voor steun aan de Belgische vluchtelingen. (Ingekomen van N. J. R. *f* 40.—; mevr. K. *f* 3.—; mej. H. *f* 2.—; M. E. *f* 5.—; F. K. *f* 1.—; mej. S. *f* 3.—; v. M. *f* 5.—; v. W. *f* 1.—; Afdeeling *f* 25.—).

's-Gravenhage (Jongel.-Afd.) richtte zang- en tooneel-avonden in, verzamelde boeken voor de Boeken-Commissie en geld voor de vluchtelingen.

Groningen verzamelde veel leesstof, vooral voor het Noorden.

Haarlem werkte mee aan het inrichten van lieder-avonden en het verzamelen van boeken.

Haarlem (Jongel.-Afd.) stelde een orkestje samen voor ontspannings-avonden en verzamelde boeken.

Harderwijk deed in het bijzonder veel voor de geïnterneerden en vluchtelingen.

's-Hertogenbosch zond boeken en propageerde het Nederlandsch lied.

's-Hertogenbosch (Jongel.-Afd.) verleende medewerking bij het inzamelen van leesstof.

Leeuwarden verzamelde veel lectuur en zorgt voor geregelde toezending van kranten aan verschillende posten, heeft ook op degelijken grondslag cursussen voor Vlamingen ingericht.

Nijmegen richtte zang-avonden in en hielp het Steun-Comité.

Rotterdam steunde zang-avonden en hielp de Boeken-Commissie in haar veel omvattend werk.

Rotterdam (Jongel.-Afd.) idem.

Sneek zond 7 kisten boeken.

Utrecht (Stud.-Afd.) trok zich het lot der uitgeweken Vlaamsche studenten aan.

Zaanstreek maakte zich bijzonder verdienstelijk op het gebied der vluchtelingen-verzorging, en

zond geldelijke hulp naar België voor de noodlijdenden.

Zutphen zond leesstof en zorgde voor vluchtelingen.

Zwolle verzamelde boeken en tijdschriften, en hielp mede verscheiden ontspannings-avonden in, en ontwikkelings-cursussen op te richten, zoowel voor de gemobiliseerde troepen als voor geïnterneerde Belgische soldaten.

Daar er bij al deze werkzaamheden voor samenwerking tusschen de Afdeelingen herhaaldelijk gelegenheid is, is in dit Neerlandia-nummer een lijst der Afdeelingssecretarissen opgenomen.

Rotterdamsche propaganda voor het Nederlandsch lied.

De Afd. Rotterdam van de Nationale Vereeniging voor den Volkszang, die gesteund wordt door het A. N. V., heeft zich voor het verschaffen van lieder- en muziek-avonden aan de gemobiliseerde troepen in Zuid-Holland reeds zeer verdienstelijk gemaakt.

Aan een brief van den voorzitter der Afdeeling is dienaangaande het volgende ontleend:

Onze Afdeeling stelt kosteloos liederbriefkaarten voor de soldaten in de verschillende garnizoensplaatsen beschikbaar. Wij hebben 19 verschillende liederen met melodie op briefkaarten doen uitgeven *).

De aanvraag om briefkaarten was groot en nog steeds komen aanvragen in. Ten minste 12000 stuks hebben wij naar tal van plaatsen verzonden.

Al weken lang zijn wij dagelijks bezig met het verzenden en dat ons werk op prijs wordt gesteld, blijkt uit tal van dankbetuigingen.

We zijn er zeker van, dat ons streven om den volkszang te bevorderen, in niet geringe mate een goed gevolg heeft.

Zoo schreef een militair: „We hopen, dat de briefkaarten zullen meewerken om platte straatliedjes te doen verdwijnen."

Een ander: „Nu behoeven ze niet te zingen van Janus enz."

Van plaatsen waarheen we de kaarten verzonden, komt telkens weer aanvraag om meer kaarten in.

Zooeven verzond ik 400 kaarten naar de 3e Compagnie Landweer te Numansdorp, die bij de 4e Compagnie aldaar de kaarten had gezien.

Niet alleen door deze kaarten, maar ook door het inrichten van zang-avonden trachten wij den volkszang te bevorderen

Hier hadden we met ons koortje (leidster mej. Cato Scholten), zang-avonden in de Nutszaal, waar de soldaten dapper meezongen.

Ook naar de forten zonden we groepen van drie personen om daar voor de mannetjes te zingen.

Eerst gingen voor ons drie studenten naar de stelling van het Hollandsch Diep en Volkerak. Zij gingen naar de forten te Willemstad en Ooltgensplaat en hadden er veel bijval. De kaarten werden er tevens verspreid, en men vocht er als het ware om.

Een tweede groep van drie heeren ging naar de stelling van de Monden van den Maas en van het Haringvliet, waar te Hellevoetsluis, Nieuw-Helvoet en Den Briel zang-avonden werden gegeven. Ook hier zongen de soldaten dapper mee, ook hier weer veel dankbetuigingen met aanvraag om meer kaarten.

Een der soldaten — een onderwijzer — schreef me: „Mijn vaste overtuiging is, dat waar heeren als Buys, Bos en Van Lis (onze zangers, de laatste violist) ijveren voor veredeling van den volkszang, dit streven met succes bekroond zal worden." Tevens vroeg hij nog eenige reeksen kaarten ter verspreiding.

Het is ons plan nog meer forten te laten bezoeken, waarvoor we trachten nieuwe groepjes zangers te vormen. Liefst hebben wij daarvoor op het oog studenten, die er niet tegen op zien als gewoon soldaat in de vestingen ingekwartierd te worden.

DEN HARTOGH, voorzitter.

Rotterdam, Nov. 1914.

*) Uitgave C. Morks Czn., Dordrecht.

OOST-INDIË.

Het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

In No. 8 van den jaargang 1912 *) maakten wij melding van de oprichting en gaven wij een overzicht van doel en strekking, alsmede van den grootschen opzet dezer instelling.

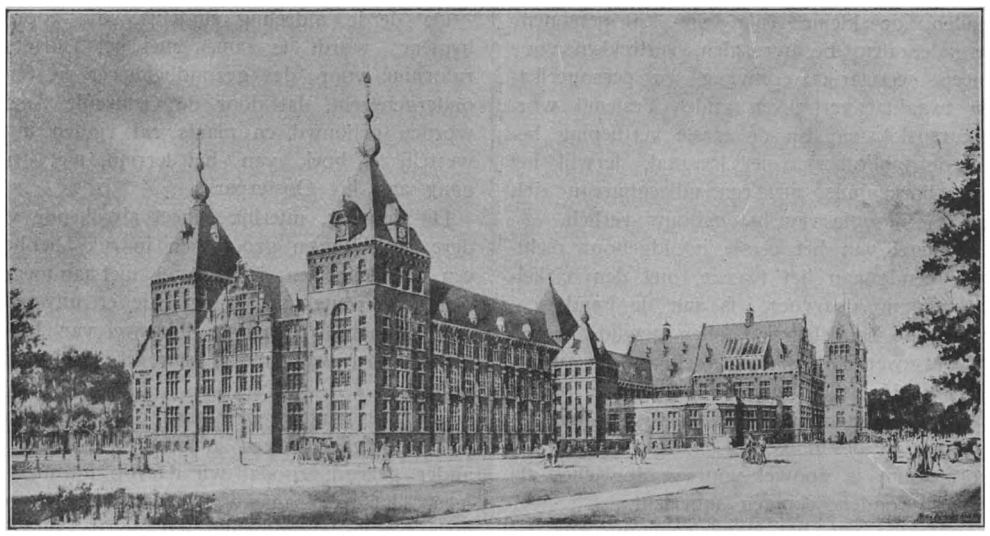
Omtrent het uiterlijk en het inwendige van de gebouwen, die het Koloniaal Instituut, met zijn neveninrichtingen, zullen herbergen, bevat de Indische Mercuur van 13 November j.l. eenige plaat- en tekstgegevens, waaraan wij thans voor ons Verbondsblad 't een en ander ontleenen.

Zooals bekend is, zal het Koloniaal Instituut verrijzen waar de voormalige Oosterbegraafplaats gelegen is; van uit het midden der stad te bereiken door of langs de Muiderpoort; aan de noordoostzijde is het terrein begrensd door de Linnaeusstraat, aan de zuidoostzijde door het Oosterpark.

Aan de Muiderpoort- en aan de Linnaeusstraatzijde zullen zich de hoofd-gevels, die dus meer of min rechthoekig op elkaar staan, voordoen als de fronten van twee massieve gebouwen; het eerste, waarvan de voorgevel 160 M. breed is, zal bestaan uit twee verdiepingen met een hoog dak, voorzien van dakvenster-topgevels; het tweede met een 70 M. breeden voorgevel bevat drie verdiepingen; beide gebouwen hebben bovendien een lagen onderbouw.

De twee hoofdgevels, hoewel onderling overeenkomst vertoonende en beide met hunne forsche vierkante torens de herinnering opwekkende aan het front van het Rijksmuseum, zijn toch ook weer verscheiden; die aan de Linnaeusstraatzijde vertoont enkele

*) Zie blz. 170 aldaar.

Koloniaal Instituut en Museum te Amsterdam aan de zijde van de Linnaeusstraat.

boogvormige lijnen in de raamomvattingen, terwijl de gevel tegenover de Muiderpoort alleen rechthoekige raamafsluitingen heeft; beide hebben het Hollandsche renaissancetype, o. m. uitkomende in de topgevels boven de beide hoofdingangen, en in de dakvenstervormen van den noordwestelijken hoofdgevel.

De uiterlijke verbinding tusschen de rechthoekig op elkaar staande zijgevels van de beide hoofdgebouwen, wordt gevormd en aangevuld door een kwartcirkelvormig front van slechts een verdieping hoogte en met een plat dak.

Breede bordessen geven toegang tot de hoofdingangen aan beide frontzijden.

Het hoofdgebouw aan de Muiderpoortzijde zal het eigenlijke Koloniale Instituut herbergen. Van de monumentale, door een koepel verlichte hal uit, wor-

Koloniaal Instituut en Museum te Amsterdam van de Muiderbrug af gezien.

den de ruimten en zalen bereikt. Men vindt er de groote Aula, waarin 680 toehoorders plaats zullen kunnen vinden, de kleine Aula voor 120 personen; voorts vergaderzalen, bestuurszalen, vertrekken voor het algemeen secretariaat, ontvang- en personeelkamers. Een twaalftal vertrekken zullen bestemd worden voor cursuslokalen; op de eerste verdieping bevindt zich de bibliotheek, met leeszaal, terwijl het torenvormige boekenhuis, met een uitleenbureau zich over de geheele hoogte van het gebouw verheft.

De linkervleugel van het eerste hoofdgebouw rechthoekig aansluitende aan het tweede, met den cirkelvormigen overgang daarvoor, is aan de handelsbelangen en aan de handelsgrondstoffen gewijd; een laboratorium dat over 17 lokalen beschikt, een werkzaal van 7 bij 15 meter, en vele andere vertrekken en bergplaatsen, zullen hier in dienst gesteld worden van de cultures en de industrie.

Het laboratorium is zoowel voor zoölogische als voor botanische onderzoekingen ingericht.

In het onderhuis van het Handelsgebouw zijn lokalen ontworpen voor het gereedmaken van de schoolverzamelingen, een arbeid vroeger met zooveel goeden uitslag ter hand genomen door het Koloniaal Museum te Haarlem, dat ook zijn waardevolle bibliotheek geheel aan het Koloniaal Instituut afstond.

Het tweede hoofdgebouw, dat zijn front aan de Linnaeusstraat heeft, zal hoofdzakelijk bestemd worden voor museum. Een centrale lichthof in het midden van het gebouw is ombouwd door drie verdiepingen, die ieder een oppervlakte van 1740 M². voor tentoonstellingsdoeleinden hebben, terwijl de lichthof zelf nog 945 M². daarvoor biedt.

Dat museum, een blijvende tentoonstelling dus, moet een beeld geven van onze koloniën, zoowel wat betreft bevolking als voortbrengselen. De afdeeling Handelsmuseum zal hier een uitstekende gelegenheid vinden aanschouwelijk voor te stellen, datgene, waarmede theoretisch in de studeerlokalen is kennis gemaakt; van ieder der groote cultures zal hier in een bestendige groep, een duidelijk beeld worden gegeven van de wijze waarop de cultures worden bereid, verwerkt en verhandeld; verspreiding, omvang, eigenaardigheden der cultuur, de ziekten die de stamplant bedreigen zullen hier aanschouwelijk worden voorgesteld.

Het museum zal ook van groot nut zijn voor de tweede afdeeling van het Koloniaal Instituut, n.l. de afdeeling Volkenkunde, die hare dienstlokalen in een uitbouw heeft aan den zijgevel van het museumgebouw, welke aan den tuin grenst, en waarin tevens directie-, personeel- en studiekamers zijn te vinden. Deze afdeeling beoogt in de eerste plaats de economische en maatschappelijke verhoudingen van de bevolkingen onzer koloniën te bestudeeren. In het museum zal dan weder gelegenheid zijn al datgene ten toon te stellen wat den beschavings- en ontwikkelingstoestand der verschillende bevolkingen zal doen kennen. Daarbij zal dan niet getracht worden een beeld te geven van vroegere, niet meer bestaande of uitstervende gebruiken, maar van de thans bestaande verhoudingen, toestanden en leefwijzen. De huidige inlandsche maatschappij zal daar voor oogen gesteld worden.

De derde afdeeling eindelijk, die voor tropische hygiëne, wordt te zamen met het Universiteits-laboratorium voor de gezondheidsleer in één gebouw ondergebracht, dat door de Gemeente Amsterdam zal worden gebouwd en plaats zal vinden in den zuidwestelijken hoek van het terrein, met den hoofdingang aan het Oosterpark.

Dit gebouw, uiterlijk geheel afwijkende van de andere, maakt geen grootschen indruk; het heeft slechts een verdieping en stijl kan er niet aan toegekend worden. De eenige versiering, die er uitwendig aan te zien is, aan den ingang, lijkt wel van Indisch karakter en doet wat vreemd aan dit overigens saaie gebouw.

Over het nut en den aard der studie van de tropische hygiène werd in ons vorig stukje 't een en ander gezegd, zoodat wij daarop nu niet terug komen. Dat hier samenwerking werd verkregen met het gemeentelijk laboratorium zal op de studie der tropische ziekten van zeer goeden invloed kunnen zijn. Er zal worden beschikt over een college-zaal voor 140 toehoorders en over een groot aantal vertrekken, als teekenkamers, afdeelingen voor vivisectie, fotografie, wasscherij, sterelisatie, operaties, enz. Door een boekerij met leeszaal en de noodige laboratoria zal de inrichting verder aan alle te stellen eischen kunnen voldoen.

Het Koloniaal Instituut, de grootsche instelling, zooals Amsterdam en ettelijke Amsterdamsche handelsmannen zich die gedacht hebben, zal dus over 't geheel waardig en goed gehuisvest worden.

Met den bouw zal vermoedelijk in het voorjaar van 1915 worden begonnen, onder leiding van den ontwerper der beide hoofdgebouwen, den heer M. A. van Nieuwkerken; men rekent dat over een viertal jaren, van het begin van den bouw af, alles gereed zal kunnen zijn.

ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrikaansche Brieven.

No. ?.

Pretoria, 20 October 1914.

Ik ben den tel kwijt. Het is al zoo lang geleden dat ik een brief voor Neerlandia schreef, dat ik niet weet de hoeveelste deze is *). En nu zit ik hier — 't is avond — voor mijn open raam te schrijven, met geen ander geluid om me heen dan het sjirpen der krekels en den angst in mijn hart dat ik er deze niet naar den zin van den censor af breng, want eigenlijk is een censor iemand die het moeilijkst is te voldoen van alle aardsche wezens. Men weet nimmer of men overeenkomstig zijn wenschen en inzich-

*) XXV, Red.

ten schrijft. Het gemakkelijkst zou het zijn, wanneer ik niet over den oorlog schreef en niet over den toestand hier en ik met volkomen minachting voor de wereldschokkende gebeurtenissen een praatje begon over het weêr en wat er zoo al niet te doen is in dit gezegend land. Want wie niet over den oorlog schrijft, komt tot de ontdekking dat er geen andere onderwerpen meer zijn. Het regent hier, prachtig, weldadig. Voor een Afrikaner is dit de grootste gelukstijding die men kan neerschrijven, doch wat begrijpt men in Europa van het smachtend verlangen van aarde, mensch en dier naar regen, regen? Wie kan zich in Europa voorstellen dat de menschen hier 's morgens bij het ontmoeten elkander toevoegen: Die weêr kom banje mooi op. In Europa regent het immers altijd... amper, en hier regent het nooit... amper.

En als ik niet over het weêr schrijf, waar zal ik het dan over doen? Och, in gewone tijden zou het heel belangrijk zijn om te vertellen van den handigen zet van den hoofd-redacteur van De Volkstem, die erop wijzend dat de Engelschen het zoo in de Russen hebben toegejuicht dat zij het Duitsche St. Petersburg hebben omgeruild voor 't Russische Petrogrado, het vreemd vond dat de Afrikaansche posterijen nog steeds uitsluitend Engelsche poststempels gebruikten. Wat men in den Rus prijst, volgt men zelf niet op: Cape town en South Africa enz. Zouden de hoofdambtenaren van onze post iets voor dit pleidooi voelen? Ik betwijfel het. Cape Town is nu al meer dan een eeuw in gebruik en ieder verstaat immers Engelsch? Men moet toch niet zoo kleinzielig op die tweetaligheid staan. Deze gewone argumenten zullen wel worden gebruikt, zij het niet in het openbaar, dan in het bizondere gesprek. Dit is maar die ou manier. Maar ik geloof toch wel dat die hoofdambtenaren zullen moeten bukken voor het voorbeeld van België, waar de poststempels wel degelijk tweetalig zijn en men ook een breede opvatting huldigt.

Maar och, wat lijkt zulk een vraagstukje nietig in dezen tijd. Men kan er zich nauwelijks warm over maken.

Wat is er al niet gebeurd in de paar maanden dat ik niet voor Neerlandia heb geschreven, gebeurd ook hier in Zuid-Afrika? Het ontslag van Gen. Beyers, de dood van Gen. De la Rey, de veldtocht tegen Duitsch Zuid-West, de houding van Maritz en de postvatting van Beyers en De Wet. Maar al die onderwerpen zijn, voorzoover zij politieke beteekenis hebben, voorloopig althans, hachelijk in Neerlandia. Alleen de dood van Gen. De la Rey maakt een uitzondering. Behoef ik echter nog de ontsteltenis te schetsen die dit overlijden hier heeft te weeg gebracht? Na President Steyn was er misschien geen Afrikaner meer geacht en meer de held van het gansche volk. Daar zijn oproerige stemmen gerezen tegen de Regeering na dien dood. Er werd gesproken van opstand en burgerkrijg. De diepe smart en het groote verlies verduisterden het kalme oordeel. Maar we zijn die verschrikkelijke dagen te boven gekomen, andere groote gebeurtenissen hebben onze aandacht van dit droeve onderwerp afgeleid, hebben ons over de eerste opstandige smart heen gebracht.

Onderwerpen genoeg om over te spreken, maar alle zijn verboden. Een krantenman hier ter stede heeft in wanhoop zijn pen neergelegd, zijn kantoor gesloten en de uitgave van zijn krant gestaakt? Hij zag het nut van zijn bestaan niet meer in? De meeste menschen komen nooit tot deze ontdekking.

Vraag niet hoe er in deze wereld, waar alle volken van de aarde tezamen zijn gekomen, in deze dagen wordt geleefd. De meeningen zijn verdeeld niet alleen in gezelschappen, maar helaas ook in vele gezinnen. Goede vrienden vermijden elkaar, omdat de gesprekken over den oorlog tot onaangename wrijving leiden, maar in gezinnen, waar man en vrouw door verschil van nationaliteit in hun meeningen lijnrecht tegenover elkaar staan, gaat dit vermijden niet zoo gemakkelijk en men kan zich voornemen het onderwerp niet aan te roeren, maar zulk voornemen is onuitvoerbaar. Schijnbaar gaat hier het leven zijn gewonen gang, maar de winkeliers klagen steen en been, en met reden. In vele zaken zijn de loonen verminderd. Waar het in Europa dondert en bliksemt, kan men niet verwachten dat wij hier niet den invloed van de overladen dampkring zouden gevoelen. Hier en daar ziet men op een winkeltje staan: Closed. On active service. (Gesloten. Op kommandodienst). De eigenaar heeft het niet langer in zijn zaak kunnen bolwerken en als vrijwilliger geteekend om den kost te hebben niet alleen, maar om ook nog een vaste kleinigheid per dag te verdienen.

En weer kom ik op mijn onderwerp terug. Wat beteekenen al deze dingen in verband met hetgeen er hier en in Europa plaats grijpt, en de wereld schokt tot hier en verder? De burgerkrijg is ontbrand. Wat zal het eind zijn? Van kwade geruchten is de lucht hier bezwangerd. Het meest onzinnige gelooft men en het schijnt wel alsof het gezond verstand, het kalme oordeel bij de meeste menschen weg is in de hartstocht der verdeeldheid. Hoe kan men anders al zulke geruchten gelooven? De Regeering geeft inlichtingen en andere inlichtingen dan die welke de pers ambtelijk worden meegedeeld, mogen niet worden openbaar gemaakt. Dit belet echter blijkbaar niemand om er zijn eigen inlichtingsdienst op na te houden, die bij gebrek aan mededeelingen van buiten, deze bij elkaar zoekt in eigen brein, waarbij de zijde die men gekozen heeft, de doorslag geeft.

Zuid-Afrika is een arm land, altijd geteisterd, altijd verscheurd en verdeeld. Later als alles tot het verleden behoort, zal de geschiedenis worden geschreven van hetgeen thans voorvalt en dan zal men zielkundig kunnen beoordeelen wat hier thans wordt afgespeeld, het groote treurspel waarin landgenooten tegenover elkander zijn komen te staan.

Wat zal er uit worden? Ik mag er mij hier niet niet in verdiepen. Een der Volksraadsleden heeft het gezegd: De opstandeling die slaagt, is een held, de opstandeling die het verliest, verbeurt zijn hoofd. Maar is een held altijd een staatsman?

OU-BOET.

Chr. de Wet aan het woord.

Vrijdag 2 Oktober heeft te Potchefstroom een „monster-vergadering" plaats gehad om te protesteeren tegen de expeditie naar Duitsch Z.-W.-Afrika.

Generaal De Wet heeft daar een groote redevoering gehouden, waarvan Het Westen een uitvoerig verslag geeft.

Het volgende is er aan ontleend.

Wij geven het gesprokene weer in het teekenachtig Afrikaansch van Oom Christiaan, die op een kar geklommen de toehoorders verzocht te gaan zitten, opdat hij alleen getroffen zou worden als men weer aan het gooien ging, zooals in de kerk, waaruit ze verdreven waren, had plaats gehad:

„Ik wil net diegenen sê wat vreedsame burgers op die wijse molesteer, dat een van hulle nog makkelik een kind des doods van avond mag wees."

Hierop ging er een gejuich van de oproerlingen *) op en werd gezongen: „Britons never, never, never shall be slaves." En weer geschreeuwd en gejouwd en geboed en vuur gespogen.

Toen er stilte kwam, zei de generaal: „Dit is nou die beskaafdheid wat jij in Downing Straat en Europa aantref. Maar liewe vriende, dit is onbekend in Suid Afrika en alhoewel dit lang tijd mag neem, hoop hij dat sulke ruwe en

onbeskofte, onopgevoede klas

nog hulle maniere in Suid Afrika sal verwissel vir die beskaafdheid.

Ik wil die agterste wat daar teen die draad staan vra, om nader te kom en nie bang te wees nie en indien wel, hoop ik dat hulle naar hulle tuisplek sal gaan waar die ook is, en ons hier alleen laat. Ter wille van die beskaving sal

die ribbetjes van die onbeskaving

nog moet nat gegooi worde. Binne 'n jaar sal hierdie onbeskaving nog geleer worde om die. Afrikaner sij regte te respekteer. Dit belowe ik hulle. (Dawerende toejuiging). En die Afrikaner sal dit met sij eige hande nog doen. (Toejuiging).

Ons word nie deur die Regering beskerm nie. Daaroor moet die volk kla. (Toejuiging). Als ik verkeerd doen of verkeerd praat wat ik nie kan bewijs nie, daar is julle tronk. Julle polisie is hier. Die magistraat is hier en hulle kan dan vir mij straf als ik skuldig is.

Hulle sal nie aan jou durf vat nie

skree 'n klomp stemme.

Ik wil begin met 'n inleidings-artikel van die „Volkstem". In die artikel werd gesê dat ik sulk 'n grote sondebok is en dat ik gesê het, dat generaal De la Rey nie deur 'n ongeluk werd doodgeskiet. Wel ik herhaal dit, ik geloof nie dat dit 'n ongeluk is nie. Ik sê dit nog. (Toejuigingen).

En als dit nie 'n ongeluk is nie, dan is dit

'n verregaande onverskilligheid.

(Toejuigingen).

*) Verstoorders der vergadering. Red.

(Er ontstond hier een gevecht met een van de oproermakers en was er daarover een grote beweging).

„Moenie almal agter een man gaan hardloop nie", sei de generaal onder groot gelach.

Ik staan daarbij, als ik sê, dat dit 'n onvergeeflike onverskilligheid was dat een van onse grote manne op die manier aan sij end moes kom. Ik vra, wie kan nou veilig wees na die gebeurtenis? Die regter sal nog uitspraak gee maar werd hulle 'n order gegee om te skiet als 'n man maar nie so dadelik stil hou nie?

Toen ik die tijding kreeg, sei mij vrouw en dogter aan mij met trane in hulle oge: Pa hulle kan jou nou ook doodskiet op die manier, want jou bloed is nie beter dan generaal De la Rey s'n nie. (Toejuiging en ontroeringskrete).

Regulasies is onlangs uitgevaardig en daarin word gesê dat jij

nie mag praat nie.

Maar vriende, onthou, ons is nog nie in Rusland nie. (Toejuiging).

Tot hiertoe was die volk nog altoos geregtig om hulle heilige oortuiging uit te spreek, dog nou wil die regulasies die bittere gevoel wat daar oor die grondroving in Duits West besig is, op die manier demp.

(Hier ontstond er weer een geboe en gesing en geskreeuw van wege de oproerstokers).

Generaal De Wet: Loop! boe in Johannesburg. Daar is julle plek. Alhoewel daar ook fatsoenlike Afrikaners en Engelse is, is dit julle plek waar julle meer kan hoo! dan boe! (Groot gelach en toejuiging). Mense wat in Downing Straat groot geworde het behoor dáár te wees. (Groot gelach).

Generaal De Wet voortgaande, zei: Die Regering stel nou voor dat Vrijwilligers kan gaan. Wel die Vrijwilligers sal die Duitsers nog almal neem en vir hulle dan uitlag. (Toejuiging).

Maar dit is nie almal Vrijwilligers nie. Baing kinders is op skelmagtige wijse van hulle moeders losgeskeur.

Hierop kwam er een eier nabij de generaal vallen toen de generaal wegens de kreten van afkeuring sê: Nie toe maar mense, ik het

nog 'n ander baatje."

(Weer groot gelach). Die kinders is teen die wil van die ouers weggeneem.

Ik is gereed om onder die wet te buk dog ik is daarop teen, dat die wet sal oortree worde deur die Regering. Die verovering van Duits-West is in strijd met die wet wat net verdediging wettig om die vijand uit die land te hou. Om ons land te verdedig, sal ik klaar wees om oorlog te voer, dog om aan te val, dien ik nie. Ik sal alleen mij regte verdedig.

Die bewering, dat die Duitsers oor die grense gekom het is nog nie gestoof nie en die parlements lede het nie

eers die wil van die volk

in die saak geneem. (Toejuiging). Ik het nie van een enkele gehoor wat dit gedaan het. Sekere lede wil agter die ekskuus skuil, dat hulle niet tijd had

gehad om dit te doen en nie wis waarvoor hulle sou gaan stem. Dog die onderneming was nie so onbekend nie omdat reeds verskeidene magte was gemobiliseer. Ons wis uit die uitlatings dat die Regering, voordat die parlement vergader was, gedetermineer was om Duits West Afrika aan te val.

Hierop was er weer een opskudding door een van die oproerstokers veroorzaakt. Deze persoon ging maar voort met zijn verstoring toen de generaal de omstanders vroeg of „die man se mond nie kon toegeslaan worde nie."

Eindelik was er weer stilte en zei de generaal verder: De meerderheid van de parlementsleden wist, dat zulk een voorstel als aangenomen, zou voorgelegd worde. Doch de wet spreekt alleen van verdediging. Nergens in de grondwet wordt van soiets als grondverovering melding gemaakt en als die Regering die wet oortree, was dit die plig van die volk om te protesteer. Om Duits West te wil verover, is die besoedeling van jou hande.

Hierop volgde er weer van wege de oppositie „Britons never, never shall be slaves", en daarop was het „God save the King" en toen weer geschreeuw en gejouw, en toen dit weer voor omtrent 'n tien minuten had geduurd, was er weer stilte en zei de generaal:

Ik is verwonder dat die Engelse Volkslied op die manier

deur die modder word gesleep.

Ik het te veel respek daarvoor en sou dit nie op die manier 'n oneer wees nie, om storings te maak en so iets heiligs op sulk 'n onstigtelike wijse te verneder.

Hierop was er weer lawaai en weer gesing en toen vroeg die generaal die omstanders of ze die oproermakers niet stil konden maken?

Het bleek dat ze de gehele avond de Afrikaners wilden stormlopen, doch dat 't hart mankeerde. De gevoelens waren trouwens nu zo hoog gelopen, dat men verwachtte dat er elk ogenblik grote onheilen konden plaats vinden en dat zou ook in dit geval geweest zijn, hadden de oproerstokers meer hart gehad om gezamenlik de Afrikaners aan te tasten.

Er vonden aparte gevechten plaats, toen de politie een van de Afrikaners arresteerde. Een afdeling omsingelde eindelik de konstabel en de man werd uit hun handen verlost en men beweert, dat het bij deze gelegenheid was dat een van de konstabels werd toegetakeld. Toen de orde eindelik hersteld was, ging de generaal voort als volgt:

Als van die vriende, wat daar verderaf staan sal vrage doen, sal ik altoos gewillig wees om dit sover dit in mij krag is, te antwoord, solang als hulle maar sig alleenlik wil gedra. Ik wil weet of ons nie verantwoordelik is nie vir wat die vrijwilligers doen? Ons is daarvoor verantwoordelik. (Toejuiging). Ons het niks met die Europese oorlog te doen nie. Ons staat tog onder 'n sedelike verpligting. Wat dit is, is te lang, dan dat ik dit hier kan uitlê. Maar 'n sedelike verpligting is nie iets nie wat onder kan gedwing worde nie.

Ons kan nooit die Engelse Regering dankbaar genoeg wees vir die

konstitutie aan ons geskonke

'n konstitusie wat deur Sij Majesteit die Koning werd goedgekeur. Dog die bedoeling daarvan kon nooit gewees het nie, dat ons land diefstal moes gaan pleeg en dit moet nogal deur die jongste kolonie van Engeland gedaan worde.

Hierop was

het geraas van de oproerstoker's

weer overweldigend en was spreker niet in staat om voort te gaan. Toen er eindelik weer stilte was, riepen de Afrikaners: „Drie hoeras vir generaal De Wet", welke met alle levenslust en ijver werd gegeven.

Generaal De Wet de oppositie bij het draad toesprekende zei: Die Here bewaar julle als ik mij net omdraai.

Julle gaan die oorsaak wees

als hier vanaand nog bloed sal vloei. Ik hou die mense terug en sal nie sê saal nie, want ik het opvoeding gehad. (Dawerende toejuigingen). Ik is nie soos ons dit op Bloemfontein noem in Baai Hoek groot geworde nie (weer dawerende toejuiging). Als julle mij bewijs waar ik verkeerd is, is ik nie te hoog nie om 'n apologie te maak. Ik sal dit aan enig man doen, als ik teen hem gesondig het.

Dit was onbillik van die Eerste Minister om van hierdie land te vorder om kistanjes vir andere uit die vuur te krab.

Hierop was er weer een Boe! Boe! Boe! van een ganse lot van de oppositie.

Een stem: Generaal, so het hulle ook gedurende die oorlog gemaak, sê net dat ons die wereld skoon maak.

Generaal De Wet: Misskien is daar onder hulle nog wat ons kerke het help afbrand. (Toejuiging).

Daar word so baing van gemaak, dat die koelies misskien sal gevra worde om Duits West Afrika te neem en dat hulle dan die land sal krij.

Wel laat dit gebeur, want dan sal hulle net in hulle regte omgewing wees met die Hotnots daar, dog als dit daarop aankom, kan die kaffer met die assegaai gestuur worde naar hulle toe, want soos dit nou reeds in Natal gebeur, moet die kaffer vir die koeli werk. Ik sal altoos vir mij volk opkom als daar vir hulle 'n graf gegrawe worde. Ik sê nie, dat die Regering nou die graf delf nie, maar dit sal daarvan kom als dit so aangaan. Ons sal gestraf worde als ons land gaat roof.

Hier brak „Rule Britannia" weer los en werd er so geweldig lawaai gemaakt, dat die generaal vir 'n geruime tijd nie kon aangaan nie. Toen daar weer stilte was, zei de generaal dat hij

een beroep op de politie moest doen.

Ik weet niet of die polisie hulle plig doen. Als die polisie partijdig is, sal ik hulle rapporteer. Is dit beskerming, soals die polisie die burgers beskerm? Als hulle uit hulle weg gaan om ons te beledig en die Afrikaner begin daarteen op te kom, dan word hij weggedra. (Hevige toejuigingen).

Ik sê dat die polisie

n i k s g e d a a n h e t n i e

om orde te hou. Die mense word uit mij en die andere burgers se sak betaal en watter beskerming gee hulle vir die burger? (Luide toejuigingen).

Hier is tog 'n magistraat ook, kan die publiek dan nie beskerm worde nie?

Asst. Magistraat Cronin kwam hierop voorwaarts en op de kar klimmende zei hij: Ik verwacht van julle om de burgers

e e n r e c h t v a a r d i g e g e l e g e n h e i d

te geven om te spreken.

Generaal De Wet, toen er een weinig stilte kwam: Ik het nou probeer om 'n idee van die toestand te gee en wil net daarbij voeg, dat daar vanaand nie sprake is nie van Hertzog of Botha partij nie. Die brandpunt is Duits Wes Afrika. Wat oorlog kan teweeg breng, is oor ons hoofde als Afrikaners gegaan. Al wat ons kan doen is om steeds gereed te wees om ons land te verdedig. Die Regering vertrouw die volk nie en daarom is hulle nog nie gewapen nie. Wel als die Regering die volk wantrouw, moet hulle niet verwonder wees nie, als hulle ook gewantrouw worde. Baing mense 'wat gewere het, het wer nie een patroon nie. Hoe is die land onder die omstandighede bekwaam sigself te verdedig?

Generaal De Wet ging hierop onder grote toejuigingen zitten.

Oom Koos De la Rey.

'n P a a r p e r s o o n l i k e h e r i n n e r i n g e *).

Bij ontmoeting, bij kennismaking met een soos hij, word dadelik die verwantskap wakker gemaak en gevoel wat tussen die beste dele van mens en mens bestaat. Daar is, om so te sê, 'n hoofd-knik tussen siel en siel wat stilswijgend sê „ons ken mekaar". Dit is die alvoldoende intimiteit wat 'n hoogstaande geest tussen homself en ons tot stand breng; daarna is geen veelvuldige of gaar geen persoonlike omgang meer nodig nie; so iemand het vir altijd 'n plekkie in ons geestelik bestaan, en ons voel 'n verhewe familieskap wat vanself die strekking het om laksheid en verkeerdheid verder uit onse bestaan te dring. O, 'n waarlik grote doet so veel, nie alleen met sijn woord of daad nie, maar net met sijn verskijning.

Dit was nabij die end van die oorlog. Die eerste vredesbesprekinge was afgeloop, en die leiers sou teruggaan naar die kommando's om die burgers te raadpleeg, te vra of hul al dan bereid of in staat was om verder te veg. So was ook vir onse kommando's, in westelik Transvaal, 'n bijeenkomst bestel waarop ons Generaal De la Rey sou ontmoet. Die bijeenkomst het plaas gevind bij Brakspruit aan Elandsrivier, op 12 Mei 1902.

*) Ontleend aan een artikel in Die Brandwag.

Daar op die wa het Generaal De la Rey gestaan, en waarnemende President Schalk Burger en die Sekretaris Ignaas Ferreira. En hulle het ons duidelik gemaak op wat vir voorwaarde die Engelse met ons vrede wou maak, dat ons aan onse onafhankelikheid glad nie meer mog denk nie. En daar het hulle ons die verskrikkelike waarheid vertel, wat ons toen eers in alle akeligheid vir die eerste maal moes hoor en glo (hoewel ons al lang een en ander verneem het), namelik, dat daar nie minder dan twintigduisend van onse vrouwe en kinders in die kampe omgekom het! In doodse stilte het ons dit aangehoor... en in doodse stilte het ons, sonder één uitsondering, regterkant toe gegaan, toen ou oom Koos ons aan die end van sijn toespraak gesê het dat almal dit moes doen wat liewer wou aangaan met veg dan onse onafhankelikheid prijs te gee. Ten owervloede het hij toen weer gesê dat almal linkerkant toe moes gaan wat wou ingee. Geen een het geroer nie. Kijk, toen het daar uit die oog van die ou leeuw van die veld 'n vlam van trots en blijdskap geskiet wat ik nooit sal vergeet nie. Sijn geklemde vuis gaat die hoogte in en die woorde bars hom uit: „Burgers, ik zal bij julle staan tot die laatste toe!"

Helaas, toen al die afgevaardigde generaals en ander officiere weer bijmekaar kwam bij Vereniging om verslag te doen, had almal nie besluit soos ons klomp nie, of kon dit nie doen nie. En die uitkomst van die beraadslaginge was soos ons weet.

Bij die finale vredes-onderhandeling was Generaal De la Rey in Pretoria en mog hij — op sijn woord van eer dat hij geen berig sou mededeel of meeneem wat met die krijgsverrigtinge in verband staan — sijn dogter besoek. Mijn vrouw het dit vooruit geweet en het naar die huis gegaan om inligting te vra omtrent mij, want sij had die laatste agtien maande niks van mij gehoor nie. Oom Koos wou niemand sien nie; en toen mijn vrouw tog binnegelaat werd deur sijn dogter (haar vrindin) uit medelijë, het oom Koos opgestaan en aan haar gesê op sijn kort-af reg-uit manier, maar tog beleefd: „Mijn kind, ik mag geen woord met jou praat nie, mijn woord is mijn woord, neem mij nie kwalik nie; jou man is fris en gesond, dis al wat ik jou mag sê."

Wie het oom Koos nie gewaardeer nie, nie lief gehad nie?

Na die oorlog het 'n hooggeplaatste Engelsman met mij oor die oorlog gepraat, met trane in sijn oë, hij het gepraat oor die behandeling van Generaal Methuen, op die slagveld, deur Generaal De la Rey, en hij het mijn hand gedruk en van oom Koos gesê: „What an example he set us!"

Als ons so om ons heen kijk, bij geleënhede waar mense bijmekaar kom, en ons hoor hoe onse taal verag word deur manne en vrouwe met Afrikaanse name, en ons sien die slappe gesigte, dan vra ons wanhopend: is d i t onse nasie?

Maar hoe troos dit ons, en hoe groot word onse hoop op die toekomst als ons sulke manne uit ons

volk sien gebore word soals oom Koos De la Rey.

Sijn kalme vanself-sprekende Afrikaner-trots, sijn onwrikbare stille geloof aan die toekoms van die Afrikanerdom, werd altijd uitgedruk deur sijn wese, sijn houding, sijn oog, selfs op die oomblik van oorgawe. Als ons daaraan denk dan voel ons dieselfde in ons, en dan sê ons:

„Ons ou Generaal is dood, maar hij lei ons nog!"

INGEZONDEN.

Den heer CYRIEL BUYSSE.

Den steller van het artikel Groot-Nederland en de Oorlog ken ik persoonlijk niet, evenmin als ik de eer heb U persoonlijk te kennen, die in de Telegraaf het artikel Lafheid hebt geschreven. Daarom zal ik misschien kans hebben in dezen een onpartijdig oordeel uit te spreken.

Bedoeld Neerlandia-artikel heeft op mij hoegenaamd niet denzelfden indruk gemaakt als op U. Het is hier niet de kwestie of ik het in alles met den schrijver eens ben, maar de eenzijdigheid van Uwe opvatting blijkt voldoende uit Uwe aanhalingen, die meestal onjuist of onvolledig, altijd slordig zijn. Uw toon, ik ben er van overtuigd, beantwoordt niet aan Uwe gedachte; in Vlaanderen zelf zou hij niet bepaald kiesch zijn geweest. Hoeveel te meer in het onzijdige Nederland, op welks bodem gij Vlaming, woont.

Wat de rol van het A. N. V. betreft, ik heb langen tijd van zeer nabij kunnen gade slaan welke groote diensten het ook aan ons Vlamingen bewezen heeft en nog bewijst. Het zal U dus niet verwonderen dat ik de beleediging door U zonder schijn van bewijs, het Verbond en zijn bestuur aangedaan, ten zeerste betreur.

HERMAN VAN DER LINDEN,
Hoogleeraar in de Geschiedenis aan de Hoogeschool te Luik, Belgisch vluchteling.

Naschrift der Redactie.

Naar aanleiding van het ingezonden stukje van den heer Van der Linden, volge nog een opmerking der redactie. In het Nov.-nr. stond o. a. ook een artikel van den redacteur voor Vlaanderen, vóór de plaatsing onderworpen aan het oordeel en de goedkeuring van den secretaris dier Groep. Het heet Geen Misverstand.

Dat artikel is een bewijs hoe in de Vlaamsche Beweging werkelijk meelevende Belgen, volmaakt in denzelfden toon schrijven als de heer Buysse in Groot-Nederland en de Oorlog zoo veroordeelt. Blijkbaar verwart deze heethoofdigheid met moed en dit is in deze moeilijke dagen een kwaad ding. Ieder Nederlander die verantwoordelijkheidsgevoel heeft, moet thans in het algemeen belang het hoofd koel houden.

Ten overvloede vermeldt de redactie dat het Nov.-nr. van Neerlandia vóór zijn verschijning, in zijn geheel door àlle bereikbare leden van het Hoofdbestuur is gekeurd en goed bevonden.

Neutraal of onzijdig.

Geachte Redaksie,

Op blz. 199 van Neerlandia, No. 9, lees ik in een noot, dat u 't niet met mij eens is omtrent het door mij afgekeurd gebruik van het woord „neutraal". Dit is uw recht, al geeft u geen redenen op, die ik zou kunnen bestrijden; maar het noodzaakt mij de zaak nog eens van mijn standpunt te behandelen. Want ik vermoed, dat u de achterstelling van ons goed, ja beter Nederlands woord „onzijdig" gerechtvaardigd acht door de internationale verstaanbaarheid van „neutraal" en tegen deze mening moet ik mij ten stelligste verzetten. Nieuw is ze mij niet. De kommissie ingesteld tegen het misbruik van vreemde woorden heeft eens de medewerking van heren-schaakspelers ingeroepen om gedaan te krijgen, dat de ingeslopen Duitse benamingen voor de stukken weer vervangen zouden worden door de Nederlandse. Een der ontvangen antwoorden luidde echter: het gaat niet, want de nieuwe benamingen zijn internationaal. In een andere taalzuiveringskommissie hoorde ik de mening verdedigen, dat de vreemde woorden van winkelopschriften het voordeel hebben van aanstonds door vreemdelingen te worden begrepen. Iets dergeliks verkondigen ook vele winkeliers, zelfs al bestaan zij nagenoeg uitsluitend van hun Nederlandse klanten.

Gingen deze redeneringen op, dan deden wij 't best maar dadelik Esperanto tot landstaal aan te nemen en zelfs voor te schrijven. Maar ze gaan m. i. niet op; ze lijken mij louter te zijn vluchtig bedachte rechtvaardigingen voor een ingeslopen misbruik.

Ongetwijfeld is een zekere mate van internationalisme (om dat woord nu eens te behouden) tegenwoordig onvermijdelik en ook hoogst nuttig. Waarom zouden wij niet van andere volken leren, met andere volken meeleven? De voorwaarde dient echter, op poene van eigen ondergang, gesteld te worden, dat niets klakkeloos mag worden overgenomen en nageaapt, het eigene niet mag worden achteruitgeduwd en ten dode gedoemd *). Bij een krachtig-nationaal-voelend volk bestaat voor dit alles geen gevaar; bij een groot volk kan het veel minder kwaad; bij een kleine, zwak-nationaal voelende natie als de onze bestaat het gevaar wel degelik en dient men er zich tegen te wapenen. Nu de oorlogen tussen de volken op één lijn worden gesteld met de strijden om het bestaan tussen individuen, waarin de zwakken moeten ondergaan en zij, die zich het krachtigst in hun tijdsomstandigheden weten te handhaven, moeten zegevieren en hun soort voortplanten, is 't voor kleine volken noodzakeliker dan ooit te voren zich weerbaar te maken, om niet te worden beschouwd als zwakken, voor wie de doodsklok heeft geluid. Moesten we echter als krachtig alleen de volken beschouwen, die een reusachtig leger en een reusachtige vloot op de been kunnen houden, dan deden we maar 't best ons een slaapmuts over de oren te trekken en af te wachten wat door onze machtigere naburen over ons zou worden besloten. Gelukkig hangt de tegenstelling krachtig en zwak niet uitsluitend af van de vraag: wie heeft de meeste en de beste soldaten.

Onlangs schreef ik in Het Vaderland: „De egel is een klein dier; maar heeft hij, ineengerold, al zijn scherpe pennen overeind gezet, dan laat het grote beest, dat hem op heeft gehapt, aanstonds zijn prooi weer vallen."

Wat zijn, tegenover de grote beesten, die 't zouden kunnen wagen ons, kleine egel, op te happen,

---

*) Wat juist wel gebeurt door het achterstellen van een goed Nederlands woord als onzijdig bij een vreemd woord als neutraal, dat veel minder beeldend is

onze pennen? Mij dunkt: elk woord van onze eigen taal en alle zeden en gewoonten, alle karaktertrekken, waardoor wij bewijzen kunnen niet te passen in een ander nationaal bestaan, scherp stekelig te zullen worden in een vreemde muil. De juistheid van deze bewering wordt voldoende gestaafd door de hevige pogingen van grote mogendheden om aan kleine volken, door hen opgeslokt, te ontnemen: hun taal en al hun nationale eigenaardigheden. De Russen russificeren Finland; de Duitsers verduitsen Sleeswijk-Holstein, Polen, de Elzas; de Fransen verfransen Frans-Vlaanderen. Gaan de Engelsen tans tegenover de Ieren, de Schotten, de Afrikaanders anders te werk, dan tonen zij in dit opzicht hun tijd vooruit te zijn en mogen wij daar misschien uit afleiden, dat in de toekomst verstandigere en rechtvaardigere opvattingen zullen zegevieren; maar voor het ogenblik zullen wij, Nederlanders, toch goed doen door op die mogelike toekomst niet al te vast te vertrouwen [1]).

Zoveel mogelik ons-zelf-zijn maakt ons zo onverteerbaar mogelik voor vreemde magen en zal onze zelfstandigheid nog kunnen waarborgen, lang nadat leger en vloot bezweken zullen zijn in een gelukkig nog niet dreigende strijd. Geen internationalisme dus, waar 't geldt vreemde waar in de plaats te stellen van de eigene, die minstens even goed is. Geen vreemde woorden ingehaald onder allerlei smoesjes, zolang wij even goede Nederlandse woorden bezitten, die zouden moeten wijken. Het vreemde zeker niet geschuwd; maar, als we 't nodig hebben, vernederlandst.

Of ik dan de trekschuit weer in wil voeren, alle in onbruik geraakte Nederlandse woorden in ere herstellen, de Nederlandse volksdrachten door iedereen gedragen zien?

De vraag zal vermoedelik wel gesteld worden; maar dat stellen bewijst dan alleen, dat de vrager mijn strijd voor het nationale niet van het begin af heeft gevolgd en het bovenstaande niet goed heeft gelezen. En mijn antwoord luidt eenvoudig:

Als het vreemde voor ons in een behoefte voorziet, waarin het eigene niet kan voorzien, zou 't dwaasheid wezen ons met dat vreemde niet te... verrijken; maar nog groter dwaasheid is 't ons door het vreemde te laten... verarmen. Wat wij ons toe willen eigenen, moet pasklaar gemaakt worden voor ons Nederlands karakter en wij moeten er voor waken, dat niet omgekeerd ons Nederlands karakter verloren gaat door onze aanpassing aan het vreemde. En vraagt nu iemand (ook die vraag zal wel gesteld worden) of ik de Nederlanders dan altijd de Chinezen van Europa wil laten blijven, dan heb ik daarop te antwoorden: uit mijn woorden volgt dit volstrekt niet; maar liever een vrije Chinees in Europa dan een geketend aapje, dat rondspringen moet in het pakje van een Franse zouaaf of van een Schotse Hooglander of van een Duitse soldaat.

Zijn wij niet in staat zelf een legerinrichting te bedenken, die voor ons volk, ons land en onze omstandigheden deugt, laat ons dan gerust bij Duitsland of Zwitserland in de leer gaan, mits het geleerde naar onze behoeften wordt gewijzigd en niet slaafs overgenomen.

Zijn wij onmachtig voor nieuwe zaken eigen woorden te vormen [2]), dan maar... doch ook dan pas... Germanismen, Anglicismen, Gallicismen of andere ismen ingevoerd [1]) en zo gauw mogelik en zo goed mogelik die woorden vernederlandst [2]).

En de volksdrachten?

In Japan zag ik in 1893 op een groot feest tal van Japanse meisjes, vrouwen en mannen gedost in Europese gewaden. Ach, wat zagen die vrouwen en meisjes er toen veel minder bekoorlik, wat zagen die mannen er toen aapachtig uit!

Zou dat ook niet voor ons gelden, al merken wij 't niet meer?

Den Haag. MARCELLUS EMANTS.

1) En te bedenken, dat er Duitsers zijn, die beweren niet alleen het recht, maar zelfs de plicht te hebben hun „Kultur" aan de hele wereld op te dringen.

Moeten wij ons ook de bewonderenswaardige Joden niet tot voorbeeld stellen, die, verspreid over de hele wereld, zich altijd en overal wisten aan te passen en toch hun nationaal karakter nooit verlochenden, zodat zij tans nog kans hebben op een wederopleving van hun zelfstandig nationaal bestaan?

2) Of dom genoeg eigen gevormde woorden belacheliker te vinden dan vreemde; wat onder anderen het geval is met regenscherm en parapluie.

Naschrift van de Redactie.

In de noot op blz. 199 stond: „Uit het gebruik hier en elders van neutraal blijkt, dat de Red. de opvatting van den heer Emants omtrent dit zoo algemeen in zwang zijnde, internationale woord, niet onvoorwaardelijk deelt."

Hieruit af te leiden dat de redactie achterstelling van „onzijdig" rechtvaardigt, omdat „neutraal" internationaal verstaanbaar is, gaat wat te ver. De bedoeling der redactie was dat het internationale woord in den laatsten tijd in den volksmond zoo is opgestuwd, dat elke dam nutteloos zou wezen. Neutraal en onzijdig zullen in onze taal naast elkaar blijven leven, a's rapport en verslag, succes en wes agen, publiek en openbaar, politiek en staatkundig, financieel en geldelijk, en zoo voort. De heer Emants heeft echter gelijk wanneer hij van Neerlandia het eigen woord vordert. Maar Neerlandia wordt geschreven door verschillende menschen en aan de redactie staat het, om de persoonlijke overtuiging van sommige dier schrijvers, niet altijd vrij in hun tekst betweterij te plegen. Stelt zij echter zelf, dan zal zij willens nooit aan het vreemde woord de voorkeur geven.

De heer Emants geeft toevallig in zijn eigen betoog, zelf eenige voorbeelden van wat hij verkeerd acht. „Op poene van" zou, ook om het verwarrende voor wie de Latijnsche uitspraak niet kent, moeten luiden, zooals het ook werkelijk luidt: „op pijne van". En „individu" zou enkeling moeten heeten, evenals „russificeren" verrussen.

Op de grens van vreemd en eigen woord, is in Neerlandia reeds menige schermutseling gevoerd. Dat is nuttig en dat is goed, want daaruit blijkt erkenning van het beginsel. De twistvraag is dan maar aanleiding en als zoodanig van betrekkelijk weinig belang. Zoo kan men als de heer Emants vrede hebben met „oogenblikkelijke" vijanden voor vijanden van het oogenblik. Men kan ook, als de redactie, zeggen neen, want oogenblikkelijk is terstond, ook als bijvoegelijk naamwoord, getuige oogenblikkelijke behandeling, oogenblikkelijk optreden. Zoo heeft de redactie als jongen in het opstel een fout gekregen voor „plotselinge" gevallen of zoo, want plotseling, anders dan als bijwoord, was „tabee".

Maar plotseling heeft zijn beteekenis behouden, terwijl oogenblikkelijk als bijvoegelijk naamwoord, met

1) De heer R. v. d. Meulen te Leiden verwijt mij in een ingezonden stuk in de N R Ct. van 18 Nov Avondblad B., dat ik op bl. 197 van Neerlandia van het woord „ogenblikkelik" een bijvoegelik naamwoord heb gemaakt De gisper van deze vorming heeft in zo verre gelijk als ik mij werkelik aan een germanisme heb schuldig gemaakt Maar.... waar dit germanisme niet vermeden kan worden door het gebruik van tijdelik of van het ogenblik of voor het ogenblik, daar zal ik mij blijven veroorloven het gewraakte bijvoegelik naamwoord te gebruiken, wanneer ik een bijvoegelik naamwoord nodig heb en er geen beter Nederlands kan vinden.

2) Wij doen helaas vaak juist het tegenovergestelde en fabrieken zelf: reclasseren (van gevangenen), smoking (voor een kledingstuk), fatigeren (van slaven), woorden, die klinken als uit de vreemde te zijn overgenomen en die toch alleen in Nederland in de aangeduide betekenis worden gebruikt Dwazer kan 't al niet. De Duits-Russiese petten van onze Nederlandse offisieren, de Engelse helmen van de Haagse agenten zijn ook drodukten van onze dwaze na-aapzucht.

een beteekenis die het woord niet had, de redactie te ver zou gaan en er ook bij den heer Van der Meulen (zie noot 1 op blz. 240, 2e kolom) niet in wil.

De aanleiding moge dus vervallen, ook dit artikel weer van den heer Emants is een der frissche, rake pleidooien, waarin hij uitmunt. Als hij zich tot mikken zet, raakt hij de schijf; ditmaal alleen is het toevallig niet de roos geweest.

De Nederl. taal met haar keelklanken.

„Ik weet niet of gij schooner zijt dan and're, vreemde talen,
Maar 't kookt in mij, als onverstand op U, mijn taal, durft smalen",

zoo spreekt Vincent Loosjes in Neerlandia's Febr.-nummer van 1910.

Vergun mij, geachte Redactie, die het artikel over Vaderlandsliefde opnam, aan deze zelfde plaats een krachtig protest te uiten, niet tegen „onverstand dat durft smalen", maar tegen den heer Marcellus Emants, die durft spreken van „de Nederlandsche taal met haar keelklanken, doffe i's" enz.

Hij toch is niet de eerste de beste en daarom is het jammer dat hij deze oudbakken tirade van voor 25 jaar nog citeert en ons, als een ook door hem onderschreven meening (anders had hij wel even geprotesteerd, dunkt U niet?) opdischt.

Nu bewijst hij, dat er in Nederland nog hoogbeschaafde en ontwikkelde lieden zijn, die hun taal wel zuiver hebben leeren schrijven, maar niet spreken.

Was dit laatste het geval geweest, dan zou hij weten dat er (gelukkig!) geen „keelklanken of doffe i's" in voorkomen en dat, wie de stomme e, i, u, dof uitspreekt, die klanken mishandelt.

Het toeval was me in deze gunstig: onder mijn leerlingen tel ik op dit oogenblik een Russisch student in de Oostersche talen, die, behalve zijn moedertaal, nog Fransch, Engelsch, Italiaansch, Turksch en Duitsch spreekt. Juist op den dag, dat ik des heeren Emants oordeel las, had hij me gezegd, „dat onze taal, in vergelijking met de andere talen die hij sprak, zoo buitengewoon klankvol en muzikaal klonk, niet wat hij in zijn pension, op straat, of in winkels ervan hoorde, maar zooals ze in de lessen en door — hier volgden eenige namen van bekende acteurs en actrices — gesproken werd.

Van harte wensch ik den heer Emants en allen, die in hun oordeel nog aan zijn zijde mochten staan, de gelegenheid toe, om onze Nederlandsche taal zuiver te hooren spreken.

Onder dankzegging voor de plaatsing.

CH. SCHUT—JASPERS,
Leerares in hygiënisch spreken.

Amsterdam, 24 Nov. 1914.

Evenmin als er een mens bestaat, die bogen kan op het bezit van al de schoonheden, welke mensen bezitten kunnen, is er een taal te vinden, die zich op alle schoonheden beroemen kan, welke men in talen kan vinden.

Tal van Nederlanders en vreemdelingen vinden de klank van de „i" in „ik" en die van „ge" en „ga" in „gegaan" lelik. Wil mevr. Schut die klanken anders noemen dan doffe i en keelkklank, ze worden er voor die mensen niet mooier om. Zangers maken er vaak „iek" en „ge-gaan" (met Duitse g) van. Algemeen is die uitspraak echter niet.

Dat men op iets zou smalen als men er niet alles van looft, is een zeer vaak voorkomende... misvatting.

Den Haag, 27 Nov. 1914. MARC. EMANTS.

Voor en door militairen.

Door de uitgeversfirma P. Noordhoff te Groningen werden dezer dagen een 5000-tal Tekstboekjes van den bekenden zangbundel „Kun je nog zingen, zing dan mee!" kosteloos beschikbaar gesteld voor de militairen.

Het Tekstboekje is voor dit doel gestoken in een passend rood, wit en blauw omslag, met teekening van Jan Sluyters, voorstellende twee zanglustige militairen, die bladerende in het tekstboekje vol belangstelling tal van bekende liederen vinden, waarvan de melodie is bijgebleven, doch de tekst was vergeten.

Door de Groepscommandanten der Stelling Amsterdam zijn reeds 2500 exempl. aangevraagd en tevens eenige uitgaven van dien bundel met pianobegeleiding voor de vereenigingslokalen.

Als ook de Commandanten der troepen buiten de Stelling Amsterdam de moeite willen nemen een aantal van deze Tekstboekjes aan te vragen bij de firma P. Noordhoff te Groningen met opgave tevens van het getal vereenigingslokalen met piano, dan zal — zoolang de voorraad strekt — aan dit verzoek gaarne voldaan worden.

Het bekende Hollandsche lied moge zoo stemming brengen op menigen langen avond.

Amsterdam, Nov. 1914. J. VELDKAMP.

MEDEDEELINGEN EN ALLERLEI

Onze goede naam in Engeland.

Gedurende den oorlog is er in verschillende landen dikwijls onwelwillend over ons geoordeeld. Wij moeten ons niet te zeer daarover beklagen. In dezen vreeselijken oorlogstijd zijn de geesten geprikkeld en de zenuwen overspannen, en is de blik niet altijd helder. Het moet op vele menschen in de landen, die in oorlog zijn en waar men er de ellende van aan den lijve voelt, hinderlijk wezen te zien, hoe vlak in de buurt een volk in vrede leeft en kalm zijn gang gaat. Erger wordt het, als men ons gaat verdenken met den vijand te heulen, en zoo is het te verklaren, dat in verscheiden Engelsche bladen laatstelijk niet vleiend over ons is gesproken, — trouwens in Engelsche bladen niet alleen.

Maar we hebben gelukkig ook vele vrienden in Engeland en die hebben zich niet onbetuigd gelaten. Zij hebben hun landgenooten beduid, dat zij ten onrechte onze onpartijdigheid verdachten, dat wij integendeel onder zeer moeilijke omstandigheden onze plichten van onzijdigen staat trouw naleefden en dat wij met ons betrekkelijk kleine, maar goed toegeruste en geoefende gewapende macht ongetwijfeld elke inbreuk op onze onafhankelijkheid en schending van ons grondgebied zouden weerstaan.

Met name heeft de heer Robertson Scott, op wiens schetsen van onzen land- en tuinbouw in Engelsche bladen wij indertijd de aandacht hebben gevestigd, zich in de Engelsche pers beijverd om verkeerde begrippen dienaangaande bij het Engelsche volk er uit te krijgen. Eerlang zal er zelfs met hetzelfde doel een boek over ons land van hem verschijnen.

Ook willen wij gewag maken van een flink gesteld en voor ons land zeer vleiend artikel in Fair Play, het aanzienlijke Londensche weekblad voor de scheepvaart. Terloops komt daarin nog een lof voor, die ons bizonder aangenaam is. Van onze koloniën zegt de schrijver n.l. dat ze „voorbeelden zijn zelfs voor ons", d. w. z. voor de Engelschen, die zich gewoonlijk de beste koloniseerders ter wereld achten.

Een Vlaming in de verstrooiing.

De secretaris der Afdeeling Utrecht schrijft:

Dr. Maurits Sabbe uit Mechelen heeft 24 November te Utrecht in Buitenlust voor een eivolle zaal en een zeer aandachtig luisterend publiek drie schetsen voorgelezen van zijn pen.

De avond is een sukses geweest voor de Vlaming. Hij heeft veel te genieten gegeven, maar kan ook genoten hebben van de belangstelling, die het intellektuele gedeelte van Utrechts bevolking door zo trouw op te komen getoond heeft voor hem en zijn werk te hebben.

De woorden van welkom en afscheid, die Professor Kern tot Dr. Sabbe sprak, kunnen hem bovendien bewezen hebben dat de besten van het Noordnederlandse volk innig met de Belgen medegevoelen in de rampen, die hun land en hun volk getroffen hebben.

De Tucht-Unie aan het werk.

Door het Algemeen Bestuur der Tucht-Unie is, met het oog op het door de Regeering ingediende voorstel tot vaststelling van een nieuw wetboek van strafvordering, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal een adres gezonden ter verkrijging van vlugge, eenvoudige berechting van kleine zaken, snelle oplegging en spoedige ten uitvoer legging van straf voor overtredingen.

Aan de Gemeentebesturen is een adres gezonden, waarin een ernstig beroep wordt gedaan op de medewerking der Gemeenteraden, in 't bijzonder om te bewerken, dat de onderwijzers de kinderen van tijd tot tijd ernstig onderhouden over het groote zedelijke en economische belang van het vreemdelingenverkeer voor ons land, de verplichtingen van ons volk als gastvrije, beschaafde natie en de houding, die vooral kinderen tegenover vreemdelingen hebben aan te nemen, omdat naar het gedrag der jeugd zoo dikwijls het volk in zijn geheel beoordeeld wordt.

Ten slotte zijn de Gemeenteraden uitgenoodigd door verschillende, in een uitvoerig adres aangegeven middelen, de lichamelijke ontwikkeling van ons volk te bevorderen.

De Alg. Secretaris der Tucht-Unie, de heer J. Kleefstra, Prinsestraat 82, Den Haag, geeft gaarne inlichtingen omtrent het streven dezer Unie, waarbij ook Groep Nederland van het A. N. V. is aangesloten.

Langs de Zuiderzee.

Dit is weer een echt Hollandsch boek, zooals de firma Verkade & Co. te Zaandam, er al zoovelen heeft uitgegeven tot nut en genoegen van Neêrlands jeugd, die de bekende Verkade-plaatjes met hun rijke afwisseling van kiekjes uit ons mooie eigen land nu al jaren lang verzamelt om ze in de albums, door den natuurkenner Jac. P. Thijsse geschreven en door teekenaars en schilders als Wenckebach, Voerman en Edzard Koning op kunstzinnige wijze verlucht, te rangschikken.

Dit nieuwe album heeft dubbele waarde, als men bedenkt dat de Drooglegging der Zuiderzee, waaraan de heer E. A. V(een) aan het slot een paar bladzijden wijdt, veel van de hier geboden schoonheid tot het verleden zal doen hooren.

Neerlandia hoopt over deze vreedzame landveroovering in den nieuwen jaargang een beschouwing van een deskundige te kunnen plaatsen.

„Veteranen-klagt".

Naar aanleiding van Johan Been's artikel „Ons Leger aan de Grens" in het vorig nr. van Neerlandia, daar waar hij de oude Hager laat vertellen, dat de soldij in 1830, 12 à 14 centen in de vijf dagen bedroeg, herinnert een onzer bestuursleden aan Potgieter's gevoelige Veteranen-klagt:

Tien centen daags voor zeven man...
Des legers diensten zijn vergeten, —
Al wie er huis van houden kan,
Die mag den droes te slim af heeten.
Wis komt het op 't bekrimpen an!
Maar wijf en kinders eischen eten,
En stil hun honger dan eens van:
Tien centen! — zou de Koning 't weten?

Neerlandia.

Hiermede wordt niet bedoeld de naam van ons maandblad, maar van den kalender, die nu al voor de zevende maal door de uitgevers La Rivière & Voorhoeve te Zwolle als een welkome huisvriend over heel ons Nederlandsch stamgebied wordt verspreid en door zijn kiekjes van land en volk elken dag de herinnering wakker roept aan ons eigen mooie land, wat vooral voor den Nederlander in den vreemde „aanzien" is, dat „gedenken doet".

Nog geeft deze firma uit een kinderkalender en een fraaien weekkalender: De elf provinciën.

Nederlandsche nijverheid.

De Nieuwe Courant heeft dezer dagen een beroep gedaan op de Nederlanders om meer waardeering voor eigen nijverheid te toonen. Dit heeft sommige winkeliers aanleiding gegeven om in November een zoogenaamde winkelweek te houden, waarin uitsluitend artikelen van Nederlandschen oorsprong worden tentoongesteld.

Wij zouden zoo zeggen: laat men, nu de invoer zoo beperkt is, voortdurend de Nederlandsche voortbrengselen op allerlei gebied op den voorgrond brengen, de eigen nijverheid kan er slechts wel bij varen en afnemers krijgen, die later niet zoo gauw weer het buitenlandsch fabrikaat de voorkeur zullen geven.

Morks' Magazijn.

De heer C. Morks Czn., uitgever van het bekende maandschrift Morks' Magazijn (voorheen Boon's) heeft 200 exempl. van zijn Kerstnummer beschikbaar gesteld voor de gemobiliseerde troepen en de interneeringskampen.

Welke uitgever volgt voor zijn uitgaven dit goede voorbeeld?

Een benoeming.

Onze vertegenwoordiger te Santa Fé (Argentinië), de heer J. A. Benraadt, is benoemd tot Vice-Consul der Nederlanden aldaar.

Voor Afdeelingsavonden.

Mej. Freddy Lado, Alex Boersstraat 37 huis, Amsterdam.
Voordracht van proza en poëzie, gewijde voordrachten, Geldersche voordrachten (in kostuum) en kindervoorstelling.

Dr. Maurits Sabbe, uit Mechelen, thans Gudelalaan 3, Bussum.
Voordracht van Vlaamsche novellen.

A. C. Wertheim, Roemer Visscherstr. 44, Amsterdam.
Hollandsche en Vlaamsche lieder-avond; treedt liefst met een zangeres op.

Aanvulling dezer lijst wordt gaarne ingewacht bij de Administratie van 't A. N. V., Wijnstraat 81, Dordrecht.

NIEUWE LEDEN.

Groep Nederland.

BESCHERMENDE LEDEN.

J. Asser, Bankaplein 3, 's-Gravenhage.
Opg. door mevr. Van Son—Verhoeven, Dordrecht.
Mr. N. P. van den Berg, Plantage Middenlaan 60, Amsterdam.

GEWONE LEDEN.

K. Atema, gemeente-secretaris, Almelo.
Opg. door den heer D. Toekamp Lammers, Zutphen.
Dr. G. Metzlar, Marialaan 13, Apeldoorn.
Mej. J. J. C. Burgersdijk, Zwolscheweg 18, »
Beiden opg. door het Bestuur der Afd. »
Mej. A. M. Stegeman, Linden 4, Deventer.
J. M. Noorduyn, Zwolscheweg 44, »
Mr. J. Acquoy, Keizerstraat 22, »
I. A. Houck, Ryckmanstraat 2, »
I. F. C. Laurillard, Zwolscheweg 76, »
J. C. L. v. d. Lande, Brink 71, »
Baronesse Van Ittersum, Stroomarkt 14, »
Mej. De Wal, St. Jurriënstraat 10b, »
Allen opg. door het Bestuur der Afd. »
Antoon Molkenboer, kunstschilder, Sweelinckstraat 161, Den Haag.
Opg. door den heer A. J. van Schaik, »
Mej. E. J. Veen, Wassenberghstraat 4a, Groningen.
Opg. door mej. M. A. Koning, »
De Mooy, Kapt. 11de Reg. Infanterie, Nijmegen.
J. C. de Joode, leeraar H. B. S., »
Beiden opg. door het Bestuur der Afdeeling »
Mr. R. Vorstman, oud-advokaat N.-I., Rijswijk (Z.-H.)
Opg. door den heer Ch. R. Bakhuizen van den Brink, Den Haag.
Dr. Ph. G. Gunning, Fred. Hendrikstr. 9, Utrecht.
A. J. H. van Ravesteyn, Westerkade 31, Rotterdam.
E. Bunschoten, Zuiderstraat 29, Delft.
Beiden opg. door den heer F. A. C. Lechner, Schiedam.

Jongelieden-Afdeelingen.

Mej. A. Dojes, Valkenboschlaan 23, Den Haag.
J. G. Jöbsis, Snelliusstraat 70, »
A. van Ieperen, Heemskerckstraat 2a, »
W. Muller, Copernicusstraat 90, »
Mej. W. v. d. Water, Weimarstraat 29, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
Mej. M. Michelsen, Gaelstraat 1b, Haarlem.
K. Krijgsman, Aelbertsbergstraat 97, »
A. van Beugen-Bik, Kleverparkweg 124, Bloemendaal.
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. Haarlem.
J. van de Wetering, Oostkousdijk 8c, Rotterdam.
Mej. M. Dulfer, Witte de Withstraat 93, »
» L. Dulfer, Witte de Withstraat 93, »
» J. J. Dulfer, Witte de Withstraat 93, »
G. C. Crêvecoeur, Bergweg 297, »
B. D. Kapteyn, Kipstraat 7, »
C. v. d. Wetering, Calandstraat 3, »
C. P. van Beest, Voorschoterlaan 19, »
C. Visser Jr., Lage Oostzeedijk 71b, »
J. E. Pili, Schietbaanlaan, »
Mej. J. H. Muller, Schietbaanlaan 82, »
» M. L. Koedam, Stieltjesplein 13, »
» L. Koedam, Stieltjesplein 13, »
P. Reuvers, Boerenvischmarkt 2, »
L. Reuvers, Boerenvischmarkt 2, »
Th. J. Heusing, Schietbaanlaan 91b, »
Mej. C. van Doorne, Vijverhofstraat 179a, »
J. H. Elfers, Crooswijksche Singel 25a, Rotterdam.
D. H. Langevoort, Crooswijksche Singel 17b, »
Allen opg. door het Best. der Jongel.-Afd. »
A. van Eelde, Jan de Wittstraat 4, Utrecht.
Opg. door het Bestuur der Jongel.-Afd. »

Groep Nederlandsch Indië.

C. A. G. Bullock, 2e comm. Dept. Financiën, Weltevreden.
F. L. Vink, onderwijzer, »
S. Godthelp, »
Le Grand, »
A. C. Korpershoek van der Kooy, onderwijzer, »
L. Thijs, »
W. F. van Deinse, werkt. en electr. ingenieur, »
Mevr. Maas, »
Mej. H. C. H. Hoetink, »
M. Hoetink, »
J. van de Coolwijk, beambte Holl. Beton-Maatschappij, »
J. Kuijper, administr. Dept. Gouvernementsbedrijven, »
Mevr. H. E. Kuijper—Levert, »
J. Wijsman, »
J. C. J. Wijdeveld, Gantoeng, Biliton.
O. R. C. van der Goes, Malili, Celebes.
W. Wessels, civ. Gezaghebber, Koeta Radja.
Mr. Plate, lid Raad van Justitie, Soerabaia.
Dr. F. Bauwer, Simpang, »
Mr. F. Diemer, rechterl. ambtenaar, »
H. D. A. Götz, Embong Kenongo 35, »
W. Groeneveld, contr. B. B., Fort de Kock.
Allen opg. door het Bestuur der Groep Nederl. Oost-Indië.

Buitenland.

H. van Dool, P. B. 9, Balfour, via Heidelberg (Transv.)
Opg. door den heer J. de Jong, Rietfontein.
J. P. Hooning, 525 W. 103 pl., Chicago.
Opg. door het Best. der Afd. Chicago-Roseland.
J. M. Zeeman, c./o. Netherlands Trading Society, 21 Bund, Shanghai (China).
Opg. door den heer B. van Exter, »
P. M. Hage, Barquisemeto (Venezuela).
H. G. Muskus, » »
F. H. Lingstuyl, » »
John van Beelen, » »
M. S. Salas, » »
E. H. Joubert, » »
Allen opg. door den heer F. Jonckheer, » »

Groep-Secretarissen.

Nederland: C. van Son, Wijnstraat 81, Dordrecht.
België: H. Meert, Spiegelstraat 20, Gent.
Ned.-Indië: A. R. Hazenberg, Kampoeng Leina 55, Weltevreden.
Suriname: ....., Paramaribo.
Ned. Antillen: C. S. Gorsira J.P.Ez., Willemstad. Curaçao.

Uiterste Wilsbeschikking.

Aan hen, die het A. N. V. bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

Ik vermaak aan het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten van 23 Jan. 1905 en 29 Oct. 1907, nommer 89, de som van .... gulden, uit te keeren binnen ..... maanden na mijn overlijden, vrij van alle rechten en kosten.

Secretarissen der Afdeelingen van Groep Nederland.

Alkmaar: Mej. C. E. C. Bruining, waarn. secretaresse, Langestraat 61.
Amsterdam: S. van Lier Ezn., Nassaukade 358.
» (Stud.-Afd.): F. de Graaff, Weesperzijde 97.
Amsterdam (Vrije-Univ.): S. v. Dijken, waarn. secrtaris, Koninginneweg 123.
Apeldoorn: T. Gerdes Oosterbeek, Emmalaan A A 155.
Arnhem: W. G. Wieringa, Velperplein 21 a.
Assen: Y. Zijlstra, waarn. secretaris, Gymnasiumstraat 11.
Breda: W. H. L. Uges, Nieuwe Boschstr. 11.
Delft: E. van Everdingen, Alexanderlaan 9, Rijswijk (Z.-H.).
Delft (Stud.-Afd.): E. Maas Geesteranus, Voorstraat 63.
Deventer: Mevr. W. v. Hooff—Gualtherie van Weezel, Boedekerstraat 17.
Dordrecht: M. van Zanten, Kromhout 97.
Enschedé: H. C. van Heerikhuizen, Ripperdastraa 13.
Eindhoven: P. P. J. A. v. d. Putt, Willemstr.
Fivelingo: Mr. A. T. Vos, Appingedam.
Gouda: H. J. K. Kamsteeg, boekhandelaar.
's-Gravenhage: W. F. Gerdes Oosterbeek, 2e Schuijtstraat 247.
Groningen: F. K. van Ommen Kloeke, H. W. Mesdagstraat 50.
Groningen: (Stud.-Afd.): .....
Haarlem: R. Peereboom, Bronsteeweg, Heemstede.
Harderwijk: J. H. Staal, Staticnsweg.
's-Hertogenbosch: Mr. K. M. Phaff, waarn. secretaris, Vuchterstraat.
Hoogezand-Sappemeer: J. B. Meerkerk, directeur R. H. B. S., Sappemeer.
Hoorn: F. H. Holzmüller, Ramen 19.
Kampen: .....
Leeuwarden: Mevr. A. C. v. Valkenburg—Gerdes Oosterbeek, Willemskade 13.
Leiden: Mej. Dr. S. Hofker, Hooge Rijndijk 18c.
» (Stud.-Afd.): Mej. A. M. Beumee, Oegstgeesterlaan 29.
Maastricht: Dr. H. J. E. Endepols, waarn. secretaris, Minchelenstraat.
Nijmegen: Mr. Dr. J. H. P. M. van der Grinten, Nijhoffstraat 5.
Rotterdam: D. J. Tijssens, Hoflaan 20.
Schiedam: F. A. C. Lechner, Lange Kerkstr. 62.
Sneek: P. Sipma, Stationsstraat.
Utrecht: Dr. E. Slijper, Frederik Hendrikstr. 64.
» (Stud.-Afd.): A. J. van Vessem, Catherynesingel 5.
Wageningen (Stud.-Afd.): A. F. J. Bianchi, waarn. secretaris, Kl. Oudshoorn.
Walcheren: J. H. Deibel, waarn. secretaris, Loskade 250, Middelburg.
Winschoten: Mr. E. Post, Blyhamsterstr. 42.
Zaanstreek: J. A. H. Coops, Botemakerstraat 129, Zaandam.
Zutphen: Dr. J. v. d. Hoeven, waarn. secretaris, Nieuwstad 39.
Zwolle: Mr. Dr. E. v. Ketwich Verschuur, Prins Hendrikstraat 11.

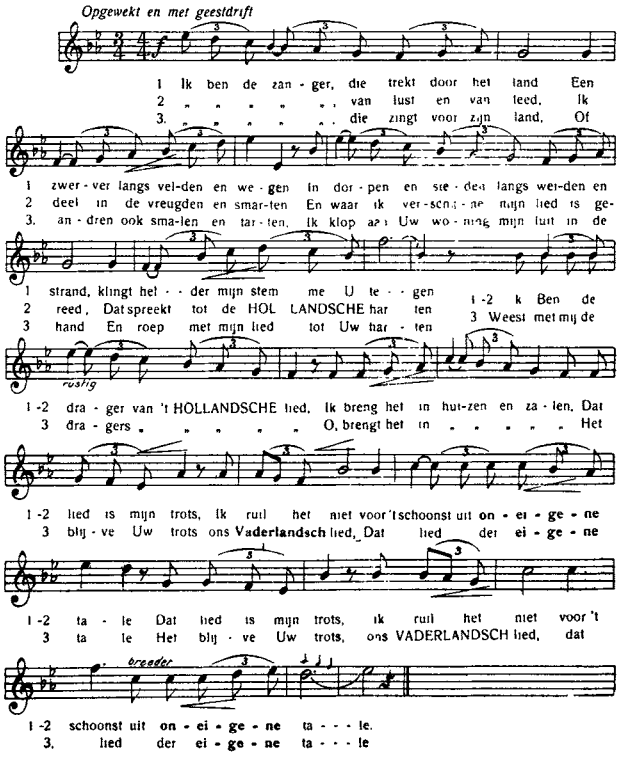
Jongelieden-Afdeelingen.

Amsterdam: L. Bakker, Weteringschans 82.
's-Gravenhage: Mejuffr. J. van Emden, Stephensonstraat 17.
Groningen: B. Mulder, Frederikstraat 11.
Haarlem: H. Vis, Duvenvoordestraat 18.
Hellevoetsluis: C. J. v. d. Ban, Rijksstraatweg, Nieuw-Helvoet.
's-Hertogenbosch: Jhr. C. v. Nispen tot Sevenaer, Julianaplein 2.
Maastricht: Jcs. Postmes, Gr. Gracht 56.
Rotterdam: C. Montijn, Vondelstraat 7c.
Schiedam: W. J. Goslinga, Westvest 17.
Utrecht: Mej. C. L. v. d. Broeke, Buys Ballotstraat 41.

Gedicht van
H W VAN DER MEY
en M J HOFLAND

ONS LIED.

Muziek van,
ARNOLD SPOEL.
OPUS 50

Eigendom van den Componist
Verkrijgbaar bij G H VAN ECK & ZOON, DEN HAAG
(met piano-begeleiding à f 0 60)